

VODITELJ

bogoslovnih vedah.

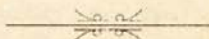
Deus . . . ipse sapientiae dux
est et sapientium emendator.

Sap. 7, 15

Izdali

profesorji kn.-šk. bogoslovnega učilišča v Mariboru.

Uredil

Francišek Kovačič.

Letnik VII.

V Mariboru, 1904.

Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

2 35 / 1904

9576

Kazalo

k VII. letniku „Voditelja“.

Dogmatika.

Stran

Gospodova zadnja večerja. Dr. Jos. Somrek	1, 129, 290, 403
Veliko znamenje. F. K.	393

Eksegeza.

Razlaga sv. psalmov v jutranjicah »unius Martyris«. Ivan Markošek	22, 146, 257, 418
---	-------------------

Cerkvena zgodovina.

Šestnajststoletnica smrti sv. Viktorina. F. K.	55, 179
Dragocena monštranca in kelih pri Sv. Frančišku v Sav. dolini. A. Stegenšek.	45
Bronasta vrata bazilike sv. Petra v Rimu. A. Stegenšek	311
Alba iz l. 1678. A. Stergar	255
Stare dekanijske knjižnice. F. K.	391
O najstarejši zgodovini oglejske cerkve. F. K.	509
Speculum Diurnum Georgi Hauptmanni. F. K.	510

Cerkveno pravo.

Impedimentum criminis. F. K.	72
Ali mora pooblastilo k poroki biti kolekovano? M. M.	73
Kdo ima pravico krščencu določiti ime? A. Stergar	74
Oklic. M. M.	78
Izbrisna pobotnica	79
Shranjevanje krstnih listov kot dokaz postavno sklenjenih zakonov. P.	198
Oviralni zakonski zadržek	206, 348
Kaj določa avstrijski kazenski zakonik glede motenja vere? A. Stergar	343
Duhovnikom navodilo glede strežnikov	450
Kako se naj vedejo vojaki pred Najsvetejšim?	510

Pastirsko vodstvo.

	Stran
Casus reservatus. † Fr. Kosar	63
Spovednik kot dušni zdravnik šoli odraslih otrok	64
Kako se naj vede dušni pastir proti osebam višjega stanu? M. Š.	77
Krščansko življenje sad večkratnega prejetanja sv. obhajila. J. P. S. J.	195
Kako na Veliki petek ljudi privabiti v cerkev? J. Matijevič	201
Doneski k protialkoholnemu gibanju	202
Zaročencem v darilo	348
Nekaj pojasnil glede jubileja	349
Kako naj rešimo mladino? Dr. Sal. Knavs	447
Kako naj ravna dušni pastir z ljudmi, ki so poučenja in svarila zelo potrebni, pa se duhovnika nalašč ogibljejo. A. Stergar	452
Perilo na oltarju	453
Teologična, pastoralna in konkurzna vprašanja	206, 207, 349

Liturgika.

Aplikacija sv. maše za mrtve. Dr. J. S.	79
Interruptio missae zavoljo procesije. A. Stergar	80
Missa votiva de immaculata Conceptione B. M. V.	30
Incensatio et deosculatio s. evangeliorum libri in processioibus theophoricis. M. Š.	81
Molitve po sv. maši	82
Pija X. »codex iuridicus« za cerkveno glasbo. F. S. Spindler	207
Izpostavljanje Najsvetejšega za privatno pobožnost	211
Commemoratio s. Mariae in suffragiis. A. K—č.	350
Blagoslov z Najsvetejšim med sv. mašo. O. B. Šalamun	350
Blazinica ali pult? A. Kovačič	350
Blagoslavljanje vode. A. Stergar	454
Missa votiva rorate cum cantu	456

Katehetika.

Priprave za biblične katekeze. A. Kržič	82, 212, 352, 456
Kako naj kaznuje kateket svoje osebno razžaljenje v šoli? M. Š.	93
Nekaj misli o novem katekizmu	217

Ascetika.

Liber regulae pastoralis s. Gregorii I. J. Čede	95, 225, 365, 473
---	-------------------

Cerkveni letopis.

Okrožnica Pija X.	100
Prvi konzistorij Pija X.	103
Domače škofije	104
Protiverski boj na Francoskem	106
† Henrik Brück	107

	Stran
† Matej Slekovec	128
Odloki za beatifikacijo	231
Reforme	231
Petdesetletnica razglašenja brezmadežnega spočetja	232
Tisočtristoletnica sv. Gregorija	233
Gregorijanske slavnosti v Rimu	370
Domače cerkvene zadeve	372
Francija in Vatikan	375, 483
Obletnica izvolitve Pija X.	483
Vzhodna cerkev	233, 485
Mladeniški shod v Brezjah	485
Drugi hrvaško-slov. evhar. shod	485
Misijonski obzornik	107, 135, 376, 487

Slovstvo.

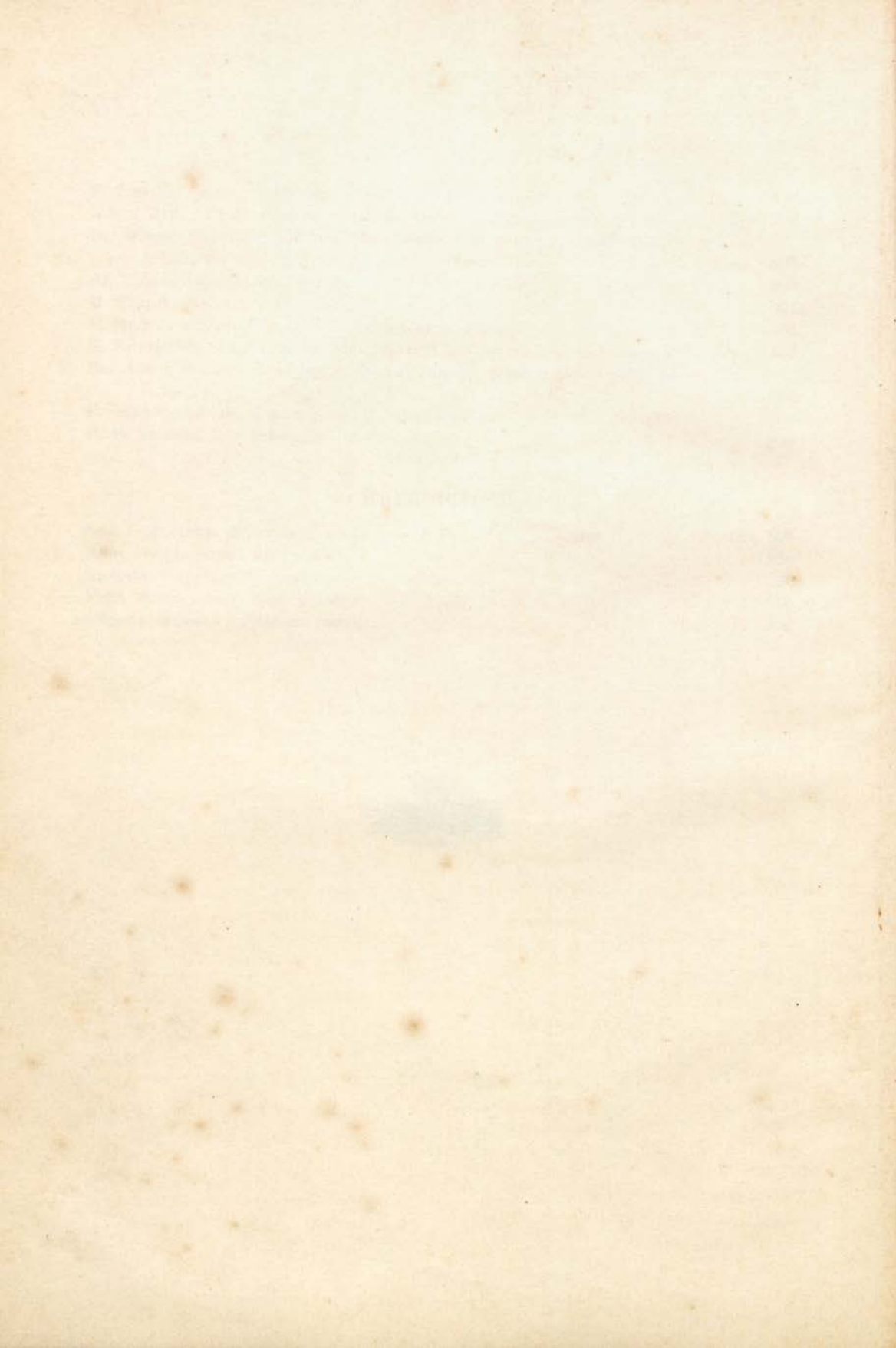
Lampe-Krek, Zgodbe sv. pisma	113
Seigerschmied, Pamet in vera	115
Kos, Građivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku	117
Čizek, Leitfaden der Kirchengeschichte	118
Kurth-Eltester, Wynfrith-Bonifatius	119
Internationaler Marianischer Congress	120
Sauter, Der liturgische Choral	121
Sv. Pavel	121
Dr. Mihael Napotnik, Sv. Pavel	242
L. Fonck, Die Wunder des Herrn im Evangelium	244
Bohinjec P., Didonov Jezus Kristus	244
A. B. Jeglič, Synodus dioecisana Labacensis	246
Zeibert, Compendium Historiae Ecclesiasticae	246
Cabrol, Dictionnaire d' archéologie chrétienne	247
A. Karlin, V Kelmorajn	248
Philibert Seeböck, Maria Immaculata	251
A. Kovačič, Detinsko bogoznanje	251
Dr. Spencer Jon., England und der hl. Stuhl	380
Al. Stroj, Kratka zgodovina katoliške cerkve	382
Ermoni, L' Eucharistie dans l' église primitive	383
Anleitung zur richtigen Verwaltung des Kirchen-, Pfründen- und Pfarrarmen- instituts-Vermögens	384
Alphabetisches Inhaltsverzeichnis zu den in den Jahren 1847—1902 erschiene- nen Lav. Verordnungsblättern	385
F. Heffler, Pobjeda psihološke metode	385
Fr. Peppert, Fünf Zyklen Fastenvorträge	388
Dr. L. G. Marija mati dobrega sveta	389
Jož. Volc, Marija v predpodobah in podobah	390
Marijin otrok	390
Theologia moralis. P. Sporer	495
Appendix ad Synodum dioec. Labac	496
Pazman, Crkvene naredbe o zabrani i censuri knjiga	497
P. Her. Holzapfel, St. Dominikus und der Rosenkranz	497

	Stran
P. Batiffol, Études d'histoire et de théologie positive	499
Anton Kržič, Zgodovina sv. katoliške cerkve za srednje šole	500
Dr. Mihael Napotnik, Obris cerkve, zavoda in delovanja misijonarjev pri sv. Jožefu v Celju	503
Al. Čížek, Katholische Liturgik	503
M. Vurnik, Missa pro Defunctis	504
P. Madr. Plattner, Der Unbefleckten Ruhmeskranz	505
E. Kornfeind, O reformi naučne osnove i udžbenikâ	505
Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Molitvenik in pouk o pobožnosti presv. Srca Jezusovega	506
Pazman-Celinščak, Kongreganist-Kongreganistica	506
P. H. Denifle, Das geistliche Leben	506

Raznoterosti.

Je-li hipnotizem diabolichen, nemoralen in škodljiv. Al. Čížek	125, 253, 508
Kdaj obhaja papež svoj god?	256
Stoletnica angl. bibl. družbe	256
Velik slovar cerkv. slov. jezika	256
»Nostra maxima culpa« na indeksu	392

I.

Gospodova zadnja večerja.

II. Del.

Gospodova zadnja večerja kot zakrament.

Bilo je veliki četrtek večer. Božji Zveličar uživa z apostoli veliko-nočno jagnje. V duhu gleda trpljenje in zasluženje prihodnjega dne. Srce gori Jezusu ljubezni do človeštva. Po nagibu iskrene ljubezni hoče podeliti človeštvu milost odrešenja, ki se ima dovršiti veliki petek. Pa še dalje sega Kristusova ljubezen. Podariti hoče človeštvu vir vseh milosti, samega sebe po božji in poveljani človeški naravi v vidnem znamenju, v podobah kruha in vina. Zunanja znamenja naj ljudje vidijo, njega samega pa kot Boga in človeka naj še tukaj ne vidijo v pravi luči. Telesne oči ne vidijo neskončne milosti, ki pride v dušo in jo ima posvečevati in storiti Bogu podobno. Vsi ljudje do konca sveta naj postanejo deležni božjih skrivnosti. V tem je pomen Gospodove zadnje večerje, če jo premišljujemo kot zakrament.

Kdo bi ne sprejel tega dokaza ljubezni Zveličarjeve? Misliš si, da zemlja nima takih nehvaležnežev; a vendar so. Njih nevera se skriva pod plašč znanosti in učenosti. Ž njo ne zanikuje le čudodelnih nebeških skrivnosti Gospodove zadnje večerje, temveč spodkopava temelj zgodovinskega dejstva najjimenitnejšega dogodka. Novozakonska poročila o zadnji večerji so ta temelj, katerega je treba pred vsem varovati, da se ne poruši cela zgradba nebeških nauk o najsvetejšem zakramentu.

Prvo poglavje.

Zgodovinsko poročilo o ustanovitvi svetega Rešnjega Telesa.

Od prve krščanske dobe apostolskih in cerkvenih očetov pa do dandanes se naslanja nauk in vsaka razprava o Gospodovi zadnji večerji kot zakramentu na sv. pismo. Zato se nekatoliški pisatelji z vso silo trudijo, s samovoljnim racionalizmom in kriticizmom razdreti sveto-

pisemski temelj. Kdor hoče torej znanstveno obravnavati Gospodovo zadnjo večerjo, je primoran pred vsem utrjevati in braniti temelj z orožjem, ki ga podaja napredek bibličnih ved novejšega časa.

Na tem stališču hočemo obravnavati zgodovinska poročila sv. pisma o Kristusovi obljubi kakor tudi o njeni izpolnitvi pri ustanavljanju zakramenta sv. Rešnjega Telesa.

A. Jezus obljubi Najsvefejši zakrament.

1. Leto pred zadnjim velikonočnim praznikom je Jezus oznanjeval svoje zveličavne nauke po Galileji. Tu je razen drugih čudežev storil dva, ki sta v ozki zvezi z naukom, ki ga je Jezus isto leto imel v shodnici¹ mesta Kafarnaumskega. Pet tisoč ljudi je nasitil s peterimi kruhi in dvema ribama. Kruh je Jezus blagoslovil (εὐλόγησεν)², blagoslov je kruh pomnožil. Nadalje se je Zveličar zahvalil (εὐχαριστήσας)³. Ko so se ljudje nasitili, je bilo ostankov še dvanajst jerbasov⁴.

S tem čudežem je hotel Kristus svoje učence in Jude prepričati, da ima moč stvarniško in vsestransko. Ob enem pa jih je hotel pripraviti na vzvišene nauke prihodnjega dneva⁵, da ima namreč tudi moč, dati jim pravi nebeški kruh.

Po solnčnem zahodu istega dne, ko je Jezus množice nasitil, gredo učenci na ladijo, da se peljejo čez galilejsko morje (genezareško jezero) v Kafarnaum, katero mesto je bilo proti severo-zahodu genezareškega jezera. Huda tema je nastala, razsajal je močen vihar. Proti jutru⁶ pa zapazijo, da Jezus hodi po morju, kakor bi bil na suhem⁷.

Tudi ta čudež je za učence poučljiv. Ker so ga videli po vodi hoditi, kakor bi bil na suhi zemlji, bi se naj prepričali, da Kristusovo telo, dasi ima popolnoma človeško naravo, ni navezano na naravne zakone in lastnosti drugih teles. Če je torej drugi dan razlagal nauk, katerega resničnost je tirjala neodvisnost od telesnih pogojev, so lahko priznali njegovo resničnost⁸.

¹ Sinagoge ali shodnice so bile Judom najbrž že od babilonske sužnosti zbirališča bogoslužnih vaj. Ob sobotah in praznikih, pozneje tudi ob delavnikih (pondeljek, četrtek) so se v njih shajali, da so poslušali branje in razlago sv. pisma, da so molili in peli pobožne psalme. Vsaka pokrajina je imela svojo shodnico. Jeruzalem sam jih je imel razen templja 460. — ² Cf. Luk. 9, 16. — ³ Jan. 6, 11.

⁴ Mat. 14, 21; Mark. 6, 34—44; Luk. 9, 10—17; Jan. 6, 1—13.

⁵ Jan. 6, 6. 26. — ⁶ Mat. 14, 25; Mark. 6, 48.

⁷ Jan. 6, 16—21; Mat. 14, 22—33; Mark. 6, 45—52.

⁸ Pesch. Chr., Praelectiones dog. VI. pag. 246: Iesus ostenderit se mereri fidem magnis miraculis, iisque non qualibuscumque sed quae cum re, quam docturus erat, intime cohaerent eiusque typus quidam essent. Potentiam enim creatricem

Oba čudeža Jezusova, pomnoženje kruhov in hoja po morji naj bi učence prepričala, kar jim drugi dan obljubi v obširnem govoru. Ker je govor zelo važen, ga podamo v prestavi. Zapisal ga je samo evangelist Janez (6, 22—71).

22. Drugi dan je videla množica, ki je stala onkraj morja, da ni bilo drugega čolna tam, kakor le eden, in da Jezus ni šel s svojimi učenci v čoln, temveč da so se bili njegovi učenci sami odpeljali.

23. Drugi čolni pa so prišli od Tiberijade blizu kraja, kjer so jedli kruh, ko je bil Gospod zahvalil.

24. Ko je tedaj množica videla, da Jezusa ni tam, ne njegovih učencev, so oni stopili v čolne in so prišli v Kafarnaum iskaje Jezusa.

25. In ko so ga našli onkraj morja, so mu rekli: Učenik! kedaj si semkaj prišel?

26. Jezus jim je odgovoril in rekel: Resnično, resnično vam povem: iščete me, ne ker ste videli znamenja, ampak ker ste jedli od kruhov in ste se nasitili.

27. Delajte ne za jed, ki mine, ampak za jed, ki ostane v večno življenje, katero vam bo dal Sin človekov; kajti tega je zaznamoval Bog Oče.

28. Tedaj so mu rekli: Kaj naj storimo, da delamo božja dela?

29. Jezus je odgovoril in jim rekel: To je delo božje, da verujete v njega, ki ga je on poslal.

30. Tedaj so mu rekli: Katero znamenje torej storiš, da vidimo in ti verujemo? Kaj delaš?

31. Naši očetje so jedli mano v puščavi, kakor je pisano: Kruh iz neba jim je dal jesti.

32. Jezus jim je tedaj rekel: Resnično, resnično vam povem: Mojzes vam ni dal kruha iz neba, ampak moj Oče vam daje pravi kruh iz neba.

33. Kajti kruh božji je, ki je prišel iz neba in daje življenje svetu.

34. Tedaj so mu rekli: Gospod vselej nam dajaj ta kruh.

35. Jezus jim je pa rekel: Jaz sem kruh življenja; kdor pride k meni, ne bo lačen, in kdor veruje v mene, ne bo nikoli žejen.

36. A rekel sem vam, da ste me videli, pa ne verujete.

37. Vse, kar mi da Oče, bo prišlo k meni, in kdor pride k meni, ga ne bom izvrigel.

et absolutam ostenderat creando cibum corporalem; eo vero quod super mare ambulabat, evidenter monstrabat se non necessario secundum humanam suam naturam ceterorum corporum dispositionibus et legibus subiacere. Unde si postea docturus erat aliquid, quod summam eius potentiam et a rerum corporearum condicionibus independentiam supposebat, merito fidem etiam talis rei postulare poterat (cf. P. Keppler, Komposition des Johannes-Evangeliums p. 47 sq.).

38. Ker sem prišel iz neba, ne da delam svojo voljo, ampak voljo tega, ki me je poslal.

39. To pa je volja Očeta, ki me je poslal, da od vsega, kar mi je dal nič ne izgubim, ampak je obudim poslednji dan.

40. To pa volja Očeta, ki me je poslal, da ima vsak, ki vidi Sina in vanj veruje, večno življenje, in jaz ga bom obudil poslednji dan.

41. Judje so tedaj nad njim godrnjali, ker je rekel: Jaz sem kruh, ki je prišel iz neba.

42. In so rekli: Ni-li ta Jezus Jožefov sin, čegar očeta in mater mi poznamo? Kako tedaj ta pravi: Iz neba sem prišel?

43. Tedaj je Jezus odgovoril in jim rekel: Ne godrnajte med seboj!

44. Nikdo ne more priti k meni, ako ga ne vleče Oče, ki me je poslal, in jaz ga bom obudil poslednji dan.

45. Pisano je v prerokih: In vsi bodo učenci božji; vsak, ki je od Očeta slišal in se učil, pride k meni.

46. Ne da bi bil kdo videl Očeta, razen tisti, ki je od Boga, ta je videl Očeta.

47. Resnično, resnično vam povem: Kdor veruje v mene, ima večno življenje.

48. Jaz sem kruh življenja.

49. Vaši očetje so jedli mano v puščavi in so umrli.

50. Ta je kruh, ki pride iz nebes, da, kdor od njega jé, ne umrje.

51. Jaz sem živi kruh, ki sem prišel iz nebes; kdor jé od tega kruha, bo živel vekomaj; in pa kruh, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta.

52. Tedaj so se Judje prepirali med seboj rekoč: Kako nam to more dati svoje meso jesti?

53. Jezus jim je tedaj rekel: Resnično, resnično vam povem, če ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, nimate življenja v sebi.

54. Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje, in jaz ga bom obudil poslednji dan.

55. Kajti moje meso je res jed, in moja kri je res pijača.

56. Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ostane v meni in jaz v njem.

57. Kakor me je poslal živi Oče in jaz živim zaradi Očeta, tako bo tudi tisti, ki uživa mene, živel zaradi mene.

58. Ta je kruh, ki je prišel iz nebes, ne kakor so vaši očetje jedli mano in so umrli; kdor jé ta kruh, bo živel vekomaj.

59. To je govoril v shodnici, ko je učil v Kafarnaumu.

60. Tedaj je mnogo izmed njegovih učencev, ki so poslušali, reklo: Trdo je to govorjenje, kdo ga more poslušati?

61. Ker je pa Jezus sam pri sebi vedel, da njegovi učenci čez to godrnjajo, jim je rekel: Nad tem se spodtikate?

62. Kaj tedaj, ko bodeste videli Sina človekovega gori iti, kjer je bil poprej?

63. Duh je, ki oživlja, meso nič ne koristi. Besede, katere sem vam govoril, so duh in so življenje.

64. So pa nekateri izmed vas, ki ne verujejo. Kajti Jezus je od začetka vedel, kateri so, ki ne verujejo in kdo jě, ki ga bo izdal.

65. In je rekel: Zato sem vam rekel, da nihče ne more priti k meni, ako mu ni dano od mojega Očeta.

66. Potem je mnogo njegovih učencev odstopilo in niso več ž njim hodili.

67. Tedaj je Jezus rekel dvanajsterim: Hočete-li tudi vi oditi?

68. Simon Peter mu je odgovoril: Gospod, h komu pojdemo? Besede večnega življenja imaš.

69. In mi smo verovali in spoznali, da si ti Kristus, Sin božji.

70. Jezus jim je odgovoril: Ali nisem jaz vas dvanajst izvolil? In eden izmed vas je hudič.

71. Imenoval je pa Juda Simonovega, Iškarijota; kajti ta ga je imel izdati, dasi je bil eden izmed dvanajsterih.

2. Če si ogledamo razdelitev tega poročila sv. evangelista od vrste 22—71., zapazimo pred vsem tri dele. V prvem (v. 22—25) pove evangelist povod Jezusovemu govoru v Kafarnaumu; v drugem delu (v. 26.—59.) obljubi Jezus hrano, ki ostane za večno življenje; v tretjem delu (60.—71. v.) poroča sv. Janez o nasledkih Jezusovega govora.

Drugi del je za nas največje važnosti. Vsaka vrsta nam razodene lepe misli Jezusove obljube.

Vrsta 26. Judje želijo od Jezusa zvedeti, kedaj je prišel v shodnico (v. 25). Jezus jim ne odgovori na njihovo vprašanje, ampak jim razodene posveten nagib, zakaj ga iščejo. Judje še vedno mislijo na kruh, s katerim so bili nasičeni, ne pomislijo pa vzvišenega pomena istega čudeža (σημεία)¹.

V. 27. Zato jim vzbuja hrepenenje² po drugem živežu, čegar podoba je bilo pomnoženje kruhov. Opozarja jih na hrano, ki ne mine, ampak ostane za večno življenje. To hrano jim namerava dati Sin

¹ ἰδεῖν = mente videre i. e. intelligere, cognoscere, ne pa: gledati s telesnimi očmi.

² ἐργάζεσθαι = s trudem si pridobiti, z zatajevanjem in vero.

božji¹. Njega je Bog Oče sam zaznamoval² kot takega, ki more dati pravo hrano večnega življenja. Saj mu je dal moč delati čudeže, ki so jih poslušalci ravnokar videli.

V. 28. Judje res poželijo pravo hrano življenja in želijo zvedeti pomočke, dobra dela, katere bi naj izvrševali³, da postanejo deležni te hrane.

V. 29. Jezus jim pove, da je vera v Jezusa, poslanca božjega, ta pomoček. To vero Bog terja⁴.

V. 30. 31. Judje so pripravljeni v njega verovati, pa zvedeti hočejo od Jezusa dokaz, da je res od Boga poslan, da jim poda živež nebeški. Čudež poprejšnjega dne, pomnoženje kruhov se jim ne zdi zadosten dokaz. Saj je Mojzes po njihovem mnenju še večji čudež storil, ko je dal Izraelcem mano v puščavi⁵. Od Jezusa pričakujejo torej zdaj še večji čudež. Takrat so pripravljeni verovati vanj.

V. 32. Jezus pravi, da jim Mojzes ni dal pravega kruha⁶, ampak le njegovo predpodobo. Le Bog Oče jim daje pravi kruh nebeški.

V. 33. Kajti le tisti je pravi kruh božji, ki je prišel⁷ iz nebes, namreč Sin božji. On je božje narave, t. j. iste, kakor Bog Oče. Kaj takega se o mani ne more trditi. Sin božji tudi oživlja ves svet, mana pa je le nekaj časa telesno redila in živila Izraelce.

V. 34. Poslušalci spoznajo, da se obljubljeni novozakonska hrana odlikuje pred starozakonsko mano. Zato želijo vedno imeti ta kruh⁸.

V. 35. Ko je Jezus (v. 33.) v obče določil, da je le tisti pravi kruh, ki je prišel iz nebes in oživlja celo človeštvo, pove zdaj natančneje, da je On sam kruh življenja, t. j. kruh, ki oživlja svet. Da se ljudje udeležijo te hrane, morajo priti k njemu, t. j. prostovoljno se mu morajo približati in se ga okleniti z živo vero. Potem ne bodo več lačni, ne žejni, t. j. njih duša bo v vsakem oziru poživljena in pokrepčana.

¹ Augustinus (Tract. 25, 11): Quæritis me propter aliud, quaerite me propter me. Seipsum enim insinuat istum cibum, quod in consequentibus illucescit.

² Σφραγίσσειν = signare, zapečatiti, zaznamovati. Jans. po Jan. Kriz.: Sigillavit h. e. veluti sigillo suo apposito, voce sua coelesti et miraculis confirmavit et declaravit auctoritatem eius ostendens, quis sit et quod possit dare cibum hunc permanentem.

³ Rokopisi \aleph A B L . . . imajo ποιῶμεν — faciamus, Vulgata faciemus.

⁴ Τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ = delo božje; Jans. s.: Opus Dei in proposito non dicitur ob id, quod fides Dei sit donum, sed quia illud Deus exigit et illi gratum est.

⁵ II. Mojz. 16, :4; Ps. 77, 24; Modr. 16, 20.

⁶ Maldonat: Panis ille, quem dedit vobis Moses, non erat veritas, sed figura; hic, quem Pater vobis dat, veritas est, quae per figuram illam adumbrabatur.

⁷ Καταβαίνων, ki je prišel; Jans. i.: Qui non solum ut manna mittitur aliena auctoritate, sed qui ipsemet sua voluntate descendit.

⁸ Judje se tu vedejo, kakor Samaričanka proti Jezusu (Jan. 4, 15).

V. 36. Vero Kristus terja kot neizogiben pomoček, da bodo deležni nebeške hrane (πιστεύειν v. 35). Judje pa te vere v Kristusa nimajo, ker niso verovali njegovim čudežem (v. 26), s katerimi se je spričal kot poslanca božjega¹.

V. 37. Jezus nadalje razlaga, da je vera le tam mogoča, kjer se opira na milost božjo. Oče nebeški namreč tako daje² ljudi Jezusu, da jih z milostjo k njemu vleče³ ali nagiblje. Človek se temu nagibu seveda lahko tudi ustavlja⁴, ako pa sodeluje, pride gotovo k Jezusu. Le tisti ljudje verujejo v Jezusa, ki sodelujejo z milostjo božjo. Kristus takih nikdar ne izvrže iz občestva svetnikov.

V. 38. Kateri se milosti božji ne ustavljajo, jih Kristus z veseljem sprejme, jih ne zavrže (v. 37), ker je njegova naloga, da izpolnjuje voljo nebeškega Očeta, ki ga je poslal.

V. 39. Volja nebeškega Očeta⁵ nagiblje Jezusa, da nič ne izgubi, da pa tudi vse, ki so sprejeli božjo milost obudi telesno na sodnji dan. S tem še le dovrši odrešenje izroččenega mu človeštva.

V. 40. Kakor pa je volja nebeškega Očeta, da Jezus odrešenje dovrši (na duši — večno življenje, na telesu — vstajenje), tako je tudi volja božja, da se bodo le tisti odrešenja vdeležili, ki Kristusa spoznajo⁶ kot poslanca božjega in vanj verujejo.

V. 41. Judje so zasledovali dosedanje Jezusove besede (v. 33. 35. 38.) in jih posnamejo po zmislu: Jaz sem kruh⁷, ki je prišel iz neba. Nad tem godrnjajo⁸ in so nevoljni.

V. 42. Menijo namreč, da si Jezus sam nasprotuje, ko pravi, da je prišel iz nebes, ko je vendar v obče znano, da je Marija njegova mati, Jožef pa oče. Zato Judom Jezusove besede ne ugajajo.

V. 43. 44. Jezus jim ne pojasni navideznega nasprotja, ampak pokaže, da je njih nevera kriva, zakaj si ga ne znajo raztolmačiti. Ko bi verovali v Jezusa, bi tudi spoznali, da je Bog in človek ob enem.

¹ ἐώρακατέ με = videli ste me, t. j. moje delo, nauke in čudeže, s katerimi sem se spričal kot božji poslanec; με je v mnogih rokopisih (B D . . .), manjka pa v N A; zato ga je Tischendorf izpustil.

² Ians. s.: Quemcumque pater mihi tamquam homini hominumque mediatori salvandum tradidit.

³ V. 44. ἐλκύσῃ αὐτόν. — ⁴ Jan. 5, 40.

⁵ Nekateri rokopisi N A B C . . . nimajo besede πατρός, zato jo je Tischendorf izpustil.

⁶ Cornel. a Lap. ad loc.: Considerans et contemplans filium, cumque videns oculis non corporis sed mentis, hoc est, in eum credens illique obediens.

⁷ Vulgata ima panis vivus, živi kruh, v grščini pa te besede ni.

⁸ γογγύζειν = murmurare = mrmrati, godrnjati. Vox serioris graecitatis pro τινθρῶζειν ad designandam vocem nativam columbarum. Hinc dicitur i. de iis, qui indignabundi conqueruntur.

Njihovo godrnjanje torej ni opravičeno. Verovati pa ne morejo, ker nečejo sodelovati z božjo milostjo, ki jih vodi h Kristusu. Krivda je torej na njihovi strani.

V. 45. Človek pride le z božjo milostjo k veri v Kristusa. To resnico uči že preroški izrek: Vsi bodo poučeni¹ od Boga². Kdor pa neče biti učenec razsvetljujoče milosti božje, tudi ne more verovati v Kristusa. Le kdor Očeta posluša pride k meni.

V. 46. Ker pa Očeta nikdo ni videl, kakor le Sin božji, zato moremo le po njem priti do pravega spoznanja božjega³.

V. 47. Zato z nova povdarja potrebo vere v Kristusa⁴. Le kdor to vero ima, prejme večno življenje.

V. 48. Zakaj Kristus je kruh življenja. Ta kruh pa da večno življenje (v. 27).

V. 49. Ta kruh je odličnejši od starozakonske mane, ki je le za nekaj časa ohranila telesno življenje, smrti pa ni mogla zabraniti.

V. 50. Nasprotno pa je kruh, ki ga obeta Kristus, prišel iz nebes in ima moč zabraniti vsakemu dušno smrt in telesno vstajenje zagotoviti, tako da je telesna smrt le mimogredoč prehod.

V. 51. Da bi poslušalci v nobenem oziru ne dvomili, Jezus še enkrat skupno pove, kje je kruh življenja, kakšen je po svoji naravi, po svojem izvoru in po učinku. Kristus sam je ta kruh, saj pravi: »Jaz sem«. On pa je po svoji naravi živi kruh, njegovo bistvo je življenje, zato je ljudem kruh življenja (v. 48). Živi kruh pa je, ker je prišel iz nebes. Tam je njegov izvor. Uživanje tega kruha povzroči večno življenje⁵.

V. 51b. In Jezus hrano še bolj določi, ker pravi, da je ta kruh nebeški njegovo lastno meso, ki ga daje za življenje sveta, t. j. vseh ljudi⁶.

¹ διδασκτοι θεου; θεου je genit. auctoris.

² Prosto po Izai. 54, 13; pa tudi drugi preroki imajo slične misli: Jerem. 31, 33; Ezech. 11, 19; Joel. 2, 28.

³ Tischendorf ima po rokopisih \aleph D, 5 rokopisih latinskih na zadnje θεόν mesto πατερα.

⁴ εις εμε = v mene ni sicer v rokopisih \aleph B L ... pač pa v vseh Itala- in Vulgatarokopisih.

⁵ Vulgata pričinja z besedami: si quis manducaverit 52. vrsto. Vsled tega ima v latinščini poglavje 6. 72 vrst. Grška izdaja Tisch. VIII. pa združi vulgatini 51. in 52. v. v eno, namreč 51 z ozirom na Stephanovo izdajo l. 1555.

⁶ Zadnji stavek 51. vrste ima v grških rokopisih tri oblike:

- a) Και ο αρτος δε, ον εγω δωσω, η σαρξ μου εστιν υπερ της του κοσμου ζωης (B C D L ... , spisi cerkvenih očetov, vulgata, kateri pa manjka δε).
- b) Και ο αρτος δε, ον εγω δωσω υπερ της του κοσμου ζωης, η σαρξ μου εστιν (\aleph , m [rokopis Itale iz VIII. stoletja], Tert.).

V. 52. Judom se je zdelo nemogoče, da bi jedli Jezusovo meso, ker so to vzeli v vsakdanjem zmislu. Jezus jim še ni povedal, da bodo dobili poveljučano telo v zavžitnih podobah. Zato so se prepirali med seboj¹.

V. 53. Jezus jim ne odgovori naravnost, kako bo to mogoče, ker pozna njihovo nevero in ker bi naj to še le pozneje spoznali. Pač pa povdarja z nova, da je potreba uživati njegovo meso in njegovo kri, ker drugače ne bodo imeli življenja v sebi².

V. 54. Uživanje Jezusovega telesa in njegove krvi ima iste učinke, kakršne je že poprej (v. 27. 40. 44.) pripisoval nebeški hrani, katero je samo bolj splošno oznanil in obljubil. Ta hrana daje večno življenje³ in telesno vstajenje.

V. 55. Vzrok temu učinku je, ker je njegovo meso res⁴ jed, in njegova kri res pijača⁵.

V. 56. Kdor to uživa ima zagotovljeno večno življenje in telesno vstajenje, ker stopi v najožjo zvezo z Jezusom, ki je povelčan in ob enem Bog in človek.

V. 57. Ta zveza povzroči, da kdor se evharistično z Jezusom združi, živi zaradi njega, kakor ima Jezus svoj početek od Očeta in živi po njem in zaradi njega.

V. 58. Euharistična hrana mesa in krvi se torej odlikuje od starozakonske mane⁶, ker je resnično prišla iz nebes, in ker premaga smrt

e) Καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς (Recepta). Zadnje besede kažejo na smrt na križu in so pozneje pridjane, kar je razvidno iz ΓΔ... , minuskel, 3 rokop. Itale. Cod. Brix. ima: Panis enim hic, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro huius mundi vita. — σὰρξ stoji v tem stavku kakor Jan. 1, 14 za celo človeško naravo Kristusovo po duši in telesu. Caro, quae pro mundi vita in mortem danda est, haec ipsa est panis, quem ego dabo (De la Haye); dabo veram carnem meam in cruce, quasi frumentum in molendino, molendam et pinsendam, ut ex ea fiat panis Eucharistiae.

¹ αὐτοῦ po σάρκα imajo B T... , Tischendorf pa je izpusti vsled \aleph C D; pa tudi brez tega zaimka je samostalnik po členu dovolj določen.

² Tournely: Verba continent necessitatem praecepti obstringentis tantum eos, qui talis praecepti sunt capaces, nempe solos adultos, quos Christus alloquitur. — ἔχετε, vulgata pa ima habebitis po večini rokop., praes. je tudi zmislu primeren.

³ Zato imenuje sv. Ignacij (Ephes. 20, 2) evharistijo φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν.

⁴ \aleph D... imajo ἀληθῶς = vere (Vulg.); B C... pa imajo ἀληθῆς = verus.

⁵ Propria cibi et potus natura est vitam manducantibus et bibentibus dare; itaque quidquid manducatum et bibitum vere vitam tribuit, id vere cibus et potus est (Maldonat).

⁶ ὕμῶν τὸ μάννα (Rec., Vulg. vestri manna) je Tischendorf izpustil po \aleph B C.

ne le za kratek čas kakor mana, ampak za večno. S tem je končal Jezus svoj pouk in svojo obljubo.

V. 59. Evangelist pripomni, da je Jezus ta govor imel v shodnici kafarnaumski¹.

3. Jezusov govor v kafarnaumski shodnici, kakor ga beremo v evangeliju sv. Janeza (26.—59. v.), je bil predmet najrazličnejših razlag.

Velika večina protestantskih razlagalcev ne sprejme Jezusovega govora v dobesednem pomenu, ampak trdi, da se ima tolmačiti v prenesenem pomenu (*sensu figurativo*) o duhovnem zavživanju po veri. Jesti meso in piti kri Kristusovo se torej po tej metaforični razlagi pravi: »verovati v Kristusov nauk in ga sprejeti kot dušno hrano«; ali »posnemati Kristusovo umrljivo življenje«; ali »se ne spodtikati nad krvavo smrtjo Kristusovo, ampak njen sad na-se obračati in sprejeti in se tako vnemati k ljubezni do Kristusa in k posnemanju«².

Le nekateri najnovejši protestantski učenjaki priznavajo, da od v. 51 b. Jezus obljubi najsvetejši zakrament. Tem prištevamo sledeče: Olshausen, Koestlin, Delitsch, Kahnis, Stier, Keil, Scheibel, Tholuck, Taylor i. dr.

Pa tudi katoliški učenjaki se v razlagi celotnega govora povsem ne strinjajo. Cerkevni očetje precej soglasno učijo, da je Kristus s tem govorom obljubil najsvetejši zakrament. Za časa tridentinskega zbora so bili mnogi tako prepričani o resničnosti te razlage, da so želeli avtentično odločbo. A ustavljal se je škof Granaški. Skliceval se je na nekatere katoliške razlagalce³, ki so govor Zveličarjev metaforično tolmačili ter trdili, da Jezus tam ne govori o zakramentalnem in resničnem uživanju mesa in krvi, ampak o duhovnem uživanju po veri. S tem so namreč hoteli zavriniti dokaze Wiklefa, Luterja, Kalvina in drugih, kateri so iz besed (Jan. 6, 53): »Če ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi«, skleпали, da moramo pri obhajilu prejemanju Jezusa pod obema podobama.

Tridentinski zbor radi tega ni hotel avtentično določiti zmisla Zveličarjevega govora, ampak je dodjal samo besede: »Utrumque iuxta varias sanctorum Patrum et doctorum interpretationes intelligatur« — kakor se po raznih razlagah svetih očetov in učenjakov umeva. To pa ne ovira, da bi pravega zmisla Jezusovega govora ne mogli znanstveno določiti⁴.

¹ D in nekateri lat. rokopisi dostavijo po *docens* ali koncem vrste »sabbato«. Jezus je torej v soboto govoril v shodnici.

² Lahouse, H. P. *De s. Eucharist. myster. pag. 9.*

³ *Concil. Trident. Sess. XXI. c. 1. Cf. Pallavic., Hist. conc. Trid. l. 27, c. 11.*

⁴ C. Franzelin, *De Euch. t. III.: Hoc tamen non impedit, quominus sensus proprius verborum in illo sermone Christi theologicè demonstrari possit, et ipsum*

Vsled tega imamo te-le razlage: *a)* Nekateri novejši¹ delijo Jezusov govor v tri oddelke: I. Jezus govori o nebeškem kruhu splošno (v. 26—34). II. On imenuje sebe, svoj nauk kruh nebeški in uči, da njegova pridobitev z vero povzroči večno življenje in vstajenje (v. 35—51 gr.). III. On uči posebno, da je njegovo meso in kri tudi kruh nebeški.

Po tej razlagi obljubi Jezus kruh nebeški. A ta kruh nebeški je enkrat on, drugokrat njegov nauk, tretjokrat njegovo meso in kri. Kristus torej ne govori izključno o sv. Rešnjem Telesu, ampak tudi o sebi, in o svojem nauku. In tako obljubi od v. 26—59 tri reči.

b) Drugi razločujejo v govoru dva dela. Nekateri pričenjajo drugi del pri v. 48, drugi pri v. 50 ali v. 51 b, tako da spada v I. del v. 26—48 [50, 51 b], v drugi del v. 48 (50, 51 b)—59. V prvem delu govori Jezus o veri v Sina božjega, ki je kruh življenja v kolikor je predmet naši veri in početnik nadnaravnega večnega življenja (uživanje v metaforičnem zmyslu); v drugem delu govori Jezus o Kristusu, v kolikor se po mesu in krvi daje resnično uživati (uživanje v zakramentalnem zmyslu)².

c) Tretje mnenje, ki se nam zdi iz eksegetičnega, kakor tudi iz dogmatičnega stališča najbolj utemeljeno, uči, da ni le v drugem delu Jezusovega govora (v. 48—59), ampak že tudi v prvem delu (27—48 v.) obljubljen najsvetejši zakrament. Radi tega nam ni kaj drugega obljubljen v prvem, kakor v drugem delu. Govor je enoten, ima enoten predmet včlovečenega Sinu božjega, ki se obljubi svetu kot hrano večnega življenja. Le v toliko se da razločevati napredek v mislih Jezusovega nauka, da Zveličar koncem 51. vrste v nadaljevanju svojega govora: *καὶ ὁ ἄρτος ἐστίν* — in kruh pa, natančneje označi, na kak način se bo dal uživati. Pove namreč, da bo njegovo meso, t. j. njegovo telo hrana za večno življenje. In le v tem zmyslu se pokaže nasprotje (*ἐστίν*) s poprejšnjo bolj splošno obljubo.

Razlogi, ki nas nagibajo k temu naziranju, so ti-le: 1. Kristus govori v vrsti 27., kakor tudi v 51. o prihodnjem času. Obljubi na

Concilium hunc sensum verum esse satis indicaverit, tam sess. XIII. c. 2, quam XXI. c. 1.

¹ Dr. Fr. X. Pözl, Kurzgef. Comment z. Joh. Graz 1897, S. 163: »Jesus spricht *a)* vom Himmelsbrode überhaupt (V. 26—34); *b)* er nennt sich selbst, seine Lehre, dieses Himmelsbrod, und lehrt, daß die Aneignung desselben mittelst des Glaubens das ewige Leben und die Auferstehung bewirke (V. 35—52); er lehrt speciell, daß sein Fleisch und Blut ein Himmelsbrod sei (V. 52 [letzter Absatz] bis 60 [griech. 51—59]).

² Cyrillus Alex. in Ioa. 6, 27; Toletus in cap. 6. Ioa.; Knabenbauer, Comment. in Ioa. p. 233.

obeh mestih hrano, ki jo bo Sin božji dal (v. 27. hrano . . ., katero vam bo dal Sin človekov — v. 51: kruh, katerega vam bom jaz dal).

2. Kdo je ta kruh, pove Kristus ravno tako v prvem delu (v. 35: Jaz sem kruh življenja [prim. že v. 33: Kruh božji je, ki je iz nebes prišel]; v. 41: Jaz sem živi kruh), kakor v drugem (v. 48: Jaz sem kruh življenja; v. 51: Jaz sem kruh živi; v. 58: Kdor mene uživa; v. 59: ta je kruh, ki je prišel iz nebes).

3. Kruh v prvem delu svojega govora primerja mani, ki so jo dobivali Hebrejci v puščavi (v. 32), v drugem tudi (v. 49 in 59).

4. Uživanje kruha, ki ga obljubi Kristus v prvem delu svojega govora (v. 27: ostane za večno življenje; v. 33: da svetu življenje; v. 35: ne bo lačen . . ., ne žejen; v. 39: ga ne bom pogubil, ampak obudil na sodnji dan; v. 40: ima večno življenje, in jaz ga bom obudil; v. 44: jaz ga bom obudil; v. 47: ima večno življenje) ima iste učinke kakor uživanje kruha, obljubljenega v drugem delu (v. 48: kruh življenja; v. 50: kdorkoli ga je, ne umrje; v. 51: bo živel vekomaj; v. 55: ima večno življenje, in jaz ga bom obudil poslednji dan; v. 58: bo živel zaradi mene; v. 59: bo živel vekomaj). Če so pa učinki v drugem delu govora popolnoma isti, kakor v prvem, mora biti tudi isti vzrok. V obojnem delu je torej obljubljen ista hrana: zakrament sv. Rešnjega Telesa.

5. Nauki niso predmet Kristusove obljube, saj je že dve leti učil, kajti ta govor je imel eno leto pred smrtjo. Tudi vera ni predmet njegove obljube. Kristus le vero terja kot neizogiben pogoj, ako hočejo postati deležni njegove nebeške hrane. Vera je iz poslušanja njegovih nauk in iz milosti nebeškega Očeta (v. 44). Le po veri Kristusovi se najde pot do te nebeške hrane, katero Kristus poslušalcem obeta.

Presveto Rešnje Telo je torej predmet celega govora Jezusovega. Seveda govori skraja o tem predmetu bolj splošno, konečno ga pa vedno bolj in bolj označi ter jasno in razločno razvija, kar je skraja bolj skrivnostno razodel¹. Priznati celo moramo, da ko bi se nam bila ohranila samo prva polovica Jezusovega govora, bi iz nje same ne mogli s popolno gotovostjo sklepati, da tam obeta Najsvetejši zakrament. Ker so pa besede od v. 51b. naprej do v. 59 tako jasne, da izključujejo razlago v prenesenem pomenu, je Jezus v tem govoru obljubil ta zakrament.

6. Kristus namreč obljubi, da bo dal pravo svoje meso in pravo svojo kri za resnično hrano. Teh besed ni mogoče umeti v prenesenem pomenu. Prvič manjka k temu zadostnih razlogov.

¹ Perrone I., Praelectiones theol. VIII. pag. 108 nota 1.

Nekateri namreč pravijo: Judje niso mogli Jezusovih besed umeti v besednem pomenu. In izrazi, katere rabi Zveličar o nebeški hrani, se ne vjemajo z načinom govorjenja Kristusovega pri ustanovitvi Najsve-tejše skrivnosti¹.

A oba razloga nista utemeljena. Kajti Judom bi prenesen pomen Jezusovih besed bil mnogo bolj nejasen, da, naravnost nezmislj. »Jesti moje meso« ima pri Judih ta edini prenesen pomen: »me zelo so-vražiti«. V tem pomenu se nahaja na mnogih mestih sv. pisma², n. pr.: »Ako se mi hudobni bližajo, da bi moje meso jedli« (Ps. 26, 2); ali: »Zakaj me preganjate in se z mojim mesom nasitujete« (Job. 19, 22)? t. j. zakaj se ne morete nasiti z obrekovanjem moje osebe in zasramovanjem? ali še nimate dovolj³? Prenesen pomen je torej: koga stiskati (Mih. 3, 3), ga objedati z besedami (Gal. 5, 15), zasramovati (Dan. 3, 8, 6, 24). Tako se tudi izraz »piti mojo kri« ne rabi prene-seno, kakor da se zaznamuje najhujša kazen, kakor je razvidno iz Izai. 49, 26 in Skriv. Raz. 16, 6.

Če Kristus tukaj rabi izraz meso (σάρξ), pri ustanovitvi pa telo (σῶμα), v tem ni bistvene razlike. Zakaj v novozakonskih spisih se telesna narava Kristusova mnogokrat imenuje meso⁴. Zato je popol-noma vse eno, ako pravi Kristus: hrana je moje telo ali: hrana je moje meso. Kajti umevati moramo živo meso, torej celo telo Kristu-sovo. Ko je verniki uživajo, jedo meso in pijejo kri. Razlaga v pre-nesenem pomenu je v drugem delu Jezusovega govora izključena.

Drugič potrjuje tudi način, kako so poslušalci Jezusove besede sprejeli. Poslušalci še seveda niso nič slutili, da bodo uživali obljub-ljeno hrano v zakramentalnih podobah kruha in vina. Zato so ume-vali besede Kristusove dobesedno in so se nad obljubo spodtikali (v. 53 in 61). Tako so bili nekateri učenci nevoljni, da so Jezusa zapu-stili in ž njim pretrgali vsako občevanje (v. 67). Ko bi bili besede tolmačili v prenesenem pomenu, bi kaj takega gotovo ne bili storili.

Nasproti pa je Kristus dobro vedel, da so ga prav razumeli. Zato ni popravljaj svojih izrekov, ampak jih je slovesno ponovil (v. 54) in rekel: Moje meso je res jed in moja kri je res pijača (v. 56). Ako bi bil pa govoril v prenesenem pomenu, bi ne bilo treba razločevati med jedjo in pijačo, ker bi oboje isto pomenilo. Kristus je tudi zavživanje mesa in krvi zapovedal pod kaznijo večnega pogubljenja (v. 54). Zapo-

¹ Dr. H. A. W. Meyer, Comment. Evg. Ioa. 6, 51.

² Prid. 4, 5; Iob. 31, 31; 14, 10; Mih. 3, 3; Gal. 5, 15; Dan. 3, 8; 6, 24.

³ Tudi v sosedni arabščini se v istem zmislu najde v Koranu, Sura XI. IX, 12; v latinščini pri Horacu, Ep. lib. 2, c. 1. v. 160; Sat. lib. 1. v. 81.

⁴ Jan. 1, 14; I. Petr. 3, 18; Ef. 2, 14; Hebr. 10, 20.

vedi ali postave pa vsak moder postavodajalec daje v kolikor mogoče razumljivi obliki, z besedami, ki se v navadnem pomenu rabijo.

Kristus je imel tudi navado, svoje poslušalce poučiti, če so besede krivo umevali¹. Pri tej obljubi pa raje pusti učence oditi in se pogubiti, ker nečejo sprejeti dobesedne obljube. Kristusova ljubezen do neumrjočih duš bi gotovo v takem trenutku poslušalcev ne zapustila, ako bi jim bilo treba razložiti kako obljubo z metaforičnim pomenom.

Razen tega je Kristus tudi poglobitvena dejstva svojega odrešilnega delovanja vsikdar napovedal. Tako n. pr. sv. krst², svojo mučeniško smrt³, svoje vstajenje in svoj vnebohod⁴, prvenstvo sv. Petra⁵, da bo poslal sv. Duha⁶ in druge reči. Že a priori se da torej trditi, da je Kristus gotovo največjo skrivnost svoje ljubezni kje napovedal. A razven v govoru kafarnaumskem nikjer ne najdemo take napovedi. Ni tudi mogoče misliti, da bi sv. Janez, ljubljenec Jezusov popolnoma izpustil največji dokaz ljubezni, ki ga je mogel dati človeštvu v svoji zadnji večerji. Pač pa smemo trditi: Kristus je obljubil v svojem govoru, da bo postavil zakrament sv. Rešnjega Telesa za vse, ki bodo vanj verovali.

B. Kakšna so poročila o ustanovitvi najsvetejšega zakramenta?

Štirje pisatelji novega zakona poročajo, da je Jezus ustanovil najsvetejši zakrament. Ta poročila pa niso dobesedno enaka, ampak različna, vendar pa se bistveno vjemajo.

1. Verodostojnost poročevalcev. Da se prepričamo, ali smemo poročevalcem o Gospodovi zadnji večerji verjeti, moramo vedeti, kdo so ti poročevalci, kdaj so živeli, ali so mogli in hoteli resnico poročati.

Prvi, ki nam poroča ustanovitev zadnje večerje, je sv. Matej. On je bil eden izmed dvanajsterih apostolov⁷. Predno je postal Jezusov učenec, je bil cestni uradnik⁸ (cestninar) v Kafarnavmu ob Genezareškem jezeru. Rodom je bil Jud iz Galileje. Njegov oče je bil Alfej, njemu samemu je pa bilo ime Levi. Še le tedaj, ko ga je Jezus izvolil apostolom, je dobil ime Matej. Od tedaj je zvesto spremljal svojega Gospoda, je bil priča njegovih nauk, je bil navzoč pri zadnji večerji v četrtek pred Kristusovim trpljenjem⁹, ga je videl iti v nebesa in je prejel z drugimi apostoli sv. Duha¹⁰ na binkoštno nedeljo. Kle-

¹ Jan. 3, 3–5; 4, 32–34; Mat. 16, 6; 19, 24–26. — ² Jan. 3, 1 s.

³ Mat. 16, 21. — ⁴ Jan. 6, 63; 16, 16. — ⁵ Mat. 16, 17. — ⁶ Jan. 14, 16.

⁷ Mark. 3, 10; Luk. 6, 15; Mat. 10, 3. — ⁸ ὁ τελώνης, portitor.

⁹ Luk. 22, 14. — ¹⁰ Dejan. ap. 1, 13.

ment Aleksandrijski poroča o njem, da je bil strog ascet, ki ni nikdar mesa užival. Po Kristusovem vnebohodu je še petnajst let učil Jude v Palestini Jezusov nauk, pozneje je to storil še pri drugih narodih, posebno Etijopcih. Rimska in grška cerkev ga častita kot mučenika.

Da je Matej spisal evangelij in sicer najprej v Palestini v sirsko-kaldejskem jeziku, priča mnogo starih pisateljev, posebno sloveči zgodovinar Evsebij¹. Apostolski cerkveni očetje², kakor tudi apologetje iz drugega stoletja³ se pogosto sklicujejo na njegov evangelij, kot del svetega pisma. Pa tudi notranji razlogi (način pisave, popisovanje judovskih krajevnih in časovnih razmer, vsebina in smoter) jasno kažejo, da je prvi evangelij spisal apostol Matej. Kdo ga je prestavil v grščino (Jakob ml., evangelist Janez, Marko ali on sam), še ni dognano. Gotovo sega grški prevod v apostolske čase, ker sta Klement Rimski in Ignacij že rabila po njem grško besedilo.

Sv. Matej je spisal svoj evangelij med leti 40—50 po Kr. r. za kristjane v Palestini. Evangelij pa ni le njim bil namenjen, ampak tudi še nespreebrnjenim Izraelcem. Njim hoče Matej dokazati, da so se v Jezusu izpolnila vsa starozakonska prerokovanja, vse starozakonske predpodebe. Jezus je res obljubljeni Mesija. Zato se tudi pri svojem poročilu o ustanovitvi Najsvetejše skrivnosti naslanja na najvažnejšo predpodebo velikonočnega jagnjeta⁴.

Zgodovinsko poročilo o Gospodovi zadnji večerji v evangeliju sv. Mateja je torej za nas odlične važnosti. Matej je slišal in videl, kaj se je godilo pri zadnji večerji. On je Kristusa povsod spremljal, je kot Jud umeval obrede in šege izraelskega naroda. Bil je pa tudi razsvitljen od sv. Duha, da je resnico spoznal in jo lahko poročal. On je tudi resnico hotel in moral poročati, ker je takrat še mnogo takih živelo, ki so bili priče Jezusovih dejanj in besed. Ko bi bil kaj neresničnega zapisal, gotovo bi mu ugovarjali, v besedi in pismu, še živeli apostoli. Njegova pobožnost in svetost pa vsako zavijanje resnice naravnost izključuje. Zato je sv. Matej za nas popolnoma verodostojna priča o dogodkih Gospodove zadnje večerje.

Drugi poročevalec o Gospodovi zadnji večerji je učenec in so-trudnik najodličnejših apostolov. Imenuje se Marko, ali Janez Marko⁵. Rojen je bil v Jeruzalemu, kamor je prišla njegova mati Marija iz otoka

¹ Eusebius, H. E. III. 24: Μαθηταῖος πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἔμελλεν καὶ ἐφ' ἐτέρους ἰέναι, πατρίῳ γλώττῃ γραφῆ παραδοῦς τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, τὸ λείπον τῆ αὐτοῦ παρουσίᾳ τούτοις, ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ἀπεπλήρου.

² Barnaba, Klement Rim., Ignacij, Polikarp. — ³ Atenagora, Teofil Antiohenski.

⁴ Cf. Mat. 26, 17 s. in 26, 26 s. — ⁵ Djan. 12, 12. 15; 15, 37.

Ciprskega. V Jeruzalemu je imela Markova mati hišo, v kateri so se shajali prvi kristjani. Tje je prišel tudi apostol Peter, ko ga je po noči rešil angel iz ječe¹. Peter imenuje v duhovnem pomenu Marka svojega sina², ker ga je on krstil in ga tako prerodil za Kristusa.

Leta 43. je našel Marko v Jeruzalemu apostola Pavla in svojega sorodnika Barnaba in je šel potem ž njim v Antijohijo³. Nekaj časa je spremljal Marko sv. Pavla na prvem misijonskem potovanju. V mestu Perge pa ga zapusti in se vrne v Jeruzalem⁴. Potem je šel z Barnabom v Ciper. Pozneje najdemo Marka v Rimu, kamor je prišel z apostolom Petrom. Ko je bil apostol Pavel v ječi (l. 62–64) v Rimu, ga obišče tudi Marko⁵. Kratko pred smrtjo ga sv. Pavel zopet pokliče v Rim⁶.

Marko je bil posebno v ozki zvezi s Petrom. Bil je njegov učenec (Irenej), mnogoleten spremljevalec (Klem. Aleks.), in tolmač⁷ (Papija, Irenej, Tertulijan). On je slišal pridige Petrove v Rimu, ker je bil mnogo časa tamkaj s sv. Petrom. Tudi je bil nekaj časa škof v Aleksandriji, kjer je umrl kot mučenik.

Kot zvest učenec sv. Petra si je zapomnil njegove govore in jih je zapisal. Tako je nastal evangelij sv. Marka. O tej stvari poroča Papija, kakor je slišal od apostola Janeza: »Marko, tolmač Petrov, je vse, kar je omenil (sv. Peter), Kristusove besede in dejanja, natančno zapisal, dasi ne po vrsti. Sam namreč Gospoda ni slišal in tudi ne za njim hodil, ampak kakor sem omenil, Petra (je slišal), ki je po potrebi (poslušalcev) učil, nikakor pa, da celo vrsto Gospodovih govorov dopolni. Zato se nikakor ni pregrešil Marko, ki je marsikaj tako spisal, kakor je bil (Peter) pripovedoval; kajti samo na to je strogo pazil, da ni nič od tega, kar je slišal, izpustil ali v tem popačil«⁸.

Eusebij poroča tudi, da se je Peter veselil gorečnosti čitateljev tega evangelija. On ga je tudi potrdil, da so ga smeli po cerkvah splošno rabiti⁹. Sv. Marko je torej evangelij spisal za rimske kristjane. Po vsebini pa je sv. apostol Peter početnik tega evangelija, ker je sv.

¹ Djan. 12, 12. — ² I. Petr. 5, 13. — ³ Djan. 12, 25. — ⁴ Djan. 15, 15.

⁵ Kol. 4, 10; Fil. 24. — ⁶ 2. Tim. 4, 11. — ⁷ Ἑρμηνευτῆς Πέτρου.

⁸ Papias pri Euseb. H. E. 3, 39: Marcus interpres Petri, quorumcumque meminit (memoravit, ὅσα ἐμνημόνευσεν), accurate perscripsit, non tamen ordine (ὁ τάξει), Christi dicta et facta; neque enim ipse Dominum audiverat neque secutus fuerat, sed postea, ut dixi, Petrum, qui pro necessitate (audientium) doctrinam tradidit, minime vero, ut sermonum Domini seriem completam contexeret. Quare nullo modo peccavit Marcus, qui nonnulla (ἔνια) ita scripsit, prout (Petrus) narraverat (recordatus est, ὡς ἀπεμνημόνευσεν); ad id unum enim attente invigilavit, ne quid eorum, quae audierat, praetermitteret neve in iis falleret.

⁹ Clem. Alex. apud Euseb. H. E. 2, 15; 6, 14, 6; Hieron., De vir. illustr. 8.

Marko le to zapisal, kar je od sv. Petra slišal. Sv. Peter se je posebno trudil v svojih govorih Rimljane prepričati s čudežnimi zgodovinskimi dogodki, katere je sam z drugimi apostoli doživel, da je Jezus res Sin božji. To je tudi namen drugega evangelija po sv. Marku, ki ga je spisal med leti 42—50, vendar pozneje, kakor sv. Matej. Prvoten jezik Markovega evangelija je grščina.

Če torej sv. Marko poroča o Gospodovi zadnji večerji¹, se nسلanja resničnost njegovega poročila pred vsem na sv. Petra. To je gotovo, da se je sv. Marko natančno (ἀκριβῶς) ravnal po izjavah sv. Petra. Ta pa je dobro iz lastne skušnje poznal vse dogodke zadnje večerje. Saj je sv. Petru naročil Kristus sam, naj gre pripravljat to večerjo². Bil je tudi z drugimi ednajsterimi apostoli pri večerji³. Kristus umiva sv. Petru noge pri zadnji večerji⁴. Ko Kristus reče, da ga bo eden izmed apostolov izdal, vpraša Peter Janeza: Kdo je, o katerem govori⁵? In še druge okoliščine⁶ kažejo, da se je apostol udeleževal najvažnejših dogodkov pri Gospodovi zadnji večerji. Če torej sv. Marko to poroča, kar je slišal od Petra apostola, ki je vse videl in slišal pri zadnji večerji, mu moramo verovati. Sv. Marko poroča torej tako in z istimi besedami, kakor je slišal govoriti sv. Petra. Tako poročilo je za nas gotovo zelo važno.

Tretjič zvemo dogodke Gospodove zadnje večerje od sv. evangelista Luke. Imel je paganske stariše⁷. Po smrti sv. Štefana je bil najbrž v Antijohiji krščen. Ker je z Judi večkrat občeval, so mu bile njihove navade dobro znane. Pozneje se je v Antijohiji pridružil sv. apostolu Pavlu in mu je zvesto pomagal razširjati Kristusovo vero⁸. Po svojem poklicu je bil zdravnik⁹. Luka je spremil sv. Pavla na drugem misijonskem potovanju od Troje do Filip v Macedoniji¹⁰. Kakih sedem let pozneje ga sv. Pavel na tretjem misijonskem potovanju zopet vzame seboj, ko gre iz Filip v Jeruzalem¹¹. Od tedaj ostane Luka stalno pri sv. Pavlu. Spremlja ga v ječo v Cezareji¹² in v Rim, kjer je pri njem v prvem in drugem jetništvu¹³.

Po mnenju sv. Epifanija († 402) je bil Luka eden izmed dvainšedemdeset učencev Jezusovih, sv. Gregor pa meni, da je bil eden od dveh učencev, ki sta Jezusa spremljala v Emavs. Vendar pa je verjetnejše, da Luka ni videl Kristusa. Oznanjeval pa je sv. evangelij po Dalmaciji, Macedoniji, Galiji (Epifanij) in v Egiptu (Nicefor). Umr

¹ Mark. 24, 22—25. — ² Luk. 22, 8. — ³ Luk. 22, 14. — ⁴ Jan. 13, 6.

⁵ Jan. 13, 24. — ⁶ Mark. 14, 29; Luk. 22, 31; Jan. 13, 36.

⁷ Kol. 4, 11 s.; Dejan. 1, 19 s. — ⁸ Kol. 4, 14; Fil. 24.

⁹ Kol. 4, 14: ὁ ἰατρός ὁ ἀγαπητός. — ¹⁰ Dejan. 16, 8. 10. — ¹¹ Dejan. 20, 5 s.

¹² Dejan. 24, 23 s. — ¹³ Dejan. 27, 1 s.; Fil. 24; II. Tim. 4, 11; Kol. 4, 14.

je v Ahaji, od koder so prenesli njegove ostanke (357. l.) v Carigrad. Od četrtega stoletja ga vzhodna kakor zapadna cerkev čestita kot mučenika.

Da je spisal tretji evangelij, pričajo najstarejši cerkveni pisatelji. V *Fragm. Mur.* beremo¹: »Tretjo evangeljsko knjigo po Luki, je spisal on zdravnik Luka po Kristusovem vnebohodu v svojem imenu po sporočilu, ko ga je Pavel vzel za spremljevalca. Gospoda vendar sam ni videl v mesu; in tako nam tisti začne poročati od Janezovega rojstva, kolikor je mogel poizvedeti.«

Celi značaj tega evangelija priča, da je bil Luka izobražen Grk. Zato ima tudi med vsemi evangelisti najlepšo grško pisavo². Vsebina in izrazi pa kažejo, da se je kot učenec ravnal po naukih sv. Pavla. Zato najdemo veliko sličnost med pisavo sv. Luka in sv. Pavla. Celi stavki in izreki se vjemajo. Evangelij je namenjen pred vsem kristjanom, katere je sv. Pavel iz paganstva spreobrnil h krščanstvu v Mali Aziji, Macedoniji in Ahaji. Njim hoče po natančni zgodovinski preiskavi poročati vse, kar je Jezus delal in učil do svojega vnebohoda in posebno dokazati, da je po Jezusu odrešen ves človeški rod, pagani in Judje. Vsem je Jezus od Boga poslani Odrešenik. Kdor vanj veruje, le-ta bo deležen odrešenja³.

Ker sv. Luka vsega, kar je v svojem evangeliju (okoli l. 63 po Kr. r.) zapisal, ni sam doživel, nastane važno vprašanje: odkod je zajemal svoja poročila? V začetku svojega evangelija sam označi, katere vire je rabil. On pove, da je evangeljske dogodke od začetka pridno poizvedoval⁴, da je dobil podatke od tistih, ki so bili priče Jezusovega življenja in delovanja (Pavel, Jakob, škof jeruzalemski in drugi apostoli)⁵. Konečno omenja pa tudi take, ki so že pred njim spisali evangeljske zgodbe⁶.

¹ *Fragmentum Muratorium* je latinski rokopis iz sredine II. stoletja po Kr. Našel je ta rokopis knjižničar L. A. Muratorius († 1750) v Milanu in ga je izdal l. 1740. V tem beremo: *Tertium evangelii librum secundum Lucam, Lucas iste medicus post ascensum Christi, cum eum Paulus adsumsisset, nomine suo ex opinione conscripsit. Dominum tamen nec ipse vidit in carne, et idem, prout assequi potuit, ita et a nativitate Iohannis incipit dicere.*

² Hieron. ad Dam.: *Lucas inter omnes evangelistas graeci sermonis eruditissimus fuit quippe ut medicus.*

³ Cf. Rom. 1, 16: *Evangelium virtus Dei est in salutem omni credenti.*

⁴ Luk. 1, 3: *... assecuto omnia a principio diligenter.*

⁵ Luk. 1, 2: *Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis. Luka je lahko zvedel vse potrebno od sv. Pavla, v Cezareji od Filipa, v Antijohiji od sv. Petra. Po I. Kor. 15, 16. je takrat tudi živelo še več učencev Jezusovih.*

⁶ Med njimi sv. Marko in Matej in drugi, ker pravi (1, 1): *Multi conati sunt ordinare narrationem, quae in nobis completae sunt rerum.*

Iz teh virov je zajemal torej Luka tudi poročilo o Jezusovi zadnji večerji. Glavni vir pa mu je bilo oznanjevanje sv. Pavla¹. To se vidi posebno iz sličnosti s poročilom sv. Pavla². Da bi bil Luka rabil Pavlove liste, se ne da dokazati. Nekateri³ ravno nasprotno trdijo. Viri pa, katere je rabil Luka z veliko natančnostjo, posebno, če upoštevamo spise prvih dveh evangelistov⁴ in pričevanje onih, ki so živeli s Kristusom, vsi ti viri so nam porok, da je poročilo sv. Luka o zadnji večerji Jezusovi⁵ popolnoma verjetno.

O sv. Pavlu pa, ki mu je bil glavni vir, moramo še posebej govoriti, ker tudi on v listu do Korinčanov (I. Kor. 11, 23 s.) piše o Gospodovi zadnji večerji.

Savel, po spreobrnjenju prokonzula Sergija Pavla, Pavel imenovan, je bil sin nekega farizeja iz rodu Benjaminovega⁶. Rojen je bil v Tarzu po bogastvu in znanostih slovečem mestu Male Azije (I. 3. po K. r.) Rodbina je imela pravico rimskega državljanstva⁷. Ko so sv. Štefana kamnjali, je Savel stražil njegovo obleko⁸.

Vzgoja v očetovi hiši je bila strogo farizejska⁹. Že takrat se je učil grščine in njenega slovstva. Priučil se je tudi rokodelstva¹⁰, da bi se lažje preživil. Stariši so želeli, naj bi njih sin postal judovski rabi (učenik postave). Zato so ga že v dvanajstem letu poslali v Jeruzalem¹¹, kjer je stanoval pri omoženi sestri¹². Imel je slovečega učnika Gamaliela, ki je daleč slovel po znanju judovskih postav. Ta ga je tudi učil prebirati spise grških modrijanov. Predno je Jezus javno začel učiti, se je Pavel vrnil v rojstno mesto Tarz.

Kmalu po Jezusovi smrti pa zopet pride v Jeruzalem. Kot pristaš zagrizene farizejske stranke je hudo sovražil vse kristjane. Kjerkoli so judovske oblasti preganjale kristjane, je rad tudi Savel sodeloval¹³. Ker so mnogi zbežali v Damask, dobi od velikega duhovnika dovoljenje, da sme tamošnje kristjane vjeti in v Jeruzalem spraviti¹⁴. Med potom v Damask, ga obsveti nebeška luč. Od strahu pade na tla in sliši glas: Savel, Savel, zakaj me preganjaš. »Kdo si, Gospod?« vpraša Pavel. In zdaj sliši glas: »Jaz sem Jezus, katerega ti preganjaš«. S tresočim glasom vpraša Pavel: »Gospod, kaj hočeš, da naj storim?« Go-

¹ Cf. Spitta, Urchristentum. I. S. 229. — ² Cf. I. Kor. 11, 23 s.

³ Zahn, Einleitung II. S. 408 ff. meni, vzajemnost obojnega poročila se da tako razlagati, da je bil Luka takrat v antijohijski cerkvi, ko je Pavel tamkaj učil.

⁴ O. Wernle, Die synoptische Frage. Freiburg 1899. S. 3–80.

⁵ Luk. 22, 19–20. — ⁶ Fil. 3, 5; Rim. 11, 1.

⁷ Dejan. 16, 37 s; 22, 25 s. — ⁸ Dejan. 7, 57.

⁹ Dejan. 23, 6. — ¹⁰ Dejan. 18, 3: *σκηνοποιός* = tkalec ali krojač, usnjar, rokodelc šotorjev. — ¹¹ Dejan. 22, 3. — ¹² Dejan. 23, 16.

¹³ Dejan. 7, 57; 8, 3; 22, 4; 26, 9–11; Gal. 1, 13. — ¹⁴ Dejan. 8, 1; 9, 2.

spod mu reče: »Vstani, in pojdi v mesto, tam se ti bo povedalo, kaj moraš storiti«¹. Zdaj je oslepel, spremljevalci so ga spravili v Damask. Ko se tri dni posti, in mu Ananija roke poklada, zopet spregleda. Od Ananije krščen začne takoj oznanjevati po shodnicah Jezusov evangelij. Vsi nad tem strmijo. To je bilo okoli l. 34. po Kr. r.

Od tega apostola, ki je bil poprej največji nasprotnik krščanstva in je postal njegov zmagoslaven razširjatelj, imamo zadnje sveto pismensko poročilo o zadnji večerji. Ker sam ni bil s Kristusom pri ustanovitvi najsvetejšega zakramenta, je moral zajemati iz drugih virov.

Pavel izvaja svojo poročilo naravnost od Kristusa. Pravi namreč: »Kajti jaz sem prejel od Gospoda, kar sem vam tudi izročil« (I. Kor. 11, 23)². Kako je te besede umevati? Dvojno je mogoče. Kristus je sv. Pavla naravnost poučil o zadnji večerji po razodetju ali viziji ali na kak drug način³. Ali pa je sv. Pavel prejel poročilo posredno po apostolih, ki so bili navzoči pri zadnji večerji⁴.

Zagovorniki posrednjega poročila se sklicujejo na pomen predloga *ἀπό*, ki pomenja posreden izvor, *παρά* pa neposreden. A ta trditvev je ovržena⁵. Kajti v novozakonskih spisih se rabi predlog *ἀπό* ravno tako za neposreden, kakor za posreden izvir⁶. Tudi na *παρά* v glagolu *παραλαμβάνειν* se je ozirati, in to kaže na neposreden sprejem. In če bi bil sv. Pavel hotel Korinčanom poročati, kar je od drugih prič slišal, bi ne mogel tako povdarjati *ἐγώ* — jaz sem prejel. V tem zmislu bi se ne mogel staviti v nasprotje s Korinčani ali drugimi, ki so tudi od drugih zvedeli o zadnji večerji⁷.

Korinčani dotičnih besed niso mogli drugače umeti, kakor da je Pavel prejel naravnost od Kristusa, kar poroča. Nekateri menijo, da je Pavel naslednje poročilo od besede do besede prejel od Kristusa⁸. To pa ni verjetno, ker rabi sv. Matej, ki je besede slišal, drugo besedilo. Drugi⁹ menijo, da je Pavel bil poučen po Gospodu le o pomenu in vzvišenosti Gospodove zadnje večerje. Pa to bi

¹ Dejan. 9, 3—8; 22, 6—16; 26, 12—18.

² I. Kor. 11, 23: Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου.

³ Thom. Aqu., Lyran., Estius, Cornelius a Lap., Bisping, Rambaud, Cornely; — Bengel, Godet, Ossiander, Lichtenstein, Watterich . . .

⁴ Ad. Maier, Hehn (kat.) — Beza, Schnederman, Goebel, Neander, Henrici, Haupt, Schaefer . . .

⁵ Bröse, Stud. u. Krit. 1898. S. 352: Winer (Grammatik des neutest. Sprachidioms, Leipzig 1867.) hat sich aber in der Behandlung der Praeposition *ἀπό* nicht von Übertreibungen ferngehalten.

⁶ Cf. Mat. 17, 25; Mark. 8, 11; Mat. 12, 38; Jan. 13, 3; I. Kor. 4, 5; Gal. 3, 2.

⁷ Henrici in Meyer's kritisch-exeg. Comment. N. T. I. Cor. Göttingen 1888.

⁸ Grimm, Leben Jesu. VI. Mainz 1894. S. 110.

⁹ Schaefer, Herrenmahl. S. 205; Haupt, Abendmahlsworte. S. 12.

bilo premalo. Nauk o najsvetejši skrivnosti zadnje večerje in njegova utemeljitev sta bila ravno tako predmet Pavlovega evangelija, ki se ima povsod oznanjevati, kakor njegova smrt in njegovo vstajenje. Svojega evangelija pa Pavel ni dobil od kakega človeka, ampak po razodetju Jezusa Kristusa¹. Zato mu je bilo tudi razodeto, da je Gospod vzel kruh, da je zahvalil in kruh proglasil za svoje telo, vino v kelihu za svojo kri z ozirom na novo zavezo, in da je učencem zapovedal, naj to ponavljajo. Dejstva torej, na katera se naslanja nauk in pomen evharistije, je Pavel zvedel od poveličanega Kristusa.

Kdaj ravno je sv. Pavel prejel božje razodetje o zadnji večerji, se ne da natanko določiti; morda na potu v Damask, ko je milost božja razsvetila temoto njegovega spoznanja, ali v arabski puščavi ali ob drugi priložnosti. Sv. pismo omenja v njegovem življenju mnogo božjih razodetij in vizij, v katerih je gledal morda tudi vse okoliščine zadnje večerje².

Dasi zaradi tega ni rabil od drugih prič kakega pojasnila z ozirom na najpotrebnejše verske skrivnosti, med katere spada gotovo Jezusova zadnja večerja, vendar ni misliti, da bi o tej reči ne bil nikdar govoril z drugimi apostoli in učenci Jezusovimi³. Saj je bil mnogokrat v Jeruzalemu, bil je tudi na zborovanju vseh apostolov⁴. Posebno je obiskal sv. Petra in Jakoba. Razen tega je bila takrat v Palestini že navada udomačena, da so ponavljali slovesnost zadnje Jezusove večerje⁵. Iz liturgije je lahko torej zvedel sv. Pavel mnogo okoliščin in dejstev. Občeval je pa tudi s takimi, ki so bili poprej v neposredni dotiki s prvotnimi apostoli, kakor n. pr. z Barnabom⁶.

Vsi štirje poročevalci so torej popolnoma zanesljivi. Sv. Matej je bil osebno navzoč pri Gospodovi zadnji večerji, sv. Pavel je vse

¹ Gal. 1, 12: δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

² Dejan. 9, 12; 22, 17 s; 23, 11; 26, 15; Gal. 1, 12; 2, 2; I. Kor. 15, 3. II. Kor. 12, 1. Ef. 3, 3.

³ Nösgen, Offenbarungsgesch. I. S. 22: Die Gewissheit von der Selbständigkeit seines Evangeliums (Gal. 1, 11. 12.) konnte ihn nicht davon abhalten, bei den eigentlichsten Augenzeugen des Lebens Jesu nach dem nicht pharisäisch entstellten Bilde eben des zu forschen, dessen Leben aus dem Tode und Sitzen zur Rechten seines Vaters samt seinem Willen, die Sünder selig zu machen, ihm unmittelbar gewiß geworden war (I. Tim. 1, 5; Gal. 1, 15. 16.).

⁴ Κάνονες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων poročajo, da se je na tem zborovanju govorilo o Gospodovi zadnji večerji. A podlaga teh kanonov je po Harnacku še le koncem 2. stoletja nastala. Zato niso zanesljivi. Cf. Funk »Kirchengesch. Abhandl. u. Unters. II. S. 249. — ⁵ Dejan. 2, 42.

⁶ Hehn, S. 35: Das Bindeglied, das Paulus mit der Urkirche auch äusserlich verknüpfte, ist sein Begleiter Barnabas. Cf. Spitta, Urchristentum I. S. 229.

zvedel od Jezusa samega, Marko in Luka pa sta bila vestna in verna učenca sv. Petra in Pavla in sta zapisala, kar sta iz njune pridige vedela.

Dr. Jos. Somrck.

(Dalje prihodnjič.)

Razlaga sv. psalmov v jutranjicah „unius Martyris“.

Nevsahljivi vir modrosti,
Božjih studenec resnic,
Vse obségljaj vse npravnosti,
Rajske poezije klic,
Lečno srčnih ran hladilo,
Knjiga — vseh beril berilo!

(Valjavec.)

Itako proslavlja svetni pesnik svetopisemsko knjigo psalmov. In res! Psalterij vsebuje dragocen zaklad božjih resnic, neizcrpljiv vir duševnega užitka, psalterij nam ponuja s prikupljivo zgovornostjo dušno zdravilo tudi v najhujših urah našega življenja; psalterij je knjiga najzvvišenejše, uprav nebeške poezije; knjiga, v kateri se mikavnost s pristrčnostjo kosa, knjiga, iz katere se učimo hvaliti božje veličastvo, božjo vsemogočnost, modrost, previdnost; knjiga, katera nam polaga na jezik najganljivejše vzdihljeje, da si izprosimo božjega usmiljenja, božje pomoči v vsaki potrebi, knjiga, ki nam podaja izrazov, da za prejete dobrote izrečemo dostojno zahvalo. Preimenitna je knjiga psalmov še posebno zato, ker se nahajajo v njej prelepe prerokbe o Zveličarju, s kratka, psalterij je preroški evangelij v pesniški obliki. Sv. Tomaž imenuje psalterij srce biblije. Ker je psalterij res zlata knjiga, vzljubili so jo bralci in poznavalci sv. pisma in razlagali psalme z veliko radostjo in s skrbno natančnostjo. Grški in latinski cerkveni očetje in pisatelji kosali so se takorekoč med seboj, kateri bi podal lepšo in boljšo razlago. Pa tudi pozneje so v vseh stoletjih pisatelji nagnili posebno ljubezen psalteriju.

Razlag psalmov je torej veliko število. Ker je psalterij duhovniku knjiga per eminentiam, ki ga spremlja v brevirju od dneva, ko ga poposvetijo v subdijakona, do groba, zato se mora duhovnik potruditi, da to knjigo po možnosti razume. Če pa hočemo psalme razumeti, moramo spoznati najprej prosti, naravni, dobesedni zmisel izrazov in besednega sklada v psalteriju.

Ako pa hočemo spoznati doslovni zmisel psalmov, ne more nam vselej zadostovati latinski prevod vulgatin, ampak pogledati nam je

treba tudi v hebrejski izvornik in razbrati prvotni pomen hebr. izrazov in hebr. besednega sklada. Prvotni hebr. tekst je na mnogih mestih točnejši kakor vulgata, in pripomaga, da se lažje razložijo mnoga težavna in temna mesta v vulgati. Zato je tudi sv. Hieronim razven dveh prireditev psalterija (psalterium romanum in psalterium gallicanum), ki služita liturgiji, preložil tudi psalme naravnost iz hebrejskega izvornika na latinski jezik. Ta psalterij se imenuje psalt. Hieronymianum ali psalt. Hieronymi secundum Hebraeos¹.

Pesniška oblika psalmov.

Pesniki psalmov ne pojejo v vezani besedi, ne merijo stihov po številu dolgih in kratkih, naglašanih in nenaglašanih zlogov, ne rabijo rime, a vendar je njih pesem »prijetna« in vpliva na dušo z nepremagljivo silo; ta pesem prevlada s svojimi vzvišenimi, prisrčnimi mislimi in živimi podobami, ki prihajajo iz nadzemskih sfer, iz večne resnice, katero izraža pesnik vedno v vzneseni besedi².

Akoravno pesnik psalmov ni navezan na kako določeno, metrično obliko, vendar pa niso psalmi brez pesniških pravil in brez harmonije v obliki. Pri psalmih najdemo marveč pri zunanji prostosti veliko notranjo pravilnost in soglasje. Tudi psalmi so umerjeni, ubrani, ritmični, a njihova ubranost, njih ritem je v zvišenih mislih, v sporednih členih.

Osnovna pesniška oblika v psalmu je vrsta (versus), razdeljena v dva člena. To obliko imenujemo vspretnost ali paralelizem vrstnih členov. Prvotna osnovna oblika se pa lahko razširi in ritem postane tako popolnejši. Če imamo v eni vrsti dvoje glavnih misli, ni še zato ritem vedno dvočlenski; vsako misel namreč lahko razdelimo in razčlenimo v dva, tudi tri člene, in tako postane ritem mnogoobrazen in raznoličen³.

I. psalm.

Obseg: Pravičen človek, ki ljubi postavo božjo, se veseli svoje sreče in raduje se svojega blagostanja (v. 1—3); brezbožnika pa čaka beda, jad in večno pogubljenje (v. 4—6).

¹ Nahaja se v dragoceni zbirki sv. očetov (Patrologiae cursus completus accurante J. P. Migne) pod zaglavjem: St. Hieronymi liber psalmodum iuxta hebraicam veritatem (Vol. XXVIII. col. 1125—1240). V prav priročni obliki obelodanil je ta psalterij Paulus de Lagarde (Lipsiae 1874. Teubner, stane K 9/60) z mnogimi kritičnimi opazkami.

² Prim. Reischl, Buch der Psalmen. Regensburg Verl. Manz. 1873. I. zvez. st. XL, XLI.

³ Prim. Schegg, Die Psalmen. München, 1845. Leutnersche Buchh. I. zv. st. XXVI—XLI.

Prvi psalm nima nikakega napisa, pa ga tudi ne potrebuje. Saj je ta psalm sam nekak napis celi zbirki, nekak uvod v svetišče prekrasnih spevov. Ta psalm je umetno sestavljen in bogato okrašen naslovni list prelepe knjige psalmov¹. Prav prikladen je ta psalm za začetek psalterija; predočuje nam srečo pravičnega človeka in s tem vabi in vspodbuja k pravičnosti, slika nam žalostno usodo brezbožnika in s tem nas odvrča od brezbožnosti. »Varuj se hudega in delaj dobro« in srečen boš časno in večno; to temeljno resnico navrstvenega življenja zabičuje nam sveti pesnik v vznesenih besedah v prvem psalmu. In da bi se ta temeljna resnica vtisnila neizbrisno v naša srca ter postala zvezda vodnica vsemu našemu dejanju in nehanju, v tem je tudi poglobitni smoter celega psalterija.

Pisatelj prvega psalma ni imenovan. Nekateri ga pripisujejo Esdri². Večina grških in latinskih sv. očetov in drugih razlagavcev ga pripisuje in sicer po pravici Davidu.

1. Srečen mož, ki ne gre v zbor hudobnežev, in ne stoji na poti grešnikov, in ne sedi na sedežu kužnih³.

Beatus (hebr. ašrej st. c. pl.⁴ od ešer, blagor) dobesedno beatitudines viri, blagor možu (pr. osem blagrov), kateri se varuje trojnega zla, namreč: non abiit (hebr. halák pf. K. pomeni tukaj trajno ali opeotovano djanje, torej: ne hodi) in consilio (hebr. baazat od ezah, st. c. sg. s praep. b.) v posvetovanje, v svetovalstvo, v zbirališče; impiorum (rešaim) prvotni pomen: umazan; impius pomeni nestanovitnega, vihrovega človeka, ki ne pazi zadosti na sebe in na svoje počutke⁵.

Drugo zlo, katerega se mora blagrovani mož varovati, je: via peccatorum. Via (heb. derek st. c. sg.) pot ali način življenja (Gen. 6, 12. darko, viam suam — popačilo je vse meso svojo pot na zemlji); peccatorum (hebr. hattaim pl. od hata) prvotno: človek, ki zgreši pravo pot, grešnik iz navade⁶; peccatorem imenuje psalmist zakrknjenega človeka, ki je trdovraten v hudobiji. (Druga stopinja greha.)⁷ Stetit (amád pf. K. pomeni kakor zgoraj, trajnost dejanja) stoji na poti. Stati na poti, pomeni trajno se iste poti držati, na započeti poti naprej iti.

Tretje zlo je: cathedra pestilentiae, cathedra (hebr. mošab st. c. sg. sedež, seja, consessus); pestilentiae (hebr. lecim. pl. od lec), in po-

¹ Walter, Psallite sapienter. Herder, 1891. I. zv. st. 2.

² Calmet, Tom. 6 p. I. in psalmus st. 38.

³ Slov. prevod je po Zgodbah Lampe-Krek I. d. 472.

⁴ Kratice: st. c. status constructus; pl. plural; pf. perfectum; K. kal; sg. singular; suff. suffix; m. masculinum; fut. futurum; part. participium; pass. passivum; imp. imperativ. — ⁵ Calmet, Tom. 6. pars I. in psalmos st. 39.

⁶ Dr. Joh. Bachmann, Praep. und Komm. zu den Psalmen. Heft 1, st. 1.

⁷ Calmet, op. cit. st. 39.

meni derisores, zasmehovavci. To so ljudje, ki sv. vero, čednost, po-božno življenje zasmehujejo in se iz nadnaravnih resnic norčujejo. Zasmehovalci sv. vere so kakor moreča kuga (pestilentia) za vernike in kakor kuge moramo se jih varovati in ogibati, da nam ne zatrosijo v dušo smrtne kali. Takih ljudi, liberalcev stare baže, je bilo mnogo med Judi; pred njimi svari tudi Salomon v svojih pregovorih. Tudi preroki take ljudi pogosto omenjajo, ker so morali od njih pretrpeti mnogo zasramovanja, zaničevanja in tudi telesno okrutnega ravnanja kot poslanci božji in oznanjevalci nadnaravnih resnic. »Zasmehovavci« (kužni) prekašajo »grešnike«, ker niso le sami izprijeni, ampak si prizadevajo prav po satanskem načinu tudi druge izpriditi in zapeljati, odtrgati jih od Boga in prave vere. Ker je poslednje namen posebno krivoverskih učencikov, zato razlaga sv. Klement Aleksandrijski besede »cathedra pestilentiae« s herezijo in imenuje »kužne« krivoverske uč-nike.

Sedit (hebr. jašab pf. K.) pomeni sedeti pa tudi družiti se, biti s kom v zvezi.

Blagor duhovniku, kateremu sladi življenje tolaživna zavest, da se ni potikal na potu pregrehe, da ni okuževal s pohujšanjem, bodisi v besedi ali v dejanju, izročene mu črede.

2. Marveč ima veselje v postavi Gospodovi, in v njegovi postavi premišljuje po dnevu in po noči.

V prvi vrstici izvemo, česa se mora pravičen človek varovati (ne-gativna stran), v drugi pa nas opozarja pesnik na pozitivno stran pravičnosti in nam pove, kako se naj ravna pravični. Kakor je prej razločeval pesnik stopnje v hudobiji, razločuje tudi stopnje v strem-ljenju po popolnosti.

Da more človek hoditi po poti pravičnosti, treba je pred vsem, da pravično in postavno pot dobro pozna. Da jo pa prav spozna, mora jo skrbno preučevati in premišljevat: in lege (be-tora st. c. od tora postava); pomeni skupnost vseh razodetih resnic, besedo božjo sploh, naj si je v sv. pismu ali tudi v ustnem izročilu¹. — Domini (hebr. Jehovah); voluntas eius (hefzo, hefec s suff. 3. m. sg.): pože-lenje, dopadenje; s tem pa kaže, da mu ugaja postava božja, ker jo premišljuje; meditabitur (hebr. jehge fut. 3. m. sg. od haga) premo-trivati, premišljevat, pa tudi kaj gojiti, ali se v čem vaditi, o čem go-voriti (cf. lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam ps. 70, 24.). Psalmist združuje neposredno dopadenje na postavi božji s premiš-ljevanjem postave in to po pravici. Oboje je v tesni vzajemni zvezi. Kdor namreč besedo božjo zares ljubi, jo tudi rad premišljuje, in kdor

¹ Schegg, op. c. B. I. st. 3.

jo skrbno premišljuje, jo vzljubi bolj in bolj. Seveda mora premišljevat postavo božjo stanovitno die ac nocte (jomam va-lajla), ne sme je zanemariti ne v sreči in ne v nesreči, tako razlaga v moralnem smislu sv. Avguštin besede die ac nocte¹. Noč in dan ni umevati v dobrednem pomenu, kakor da bi ne smel pravični na ničesar drugega misliti ali z drugim se pečati, kakor z božjo postavo ali z besedo božjo sploh, ampak umevati je to tako, da pravični ohranjuje božjo postavo v moči in se kaže skrbnega glede postave, kjerkoli nanese priložnost².

Ta verz je krepek opomin duhovnikom, ki tratijo čas s praznimi marni in s čitanjem nepotrebnega, morebiti celo škodljivega berila, branje sv. pisma in premišljevanje pa zanemarjajo ali popolnoma opuščajo. Meditari ne pomeni samo premišljevat postavo, ampak tudi vaditi se v njej, ali dela, ki so v duhu postave, katera spoznamo v premišljevanju kot dobra in postavna, tudi storiti. Da ima beseda meditari tudi v klasični latinščini pomen: »vaditi se ali delati«, spričuje nam vojaški tehniški izraz »meditationes militares«, vojaške vaje. Neprestano (die ac nocte) se moramo vaditi v dobrih, postavnih, čednostnih delih, tako da nam bo navdušenje za vse dobro in blago obvladalo vse dušne moči in vodilo vse naše dejanje in nehanje.

In je kakor drevo, ki je zasajeno ob potokih, ki svoj sad daje ob pravem času, in njegovo listje ne odpade, in vse, karkoli stori, se mu posreči.

V drugem verzu popisuje psalmist stremljenje in delovanje pravičnega človeka; da bi pravičnega v tem tudi mi posnemali, slika nam sv. pevec srečo pravičnega v krasni prisposodbi, vzeti iz narave. Pravični je podoben lepemu in plodonosnemu drevesu.

Erit (vehaja = fuit: 3. m. sg. p. K. s ṛ consec. — preroška oblika³; tamquam lignum (keez: sicut lignum); najbrže misli psalmist na palmo ali oljko. V Egiptu in v Babiloniji so radi sadili tako drevje ob rekah, da mu ni primanjkovalo vlage tudi v hudi suši, enako tudi v Palestini, posebno ob Jordanu in ob stalnih studencih, ki se tudi po letu niso posušili.

Plantatum (šatul od šatal saditi part. pass. Kal); secus decursus (sv. Hieronim prestavi iuxta rivulos) aquarum, hebr. peleg st. c. pl. potok, pravzaprav vodotok, razdelitev vode (maim, oblika množine)⁴. Ker je drevo zasajeno ob vodi in srka iz vlažne zemlje neprestano življenjski sok, prinaša tudi sad.

Fructum (pirjo od peri s suf. ṣ: svoj); dabit (jitten od natan, dati fut. K. 3. p. s.); tempore suo (et = tempus ṛ in ṣ suf.) v gotovem rednem

¹ Calmet, op. c. st. 40. — ² Sedlaček, Vyklad posv. žalmův.

³ Gesenius Heb. gr. 27. ird. 1902 st. 336, 4. op. 1.

⁴ Vosen, hebr. gr. § 69. št. 13.

času, kadar se more sploh sad pričakovati od drevesa. V svetem pismu se kaj rado primerja nadnaravno življenje pravičnega človeka z bujno rastočim drevesom. Prerok Jeremija n. pr. pravi: »Srečen človek, kateri zaupa v Gospoda, in je Gospod njegovo upanje: on bo kakor drevo, ki je k vodam presajeno, in v močvirnost zaganja svoje korenine in se ne boji, ko pride vročina; in njegovo perje je zeleno in ob suši ga ne skrbi, tudi nikoli ne prejenja sadu roditi.« (Jerem. 17, 7. 8.) Kakor daje zemeljska vlaga drevesu življenjsko moč, da raste in prinaša sad, daje tudi pravičnemu človeku milost božja potrebne moči. Milost božja ga krepča, ga oživlja, ga jači, navdaja ga s tolažbo, da je duševno popolnoma miren, da celo vesel v trenutkih, ko ga obdajajo britkosti in težave. »Poln sem tolažbe, preobilno veselja imam pri vsej svoji nadlogi« (II. Cor. 7, 4), pravi sv. Pavel. Milost ga podpira, da opravlja dobra, zaslužljiva dela, da prinaša žlahten sad, na katerega lahko zaupljivo pokaže, ko ga pokliče tempore suo nebeški sodnik. Ker dobiva pravični neprestano duševne moči iz živega, neusahljivega vrelca milosti božje, zato ne prinaša samo dobrega sadu, ampak celo listje mu ne odpade.

Folium (ve'alehu od aleh collect. listje s suff. 3. m. sg.) non defluet (jibbol od nabel zveneti, odpasti 3. m. sg. fut. Kal), edno in isto listje sicer ne more biti vedno na drevju, tudi na stalno zelenem drevju ne, listje odpada, pa mi tega ne opazimo, ker zraste za njim mlado listje, da je drevo vedno zeleno, kakor da bi mu listje sploh ne venelo in odpadalo; drevo je pred nami vedno v krasni svatovski obleki, ki miče in vabi na-se pogled. Tudi češčenje, ki ga skazujejo ljudje pravičnim, ne vene, njih spomin ne izgine. »V večnem spominu bo pravični« (ps. 111, 7). »Neumrjoča mu ostala bode slava večni čas«. Ker je pravični po milosti združen z Bogom, zato se mu vse posreči, in tudi najneznatnejše dobro delo je neminljivo, zaslužljivo za nebesa.

Omnia quaecumque (omne quod s Hier.) faciet (jaaseh od asa storiti 3. p. s. fut. K. Hier. fuerit), prosperabuntur (iazliah od zalah 3. m. sg. fut. Hif.) prodreti, skončati, srečno izvršiti. Hier.: prosperabitur. Nobeden listič, nobena najskrivnejša misel o Bogu, nobena hitrobežna vspodbujevalna beseda ne zvene pred Bogom, se ne zgubi brezplodno¹. Ali ni to velika tolažba vnetemu duhovniku, ki z žalostjo opaža, da so najlepši opomini, najganjlivejše pridige premnogokrat brez vsakega vidnega uspeha, da ves znoj in napor ne obeta, še manj pa donaša vidnega sadu. Le krepko naprej et omnia nobis prosperabuntur, za naše delo bomo prejeli večno življenje kot nagrado, in iz našega »drevesa listje ne bo obletelo in njega sad ne bo pošel.« (Ezechiel 47, 12.)

¹ Walter, op. c. I. st. 4.

Usoda hudobnih je prežalostna; niso krepko, plodovito drevo, nimajo življenjske moči, nimajo obstanka, s pravičnimi jih še primerjati ne moremo, ker manjka med njimi tertium comparationis, kakor med drevesom in zemeljskim prahom.

Non sic (lo ken, non ita) stoji antitetično s posebnim poudarkom¹. Impii (harešaim raša glej. 1. v.) drugi »non sic« pa v hebr. manjka. Oživljajoča moč dobrega dejanja pravičnih je milost božja, ki jih druži v nepretrgani zvezi in jih ohranjuje, kakor duša telo. Če zapusti duša telo, mora truplo razpasti v prah in pepel. Če opravljamo dobra dela, pa nimamo milosti božje, manjka našim delom oživljajoča moč, manjka jim njih duša; zato pa taka dela nimajo obstanka, morajo razpasti v prah.

Pulvis (moz, pleva v hebr. jeziku) vulgata pa pravi »prah«; oba pomena pa lahko združimo, tako da pomeni pulvis pri mlatitvi v prah stolčene pleve². Prispodoba je vzeta iz življenja.

Na Jutrovem so mlatili žito navadno pod milim nebom na vzvišenem, vetru pristopnem kraju, in ga tam tudi na najpriprostejši način čistili; metali so žito s kupa na kup, zrnje je padalo na tla, pleve in prah pa je odnašal veter.

Proiicit (nadať 3. f. sg. fut. K. s suff. 3. m. sg.) pregnati, zamesti, razgnati; ventus (ruah fem. veter.) A facie terrae dostavi vulgata, v hebr. teh besed ni.

Pravični so tehtoviti možje, hudobni pa lahki na dobrih delih, kakor prah, ki ga vzdigne in razprši najmanjša sapica; tudi hudobneža premaga prav lahko vsaka skušnjava, ne ustavlja se vrtincu nerednega poželenja, ki ga drvi dalje in dalje, dokler ne obleži v večni pogubi. Prah ni samo brez vrednosti, ampak je tudi škodljiv in nadležen; tako je tudi hudobnež brez moralne vrednosti, škoduje s svojim dejanjem in nehanjem, z besedo in vzgledom dobri stvari in dela nadlego vsem dobro mislečim, dokler ga ne pomete vihar božje pravičnosti raz zemlje in zbríše spomin na njega in njegova dela.

Zato hudobneži ne ostanejo v sodbi, tudi grešniki ne v zboru pravičnikov.

Ker so hudobneži ničevi, kakor plevni prah, zato (al-ken) jim ni obstanka.

Resurgens (jakumu od kum 3. m. pl. fut. K.) vstati, stati, obstati. Hudobneži ne bodo stali v sodbi, in sicer v sodbi »pravičnikov«; to besedo je namreč treba povzeti iz vsporednega verzovega dela. Hu-

¹ Sedlaček, op. c. st. 7.

² Thalhoffer, Erkl. der Psalmen 6. Aufl. 1895. Regensburg st. 59. op. 5.

dobni ne bodo stali pri sodbi med pravičniki, na mestu, kjer bodo zbrani pravični¹.

To nam potrjuje tudi sv. evangelij: »Kadar pride Sin človekov v svojem veličastvu in vsi angeli ž njim, takrat bo sedel na sedežu svojega veličastva. In zbrali se bodo pred njim vsi narodi in jih bo narazen ločil, kakor pastir loči ovce od kozlov. In bo ovce postavil na svojo desnico, kozle pa na levico.« (Mat. 25, 31—33.) Po ločitvi dobrih od hudobnih bo izrekel sodnik rzsodbo. Po mnenju drugih razlagalcev² pomeni non resurgens, da ne bodo stali hudobneži ponosno, samozavestno, ampak povešali bodo glave, od sramote si ne bodo upali pogledati nikomur v oči. Tudi ta razlaga se vjema z evangelijem. Bali in sramovali se bodo tako, »da bodo začeli reči goram: Padite na nas, in hribom: Pokrijte nas.« (Luk. 23, 30.)

In iudicio (mišfat) sodba; in concilio (edah st. c. sg.) zbor, občina, občestvo. Hieron. pravi in congregatione iustorum, kar tudi izraža hebr. tekst. Razlaga soglašša s prvim stihovim delom. Grešniki ne bodo stali samozavestno v zboru, v zbirališču pravičnih, ki bodo priče in sosodniki pri božji sodbi; pa tudi pri navadni zemeljski sodbi propadejo hudobneži in njihova krivična reč v zboru pravičnih sodnikov. Kakor se noč in dan ne moreta pobratiti, tako je tudi med hudobnimi in pravičnimi zveza nemogoča, načela jih ločijo in sicer nepremostljivo.

Zakaj Gospod pozna pot pravičnikov, pot hudobnežev pa izgine.

Pravični doseže, če tudi po dolgem, težavnem potu svoj cilj. Ne zgreši cilja, ker hodi po pravem potu, katerega pozna, nad katerim ima Bog (novit) dopadenje³ (jada part. K. vedeti poznati, pregnantna oblika). Bog pozna, pripozna in ohrani pot »življenja« pravičnikov neizbrisno po svoji vsevednosti v spominu, da jih poplača ob koncu zemeljskega potovanja⁴; pot hudobnežev pa izgine, izgubi in skonča se v propadu; kriva pot pelje brezdvomno v pogubo, če je ne zapustimo o pravem času. Pot »življenja«, po kateri hodijo hudobneži, ne pelje k cilju, za katerega je odločil človeka Bog; zaman se torej trudijo in pehajo, zaman živijo, nobenega uspeha nimajo, na katerega bi ob koncu svojega zemeljskega pota zrli z zadovoljstvom; vse se jim skazi in ž njimi vred izgine.

Peribit (abad 3. p. f. sg. fut. K.) prvotni pomen zgrešiti pot, zgubiti se, izginiti. Dva pota imamo pred seboj: prvi pelje v večno srečo, ker je Bogu dopadljiv, drugi v večno nesrečo, v propast. Po obeh

¹ Sedlaček, op. c. st. 8. — ² Thalhoffer, op. c. st. 60, op. 7.

³ Marx, Praep. zum alten Testament. 2. Abth. Heft 1. st. 5.

⁴ Walter, op. c. st. 5.

potih hitijo potniki, oba pota sta obljudena, odkar se je ta ločitev v človeštvu izvršila s »pravičnim« Abelom in bratomorcem Kajnom. Dva pota imamo pred seboj, katerih konec poznamo, katerega hočemo izvoliti? No, o tem nam pač ne bo treba dolgo razmišljovati, po kateri poti je treba stanovttno hoditi kristjanu in še posebno duhovniku!

Prvi psalm razlagajo sv. očetje pred vsem o Kristusu. Kristus je pravičnik katexohen, zato molimo ta psalm o praznikih Kristusa Gospoda, na Veliko noč, na Telovo, na praznik trnjeve krone, sulice žrebljev, najdenja in povišanja sv. Križa; Kristus je drevo življenja, nadnaravne čednosti in svetost je sad njegovega trpljenja. Pa tudi vsakateri svetnik, bodisi spoznavalec, bodisi mučenik, se more imenovati pravičnik, katerega krepča premišljevanje božje postave in Kristusovega vzgleda tako, da premaga vse svetne zapeljivosti, da celo muke in smrt za božji nauk. Zato molimo ta psalm na praznik Vseh svetnikov, pa o praznikih spoznavavcev in mučenicov.

Potoki mučeniške krvi so prilivali v prvih krščanskih stoletjih drevesu krščanstva, oplodili ga, da je rodilo prelepe sadove. In tako je še tudi dandanes, kakor nam spričuje poročilo katoliškega misijonarja iz Kine. »Boksterska vstaja je povzročila veliko gorja in škode; več škofov, mnogo misijonarjev in na tisoče kristjanov je pomorjenih; preganjanje pa je tudi pokazalo, kako zelo je krščanski misijon utrjen v Kini. V mnogoterih misijonskih pokrajinah je število paganov, ki vstopajo v Kristusovo cerkev, večje, kakor kedaj poprej. »Led je prebit«, tako piše misijonar¹. »Mučeniška kri je seme, iz katerega vsklijejo kristjani«; ta stara resnica se potrjuje od dne do dne. Popolna udanost v božjo voljo, neomajno zaupanje v Boga in nepremagljiva srčnost, katero občudujemo na mučniku, ne morejo ostati brezplodne, ampak prinašajo neprecenljiv sad kristjanom, katere hrabrij in vtrjujejo v postavi božji; prinašajo sadove pa tudi paganom, katere prepričujejo o resničnosti in božanstvu krščanske vere, vabijo in tudi privedejo premnoge v Kristusovo cerkev. Mučenik je v resnici drevo, ki prinaša tempore suo, ob času, katerega si izvoli previdnost in volja božja stoteren sad; mučenik je drevo, kateremu listje ne odpade; v znamenje zmage namreč zeleni v njegovi roki palma in bo zelenela, dokler bo Bog na sedežu svojega veličastva, torej vekomaj².

Prvi psalm molimo tudi v nedeljskem oficiju; spominja nas naše dolžnosti, da posebno v nedeljo ne pozabimo premišljovati postave božje, kar je pred vsem potrebno, da moremo vestno in z duševnim pridom izvrševati svoje vzvišene stanovske dolžnosti.

¹ Kath. Missionen 31. letnik, št. 6. st. 134. — ² Prim. Apoc. 7, 9—17.

II. psalm.

Obseg: Kralji in prvaki se puntajo proti Bogu in njegovemu Maziljencu (1—3), katerega je postavil Bog kraljem čez Sion ter mu dal oblast nad vsem in nepremagljivo moč nad sovražniki, ker je njegov Sin (4—9). Iz tega naj spoznajo sovražniki, da je njihovo puntanje in rovanje brezuspešno; zato jih psalmist opominja, naj se o pravem času še spametujejo, da se izognejo pogubi (10—13).

Drugi psalm nima nadpisa. Ta psalm je velike važnosti, ker je preroški in neposredno mesijanski; moramo ga torej razlagati po besednem smislu in sicer izključljivo le o Kristusu¹. Mesijansko vsebino drugega psalma nam potrjuje pred vsem že stalno mnogostoletno ustno izročilo judovskega ljudstva, ki je ta psalm vedno umevalo o Mesiju; pa tudi judovski pismouki so v svojih razlagah pridevali drugemu psalmu do srednjega veka razjašnjevalne opombe, v katerih se očitno kaže njih prepričanje o neposredno mesijanski vsebini drugega psalma. Drugi dokaz nam je sv. pismo nove zaveze. Ko sta se sv. Peter in sv. Janez iz ječe, v katero jih je vrgel veliki zbor, vrnila k svojim, povedala sta jim, kako so jima žugali duhovniki in starešine. »Ko so ti to slišali, so vsi skupaj glas vzdignili k Bogu, in rekli: Gospod! ti si, kateri si vstvaril nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih; kateri si po svetem Duhu skozi usta našega očeta Davida, svojega hlapca, rekel: Zakaj hrume neverniki, in zakaj si ljudstva vmišljujejo prazne reči? Kralji zemlje se vzdigujejo, in knezi se zbirajo zoper Gospoda in zoper njegovega Kristusa. Zakaj zbrali so se zares v tem mestu zoper tvojega svetega Sina Jezusa, katerega si pomazilil, Herod in Poncij Pilat z neverniki in z izraelskim ljudstvom, storiti, kar sta tvoja roka in tvoj sklep sklenila, da naj se zgodi. In zdaj, Gospod! poglej na njih žuganje, in dodeli svojim hlapcem z vso srčnostjo govoriti tvojo besedo, s tem, da svojo roko stegneš v ozdravljenja, in da se znamenja in čudeži gode po imenu tvojega Sina Jezusa².

V tej pristrčni molitvi apostolov in prvih kristjanov je jasno izraženo trdno prepričanje stare kršč. cerkve, da je drugi psalm v neposredni zvezi z Jezusom Kristusom, da so se njegova prerokovanja neposredno spolnila na Jezusu, Gospodovem maziljencu. Omenjamo iz sv. pisma še en dokaz, namreč besede sv. Pavla v listu do Hebrejcev, v katerem dokazuje, da je včlovečeni Sin božji, kot Bog podoba Očetova, stvarnik in ohranjevavec sveta, kot Bog in človek pa naš Odrešenik in Gospod, katerega prednost pred angeli je izrečena že v stari zavezi in se razvidi iz njegovega imena; »zakaj kateremu angelov je kdaj

¹ Thalhofer, op. cit. st. 64. — ² Dej. ap. 4, 24—30.

rekel Bog: Ti si moj Sin, danes sem te rodil?«¹. Očividno je bil sv. Pavel prepričan, da so te besede drugega psalma neposredno mesijanske in da se ne morejo umevati o angelu še manj pa o kakem človeku, ampak edino le o Jezusu Kristusu, Sinu božjem.

Pa tudi notranji znaki pričajo, da je drugi psalm preroški in mesijanski. Mesija je edina oseba v zgodovini, na katero lahko obračamo psalmove besede brez vsakega prisiljenega in umetnega razlaganja. Edino le njemu veljajo besede psalmove: »Filius meus es tu, ego hodie genui te«, in »dabo tibi possessionem tuam terminos terrae«. Nobenemu izmed izraelskih kraljev ni obljubil Bog v oblast »terminos terrae«, ampak obljubil je Izraelcem samo: Postavil pa bom tvoje meje od Rdečega morja do morja Filistejcev (t. j. do sredozemskega morja blizu Sidona) in od puščave do reke t. j. od puščave ob Rdečem morju do Eufrata². Le Kristus je kralj, ki je dobil od Boga narode v delež in pokrajine (terminos) zemlje v svojo lastnino, zato so razlagali sv. očetje in nepretrgano cerkveno izročilo ta psalm vedno le o Jezusu, božjem maziljencu³.

Pisatelj drugega psalma ni imenovan naravnost. Vendar ga razlagalci splošno pripisujejo Davidu, opiraje se na spričevalo prvih kristjanov v dejanju apostolskem, kjer beremo prej omenjeno molitev: o Bog, kateri si po sv. Duhu skozi usta našega očeta Davida, svojega hlapca rekel itd.

Zamaknjen zre David v preroškem duhu v mesijanske čase. Predstavljal si je poprej v svojih mislih kraljestvo Mesijevo kot kraljestvo popolnega miru, oziraje se na obljubo Gospodovo, ki mu je rekel: Ko se bodo tvoji dnevi spolnili in ko boš počival pri svojih očetih, bom obudil za teboj tvoje seme (namreč Kristusa, ki je iz Davidovega rodu) in bom utrdil njegovo kraljestvo, da ga sovražniki ne bodo motili in razrušili⁴. Take so bile poprej Davidove misli o kraljestvu Mesijevem. Ko pa sedaj zazre v preroškem duhu, kako se kralji in ljudstva puntajo proti Mesiju, kako se mu ustavljajo in razgrajajo, ga to tako iznenadi, da vsklikne z nevoljnim začudenjem:

V. 1. Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania?⁵
Zakaj hrumé narodi, in si ljudstva vmišljujejo prazne stvari?

Quare: Zakaj hrumé in se upirajo Mesiji, saj nimajo vzroka; saj je prišel v svojo lastnino, in propria venit⁶. Ne bo jim vzel svetnega kraljestva, saj njegovo kraljestvo ni od tega sveta; hrumé proti

¹ Hebr. 1, 5. — ² II. Mojz. 23, 31.

³ Cf. Schegg, op. cit. I. st. 9. — ⁴ II. Reg. 7, 12.

⁵ Quare turbabuntur gentes, et tribus meditabuntur inania? Sv. Hieronim.

⁶ Ioa. 1, 11.

Mesiju, kakor bi jim hotel naložiti trinoški jarem, sam pa zatrjuje: Moj jarem je sladek, in moje breme je lahko¹.

Fremuerunt (rag^ešu od ragaš hrumeti, divjati kakor norec 3. pl. perf. K. turbari sv. Hier.) gentes (gojim pl. ljudstvo, posebni pomen: pagani) et populi (ul'umim od leom pl. narod, rod, (tribus sv. Hier.) meditati sunt inania (rik, prazno).

Upirajo se pagani, upirajo se tudi izraelski rodovi, kakor že beremo v Dj. ap. 4, 27: zbrali so se zoper tvojega Sina Jezusa, katerega si pomazilil, Herod in Poncij Pilat z neverniki in z izraelskim ljudstvom (tribus rodovi izraelskega ljudstva sv. Hier.)

Njim se pridružijo še naslednji: v. 2. Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius².

Vzdigujejo se kralji zemlje, in knezi se zbirajo skupaj zoper Gospoda in zoper njegovega maziljenca.

Astiterunt: (jazab 3. m. pl. fut. Hitpael) se kam postaviti, se vstopiti; reges: (melek st. c. pl.)

Cerkvena zgodovina pa tudi lastno opazovanje nam spričuje, da sprejemajo nižji in revni sloji, kateri »se trudijo in so obteženi« (Math. 11, 28), radi jarem Kristusov, med ubogimi nima Kristus načelnih nasprotnikov, če niso od višjih naščuvani in nahujskani. Najstrupnejše sovražnike Kristusove nahajamo v gospodujočih in vladajočih krogih. Zato pa opozarja psalmist izrečno na kralje in prvake, ki organizujejo in vodijo v besnem sovraštvu boj proti Kristusu.

Terrae: kralji zemlje se združujejo proti kralju nebeškemu.

Principes (rocen pl.) knez, augustus prvak.

Convenerunt (jasad 3. pl. pf. Nif. postaviti, Nif. se postaviti (jahad ad. skup).

Kadar se gre na boj proti Kristusu in njegovi cerkvi, zedinijo se vsi sovražniki. Pozabijo na načelna nasprotja, na osebno sovraštvo (Pilata, Heroda), ne loči jih različna veroizpoved, ne gledajo celó na lastne koristi, samo da morejo Kristusu in njegovi cerkvi škodovati, v boju proti Maziljencu so si vsi bratje in dragi prijatelji. Boj proti Kristusu in njegovi cerkvi je tako star, kakor krščanstvo. Začel ga je Herod Veliki s hinavskim naročilom: Pojdite in skrbno poprašujte o detetu, in kadar ga najdete, pridite mi nazaj povedat, da tudi jaz grem in ga molim. (Math. 2, 8.) Nadaljevali so ga judovski prvaki, kakor piše evangelist: Prišla je z Judežem velika množica z meči in

¹ Mat. 11, 30.

² Consurgunt reges terrae, et principes tractabunt pariter, adversus dominum et adversus Christum eius S. Hierom.

koli, poslana od velikih duhovnikov in starašin ljudstva. (Math. 26, 47.) Pomagal jim je pagan Pilat: Pilat pa jim je Jezusa bičanega izdal, da bi bil križan. (Math. 27, 26.) Boj se je po smrti Jezusovi nadaljeval zoper mističnega Kristusa, namreč zoper njegovo cerkev. »Vstalo je pa tisti čas (po smrti sv. Štefana) veliko preganjanje zoper cerkev, katera je bila v Jeruzalemu in vsi so se razkropili po krajih Judeje in Samarije razun apostolov. (Act. Ap. 8, 1.) Zoper Kristusa in krščansko vero vzdignilo se je pagansko rimsko cesarstvo od Nerona do Julijana odpadnika in dolga vrsta drugih krvoločnikov, bojevali so se vsak na svoj način proti Maziljencu. In kako so vzdigovali ošabne glave različni krivoverci in zbirali pristaše z lokavostjo in lažjo. In ne hrumijo li z istim gnjusnim, z istim peklenskim sovraštvom, kakor v starih časih tudi danes prvaki različnih verskih ločink, prvaki brezverskega lažimodroslovja na vseučiliških stolicah, na shodih, v časopisju in v takozvanih poljudno-znanstvenih razpravah proti Bogu in njegovemu Maziljencu? Pa ta boj še ni končan. Kakor krvava sled se vleče skozi zgodovino starega veka do dandanes in trajal bo do konca sveta in dosegel svoj vrhunec v poosebljenem Protikristu. Kadar bodo krivice narastle (dosegle svoj vrhunec), bo vstal kralj nesramnega obraza in v zvijačah premeten. Njegova mogočnost se bo utrdila, toda ne z njegovimi močmi; in bolj kakor se verjeti more, bo vse razdjal; in po sreči mu pojde, kar bo počel; in moril bo močne in ljudstvo svetnikov. Po njegovi volji se bo zvijača snovala v njegovi roki; in povzdignil bo svoje srce, in v obilnosti vseh reči jih bo prav veliko pomoril; zoper poglavarja poglavarjev se bo vzdignil, pa bo potrj brez roke. (Dan. 8, 23—25). In isti prerok še govori: Kralj bo vstal in bo Najvišjemu zopergovoril, in bo Najvisokejšega svetnike trl, in bo menil, da more čase in postave prenarediti. Pa sodba se bo vsedla, da mu bo mogočnost vzeta in da bo potrj in za vselej pokončan¹. (Dan. 7, 24—26.)

Tako se družijo sovražniki različnih vrst, različnih zmožnosti, vsakovrstne hudobije, različnih časov zoper Gospoda in zoper Christum eius (veal-meših; mašiah, maziljenec, *χριστός*, s suff. 3. m. sg.)

Maziljenca so v starem zakonu imenovali velikega duhovnika. »Ako je grešil pomaziljeni duhovnik (veliki duhovnik), naj daruje za svoj greh tele brez graje Gospodu.« (Lev. 4, 3.) In ravnotam beremo: »Duhovnik, ki je bil maziljen, naj nese od telečje krvi v snidni šotor.« (Lev. 4, 16.) Na obeh mestih je govor o spravni daritvi, katero mora opraviti veliki duhovnik v svojem imenu in v imenu ljudstva.

¹ Cf. Schegg, op. cit. I, 15.

Maziljenec se je pa imenoval tudi v st. zak. kralj. »Gospod bo dal vladarstvo svojemu kralju in bo povišal rog (moč) svojega maziljenega.« (I. Reg. 2, 10.) Ana govori tu o kralju Davidu; v preroškem duhu pa meni Kristusa, ki združuje višjeduhovniško in kraljevo čast neločljivo v svoji osebi.

Da bi se različni sovražniki Maziljenčevi med seboj lahko spoznali, izdajo svoje združevalno geslo. Njih skupni bojni klic je:

V. 3. Dirumpamus vincula eorum; et proiciamus a nobis iugum (laqueos) ipsorum.

Zdrobimo njih vezi, in vržimo od sebe njih jarem. (Lampe.)

Disrumpamus (nenatekah od natak 1. pl. fut. Piel s h cohort.) natakniti in s tem raztrgati, obesiti na klin.

Ker si prigovarjajo in drug drugemu delajo pogum, je ob koncu glagola h cohortativum.

Vincula (moserotemo od moser vezi, s suff. 3. m. pl. emo, pesniška oblika;

proiciamus (venašlikah od šalak 1. pl. fut. Hif. s h cohort.) vreči, odvreči;

iugum (abotemo od abot, vrv, sv. Hier. prestavi laqueos.)

Liberté! hrumeli so francoski brezbožneži; emancipacija! sloboda vesti! sliši se danes na vseh koncih in krajih. Proč z božjo postavo, edina postava nam je naša volja, naše spoznanje (ratio), kličejo racionalisti in panteisti; proč z božjo postavo, edina postava nam je javno mnenje (voluntas populi publica opinione vel alia ratione manifestata), razglašajo liberalci in socijalisti. Brezbožnežu je vez postave božje skrajno neljuba in neprijetna; ker ga skuša odvrčati od poželenja oči in mesa in od napuha življenja, po čemur hrepeni brezbožnež z vso močjo svoje pokvarjene duše, v katerem išče svojo srečo, svoje veselje in cilj svojega življenja. Jeza in srd ga navdajata, ko mora vedno in vedno pri vsakem protipostavnem dejanju slišati glas karajoče vesti, glas postave božje, zarisane z neizbrisljivimi črkami v človeško srce. V svojem gnjevu smatra postavo božjo za neznosno breme in zato se je skuša s silo otresti z očitnim puntanjem proti postavodajalcu. O neizmerna zaslepljenost! Razdreti hočeš vezi, s katerimi te je obdal Bog iz same ljubezni, vezi, ki pokoravajo uporno mesenost, da se podvrže oblasti duha, vezi, katere so te povzdignile iz satanovega suženjstva v prostost otrok božjih in dedičev nebeškega kraljestva, vezi, katere so povzdignile tvojo dušo k Bogu! Raz sebe hočeš vreči jarem sv. evangelija, katerega ti je naložila križana ljubezen, otresti se hočeš zveličavne postave, ki ti oznanjuje vero v Kristusa in

te vabi k pokori, ki učenca Kristusovega požlahtnjuje in odrešuje¹. Ponavljaš bogokletne besede judovske: Nečemo, da bi ta kraljeval čez nas! (Luk. 19, 14.) Nikoli ne premišliš, nikoli se ne vglobiš v besedo večne Resnice, ki te vabi: »Pridite k meni vsi, kateri se trudite in ste obteženi, in jaz vas bom poživil. Vzemite moj jarem na-se, in učite se od mene, ker jaz sem krotek in iz srca ponižen, in boste pokoj našli svojim dušam. Moj jarem namreč je sladek, in moje breme je lahko.« (Mat. 11, 28—30.) Vsak ga lahko nosi, nikomur ni pretežek, zato pa je tembolj kašnjev, kdor se tega jarma brani ali ga celó z jezo in sovraštvom otresa in ga skuša razrušiti. Seveda se mu to ne bo posrečilo, ker:

V. 4. Qui habitat in coelis irridebit eos: et Dominus subsannabit eos.

On pa, ki biva v nebesih, smeje se jim, in Gospod jih zaničuje. Habitat (jašab part. m. sg. K. stanujoč, brebivajoč.)

In coelis (bašamaim, visočine, nebesa); prebivajoč v nebesih, t. j. kralj nebes v nasprotju s »kralji zemlje v. 2., kateri gospoduje čez vse in kateremu se nihče ne more z uspehom ustavljati.«

Irridebit (jishak od sahak 3. m. sg. fut. K. ridere, smejati se.)

Vse hrumenje in nasprotovanje nima tolikega uspeha, da bi Bog le količkaj spremenil svoje večne sklepe, če tudi niso nespametnim brezbožnežem po volji. Bog se smeje, ko gleda brezuspešni upor. Pesnik rabi tu antropopatični izraz, pa v njem je vključena preimennitna resnica; opozarja nas na božjo prizanesljivost in potrpežljivost z nami ubogimi grešniki. Bog ne kaznuje vedno grešnika mahoma po storjenem grehu, ampak čaka in čaka, da se grešnik morebiti spametuje, dokler je še čas, da spozna, kako nespameten in ostuden je njegov upor proti Bogu, in da se v tem spoznanju podvrže radovoljno božjim odredbam.

Subsannabit (jil'ag od laag 3. m. sg. fut. K.) rogati se, zasmehovati, norca delati se iz koga.

Zgodovina nam priča, kako se Bog smeje in roga prizadevanju svojih sovražnikov. Kdo bi si bil mislil, da si bo osvojil sveti križ, ki je po besedi apostolovi »Judom pohujšanje, narodom (paganom) pa nespamet (I. Cor. 1, 23), v kratkih stoletjih vesoljni svet, da bo postal tudi najbolj omikanim, pa tudi divjaškim narodom najdražja svetinja.« Kdo bi si bil mislil, da bode dvanajst bornih po človeškem mnenju neukih in nesposobnih apostolov zmagalo modrost satanovo in njegovih pomagačev, da bo, »kar je nespametno pred svetom, osramotilo modro,

¹ Walter, op. c. I. zv. st. 11. op. 3.

in kar je slabotno pred svetom, osramotilo mogočne, in kar je neimenitno in zaničljivo pred svetom in kar nič ni, razdjaló to, kar je.« (I. Cor. 1, 27. 28.)

Kako so si prizadevali Judje in pagani, da bi pokončali krščanstvo, ki se jim je zdelo tako nespametno in neimenitno in zaničljivo in slabotno. Pa Bog se jim je smejal, zasmehoval je njih drzno početje; ko pa je bila mera dopolnjena, zgodilo se je, kar je oznanil že prerok David:

V. 5. Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos.

Tedaj jim govori v svoji jezi, in v svojem srdú jih prestraši. Božja potrpežljivost ima tudi svoje meje. Če jih človek v svoji trdovratnosti prekorači, se Bog ne smeje več, ampak: loquetur (jedaber od dabar 3. m. sg. fut. Piel); Bog govori, pa ne z besedo, ampak s strašnimi kaznimi, ki zadenejo hudobnega izzivača. Z gromom pravične sodbe, ki doni brezbožnežu na vekomaj v ušesih, govori razsrjena božja Pravica, in stori reč v Izraelu, da slehernemu, ki to sliši, doni v obeh ušesih. (I. Reg. 3, 11.)

Ira (af jeza), furor (haron) srd, Conturbabit (bahal 3. m. sg. fut. Piel) strašiti, prestrašiti.

Z jezo in srdóm, po človeško rečeno, prestraši in kaznuje Bog trdovratnega in zakrknjenega grešnika. Jeza in srd pomeni, da Bog ne namerava več s kaznijo trdovratnega grešnika pripeljati na pravo pot in ga rešiti, da torej ta kazen ni zboljševalna, ozdravljajoča (medicinalis), kakor jo pošilja Bog mnogokrat, ampak da je kazen uničevalna in poslana le v zadostilo razžaljeni božji pravici. Tako je v svoji jezi prestrašil in pokončal Bog trdovratno Jeruzalemsko mesto, da ni ostal kamen na kamenu, tako je v svojem srdú govoril kronanim trinogom rimskega cesarstva, da so umirali navadno nenaravne, mnogokrat ostudne in naravnost grozne smrti, ker so zaslepljeni divjali proti Bogu in njegovemu Maziljencu. Zgodovina nam spričuje še mnogo drugih dogodkov, kateri kažejo, da se Bog nekaj časa smeje, potrpežljivo čaka, potem pa ko je dopolnjen čas, tako govori, da grom njegovih besed doni do konca sveta in skozi celo večnost. Neporušljiv je božji sklep, da bo namreč zmagalo kraljestvo Kristusovo na zemlji vse zapreke, da bo potrló in podrlo vse sovražne sile. Saj je Bog sam postavil Kristusa kraljem, kakor kaže jasno hebrejski izvirnik v šestem verzu.

V. 6. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, praedicans praeceptum eius.

Jaz (Mesija) pa sem postavljen od njega kralj čez Sion njegovo sveto goro; oznanujem njegovo povelje.

Po hebrejskem besedilu naznanja Bog, da je postavil svojega Maziljenca za kralja; po vulgati pa nam naznanja to Maziljenec sam.

Constitutus (1. p. sg. K. od nasak) postaviti, ordiri; nekateri razlagajo heb. nasak tudi maziliti, posvetiti¹; rex super Sion: montem sanctum: Maziljenec naj vlada nad Sionom. Sion je grič jeruzalemski, na katerem je bival že kralj Melkizedek. Leta 1048 pr. Kr. je premagal na Sionu bivajoče Jebusite kralj David; ondi si postavi potem iz cedrovega lesa prekrasno palačo, utrdi še bolj celi prostor in ga imenuje »mesto Davidovo«². Na Sion prenese potem tudi skrinjo zaveze; tako je postal Sionski grič, sedež zemeljskega kralja in prestol božjega veličastva, ki je prebivalo v »šekini« nad skrinjo zaveze. Od tega časa se je imenoval Sion sveti hrib, »mons sanctus«, in je postal središče teokratičnega kraljestva božjega. Na Sionu vpostavil je Jezus, božji Maziljenec presveto skrivnost krščanske vere, namreč sv. Evharistijo, tako, da si Sion res zasluži ime mons sanctus.

Praedicans (safar st. 1. sg. fut. Piel s h volunt.) Kal pomeni šteti, Piel pa naštetu ali pripovedovati, razložiti.

Praeceptum (hok odredba, odločba).

Po hebr. tekstu spada praedicans itd. že k naslednjemu verzu. Kristus sam hoče kot pravi legitimni kralj na Sionu oznaniti sklep nebeškega očeta, ki se glasi:

V. 7. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Gospod mi je govoril: Sin moj si ti, danes sem te rodil.

V tem verzu je težišče drugega psalma. Ta verz je dragocena listina o božjem sinovstvu Jezusovem, slovito potrdilo božanstva Kristusovega, na katerem sloni naša vera, naše upanje in naša ljubezen. Filius meus (beni) imenuje Bog Maziljenca, in sicer ne v prenesenem pomenu, v katerem se tudi ljudje po milosti imenujejo otroci božji, ampak Maziljenec je pravi Sin božji, Sin božji po naravi, ki je rojen od Boga Očeta od vekomaj.

Hodie (hajom), t. j. od vekomaj; pred Bogom ni preteklosti, ni prihodnosti, ampak pred njim je cela večnost sedanost. Besede, danes sem te rodil, razlaga sv. Avguštin o rojstvu Jezusovem od vekomaj. »Quamquam etiam possit ille dies in prophetia dictus videri, quo Iesus Christus secundum hominem natus est; tamen hodie quia praesentiam significat, atque in aeternitate nec praeteritum quidquam est, quasi esse desierit; nec futurum, quasi nondum sit; sed praesens tantum, quia quidquid aeternum est, semper est; divinitus accipitur secundum id dictum, ego hodie genui te, quo sempiternam generationem

¹ Bachmann, op. c. st. 3. — ² Holzammer, Bibl. Gesch. 4 izd. I. zv. št. 606.

virtutis et sapientiae Dei, qui est unigenitus Filius, fides sincerissima et catholica praedicat¹. Mnogo razlagalcev sv. pisma umeva besede »hodie genui te« ne samo o rojstvu Jezusovem iz Boga Očeta vekomaj, ampak tudi o rojstvu v času iz Device Marije, pa tudi o vstanjenju od mrtvih, ker je vstanjenje novo porojenje k življenju².

V. 8. Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae.

Tirjaj od mene, in dam ti za dedščino narode, in za tvojo posest pokrajine zemlje.

Bog Oče da Maziljencu, katerega je slovesno v sedmem verzu proglasil svojim Sinom, za dedščino vso zemljo in vsa ljudstva. Postula (2. m. sg. imperat. K. šéal od šaal) zahtevati, tirjati. Od vekomaj govori nebeški Oče svojemu Sinu: »Tirjaj od mene« itd. in od vekomaj zahteva Sin božji od Očeta narode in pokrajine kot pristojno dedščino. Uspeh zahtevanja naznanja Kristus po dovršenem odrešenju slovesno vsem ljudem, rekoč: Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji. (Mat. 28, 18.) Dana mi je neomejena oblast, ki se razteza na vse kraje, na vse čase, na vse stvari.

Hereditatem (nahala s suff. 2. m. sg.) dedščina. Dedščina Kristusova ni samo Sion, (t. j. judovsko ljudstvo), čez katerega je bil postavljen kraljem, ampak razteza se tudi na gentes (gojim pagane) in naj si živijo še v tako oddaljenih pokrajinah. Tudi te je dobil v svojo posest; zato pa pošlje apostole tudi k njim, da zvedo narodi, komu se naj klanjajo kot kralju. »Torej pojdite, in učite vse narode in krščujte jih v imenu Očeta, Sina in sv. Duha. Učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal.« (Mat. 28, 19. 20.)

Terminos (afsej efes st. c. pl.) konec.

Maziljenec ima neomejeno, absolutno oblast čez vso zemljo, kar izraža tudi prihodnji verz.

V. 9. Reges eos in virga ferrea, et tamquam vos figuli confringes eos³.

Vladal jih boš z železno palico, in razbil jih, kakor posodo lončarjevo.

Reges (2. m. sg. fut. K. s suff. 3. m. pl. רָעָה raa od raa); pomeni po navadni punktaciji hebr. teksta razbiti, razrušiti; ta pomen je v lepem soglasju z drugim členom devetega verza, ker izraža isto misel⁴. Septuaginta in po njej vulgata izvaja reges od heb. רָעָה raah pasti (čredo).

¹ S. Augustini Enarrat. in psalmos. Migne op. cit. XXXVI. col. 71.

² Liguori, Psalmen-Lobgesänge. Regensburg 1844. Manz. st. 11 in 12.

³ Pasces eos in virga ferrea, ut vas figuli conteres eos. S. Hier.

⁴ Cf. Sedlaček, op. cit. st. 15.

Virga (šebet, palica).

Ferrea (barcel, železo) palica iz železa ali z železom okovana.

Železna palica pomeni vladanje po nespremenljivih, neuklonljivih postavah, pa tudi neporušljivo in neodoljivo moč, s katero kralj vlada svoje podanike. Dobrim in ubogljivim podložnikom železna palica ni strašna, ni se jim je treba bati, kakor tudi poslušnim ovcam ne pastirjeve palice, pač pa se naj tresejo pred njo trmasti in neposlušni podaniki, in naj so kralji ali berači; Maziljenec božji ne gleda na zunanji lesk, ne gleda na zunanjo veljavo ljudi (Rom. 2, 11). Z neodoljivo silo bo treščila železna palica na nepokorne in razleteli se bodo v črepinje in prah.

Vas (keli, posoda) figuli (jazar part. K.) obraziti, upodobiti; part. podobar, kipar, pa tudi lončar.

Confringes (2. m. sg. fut. Piel. od nafac) razbiti, razmetati.

Če treščita železo in glinasti lonec skup, se seveda razleti lonec; tako se bo godilo tudi nepokornežu, ko zadene skupaj s Kristusom, pravičnim kraljem in sodnikom. »Kdor pade nad tem kamnom, se bo razbil; na kogar pa kamen pade, ga bo strl. (Mat. 21, 44.) Kamenu in železnemu žezlu se nič ne zgodi, pač pa si tisti glavo stre, ki ž njima skupaj trešči. Tako se je zgodilo judovskim nepokornežem, tako se je zgodilo rimskim trinogom, tako se godi še tudi dandanes. Vsak sovražnik Kristusov in naj je še tako mogočen, mora enkrat, če tudi srdito, pripoznati: »Vicisti Galilae«.

Železna palica ali železno žezlo pomeni pa tudi nespremenljivi nauk, stalne dogme¹, katere se ne dajo sukati, zavijati, pripogibati, ampak ostanejo trdne kot skala. Kako so si že prizadevali različni duhovi Kristusov nauk presukavati, da bi ga prilagodili moderni kulturi, da bi zjednačili krščanstvo in moderno kulturo pa ni šlo in ne gre, ker izjednačiti krščanstvo z moderno kulturo, kakor jo moderniki razumevajo, bi pomenjalo odjenjati v temeljnih resnicah krščanstva v prilog modernim, krščanstvu sovražnim nazorom.

Confringes eos, razbil jih boš, umevamo pa lahko tudi v dobrem pomenu, o duševni preobrazbi in prenovljenju grešnega človeškega rodu, pa tudi posameznega človeka. Da se preobrazi grešnik v pravičnika, mora biti v njem poprej zdrobljeno vse, kar nasprotuje Kristusovi postavi, strt mora biti napuh z drugimi grehi vred, zatrto prostovoljno poželenje in hrepenenje po prepovedanem sadu, zdrobiti se mora vse nedovoljeno, kar je grešnik v svoji slepoti poprej ljubil, če tudi pri tem morda krvavi srce. Strt mora biti stari človek v nas, »kateri se spriduje po poželenju zmote«, še le potem smo sposobni,

¹ Schegg, op. cit. I. zv. st. 22.

ponoviti se v duhu svojega uma; zboljšati si spoznanje in voljo in obleči novega človeka, kateri je po Bogu vstvarjen v pravičnosti in resnični svetosti¹. Tako je Kristus z železnim žezlom strl Savla, srditega preganjavca in ga preobrazil v svojega blagovestnika, tako je strl v Avguštinu nečistega manihejca in ga preobrazil v bliščečo luč svoje cerkve, tako je strl v Ignaciju ošabnega, za vero in versko življenje brezbriznega vojaka in ga preobrazil v preimenitnega vojskovodja za boj proti krivovercem in nevercem. *Confringes eos*, razbil je Kristus v njih starega človeka, da so postali sposobni za prenovljenje in potem jih je preustrojil v svetnike neminljive slave.

V. 10. *Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram* (iudices terrae sv. Hier.).

In sedaj kralji, spoznajte, dajte se poučiti vi, ki sodite zemljo!

Psalmist se obrne do kraljev z resnimi opomini, obrne se do vodnikov, ker je od njih vedenja navadno odvisna sreča in nesreča podložnikov.

Intelligite (haskilu od sakal 2. m. pl. imperat Hif.) pameten, prebrisan biti.

Erudimini (hivvas^{ru} od jasar 2. m. pl. imper. Nif.), opominjati, posvariti, kazati.

Iudicatis (šof^{te}j od šofet part. K. st. c. pl.) soditi.

Ker je nepremakljiva božja volja, da vlada Maziljenec nad vsem svetom, nad vsemi narodi, kakor je oznanil Bog v starem in novem zakonu, zato pa bodite pametni posebno kralji, ki ste se prej tako nespametno puntali, dajte se posvariti po zgodovinskih dogodkih, pripoznajte od Boga v prid človeštvu objavljene naredbe, ravnajte se po redu, katerega je postavila božja previdnost. To je prava modrost, največja nespamet pa je, trdovratno se ustavljati božjim naredbam. Z vsako krivico proti kraljestvu Kristusovemu ranite sami sebe, z vsakim zatiranjem Kristusove cerkve storite korak bližje svojemu poginu.

V. 11. *Servite Domino in timore: et exultate ei cum tremore.*

Služite Gospodu v strahu, in radujte se pred njim s trepetom!

Bogu služimo prav, če upognemo svojo voljo pred njegovo sveto postavo, in »vjamemo svoj um po besedi apostolovi k pokorščini proti Kristusu« (II. Cor. 10, 5), če podvržemo svojega duha radovoljno nedoumnim in nedosežnim božjim skrivnostim. Čeravno pa moramo ukloniti um in voljo pred Bogom kot pokorni služabniki, kar je včasih zelo težavno, nas vendar to ne sme žalostiti, ampak služiti moramo Gospodu z veselim srcem in jasnim licem, kakor opominja psalmist rekoč: »Vriskajte Gospodu vse dežeje, služite Gospodu v veselju; pri-

¹ Cf. Eph. 4, 22—24.

dite pred njega z radovanjem (ps. 99, 2). Torej veselo in neprisiljeno moramo služiti Gospodu, notranje veselje se naj kaže dostojno tudi na zunaj, to ne ovira pobožnosti, kakor nam spričuje življenje toliko svetnikov in svetnic božjih. Seveda to veselje ne sme biti razposajeno, zato pa pravi sv. Pavel: Veselite se vselej v Gospodu; še rečem, veselite se. (Filip 4, 4.) Veselite se, kakor pravi psalmist, »v strahu« božjem, radujte se tudi svojega življenja pa »s trepetom«, namreč s trepetom pred grehom, ki je kakor slana za cvetje, strup za dušno veselje.

Servite (ibdu od abad 2. m. pl. imper. K. služiti) in timore (jirah), tremore (readah) trepet.

Exultate (vegilu od gil 2. m. pl. imper. K.) radovati se, vsklikati.

Ker posebno velikaši tega sveta tako radi pozabijo v svojem veličju na strah božji, ker tako radi pozabijo, da je še kdo višji nad njimi, zato se psalmist obrača posebno na kralje in jih opominja, da ostanejo zvesti kralju nebes in zemlje, da se mu pokorijo kot služabniki (servite) in skrbijo za svojo dušo s strahom in trepetom, ker so še v večji nevarnosti večnega pogubljenja, kakor njih podložniki zavoljo svoje odgovornosti polne službe. Sklepamo ta verz z besedami sv. Pavla: »Zatorej, preljubi moji! kakor ste bili vselej pokorni, ne le, kadar sem pričujoč, ampak veliko bolj zdaj, ko nisem pričujoč, delajte s strahom in trepetom za svoje zveličanje.« (Filip. 2, 12.)

V. 12. Apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus, et pereatis de via iusta¹.

Poprimite se svarjenja, da se ne bo srdil Gospod, in ne zaidete v pogubo s pravega pota.

Svetopisemski opomini so posebno potrebni velikašem, ker navadno nimajo v svoji bližini človeka, ki bi hotel ali si upal povedati jim resnico v obraz, četudi bi bilo to mnogokrat brezpogojno potrebno. Sv. Janez Krstnik ima silno redke naslednike v svojem nastopu proti kralju Herodu.

Apprehendite (naš'ku od našak 2. m. pl. impert. Piel) se vdati komu, obedire, ubogati; heb. beseda izraža: poljubiti².

Disciplinam (bar), hebr. besedo razlagajo na različne načine. Nekateri izvajajo bar od barar, izvoliti, bar, izvoljenec; drugi zopet predstavljajo bar = odkritosrčen, čist³. Sv. Hieron. pravi: pure. Drugi zopet⁴ izvajajo bar iz aramejščine, kjer pomeni bar filius, heb. ben.

¹ Adorate pure, ne forte irascatur, et pereatis de via. s. Hieron.

² Sedlaček, op. cit. st. 16. — ³ Bachmann, op. cit. st. 4.

⁴ N. pr. Walter, op. cit. I. 12. — Schegg, op. cit. I. 23. — Sedlaček, op. cit. 17. — Thalhoffer, op. cit. 65.

Na mesto »poprimite se svarjenja«, bi se moralo glasiti »poljubite Sina«, namreč Sina božjega, Maziljenca, o katerem psalm govori. In kakšen pomen ima izraz »naš^eku-bar«, poljubite Sina? Poljub je bil v starem zakonu vidno znamenje vdanosti in spoštovanja. To sledi iz besed: Vzel pa je Samuel posodico z oljem in ga izlil na Savlovo glavo, ter ga je poljubil, rekoč: Gospod te je mazilil v kneza čez svoj delež in boš rešil njegovo ljudstvo iz rok njegovih sovražnikov, ki so okrog njega (I. Reg. 10, 1); poljubil ga je v znamenje, da ga pripozna kot kralja, v znamenje vdanosti in spoštovanja, ki gre kralju.

Poljubiti pomeni v starem zakonu tudi adorare, božjo čast skazovati ali moliti. »Gospod pravi preroku Eliju: Pustil si bom v Izraelu sedem tisoč mož, ki se njih kolena niso pripogibovala pred Baalom, in ki ga vseh njih usta niso molila roke poljubovaje. (III. Reg. 19, 18.) Malikovalci so imeli namreč navado poljubovati svojim malikom obraz, roke in noge, če pa niso mogli doseči malika, so svoje roke poljubovali, in so te poljube podajali malikom, ter so jim s tem izkazovali božjo čast.

Naš^eku bar, poljubite Sina božjega kralji zemlje, skažite mu svojo vdanost, pripoznajte ga radovoljno vrhovnim vladarjem, molite ga ponižno, da se ne bo razjezil.

Irascatur (jeenaf od anaf, 3. m. sg. fut. K.), jeziti se; Dominus v heb. manjka.

Če ga boste razjezili v svoji trmi, dopustil bo, da boste zgrešili pravo pot, da boste ločeni že v tem življenju od Kristusa, ki je prava pot. (Ioan. 14, 6.)

K besedam: pereatis de via iusta pripomni sv. Avguštin: haec magna poena est, quae ab iis formidatur, qui aliquid dulcedinis iustitiae perceperunt; qui enim perit de via iustitiae, cum magna miseria per vias iniquitatis errabit, da se končno zvrne v preklensko brezno¹.

V, 13, Cum exarserit in brevi ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo.

Kadar se razvname v kratkem njegova jeza, Blaženi vsi, ki vanj zaupajo.

Sprejmite posvarjenje z radovoljnim srcem, dokler je še čas milosti.

Exarserit (jibar od baar 3. m. sg. fut. K.) vneti se; in brevi (ki-meat, prav lahko, skoraj). Če boste pa ostali trdovratni, razvnela se bo božja jeza »in brevi«, predno se boste nadejali, boste sojeni v neizprosni božji sodbi in obsojeni brez usmiljenja. Potem bo za vas jok in škripanje z zobmi; vse drugače se bo godilo pa pravičnim.

¹ St. August. op. cit. Col. 72.

Beati (ešer, glej razlago ps. 1, 1), qui confidunt (hosej od hasah st. c. pl. part. K. iskati zavetja, pri takem, kateremu zaupamo).

Presrečni, ki zaupajo v Maziljenca božjega, v njem, in le v njem bodo našli gotovo rešitev v času pravične sodbe »V nikomur drugem ni zveličanja. Zakaj nobeno drugo ime pod nebom ni dano ljudem, v katerem bi mogli zveličani biti. (Act. ap. 4, 12.) Le Jezus more rešiti vezi, s katerimi je človeštvo zvezano, namreč vezi zmote in greha; zakaj le on je prava pot, le on, kot Sin božji (filius meus es tu) ima moč grehe zbrisati in nas storiti v resnici duševno dobre in pravične, in ti se le morejo zveličati. Ni dovolj le po svoji pameti pošteno živeti, ampak Kristus te mora preroditi s svojo milostjo, ljubeznijo in vero. Zato pa je neobhodno potrebno, da slušamo psalmista in zaupamo trdno in neomajno v Maziljenca božjega, potem bomo tudi mi med onimi, o katerih pravi psalmist: Ašre kol hose bo, beati omnes qui confidunt in eo, blagor vsem, ki vanj zaupajo, ker njih upanje jih ne bo goljufalo, upanje namreč ne osramoti.« (Rom 5, 5.)

Sveta cerkev moli drugi psalm ponajveč ob Gospodovih praznikih, ker nas spominja na boje proti Maziljencu. Ko je zgodovinski Kristus zapustil ta svet, obrnil se je sovražnikov roj proti mističnemu Kristusu, proti sv. cerkvi in proti udom Kristusovim, namreč proti telesom Kristusovih služabnikov, »ker njih telesa so udje Kristusovi« (I. Cor. 6, 15). Zato molimo drugi psalm o praznikih mučenikov, proti katerim so divjali zbesneli trinogi z nepopisno, nedopovedljivo in skoraj neumljivo grozovitostjo.

Traduntur igni Martyres
Et bestiarum dentibus;
Armata saevit unguis,
Tortoris insani manus.
Nudata pendent viscera
Sanguis sacratus funditur.

In uspeh? Osramočeni so morali kralji in prvaki, ki so se zbrali zoper mučenike, pripoznati jim zmago čez satana in njegove pomočnike. Strli so sicer mučenikom umrljivo telo, niso pa upognili njih stanovitnosti, niso uklonili duha in niso zrušili trdne volje zvestim Kristusovim učencem.

Sed permanent immobiles, ker so »zaupali v Gospoda«, ki jim je obljubil in dal večno življenje.

Ostali so stanovitni vitae perennis gratia, in s tem pokazali, da nima nobena človeška oblast premoči čez Kristusa in njegovo stvar, ampak, da je odločilna zmaga na strani Kristusovi in njegovih zvestih podložnikov.

Pod zastavo Maziljenčevo borijo se tudi spoznavalci proti Kristusu sovražnim močem, namreč proti satanu, zapeljivemu svetu in grešnemu poželenju.

Ker se bojujejo zaupajoč v Gospodovo moč, zato pa slavijo zmage, (meruit supremos laudis honores) in Gospod sprejme slavne junake in montem sanctum, na nebeške višave.

Pa tudi vsak kristjan, ki hoče zvesto služiti Bogu, spozna, da je služba Kristusova neprestani boj proti notranjim in zunanjim sovražnikom. Pa na to mora biti vsak pripravljen po besedah sv. Pavla: »Vsi, kateri hočejo pobožno živeti v Kristusu Jezusu, bodo preganjanje trpeli«. (II. Tim. 3, 12.) Preganjanje ne bo nikoli nehalo, pa tudi moč, ki jo deli zaupanje v Boga, ne bo opešala. Zato pa molimo zaupno k Jezusu, »qui confitenti servulo reddit perenne praemium« in s psalmistom: V tebe, Gospod, zaupam, ne bom osramočen vekomaj. (Ps. 30, 2).

J. Markošek.

(Dalje prihodnjič.)

Dragocena monštranca in kelih pri sv. Frančišku v Savinjski dolini.

Umetna zlatnina in srebrnina iz 18. stoletja je dandanes redka. Nekatere dragocene umetnine so namreč pozneje v drugem vkusu predelali, večinoma pa so romale l. 1810 v državne urade za kovanje novcev. Po nesrečnih vojskah z Napoleonom I. je bilo tako pomanjkanje zlata in srebra, da je država ustanovila komisijo, ki je pobirala vse dragocene posode pri zasebnikih in v cerkvenih shrambah in jih je izplačevala v bančnih lističih (Banko-Zettel). Le najbolj nujno potrebnemu orodju se je prizaneslo, in še tedaj so srebrnim kelihom odvzeli vsaj noge, in jih dali nadomestiti s ceno kovino. Na Francoskem se je še manj cerkvenih dragocenostij iz 18. stol. ohranilo. Tam je barbarska revolucija nalašč vse cerkveno orodje uničila, tako da ima dandanes Francija najlepše katedrale, a brez starih altarjev, stare cerkvene oprave, starih posod.

Že ta redkost umetnin zlatarskega rokodelstva iz XVIII. stol. daje monštranci in kelihu pri sv. Frančišku posebno vrednost. Med tem, ko je kelih odlično delo najbolj cenjenega umetnika na dvoru Ludovika XVI., je monštranca nastala najbrž na avstrijskem ozemlju, a je zato zanimiva, ker so jo na slovenskih tleh drugi zlatarji kopirali.

I.

Za zgodovino monštrance moremo navesti samo ta-le izpisek: Im Jahre 1747 wurde von Ihrer Römisch. Kaiserl. Königl. Majestät der verwitbten Kaiserin Elisabeth (höchst seel. Gedächtnuß) überschicket ein von Ihrer Königl. Hoheit der Durchlauchtigsten Frauen Maria Anna Ertz-Herzogin von Oesterreich, und Gouvernantin in Niederland, vermög in Ihrem letzten Willen vermachte kostbare silberne, gantz vergoldt- auch mit kostbaren Joubelen besetzte Monstrantzen¹.

O kelihu pa izvemo mimogrede v pismu P. Silvestra Herendlera iz Družbe Jezusove, nekakega posredovatelja v imenu ksaverijanskega božjepotnega ravnatelja na Dunaju, ko piše l. 1763, dne 16. novembra, pošiljajoč dragoceni mašni ornat iz francoskega dvora in pravi, da je vesel, da niso zaboja na Dunaju odprli, ker sicer bi bil moral pokazati cesarici ornat. To pa darovalka, francoska kraljica (= delfinka) Maria Ana Sofija ne bi bila rada videla, »allein die Dauphinin hätte nicht gerne gesehen; sie ist übel zufrieden gewesen, daß er ihr (cesarici) den goldenen Kelch gezeigt habe.« O tej nevolji je on slišal iz ust bivše kraljice dojlje.

O nadaljni zgodovini obeh dragocenosti poroča v župnijskem arhivu shranjen zvezček aktov pod naslovom: »Kirchensilber-Ablieferung«. Ko so za cesarja Jožefa prepovedali božja pota, so tudi porabali nepotrebno cerkveno srebro.

Glede tega je došel ukaz okrožnega urada z dne 6. dec. l. 1786 k sv. Frančišku in tedanji župnik je izročil med drugim tudi eden dragoceni zlati kelih vladnemu komisarju, ki je to potrdil dne 7. dec. 1787. l. Naš kelih pa je cerkvi še ostal, dokler ni po francoskih vojskah zopet prišel dne 28. marca 1810 ukaz, da se mora vse nepotrebna

Podoba 1.
Monštranca pri sv. Frančišku.

¹ Fortsetzung Xaverianischer Ehr- und Gnaden-Burg. Wienn 1758. pag. 140.

srebrnina vposlati. Župnik je pobral srebrne svečnike in vse olepšave na tabernakelju, vse je tehtalo nad 70 mark, in jih je poslal na okrožni urad. Ta pa je še zahteval skraja vsaj nogo dragocenega keliha, in pozneje ves kelih in pa monštranco; drage kamne naj izluščijo in doma obdržijo, da okrasijo z njimi novo monštranco iz priproste kovine. Župnik se je obrnil s prošnjo naravnost na cesarja. Dvorna pisarna je potrdila prejem prošnje, a odgovor ni prišel nobeden. Vse ča-

Podoba 3.
Monštranca v Laškem trgu.

kanje je bilo zaman. Celjski okrožni urad pa je grozil z globami, če se brž ne določijo obe dragocenosti. Dne 16. sept. 1812 se je obrnil župnik na štajersko-koroški gubernij, in je razložil, da je monštranca že po svojem delu veliko vredna, in da bi se posamezni kamenčki poškodovali, ako bi se izluščili iz srebrnih okov. O zlatem kelihu pa tako-le piše: Der größere goldene Kelch ist ein Meisterstück und pretiose Arbeit von sieben vollen Jahren von einem Meister, der durch das viele Schmelzen und durch die Brechstrahlen des geschmolzenen Goldes auf sein Leben sein Augenlicht verlor: Die undankbare Arbeit aber ist zu einem Meisterstück gediehen, welches alle aus allen Ländern hierorts zusammenströmenden Kunstverständigen bewundern werden. Čez deset dni je že dobil naročilo naj pošlje omenjene dragocenosti v Gradec, da se vidi, ali je res njih umetniška vrednost večja ko pa

II.

materijalna cena. Župnik je to storil, in dne 23. nov. poroča njegov zaupnik v Gradcu, da je bil tisti dan pri deželnem guvernerju in pri treh gubernijalnih svetovalcih, in da so končno monštranci in kelihu prizanesli. A šele 13. aprila l. 1814 se je vrnil veliki zlati kelih iz založnice okrožnega urada v Celju.

Monštranca (sl. 1.) je 60 cm visoka, vsa iz srebra, pozlačena in z dragimi kamni okrašena. Floris noge je iz pravokotnika tako razvit,

da so stranice izbočene in vogli zaokrožni in nastane podoba pakroga. Od voglov se vspenjajo četiri iz školjk sestavljene konzole, ob straneh obrobline z rubini; spodaj se blišči v njih rmen hrizolit (topas), zgoraj zelen smaragd. Med konzolami je stalo profilirano v podobi poprečke in svitka, izpod katerega raste vrsta ko plamenčeki zasukanih listov. Na daljšem sprednjem in zadnjem kosu zavitka se vidi školjka s smaragdov in 6 z rubini posejanimi rebresi; na krajših končnih kosih se vidi topas med dvema rubinastima zavojkama. Držaj ima podobo kandelabra, je čveterokoten v preseku, s posnetimi vogli. Na prednji in zadnji strani je v njem iztolčen simbolično pomenljiv, povezan, pšeničen snop, na ožjih stranskih vogljih se iskrijo drobni smaragdi v školjkah z rubinastimi robovi. Velik smaragd zaljša vrat, in dve zavojki, s katerima se držaj konča, sta posejani z rubini. Telo ali glavni del monštrance (sl. 2) ima podobo raztegnjenega pravokotnega ščita.

Podoba 2.

Na spodnjem ščitovem koncu je na zlatem listu veliki smaragd obkrožen z rubini; rubini krasijo tudi oba spodnja ščitova roba, ki sta v podobi zavojk bolj krepka zasnovana in nosita dve na oblakih klečeči podobi molečih angeljev. Angelja sta krasno izvršena mladeniča, polna mladeniškega ognja, levi poln vere v zaupni molitvi, desni poln zamaknjene radosti v ekstatičnem uživanju. Za njima se vspenjata dva kandelabra, ki se končata vrh zgornjega ščitovega roba s čašama, nesočima rog izobilja z grozdom. Na vrhu ščiti je pritrjen plamenčast ornament v podobi ω , v

dveh vrstah z rubini okrašen. Kjer se stikata dva znotranja polukroga, sedi veliki hrizolit, od katerega visi v podobi kaplje brušen in zibajoč se smaragd. Posebno lep je križec vrhu tega ornamenta. Obstoji iz 10 smaragdov in iz 4 hrizolitov, izmed katerih je vsak na enem koncu. Odprtina shranišča (custodia) za Najsvetejše ima podobo štita, ki je pa narobe obrnjen in z bogatim okvirjem obdan. Njegov rob zaznamuje gosta red rubinov; sredi štirih strani so štiri smaragdi, spodaj še veliki hrizolit. Ozadje monštranca tvorijo na vse strani razhajajoči se žarki, na katerih se vidijo ob straneh in zgoraj oblački z angelskimi glavicami. Dve glavici sta tudi ob zgornjem robu kustodinega okvirja¹. Zlata lunula ima spredaj dvojno zanjko iz 20 malih diamantov in še dveh drugih dragocenih kamenčkov.

Monštranca pri sv. Frančišku je res lepa, odlična ne samo po snovi, ampak tudi po kompoziciji. Osrednja misel ji je sv. Rešnje Telo. Okoli Njega se zbirajo v primerni daljavi angeli, ki Ga molijo, križ na vrhu Ga pridiguje, snopje na držaju in grozdje vrh kandelabrov Ga simbolizira.

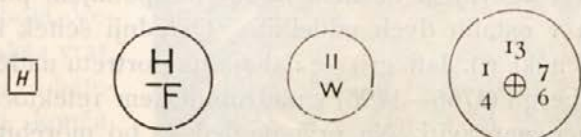
Zanimivo je, da se nahaja iz 18. stol. monštranca, ki v stavbenih oblikah popolnoma posnema monštranco pri sv. Frančišku. Nahaja se v nadžupnijski cerkvi na Laškem in je bila narejena od leta 1766—1795. Na stalu nosi čveterodelen grb, s tremi lilijami (= grb laškega trga) v zgornjem desnem in levem spodnjem polju, in z dvo-glavim orlom v ostalih dveh oddelkih. Osrednji ščitek kaže posodico s tremi plamenčki (?). Isti grb se nahaja na portretu nadžupnika Jožefa plem. Führenberga (1766—1795) v nadžupnijskem refektoriju, ki je torej dal monštranco napraviti. Na prvi pogled se bo morebiti zdelo, da je laška monštranca (sl. 3) le precej različna od ksaverijanske. A kdor gleda bližje, bo spoznal, da je priprosta kopija po umetnem originalu. Noga, držaj s klasjem, veliki ščit s shraniščem med dvema kandelabroma nosečima rogove z grozdom, vrhovni ornament ω z binglja-jočim in zibajočim se kamenčkom v sredi, in končno križ na vrhu iz kamenov — vse ponavlja nam že znane oblike. Tudi 6 angelskih glav na oblačkih se nahaja tukaj na istih mestih, ko na prej opisani monštranci. A delo je že bolj slabo in obrazi se našemu umetniku manj posrečijo. Zanimiva sta v tem oziru moleča angela. Pri ksaverijanski monštranci sta mladeniča, ki klečita in vsa presenečena gledata navzgor; pri laški monštranci pa sta dva dečka s ploščatim obrazom, ki sedita (!) s telesom obrnjenim s celimi prsmi proti nam, noge pa pustita viseti v stran, kar je anatomske nemogoče. Roki

¹ Prazni prostor je izdelan v podobi mreže s pakrožnimi in rombovimi jamicami.

sklepata, peruti razpenjata. Tukaj ne moremo govoriti o posnemanju. Vrhu tega sta na monštranci še dva reliefa. Doprna podoba Boga Očeta v oblakih s povzdignjeno desnico, med tem ko levico polaga na svetovno kroglo, in s trikotim sijajem se vidi pod shraniščem, nad njim pa golobček, podoba sv. Duha, z razpetimi perutmi. Tako kaže laška monštranca celo sv. Trojico. Očeta in sv. Duha v podobah, Boga Sina pa v resnici — kot sv. Rešnje Telo.

Ako torej sklenemo: Ksaverijanska monštranca je po svoji simboliki bolj prvotna in enostavna, kaže samo sv. Rešnje Telo med angeli, laška ima že bolj razširjeno misel, ker kaže celo sv. Trojico. Sicer pa je ta zadnji način pri nas bolj običajen in to dejstvo priča, da je druga kazalnica domače delo. Umetnik, katerega si je izbral plem. Führenberg, je zvesto posnemal vse stavbinske motive ksaverijanske monštranice, — gotovo jo je imel pri sebi v delavnici, — ni si pa upal posneti krasno izdelanih klečečih angelov, ampak ostal je pri primitivnih reliefih, kakor jih je bržčas že večkrat delal za druge monštranice, in ki se dajo tehnično tudi mnogo lažje izvršiti, kakor pa od vseh strani mojstersko obdelani kipci.

Mojster nam ni pri nobeni monštranci znan. Laško je morda delal kak Celjan, ksaverijansko pa Dunajčan. Ksaverijanska ima namreč te-le belege ali punce:

Iz zadnjega sledi, da je iz 13lotnega srebra (v tisoč delih je osemsto delov čistega srebra) in je narejena l. 1746. Prej navedeni zgodovinski vir pove, da jo je v svojem testamentu sporočila cesarska namestnica nizozemska Marija Ana, ki je umrla l. 1744. Ker pa je bila monštranca šele dve leti pozneje gotova, se razvidi, da ni sporočila monštranice, ampak denar za monštranico, in da je njeno zadnjo voljo dala izvršiti cesarica-vdova Elizabeta. Delo pa se je izvršilo v Avstriji, ker sta prvi in zadnji beleg na naši starejši srebrnini celo običajna.

III.

Zlati kelih pri sv. Frančišku je 30 cm visok (sl. 4). Noga ima v premeru 15 cm, čaša 10 cm, patena 15 cm. Po inventarju iz l. 1786 (Orožen, Dek. Oberburg str. 99) tehta 99½ lota, lot po 15 gold. = 1462 gld. 30 kr. dun. velj. — Nogo delijo 3 ležeče konzole na troje

polj. Na vsakem polju je okvir (kartuša, fr. cartouche) z malim reliefom. Predstavljajo se sledeči prizori: 1. Kristus stoji s kruhom v roki med apostoli, kar se da razlagati tako, da jim deli pomnoženi kruh ali pa da govori: »Jaz sem kruh življenja« in ob enem predmet svojega

Podoba 4.

svoje dni obiskovalci nalašč stiskali, čudeč se nad mehkobo navidezno masivnega zlata. Cizelirani čašini obod je trodelen, kakor vsi drugi kelihovi deli. Na treh poljih se vidijo trije reliefi z naslednjimi prizori: 1. Jezusa s križem vred povzdignejo; 2. Ga v grob položé; 3. Kristus vstane iz groba od mrtvih. Okoli reliefov so bogati okvirji. Pod vsako podobo se križata dva snopčka iz pšeničnega klasja, med podobami in nad njimi se širi in vije rodovitna vinska trta z listi in grozdjem. Tako se na čaši prav lepo simbolično izraža namen, ki

»Voditelj« I.

govora v rokah drži (?). 2. Jezus moli na Oljski gori in angel ga tolaži. 3. Jezus se prikaže Mariji Magdaleni v podobi vrtnarja. S trakovi povezani svitek iz obročev spaja nogo z držajem. Ta krasno izdelani stebrič je šeststrostran, in po vzgledu antičnih karjatid rastejo iz njega trije angeli. S hrbtom se tiščijo stebra, z rokami drže drug drugega, s perotmi pa zakrivajo spodnji del života in tako vkusno zakrivajo prehod iz neorganičnega stebra v bujno deško telo. S polnolično kodrasto glavo podpirajo žlebasto izdelani nakladek, ki nosi čašo. Čaša je dvojna: znotranja je gladka in visoka, njen zunanji obod pa je za eno tretjino nižji in krasno cizeliran. Znotranja čaša je tako iztolčena, da ima podvojeno steno tako, da se znotranja ob robu zasučé in gre od zunaj nazaj

proti držaju . Zato je znotranja čaša na videz več milimetrov debela, a ob enem tako prožna in upogljiva, da so jo

ga ima ta sveta posoda. — Tudi patena (sl. 5.) ima na spodnji strani, s katero se polaga na altarno mizo, 9 cm v premeru velik relief zadnje Gospodove večerje. Original je samo dvakrat večji ko reprodukcija. Že tukaj se vidi, kako nežno in nadrobno je mojster izdeloval podobe, a opomniti je, da so prizori na kelihu še bolj fino in v bolj mehkih črtah izvršeni. Na pateni so poteze še precej krepke. Prizor se vrši v lepo obiti baročni dvorani. Od stropa visi dvoročni svečnik in privezani zastor nam kaže, da gledamo v notranje prostore, kakor na kak

gledališki oder. V sredi za pogrnjeno mizo sedi Zveličar in na njegovih prsih sloni njegov učenec-ljubljenec, sv. Janez; drugi apostoli so se posedli okoli na klopeh. Vsi imajo dolge lase in goste brade. Spominjajo na Rūbensove slike. Kaj govori Zveličar? Mislim, da pravi: »Eden izmed vas me bo izdal«. (Mat. 26, 21.) Nekateri apostoli so zavzeti, drugi v žalosti podpirajo z roko svojo glavo. Judež, sedeč ob desnem robu slike, premišluje in z levico stiska polni moš-

Podoba 5.

njiček. Na mizi se vidi jagnje, kelih in kruh z nožem, pred mizo pa vrč z vodo in skleda (pelvis) s krožci za prijemanje in z nastavkom.

Glede tehnike moramo naslednje omeniti: Kelih je iztolčen (getrieben) in cizeliran. Ta dvojna tehnika je posebno cvetla v drugi polovici XVIII. stol. na Francoskem¹. Profesor Luthmer² opisuje ta proces približno tako-le: Iz okroglo izrezane zlate ali srebrne pločvine se na posebnem naklu iztolče votla posoda. Tolči se začne s kladivom pri sredi in se nadaljuje proti robu. Nadaljno delo je v zvezi s cizeliranjem. Zato se rabijo jeklena dleta (punce) z različnimi ostmi. Vsak delavec jih ima kakih 200—500 kosov na razpolago. Pri poso-

¹ Springer, Handbuch der Kunstgeschichte. Leipzig 1902 Bd. IV. p.

² Luthmer, Gold und Silber. Leipzig 1888 p. 6—8. Lessing, Handbücher der kgl. Museen zu Berlin. Gold und Silber. Berlin 1892 p. 7—9.

dah je treba nekaj časa delati od zunanje strani, potem pa od znotranje. Ker pa ne more delavec znotraj rabiti kladiva za priganjanje punc, mora imeti zato posebno pripravo. Najprej se na posodi napravijo obrisi lepšav, potem se od znotraj iztolčejo višine okraskov in od zunaj se še bolj poglobijo nižave med njimi. Od velikih lepšav, se tako počasi prehaja k vedno manjšim in bolj finim. Pri tem nabijanju s dletci postaja kovina krhka, in se mora za to od časa do časa razbeliti. Ko je tako posoda dogotovljena, se morajo še sledovi tehnike izbrisati. Površje se ugladi ali politira, ali se napravi motno s križajočimi se potezami ali pa zrnčasto s puncami. Tako delo je res trudapolno in dolgotrajno in zato je umevno, da se je ljudska domišljija poprijela izvežbanega mojstra in je o njem pravila, da je delal ta kelih sedem let in je pri pretapljanju zlata izgubil pogled za svoje žive dni. Že l. 1810 ni župnik drugega vedel poročati o umetniku ko to pripovedko, ki se je ohranila in se še veruje dandanes.

Kdo je bil torej umetnik?

Sam se je dvakrat podpisal. Na pateni (sl. 5) beremo ob spodnjem robu:

AVGVSTE F.

Na spodnjem robu keliha pa:

R. I. AVGVSTE F. 1760.

F. pomeni fecit. O življenju Roberta Jožefa Auguste-a (izg. Ogüst) vemo sledeče: A. je bil visokočislán zlatar v drugi polovici 18. stol. v Parizu. L. 1761 je cizeliral po nariskih arhitekta Ch. de Wailly pozlačene bronaste okraske za porfirnat stebrič z antično vazo pri markizu de Voyer. Za grofico Pompadour je napravil dve posodici za sol in poper. Solnata posodica je predstavljala pomorščaka, ki je na skali sedé ostrigo držal v roki; poprova posodica pa dečka, ki je nosil v roki vrečo. Za delo je prejel 16 tisoč frankov (= 16.000 K). Tudi za vojvodinjo La Tremouille je napravil l. 1770 pušico za poper; l. 1865 se je videla na pariški razstavi.

Ko je l. 1774 nastopil Ludovik XVI. vlado, je postal Auguste dvorni zlatar in kraljevi ljubljeneč. Kralj mu je naročil napraviti krono za slovesnost kronanja; izvršil jo je ob enem z juvelirjem Aubertom tako, da so vsi veščaki njegovo delo hvalili. Ob enem je napravil zlati kelih in drugo zlato in emailirano cerkveno pripravo, katero je kralj povodom venčanja daroval remski stolnici. L. 1788. mu je dal kralj mesto najemnika in oskrbnika dohodkov iz davkov za čiščenje kovin v Parizu, Lionu in Trévoux ob Aisni. Kakor drugi zlatarji, je tudi on stanoval v kraljevem gradu Luvru in je tam umrl dne 23. Vetrovnika XIII. leta ljudovlade (= 13. marca l. 1805). Kot umetnik je skraja zastopal Auguste rokoko slog, pozneje se je pa vedno bolj bližal

antičnim oblikam¹. Njegov sin Henrik je bil tudi zlatar in je delal za Napoleona I; odlikoval se je po plodoviti domišljiji in vkusu v risbah.

Na spodnji strani noge je graviran dvojni ščit, ki nam pove imena darovalcev. Zadostuje že krona nad ščitom, da se določi darovalec, ker tako krono je nosil samo francoski prestolonaslednik ali dauphin (= delfin). Na okroglem obroču stoji petero lilij po koncu. Mesto pri kraljevih kronah navadnih spon ali lokov s križem na vrhu se vidijo tukaj trije delfini z lilijo. Grba imata ovalno podobo. Desni je čveterodelen z delfinom na zlatem gornjem levem in spodnjem desnem polju in s tremi lilijami na obeh ostalih poljih. Levi je grb delfinovke in je tudi čveterodelen z osrednjim ščitom. V levem zgornjem in desnem spodnjem rdečem polju sta dva jahajoča strelca, v ostalih dveh tudi rdečih poljih dva enoglava kronana orla. Osrednji ščit je sedemkrat deljen od zlata in črne barve in ima dvoje desnih modrih poprečnih brun, eno ravno, drugo zobčasto. Glavni grb delfinovkin je kraljevopoljski, srčni ščit pa kraljevosaksonski².

Potemtakem je darovala zlati kelih poljsko-saksonska princesinja, žena francoskega kraljeviča v l. 1760 in to je bila Marija Ana Sofija, hči saksonskega volilnega kneza in poljskega kralja Avgusta III. (1733—1763), žena delfina Ludovika, ki pa je umrl, predno je prišel na prestol. Njun sin je bil Ludovik XVI. Obema se je gabilo gnjilo dvorno življenje, in zato sta prebivala proč od dvora na samotnih gradcih, živeča sama za sebe.

Kelih pri sv. Frančišku je zatorej prav zanimiv tudi v zgodovinskem oziru, ker je dar matere nesrečnega Ludovika XVI. in delo tistega mojstra, ki je temu dobrohotnemu vladarju napravil krono za venčanje.

Aug. Stegenšek.

¹ Meyer, Allgemeines Künstlerlexikon. Leipzig 1879. II. Band p. 439.

² Auguste je ta ščit nekoliko bolj priprosto narisal. Zdajšnji saksonski ščit je deveterodelen (zlat in črn) in ima od desne povprek rutičin venec. Sacken, Heraldik. Leipzig 1899 str. 79.

Šestnajststoletnica smrti sv. Viktorina.

»Episcopus fuit, sacrarum litterarum doctor egregius, ecclesiae defensor indefessus, haereticorum malleus, ac tandem inclytus Iesu Christi Martyr.«

Bolland., Novemb. t. I. pg. 440.

Leta 303. dne 23. svečana je cesar Dioklecijan izdal ukaz, da se pomečejo v ječe krščanski škofje, mašniki, dijakoni, lektorji, eksorcisti, dočim je že prejšnji odlok ukazoval, da se zapró in razdenejo kršč. svetišča ter sežgó sv. knjige. Kmalu potem je izšel tretji odlok, ki je vjete duhovnike stavil pred alternativo: ali darovati malikom in dobiti prostost, ali pa, če tega ne storé, v muke in smrt. Sedaj se je začelo krvavo preganjanje in klanje na vse strani¹, izvzemši Galijo, so od vzhoda do zahoda besnele tri ljute zveri².

Cesarjeve ukaze je posebno grozno izvrševal krvoločni Caesar Galerius Maximianus po takratnem Iliriku, ki je obsegal tudi celo Panonijo, Norik in Ilirijo v ožjem pomenu. Med mnogoterimi žrtvami tega preganjanja se sveti tudi ime častitega moža, pisatelja in ptujskega škofa Viktorina. Kot dognano se sme smatrati, da je umrl mučeniške smrti l. 303 in sicer po dokaj verjetnem izročilu dne 2. novembra.

Po pravici bi nas zadela ostra graja Viktorinovega življenjepisca bolandista, ki pravi, da je božja previdnost pripustila, da se je Viktorin nekaj časa pripisoval Pictaviju na Francoskem in ondi častil, »ut Poetovionensium socordiam ac sancti sui episcopi incurios animos excitaret ad reparandam sero quidem cultu tantam sanctissimi martyris iniuriam«³, ako bi se ne zmenili ob 16. stoletnici za svojega slavnega domačina.

Po drugod bi se taka izvenredna obletnica praznovala kar naj-slovesnejše in sicer ne le v cerkvi, ampak tudi v kaki znanstveni akademiji z učenim predavanjem v spomin sv. Viktorina. A tudi pri nas se je proslavila šestnajststoletnica njegove smrti, kolikor so dopustile naše skromne razmere. Praznovala se je v ptujski mestni cerkvi od 2. do 8. nov. Sv. oče Pij X. je podelil za to priložnost popolni odpustek, ki se je dobil omenjene dni pod navadnimi pogoji pred oltarjem sv. Viktorina. Sosedni župniki so imeli dne 26. vinotoka pod predsedništvom ptujskega prošta posebno posvetovanje o proslavi tega imenitnega dogodka ter so se v ta namen priredile tudi procesije iz so-

¹ Eusebius, *Histor. eccl.* VIII, 6; P. Allard, *Le Christianisme et l'empire romain.* Paris 1897. Pg. 126. — ² Lactantius, *de mort. persec.* c. 16.

³ Bolland, *Nov.* t. I. pg. 441.

sednih župnij, katerih se je slovensko ljudstvo prav vrlo vdeleževalo in tako spričalo svoj globoki krščanski čut, kakor tudi zanimanje in zmisel za tako važne dogodke domače zgodovine.

Spomnili so se častne obletnice tudi razni listi, kakor »Vaterland«¹, »Slovenec«², »Südsteirische Presse«³, »Slovenski Gospodar«⁴ in »Kirchl. Verordnungsblatt« za lav. škof. št. XII. Tudi »Voditelj« smatra za svojo dolžnost, posvetiti vsaj skromen članek tej obletnici ter zaznamovati, kolikor mogoče, zlasti vse slovstvo o Viktorinu, ki je izšlo od l. 1888, ko je zagledala luč skrbno sestavljena knjiga sedanjega mil. kneza in škofa lavantinskega dr. M. Napotnika.

I.

Šestnajststoletnica Viktorinove mučeniške smrti nam kliče v spomin ne le njegovo osebo, trpljenje in plodonosno pisateljsko delovanje, marveč tudi še v marsikaterem oziru zagonetno zgodovino panonske in zlasti ptujske cerkve v rimljanski dobi. Kajpada naša razprava se more dotakniti le najmarkantnejših točkov; naj bi pa vzbudila duhove k natančnejemu preiskovanju domače zgodovine sploh in zlasti v rimlj. dobi, saj celo tak veščak, kakor je prof. Ferk, toži čez »unsere bisher geradezu erschreckend geringe Kenntniss von dem römischen Geschichtsleben der Steiermark«⁵.

Podatki o Viktorinovem življenju so še tudi sedaj, kakor pri starejših življenjepiscih, zelo pičli. Glavni vir za karakteristiko sv. Viktorina so nam podatki sv. Hieronima. Njegovo poročilo se jemlje za podlago pred vsem pri vprašanju, kak rojak da je bil Viktorin.

V 74. pogl. Hieron. dela »de viris illustribus« beremo kratko opazko: »Victorinus Petavionensis episcopus non aeque latine ut graece noverat. Unde opera eius grandia sensibus viliora videntur compositione verborum.« Iz tega so sklepali Cave⁶, Tillemont⁷, Lumper⁸ in za njimi drugi življenjepisci sv. Viktorina, še celo najnovejši O. Bardenhewer⁹, da je Viktorin bil Grk. Zgodovinar ptujskega mesta, Raisp je iskal celo rojstno mesto Viktorinovo v Atenah. Previdno sta pa dostavila domača pisatelja dr. M. Napotnik¹⁰ in M. Slekovec¹¹, da ni

¹ Št. 286 dne 18. vinot. — ² Št. 246 dne 24. vinot. in št. 261 dne 11. listop.

³ Št. 86, 87, 90 dne 28. in 31. vinot. in 11. nov.

⁴ Št. 44, dne 29. vinot. Toliko smo zasledili, ko se je ta članek tiskal.

⁵ Vorläufige Mittheilungen über das römische Strassenwesen in Untersteiermark. Graz, 1893. Str. 8.

⁶ Script. Eccl. Hist. litt. p. 94. ap. Bolland. o. c. pg. 439.

⁷ Mémoires, t. V. p. 133. Cit. ib. — ⁸ Migne, Patr. L. t. V. p. 281. 346.

⁹ Geschichte d. altkirchl. Literatur, II. zv. pg. 593.

¹⁰ V že nav. delu str. 172.

¹¹ Škofija in nadduhovnja v Ptuj. Maribor 1889 str. 8.

nemogoče, da je bil Viktorin domačin. Poslednje se zdi ne le mogoče, ampak več ali manj gotovo. Prvič Hieronimove besede nikakor ne opravičujejo do sklepa, da je bil rodom Grk, doma celo iz Aten. Pred vsem bi bila Hieronimova opomba nepotrebna, ako bi bil Viktorin roj. Grk. On ga smatra Latincem, ki je pa v grškem jeziku bolj izobražen, kakor v latinskem; imenuje ga našega Viktorina¹ ter ga loči od grških očetov in pisateljev. Veliko težje je dalje umeti, kako bi rojen in v grščini izobražen Grk mogel vsa svoja dela pisati v latinskem jeziku, kakor pa, da je od doma bil Latinec, a se je izobraževal bolj v grškem jeziku. Kdor ve, kakšno veljavo je imel grški jezik v omikanih rimljanskih krogih, in ima pred očmi zvezo zgornje Panonije z vzhodnimi pokrajinami², kjer je prevladovala grščina, ta se ne bo čudil, če je Viktorin bil bolj izurjen v grščini kakor v latinščini, saj se še dandanes v obmejnih krajih lahko dobe ljudje, ki so bolj vajeni tujemu, kakor materinskemu jeziku.

Prav krepko podpirajo to trditev tudi napisi na rimskih spomenikih, na katerih se omenja ime Victorinus. Bollandist (van Hooff) je našel v Mommsenovem »Corpus Inscriptionum latinarum« (vol. III. p. I. po popravljenem tekstu v Ephemeris Epigraphica. T. II. fasc. 4) iz spodnje Panonije pet napisov z imenom Victorinus, v zgornji Panoniji pa sedem, deloma moškega, deloma ženskega spola. Iz tega sledi, da je »gens Victorina« bila v Panoniji domača in sicer dokaj odlična. Eden izmed teh napisov je krščanskega izvora ter se je našel v Starem Sisku³, eden se je pa našel »Poetovione ad S. Martinum« (pač v Hajdinu), in sicer je nek Victorinus tukaj postavil znamenje Izidi. Tega kamena pa zdaj ni ne v Hajdinu ne v Ptuju, ampak je menda v kakem drugem muzeju. Pisatelj teh vrstic je skrbno pregledal vse rimske napise v ptujskem mestnem muzeju, a nikjer se ne najde ime Victorinus⁴, izvzemši eden novec cesarja »Victorinus senior« (264—268), ki je pa seveda za našo stvar brez pomena. Pač pa sta se našla v Celju dva kamena z imenom Victorinus, kater je bolandist prezrl. Eden ima nasl. napis:

PRO SAL. D. N.
IMP. ANTONINI. PI. F. AUG.
I. O. M. CONSER
ARUBIANO. ET CEL.

¹ Epist. XVIII: Sex alae uni et sex alae alteri Victorinus noster duodecim apostolos interpretatus est. Enako epist. XXXVI.

² O čemur še pozneje katero izpregovorimo.

³ V omenj. Momms. delu št. 3996 a; Bolland. l. c. str. 439.

⁴ Tudi izkušen kopač starin M. V. je zatrjeval, da se ne spominja, da bi bil kdaj našel v bližini Ptuja napis Victorinus.

SANC.

VIB. CASSIUS

VICTORINUS

B. F. COS. LEG. II. ITA

P. F. ANTONIANE

V. S. L. M.

LETO. II. ET. CERIALE COS¹.

Beneficijar Vib. Cassius Victorinus je posvetil ta kamen Jupitru Arubianu in Celeji. Arubium pa je bilo mesto v Sp. Meziji². Iz tega bi torej smeli sklepati, da je posvetitelj Vibius Cassius Victorinus bil doma iz Mezije ali je vsaj ondi dalj časa služboval.

Drug kamen se je našel v Savinji l. 1870. Nek Gaius Masculinus Lusor je posvetil ploščo Vulkanu ter so na nji zapisana imena celega »collegium Vulcanale«, v vsem 58 oseb, med njimi se v 3. vrsti na 15. mestu nahaja tudi nek Victorinus³.

Tudi blizu starega Nevioduna (blizu Krškega na Kranjskem) se je našla ara, katero je posvetil Jupitru Marcius Victorinus s svojo ženo Ursino⁴.

Iz vseh teh kamenitih napisov smemo sklepati, da so Viktorini bivali v Panoniji in je torej prav lahko naš Viktorin sin te obitelji, t. j. rojen Panonec ali Noričan, nimamo pa zadostne opore trditi, da je bil ravno rojen Ptujčan; mogoče da je, a ravno tako mogoče, da ni.

Ako še pa ni povsem pojašnjeno vprašanje o Viktorinovi narodnosti in rojstnem mestu, je pa zato docela rešeno dandanes drugo vprašanje, ki se je tudi nekdanj živahno pretresalo, namreč je-li bil Viktorin škof našega Ptuja ali pa morda Pictavija na Francoskem. Tudi zadnji resen poskus abéja Auber v »Revue d'Aquitaine«, izvojevati Viktorina za Poitiers, se je povsem izjalovil. Že l. 1653 je Erancoz Launoy v temeljiti razpravi dokazal, da je v našem Ptujju bil sedež Viktorinov in ne v Poitiers. Benediktinec Chamard, ki je odgovarjal Auberju, je v narodni knjižnici v Parizu pregledal 115 rokopisov Hieron. del in vsi, razen enega, imajo Petabionensis, Pittabionensis, Petavionensis. Sedaj so pomoto Baronijevo zgodovinarji splošno bacnili iz knjig, čas bi pa bil, da se odstrani tudi iz rimskega martirologija.

¹ Pro salute domini nostri imperatoris Antonini Pii Felicis Augusti Iovi Optimo Maximo, Conservatori Arubiano et Celeiae sanctae Vibius Cassius Victorinus, beneficiarius consularis legionis II. italicae Piae Felici Antonianae votum solvit libens merito Leto II. et Ceriale consulibus.

² Pr. Dr. G. Schön, Römische Inschriften in Cilli. 1894. Pg. 13. V Momms. Corpus Inscr. zv. III. 5185. Kamen so našli l. 1859. — ³ Schön, n. d. str. 20.

⁴ Gl. Alf. Müllner, Emona. Laibach. 1879 str. 313. Pri Mommsenu C. I. 3917.

V življenjepisih Viktorinovih beremo tudi, da je bil poprej retor. Tudi to trditev moramo opustiti, ker se opira na Cassiodora¹, ki je pa na dotičnem mestu našega Viktorina zamenjal s Cajem Marijem Viktorinom Afrom v 4. stol.² Zdi se marveč, da nekatere Hieronimove izjave to naravnost izključujejo. Ako Hieronim pravi, da so Viktorinova dela »grandia sensibus«, pa »viliora videntur compositione verborum«³, pač ni lahko misliti na bivšega retorja. In kako se strinja z retorsko službo izrek Hieronimov: »Inclito Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit, eloqui non potest«⁴? Tu ne zadostuje izgovor, da je bil latinščine manj vešč, kajti izvežban retor se pozna že po slogu in razporedbi, četudi posamezni izrazi niso ravno najsrečnejši. Primerjajmo dalje navedene izreke Hieronimove: »opera eius grandia sensibus viliora videntur compositione verborum«, pa: »quod intelligit, eloqui non potest« z naslednjimi: »Victorino martyri in libris suis licet desit eruditio, tamen non deest eruditionis voluntas«⁵, in pa: »cum Apostolo dicere poterat: etsi imperitus sermone, non tamen scientia«⁶. Zdi se, da je med temi stavki protislovje, česar pa vendar ne moremo Hieronimu očitati. Bollandist razlaga zadnje besede Hier. tako, da je Viktorinu nedostajalo posebne izobrazbe v svetnih vedah, kakor bi jo pričakovali od tako duhovitega moža; vkljub temu pa trdi, da je bil V. retor, češ, da mu ni povsem manjkalo izobrazbe, tem bolj pa da je bil izobrazben v teologični vedi in je vrh tega imel dobro voljo spolniti svojo izobrazbo. No, če komu ne manjka povsem svetne izobrazbe in je dobro podkovan v teologični vedi ter ima voljo do uka, to pač ne dokazuje, da je dotičnik bil kdaj retor. Vse to kaže, da Viktorin ni bil retor, zakaj kot tak bi bil moral biti ravno v svetnih vedah dobro izučen, naj je že potem bil latinsko ali grško izšolan. Hieronimove izjave se tedaj najlažje spravijo v sklad, ako predpostavimo Viktorinovo naravno nadarjenost, pa dobro voljo in marljivost, kakršno je imel n. pr. tudi Ambrozij, manjkalo mu je pa one klasične izobrazbe in spretnosti, kakršna se je zahtevala ravno od retorske službe; torej trditev, da je Viktorin bil poprej retor, se ne more vzdržati.

Druga zanimiva vprašanja se tičejo Viktorinovega slovstvenega delovanja.

II.

Slavni ptujski mučenec je časovno prvi latinski ekseget in mu torej gre dvojna laviorika, mučeniška in učeniška⁷. Sv. Hieronim na-

¹ Victorinus de oratore episcopus. Instit. I. 5. 7. Že Tillemont je dvomil o tem.

² Prim. O. Bardenhewer, Gesch. d. altkirchl. Literatur. II. B. 1903. pg. 594.

³ Migne, T. XXIII. p. 683. — ⁴ Epist. XLIX. (alias 13.) ad Paulinum.

⁵ Epist. LXXXII. (al. 84.) ad Magnum. — ⁶ Comm. in Is. prol.

⁷ Razume se, da v tem članku ne moremo govoriti podrobno o literarnem

števa naslednja dela Viktorinova: »Scripsit commentarios in Genesim, in Exodum, in Leviticum, in Isaiam, in Ezechielem, in Abacuc, in Ecclesiasten, in Cantica Cantorum, in Apocalypsim Ioannis, adversus omnes haereses multaue alia«¹. Med tem »multaque alia« še omenja Hieron. komentar k Mateju, katerega ima v misli, ko poudarja nasproti Helvidiju, da Viktorin pod »brati Gospodovimi« ni umeval sinov Marijinih, ampak daljne sorodnike Jezusove². Hieronimovo poročilo nekoliko spopolnjuje Kasiodor, ko pravi, da je o Pridigarju in Mateju le nekatere reči razpravljal (nonnulla disseruit)³ in da je iz Apokalipse le nekatera posebno težavna mesta obravnaval (difficillima quaedam loca breviter tractavit)⁴.

Od vseh teh del se je le malo kaj ohranilo, zato je nam za splošno karakteristiko V. literarnega delovanja služijo le podatki Hieronimovi. Viktorin kot prvi latinski ekseget se je moral naslanjati na grške pisatelje in sicer mu je za podlago služil slavni aleksandrijski učenjak Origen, katerega pa ni slepo posnemal ali celo prevajal, marveč si je ohranil samostalnost tako v eksegetičnem kakor v dogmatičnem oziru; slednje se vidi zlasti iz tega, da je Viktorin pristaš hilizma, kateremu je Origen odločen nasprotnik. Zatorej Preuschen v Harnackovi »Gesch. der altchristl. Literatur« (I. 337 i. d.) po krivici Viktorina s Hilarijem in Ambrozijem prišteva k prestavljavcem Origenovih spisov, dasi sicer (I. 732) sam priznava, da Hieronim na dotičnih mestih ne smatra Viktorina za prestavljavca, marveč le posnemovalca in predelovalca Origena⁵.

Z Viktorinovo razlago Apokalipse, ki je ohranjena v dveh recenzijah, se je novejši čas natančneje pečal J. Haussleiter⁶ ter prišel do zanimivih zaključkov. Ohranjeni recenziji ne podajata prvotnega komentarja Viktorinovega. Nek Anatolij je poslal Viktorinov komentar Hieronimu, naj bi ta izrekel o njem svojo sodbo. Hieronim se je spo-

delovanju sv. Viktorina. Čitatelja zavračamo na knjigo »Sv. Viktorin«, tukaj se pa ozremo le na novejšo preiskavo o literarnem delovanju Viktorinovem.

¹ De viris illustr. c. 74. — ² Adv. Helvid. c. 17.

³ Instit. I. 5, 7. — ⁴ Ibid. I. 9.

⁵ Bardenhewer, l. c. str. 595 op. 1.

⁶ Die Kommentare des Victorinus, Tichonius und Hieronymus zur Apocalypse. Eine litterar-geschichtliche Untersuchung. Zeitschrift für kirchliche Wissenschaft und kirchl. Leben. VII. (1886) 240—257. — Beiträge zur Würdigung der Offenbarung des Johannes und ihres ältesten lateinischen Auslegers, Viktorinus von Pettau. Rektorats-Rede. Greifswald 1901. Poročilo o tem gl. A. Ehrhard, Die altchristliche Literatur und ihre Erforschung von 1884—1900. I. Abth. Die vornic. Litteratur. § 43, str. 484 i. d. O slovenski knjigi »Sv. Viktorin« pravi Ehrhard: »Die umfangreiche Monographie über Victorinus von Michael Napotnik, dem jetzigen Fürstbischof von Lavant ist slovenisch geschrieben und mir leider unzugänglich.«

tical nad Viktorinovim hiliazom ter je odstranil hiliastični konec, dodal predgovor in cel komentar predelal, porabivši za to komentar donatista Tichonija, in tako popravljeno izdajo je poslal Anatoliju nazaj. Ta se imenuje krajša recenzija, ki je bila pozneje še enkrat predelana in ta je znana pod imenom daljše recenzije. To so benediktinci na Monte Cassino ponatisnili po cod. Casin. 247, saec. 11—12. Bibliotheca Casinensis 5, 1 (1894). Florilegium 1—21.

Hausleiter je pa zasledil, da je veliko boljši vir Viktorinovega komentarja Apokalipse cod. Vatic. Ottobon. lat. 3288 A. saec. 15, kjer se nahaja tudi hiliastičen sklep, katerega je bil Hieronim pri svoji predelavi odstranil¹. Ta sklep potrjuje Hieronimovo poročilo o grški izobrazbi Viktorinovi in je brezdvomno pristen. Na njega podlagi se da presojati predelava Hieronimova kakor tudi razmerje Viktorinovo do njegovih grških prednikov, zlasti Ireneja in Hippolyta. V tem rokopisu se nahaja tudi predirenejska razdelitev simbolov štirih evangelistov (orel se tu prideva Marku, lev pa Janezu). Sicer je pa omenjeni rokopis v dokaj slabi obliki; Hausleiter je že to in ono popravil, sicer pa želi, naj ga učenjaki primerjajo z drugimi rokopisi ter objavijo svoje domneve o boljšem besedilu.

F. Kattenbusch² je sprožil tudi vprašanje, ni-li morda že Tichonius († ok. 400) rabil Viktorinovega komentarja za svoj komentar k Apokalipsi, ki je zelo vplival na poznejše razlagavce³. Na podlagi Kattenbuschevih opazk je dalje Hausleiter prišel do zelo verjetnega zaključka, da se nahaja velika sličnost med Viktorinovim komentarjem pa veroizpovedjo sv. Patricija, irskega apostola († 493), da se je torej Viktorinovo delo na Irskem rabilo⁴. Tako je mogoče, da se še kje na Angleškem najde rokopis, ki bi se oslanjal na kak prastari kodeks.

Morda se še celo kje najde kako drugo delo Viktorinovo, ki sedaj velja za izgubljeno. Pač so njegova dela morala biti razširjena tudi po naših krajih in po Italiji, toda nobena dežela menda ni tako grozno trpela pod udarci preseljevanja narodov in pozneje od turških napadov, kakor naše pokrajine, zatorej ni čuda, če je izginil skoraj vsak sled nekdanje cvetoče kulture, klasične in krščanske.

¹ Objavljen v »Theol. Literaturblatt XVI. (1895) Str. 193—199.

² Das apostolische Symbol I. Leipzig 1894. Str. 213 i. d.

³ Tichonijev komentar je sedaj izgubljen, dal bi se pa deloma sestaviti iz raznih pisateljev, ki so ga rabili.

⁴ Der Aufbau der altchristlichen Literatur. Berlin. 1898. Pg. 25—37. — I. R. Harris, A new patristic fragment: The Expositor. 1895, 448—455. O Viktorinovi eshatologiji v komentarju k Apokalipsi govori tudi L. Atzberger, Gesch. d. christl. Eschatologie innerhalb der vornicänischen Zeit. Freiburg i. B. 1896, 566—573.

Pozornost zaslužijo odlomki, ki jih je našel in izdal G. Mercati¹. Že leta 1898 je Mercati poročal o ostankih anonimnega komentarja k Mateju, ki ga je našel v cod. Ambros. I 101 sup. in sicer v istem rokopisu, v katerem je bil tudi Muratorijev biblični kanon. S skrbno natančnostjo podaje M. v petih traktatih tekst, ki je v rokopisu zelo izkvarjen, nanaša se pa na Mateja 24, 20—26; 24, 27—31; 24, 32—44; 13, 33; 26, 33. 34. 52. 72. 74. 75. Pisatelj zastopa hiliastične nazore v zmernejši obliki; ker pa med latinskimi hiliasti poznamo edinega Viktorina kot razlagavca Matejevega evangelija, sklepa M., da imamo v teh odlomkih ostanke Viktorinovega komentarja k Mateju, ki je sicer izgubljen. Od Haussleiterja izdan konec razlage Apokalipse to mnenje potrjuje.

Viktorinov spis »Adversum omnes haereses« nazrevajo mnogi učenjaki v »Libellus adversus omnes haereses«, ki se nahaja med Tertulijanovimi deli. Mnenje, da je ta »libellus« Viktorinovo delo, zastopa zlasti Harnack². Odločilni dokaz za to trditev, pravi Bardenhewer, se pa ne da navesti. Pravilnost v jeziku in slogu, kakor tudi zelo verjeten postanek spisa v 1. polovici 3. stol. govori zoper to³.

Spis »de fabrica mundi«⁴ je nekdanj smatral Cave za odlomek Viktorinovega komentarja h Genezi ali pa k Apokalipsi. Vsebina ne nasprotuje avtorstvu Viktorinovemu, nikakor pa nima oblike kakega odlomka, zlasti od Haussleiterja najden komentar popolnoma izključuje možnost, da bi bil ta spis odlomek komentarja k Apokalipsi.

Viktorinu se pogostoma pripisujejo tudi nekateri pesniški proizvodi: carmen de Iesu Christo, deo et homine, ki v 137 v. opeva celo življenje Kristusovo; de Pascha ali de ligno vitae ali de cruce opeva na alegoričen način razširjenje krščanstva; tretja pesem de VII fratribus Machabaeis obdeluje znano svetopisemsko poročilo. O teh pesmih sodi Bardenhewer: »deren Unechtheit zu Tage liegt und allerseits zugestanden wird«⁵, sicer pa obeta o njih še v enem poznejših zvezkov govoriti⁶. Jezik je dokaj pravilen, zatorej je z ozirom na Hieronimove opombe težko misliti, da bi bil Viktorin zašel tudi med latinske pesnike. Al. Baumgartner S. I. pripisuje te pesmi v svoji »Geschichte der Weltliteratur« (Bd. IV. str. 118—120) »nekemu, natančneje nezna-

¹ Varia sacra. Fasc. I. I.: Anonymi Chiliastae in Matthaemum fragmenta. Roma, tipogr. Vaticana. 1903. Lex 8°. L. 5. Str. 90. Prim. »Theol. Revue« II. 16, str. 746.

² Zeitschrift für wissensch. Theologie. XIX. (1876).

³ O. c. str. 598. — ⁴ Migne, P. L. V. 301—316.

⁵ Enako sodi L. Helmling O. S. B. v Wetzer und Welte's Kirchenlexicon XII. pg. 926: Durchaus unächt sind die Victorin früher zugeschriebenen Gedichte: De Iesu Christo Deo et homine, De ligno vitae, De s. Cruce sive de Pascha.

⁶ O. c. str. 595.

nemu retorju Viktorinu« ter podaja tudi nemški prevod (od C. Fortlage) pesmi »de ligno vitae«.

Dalje se Viktorinu pripisuje daljši spev (5 knjig) *Adversus Marcionem*, ali boljše — *Marcionitas*, ki se nahaja v dodatku Tertulijanovih del, v prav slabi latinščini in s pomanjkljivo prosodijo. Tertulijanovo delo ta spev gotovo ni, dasi je sicer odvisen od njegovih del, a mnenja glede pisatelja, časa in kraja so zelo različna. Haussleiter je še l. 1886 ta spis svojil Viktorinu, dočim Waitz¹ to pobija ter s tehtnimi razlogi zagovarja podmeno, da je pisatelj tega dela Komodijan, sklicujoč se zlasti na soglasje med religioznimi in teologičnimi nazori pa med slogom in jezikom. Zunanje priče se pa tudi za to mnenje ne dajo navesti².

S tem smo si kratko predočili, kolikor dopušča obseg priložnostnega članka, današnje znanstvene posledke o Viktorinovem slovstvenem delovanju. Vsakdo lahko vidi iz tega, da je Viktorin zanimiva oseba v starokrščanskem slovstvu, ki zopet in zopet obrača pozornost učenih krogov na sebe. Že večkrat omenjeni Haussleiter prireja kritično izdajo Viktorinovih del za dunajsko akademijo znanosti. Vsi, ki se zanimajo za starokrščansko slovstvo, željno pričakujejo tega dela, ki bo, upamo, viktorinske študije pomaknilo v nov stadij in znovič obudilo zanimanje za slavnega panonskega škofa. Ako bi se to v kratkem zgodilo, bi cesarska akademija pač najlepše proslavila šestnajststoletnico smrti sv. Viktorina.

F. K.

(Konec prihodnjič.)

II.

Praktično bogoslovje.

A. Pastirstvo.

Casus reservatus. *Caia confessa est, se rem habuisse semel cum fratre mariti sui. Ast, quia ille copulam hanc ante seminationem abruperat, Caia ius debitum petendi amisisse minime censenda erat. Porro hic in specie sua non completus incestus nec reservationi obnoxius existimabatur; propterea Caiae, in reliquo dispositae, absolutio sacramentalis concessa fuit. Si tamen Caia forsitan reservationem isto peccato incurrisset, Celsitudo Vestra Excellentissima pro Sua Clementia absolutionem istam ratam declarare dignetur.*

¹ Das pseudo-terullianische Gedicht *Adversus Marcionem*. Darmstadt 1901.

² Pr. Bardenhewer, o. c. str. 386.

In omni interpretatione legis attendendum est ad finem legis. Omnis interpretatio, quae aut fini legis adversatur, aut legem irrationabilem reddit, a priori tamquam falsa reiicienda est. Sane legislator irrationabiliter ageret, qui genus peccati censura ferire intendens, speciem huius peccati minus criminosam sibi reservasset, speciem autem eiusdem peccati magis criminosam irreservatam reliquisset.

Iam vero in casu, de quo agitur, copula Caiæ cum fratre mariti procul dubio prae se fert formam incestus, licet incompleti. Quaeritur: Quando concumbentes gravius et turpius peccassent, si copulam naturaliter perfecissent, vel si contra naturam agentes criminosam suam demonstrarunt intentionem, adimplendi libidinem et impediendi conceptionem foetus? Qualia motiva rationabilia cogitari possent, ut legislator ad obtinendum reservationis finem recte hanc quasi turpissimam incestus speciem a reservatione exceperit?

Igitur etiam casus, de quo sermo, sub reservatione continetur.

Regula generalis: nonnisi peccata in suo genere completa, reservationi subiacere, in favorem confitentium hunc intellectum habet, quod peccatum, quando deest aliquod momentum ad completam eius malitiam, reservationi non subiacere censeatur. At vero in casu non solum nullum deest malitiae incestus momentum; verum adest adhuc momentum, malitiam simplicis incestus magnopere aggravans.

Absolutio igitur Caiæ hisce rata habetur. Restituiturque illi, si maritus eius adhuc vivit, ius ad petendum debitum coniugale, iniuncta illi, si quando ad confessionem supervenerit, — uti facultas apostolica mihi in hac parte comissa sonat — gravi poenitentia et confessione menstrua per tempus arbitrio Dispensantis determinandum. Iam vero hoc tempus a me determinatur ad sex menses et omni mense simul fiat visitatio Viae Crucis.

† Fr. Kosar,
Vicar. capit.

Spovednik kot dušni zdravnik šoli odraslih otrok. Nek praznik je Jezus prišel v Betesdo. Tam je ležalo mnogo bolnih, slepih, kruljevih, suhoudnih, ki so čakali ozdravljenja. Med temi je bil tudi človek, kateremu reče Jezus, ker ve, da je že dolgo let bolan: »Vstani, zadeni svojo posteljo in hodi!« In ta človek je takoj ozdravel. Ko ga nekoliko pozneje Jezus najde v templu, mu zopet reče: »Glej, ozdravljen si; nikar več ne greši, da se ti kaj hujšega ne zgodi! (Jan. 5.)

Kakor pri tem človeku, je Jezus pri mnogih drugih izvrševal dvojni posel, namreč delo telesnega in dušnega zdravnika. V svoji vsemogočnosti je podeljeval telesno, pa tudi dušno zdravje.

Duhovnik kot spovednik ni kot Kristusov namestnik dobil čudežne moči, ozdravljati telesne bolezni, pač pa mu je Kristus izročil imenitnejšo službo, da je kot spovednik dušni zdravnik.

Različni so bolniki, ki iščejo pri dušnem pastirju v spovednici zdravja svoji duši. Pa med vsemi zaslužijo njegovo posebno pozornost tisti otroci, ki so ravnokar zapustili šolo, ki so stopili v hrupno svetno življenje, katerih ne čuva več skrb učiteljeva in šolska pozornost katehetova.

Zato je važno, da se spovednik kot dušni zdravnik zaveda velikih dolžnosti do te mladine, da jo ohrani na potu žive vere in krščanskega čednostnega življenja, na katero jo je navrnila skrb starišev in krščanska šolska vzgoja.

Da pa te dolžnosti prav določimo, moramo najpoprej povedati, kakšne dolžnosti ima spovednik v obče do svojih spovedencev kot dušni zdravnik. Ko to vemo, nam ne bo težko določiti kake posebne dolžnosti izvirajo od tod do omenjene mladine.

1.

Splošne dolžnosti, katere ima spovednik kot dušni zdravnik.

Slavni papež Benedikt XIV. piše¹: Mi opominjamo spovednike, naj se zavedajo, da svoje službe ne dopolnijo, da se hudo pregrešijo, če pri sv. spovedi sedijo, pa brezskrbno poslušajo, ne opominjajo, ne poprašujejo, ampak po naštetih grehah takoj podelijo odvezo. To se nikakor ne strinja z vedenjem zdravnikovim, ki vliva v rane olja in vina.« Zato pravi Segneri², naj ima dušni zdravnik tri lastnosti dobrega svetovalca, da je namreč pošten, moder in poln ljubezni.

Kot tak pa ima zdravniku slične dolžnosti. On mora spoznati bolezen tudi po njenih virih in vzrokih, jo mora odpraviti in jo v prihodnje zabraniti s primernimi pomočki.

a) Kdor hoče biti dober dušni zdravnik, mora pred vsem dobro poznati dušne bolezni, mora vedeti, odkod izvirajo, kaj je njih vzrok.

Na treh dušnih boleznih boleha ves svet. Zato pravi sv. apostol Janez³: »Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo; quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum et superbia vitae.« Z zadnjimi besedami: concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum in superbia vitae, je označena trojna nevarna dušna bolezen.

Vse pregrehe, v katere zabredejo spovedenci, imajo v teh svoje korenine. Kakor namreč iz sadu kake rastline spoznamo njeno kore-

¹ Benedictus XIV. Constit. Apostolica (26. Juni 1749) Bullar t. XII. p. 92.

² Paul Segneri: Unterweisung für Beichtväter. Regensburg. 1852. S. 51.

³ I. Ioan. 2, 16.

nino, iz listja kakovost drevesno, tako nas vodijo posamezne pregrehe do spoznanja dušne bolezni, do poglobitve napake, do korenike drugih grehov. In to koreniko mora dušni zdravnik pred vsem izdreti, jo zadušiti; potem ne bo poganjala strupenega sadu raznih pregreh, na katerih boleha po zdravju krščanskih čednosti hrepeneča duša.

Spovednik kot dušni zdravnik mora pa tudi spoznati vire in vzroke dušnih bolezni.

Med vire štejemo slabost (*caro autem infirma*), nevednost in napačno voljo; med vzroke posebno priložnosti, navado in skušnjave. Dokler viri raznih pregreh niso zamašeni, dokler vzroki dušnim boleznim niso odstranjeni, je vsako ozdravljenje le navidezno.

b) Dušni zdravnik se ne sme zadovoljiti, da spozna bolezni svojih spovedencev, on se mora tudi truditi, da jih odpravi.

Odpraviti pa dušnih bolezni v spovednici ni drugače mogoče, kakor z vzbujanjem kesanja in trdnega sklepa in s svarjenjem. Zato pravi sv. Alfonz Lig.: »Če tudi naj spovednik kot oče posluša svojega spovedenca z vso ljubeznijo, je vendar tudi kot zdravnik zavezan, da ga po potrebi opominja in svari. Posebno velja to o osebah, ki se malokdaj spovedujejo in ki so z mnogimi, težkimi grehi obložene«¹.

Svarjenje in opominjevanje spovednikovo je tudi zato velikega pomena, ker ima navadno boljše uspehe, kakor pridigarjeva beseda, in ker spovednik mnogo bolje pozna razmere svojih spovedencev, kakor govornik svoje poslušalce².

»Svarjenje spovednikovo naj je primerno velikosti grehov. Spokornike, ki so storili le male grehe ali tudi velike, a le bolj po nesreči, zavoljo neprevidene slabe priložnosti, v silni strasti . . ., takih ni tako ostro svariti, kakor one, ki že dolgo v smrtnih grehah živijo . . . Izmed raznih smrtnih grehov, ki se jih je spovedenec obtožil, naj izbere najhujših nekaj, zlasti takih, ki so imeli najžalostnejše učinke, ter naj mu živo postavlja pred oči njih ostudnost in škodljivost«³.

»Tu je treba tudi opomniti, kako slabo ravnajo oni spovedniki, ki nedovoljno pripravljene takoj odpravijo, da bi ž njimi ne izgubili časa . . . Spovednika ne sme ovirati pri opominjevanju, da drugi morajo čakati ali oditi. Kajti on bo Bogu le o tem dajal odgovor, katerega ima ravno pred seboj, ako se pogubi, ne pa o drugih«⁴. Zato po pravici opominja Eichstaetski pastoralni navod: »Nullum dimittat, cui non scintillam iniecerit, quae per gratiam Dei cor possit immutare.«

¹ Alf. Ligu.: Praxis confess. cap. I. § 2. n. 6.

² Benedictus XIV. Bulla apost. § 1, 2.

³ Zupančič, Duhovno pastirstvo, str. 623.

⁴ Alfonz Lig., Praxis confess. I. cap. num. 6.

Ko je spovednik po potrebi svaril in opominjal, mora pripraviti, ako je treba, tudi k resničnemu kesanju in k trdnemu sklepu. Seveda bi moral vsak, ki pride k spovedi, imeti že kes in stud nad storjenimi grehi, pa »število takih, ki že pred spovedjo obudijo pravi kes, je malo«, pravi Alfonz Lig.

»Nekateri spovedniki se zadovoljijo s tem, da take osebe le vprašajo: Povej mi, ali prosiš Boga, da ti vse odpusti (kar niti ni pravi kes), ti je pristrčno žal? In brž dajo potem sv. odvezo.

Dobri spovedniki pa ne ravnaajo tako; ti skušajo pred vsem svoje spovedence pripraviti na pravo kesanje in obžalovanje storjenih grehov in obujajo ž njimi najpoprej nepopolen kes n. pr.: Oh moj sin, kje bi ti moral zdaj biti? Da, v peklu, sredi ognja, poln obupnosti, zapuščen od vseh, še celo od Boga in to za vselej. Obžaluj torej, da si Boga tako hudo žalil zaradi pekla, ki si ga zato zaslužil... Potem obudi s spovedencem popolni kes, n. pr. Moj sin, kaj si storil? Boga si žalil, ki je neskončno dober, ga nisi več spoštoval, si mu hrbet obrnil in sovražil njegovo milost. Ker si torej žalil Boga, neskončno dobroto, obžaluj iz celega srca in sovraži bolj ko vse hudo, vsa razžaljenja Tvojega neskončno svetega stvarnika¹.

Primerno je, grešniku podati še druge nagibe kesanja, kakršni so: Kristusovo trpljenje in smrt, nesreče, izvirajoče iz greha, vzgledi pravice božje (Sodoma, Absalom, Juda), vzgledi pravičnih (Alojzij, Terezija), ki so se za male grehe ostro pokorili. Govorjenje spovednikovo bodi pri tem resnobno, pretrgano, naj prihaja iz srca, da najde pot do srca.

A ne le obžalovanje, ampak tudi trden sklep je treba vzbujati dušnemu zdravniku. Trden sklep je nekak sad kesanja in s tem tesno zvezan. Spovedenca je treba spraviti do tega, da je popolnoma voljen poravnati storjeno škodo, ki jo je povzročil z grehom bližnjemu na duši in na telesu ali na časti in premoženju. Pripravljen mora biti, da zapusti bližnjo grešno priložnost ali da jo vsaj spremeni v daljno, da poravna posledice greha ter se trudi pridobiti potrebnih čednosti in se ogiblje grešnih nevarnosti.

e) Ko je dušni zdravnik uspešno delal na to, da bi odpravil s svarjenjem, kesanjem, trdnim sklepom dušno bolezen, mora končno spovedencu podati tudi primernih pripomočkov kot zdravilo zoper nove in stare bolezni.

Pripomočki pa so splošni in posebni. Splošnim prišteva sv. Alfonz Liguori te-le²: 1. Ljubezen do Boga, ki nas je vstvaril, da ga ljubimo.

¹ Alfons Lig., Praxis confess. cap. I, num. 9.

² Alfons. Ligu., Praxis confess. I. cap. § 2 n. 14.

Kdor je v milosti božji, uživa dušni mir, brezbožec pa ima že tu na svetu pekel, ker grehu sledi tudi časna nesreča. 2. Časti blaženo devico Marijo, moli njej na čast vsak večer sv. rožni venec in opravljaj kako pobožnost k angelu varihu ali h kakemu posebnemu svetniku (patronu). 3. Prejemaj pogosto sv. zakramente, če smrtno grešiš, pojdi takoj k spovedi. 4. Premišljuj večne resnice, posebno smrt. 5. V skušnjavi se spomni pričujočnosti božje in si reci: Bog me vidi! 6. Vsak večer izprašaj svojo vest, obudi kes in trden sklep. 7. Pristopi k bratovščini, beri pobožne knjige.

Drugi še priporočajo pobožne vzdihljeje: Jezus, bodi meni grešniku milostljiv; Jezus, usmili se me; Marija in sv. Jožef pomagajta mi; rajši takoj umrjem, kakor privolim v ta greh itd.

Posebna sredstva je treba po različnosti pregrehe priporočati. »Onemu, ki je imel n. pr. dolgo časa do koga sovraštvo, se naj naroči, da ga vsak dan priporoči Bogu z očenašem in češčenomarijo; in če se spomni kakega razžaljenja, ki se mu je zgodilo, naj se takoj spomni, da je tudi on Boga žalil. Kdor je padel v nečistost, mu naroči, da se varuje lenobe, slabe tovaršije in grešne priložnosti. Kdor pa ima že navado te pregrehe, se ima ogibati ne le bližnje priložnosti, ampak tudi daljne, ki je slabemu nekako bližnja. Vsako jutro in večer naj tak grešnik moli tri češčenemarije na čast prečisti devici Mariji, naj pred njeno podobo ponavlja dobre sklepe in moli za stanoovitnost. Naj tudi večkrat prejme sv. obhajilo, iz katerega poganja deviški cvet. Onemu, ki se je navadil v jezi kleti, priporoči, da vsako jutro, ko vstane, z novič sklene, pri priložnosti, ko bi se hotel jeziti, ostati miren in potrpežljiv in naj trikrat reče zjutraj: Moja mati Marija, daj mi potrpežljivosti¹.«

Razven tega se naj grešnik vadi v nasprotni čednosti in se ogiblje njemu nevarnih priložnosti. Druga zdravilna sredstva naj ukaže spovednik, katera spozna grešnikovim opraviлом in okoliščinam najbolj primerna.

II.

Posebne dolžnosti dušnega zdravnika do šoli odrasle mladine.

»Kdor deli zakrament sv. pokore, izvršuje službo zdravnikovo; zato se mora ozirati ne le na okoliščine hudobij, ampak tudi na značaj in notranje lastnosti tistega, ki je padel v pregrehe, da mu more podati primernih pomočkov, ki ozdravijo njegovo dušo².«

¹ Alfonz Lig., I. cap. § 2. n. 15. Praxis confess.

² Benedictus XIV. Constit. Apost. 26. Iunii. 1749.

Tiste dolžnosti torej, ki jih ima spovednik kot dušni zdravnik v obče in o katerih smo do zdaj govorili, je treba pri mladini izvrševati z ozirom na njene starostne razmere, bolezni in lastnosti.

a) Zato mora spovednik najprej poznati dobro bolezni, katerim so udani otroci, ko izstopijo iz šole. Kakšne pa so te bolezni? Takrat se vzbujajo vedno bolj nevarno huda nagnjenja in strasti. Mladine se loti prevzetnost v mislih, sovražni napuh v vedenju, gizdost v noši in ošabnost v obhoji z drugimi ljudmi. Pridruži se še jeza, navadna kletev, rotnje in priduševanje, nepokorščina starišem, učenikom in postavnim predstojnikom, laž in goljufija, zanikernost in lenoba, zapravljivost v živežu in pijači, kakor tudi v oblačilu, pretepanje itd. Najnevarnejša pa je nečistost, ki mori dušo in telo, kakor slana cvetočo cvetlico.

V slabih tovaršijah se grdo govori, nepošteno vede, grdo prepeva in berejo se slabe reči. Plesi in pregrešna znanja spodkopavajo poštenost. Neomejeno nagnjenje do krive prostosti in neobveznosti jih mnogo zaslepi.

b) Ko spovednik spozna te bolezni in njih vire in vzroke, si mora prizadevati, da jih ozdravi in tako odpravi s svarjenjem, z obujanjem kesa in trdnega sklepa.

Svarjenje mora vsestransko upoštevati dotično pregreho, kateri je vdan spovedenec. Treba je povedati: Prevzetija človeka omoti, da sam sebe prav ne spozna in druge zaničuje, da bi povišal sebe. »Kdor se pa povišuje, bo ponižan« (Mat. 23, 12). »Bog se ustavlja prevzetnim in le ponižnim daje milosti« (I. Petr. 5, 5). Jeza v človeku žolč kuha, mu zdravje kali, spravlja truplo pod zemljo, dušo pa v pekel. »Kadar hudobnež kolne, preklinja lastno dušo« (Sir. 21, 30). Kdor za vsako reč, ki mu ni po volji, kletvico na jeziku ima, on hudobnemu duhu dušo prodaja.

Kdor ne uboga, je brez Boga. »Moj sin! poslušaj poučevanje svojega očeta in ne zanemari zapovedi svoje matere« (Prip. 1, 8). »Ni oblasti od drugod, kakor od Boga; kdor se oblasti ustavlja, se Bogu ustavlja« (Rim. 13, 1. 2). Z lažjo je peklena kača prve stariše v greh zapeljala, nedolžnost in posvečujočo milost odvzela. »Lažniva usta dušo morijo« (Modr. 1, 11). Boljše malo imeti po pravici, kakor po krivici veliko. Kdor je mlad zanikern, je star berač. »Lenuha glad mori, ker neče delati njegova roka (Prip. 21, 25). Kdor se nespodobno oblači, sveto sramežljivost slači. Skrbi bolj za čednost, kakor za obleko, da ne boš lep na videz, pa grd na duši.

Kdor v mladih letih veliko po krčmah hodi, bo letal na starost kruha prosit od praga do praga. »Katerih bog je trebuh, njih konec bo pogubljenje« (Fil. 3, 19).

Nič nečistega ne pojde v nebeško kraljestvo. »Kdor se z nečistnicami peča, bo nesramen; on bo delež strohljivosti in črvov, in njegova duša bo vržena iz števila živih« (Sir. 19, 3). »Nečistnik gre za svojo pregreho, kakor vol v mesnico« (Preg. 7, 22). Varuj se slabe tovaršije, ker mladini jemlje poštenje in ji kradé dobro ime. Kdor se smole dotakne, se osmoli, kdor se s hudobneži peča, bo sam hudoben. Kdor nevarnost ljubi, se v njej pogubi.

Sredi med plesalci se peklenski sovražnik vrti, angel varih svete nedolžnosti pa se joka. Po krčmah ali gostilnicah se ne sukaj, če hočeš ostati nedolžen in pošten. Hudobni duh ima tri pomočnike, ki vodijo v nečistost: pijančevanje, ponočno vasovanje in ples.

Le taka prostost je prava, ki ne prestopa in ne zaničuje božjih zapovedi. Resnično prost je, kdor Bogu z veseljem služi, kdor se pa grehom uda, njega hudi duh na verigi ima.

Ko je dušni zdravnik po potrebi svaril, mora še vzbujati kes ali obžalovanje. Mladina je namreč zelo lahkomiselná in mnogokrat nič ne žaluje nad svojimi grehi. Tu ji naj pride spovednik na pomoč. Način, kako naj to stori, je popolnoma isti, kakor smo ga omenili v I. delu b). Le za vzglede se morejo priporočati mladeniški patroni, kakor so sv. Alojzij, Stanislaj Kostka, Terezija [— Absalom], kajti v njih življenju so najlepši nagibi, da mladino ohranimo na potu krščanske čednosti.

Da spovednik odpravi dušne bolezni, treba mu je pri mladini tudi vzbujati trden sklep, da zapusti grešnik bližnje priložnosti, da se jih ogiblje in da pridno rabi potrebne pripomočke, ki zabranijo in odpravijo dušne bolezni.

e) Kateri pa so za mladino najpripravnejši pomočki? V obče veljajo tudi za njo sredstva, ki smo jih že v I. delu sub c) navedli, namreč ljubezen do Boga, češčenje Marijino, pogosto prejemanje sv. zakramentov, štiri poslednje reči, bratovščine, spomin na pričujočnost božjo.

Znameniti spovedniki še razven teh te-le pripomočke priporočajo za mladino:

1. Točna molitev vsaki dan, vestno posvečevanje nedelj in praznikov. Dokler mladina moli, dokler redno posluša pridige in krščanske nauke in sv. mašo, je zelo na dobrem. Zanikrnost v teh rečeh pa je zelo nevarna. Brez njih nikdo ne ostane dolgo čednosten.

2. Prav pogostno prejemanje sv. zakramentov se doseže, ako mladina pristopi v družbe ali bratovščine. Šestnedeljska pobožnost na čast sv. Alojziju je važno sredstvo.

3. Ponižnost, krotkost in pokorščina po vzgledu Jezusovem. Samo v lepem dolu ponižnosti vrlo cvetejo zlahtne cvetlice; po visokih strminah prevzetnosti raste le ostro trnje.

4. Med vsemi čednostmi, ki jih naj ima mladina, katere sv. Ambrozij tako-le našteva: »Est adolescentium bonorum, timorem Dei habere, deferre parentibus honorem, habere senioribus reverentiam, castitatem tueri, non aspernari humilitatem, diligere clementiam et verecundiam, quae ornamento sunt minori aetati«¹, med vsemi zavzema najodličnejše mesto ohranitev devištva.

To čednost mora dušni zdravnik najbolj gojiti. Dokler je mladina ž njo ozaljšana, bodo cvetele tudi druge čednosti.

Da se ta kraljica mladeniških čednosti ohrani, je treba priporočati njeno varhinjo, sramežljivost. Ona je notranji glas, ki opominja v pregrešni nevarnosti. Sramežljivost je rahel cvet deviškega stanu. Kogar ni več sram, mu je že umrlo ali umira devištvo.

»Lep je čist rod . . . njegov spomin je večen, ker ima hvalo pri Bogu in pri ljudeh« (Modr. 4, 1). »Vse, kar je imenitnega in častitljivega, ne velja toliko, kakor čista duša« (Sir. 26, 20). Čisto oblačilo nedolžnosti več velja, kakor vse blago sveta. Devištvo in nedolžnost je zlahta angelska.

To čednost mora spovednik najbolj poveličevati in vzbujati stud nad nasprotno pregreho in nad vsem, kar v njo zapeljuje, kakor so znanja, prijazno občevanje z drugim spolom, nečistovanje s samim seboj, ki kakor črv pogostoma razjeda fizično in duševno čilost mladini. Kjer spovednik zasledi to pregreho, naj krepko svari pred njo ter opozori spovedenca na pogubnost te pregrehe za dušo in telo. Pri mladeničih, ki spijo po hlevih, naj previdno pozveduje, če ne tiči v njih morda grozna pregreha bestijalnosti, ki je prava kuga za posameznike in za celoto.

Nekateri obdelujejo tudi izvolitev stanu, ki se zgodi večkrat kmalu po štirinajstem letu. Pa ta tvarina pripada spovedniku kot učniku, ne kot zdravniku.

Mladeniška doba po izstopu iz šole je za moralni razvitek človekov najiminenitnejša v celem življenju. Človek je takrat kakor Herkul na razpotju čednosti in pregrehe. Za kar se mladina takrat odloči, je mnogokrat merodajno za celo življenje, da, za celo večnost. Zato se ni čuditi, ako huđi duh in hudobni svet mladini v tej dobi najnevarnejše zanjke nastavlja.

¹ Ambrosius: De offic. lib. I. c. 17.

Zato mora pa tudi spovednik posebno kot dušni zdravnik imeti tem večjo skrb in previdnost, da odkrije in odpravi mladini preteče nevarnosti in jo privede na nebeško pot krščanskih čednosti.

Po vsej pravici torej pravi sv. Janez Zlatoust. »Etenim maxime aetas ista eget disciplina: tenera enim cum sit, cito illa, quae dicuntur, imbibit, doctrinamque sibi seu sigillum in cera imprimit. Alioquin autem hac primaeva aetate vel ad vitium vel ad virtutem declinatur. Si quis igitur a principio et quasi a vestibulo illos a vitiis abduxerit et ad optimam viam direxerit . . . neque sponte sua facile ad malum declinabunt, consuetudine illos ad bona opera trahente«¹.

»Quid maius, quam animis moderari, quam adolescentium mores fingere? Omni certe pictore, omni certe statuario ceterisque huiusmodi hominibus excellentiorem hunc duco, qui iuvenum animos fingere non ignorat«². —oe—

Impedimentum criminis. Valeria sponsa confitetur se cum praesente suo sponso vivente adhuc sed insanabili morbo laborante primo marito adulterium commisisse cum promissione matrimonii. Confessarius totam mentis attentionem in formula iuridica in vocem crimen convertens, putat in dicto casu nullum adesse impedimentum, cum coniugicidium penitus fuerit exclusum, dat ignotae sibi sponsae absolutionem ipsaque eadem die novum matrimonium init. An recte egit confessarius? Quid de valore matrimonii contracti dicendum?

Iz dvojnega prestopka, adulterio et coniugicidio, nastopi impedimentum criminis, ki krivcema brani skleniti veljaven zakon (impedimentum dirimens). Prestopek ima lahko trojno obliko: 1. Adulterium cum promissione vel attentatione matrimonii; sama obljava ali poskus zakona ne tvori zadržka, tudi ne prešestvo brez obljuje. Adulterium debet esse verum, consummatum et formale ex utraque parte; ravno tako mora obljava biti resnična, zunanje izražena vsaj od ene strani in sprejeta.

2. Solum coniugicidium communi consilio patratum, torej tudi brez obljuje zakona.

3. Coniugicidium ab alterutra parte patratum et cum adulterio coniunctum³.

Naš slučaj — suppositis supponendis — se vjema s prvo obliko in je torej bil res razdiraven zadržek. Kaj pa sedaj s sklenjenim zakonom? Poenitens fuit confessario ignota, torej bo težko kdaj priložnost zavoženo popraviti. Vsakdo bo sklepal, da je zakon neveljaven;

¹ S. Chrys. Hom. 3. al. 2. in Ioa. — ² S. Chrys. Hom. 60. in Math. 18.

³ H. I. Feije, De impedimentis et dispensationibus matrimonialibus. Lovan. 1893, pg. 339 sl.

toda v poštev pride še važna okoliščina, katere moralist in jurist ne sme prezreti. Vpraša se namreč, je-li pri tem zadržku potrebno, da je krivcem znan, ali pa nastopi, če je tudi obema neznan. Prav jasno razpravlja o tej stvari znani moralist Lehmkuhl¹. Ako se namreč natančneje prevdari bistvo in pomen »impedimenti criminis«, se spozna, da je pravi razlog in namen tega zadržka kazen krivcev (seveda tudi, da se varuje svetost in zvestoba zakonska). Tega mnenja je kardinal Lugo (de poenit. disp. 16 n. 337) in je splošno mnenje med moralisti. Toda, če je zadržku criminis glavni povod in namen kazen, še iz tega nikakor ne sledi, da bi ne nastopil zadržek pri tistih, ki ga ne poznajo, zakaj nevednost ne izpričuje sploh od vsake kazni, vendar pa od nekaterih kazni. Sv. Alfonz Ligu. pravi (l. 6. n. 1074), »probabilissimum esse, ab ignorantibus non incurri poenas a lege ecclesiastica impositas, quando sunt extraordinariae (vel exorbitantes), sc. quae per se ne in confuso quidem praevideri possunt.«

Ali se pa v našem slučaju smejo smatrati kazni, ki jih stavi postava, za »extraordinariae in exorbitantes«? Brezdvomno. Pred vsem krivca nista mogla lahko slutiti, kakšne nasledke ima njun prestop; ko je zakon enkrat sklenjen, bi se morala zopet ločiti ali bi drugače imela sitnobe, otroci bi bili nezakonski itd. »Quare saltem post contractum matrimonium omnino pro probabili haberi debet sententia docens, ignorantes hanc poenam non incurrere... Ergo, etsi ante matrimonium contractum poena haec tunc in se considerata adeo extraordinaria videri non debet, tamen propter sequelas, quae aliter matrimonium ab ignaris contractum sequerentur, probabile habeo practice, impedimentum non adesse, dummodo neuter complex legem ecclesiasticam sciverit: licet suadeam, maxime ante nuptias, ut petatur dispensatio«². Zakon v našem slučaju je torej veljaven. Drugače bi seveda bilo, če bi bil penitent vedel za zadržek.

Ta slučaj, ki se je res zgodil, je zelo poučen za onega, ki morda post contractum matrimonium zve za tak zadržek, sicer je pa resen opomin, kolike previdnosti in temeljitega znanja je treba v zakonskem pravu.

F. K.

Ali mora pooblastilo k poroki biti kolekovano? Poč: Duhovski poslovnik p. 172 (2. izd.) pravi: »brez koleka«; Dannerbauer: Geschäftsbuch p. 336 in 1217 pa ima tako pooblastilo »mit einem 50 kr. Stempel«. Bilo bi zelo ustrezno, ako se o priliki to v »Voditelju« pojasni in določi.

Odgovor: Pooblastila za poroko morajo biti kolekovana, ker so ob enem pred državo veljavni akti.

¹ Theologia moralis. Ed. X. Vol. II. pg. 550—551.

² Lehmkuhl l. c.

Cesarski patent z dne 9. febr. 1850 (R. G. Bl. Nr. 50) namreč pravi: ... Vollmachten, wenn sie keine Lohnzusicherung enthalten nach Tarif-Post 111 von jedem Bogen 1 K — sonst wie Verträge über Dienstverträge.

Karl Seidl, Matrikenführung. 3. Auflage. Wien 1897, pag. 341 opomba, pa pravi: »In der Wiener Erzdiöcese ist es Gepflogenheit, die Delegation mit dem Verkündschein zu verbinden und somit einen Verkünd- und Entlaßschein auszustellen. Eine besondere Delegations-Urkunde ist mit einem 50 kr. Stempel zu versehen.«

Da se prihranijo pisarije in strankam nepotrebni stroški, priporočamo v posnemanje to prakso dunajske nadškofije. *M. M.*

Kdo ima pravico krščencu določiti ime? G. župnik N. je prepričan, da bo število nezakonskih otrok v svoji župniji na ta-le način omejil: vsakega nezakonskega otroka krsti po sili (proti volji matere in botrov) na ime tistega svetnika ali svetnice, katerega kaže kalendarij. Tako se zgodi, da dobi otrok ime, ki je pri nas čisto nenavadno in neznano, n. pr. Makarij, Hromac, Pantaleon, Bibiana, Emericijana ... ali kaj takega. Nekega dne g. župnik ni doma. Prinesejo nezakonskega otroka. G. kapelan se da preprostiti in krsti otroka, kakor botri žele, na ime Jožef, dočim ima kalendarij Krišpina. Gosp. župnik pride domov, najde krst zabilježen ter prime g. kapelana, zakaj ni otroka krstil na ime Krišpin, ko mu je vendar strogo zabičal, kako ime se ima dajati nezakonskim otrokom.

Gosp. kapelan se izgovarja, da so se botri tega imena branili, da bi bilo kruto otroku meni nič tebi nič oktroirati ime, da župnik ali kapelan sploh nimata pravice, samovoljno določevati otroku imena itd. G. župnik pa trdi, da je za »pankrte« vsako ime dobro, da nezakonski otroci nimajo tistih pravic kakor zakonski, da treba nezakonske matere kaznovati i. dr. Beseda da besedo. Posledica: grozovita zamera.

Vprašamo torej: Kdo ima pravico krščencu določiti ime? Navada, da dobi krščenec novo ime, je že silno stara in se da zasledovati nazaj v tretje stoletje. Po sv. krstu postane namreč človek nova creatura, in spodobi se, da dobi tudi nomen novum, kar velja posebno pri odraslih krščencih: *vincenti dabo manna absconditum et... nomen novum* (Apocal. 2, 17). Vendar pa novo ime ne spada k obredu sv. krsta. To se da sklepati iz določb Rituala Rom. T. II, c. 1, 54 (ali Rit. Lav. T. II. c. 1, 63): *et quoniam iis, qui baptizantur, tamquam Dei filiis in Christo regenerandis et in eius militiam adscribendis, nomen imponitur, curet (parochus), ne obscoena, fabulosa aut ridicula, vel inanium deorum, vel impiorum ethnicorum hominum nomina imponantur, sed potius, quatenus fieri potest, Sanctorum, quorum exemplis fideles ad pie vivendum excitentur et patrociniis protegantur.* R.

R. T. II. c. 1., 55 (ali R. L. T. II. c. 1., 64.) pa pravi: *His igitur expeditis, et accepto nomine baptizandi, positi, si infans fuerit, super brachium dexterum illius, qui eum defert; parochus ad baptismum procedat.* Stilizacija § 55 (ali 66) predpostavlja, da je krščenec že pred sv. krstom dobil svoje ime. Navada, dajati krščencu ime, se tukaj ne omenja kot integrujoč del cerkvenega obreda, ampak pove se na koncu traktata de Bapt. sacr. samo vzrok, zakaj se ime da in kakšno naj bo, dočim so ceremonije navedene že v prejšnjih točkah. Četudi je pri nas v navadi, da se pri začetku krščevanja vpraša: Kako bo otroku ime? to dejstva nikakor ne izpremeni. To vprašanje ne spada k obredu in če krstitelj že ve za krščencevo ime (n. pr. če tisti, ki je krščenca zapisal v krstno knjigo, sam krsti), začne lahko koj s prvim vprašanjem: *N., quid petis ab ecclesia Dei?* Z vprašanjem: Kako bo otroku ime, zve krstitelj samo, katero ime je krščenec (že prej) dobil.

Kat. splošno cerkveno pravo ne določa osebe, katera je opravičena krščencu izbrati ime. Ritualni naročajo samo, da naj župnik skrbi zato (*in quantum fieri potest*), da se ne izberejo imena, ki bi bila obscena, fabulosa, aut ridicula vel inanium deorum, vel impiorum ethnicorum. Bolj stroge so partikularne odredbe nekaterih škofij. Tako pravi škofijska sinoda v Paderbornu (l. 1867): *Baptizatis nulla alia nomina imponantur quam sanctorum, quorum denominatio et memoria adultos ad virtutis imitationisque studium accendere possint.* (*Acta et Decreta Synodi Dioec. Paderb. 1867, p. 53.*)

Škofijska sinoda, ki se je vršila meseca septembra leta 1860. v Granu, določa v stat. 6.: *Tantum sanctorum nomina sunt neonatis in baptisate imponenda et quidem etiam in casu illo, dum parentes urgent impositionem nominis non sancti v. g. Arpád, Zoltán, quo in casu loco primo ponatur nomen sancti, tum infra parentheses nomen desideratum poni admittitur . . . commendatur quoque, ne nomen prolis defunctae proli subseque progenitae detur, quia facile evenire poterit, ut litterae baptismales erroneae quippe non viventis sed demortuae aut vice versa expedianur.* (1864, XI. 402.) Še bolj stroga je *Instructio pastoralis* za Eichstättsko škofijo: *Simili modo si parentes vel patrini nomen imponendum non selegerint vel nomine alicuius hominis dubiae sanctitatis vel ethnici infantem compellari velint, parochus nomen alicuius Sancti in martyrologio Romano descripti designet* (1877 p. 61).

Kako daleč pa sega pravica župnikova? Župnik ima zlepa (*in quantum fieri potest*) zato skrbeti, da se intenciji in želji sv. cerkve vstreže. Moralno stariši ali botri niso niti prisiljeni otroku dati ime kakega svetnika. Sv. Alfonz Ligvorski namreč uči: *Circa nomen, quod in baptismo imponitur . . . non peccare, qui nomen non sancti imponit, quia imponere sancti nomen non est praeceptum, sed tantum monitum*

s. Pii V. et Pauli V. Advertit tamen Croix . . . non facile acquiescendum volenti imponere nomen ethnicum. (Liguori lib. V. n. 145.) Župnik ima tedaj samo pravico in dolžnost, da zlahka ne dopusti kakega neprimernege imena. Navodilo glede matrik za lav. škofijo določa: Nach Vorschrift des Rituale Romanum soll der gewählte Taufname nicht schändlich oder lächerlich sein und der Täufling, soweit es möglich ist, den Namen eines Heiligen bekommen. Über Wunsch der Eltern, denen die Wahl des Taufnamens zusteht, sind daher auch andere unanstößige Namen als Vor- (Tauf-) Namen zulässig. (Weisungen 1899, pag. 9, § 11.)

Tudi pri nezakonskih ne sme župnik ravnati po svoji glavi in ne more starišev ali bolje rečeno matere kaznovati s tem, da bi otroku dal kako izvanredno ime. Če bi župnik storil to proti volji starišev, ga lahko ti celo sodnijskim potom primejo. Res je sicer, da ravno nezakonske matere izvolijo dostikrat svojim otrokom najlepša imena n. pr. Božidar (pravi božji dar!), Bogoljub, Srečko, Angela itd., pa to nas ne sme motiti. Po cerkvenem pravu je natanko določeno, katerih pravic nezakonski (illegitimi) nimajo, ne odreka se jim pa pravica, voliti si ime. Po kakem nenavadnem imenu je otrok, ki je povsem nedolžen, bolj prizadet, kakor nezakonska mati. Skušnja uči, koliko imajo otroci s takim imenom zavoljo tega prestati. Tudi ima cerkev ta namen, da otrok dobi patrona, priprošnjika pri Bogu, po čigar lepem vzgledu lahko svoje življenje vravna, kateremu se naj zvesto priporoča. Kako naj otrok to stori, če dobi ime svetnika, ki mu je popolno tuj, če iz njegove biografije niti betvice ne ve. Največji molitvenik, najboljša knjiga o »Življenju svetnikov in svetnic božjih« mu o njem ničesar ne pove, tudi študiran kapelan ali župnik mora to ali ono knjigo v roke vzeti, da najde zaželjeno trohico itd.

Pravica, dajati otroku ime, ne spada tedaj toliko v področje cerkvenega, temveč v ono družinskega (familijarnega) prava. To pravico ima oni, ki ima tudi pravico, oziroma dolžnost otroka vzgajati, torej oče, eventuelno mati, pri nezakonskih otrocih mati, ali če ona umrje, botri ali varuhi.

Ime volijo stariši in ga pri krstu botri napovejo. Ako žele otroku nadjati več imen, naj vpraša duhovnik, kako ga hočejo klicati doma, in to ime naj rabi pri sv. obredih ter vpiše na prvo mesto. Daje naj se otroku ime kakšnega svetnika. Ko bi se pa tirjalo ime, o katerem se prav ne ve, ali ga je nosil kak svetnik ali ne, ali je še celo pagansko, naj ga duhovnik sicer ne odreče, vendar naj skuša botra (ali če je oče navzoč, njega) o neprimernosti takega imena prepričati, ter naj svetuje katero drugo ime. Če bi pa le tirjali napovedano ime, naj jih pregovori, da pristavijo še ime kakega svetnika, katero se po-

tem prvo vpiše, zahtevano pa kot drugo¹. Vendar se ne smejo nadevati nomina obscoena, fabulosa aut ridicula, vel inanium deorum vel impiorum ethnicorum. V tem slučaju lahko župnik krstitev odpove, in ni se mu ničesar bati. Seidel pravi namreč: Findet der Matrikenführer den angegebenen Vornamen der religiösen, staatlichen oder sittlichen Anforderungen nicht entsprechend und verweigert er die Eintragung desselben in das Geburts- und Taufbuch, so steht es der Partei frei, den Beschwerdeweg an die Landesbehörde, welche die Oberaufsicht in Matrikenangelegenheiten führt, zu betreten. Die zur Entscheidung berufene Stelle wird sich hiebei von den in die Wagschale fallenden sittlich-religiösen und staatlichen Principien leiten lassen und die Führung eines gegen die letzteren verstossenden Vornamens untersagen². Ne sme pa sam na svojo roko otroku dati kakega imena.

Prav ima tedaj Zupančič: »Prvo pravico otroku odbirati krstno ime, imajo roditelji in botri . . . Svojevoljno tu duhovni pastir ne sme ravnati, tudi pri nezakonskih otrocih ne. Trdo, nevsmiljeno bi bilo, dajati takim krščencem kaka nenavadna imena ter tako osramotiti jih za celo življenje. A svetuje, poučuje naj dušni pastir«³.

Anton Stergar.

Kako se naj vede dušni pastir proti osebam višjega stanu. O tem nas pouči Jezusovo ravnanje nasproti Jairu, katerega evangelist imenuje »princeps« (Mat. 9, 18, Mark. 5, 22, Luk. 8, 41)⁴.

1. Dušni pastir naj se sam ne vsiljuje takim osebam, marveč one naj njega iščejo.

2. Naj stori radovoljno vse, kar zahtevajo ter se naj vede proti njim z znotranjo dobrohotnostjo in čeznaravno ljubeznijo. In ko jih je pridobil za Boga, naj jih hitro ne izpusti. Jezus usliši takoj prošnjo Jairovo in gre z njim. Spodbuja ga k trdni veri, ga tolaži in spodbuja k zaupanju, ko mu hlapci naznanijo, da je hči že umrla. Z neko posebno ljubeznivostjo se ga oklene.

3. Dušni pastir naj marsikaj prezre v vedenju takih oseb ali tudi v njihovem hiševanju, kar ni vabljivega ali bi ga sicer lahko žalilo. Jezus ne porajta malovernosti Jairove, ne tega, da je moža le sila privedla k njemu, in da so se mu smejali v hiši. Nikjer se tudi ne govori, da bi bili stariši Jezusu posebno hvaležni za veliko dobroto, da jim je obudil hčer od mrtvih. Od visokih oseb navadno ni pričakovati posebnih zunanjih znakov hvaležnosti.

¹ Poč, Duh. posl. str. 69, § 45.

² Seidel, Matrikenführung pag. 51. — ³ Duh. Pastirstvo, str. 520, op. 1.

⁴ Cfr. Meschler, »Das Leben unseres Herrn Jesu Christi«. I. Th. str. 409.

4. Naj torej ne ceni previsoko, kar jim je dobrega storil ter naj ne pričakuje od njih posebne hvaležnosti. Jezus se ozira na Jaira. Ne pusti ljudstva v hram, in v sobo vzame le tri apostole. »Deklica ni mrtva, ampak spi«, pravi Jezus, kakor bi hotel reči: Kar storim, ni kaj posebnega, ni nič čudežnega.

5. Naj dušni pastir ne trobi tega med svet, kar je storil takim osebam, posebno, ako se boje pokazati svojo vero in versko prepričanje. To jih lahko tako užali, da se izgubijo za vselej. Kristus je prepovedal razglaševati ta čudež — bržčas tudi zato, da bi Jairovo obitelj obranil preganjanja farizejev. M. Š.

Oklic. Mladoletni Janez Bojevit se oglasi v rojstni župniji, kjer tudi stariši bivajo, svojemu župniku kot ženin; nevesta je tudi iz iste župnije. Na vprašanje, koliko časa je doma, odgovori: »En teden«. — »Poprej?« »Dva meseca zaprt v R. zaradi tepeža«. — »In poprej?« »Tri mesece sem delal v B. pri železnici«. — »In še poprej?« »Doma pri stariših«. Kje mora biti oklican tak ženin?

Glede oklica je razločevati med določili cerkvenega in državnega prava:

a) Cerkevno pravo določuje v § 60 A. f. d. g. G.: »Bevor die Ehe geschlossen wird, ist die beabsichtigte Eingehung derselben von dem Pfarrer des Bräutigams und der Braut ... zu verkünden«; in v § 93 A. f. d. g. G. »Der Brautleute eigener Pfarrer ist jener, in dessen Pfarrbezirke sie ihren eigentlichen oder uneigentlichen Wohnsitz haben.«

Imata pa oba zaročenca samo pravo domovališče v rojstni župniji, kjer tudi stariši bivajo; § 41 A. f. d. G. namreč določuje: »Der eigentliche Wohnsitz des Minderjährigen ist dort, wo dessen leibliche, Wahl- oder Pflegeeltern oder der Vormund ihren eigentlichen Wohnsitz haben.«

To velja »o ženinu in nevesti«. Po cerkvenih predpisih torej zadostuje, ako se v svoji rojstni župniji okliceta.

b) Po določilih državnega prava velja isto za nevesto. Gledé ženina pa se je ozirati tudi na § 72 a. b. G.-B.: »Wenn die Verlobten oder Eines von ihnen in dem Pfarrbezirke, in welchem die Ehe geschlossen werden soll, noch nicht durch sechs Wochen wohnhaft sind, so ist das Aufgebot auch an ihrem letzten Aufenthaltsorte, wo sie länger, als die eben bestimmte Zeit gewohnt haben, vorzunehmen.«

Mora se torej zakon tudi tam oklicati, kjer je prej bival šest tednov. Tako bivališče pa ni dvamesečni zapor. Bivališče je namreč tam, kjer zgolj slučajno biva. (Dr. Moritz Stubenrauch, Commentar zum a. b. G. B. 8. Auflage. Wien 1902. I. Band pag. 79.) Vrhtega se s tem tudi nebi dosegel namen oklica, ako bi se okliceval tam, kjer je bil zaprt. Ta namen je, vsakemu, kateremu je znan kak zadržek, dati priložnost naznaniti ga osebam, ki imajo pravico ugovarjati zoper

sklenitev zakona, to pravico varovati in tako zabraniti neveljavne zakone in odstraniti druge nerednosti. (Stubenrauch, op. cit. I. Band, pag. 140).

Mora pa se oklicati v našem slučaju še v B., kjer je delal pri železnici. M. M.

Izbrisna pobotnica. V lanskem letniku (št. IV., str. 439) je »Voditelj« priobčil slovenski obrazec za izbrisne pobotnice. Nekdo je ta obrazec uradno porabil in vlada ni imela zoper njega nič, ampak je dotično pobotnico priznala, torej se gg. dušni pastirji, ki slovensko uradujejo, lahko brez pomisleka poslužujejo tega obrazca.

B. Liturgika.

Aplikacija sv. maše za mrtve. a) Nek duhovnik je nemiren, ker je opravil sv. mašo de Requiem ad intentionem dantis. On dvomi, je-li z mrtvaško mašo zadostil intenciji, ker ni vedel, kakšna je intencija dantis.

Odgovor: O tej stvari piše Lehmkuhl: *Circumstantia qualitatis Missae ex se levem obligationem tantum afferre videtur, nisi forte eum, qui stipendium dedit, propter peculiarem causam graviter offensum iri praevideatur. Ceterum nisi contrarium expresse petitur vel aliunde absolute a stipendii datore intendi cognoscitur. Missa de Sancto dici potest loco Missae de Requiem pro defuncto (nisi ratio privilegii altaris lucrandi obstat), et e contrario Missa de Requiem, si Missa applicanda est pro vivis¹.* Vendar dotični odlok S. R. C. z dne 29. nov. 1856, da se črna maša lahko opravi za žive, je v novi izdaji »*Decreta authentica*« izpuščen. A prepovedi tudi ni v nobenem odloku.

Iz tega sledi, da se v maši de Requie zadosti pro vivo. Zato bi se smela brati za živega črna maša, če bi n. pr. ne bilo drugih mašnih oblačil kakor črna.

b) Nekemu duhovniku izroči Bonifacij intencijo, naj jo opravi zanj, ko umrje. Duhovnik vidi, da je Bonifacij že na smrtni postelji, da ne bo več dolgo živel. Drugo jutro meni duhovnik, da je Bonifacij že mrtev, in ker nima druge intencije, opravi naročeno pro defuncto Bonifacio. Po maši pa izve, da še Bonifacij ni umrl. Je-li ta duhovnik zadostil svoji dolžnosti, opraviti intencijo?

Odgovor: Ne, ker je pomota v bistveni zadevi. Dokler je Bonifacij živ, si še lahko pomaga z molitvijo, z dobrimi deli, odpustki, ko pa je mrtev, pa nima nikakih pomočkov razen najete sv. maše. (Prim. Alf. Mor. VI. 337, 5°.) On je torej dolžan še enkrat maševati, ko Bonifacij umrje. Dr. J. S.

¹ Theol. Moral. ed. x. vol. II. pg. 148 b).

Interruptio missae — zavaljo procesije. Po nekaterih župnijah so v navadi takozvane »gorske« sv. maše, ali »gorska« opravila. S tako sv. mašo je združena teoforična procesija za ugodno vreme. Proti splošni cerkveni določbi se te procesije pri nas vršijo že od pamtiveka še pred Telovim. Cerkvena oblast jih trpi.

Pri neki podružnici, oddaljeni okoli dve uri od župne cerkve, bilo je oznanjeno gorsko opravilo. Ne vem, ali se nihče ni oglasil za sv. maše, ali gospod ni imel časa, ali se mu ni ljubilo, da bi bil trikrat, ali vsaj dvakrat storil isti pot — združil je celo opravilo z jedno samo sv. mašo. Kako to? Konsekriral je dve hostiji; po sumpciji sanguinis je bila procesija, po procesiji je sumiral drugo hostijo, na to je sledila ablucija in gotovo je bilo. Ali je ta gospod prav ravnal? Odgovor seveda: Negative.

Prekiniti sme duhovnik sv. mašo za nekoliko časa v tistih slučajih, katere je določila sv. cerkev: po sv. evangeliju, da oznanjuje božjo besedo, pri raznih posvečevanjih, tudi zaradi telesnega oslabljenja ali zavaljo kake neodložljive fizične potrebščine mašnikov; enako po sv. obhajilu, da obhaja pričujoče ali da ima nagovor do prvoobhajancev. (S. R. C. die 12. Sept. 1857.) Če bi pa kaj drugega bilo, ne sme zapustiti oltarja, tako, da bi ga več ne videl, niti tedaj ne, če bi bilo treba nesti viaticum bolniku¹. To se naj zgodi po sv. maši. (S. C. 7. Dec. 1844. in 24. Mart. 1860.) Toliko manj bi se smela sv. maša pretrgati radi procesije, ali bolje rečeno: iz komoditete. Tu ne velja ravnilo: Pomagaj si sam, kakor si veš in moreš! *A. Stergar.*

Missa votiva de Immaculata Conceptione B. M. V. Dne 8. dec. l. 1904 bo 40 let, kar je Pij IX. razglasil dogmo brezmad. spočetja bl. d. M. V proslavo te 40letnice je rajni papež Leon XIII. ustanovil poseben odbor kardinalov, da pripravi vse potrebno. Na predlog kongregacije sv. obredov je Pij X. 14. avg. 1903. dovolil, da se, začeni s praznikom brezmad. spočetja l. 1903, sme osmi dan vsakega meseca, ali če so veljavni vzroki, naslednjo nedeljo, opraviti ena votivna sv. maša, peta ali tiha v cerkvah in oratorijih, kjer se s škofovim dovoljenjem opravljajo kakšne pobožnosti v proslavo 40-letnice razglašanja brezmad. spočetja. In sicer ima ta maša vse one privilegije, ki pristojajo slovesnim votivnim mašam »pro re gravi et publica Ecclesiae causa« po odloku št. 3922 De missis votivis 30. Iunii 1896 § II., in votivnim mašam v čast presv. Srcu Jez. vsak prvi petek v mesecu vsled odloka št. 3712 Urbis et Orbis 28. Iunii 1889.

Ta votivna maša se opravi: »cum Gloria et Credo et unica Oratione, et dummodo non occurrat festum duplex I. classis aut Domi-

¹ Primeri »Voditelj« 1903, str. 204 in 205.

nica item primae classis, aliquod festum eiusdem B. Mariae Virginis, Feria, Vigilia aut Octava ex privilegiatis: in quibus solummodo commemoratio fieri poterit per Orationem Missae votivae post Orationem Missae de die, sub unica conclusione.»

Sv. oče je vrh tega dovolil, da se v istih cerkvah in oratorijih vsak osmi dan v mesecu ali naslednjo nedeljo pri vseh drugih mašah sme pridjati »commemoratio Immac. Concept. B. M. V. ad instar Festi duplicis simplicati; servatis tamen in omnibus Rubricis«¹. F. K.

Incensatio et deosculatio s. evangeliorum libri in processio-nibus theophoricis. Različno ravnaajo duhovniki pri teoforični procesiji, mislim namreč glede incenzacije pri petju sv. evangelija. Nekateri incenzirajo po odpetem »Dominus vobiscum« evangeljsko knjigo, drugi zopet Najsvetejše in ne knjige. Po evangeliju vselej poljubi celebrant evangeljsko knjigo, drugi zopet ne. Nekateri pravijo, da se mora pred vsakim sv. evangelijem prositi blagoslova, drugi, da samo pri prvem.

Po splošnih cerkvenih določbah je dovoljena procesija z Najsvetejšim, pri kateri pa se sme dati samo enkrat blagoslov in sicer le samo ob koncu procesije². Dovoljeno pa je, da se sme Najsvetejše med potjo položiti na posebno za to pripravljen oltar ali mizo. »Ex indulto apostolico« ali »consuetudine antiqua«, »usu legitimo« sme se dati tudi večkrat blagoslov. Gonella pravi: Attamen in festo Ss. Corporis Christi tolerari potest consuetudo antiqua impertiendi pluries benedictionem in cursu processionis servata regula praescripta in Caere-romiali Episcoporum³. Določba S. R. C. z dne 23. sept. 1820, št. 2609 dovoljuje večkratni blagoslov z Najsvetejšim med procesijo, kjer je starodavni običaj, navade pa, peti evangelij, ne prepoveduje, oziroma je sploh ne omenja. Začeli so sv. evangelije pri procesijah brati ali peti že v 15. stoletju. Vendar niso peli povsod začetka štirih evange-ljev, ampak tudi druge na Najsvetejši zakrament se nanašajoče peri-kope n. pr. pri I. oltarju Ioa. 6, 48—55; pri II, Ioa. 6, 56—70; pri III. Luc. 22, 3—20; pri IV. Ioa. 15, 1—8⁴.

»Rituale Romanum« tedaj ne pozna naših teoforičnih procesij, pri katerih se pojo »inicije«, začetki štirih evangeljev in se da štiri-krat sv. blagoslov. Zato ne govori nikjer o teh obredih in tudi rubri-cisti jih ne omenjajo, ampak k večjemu zavračajo na obrednik posa-meznih škofij. Čisto pravilno in postavno obstoji ta obred v škofijah, katere imajo od sv. stolice potrjen obrednik.

¹ Civ. Cattol. quad. 1278, pg. 731.

² Prim. Caer. Episc. Lib. II. cap. XXXIV.

³ Gonella, »Caere-monale iuxta Ritum Romanum, pag. 461 § 206 nota 2.

⁴ Wetzer und Welte, Kirchenlexicon. Dr. Jos. Dippel, »das kath. Kirchenjahr« V. zv. str. 229 in sl. Dr. Schmidt »Caere-monale«.

Ne bomo opisovali celega obreda, ampak le toliko, kolikor je potrebno v pojasnilo zgoraj omenjenih vprašanj.

Ako se pojo inicije brez diakona in subdijakona, moli kleče celebrant po navadni incenzaciji »Munda cor«, »Iube Domine« in »Dominus sit«. Potem vstane, gre k oltarju, ga poljubi, poklekne ter stopi na evangeljsko stran in poje slovesno pri prvem oltarju začetek sv. evangelija po Matevžu, pri drugem po Marku itd. Ko izpoje »Initium s. evangelii secund. M...«, vzame kadilnico ter incenzira evangeljsko knjigo, med tem ko pojo pevci »Gloria Tibi Domine«, in sicer v sredini, na levi in na desni strani (2, 1, 3). Po evangeliju poljubi knjigo in jo zapre¹. Ravno tako incenzira tudi diakon, celebrant pa poljubi knjigo.

»Soll der Anfang der 4 Evangelien gesungen werden, so spricht Celebrant (in Abwesenheit des Diakons) auf der untersten Stufe knieend »Munda cor«, »Iube Domine« und »Dominus sit«. Hierauf steigt er zum Altar, küßt ihn in der Mitte und genuflektiert; dann begibt er sich auf die Evangelienseite und singt im feierlichen Tone beim ersten Altare den Anfang nach Matthäus (beim 2. nach Markus u. so fort)².

»Nach dem Kreuzzeichen nimmt er das Rauchfaß und während der Chor »Gloria tibi Domine« singt, incensiert er: v sredi levo in desno³. Ako je celebrant sam, lahko incenzira knjigo in sicer le tako 2. 1. 3 in poljubi ob koncu knjigo⁴. Ako pa je s celebrantom diakon (oziroma tudi subdijakon), prosi pred vsakim evangelijem blagoslova, pokadi knjigo in jo po izpetem evangeliju da poljubiti celebrantu.

M. Š.

Molitve po sv. maši, ki jih je zaukazal Leon XIII., se morajo tudi po njegovi smrti naprej moliti. Kongregacija sv. obredov je namreč z odlokom dne 11. sept. 1903 škofu chalonskemu Mihaelu Latty na vprašanje: »An preces post Missam a Summo Pontifice Leone XIII. praescriptae adhuc, Ipso defuncto, dicendae sint?« ... audito voto Commissionis Liturgicae, omnibusque mature perpensis rescribendum censuit: Affirmative⁵.

F. K.

C. Katehetika.

Priprave za biblične katekeze.

66. Ahabova in Jezabelina pregreha in kaznen.

I. Uvod. »Vse se z novega oživi«. Tako smo končali zadnjo dogodbo. Ko je namreč prišel tako dolgo in tako zelo zaželeni dež,

¹ Hartmann, »Repertorium ritum«, Schmid »Caeremoniale«.

² Hartmann, Repertorium 630 n. 4.

³ Hartmann, l. c. 439, 7, Schmid 307, 3, 335.

⁴ Schmid, »Caeremoniale« 307, 3. Gonella, pag. 220 § 169.

⁵ Civ. Cattol. quad. 1279, pg. 97.

je vsepovsod zavlada velika radost. Ljudje so se pogumno zopet lotili dela, in kako veselo se je živinica pasla, ko je vsled dobrodejnega dežja povsod začelo lepo zeleneti in rasti. Človek bi mislil, kako bodo zdaj vsi hvaležni in dobri, kako bode posebej Ahab ves prena-rejen. Pa ni bilo tako. Brezbožni Ahab je bil kmalu zopet stari grešnik. Počenjal je zopet hudobije, in Bog ga je kaznoval s smrtjo. O tem nam pripoveduje nastopna zgodba, ki ima naslov: »Ahabova...«

II. Pripovedovanje: a) Ahab se zelo jezi, ker Nabot neče izpolniti njegove zahteve; b) Jezabelina zlobnost; c) Elijeva napoved; d) izpolnitev Elijeve napovedi.

III. Pojašnjevanje. a) »V Jezrahelu«. Ahab je navadno stanoval v Samariji; a imel je palačo tudi v Jezrahelu, v južni Galileji na ravnini Jezrael. — »Očetova dedščina« se po judovski postavi ni smela prodati, vsaj ne za stalno, marveč (v sili) le tako, da pripade v svetem letu prejšnjemu lastniku. Kralj bi bil pa vinograd seveda obdržal za zmiraj. Jako hvale vredna je Nabotova vestnost, ker ni hotel niti zamenjati očetovske dedščine, kar bi se bilo dalo pred postavo še nekako opravičevati, in kar mu je ponujalo tudi dobiček. — »Ahab se nad tem... nič ne jé«. To je bilo res nemoško, otročje vedenje. — »Napravite dva... krivo pričala«. Pri judovski sodnji sta morali vsaj dve priči izpričati hudobijo, radi katere je bil kdo umorjen; morali sta tudi zagnati prvi kamen vanj. Zato si hudobnica naroči dve priči. — »Preklinjal je Boga in kralja«. Pravzaprav hoče reči, da je Boga preklinjal v tem, ker je preklinjal kralja, ki je božji namestnik; kar je pa seveda zlagano, ker Nabot ni preklinjal kralja. Tako obtožbo si je pa izmislila zato, ker so po judovski postavi morali kamenjati bogokletnike. Kako ostudna hudobija in hinavščina: paganska ženska, ki niti ne veruje v Boga, zahteva, naj se poštenjak Nabot kamenja radi bogokletstva! In sramota za izraelske može, da se niso uprli taki zahtevi!

c) »Vstani in vzemi... več ne živi«. Sv. pismo pravi, da so bili kamenjani tudi Nabotovi sinovi, torej ni bilo dediča, in je premoženje postavno pripadlo kralju (kar se je tudi sicer zgodilo, če je bil kdo umorjen radi bogokletstva), a »polastil se je krivičnega blaga«, ker je bila obsodba in umoritev krivična.

d) »V vojski« proti Sircem. — »Smrtno ranjen«. Bil je tako napravljen, da ga niso spoznali za kralja. »Neki mož pa je napel lok in pomeril puščico v negotovo, in slučajno je zadel kralja izraelskega med pljuča in želodec.« Puščica je priletela ravno med stik, ki je sklepal zgornji in spodnji del njegovega oklepa. — »Ko Jezabela zve... šel v mesto.« Jezabela, kot kraljeva vdova, je hotela nasprotovati novemu kralju in je tudi razžaljive besede izpregovorila skoz

okno; zato se je razsrdil Jehu. — »Psi so jedli« itd. O pseh je tu toliko govorenja, da bi se s tem naznanila gnjusoba nečastne smrti, in pa, ker so Judje pagane radi primerjali psom.

IV. Razlaga. 1. Lastnosti božje: *a)* Pravičnost je razvidna iz hude kazni; *b)* zvestoba, ker je Bog izpolnil, kar je bil zapretil.

2. Grehi: *a)* Ahab je neredno poželel tujega blaga (10. zap.); pa se je tudi v dejanju hudo pregrešil, ker si je s krivičnim umorom prilastil tujo last (7. zap.). Umoril sicer ni sam Nabota, a dovolil je v hudobne naklepe svoje žene in ni zabranil krivičnega pričevanja (3. in 8. tuji greh); tudi njegova jeza ni bila opravičena. *b)* Jezabela je velela mestnim predstojnikom veliko hudobijo (zoper 5. in 8. zap.), pa tudi kralja je s posmehljivim zaničevanjem napeljevala k hudemu (2. in 4. tuji greh). *c)* Predstojniki so po krivem pričali pri sodnji (8. zap.) in v prepovedani reči so bili poslušni višjemu ukazu (vpr. 414, tudi 3. in 8. tuji greh).

V. Uporaba. 1. Bodi vedno zadovoljen s tem, kar imaš. Srečen je le človek, kateri je zadovoljen. Ko bi te mikalo tuje blago, spomni se Ahaba in njegove zlobne žene ter takoj zavrni tako željo. Kdo vé, bi-li bil srečen, ko bi imel to, kar si želiš. — 2. Ko bi si bil pa morda že prilastil kaj tujega, hitro daj nazaj; odločen bodi sklep: nikdar nikomur nobene krivice ali škode! — 3. Ob izpraševanju vesti le tudi vselej dobro pomisli, ali nisi morda kriv tudi kakega tujega greha.

67. Bog pošlje preroka Elizeja.

I. Uvod. Jezabela je zelo sovražila Elija, da ni bil življenja varen. Umaknil se je v puščavo in bil je žalosten ter si je želel smrti, ker je mislil, da so že vsi Izraelci odpadli od vere. Utrujen leže v senco pod brinjev grm in zaspi. Kar se ga dotakne angel Gospodov in mu reče: »Vstani in jej, zakaj imaš še dolgo pot.« Elija se ozre in zagleda ob glavi podpepelnjak in posodo vode. Vstane, jé in pije in z močjo te jedi gre 40 dni in 40 noči do božje gore Horeba. Tu se mu prikaže Gospod, ga tolaži, da je še mnogo (sedem) tisoč Izraelcev, ki se ne klanjajo malikom, in mu ukaže, naj se vrne in naj mazili Elizeja za preroka mesto sebe. (Kdo mi zna to ponoviti?) Danes se bomo učili še več lepih reči o preroku Elizeju.

II. Pripovedovanje. *a)* Bog je vpričo Elizeja vzel Elija v nebesa; *b)* kazen hudobnih dečkov; *c)* in *d)* Naman čudežno ozdravi; *e)* Giezi je hudo kaznovan za laž; *f)* Bog poveliča Elizeja še po smrti.

III. Pojašnjevanje: *a)* »Na božje povelje«, razvidno iz uvoda. — »Elija pokliče Elizeja«. Bilo je na jugu Genezareškega jezera;

Elizej in hlapci so ravno orali z 12 jarmi volov; poklican je bil torej od pluga. — »Elizejev duh je bil v njem« = bil je enako svet in goreč za čast božjo; pa tudi od Boga je prejemal enake milosti.

b) Kdo je bil napravil v »Betelu« zlato tele? (Gl. št. 63.) Kako zelo je ljudstvo podivjalo, odkar je bilo zapustilo pravega Boga, vidimo iz surovega obnašanja betelskih otrok. Besede, s katerimi so zmerjali, imajo pri Judih zelo zaničljiv in žaljiv pomen. Tako vedenje je bilo tembolj pregrešno, ker so zmerjali starega moža in preroka Gospodovega. Sv. Avguštin meni celó, da so paganski stariši sami naučili svoje otroke, kako naj zaničujejo preroka.

c) »Sirskega kralja«. Sirsko je bilo ob severni meji Svete dežele. — »Niso-li boljše naše sirske reke od vseh izraelskih vod?« Res sta se pretakali po Sirskem dve bistri reki izpod Hermona in Libanona; po Jordanu pa je tekla motna voda.

d) (Za srce.) Ta oddelek nam kaže jako prisrčne razmere v Namanovi družini. Z ljubkim imenom »oče« ga nagovarjajo hlapci, kar svedoči, da je moral biti kaj prijazen in ljudomil do svojih služabnikov; oni pa tudi kažejo veliko ljubezen do njega, ko mu tako nujno prigo-varjajo, naj posluša preroka, da si pridobi ljubo zdravje. Kako lepo se vede Naman, ko se čuti ozdravljenega! Čudež ga je tako prevzel, da odkritosrčno veruje v pravega Boga, prava vera pa mu je hipno še bolj oblažila njegovo že poprej blagohotno srce; poprej je bil tako ponosen (na svoje domače vode) in pa nevoljen na preroka, ker ni prišel k njemu, zdaj pa je tako ponižen, da se imenuje »hlapca«, ko govori s prerokom; in kako hvaležen je za čudežno ozdravljenje! Sam ne vé, kako bi se izkazal dovolj hvaležnega. Ne smemo pa pozabiti tudi iz poprejšnjega odstavka one dobre izraelske služkinje, ki je bila s svojim trdnim zaupanjem v prerokovo pomoč prvi povod te lepe dogodbe. Je pač bilo in je zmiraj res, da istinito dober človek povsod blagodejno deluje, bodisi doma ali na tujem. In ko že tako hvalno govorimo o srčni plemenitosti, pohvalimo tudi še prav glasno preroka Elizeja zaradi njegove nesebičnosti, s katero se je še posebno izkazal kot vrlega služabnika božjega.

e) »Giezi, Elizejev hlapec«. Naj se opozori na nasprotnost njegovega grdega značaja v primeri s služabniki, katere smo poprej hvalili. In Giezi je bil hlapec tako svetega gospoda! — »Dva mladeniča izmed sinov preroških«. Preroški sinovi (= učenci) so skupno živeli in lepo Bogu služili v molitvi in premišljevanju, ubožstvu in zatajevanju. Primerjati bi jih smeli sedanjim menihom. — »Talent srebra«. V opomnji pod črto je napak navedena cena (= 1500 gld.) Navadno se računa talent = 6000 drahem, krog 4500 K; nekateri pa mu stavijo skoro še enkrat višjo ceno.

f) »Mrliča vržejo v Elizejev grob«. Pri Izraelcih niso bili grobi v zemlji, kakor pri nas, marveč pozidani ali v kamen vsekani, kakor majhne hišice; namesto vrat pa je bil zavaljen velik kamen. Pogrebci so torej hitro odvalili kamen in mrliča položili poleg Elizeja.

IV. Razlaga. 1. Lastnosti božje: *a)* Vsemogočnost božja je hipoma ozdravila Namana hude bolezni in mrliča obudila k življenju, ko se je dotaknil Elizejevih kosti. *b)* Neskončna pravičnost. Bog je ostro kaznoval razposajene in brezbožne dečke, ki so zaničevali preroka, in lakomnega lažnika Giezija. *c)* Neskončna dobrotljivost. Prelepo je Bog utolažil in osrčil otožnega in užaljenega preroka Elija; Elizeja pa je poklical od poljskega dela k preroški časti in ga povelečeval s čudeži v življenju in po smrti. *d)* Neskončna usmiljenost. Bog se je usmilil zapeljanega in zbezanega izraelskega ljudstva in mu poslal po Elijevi smrti enako gorečega preroka in čudodelnika Elizeja, da bi rešil, kar se še da rešiti. Usmilil se je Namana ter mu podaril telesno in dušno zdravje, in se v to svrhu poslužil preproste deklice itd.

2. Čednosti: *a)* Ozdravljeni Naman je ponižen in srčno hvalježen (ponižnost mu je tudi naklonila zdravje, ko bi se ne bil ponižal vsled prigovarjanja služabnikov, bi ne bil ozdravel) pa velikodušno radodaren. *b)* Elizej je goreč za čast božjo (ko ga pokliče Elija, takoj popusti svoje delo, svojo družino, obilno imetje in gre ž njim), nesebičen (nikakor se ne da preprostiti, da bi sprejel ponujano darilo), *c)* Kaj sem že hvalnega povedal o služabnikih?

3. Grehi: *a)* Hudobni dečki so se dvakratno pregrešili zoper 4. zapoved, ker so zaničevali starega moža, ki je bil obenem služabnik božji, prerok Gospodov. (Vpr. 413, 415.) *b)* Giezi je bil lakomnik, lažnik, goljuf. Laž tukaj ni bila le majhen pregrešek, ker se je zlagal v veliki reči; šlo se je za talent ali celo dva talenta srebra, in zelo se je pregrešil tudi zoper dobro ime prerokovo. Kazen je bila huda. Krivično blago nima sreče.

4. O preroku Eliju smo že poprej slišali mnogo lepega. (Naj se ponovi.) Predno pa se poslovimo od njega, moram še to poudarjati, da je bil (14.) predpoda Jezusa Kristusa: *a)* Elija je bil poslanec božji in prerok, ki je svoje poslanstvo izkazal s čudeži; — *b)* obudil je sina vdovi v Sarepti; — *c)* pomnožil je olje in moko; — *d)* postil se je v puščavi 40 dni in 40 noči; — *e)* zlobneži so ga preganjali; — *f)* užaljen je bil do smrti, a angel ga je pokrepčal; — *g)* Bog pošlje Elija med pagane na Sidonsko (Jezusa je že Simeon imenoval »luč v razsvetljenje paganom«); — *h)* Elija je bil vpricho svojega učenca Elizeja v nebesa vzet, — bo sodnji dan zopet prišel. (Naj

učenci sami dopolnijo točko za točko, kako se je predpodoba izpolnila pri Jezusu.)

5. Predpodoba sv. obhajila je bila čudežna hrana, katero je prinesel angel Eliju. Tudi mi imamo težko potovanje skozi puščavo zemskega življenja...

6. Svetinje svetnikov. Po ostankih sv. preroka Elizeja je Bog delal velike čudeže. (Utegne se omeniti tudi Elijev plašč.)

V. Uporaba. 1. Morda imaš tudi ti grdo navado, da rad očitaš drugim telesne hibe in duševne slabosti? Pomisli, kako je to neusmiljeno, divje in neolikano, pa tudi krivično, ker tvoj bližnjik ni kriv takih napak. Zahvali Boga, da si zdrav na duši in telesu, pa usmiljenje imej z onimi, ki niso. 2. Zdi se mi, kakor bi me prosila današnja zgodba, da vas zopet posvarim radi neke pregrehe, pred katero sem vas že tolikrat svaril (no, saj veste, radi tiste, ki ji pripisujejo kratke noge). Pomnite torej: Nobenega lažnika ne maram imeti med svojimi učenci!

68. Prerok Jona oznanja pokoro Ninivam, neverskemu mestu.

I. Uvod. Že prerok Elija je šel na božje povelje med pagane, (k vdovi v Sarepto na Sidonsko); toda le bolj mimogrede za nekaj časa. Danes se bomo pa učili o preroku, ki ga je Bog posebej odločil, da naj bi šel pokoro oznanjat tudi nevernikom.

II. Pripovedovanje. a) Bog kaznuje neposlušnega Jona; b) Jona pri Ninivljanih; c) Bog pouči preroka, zakaj je prizanesel paganskemu mestu.

III. Pojašnjevanje. a) »Po Elizejevi smrti«. Elizej je umrl okrog l. 820 v visoki starosti (100 let) v »Ninive... vsem pregreham«. Asirsko kraljestvo je bilo ob vzhodu sirske dežele; obsegalo je vse kraje med Evfratom in Tigrom in se raztezalo še proti jugu in severu. Ninive je bilo eno največjih mest starega časa. Okoli mesta je bilo tri dni hoda, t. j. 24 ur (90 km), ker so bili v mestu tudi vrti in vinogradi. Obzidano je bilo z močnim zidom, ki je bil 33 m visok in tako širok, da so lahko trije vozovi na njem vstric vozili. — »Ni zadovoljen«. Jona se sicer ni protivil božji volji, a bal se je, da bi Bog ne zavrgel Izraela, ker hoče poslati preroka k paganom; tudi so bili Asirci nevarni judovski deželi, kar se je kakih 100 let pozneje res pokazalo, ko so premagali Izraelce. — »Gre k morju«, v Jope. — »Kdo je kriv te nesreče«. Mornarji so si mislili, da se je moral kdo izmed potujočih zelo pregrešiti ter jih zato Bog kaznuje s tolikim viharjem. — »Velika morska riba... na suho«. Pač je bil velik čudež, da je Jona živ ostal v trebuhu morskega soma ter molil v njem. »Tri dni in tri noči« si po judovski šegi lahko tudi tako mislimo, da je bil

le srednji dan cel, ona dva pa ne (konec prvega in začetek tretjega), torej skupno kakih 37 ur; toliko časa je bil tudi Jezus v grobu.

b) »Ninivljani jamejo verovati«, skoro gotovo so tudi izvedeli, kako čudežno je bil rešen mož, ki jim napoveduje pogin mesta.

c) »Obide ga nevolja«, ker se je bal za svoj narod in svojo domovino; pa tudi zase se je utegnil bati, da bi ga ne imeli za krivega preroka, ko se ne izpolni njegova beseda. — »Kločevina« je neko zelišče, ki silno hitro raste in ima na dolgih pecljih velika peresa (Ricinus), pa je tudi zelo občutljivo in ovene, če se le kaj poškoduje. — »Ki ne vedo, katera roka je desnica in katera levica«. Ako razlagamo po besedi, pomeni to tako majhne otroke, ki še ne znajo ločiti, katera roka je desna in katera leva (»lepa«, — »grda«); v podobenskem pomenu pa otroke, kateri se še ne zavedajo, kaj je dobro, kaj slabo, ali kaj je prav, kaj pa napak. Bog hoče reči: Kako da bi se mu ne smililo velikansko mesto, v katerem je 120.000 nedolžnih otrok, ki niso zadolžili ničesar! Iz tega velikega števila nedoraslih otrok se da tudi sklepati, koliko je bilo prebivalcev v tem mestu (nad 600.000).

IV. Razlaga. 1. Lastnosti božje: a) Bog je neizpremenljiv. Sklenil je pokončati Ninive, pa jih vendar ni; ali ni s tem izpremenil svojega prvotnega odloka? Sv. Hieronim nam odgovori na to: »Bog ni izpremenil svojega sklepa, ampak človek je izpremenil svoje delo; zakaj božji sklep je bil od začetka, da se bo usmilil, in je napovedal kazen zato, ker se je hotel usmiliti«. Zakaj k napovedi: »Ninive bodo pokončane«, si moramo misliti dostavek: »Ako se ne izpokore«. — b) Vsemogočen. Bog je poslal vihar in ga hipoma ustavil, naklonil je tako, da je vadlja zadela ravno Jona, da je ravno takrat prišla velika riba, da je ostal živ in prišel na suho, da se je kločevina nagloma posušila itd.; po božji volji se morajo ravnati živali, rastline, elementi... c) Usmiljenje se kaže v tem, da je Bog čakal 40 dni in je potlej odpustil, ko so se Ninivljani poboljšali; pa tudi do Jona je bil usmilen. — d) Bog je povsod pričujoč, pred njim ne more nihče ubežati.

2. Dobra dela v smrtnem grehu storjena niso sicer zaslužna za nebesa, a niso grešniku brez koristi, ker radi njih dodeli Bog milost prave pokore ali pa odpuščenje časnih kazni. (Vpr. 834.)

3. Post je Bogu prijetno, dobro delo.

4. Jona je (15.) predpodoba Jezusa Kristusa. Zveličar je to sam potrdil, ko so ljudje zahtevali čudež: »Hudobni in prešestni rod hoče znamenje; nobeno drugo znamenje mu ne bo dano, kot znamenje preroka Jona. Zakaj kakor je bil Jona tri dni in tri noči v trebuhu ribe, tako bo tudi Sin človekov tri dni in tri noči v srcu zemlje«.

Sličnost je tudi v tem-le: Jona ni bil poslan le k Izraelcem, marveč tudi k paganom — Jezus je prišel odrešit vse ljudi; Jona se je sam ponudil v smrt, da bi utolažil jezo božjo in rešil mornarje, — Jezus je šel prostovoljno v trpljenje in smrt, da bi zadostil božji pravici in rešil človeštvo večne smrti.

V. Uporaba. 1. Spominjaj se pogosto, da je Bog povsod pričujoč; kamor greš, vedno je pri tebi, povsod te vidi njegovo oko ... 2. Jonu ni bilo všeč, da je Bog prizanesel Ninivam, in sicer iz sebičnih ozirov. To pa ni bilo Bogu ljubo. Privoščič vsakemu človeku vse dobro v dušnih in telesnih zadevah. 3. Ker veš, kako zelo je post Bogu všeč, naloži si prostovoljno večkrat kak post ali kako drugo zatajevanje.

69. Izraelsko kraljestvo jenja za vselej (722 pr. Kr.). Tobija v asirski sužnosti.

I. Uvod. Bog je bil sicer preroka Jona poslal k paganskim Nivljanom. A za Izraelce je bilo to trpko očitavanje, da so pagani poslušali božji opomin in se izpreobrnili, izvoljeno ljudstvo pa se je tako malo zmenilo za poslance božje in se vedno bolj pogrezovalo v malikovalstvo in hudobijo. Tudi po Jonovi smrti je Bog še poslal prerokov; a bili so jim še manj poslušni. In prišla je zaslužena kazen, o kateri se bomo danes učili. Učili se bomo pa že tudi nekoliko o pobožnem možu, ki se po pravici šteje med najboljše može stare zaveze, — o Tobiju.

II. Pripovedovanje. a) Božje usmiljenje in čimdalje večja nehvaležnost izraelskega ljudstva, ki ga zadene občutna kazen; b) paganski naseljenci se pomešajo z ostalimi Izraelci; c) dobrodelnost vrlega Tobija v asirski sužnosti; d) kralj Senaherib preganja Tobija, njegov naslednik mu je bolj prizanašljiv; e) Tobija oslepi; f) celo žena mu greni življenje.

III. Pojašnjavanje. a) »Svetih prerokov«; izmed teh sta bila najznamenitejša Ozej in Amoz. — »V pregrehe«: malikovanje, laž, tatvino, nečistost, pobijanje itd.

(Za srce.) Kaj ne, bitka je bila kazen božja. Le pomislite, koliko so trpeli Izraelci že takrat, ko je bila vojska v deželi, in sicer tako dolgo — tri leta! Saj veste, da se vojska prišteva največjim nesrečam na svetu. Kolik strah pa je zavladal še le takrat, ko se je bliskoma raznesla strašna novica: premagani! Ko se je začel razglašati kruti ukaz, da morajo premagani Izraelci na Asirsko — v sužnost! Kako so se zdaj jokali, ko so se poslavljali od svoje ljube domače dežele, — kako jih je zdaj pekla žgoča vest, da so bili tako nehvaležni Bogu in njegovim poslancem, prerokom! A bilo je prepozno! In niso zastonj

žalovali in zdihovali, zakaj v asirski sužnosti so jih res čakali hudi in žalostni dnevi. O, potlej bi bili radi hodili v svetišče k službi božji, a na tujem niso mogli!

b) »V zapuščeno deželo«. Tako se imenuje zato, ker so jo morali Izraelci večinoma zapustiti in ker je ni imel kdo obdelovati. — »Mešanica iz judovske in neverske« (vere). Pozneje so se sicer odrekli malikovalstvu in si pozidali tempelj na gori Garicim pri Sihar, a sovraštvo med Samarijani in Judi ni prenehalo.

c) »Zgodba pobožnega Tobija«. (Za srce.) Le dobro pazite na vse, kar je povedano o tem izvrstnem možu, da mi boste mogli ob koncu vse skupno ponoviti. Vse hvale vredno je bilo že njegovo mladeniško življenje. Sv. pismo nam sporoča: »Čeravno je bil mlajši kakor vsi v (njegovem) rodu Neftalijevem, vendar ni bilo nič otroškega v njegovih delih. Ko so namreč hodili vsi k zlatim teletom ki jih je bil naredil Jeroboam, kralj izraelski, se je on sam ogiba, vseh drugih in hodil v Jeruzalem k templju Gospodovemu« ter je tam molil in daroval in opravil vse, kar je zapovedovala Mojze-ova postava. Zares vrl mladenič!

d) »Preganjaj je Izraelce«, posebno zato, ker se je hotel maščevati radi velikanske izgube v judovski vojski, o kateri omenja št. 75. str. 97. — »Domú«, ne v Palestino, marveč le v svoje prejšnje stanovanje na Asirskem.

e) »Kar mu iz lastovičjega... oslepel je«. Lastovičje blato ima neko ostro tvarino, po kateri je nastalo v očeh vnetje in končno slepota. Katere lepe lastnosti smo že izvedeli o Tobiji? (Bil je že doma izvrsten mladenič, na tujem v sužnosti poln svete ljubezni do bližnjika, v trpljenju pa popolnoma vdan v božjo voljo.)

f) »Tobija dvomi, da bi si ga bila prislužila«. Teh besed ni v sv. pismu, marveč razlagalci menijo, da Tobija ni mislil tolikanj ženi očitati nepoštenosti, marveč skrbi mu je delala misel, ali ga morda darovalec ni dobil po krivični poti, ker ga ji je navrgel povrh dnevnega zaslužka. Vsekako se tu kaže velika vestnost Tobijeva in pa zopet velika potrpežljivost njegova, ker je krotko prenašal zbadljivo očitaje svoje žene. Ali ni Tobija nekako podoben Jobu? Kako?

IV. Razlaga. 1. Lastnosti božje: a) Božja pravičnost. Dolgo (poltretje stoletje) je Bog svaril Izraelce po prerokih in jih tudi kaznoval z raznimi šibami; a ker se niso poboljšali, je prišla skrajna kazen. b) Božje usmiljenje in božja modrost. Izraelci so bili kot narod sicer zavrženi, a posameznike je hudo pretresla ta kazen in poboljšali so se, — Tobija je porabil to ponižanje in zatiranje, da je dosegel veliko popolnost v raznih čednostih. — Za pagane je bila pa tudi sreča, da so se med njimi naselili Izraelci, ker so tako imeli pri-

ložnost spoznavati pravega Boga ter izvedeti obljube prihodnjega Odršenika in se pripravljati na njegov prihod. (Vpr. 27—75.)

2. **Tobijeve čednosti. (Za srce.)** Kaj ne, da se vam je zelo priljubil Tobija že po tem, kar sem vam dozdej lepega povedal o njem. (Naštejte mi njegove čednosti.) Ene čednosti pa, katera je bila tako rekoč kraljica med drugimi, katera je vladala in vodila druge do tako slavne zmage, še nisem omenil in vam jo zdaj prav posebno povdarjam. Katekizem jo imenuje srčnost. Da, brez junaškega poguma, brez srčnosti, brez trdne volje bi nikakor ne bil mogel doseči tolike popolnosti. Da, veliko so ga stale njegove čednosti, a zato se tem lepše blišče v njegovem neupogljivem značaju. Kako težko mu je bilo bogoljubno živeti v mladih letih, ko je bil še v domovini. Njegovi vrstniki so bili večinoma popačeni in so hodili malikovat v Betel ali Dan, on pa je hodil v Jeruzalem častit pravega Boga in praznovati njegove praznike ter si izprosit potrebne pomoči za bogoljubno življenje. Ni se bal zasmehovanja svojih izprijenih tovarišev in ne zamere pri višjih. Slava mladeniču, ki je v tako slabih časih, v tolikih nevarnostih ostal pošten ves čas! — Koliko truda so mu prizadejala dobra dela v pregnanstvu: ni ga bilo groza počivati med mrličji, ki jih je skrival v svoji hiši; ni se bal kraljeve tako usodne zamere; žrtvoval je nočni počitek, svoje premoženje, celo svobodo in komaj se je še rešil smrti. In kako voljno je prenašal hude poskušnje, s katerimi ga je obiskal Gospod: slepoto, nadležnost razžaljene soproge itd. O Jobu beremo, da je vsaj z besedo zavrnil ženo, Tobija pa še tega ni storil, marveč »le na tihem zdihoval in molil«.

V. Uporaba. Kaj vam hočem drugega reči, kakor to, da posnemajte vrlega Tobija, to pa: dovolj zgodaj, pa dovolj krepko, pogumno in junaško! Da si je pridobil tako izvrsten značaj, pripisuje sv. pismo zlasti njegovi pobožnosti in goreči ljubezni za službo božjo. In vendar mu Jeruzalem ni ponujal tega, kar vam sv. cerkev... Ni bilo še svetih zakramentov, ne svete maše, ne prekrasnih katoliških praznikov in posebej Marijinega češčenja... Torej!

70. Stari Tobija jemlje slovo, mladi Tobija pa gre na pot.

I. Uvod. Katera je bila najlepša lastnost Tobijevega? (Da je tako prisrčno ljubil svojega bližnjika.) Ako je bil pa Tobija tako zelo skrben za tuje ljudi, kako je moral biti skrben še le za domače! In res nam sv. pismo pripoveduje, kako zelo je ljubil svojega sina edinca, ki mu je dal tudi svoje ime, in kako lepo ga je učil in vzgojeval. O Tobiju mlajšem se bomo danes učili.

II. Pripovedovanje: a) Stari Tobija slutí, da bi utegnil kmalu umreti, zato daje — kakor v slovo — svojemu sinu najpotrebnejše

nauke; *b)* Tobija ml. in angel se poslovita; *c)* Tobiju se približa riba iz reke Tigra; *d)* Tobija in angel se posvetujeta, da bi ostala pri Raguelu; *e)* Tobija se zaroči z Raguelovo hčerjo Saro, angel pa gre sam v Ragez.

III. Pojašnjevanje. *a)* 6 glavnih naukov: 1. Četrta zapoved; 2. strah božji; 3. nečistost in prevzetnost; 4. pravičnost; 5. dobrodelnost; 6. pobožnost in zaupanje v Boga. — Kako da imenuje poprej 4. nego 1. zapoved? (Človek, ki ne ljubi in spoštuje svojih starišev, vidnih dobrotnikov, tudi ne bo ljubil in častil Boga, svojega nevidnega očeta.) Brezbožen je gotovo nehvaležnež, ki ne čisla svojih starišev, osobito svoje matere, ki je toliko trpela zanj. — Nobene zapovedi »ne sme vnamar puščati«, posebej pa se ogibati nečistosti in napuha, ker sta ta dva greha najbolj nevarna in najbolj pogubna. Ako je človek čist in nedolžen pa ponižen, se navadno ni treba bati zanj, da bi si ne skušal pridobiti še drugih čednosti. — Gledé na bližnjika zahteva najprej, da naj bo sin pravičen, potlej pa usmiljen in radodaren. — Le če Bog vodi naša pota, bomo mogli lepo živeti; če pa bogoljubno živimo, bomo srečni že na zemlji, naj pride, kar hoče.

b) »V mesto Ragez«. Tobija je bil v sužnosti — v Ninivah; Ragez pa je v medijanski deželi, kakih 300 ur hoda proti vzhodu. (Medijanska dežela je na vzhodnji strani asirskega kraljevstva ob jugu kapiškega morja.)

c) Kako, da prideta zvečer prvega dne še le do Tigra, saj vidite na zemljevidu, da so Ninive ob Tigru? (Ninive so tako veliko mesto, da se obhodi v 24 urah; torej je bilo Tobijevo stanovanje lahko bolj oddaljeno od reke.)

d) »Do nekega mesta«, blizu Ekbataire, glavnega mesta Medijanske dežele. — »Da bi potemtakem svojih starišev... v zemljo«. Pač res, dober sin, ki bolj misli na zadovoljstvo starišev, nego sam nase.

e) »On ju z veseljem sprejme... jokali«. Ta nenavadni obisk dobrega sorodnika se jim je zdel tem bolj ganljiv, ker je bila Raguelova blaga družina zelo potrta radi sedemkratne nesreče; v nesreči je naše srce bolj mehko in občutno.

IV. Razlaga. 1. Angel varih. Angel je ljubil Tobija, ker se mu je sam ponudil za spremljevalca na daljno pot; varoval ga v nevarnosti in skrbel za zdravje; dobro mu svetoval v najmenitnejši zadevi življenja, ob volitvi stanu; pomagal mu izvršiti naloženo delo, ker je šel mesto njega v Ragez po denar. Tobija je bil poslušen angelu, izpolnil je njegov svet, prosil ga pomoči v nevarnosti. Angel je tudi nasvetoval, kako se odganja moč hudobnega duha. (Vpr. 84—88.)

2. Tobija je bil skrben oče, ki je tako lepo vzgajal in učil svojega sina. Sin pa mu je bil srčno hvaležen za nauke in se je tudi zvesto ravnal po njih (4. zapoved).

V. Uporaba. 1. Ponovi prav s premislekom nauk o angelih v katekizmu in pomisli, kako si zanemarjal doslej dolžnosti do angela varuha, kako redkokrat si mislil nanj, se mu priporočal, ga zahvaljeval itd. Prosi ga odpuščanja. Kes, sklep.

2. Nase obrni nauke, ki jih je dajal stari Tobija, kakor bi jih tebi dajal. — Kako si pa ti hvaležen za lepe nauke svojih starišev? Kako jih izpolnjuješ? Kadar ti kaj ukažejo, še ti misli s poslušnim Tobijem: »Oče (mati): vse bom storil, karkoli ste mi zapovedali«.

A. Kržič.

Kako naj kaznuje kateket svoje osebno razžaljenje v šoli? Kazen je in mora biti vselej za učence vzgojevalno sredstvo. Kazen mora biti, brez nje si ne moremo misliti šole. Najboljši učitelj in najboljša šola sta tam, kjer je treba najmanj kazni. Učitelj, ki ljubi svoje učence, kaznuje vsikdar s težkim srcem in se čuti nekako ponižanega v svoji notranjosti, ako mora rabiti to sredstvo. Obžalovanja vredna je šola in ž njo učenci, kjer se učenik hvali in je nekako ponosen na to, da zna dobro in prav »fino«, »rafinirano« kazni deliti.

Kadar učenik kaznuje, mora biti previden, pa tudi vesten. On ni odgovoren za kazen samo oblastim in starišem, ampak tudi Bogu in svoji vesti, da, nekako tudi učencu samemu. Sicer ta nima nikdar pravice, svojega učenika tožiti zaradi kazni, vendar ga pa bo lahko tožil pred stolom večnega sodnika, ako mu je morebiti z neprevidno kaznijo povzročil telesno ali dušno zlo, ki se pokaže leta in leta pozneje.

Ne sme pa učenik kaznovati, kadar je močno razburjen ali jezen. Lahko bi v tem slučaju učenca preveč kaznoval, ga poškodoval ali mu vsaj storil krivico. V takem slučaju učenik še celo nima pravice kaznovati. »Im Affekt hat der Lehrer eigentlich auch kein Recht zu strafen, denn die Strafe ist da gewissermassen ein Akt der Rache und verliert den Charakter eines Erziehungsmittels, der Lehrer hat aber nur ein Recht zur Ausübung der Strafgewalt für erziehliche Zwecke«¹.

Za kateketa je važno vprašanje, ali se sploh sme med veronaukom kaznovati? Glasoviti šolniki pravijo, da ne. Le za res velike nerednosti naj učencu naznani kazen, odločivši jo na konec ure. Boljše pa je brez mnogo besed postaviti poredneže iz klopi. »In der Religionsstunde zu strafen, ist nicht zu billigen. Die Religion ist zu hei-

¹ Dr. H. Gräfe, Deutsche Volksschule I. Bd. Pag. 336.

lig, die Religionsstunde zu wichtig, als daß man die religiöse Stimmung der Schüler, ohne welche aller Religionsunterricht vergeblich ist, durch Strafen stören dürfte. Wenn übrigens der Religionsunterricht mit angemessener Würde, Innigkeit und Wärme erteilt wird, so dürften Störungen und Verstöße, welche ein Einschreiten des Lehrers nötig machen könnten, schwerlich vorkommen, oder durch Hinweisung auf den hochwichtigen und heiligen Gegenstand im Entstehen unterdrückt werden¹.

Ako se učenec nespodobno vede proti učeniku, si je tega včasih sam kriv. V sedanjih časih pa izvira to posebno iz pohujšljivega govorjenja, katero sliši ali bere učenec doma in drugod. Pri takih pregreških naj bo učenik jako potrpežljiv ter naj skuša učenca privedi do lepega obnašanja bolj s prijaznim in dostojnim vedenjem, z resnim opominom in posvarjenjem, kakor pa s kaznijo. Surovo in drzno zasramovanje naj graja z vso resnobnostjo ter kaznuje tudi s telesno kaznijo, posebno, ako bi trpel učenik na svojem ugledu. Dobro bo pa, da, potrebno, da prepusti, če je sam osebno razžaljen, kaznovanje šolskemu vodji. *Nemo iudex in propria causa.*

Nespodobno vedenje proti starejšim osebam ali celo bogokletstvo pa se naj ne kaznuje: »Dies ist durch Belehrung und ernste, eindringliche Ermahnung für die Zukunft zu verhüten. Jede wirkliche Strafe wäre hier unrecht angewendet.« O vsakem takem slučaju pa se naj stariši obvestijo, da tudi oni zabranijo za prihodnje tako porednost.

Včasih, tedaj ne vsakokrat, lahko prepusti učenik starišem, da otroka kaznujejo. Vsekako mora obvestiti stariše pri večjih prestopkih, posebno v slučajih, v katerih more in mora sodelovati tudi domača vzgoja v hiši očetovi, ali če se otrok ne pregreši toliko proti šolski postavi, marveč proti splošni nravni zapovedi. Vendar pa je treba pomisliti, ali bodo stariši hoteli to kaznovanje prevzeti in bo-li imelo zaželeni uspeh.

Jako dobro sredstvo je, ako kateket v takih slučajih po resnem žuganju božje kazni, ki čaka takega poredneža, prijazno povabi vse součence, da skupno molijo očenaš za kašnivega učenca, da se ga Bog usmili in ne kaznuje po velikosti njegove pregrehe. Pri tej kazni postane krivec tih in velikokrat se začne jokati in prositi za odpuščanje. Vsekako pa napravi velikanski vtisek na celi razred, ko se mu reče: Jaz, tvoj kateket, te ne morem kaznovati, kaznoval te bode tisti, kateri me je poslal, katerega si s temi besedami, s tem obnašanjem razžalil. Moliti hočemo za te, jaz in tvoji součenci in Boga prositi, da se te

¹ L. c. 337.

usmili in ti prizanese. V teh slučajih se naj kateket spominja besed Jezusovih: »In če reče kdo besedo zoper sina človekovega, odpustilo se mu bo; kdor pa reče zoper sv. Duha, ne bo se mu odpustilo, ne v tem veku, ne v prihodnjem. (Mat. 12, 32.) Lastno razžaljenje je treba odpuščati in prezreti kolikor mogoče, posebno dokler res ne trpi njegov ugled, in tudi v tem slučaju ne sme nikakor sam kaznovati, ako bi mu šolski vodja tudi ne hotel pomagati. M. Š.

D. Ascetika.

Liber regulae pastoralis sancti Gregorii papae I., cognomento Magni.

»Ars est artium regimen animarum.« Pars I., c. 1.

III. Del.

Krasno pastirsko vodilo sv. Gregorija smo postavili pod zaglavje »ascetike«, in to opravičimo s tem, da so res prvi, drugi in četrti del ascetične vsebine in se tičejo bolj osebe duhovnikove. Tretji, najobširnejši del pa podaje pastirju navodilo za vladanje in poučevanje vernikov v najrazličnejših okoliščinah. Da pa ne motimo reda v listu, podamo tudi pastirski del »Vodila« pod istim zaglavjem. Na čelu vsakega poglavja bomo podali kratko vsebino.

Predgovor.

Razložili smo dozdej, kakšen bodi dušni pastir sam; pokazati še hočemo, kako naj druge uči. Že je častitljivi oče sv. Gregorij Nacijanški opozarjal, da eni in isti govori in opomini niso za vse ljudi, ker ima vsak človek druge lastnosti in druge potrebščine. Že vsakdanja skušnjava uči, da kar koristi enemu, lahko škoduje drugemu. So n. pr. rastline, ki eno žival redijo, drugi na zdravju škodujejo. Isto zdravilo semtertje enemu bolečine olajša, drugemu jemlje moč; kruh, ki redi močnega, slabi otroško telo.

Kakor telesne jedi in zdravila, je treba tudi duhovni kruh božje besede modro lomiti, da bo imel dobrodejne učinke. Ni vsaka beseda za vse; vsak duhovni govor pa naj bo vendar tako prirejen, da, če je sicer tudi posebno nekaterim namenjen, imajo vendar tudi drugi ob njem kak užitek.

Podobne so duše poslušalcev za igro pripravljenim citram. Umetnik sede k njim, ter spretno in previdno izbira in ubira napete strune, da kjé ne skazi melodije. Pod isto roko in z isto iglo na prstu vabi razne glasove iz citer; ne brenka hkrati po vseh strunah poprek, ampak lepo, kakor je prav, zdaj bolj rahlo, zdaj bolj krepko. Glej v tem mojstru podobo modrega učenika. On želi vse utrditi v božji

ljubezni, zajemlje vedno iz istega studenca božjega nauka, pa modro po potrebščinah različnih vernikov zdaj to, zdaj drugo resnico ter trka zdaj enemu, zdaj drugemu na srce.

1. Kolike razlike je treba v govoru.

Vsakega človeka je treba drugače učiti, drugače opominjati, drugače svariti. Drugače može, drugače žene; drugače mladeniče, drugače starčke; reveže drugače, bogate drugače. Drugače vesele, drugače žalostne; drugače podložne, in drugače predstojnike. Ni eden nauk za hlapce in gospodarje, tudi ne enak za učene in slaboumne. Drugih opominov so potrebni neolikani kot skromni in sramežljivi; drugih predrzni, kakor boječi, drugih nepotrpežljivi kot potrpežljivi. Ni mogoče enakih naukov dajati nevošljivim in dobrosrčnim, tudi ne istih nedolžnim in razuzdanim, ali pa bolanim in zdravim. Drugih naukov so potrebni tisti, ki se bojijo šib in zato živijo sveto, in drugih opominov popolnoma zakrknjeni, katerih niti kazni božje ne poboljšajo. Preveč tihe je treba drugače opominjati kot tiste, ki premnogo govorijo; drugače počasne, drugače nagle, drugače krotke, drugače jezljive; drugače ponižne, drugače napuhnjene; drugače trdovratne, drugače nestanovitne; drugače požrešne, drugače v zavživanju prezdržljive; drugače tiste, ki s svojim imetkom radi skazujejo usmiljenje, drugače one, ki še želijo tuje blago krivično pridobiti; drugače tiste, ki ne želijo tujega blaga, pa tudi svojega ne delijo; drugače tiste, ki so s svojim radodarni, pa ob enem segajo po tujem; drugače v razporu in drugače v miru živeče; drugače tiste, ki sejejo nemir, drugače tiste, ki miru želijo. Drugače je opominjati tiste, ki besede božje prav ne razumejo, in drugače tiste, ki jo sicer razumejo, pa jo prevzetno prevračajo; drugače tiste, ki bi lahko dobro učili, pa si iz ponižnosti ne upajo; drugače tudi tiste, ki še niso dovolj sposobni ali stari za pridiganje in se hočejo prenaglit. Drugače tiste, ki v časnem dobičku iščejo svoje sreče, in drugače tiste, ki le zemeljskega dobička iščejo, pa še pri tem iz strahu pred trdom omagujejo. Drugače zakonske, drugače proste; drugače tiste, ki meseno živé, drugače nedolžne; drugače tiste, ki so grešili v mislih, drugače one, ki v dejanju. Drugače tiste, ki bi morali že storjene grehe objokovati, pa niti ne jenjajo grešiti; drugače tiste, ki so grešno življenje sicer opustili, pa ga ne obžalujejo. Drugače tiste, ki grešijo in svoje grehe še hvalijo, in drugače tiste, ki sicer nad grehi tožujejo, pa se jih vendar ne ogibljejo. Drugače tiste, ki jih poželenje v naglici zapelja, drugače tiste, ki grešijo preišljeno.

Drugače je ravnati s tistimi, ki četudi prav v malenkostih, pa vendar pogostokrat padajo; drugače s tistimi, ki se varujejo malih

prestopkov, delajo pa semtertje velike. Drugače s tistimi, ki dobrega niti ne začnejo, drugače s tistimi, ki začetega ne dovršijo. Drugače s tistimi, ki hudo delajo na skrivnem, dobro pa pred svetom, drugače s tistimi, ki svoja dobra dejanja javnosti prikrivajo, včasih pa storijo kaj takega, da svet o njih slabo sodi.

Toda kaj pomaga vse to naštevati, če tudi prav v kratkem ne podamo navoda za vse različne potrebe. Možem je nalagati malo težja, ženam lažja bremena, da može večje reči v dobrem utrjujejo, žene pa se na milejši način obračajo k dobremu. Mladičice navadno resni opomini bolj navajajo k napredku, starčke pa blagohotne besede naredijo vsprejemljive za dobro, kakor je tudi pisano: »Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem. (I. Tim. 5, 1.)

2. Kako opominjati reveže, kako bogate.

Revežem je treba žalost lajšati s tolažbo, bogatim pa je treba dajati strah, da se ne prevzamejo. Sirotam govori Gospod po preroku: »Nikar se ne boj, ker ne boš osramočena« (Is. 54, 4). In hitro potem jih pomiluje: »Ubožica, od viharja zaganjana« (v. 11). In zopet tolaži ubožca, rekoč: »Izvolil sem te v peči uboštva (48, 10). Tako Gospod do revežev. O bogatih pa naroča sv. Pavel svojemu učencu: »Bogatim tega sveta zapovej, da ne bodo visokih misli« (I. Tim. 6, 17).

Tu je treba posebno poudarjati, da sveti učenik, kakor je ponižen, vendar ne piše: »Prosi«, ampak »Praecepte« — zapoveduj; zakaj četudi je treba s slabostjo lepo ravnati, prevzetnost se vendar ne sme častiti. Takim je torej treba, kar je prav, toliko bolj naravnost povedati, kolikor bolj prevzetujejo v svojih mislih zavoljo minljivega, nečimurnega premoženja. Saj tudi Gospod v evangeliju govori: »Gorje vam bogatim, zakaj svoje oveseljenje že imate« (Luc. 6, 24). Ker namreč ne poznajo večnega veselja, iščejo tolažbe le v obilnosti sedanjega življenja.

Tistim torej, ki vzdihujejo v pomanjkanju, treba dajati tolažbo, tistim pa, katere napihuje posvetna tolažba, treba vsajati strah. Kaže se naj revežem, da posestvajo tisto bogastvo, po katerem ne hrepenijo; bogatinom se pa naj dopove, da imetja, ki ga tolikanj poželijo, ne bodo mogli vedno obdržati.

Dogodi se pa neredko tudi, da je bogatin ponižen, siromak pa prevzet. Tu se pa mora beseda učenikova po razmerah tako zasukniti, da tem resobnejše zadene siromaka, ki ga niti revščina ne poniža, — in tembolj — bi rekli — previdno pohvali imovitega, ki ga tudi bogastvo ne napihne.

Semtertje pa je treba tudi bogate in visoke z lepa opominjati. Saj vemo, dostikrat rahli hladilni obvezki lečijo prav skeleče rane in

zdravnik z milo besedo potolaži hudo bolanega. Prevzetnega in zbesnelega Savla potolaži milo igranje ponižnega Davida (I. Kr. 18, 10). Včasih je pa prav dobro, mogočnjake napeljati do spoznanja krivde, na podoben način, kakor Natan kralja Davida (II. Kr. 12, 4 nasl.). Ni nam treba praviti — znano je — kako umetno je porabil priliko poslanec božji, da nepričakovano pripelje visokega gospoda, da se razvname in razsrđi nad krivico in pri tem sam sebe obsodi. Ne more se resnici ogniti, ne se izgovarjati, tudi se nad spokornim pridigarjem ne jeziti. Prerok je stopil h kralju, kakor zdravnik k ranjencu; dobro je spoznal, da je treba rano krepko vrezati, a dvomil je, bo-li bolnik to pretrpel. Zato je skrival zdravilno orodje pod plaščem, ob dani priliki pa ga je nanagloma zadrl v rano, da je bolnik oster nož poprej občutil, nego ga je videl, da bi ga kje ne zavrnil, če bi ga poprej videl.

3. Kako opominjati vesele, kako žalostne.

Preveselim je staviti pred oči žalost, ki jim preti v večnosti, žalostnim pa veselje, ki se jim obeta v božjem kraljestvu. Veseljaki naj se učijo iz prihodnjih britkosti, ki se jim napovedujejo, česa se jim je bati, žalostni naj slišijo o prihodnjem oveseljevanju, ki se jim obeta. Onim veljajo besede: »Gorje vam, ki se smejete...« tem obeta isti učenik: »Zopet vas bom videl, in vaše srce se bo veselilo, in vašega veselja vam ne bo nihče vzel« (Jan. 16, 22).

Na nekaj pa mi je tu opozoriti, na tiste namreč, ki se po svoji nravi nagibajo bodisi k veselju, bodisi k otožnosti. Vsaka taka lastnost ima namreč to na sebi, da kaj rada zabrede v neko bližnjo sorodno napako. Od naravne veselosti ni dosti daleč nečistost, od otožnosti pa jeza. Zato naj vsakdo pazi na svojo naravno slabost, a ob enem na dotično bližnjo pregreho. Zakaj, če se ne zmeni in ne ozira na to slabost, ki mu je nekako prirojena, utegne zabresti tudi v to, česar se ne zaveda in ne boji.

4. Kako opominjati podložne in predstojnike.

Obojne je opominjati drugače: prve, da jih stan podložnosti ne potere, te, da se na visoki stopinji ne prevzamejo; one, da pokorno slušajo, — te, da zmerno zapovedujejo.

Kar namreč govori sv. Pavel otrokom in starišem, je tudi umeti o podložnikih in predstojnikih. Onim velja: »Sinovi, bodite pokorni svojim starišem v Gospodu«, — tem pa: »In vi očetje, ne dražite svojih sinov k jezi« (Col. 3, 20). Oni naj gledajo, da bodo pred očmi skrivnega sodnika svoje notranje mišljenje prav vravnavali, — ti pa, da bodo svoje podložnike z zunanjim lepim vzgledom vspodbujali.

Predstojniki morajo pomniti, da se tolikokrat smrtno pregrešijo, kolikorkrat se podložniki pohujšajo ob njihovih spridenih vzgledih. Torej je potrebno, da se toliko bolj varujejo krivde, kolikor bolj gotovo je, da sami hitijo v dušno smrt, da so pa tudi krivi dušne smrti tistih, katere pohujšujejo s svojimi hudobnimi vzgledi. Torej je treba opominjati podložne, da tem marljivejše pazijo na sebe, ko jim ni skrbeti za druge; predstojnike pa, da ne pozabijo niti na podložnike, niti na se. Tistim, ki še za se slabo skrbijo, velja opomin: »Pojdi k mravlji, o lenuh, in ogleduj njene poti ter se uči modrosti« (Preg. 6, 6). Predstojnikom pa veljajo resne besede sv. Duha: »Moj sin, ako si se storil poroka za svojega prijatelja, si ptujcu v roko segel, si se z besedami svojih ust zavezal in vjel z lastnim govorjenjem (Preg. 6, 1). »Porok postati za prijatelja«, se pravi, tujo dušo sprejeti v svojo odgovornost; »v roko mu seči«, pomeni skrb imeti, s katero je zdaj obvezan svojemu varovancu. Z besedami svojih ust pa se zaveže in vjame se s svojim govorjenjem«, ker mora potem tem skrbneje sam spolnjevati, kar hoče svojim podložnikom naročevati. Zaveže se z besedami svojih ust, ker že pamet sama pravi, da ne smejo njegovi vzgledi biti drugačni kot njegovi nauki. Zatorej bode pred sodnikom tudi tak odgovor dajal, s kakršnim glasom je drugim zapovedoval. Takoj po navedenih besedah pa sveti Duh opominja: »Stori torej, kar pravim, moj sin, in reši sam sebe, ker si svojemu bližnjemu v roko padel.

Teci, hiti, zbudi svojega prijatelja; ne dajaj spanja svojim očem, in naj ne dremljejo tvoje trepavnice (Preg. 6, 3. 4). Kdorkoli se namreč postavi drugim za vzgled, ima dolžnost, ne le, da sam čuje, ampak tudi, da vzbudi prijatelja. Ni še dosti, da čuje in sveti z lepim življenjem, ampak ga mora iztrgati iz grešne trdovratnosti. Lepo je povedano: »Ne dajaj spanja svojim očem, in naj ne dremljejo tvoje trepavnice«. »Spanje da svojim očem«, kdor opusti namen, skrbeti za svoje izročence; »trepavnice pa dremljejo« tistemu, ki spozna, kaj mu je svariti na podložnih, pa se vsled dušne lenobe dela, kot bi vsega tega prav ne opazil.

Popolnoma spati se pravi, za storjene čine ne vedeti, in jih zato tudi ne popravljati. Ne spati, ampak dremati, se pa pravi, kar je svaritve potrebno, sicer spoznati, pa vsled dušne lenobe in zanikernosti ne kakor je treba grajati in skrbeti za izboljšanje. Z dremanjem se pa pride naposled v popolno spanje, in zatorej navadno predstojnik, ki vidi kako zlo, pa ga ne odstrani, dospe po svoji nemarnosti tako daleč, da hudega, katero počenjajo njegovi podložniki, celo več ne spozna. Naj torej imajo višji povsod svoje oči in naj so v tem podobni tistim nebeškim živalim, ki jih imajo zunaj in znotraj, da tako

gledajo sami na se in na svoje podanike. Naj pa tudi podložniki ne sodijo predrzno svojih predstojnikov, četudi morda vidijo na njih kaj svarljivega; če jih predrzno sodijo, utegnejo sami še globokeje zabresti. Naj si dobro zapomnijo, da ko premišlujejo pregreške predstojnikov, ne postanejo proti njim nekako predrzni; marveč naj, če že zapazijo na predstojnikih kaj resnične graje vrednega, dotični pogrešek sami pri sebi tako premišlujejo, da nikar ne pozabijo božjega strahu in se ne branijo nositi jarma pokorščine in spoštovanja. Ni treba natančno opisovati svetopisemskega vzgleda, kako ginljivo lepo je ravnal sv. mladenič David s kraljem Savlom. Bog mu ga je dal parkrat v roke, pa se ni dotaknil njegovega življenja; in še nad tem se je kesal, da mu je odrezal košček plašča: »Post haec David percussit cor suum eo quod abscidisset oram clamidis Saul (I. Reg. 24, 6). Enako se vestni podložniki kesajo, če so tudi v čem malem škodovali časti svojih predstojnikov. Če namreč nasprotujemo predstojnikom, se ustavljamo tisti najvišji oblasti, ki nam jih je postavila. Zato je tudi rekel Mojzes, ko je videl, da godrnja ljudstvo zoper njega in Arona: »Kaj sva midva? Ni zoper naju vaše godrnjaje, ampak zoper Gospoda« (II. Mojz. 16, 8).

J. Čede.

(Dalje prihodnjič.)

III.

Cerkveni letopis.

1. Okrožnica Pija X. — 2. Prvi konzistorij. — 3. Domače škofije. — 4. Proti-verski boj na Francoskem. — 5. H. Brück.

1. Prva okrožnica papeža Pija X. je izšla dne 4. oktobra m. l. ter je naslovljena na vse patrijarhe, primate, nadškofe, škofe in druge ordinarije, ki imajo mir in edinstvo z apost. stolic. Radovedno je vse pričakovalo, kaj-li bo novi papež prvokrat izpregovoril celemu svetu, zakaj tudi nekatoličani se ozirajo na papeške okrožnice, — v nekaterem oziru še bolj kakor mi. Mislimo sicer, da so naši cenjeni čitatelji že vsi brali to okrožnico v izvorniku, vendar se nam zdi potrebno, podati tukaj glavne misli, ki so v njej izražene.

Pred vsem v začetku okrožnice »E supremi apostolatus cathedra« sv. oče glasno poudarja, kako težko mu je bilo prevzeti težavno breme papeštva ter obrača na sebe besede sv. Anzelma, ki se je tudi branil nadškofijske časti. — Razlogov, da se je bal papeške oblasti, je veliko. Pred vsem ni lahko postati naslednik velikega Leona, ki je tako modro vladal cerkev skoro 26 let ter s svojo bistrumnostjo in s svojimi čednostmi vzbudil občudovanje celo pri nasprotnikih. Med drugimi razlogi, ki dandanes obtežujejo papeško oblast, je posebno tehten sedanji žalostni položaj člo-

veškega rodu. Najhujša bolezen, na kateri boleha današnja družba, je odpad od Boga. Temu zlu se mora papež upirati po besedah prerokovih: »Ecce constitui te hodie super gentes et super regna, ut evellas et destruas, et aedifices et plantas«¹.

Ker je pa bila tako volja božja, zaupajoč v Njega, ki dela človeka močnega, se hoče lotiti dela ter kot geslo svojega pontifikata proglašati: *Instaurare omnia in Christo*², da bode omnia et in omnibus *Christus*³. Našli se bodo sicer ljudje, ki božje reči merijo s človeškim merilom, in ki bodo papeževe težnje tolmačili in obračali le na pozemeljske in strankarske koristi, zatorej pa sv. oče z vso odločnostjo poudarja, da neče nič drugo biti, kakor služabnik Kristusov, s katerega oblastjo se poslužuje. Stvar božja je njegova stvar, za njo je pripravljen žrtvovati vse moči in tudi življenje.

Osrčuje ga pa misel, da mu bodo škofje pri tem delu zvesti pomočniki, saj jim je znan današnji boj zoper Boga, da se mnogi niti javno niti zasebno ne brigajo več zanj.

Kdor razmotruje današnje razmere, mu nehote pride na misel, ni li to začetek zla, ki se napoveduje za poslednje čase, ni li sin pogube že prišel na svet. Z nezaslišano drznostjo in besnostjo se napada vera in pobožnost ter skušajo odstraniti dolžnosti do Boga. Na prestol božji hočejo postaviti človeka ter ga povzdigniti nad vse, kar je Bog.

Kakšen izid bo imel ta boj, ni dvomljivo: človek pač lahko zlorabi svojo prostost ter žali Boga, toda zmaga je naposled vselej na strani božji. To nas uči Bog sam v sv. pismu.

Dasi pa to verujemo, moramo vendar tudi od svoje strani delati; z besedo in dejanjem moramo glasno in očitno oznanjevati in poudarjati najvišjo božjo oblast nad vsemi stvarmi, da jo bodo ljudje spoštovali in ji bodo pokorni. To zahteva tudi splošni blagor človeštva. Vkljub vsemu napredku besni boj vseh proti vsem; človeško srce si želi miru, toda zastoj ga išče, ako zapusti Boga; kjer ni pravičnosti, ni miru: opus iustitiae pax⁴. Mnogi si dandanes prizadevajo, da ohranijo mir in red, toda to dosežejo le oni, ki se drže Boga.

Človeštvo se pa more privedi k Bogu le po Jezusu Kristusu, torej *instaurare omnia in Christo* se pravi, ljudi privedi k pokorščini do Boga. Treba je torej ljudi privedi v kraljestvo Kristusovo in s tem k Bogu živemu in resničnemu, ki je eden v naravi, trojni v osebah, stvarnik sveta, premodri vladar in pravični zakonodavec, ne k takšnemu bogu, kakor si ga vmišljujejo materialisti.

Kateri je pa pot h Kristusu, je jasno, namreč le cerkev, kakor pravi sv. Hrizostom: »Spes tua Ecclesia, salus tua Ecclesia, refugium tuum Ecclesia«⁵. Treba je torej človeštvo privedi k cerkvi, po cerkvi h Kristusu, po Kristusu k Bogu. Da se to doseže, je treba delati iz vseh moči, da se izkorenini poglavitno zlo našega časa (napuh), da se človek postavlja na mesto Boga; treba je braniti nauke in zapovedi evangeljske, odločneje braniti resnice, ki jih cerkev uči, zlasti o svetosti zakona, o vzgoji otrok, o posestvanju in rabi pozemeljskih dobrin, o dolžnostih do vladarjev, ter vpeljati ravnotežje na podlagi krščanske pravičnosti med raznimi sloji.

¹ Jerem. 1, 10. — ² Ephes. 1, 10. — ³ Coloss. 3, 11. — ⁴ Is. 32, 17.

⁵ Hom. de capto Eutropio n. 6.

To si stavi papež kot nalogo svojega pontifikata, škofje pa naj ga v tem podpirajo.

Sredstva pa v dosego tega namena so: prva skrb bodi, da se v Kristusu preobrazi duhovščina, ki ima nalogo druge prenoviti v Kristusu. Zatorej bodi škofom poglobljena skrb, da se duhovščina izobrazí v svetosti, skrbijo naj, da bodo duhovna semenišča cvetela enako v nauku in v svetosti življenja. »Seminarium cordis quisque vestri delicias habetote«. Kadar pa pride čas, da kandidatje sprejmejo sv. rede, naj se spomnijo besed sv. Pavla: *Nemini cito manus imposueris*¹. Kakšni bodo duhovniki, takšni bodo po večini verniki. V posebno skrb priporoča sv. oče škofom tudi mlade mašnike, naj jih v nemajo in vspodbujajo, da delujejo le za Boga in zveličanje duš. On sam hoče paziti, da se v mlado duhovščino ne zaje racionalizem ali semiracionalizem. Nikakor pa ne obsoja onih mlajših duhovnikov, ki si skušajo pridobiti raznih koristnih znanosti, da bi tem uspešneje mogli zavračati sovražnike resnice. Toda odkrito priznava sv. oče, da daje prednost onim, ki sicer svetih in svetnih ved ne zanemarjajo, vendar pa se pred vsem posvetijo zveličanju duš, vestno izvršujoč svojo službo. Ne manjka jih med duhovniki, ki svoje moči žrtvujejo rečem navidezne vrednosti, malo jih je pa, ki bi si po vzgledu Zveličarjevem k srcu vzeli besede prerokove: *Spiritus Domini unxit me, evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, praedicare captivis remissionem et coecis visum*².

Veliko ljudi sovraži Kristusa in cerkev ter se boji evangelija bolj iz nevednosti kakor iz hudobije, in taki se dobe celo med višje izobrazenimi; odtod izvira pomanjkanje vere. Vsled napredka vede ne ugašuje vera, ampak bolj vsled nevednosti, čim večja je nevednost, tem večji je odpad od vere. Zato je ukazano apostolom: *Docete omnes gentes*³. — Da pa ima pouk pravi uspeh, ni nič bolj izdatnega, kakor ljubezen. Zastonj je upati, da bi se duhovi s strogostjo privedli k Bogu; prehudo karanje zmot in pregreh več škoduje, kakor hasni. Vzgleđ nam bodi Kristus v svoji krotkosti⁴.

Mnogokrat se ljudje hujsi dozdevajo kakor so. Vsled navade, predsodkov, prigovarjanja in vzgledov in vsled strahu večkrat zaidejo med brezbožneže, a njih volja ni hudobna. Plamena krščanske ljubezni take duše ne bodo odbile; morda se bo sicer pozno pokazal sad našega dela, toda ljubezen se v prenašanju ne utruđi in plačilo božje ni obljubljeno uspehu dela, ampak volji.

V ta namen naj delujejo ne le škofje in duhovniki, marveč vsi verniki, a vedno v soglasju in pod vodstvom škofov. Sv. oče želi, da se kataličani po mestih in po deželi združujejo v društva, toda udje naj tudi stanovitno krščansko živijo. Nič ne pomaga o dolžnostih in pravicah lepo in učeno govoriti, če se pa dejanje ne strinja s tem. »Postulant enim actionem tempora«. Božje in cerkvene zapovedi treba natančno izpolnjevati, vero prosto in očitno spoznavati ter opravljati vsakršna dela krščanske ljubezni. Vzgleđi pravih vojakov Kristusovih bodo več koristili kakor vse učene razprave brez dejanja. Ako se bodo po mestih in po deželi zvesto izpolnjevale božje zapovedi, ako se bodo v časti imele svete reči,

¹ I. Tim. 5, 22. — ² Luk. 4, 18. 19. — ³ Mat. 28, 19.

⁴ Mat. 11, 28; II. Tim. 4, 2; I. Cor. 13, 14. 12.

ako se bodo pogostoma sprejemali sv. zakramenti in varovalo vse drugo, kar spada h krščanskemu življenju, se bo res vse v Kristusu prenovilo. In to bo koristilo tudi časnemu blagru držav. Bogatini in velikaši bodo z ljubeznijo in pravičnostjo pomagali siromakom, ti pa bodo svojo usodo mirno in potrpežljivo prenašali; državljani se ne bodo pokoravali poželenju, ampak zakonom, in spoštovanje do vladarjev jim bo sveto. Tedaj bodo tudi vsi uvideli, da cerkev, kakor je od Kristusa ustanovljena, potrebuje popolne prostosti in ne more biti podložna tuji oblasti.

K sklepu priporoča sv. oče kot nadnaravno sredstvo molitev, zlasti češčenje D. M. z rožnim vencem, katerega je njegov prednik toli priporočal, kakor tudi njenega deviškega ženina sv. Jožefa in sv. apost. Petra in Pavla.

2. Prvi konzistorij Pija X., tajni in javni se je vršil dne 9. novembra. V svojem nagovoru na kardinale zopet poudarja sv. oče, kako težko mu je bilo prevzeti odgovornosti polno službo naslednika sv. Petra. Zapajoč na božjo pomoč, se je udal božji volji, ki mu je naložila na rame to apostolsko breme. Vso svojo skrb hoče obračati v to, da sveto in nemadeževano ohrani zaklad vere ter skrbi za večno zveličanje duš.

Da pa more to svojo službo prav opravljati, mu je nujno potrebna neodvisnost, da ni podvržen nobeni svetni oblasti, zato je tudi močno obžaluje krivico, ki se je v tem oziru storila cerkvi.

Po novotarijah hlepeči ljudje so radovedno pričakovali, kak program bo razvil novi papež; toda drugega programa si ne more izbrati, kakor so ga imeli njegovi predniki, in katerega je razložil v svoji prvi okrožnici, in ta je: *Instaurare omnia in Christo*. Ker je pa Kristus resnica, zato mu bo posebno na srcu oznanjevanje resnice. Priprosta in jasna beseda Kristusova, hoče, da teče vedno iz njegovih ust.

V tem oziru bo potrebno pojasniti pojme, bodisi naravne ali nadnaravne, ki so dandanes nekam zmedeni: načela o disciplini, o oblasti in pravici. Učiti hoče vse, ne samo podložnike, ampak tudi zapovedovalce ter vse delovanje v zasebnem in javnem, socialnem in političnem življenju uravnovati po načelih pravice in nravnosti.

Marsikomu je sicer v spotiko, da se papež briga tudi za politične reči, toda kdor nepristranski presoja stvari, mora priznati, da papež kot učitelj vere in nravnosti ne more od svoje službe izločiti politike. Kot vrhovni poglavar popolne družbe, cerkve, mora stopiti v dotiko z vladarji, torej se pečati s politikom, če hoče obvarovati prostost in pravice katoličanov.

Po naravi sicer človek išče in ljubi resnico, toda vsled pokvarjene narave mnogi sovražijo oznanjevanje resnice, da se ne razodenejo njih zmote in hudobno poželenje. Tako sovraštvo papeža ne bo zastrašilo, da bi ne oznanjeval resnice.

Očita se cerkvi, da je nasprotna prostosti in napredku. Toda cerkev obsoja pač in kroti razbrzdanost in zlorabo prostosti, pravo prostost pa vedno varuje in neguje. Trditve današnje filozofije in državnega prava, ki nasprotujejo večnemu zakonu, bo po svojem apostolskem poklicu obsojal, s tem pa ne bo zadrževal napredka, ampak branil, da človeštvo ne zaide v pogubo.

A tudi nasprotnike resnice sv. oče pomiluje sicer, vendar jih z ljubeznijo oklepa in priporoča božjemu milosrčju, zakaj, kakor je papeštvu

naloga, »*quae vera iusta recta sunt probare et tueri, quae falsa iniusta prava detestari et reicere*«, tako tudi imeti usmiljenje in deliti odpuščanje grešnikom — po vzgledu božjega Zveličarja.

Česar njegovi predniki niso mogli, tudi on ne upa doseči, namreč da bi z mote in krivico popolnoma zmagala resnica, vendar si bo prizadeval, da se oblast resnice utrdi pri dobrih in razširi pri onih, ki niso slabe volje.

V istem konzistoriju je sv. oče imenoval dva nova kardinala in sicer svojega državnega tajnika Merry del Val-a in padovanskega škofa Josipa Callegari.

Posebno zanimanje vzbuja 39letni kardinal Merry del Val, ki je 18. vinotoka postal pravi državni tajnik. Pozornost je vzbudilo že to, da je tako odlično službo dobil mož, ki ni Italijan in še ni bil kardinal. Listi različne smeri se izražajo kaj pohvalno o novem državnem tajniku. Papež sam v svojem lastnoročnem pismu navaja kot povod imenovanja njegovo globoko pobožnost, marljivost in spretnost v diplomatskih poslih. Že Leon XIII. ga je zelo cenil in mu je izročil marsikatero kočljivo nalogo, katero je vselej z nenavadno spretnostjo izvršil. Med drugim je bil na čelu papeževemu poslanstvu pri kronanju angl. kralja Eduarda VII. Po smrti Leonovi, še preden je kardinal Sarto (sedanji papež) prišel v Rim, je kardinalski kolegij izvolil del Vala za tajnika konklava.

Rodil se je del Val 10. vinot. 1865 v Londonu. Oče mu je bil po svojih prednikih Irek, sicer je pa služil v španski diplomaciji, mati pa je bila iz španske poangležene obitelji. Kot duhovnik še sedaj pripada vestminsterski škofiji. Govori in piše Merry del Val dobro francoski, italijanski, španski, angleški in nemški. Narava mu je dala tudi krasno telesno postavo.

Znano je, da je novi državni tajnik ljubljeneec kardinala Rampolle, ki je bil pravičen tudi Slovanom in zavzet za cerkveno unijo; ni dvoma, da bo tudi njegov naslednik deloval v tej smeri in bo s svojimi zmožnostmi krepka opora papežu Piju X.

Novemu papežu so se zadnji čas poklonili mnogoteri božjepotniki iz Italije in drugih dežel. Zlasti je pa bila izvirna in srečna misel, da so se sv. očetu poklonile v velikanskem številu rimske župnije. Ker v sedanjih političnih razmerah papež ne more iz Vatikana med svoje Rimljane, zbrali so se ti krog njega v vatikanskih vrtovih.

3. Domače škofije. a) V lav. škofiji je zadnji čas najvažnejši pojav v cerkvenem življenju šestnajststoletnica smrti sv. Viktorina. Ker o tem govorimo spredaj v posebnem članku, podrobno opisovanje slavnosti pa ne spada v naš list in o tem izide svoj čas, kakor slišimo, posebna knjižica, nimamo o tem kaj posebnega poročati. Za karakteristiko naših razmer pa ne smemo zamolčati, da je žalibog tudi v to čisto nedolžno slovesnost sovražna nadutost in nestrpnost spustila svoj žolč, kar je dalo povod daljši časniški polemiki. Ker se je slovesnosti prav vrlo udeležilo tudi slovensko ljudstvo iz cele dekanije in celo drugih dekanij, je pač naravno, da se je v cerkvi slovensko pelo in da so duhovniki — in sicer le zunanji — morali tudi zbranemu ljudstvu v slovenskem jeziku razložiti pomen slovesnosti. Za meščane so pa bile itak nemške pridige. In to, da se je v proštjski cerkvi slišala enkrat pesem in božja beseda v slovenskem

jeziku, je tako razkačilo gotove sloje, da je celo mestno starešinstvo smatralo za potrebno, v izvanredni seji izreči oster protest.

Drugod, kjer se zavedajo velikih zgodovinskih tradicij, bi se občinski zastop sešel k slovesni seji ter bi se priredile primerne svečanosti in bi se z veseljem pozdravilo, ako bi se slovesnosti udeležili tudi drugojezični sodržavljeni. V Ptujju se je moralo zgoditi drugače... To stališče je v diametralnem nasprotju z naročilom Kristusovim: »Pojdite in učite vse narode«, to je znak, kako globoko je padel v gotovih krogih čut krščanske in celo naravne pravičnosti. In vse to so uprizorili ljudje, ki se sicer za cerkev nič ne zmenijo. Komu bi ne prišle tu na misel besede Kristusove: »Vae autem vobis, Scribae et Pharisei, hypocritae, quia clauditis regnum coelorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare« (Matth. 18, 13).

b) Važen pojav v našem javnem življenju je ustanovni shod družbe treznosti, ki se je vršil v Ljubljani dne 26. vin. v kn. šk. palači. Razni govorniki so iz različnih strani razmotrivali važnost protialkoholnega gibanja: boj zoper pijančevanje je apostolsko delo, zatorej ga zlasti duhovnik ne sme prezreti; pijančevanje je eden poglavitnih vzrokov socialne bede, zatorej mu mora posvetiti vso pozornost sociolog; alkoholizem je strup za fizično zdravje, zatorej je skrbno preiskovati vzroke pijančevanja in jih skušati v korenini zatreti. Najdoslednejše in najradikalnejše sredstvo proti alkoholizmu je — abstinenca.

Na shodu se je ustanovila vseslovenska družba treznosti, kar je prav, ker sovrag — alkoholizem — nam razjeda ljudstvo na vse strani, s skupno organizacijo se pa uspešneje kaj doseže. V odboru so tudi zastopane vse avstrijske slovenske pokrajine. — Proti pijančevanju se je že sicer pri nas marsikaj storilo; proti njemu se je pogumno bojeval slavni Friderik Baraga kakor tudi Slomšek v poljudnih spisih; zmernostno družbo je imela že prej lavantinska in ljubljanska škofija in menda tudi druge, o zatiranju nezmernosti je v III. lavant. sinodi l. 1900 izdana posebna konstitucija, ljubljanski kn. šk. ordinarijat se je v imenu sinode l. 1903 obrnil tudi na kranjsko deželno vlado, naj ista na podlagi obstoječih postav pomaga zaježiti nezumno popivanje, s katerim so navadno, posebno ob večjih praznikih, združeni divji pretepi¹.

Praktično se je pa vendar storilo v tem oziru še veliko premalo. Protialkoholno gibanje tirja pred vsem dejanja. Za marsikatero stvar so ljudje pač zavzeti, dokler se suče le v teoriji, ne tirja osebnih žrtev in se nje dejanska izvršitev lahko prepusti drugim. Boj proti pijančevanju, če se vzame resno, pa neizprosno tirja, da vsak sam pri sebi najprej začne. In tu je poglavitni vzrok dosedanjih majhnih uspehov v boju zoper pijančevanje na Slovenskem. Dokler t. zv. inteligenca — vse eno ali svetna ali duhovska — marljivo pri polnih bokalih dejstvuje znano, za slovensko lahkomišljenost toli značilno pesem:

»Sladko vince piti, to me veseli...«, dotlej je zastoj ljudstvu govoriti o zmernosti. V tem oziru imajo naši družabni običaji marsikatero temno stran, katero seveda le malokdo hoče spoznati, še manj pa spreminiti. Trebalo bi v resnici Herkula, da bi v tem oziru spravil kupe gnoja iz augijskega hleva.

¹ Ljublj. škof. list št. IX. l. 1903, str. 96.

Protialkoholno gibanje, ako se pametno vravna, ni v nasprotju z važno točko našega narodnega gospodarstva, t. j. s pridelovanjem vina. Boj zoper pijančevanje naj pri nas svojo glavno moč obrne zoper vživanje ponarejenih, naravnost strupenih žganih pijač, ki ogromno ljudskega premoženja mečejo v žepe tujih brezvestnih fabrikantov in krčmarjev. Uživanje domačega vinskega pridelka naj se pa spravi v določene meje in zlasti skuša preprečiti, da se otrokom ne dajejo sploh nikakšne alkoholne pijače. Družba zmernosti naj torej ne leti za nedosegljivimi ideali, marveč naj praktično skuša odstraniti, kar je najbolj škodljivo. Njena pravila so tudi v tem zmislu sestavljena. Zlasti trije činitelji lahko zoper alkoholizem mnogo storijo: časnikarstvo, učiteljstvo in duhovščina. Časniki slovenski, naj si so tudi sicer različnega političnega mišljenja, bi morali vsi zistematično voditi boj zoper pijančevanje. Kar se tiče našega lista, bomo dobrim sestavkom glede tega vprašanja radi odstopili prostor ter razmotrivali zlasti njega dušnopastirsko stran.

Glede nove občne družbe treznosti za sedaj želimo, da se povsod izvrši želja prej navedene lavantinske sinode (t. 5.): »Propagandae sunt societates temperantiae«.

c) Ricmanjska zadeva še vedno ni končana. Dne 13. sept. 1903 je škof tržaški naznanil Ricmanjcem odloke rimske stolice z dne 3. sept., s katerimi rimska stolica odobrava ravnanje škofovo in ne dovoljuje prestopa h grško-vzhodnema obreda. Rim je torej govoril, žal, da uporneži še vedno ne slušajo. Stvar je pa tem resnejša, ker skoro po vsej Istri tle pod pepelom. Naj bi vendar vsaj vodniki ljudstva sprevideli, da je v narodnem in gospodarskem oziru dela dovolj in da bi verski boj le še povečal bedo uboge dežele. Zlasti duhovščini mora biti jasno, kako strašno resna stvar je, staviti s hujskanjem in upornostjo na kocko najvišje in najsvetejše reči: pravovernost ter časni in večni blagor neštevilnih duš. Ubi Petrus, ibi Ecclesia, ubi Ecclesia, ibi Christus. Habere iam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.

4. Protiverski boj na Francoskem postaja vedno silnejši in zavzema vedno večji obseg. Brezozirno se izvaja proti verskim družbam zakon o kongregacijah, a to še ne zadostuje. Z odpravo zakona Falloux se hoče sploh odvzeti udom verskih družeb možnost, poučevati in vzgajati mladino. Vkljub pomislekom prejšnjega ministerskega predsednika Waldeck-Rousseau-a, stvaritelja protikongregacijskega zakona, je senat sprejel predlog senatorja Delpecha, da se tudi autorizovanim kongregacijam prepove ustanavljati in voditi šole. Pouk in vzgoja morata postati izključno državni monopol. Nasproti katol. redovom ni prostosti in ne pravice. Vsako svetovno naziranje, bodisi materijalistično, panteistično, socialistično, anarhistično; kalvinstvo, luteranstvo, judovstvo ima prostost, le pozitivnemu krščanstvu katoliške cerkve se ne sme dopustiti nikakšna pravica. Za francosko cerkev so v polnem pomenu nastopili dnevi Julijana Odpadnika. V najkrajšem času je pričakovati odprava konkordata in ločitev države od cerkve. Samo na sebi bi z ozirom na sedanje razmere to ne bilo najhujše zlo, ako bi se izvršilo v onem zmislu, kakor je n. pr. v Severni Ameriki. Toda francoski nasilniki bodo s tem odpravili pač vse dolžnosti, ki jih ima država do cerkve, z druge strani bodo pa potem prostovoljno zatirali cerkev in se samolastno mešali v njene zadeve. F. K.

5. † Henrik Brück, škof v Mogunciji in zaslužen pisatelj na polju katoliške zgodovine, ki je po svoji zgodovini katoliške cerkve znan tudi mnogim našim čitateljem, je umrl dne 6. listopada 1903. Rodil se je 25. vinot. 1831 v Bingenu ob Renu. Po končanih privatnih študijah je l. 1851 stopil v semenišče v Mainzu, kjer je l. 1855 bil posvečen v mašnika. Potem je še nadaljeval svoje študije v Monakovem in nekoliko v Rimu. L. 1857 je postal docent, l. 1861 pa redni profesor cerkv. zgodovine in leta 1887 še tudi cerkvenega prava. L. 1889 je postal stolni kanonik v Mainzu, čez 10 let, namreč 21. dec. 1899 pa škof ravnotam in je bil posvečen 20. majn. 1900.

Njegovo najbolj znano literarno delo je »Lehrbuch der Kirchengeschichte«, ki se rabi v mnogih bogoslovnih zavodih kot učna knjiga in je l. 1898 izšla v 7. izdaji. Druga njegova dela so: »Die rationalistischen Bestrebungen im kathol. Deutschland, besonders in den drei rheinischen Erzbistümern in der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts« 1865; »Die oberrheinische Kirchenprovinz von ihrer Gründung bis zur Gegenwart« 1868; »Adam Franz Lennig, Generalvicar und Domdekan in Mainz« 1870; »Das irische Veto« 1879; »Die geheimen Gesellschaften in Spanien und ihre Stellung zur Kirche und Staat« 1881; »Geschichte der kathol. Kirche im 19. Jahrhundert«. Od tega dela so izšli od l. 1887—1901 štirje zvezki¹; ostalo je nedovršeno; prvi in drugi zv. sta izšla v II. izdaji. F. K.

Misijonski obzornik.

Azija.

Armenija. Macedonski nemiri so v Armeniji povzročili žalostne razmere. Vsa dežela je vznemirjena, kakor izvemo iz pisma kapucina, o. Evgena, apostolskega prefekta v Trapezuntu. Kristjane hudo preganjajo.

Perzija. Divji kurdi so napadli krščanske vasi, jih oropali in požgali. 25 kristjanov, med temi 12 zelo vplivnih katoličanov je umorjenih. Tri vasi so docela razdžane. Vsa žetev je vničena. V četrti vasi so bili kristjani dovolj močni, da so odbili napad, ampak njih polja so tako opustošena, da je več tisoč kristjanov pahnjenih v skrajno bedo. Vrhtega pa še toča ni prizanesla revežem. Lakota je neizogibna.

Kitajsko. Po poročilu msgr. Chouleta, apostolskega vikarija, so razmere v južni Mandžuriji prežalostne. Roparske drhali vznemirjajo vso deželo, da celo v obzidana mesta se drznejo. Skrivne družbe se pojavljajo, kakor gobe po toplem dežju, zlasti je razširjena družba Tsae-li-ti, h kateri spada celo mnogo vojakov in uradnikov. Njih namen je, vničiti vladajočo hišo; ker pa neposredno ne morejo nastopiti proti vladi, zato jo hočejo zamotati v sovraštvo s tujci in kristjani in jo spraviti v konflikt z drugimi državami. Ko so Rusi zasedli Mandžurijo, se je položaj misijona zboljšal. Več misijonskih postaj ima svoj obstanek zahvaliti samo ruskemu posredovanju. Med 26 distrikta se je vsaj v 21 začelo delovati. Ampak ravno Siao-le-šau (N. Lj. Gospa iz Lourda), pred preganjanjem ena najbolj cvetočih postaj, je še vedno gnezdo roparjev. — Lepa stolnica in misijonske stavbe v Mukdenu so v razvalinah. Toda vkljub vsem teža-

¹ Ocen o zadnjem zvezku gl. »Voditelj« l. 1901 str. 243—244. Ondi napovedani daljni zvezek še ni izšel.

vam je bilo lani krščenih 195 odraslih in 2083 paganskih otrok; število katoličanov se je povzpelo do 17.000 — Iz severne Mandžurije poroča msgr. Lalouyer, da so cerkve, kapele, šole, misijonske hiše večinoma vse popravljene iz odškodninskega denarja. Krstili so lani 471 odraslih in 806 paganskih otrok; število katoličanov znaša 8926. — V zahodnem Sečuenu so lani po letu hudo preganjali kristjane. Več krščanskih občin so napadli bokserji, stanovanja in misijonske hiše so upepelili in pomorili nad 1500 kristjanov, med njimi tudi mladega kitajskega duhovnika, Jožefa Huang. Vkljub preganjanju je bilo krščenih 1405 odraslih in 24.306 otrok; katoličanov je okroglo 40.000. — V južnem Sečuenu delajo mnogo težav protestanti, ki so zlasti v glavnih mestih Sui-fu, Lu-čeu, Ya-čeu, Kia-tin. Še več pa je 'domačih agentov', ki razširjajo brez vsega nadzorstva nekaj evangelij, katerega ne razumejo, niti ga niso brali. Da bi se katoliški misijon mogel kosati s protestantskim v karitativnem delovanju, so poklicali šest sester v Sui-fu. Krščenih je bilo lani 933 odraslih in 24.842 paganskih otrok; katoličanov je 20.000. — V Tibetu ima misijon 12 postaj, ki leže ob vznožju Himalaja. Pravi Tibet pa je misijonarjem še zaprt, zlasti uradništvo in fanatični lama ovirajo misijonsko delovanje. Krščenih je bilo 79 odraslih in 177 paganskih otrok; katoličanov je 1884. — V Yünanu so se začeli resnobni nemiri, v katerih bo sevé največ trpelo misijonsko delovanje. Katoličanov je okrog 12.000. — Splošno so se razmere na Kitajskem lani zboljšale. Mandarini in uradniki so prijaznejši in se, kolikor je v njih močeh, ogibljejo vsakih preprirov. Krščanski vpliv in ugled raste od dne do dne. Ljudstvo trumoma prihaja v katehumenate, da bi se pripravilo na sv. krst. Seve za stare ljudi je to težavno, naučiti se molitvic ali vsaj temeljnih resnic krščanske vere. Dovolj poučeni prejmejo zakrament sv. krsta, in dan pozneje prvo sv. obhajilo. Ženski spol poučujejo navadno kitajske sestre, misijonarji jih le izprašujejo od časa do časa.

Indija zahodna. V Bombayu razsajajo, kakor poroča o. Alfons Martin, razven kuge še osepnice in špički. V tistem delu mesta, kjer prebiva nadškof, so našli mrtvih podgan brez števila, kar napoveduje kugo. V tiskarni lista 'Catholic Examiner' so visele raz strop. Družina nadškofova je umirala vsled kuge, a nadškof se je branil zapustiti stanovanje, da se ne bi zbegalo delavstvo v tiskarni. St. Xavier High-School je zgubila 10 gojencev, okrog 50 jih je pobegnilo iz strahu pred neizprosno morilko. — V zahodni Bengaliji, zlasti v Biru in Gangpuru se je pojavilo nenavadno močno versko gibanje. Protestantska misijonska družba je ljudstvo smatrala že za protestantsko, zdaj pa se vas za vasjo da vsprejeti v naročje katoliške cerkve. Središče takozvanega Khol-misijona je zdaj Rengarich.

Indija vzhodna. V Tonkingu, kjer je zemlja napojena z mučniško krvjo, je krščanstvo pognalo že močne korenine. Tukaj delujejo misijonarji pariškega semenišča, razmeroma pa je domači kler že močno zastopan. Saj si je pariško semenišče postavilo za glavno nalogo, odgojiti mnogo gorečih duhovnikov-domačinov. — Posebne važnosti so tukaj takozvane 'hiše božje', v katerih misijonarji, domači duhovniki, katehisti in mlajši pomočniki skupaj živijo. Vsi ti se prostovoljno posvetijo misijonskemu delovanju, brezplačno in pa tudi brez vsake obljube. V te hiše se sprejemajo najbolj nadarjeni dečki v starosti od 10—12. leta. Izobražujejo

jih do 16—18. leta, ko jih vsprejmejo v deško semenišče. Tukaj traja učenje 10 let. Ko so prebili skušnjo za katehiste, jih vzamejo misijonarji in župniki za pomočnike. Najboljše pa sprejmejo v duhovsko semenišče, kjer se učé bogoslovja. — Škof Pigneau v južnem Tonkingu piše: »Z veseljem izjavljam, da smo z domačim duhovništvom prav zadovoljni. Duhovniki so vajeni discipline in pokorščine, zlasti so goreči v izpolnjevanju svojih dušnopastirskih dolžnosti. Župnika o. Six in o. Huong, ki sta se že preselila v večnost, sta bila vzor duhovskega življenja in delovanja«. — Tudi redovništvo je častno zastopano. Sestre sv. Pavla spremljajo francosko vojaštvo in vodijo tudi veliko vladno bolnišnico v Hanoi, kjer so v sedmih letih krstile 1500 umirajočih. Istotam so ustanovile novicijat, v katerem se je lani že 14 annamitink pripravljalo na svoj bodoči poklic. V Hanoi so se leta 1895. nastanile tudi karmeličanke iz Saigona. Družba »ljubljenk sv. križa« je že stara. Le-te sestre nimajo nobenih obljub, živijo pa sicer zelo spokorno in se odlikujejo po svoji gorečnosti kot potujoče krstiteljice. — Šol ima misijon 433, katere pohaja 7995 otrok. Tudi srednje šole so zastopane. Šolski bratje imajo kolegij v Hanoi z 450 gojenci, sestre sv. Pavla pa penzionat za evropska in domača dekleta. — V mestu Keso ima misijon dve tiskarni, eno s kitajskimi, drugo z evropskimi črkami. — Paganov se sicer ne spreobrača več toliko, kakor prejšnja leta, zdaj so že bolj malomarni in brezbrizni proti katoliški veri. Revni ljudje se ne morejo povspeti nad zahteve želodca, bogati pa mislijo samo na vživanje. Evropejci jim tudi ne dajejo vzgledov, ki bi jih vleкли v nebesa. Vsled kulturne borbe na Francoskem je zavladalo tudi v tej naselbini napeto razmerje med cerkveno in posvetno oblastjo.

Iz vzhodne Cochinchine piše apostolski vikarij, msgr. Grangeon, da žalostni gospodarski položaj, katerega je zakrivila veri sovražna francoska vlada, zelo ovira misijonsko delovanje. Mandarin, ki so »očetje in matere ljudstva«, nimajo srca za revno ljudstvo. Zato pa vlada občna nezadovoljnost. Vsled tega se je naloga misijonarjev spremenila. Sirotiščnice bi se morale zboljšati, semenišča potrebujejo preosnove, zlasti pa primanjkuje šol, ki bi odgovarjale razmeram. Premožni pagani bi gotovo rajši pošiljali svoje otroke k misijonarjem, kakor pa v državno šolo. Ako bi se stavile tudi bolnišnice, kjer bi se revnemu ljudstvu skazovalo brezštevilnih dobrot, bi to misijonarjem pridobilo občne simpatije in bi odpiralo tisočerim dušam nebesa. — Velike važnosti je semenišče za katehiste v Andücu, ki šteje 44 gojencev; 20 izmed teh jih že deluje zunaj. Dva meseca vsakega tečaja se vzdržujejo v semenišču, ostale mesece pa v krščanskih občinah. Vsak mesec poročajo predstojniku o svojem delovanju. Le-ta jih pa vsako četrletje obiše ali pa za tri dni pokliče v semenišče. — Med spreobrnjenci ne manjka vzgledov čednostnega krščanskega življenja. Vspodbudno je, kar pripoveduje o. Cransac o domačem učitelju, po imenu Andrej Do. Kot osemnajstleten mladenič je prebiral francoske knjige. Pri tem čitvu je spoznal, da je Evropo le krščanska vera povzdignila na to visoko stopinjo. Sklenil je, postati kristjan. V tem sklepu ga je potrdilo občevanje z misijonarji. Bog ga je hudo skušal. Otrok mu zbolil na smrt. Hitro pokliče kristjana, ki ga krsti. Ko krščeni otrok izdihne svojo nedolžno dušo, reče Andrej svoji ženi: »Srečnejši je od naju, v nebesih je. Midva pa sva v nevarnosti, da umrjeva brez krsta; prosil bom za mesto, kjer je katoliška cerkev.« Res je dobil mesto učitelja v

Congang. Tukaj mu umrjeta dve dekletci hitro po sv. krstu. Pripravljaj je tudi svojo ženo na krst. Ko se je ustavljala, ji je ljubeznivo prigovarjal: »Glej, midva ljubiva svoje otroke in bi rada bila kdaj z njimi skupaj. Ako pa umrjeva brez krsta, jih ne vidiva nikoli.« In jo je poučeval v krščanskem nauku. Sam pa se je naučil vse molitve, anamitski katekizem in evangelij v francoskem jeziku. Konečno je bila cela družina leta 1899. krščena. »Oče«, je nagovoril krstitelja, »ako bi na vprašanje, ali se odpoveš hudiču, smel povedati vse, kar bi hotel, sem prepričan, da bi se satan kaj malo razveselil moje izjave. Da, da, odpovem se satanu iz vsega srca in za vselej. Ne vem, kaj bi počel veselja, da bom za nekaj trenutkov otrok božji in kristjan!« V praznik vnebovzvetja Marijinega pa je prejel prvo sv. obhajilo. Bil je tako ginjen, da ni mogel spregovoriti besede, a glasno so govorile solze, ki so rosile njegovo lice. — Ob smrti četrtega otroka ga je hotel misijonar tolažiti, a zavrnil ga je rekoč: »Oče, popolnoma sem zadovoljen, kajti moj otrok je srečen; to je že četrty otrok, katerega je Bog vzel k sebi in ga uvrstil med angele.« — Živel je kakor redovnik. Posebno se mora povdarjati njegova otroška pobožnost do Marije. Rožni venec je bil njegov večni spremljevalec. Ako ga je zadel kaka skušnja ali sploh kaka težava, takoj je bil na kolenih in se je priporočal Bogu in Mariji. Dne 29. julija 1902. pa je umrl, v spodbudo vsem, ki so ga poznali. Kakršno življenje, taka smrt.

Tudi poročilo msgr. Caspara iz severne Cochinchine je tolažilno. Misijon ima zelo obiskano božjo pot matere božje v Lavangu. Razrušene kapelice in cerkvice se vsepovsod nadomestujejo z lepimi kamenitimi cerkvami. V obče je položaj misijona na Indo-Kitajskem prav povoljen. Le žal, da je ta dežela še večinoma paganska, in da francoska vlada misijonsko delovanje zelo ovira.

Afrika.

Egipt. Da bi se katoliško-koptski patrijarhat spet ustanovil in se Kopti združili s pravo cerkvijo, to je bila ena najljubših skrbi velikega Leona XIII. Že to bi bilo velikega pomena, če bi se pridobila cerkev, ki sega tje do apostolskih časov, katere patrijarhi so svoj čas zavzemali tako častno mesto v orijentu, in ki še zdaj obsega 18 škofov pod razkolnim patrijarhom. Ampak koptski misijon je še iz drugega stališča prevažen. Bati se je namreč, da vsa severo-zahodna Afrika postane mohamedanska in da se to polje za vselej zapre katoliškim misijonarjem. Najboljša jez proti mohamedanski povodnji bi bila po mnenju o. Nourrit-a povrnitev Koptov v naročje sv. katoliške cerkve. Kopti in Abesinci so edini, ki smejo prihajati v Sudan, med tem ko vsak Evropejec, zlasti pa Francoz mora imeti posebno dovoljenje. »Ako bi se mogli izpolniti trije pogoji, na katere navezujejo svoj prestop, namreč, da bi se jim dali duhovniki njihovega obreda, šola in cerkev, bi se v zadnjih desetletjih 30.000 do 40.000 jih povrnilo v katoliško cerkev. Glavna ovira je torej pomanjkanje sredstev, da bi se mogli izpolniti omenjeni trije pogoji. Tukaj bi si kak katoliški milijonar lahko postavil večni, prekrasen spomenik — postal bi dobrotnik celega naroda. Spreobrnjeni Kopti bi potegnili za seboj tudi Abesince, ki so v verskem oziru povsem odvisni od koptske cerkve. Njih abuna (škof) mora namreč biti posvečen in vpeljan od aleksandrijskega patrijarha. Ako postane aleksandrijska cerkev katoliška, po-

tegne Abesince, kakor nekdanj v zmoto, tako zdaj k resnici. Abesinci so globokoverno ljudstvo. Ko je l. 1881. prišla deputacija v Egiptet po svojega novega abuna, so principi in duhovniki obiskovali vse krščanske cerkve v mestu; prišli so tudi v kapelo jezuitov. »Cele ure so klečali pred podobami svetnikov in pred kipom Device Marije. Ko smo se pozneje srečali na ulici, so se nam vrgli k nogam in so spoštljivo poljubljali robove naših talarjev.« — Mnogo ovira neverjetna nevednost teh takozvanih kristjanov. V verskih rečeh vlada v njih glavah res 'egiptovska tema'. Človeku se res usmili ta 'čeda brez pastirjev'. — Nek razkolniški duhovnik je 15 let služil sv. mašo, ne da bi vedel, kaj se godi pri sv. maši. Seve so tudi bolj poučeni duhovniki, toda ne brigajo se za ljudstvo, ki raste in živi kakor neumna živina. Gomos (shizmatični duhovnik), ki telesne ostanke ubogega felaha spremlja k počitku, je kot nepotrebno opustil, revežu pri-skočiti v smrtnem boju.

Vzhodna Afrika. Somali-dežela. »Somali«, tako poroča kapucin, msgr. Tomaž Clark, »po svoji nadarjenosti daleko nadkriljujejo vse mi znane zamorske rodove. Kjer še ljudstvo ni prišlo v dotiko z Arabci, je npravno dobro. Misijon vzdržuje 163 otrok različne starosti. Brez velikega truda so se gojenci privadili reda; katekizem, molitve in petje se uče otroci v svoji materinščini. Razven tega se uče tudi angleščine, računstva in pisanja. Z uspehi je apostolski vikar popolnoma zadovoljen. Na praznik Imena Jezusovega jih je škof 50 krstil, 52 pa je podelil zakrament sv. birme. Dokler kapucini nimajo dovolj misijonarjev, se morajo zadovoljiti z vzgojo mladine v Berberi, dasi imajo že veliko upanja, tudi odrasle pridobiti za krščanstvo.

Južna Afrika. L. 1886. ustanovljeni vikarijat Orangia šteje 5600 katoličanov. Na 24 postajah deluje 14 duhovnikov in 7 bratov, oblatov brezmadežnega Spočetja; pomaga jim 44 sester salezijank. 13 misijonskih šol obiskuje 1090 otrok. Ker se je v 'bisernem mestu' Kimberley naselilo mnogo indijskih Kuli in črncev. se je za nje postavila cerkev posebej, ki je bila l. 1902. že izročena svojemu namenu. Da bi se kalvinski Buri spreobrnili h katoliški veri, predlaga angleški list 'Catholic Missions', da naj prevzame misijon kaka angleška družba, ki ima več Nizozemcev, n. pr. družba sv. Jožefa v Mill-Hillu. Taka družba bi imela ugled pri britski vladi in tudi zaupanje pri Afrikancih.

Zahodna Afrika. Francoski Kongo. Vikarijat obsega veliko porečje rek Nyanga, Kuila in Loeme. Število prebivalcev se ceni na pol milijona. Potežkoče, katere so misijonarjem delala različna narečja, so kolikor toliko odstranili neumorno delavni škof, msgr. Carrie in oo. Usel, Sublet, Dérvuet in Marichelle. Misijonska tiskarna v Loango je ustregla že z marsikaterimi pripomočki za pouk v šoli. Vikarijat še vedno vodi njegov prvi vikarij, msgr. Hipolit Carrie in sicer že od l. 1886. Pri ustanovitvi je vikarij imel samo dve postaji Loango in Linzolo. Dasi je l. 1890. vikarij odstopil Brazzaville in Liranga vikarijatu Ubangi, ima vendarle že 6 glavnih postaj, 2 naselbini Jožefovih sester in na 30 postajah delujejo samo katehisti. Misijonarji vodijo veliko in majhno semenišče, novicijjat za družbo bratov sv. Petra Klaver, 10 sirotiščnic, 36 šol s 1600 otroci, 6 bolnišnic, 6 lekarn, dom za gobove in tiskarno. Katehumenov je 1500, katoličanov 2800. Samo l. 1901. se je spreobrnilo 1055 črncev. V misijonu deluje 18 evropskih duhovnikov in 12 bratov. Podpira jih 62

domačinov in sicer 4 duhovniki, 11 bratov in 51 katehistov. — Poglavitne postaje so: ‚Srce Jezusovo‘ v Loango, ustanovljena l. 1884., je dobila l. 1886. apostolskega vikarija. — Na sv. Duhu posvečeni postaji Mayumbo so se misijonarji naselili l. 1888. Njen ustanovitelj je o. Ignacij Stoffel. — Na otoku Ngale v jezeru Ndogu je tretja postaja Sette Cama, ki je posvečena bl. Benediktu Labre. Ustanovil jo je l. 1890. o. Ussel. — Postaja Naše ljube Gospe zmagoslavna v Budianga še nima dolge preteklosti za seboj. Ustanovila sta jo l. 1899. oo. Moulin in Duklos za rodove Kugni, Sandji, Jaka, Teke in Kota. — L. 1892. je nastala 5. postaja v Buanzi, posvečena presv. Trojici. Iz začetka so se misijonarji posvetili zlasti postrežbi bolnikov. Huda bolezen — nepretrgano spanje — zahteva veliko žrtev. Sredstva žoper to bolezen še do zdaj ne poznajo. — Z velikimi težavami je l. 1883. o. Augouard, zdajni apostolski vikarij v Ubangi, ustanovil naselbino sv. Jožefa v Linzoli. Šolstvo se je začelo razvijati, bolnišnica je blagodejno vplivala in nastali ste celo dve krščanski vasi v bližini: sv. Pavel in sv. Isidor.

Amerika.

Severna Amerika. Chippeva-Indijanci v državi Minnesota, rod broječ 300 glav, so imeli 17. junija m. l. svoj prvi katoliški shod v White Earth. Med drugim so storili te-le sklepe: »Mi, katoliški poglavarji, hrabri in načelniki Chippeva-naroda smo zvedeli, da so se katoliški bledokožci zjediniili v obrambo cerkve božje. Želimo se pridružiti tej zavezi in se skupno vojskovati za interese cerkve božje. Zato enoglasno sklenemo, da nas naj eden naših načelnikov zastopa na prihodnjem generalnem shodu, dne 1. avgusta v Atlantic City.« Podpisalo je 13 poglavarjev. — Tudi drugi indijanski rodovi, zlasti Sioux, so se želeli pridružiti društvom v Združenih državah. Poglavarji so prisostvovali v vojni opravi, v spremstvu misijonarjev.

Iz Francoskega pregnani frančiškani so prišli v Kanadski misijon. V New-Yorku jim je ljudstvo skazovalo veliko spoštovanje in izražalo svojo nevoljo nad trinoško francosko vlado.

L. 1901. po inicijativi umrlega new-yorškega nadškofa Corriganu ustanovljeno društvo za ohranitev vere med indijanskimi otroci dobro propeva. Lani se je nabralo 30.195 dolarjev, vsota, ki seve ne pokrije niti četrtinke šolskih stroškov. Od spomladi l. 1902. izdaje društvo majhen časopis v angleškem in nemškem jeziku ‚The Indian Sentinel‘, ki poroča o društvenem delovanju med Indijanci. — Misijonska družba nemških žen in deklet se vkljub vsem potežkočam lepo razvija; letos že šteje 20.000 udov, ki veliko prispevajo za nemške misijonarje v Ameriki.

Oceanija.

Kakor poroča ‚Steyler Missionsbote‘ (1903, str. 164), šteje apostolska prefektura Kaiser Wilhelms-Land na Novi Guineji pet postaj: Tumbleo, Leming, Potsdamhafen, Aly, Bogia. Kristjanov je 470, šolo pohaja 300 otrok. V misijonu deluje 9 duhovnikov, 8 bratov in 8 sester.

Apostolski vikarijat Gilberti-otoki. »Na vnebohod Gospodov«, tako piše o. Crochet, misijonar presv. Srca Jezusovega, »je minolo ravno 15 let, kar se je začelo misijonariti na Gilberti-otokih. V 9 letih se je

o. Bontemps-u posrečilo, na 10 otokih vsaditi križ Kristusov. Povzdignil je misijon prvi apostolski vikarij, škof Leray, in dandanes štejejo 15.000 katoličanov, 10 postaj, 6 cerkva, 44 kapelic in 67 šol. Deluje pa 11 duhovnikov iz družbe presvetega Srca Jezusovega, 11 bratov, 9 hčerk Naše ljube Gospe presv. Srca in 51 katehistov. Katoliško življenje poganja vedno globlje in močnejše korenine. Nahaja se že več mladeničev in deklet, ki hočejo živeti po evangeljskih svetih. Na otokih Tarawa, Tipotorica, Apaiag, Putaritari je že precej domačih takozvanih „malih hčerk Marijinih“, ki so inozemskim sestram v veliko pomoč. Posebna skrb misijonarjev je, si izučiti tudi domačih učiteljev in katehistov, iz katerih bi se sčasoma dobil domači kler. Zato je apostolski vikar na otoku Apaiag otvoril semenišče sv. Jožefa za učitelje; vodstvo je v rokah o. Crocheta. Gojenci — 40 po številu — se preživijo večinoma iz dohodkov ribarstva. Pri zidanju kapele pa je o. Crochet navezan na ptujo pomoč.

Viti-otoki. Apostolski vikarij, msgr. Vidal, poroča o spreobrnitvi mnogo prebivalcev, in sicer celega rodu Namosi. Lani je apostolski vikarij na željo poglavarja Matanita-bua poslal dva skušena misijonarja v sicer nedostopno gorovje provincije Namosi. Kmalu je šlo za njima 20 katehistov. Ko so bili katehumeni dovolj pripravljeni, je šel monsignor Vidal tje. Posvetil je prejšnji metodični tempelj v katoliško cerkev in vsprejel 1100 konvertitov v Namosi in 400 v Soloiri v katoliško cerkev. Med obedom je govoril roko (poglavar): »Dosljej sem branil katoliškim misijonarjem prihod, ker se mi je o katoliški veri pripevedovalo mnogo hudobnega. Mislil sem, da je wesleyanska ločinka edino prava cerkev. Toda na svojih potovanjih sem videl v Suvi krasno stolnico, v Levuki lep katoliški stolp. Slišali smo o izvrstnih šolah v Cawaei in Rewi, in o drugih katoliških spominkih na Viti-otokih. Bil sem tudi sam priča dobrotljivosti in požrtvovalnosti katoliških duhovnikov in sester in sem rekel: »Katolicizem je vera ljubezni«.

J. E. Kociper.

IV.

Slovstvo.

a) Ocene.

Biblične vede.

Zgodbe svetega pisma. Slovencem pričel razlagati dr. Frančišek Lampe. 10. snopič. Spisal dr. Jan. Ev. Krek. Izdala in založila družba sv. Mohorja v Celovcu. 1903.

Celovec je letos katoličanom podaril dvojno življenje Kristusovo, eno slovensko, drugo nemško. Družbi, ki sta ti knjigi izdali, sta se rodili v istem mestu in sta slični med seboj po tendenci, za katero težita. Še drugo razmerje vlada med njima: mlajša, nemška družba je k svoji starejši slovenski sestri pridno hodila v šolo. Zanimivo bi bilo ti dve popularno-teološki knjigi, ki sta ji letos izdali družba sv. Mohorja in sv. Jožefa (Sct. Josefs-Bücherbruderschaft), primerjati med seboj. Vendar ni to naša naloga niti naš namen. Toliko pa smemo reči, da se slovensko življenje Kristusovo sme z zavestjo in s ponosom pokazati poleg nemškega ter ga

celo ne samo gledé na obseg in zunanjo opravo, ampak tudi v marsičem drugem nadkriljuje. Krek ima pred nemškim avtorjem to prednost, da se bolj zamisli v svete situacije ter s svojim globokim umom iz njih črpa krasne misli in opomine.

Namen, ki je vodil avtorja pri spisovanju knjige, izraža s temi besedami: »Vse mora rasti v milosti in spoznanju Jezusa Kristusa, Boga in človeka in Odrešenika sveta, kateremu bodi čast sedaj in večne dni (II. Petr. 3, 18). K temu trohico pomagati, to je namen te knjige. Krepiti hoče vero v Jezusa Kristusa, v njegovo božjo besedo in delovanje, v njegovo božje veličastvo, polno milosti in resnice. Ob čudoviti luči sv. evangelija naj se njeni bralci vedno bolj vglobé v to vero in v nji najdejo svoj mir in svojo srečo na tem in onem svetu, da se tako odtegnejo maščevanju, s katerim se bo znosil Gospod nad tistimi, ki ne poznajo Boga in ne poslušajo evangelija našega Gospoda Jezusa Kristusa« (II. Tes. 1, 8). (Str. 26.)

Pisatelj podaja naprej historičen uvod v evangelij (beseda evangelij, evangelisti, razmerje med njimi, resničnost sv. evangelija . . .), potem historičen, geografičen in teologičen uvod v zgodbe, kjer opisuje razmere Jezusovega časa in pokrajine, ki je v njih deloval Zveličar, govori po sv. Janezu o božjem Logosu in po rodovnikih o njegovi človeški naravi. Tretji del knjige začena z angelovim oznanjenjem Janezovega rojstva in razpravlja zgodbe Jezusove mladosti. V 4. delu opisuje avtor, kako sv. Janez nastopi pred Kristusom in ga krsti v Jordanski reki.

Razlagajoč zgodbe, se pisatelj drži tega le reda: »Vrsto dogodkov nam podajeta sv. Luka in sv. Janez. Sv. Luka nam pravi, da hoče opisati Jezusovo življenje po vrsti (Luk. 1, 3); sv. Janez nam pa ohranja dogodke, ki so se zgodili o prazniških romanjih, in po teh praznikih izlahka določimo čas Jezusovega javnega delovanja. Zato se bomo držali vrste dogodkov, kakor jo imamo pri teh dveh evangelistih. Vmes bomo pa na primernih krajih podali to, kar imata sv. Matej in sv. Marka posebnega. Kjer opisujeta dva, trije ali vsi eno in tisto dogodbo, se bomo držali besedi onega evangelista, ki je najobširnejši; med njegove besede bomo uvrstili podrobnosti, ki so ohranjene pri drugih. Tako bodo imeli naši čitatelji res ves evangelij v rokah« (str. 19).

Dr. Krek tolmači sv. zgodbe precizno in jasno. Kajpada včasih zabrede nekoliko v neplodno gostobesednost, toda le za trenutek. Po drugem ali tretjem stavku se že zopet spomni, da ni publicist, temveč ekseget sv. pisma.

Glede na stvar, ki nam jo podaja, se z znanstvenega stališča ne da kaj meritoričnega oporekati. Edina točka, o kateri bi se dalo prepirati, je kronologija. Avtor stavi rojstvo Kristusovo v leto 749 a. u. c., torej 4 leta pred sedanjim štetjem. S tem se dandanašnji soglaša javno mnenje med učenjaškim svetom. Ko pa trdi (str. 26), da je javno delovanje Kristusovo trajalo tri in pol leta, ima že več nasprotnikov. Van Bebber (*»Zur Chronologie des Lebens Jesu«*, Tübingen Quartalschrift 1898) dokazuje, da je to delovanje trajalo samo eno leto, Belsler pa meni (*»Einleitung in das Neue Testament«*, Freiburg i. Br. 1901), da je Odrešenik nekaj več nego dve leti javno učil in deloval.

Ocenjujoč prednike sedanjega snopiča, smo rekli, da Krek piše vseskozi pravi jezik ter mu beseda prav gladko teče. Letos smo imeli še bolj nego prej priliko občudovati njegov kratek in jedrnat, mestoma uprav kremenit slog. Krek ima navado, da velikokrat postavi predikat na čelo stavka, kar stori njegovo dikcijo še bolj izrazito. Ne maramo navajati onih izrazov, katere je pisatelj v naglici zapisal ter se nam zato dozdevajo manj prikladni¹. To pač moramo izjaviti, da oso-

¹ Izenadilo nas je, da g. pisatelj v angleškem pozdravu grški izraz *εὐλογία-μένη* prevaja z »blažena«. Prilagodil se je menda pač novemu katekizmu, pri ka-

bito Štajercem skrajšana oblika (na —é ali —ó) za 3. plural. osebo glagola v sedanjiku nič kaj posebno ne ugaja. Neuki bralec se večkrat kar zdrzne pred tako obliko, ki se mu dozdeva kot pravcati oblikoslovni monstrum, posebno če nima akcenta, ki ga pa avtor skoraj vselej izpusti. Zato se Štajerci g. pisatelju priporočajo za daljšo obliko ali vsaj za akcent na skrajšani.

In zdaj še nekaj o podobah. Pred vsem pripomnimo, da pogrešamo dvoje podob. Ko pisatelj opisuje prostore jeruzalemskega templja (str. 49—51), bi se naj bila pridjala kaka templova podoba; brez podobe je topografično razkladanje za neveščega bralca brez prida.

Slike, ki nam jih podajajo »Zgodbe«, moramo pohvaliti. Klišeji so lepi, nekateri celo prav lepi, in iz vseh veje globoko versko čustvo. G. Koželj je tudi priobčil nekaj originelnih podob. Reči smemo o njih, da so v obče dobre. Seveda nam na njih marsikaj tudi ne ugaja. Tako je n. pr. na podobi »Češčena si Marija« Marija preveč modernizirana in njena verska udanost in blaženost ni dovolj izražena. Podoba »Marija gre čez gore« predstavlja sv. Devico s prestarikavim obrazom, posebno v primeri z mladeniškim obrazom sv. Jožefa.

»Modri pri Herodu« bi napravili boljši vtisek brez tistih kron, ki njihovim glavam nič kaj ne pristojajo. In naposled bi podoba »Nedolžni otročiči«, ki je poleg one »Modri prejmo opomin« izmed Koželjevih najboljša, dosti pridobila s tem, če bi bilo na njej nekaj manj oseb.

Končno le storimo svojo dolžnost, če se dostojno zahvalimo g. pisatelju, ki je s tako obširnim znanjem in tako pristrčno vernostjo spisal to knjigo ter jo v sveti vnemi za njegov prvi blagor poklonil slovenskemu narodu. Slovenci pa naj »Zgodbe« pridno prebirajo ter tako izpolnjujejo pisateljev namen, da rastejo v milosti in spoznanju Jezusa Kristusa in v češčenju njegove božje Matere, v katere čast je Krek kot pravi sin našega naroda zapisal toliko lepih besed.

Dr. Jos. Hohnjec.

Apologetika.

Pamet in vera. Slovenskemu narodu v potrditev njegove vere. Spisal J. M. Seigerschmied, duh. ljublj. škof. II. zv. Izdala in založila družba sv. Mohorja v Celovcu. 1903. Str. 190.

V oceni I. zvezka tega dela (Voditelj I. 1902 str. 240) smo med drugim omenili, da pisatelj ni razvil celotnega načrta in se vsled tega pogreša logični red. V predgovoru II. zv. nam je sicer g. pisatelj povedal zato razlog, vendar stvar sama s tem ni nič boljša; knjiga bi bila veliko bolj pregledna, umljiva in jasna, ako bi bili posamezni oddelki v logični zvezi. Če je že hotel svojo apologetiko izdajati v posameznih brošuricah brez medsebojne zveze, ne bi imeli temu kaj posebnega ugovarjati, a vsekako bi bilo treba stvar drugače urediti, ko je delo prevzela Mohorjeva družba in izhaja v večjih zvezkih.

terem je, če se ne motimo, i sam sodeloval, ko se je urejeval slovenski tekst, in tako je hotel ostati dosleden. Toda izraz »blažena« ostane napačen, naj je tudi stokrat sprejet v katekizem in obžalovati je, da se niso o pravem času vpoštevali Škrabčevi neovrtni dokazi za nepravilnost tega izraza. Tudi za izraz *χαίρει* (ave) je ljudstvo poprej, vsaj ponekod, imelo dober izraz »zdrava« ali »pozdravljena« (še sedaj pravijo po nekaterih krajih, da »zdrava-Marijo« zvoni), dokler se ni po knjigah in duhovnikih vrnil nepravilen izraz »češčena«. A če je ta izraz morda že preveč vdomačen v molitvi, v prevodu sv. pisma se mu vendar ne sme dati domovinska pravica.

V drugem zvezku je obdelanih pet delov, ki bi po svoji vsebini, izvzemši 8. del, sodili v I. zvezek, kjer bi se morali združiti s tamošnjimi članki o neumrlosti duše in previdnosti božji. Odstavek »Njiva brez ljulike?« pa sodi k nauku o cerkvi.

Obdelane so v II. zv. naslednje točke: nezmisljenost bogotajstva; obveznost in potreba vere; božje razodetje, njega potreba, znaki in viri; razni nedostatki in slabosti v cerkvi; vrednost sv. vere. Zadnje bi se bilo prav lahko združilo z drugim delom.

Tvarina, ki jo obdeluje ta zvezek, je jako važna pa tudi težavna. Ne pravi zastoj sv. Tomaž Akv.: »Scientia enim, ad quam pertinet probare Deum esse, et alia huiusmodi de Deo, ultimo hominibus addiscenda proponitur, praesuppositis multis aliis scientiis«¹. Bati se je, da bo marsikateri Mohorjan utrujen odložil knjigo, prebravši le prve odstavke. Kaj si bo n. pr. predstavljala ogromna večina čitateljev pod »generatio aequivoca« (str. 11)?

Na str. 88 pravi g. pisatelj: »kakor urar mora večkrat poseči v uro, da ura služi svojemu namenu, da se ohrani v njej red, tako mora celo tudi Bog večkrat poseči v svojo naravo.« Ta primera ni umestna in resnična; nasprotniki ravno to stavijo kot ugovor zoper čudeže. Bog bi namreč potemtakem svoje lastno delo moral krpiti in popravljati. Narava, kakor je, zadostuje svojemu naravnemu namenu, v čisto naravne svrhe se čudeži nikdar ne godé. Tudi je v članek o čudežih nekako siloma vrinjen dokaz, da so angeli, kar pretrga zvezo. Tudi ni povsem resnično, da bi bili čudeži naravnost proti poglobitnim naravnim zakonom. Že sv. Avguštín je modro pripomnil: »contra quam nota est natura«, ker čudež pusti naravne zakone pri miru in le višja moč mimo naravnih zakonov proizvede naravno nepričakovan učinek; proti naravnim zakonom bi pa bilo, ako bi naravni vzroki iz sebe proizvajali take učinke.

Kaj optimistično slika g. pisatelj današnje zmagoslavje sv. cerkve, ko pravi na str. 99: »A nikdar morda še ni bila cerkev v toliki slavi, v toliki moči in premoči nad svojimi sovražniki, kot je ravno današnje dni...« Leon XIII. v svojem nagovoru na kardinale dne 15. aprila 1903 i. dr. in Pij X. v svoji prvi okrožnici kakor tudi izkušnja nas poučé malo drugače. Odstavek o sv. pismu bi z ozirom na to, da družba ravnokar izdaja sv. pismo, lahko bil izostal.

Tudi nekaj stvarnih netočnosti in pomot smo zasledili, n. pr. str. 104, da so se Judje že po smrti Salomonovi ločili v Samaričane in Jude; Samaričani so poznejša judovsko-paganska zmes. Znamenita okrožnica Leona XIII. o sv. pismu ni izšla l. 1900, ampak 1893 (str. 114). Bulla »Summis desiderantes« ni od l. 1648, ampak jo je izdal Inocencij VIII. l. 1484. Jezuit, ki se je neustrašeno ustavil preganjanju čarovnic, se imenuje Spee, ne Spree, kakor ga pisatelj opetovano imenuje, njegovo delo pa »cautio«, ne cantio (str. 137—138). Znani izrek: »In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem caritas« naj bi se že enkrat nehal pripisovati sv. Avguštínu, ker ga v Avguštínovih spisih zaman iščeš, in je znano, da ga je skoval protestantski teolog Meldenius² v pomislek prepirljivim luteranskim teologom.

Pripovedke, kakor je ona o žaganju na str. 154, bi naj izostale; je škoda za prostor.

¹ Summa theol. II—II. qu. 2, a. 4.

² Prim. Lücke, Über das Alter, den Verfasser, die ursprüngliche Form und den wahren Sinn des kirchl. Friedensspruches: In necessariis... Göttingen 1850.

Sicer je pa knjiga spisana z veliko vnemo in zanimivo. Četudi je preprosti Mohorjani morda ne bodo docela razumeli, naj bi jo pa tem bolj brali in njene nauke dobro prevdarili oni, ki jo bodo lažje razumeli in katerim je najbolj potrebna.

F. K.

Cerkvena zgodovina.

Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Zbral dr. Franc Kos, c. kr. prof. Prva knjiga (l. 501—800.) V Ljubljani, 1903. Založila in izdala »Leonova družba« v Ljubljani. Tisk. »Kat. buk.« V. 8°, str. LXXX, 415. — Cena za redne in ustanovne ude »Leonove družbe« 4 K, za podporne ude 6 K, za neude 8 K.

O slovenski »Leonovi družbi« se je slišala in brala večkrat pritožba, da kaže premalo delavnosti, a ko nam je nedavno podala obsežno in tudi zunanje prav lepo opremljeno knjigo »Gradivo« za slov. zgodovino, je popolnoma nadomestila, kar je morda prejšnja leta zamudila ter uprav iznenadila ude in neude. Dolžnost slovenskega občinstva je sedaj, da to knjigo marljivo naroča in bere ter družbi pomore dovršiti velikansko zasnovano delo. Prav pravi g. pisatelj v predgovoru: »Vsak narod, ki hoče kot tak veljati, mora imeti toliko življenjske moči, da se razen drugih nalog . . . loti tudi te, da se polagoma seznanj s svojo preteklostjo.« Ako to delo ne bi našlo dovoljnega odziva in bi vsled tega moralo obtičati, bi s tem pokazali, da nimamo smisla za lastno zgodovino in tudi nismo sposobni za daljni obstanek ter višji kulturni razvoj na podlagi narodne individualnosti; klic po slovenskem vseučilišču potem ni druga kakor otročja baharija.

Naša knjiga nam sicer ne podaja celotne, zvrstoma in mikavno pisane zgodovine slovenskega naroda, marveč podaja le zbrano gradivo, ki se naj v bodočnosti porabi za zgradbo slovenske zgodovine, vendar je pa knjiga tako sestavljena, da bo dobro služila strokovnjaku-zgodovinarju, kakor tudi drugim omikancem, ki niso ex professo zgodovinarji. V obširnem uvodu nam g. pisatelj poda splošno sliko o zemljepisnem položaju naših dežel neposredno pred prihodom Slovencev, kratko opiše boje Slovenov z Bizantinci, priselitev Slovencev ter njih boje z Langobardi, Franki in Obri, prve početke krščanstva med Slovenci, dobo slov. samostojnosti ter začetek frankovske oblasti.

Gradivo sicer ni povzeto iz rokopisov samih, ampak iz različnih zbirk; kolikor je bilo mogoče, se je g. pisatelj oziral na najnovejše in kritične izdaje. Vsi ti mnogobrojni viri, iz katerih je g. pisatelj črpal, so naštetih po alf. redu na straneh LXIV—LXXX. Potem sledi gradivo samo, podeljeno v 336 številčk ter začne s pismom Teodorikovim oglejskemu škofu Marcelinu (l. 501) in konča s poročilom iz »Conversio Bagoariorum et Carantanorum« o slovenskem knezu Inku (l. 800), kako je svoje krščanske velmože odlikoval pred paganskimi in si sploh prizadeval za razširjanje krščanstva med svojimi podložniki¹. — Za praktično rabo knjige dobro služi pridejan dvojni imenik krajev, oseb in stvari.

Pod črto se nahajajo mnoge dragocene kritične in zgodovinske opazke; v izpisovanju podatkov je pisatelj segal jako široko, zatorej se nekateri izpiski ne tičejo naravnost Slovencev. Mnogo tega je že prej priobčil v posameznih člankih v Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko, v Matičinih Letopisih in v Spomenici.

¹ Pri tej priliki opozarjamo na zanimiv članek »Ingo-Nigo«, ki ga je o knezu Inku priobčil dr. Val. Pogatschnigg v podlistku »Graz. Volksblatt« št. 468, 470, 474 l. 1903. Ta pisatelj stavi sedež Inkov v Negovo blizu Radgone.

Slične zbirke zgodovinskega gradiva so si oskrbeli že vsi večji narodi, za nas je pa po našem mnenju taka zbirka tem večjega pomena, ker slovenskim pisateljem večinoma niso pri rokah velike knjižnice, iz katerih bi lahko dobivali vire za svoje zgodovinsko raziskovanje, s to knjigo bo pa sedaj omogočeno marsikomu pečati se z domačo zgodovino. Naloga zgodovinarjev-strokovnjakov pa bo, Kosovo zbirko še morda tu in tam spopolniti, če se je morda kaj prezrlo ali se še kje zasedi nov, doslej neznan vir. Zlasti je pa zelo želeli, da bi se zbirki iz pisanih dokumentov pridružila arheološka raziskovanja. Marsikaj, kar se ne da dognati iz pisanih virov, nam pojasni starinoslovje: »Ubi monumenta tacent, lapides loquuntur«. V najneznatnejši vasi se utegne včasih dobiti kaka izkopina, ki nam odpre povse nov pogled v megleno davnino. Kranjsko »Muzejsko društvo« in pa »Zgodovinsko društvo za Slov. Štajersko« čaka še v tem oziru veliko hvaležnega dela. Ne zanašajmo se samo na tujce, zakaj ti se za slovenske starožitnosti ali sploh ne zanimajo, ali pa jih skušajo utajiti in v stran potisniti.

Našemu g. pisatelju velja kot dognano, da so Slovenci prišli v sedanje pokrajine še le v 6. stoletju, zatorej tudi s to dobo začenja, o prejšnjem položaju naše sedanje domovine pa nas kratko pouči v uvodu in v raznih opazkah. Mislimo, da bi bilo dobro, ko bi kdo na sličen način zbral tudi podatke iz rimskih in grških pisateljev o naših deželah pred prihodom Slovencev ter kritično prerešetal, kar se je doslej pri nas in drugod o tem pisalo (zlasti bi potrebovale revizije Trstenjakove razprave, ki imajo marsikaj dobrega v sebi, toda le prepogostoma vise na krilih domišljije in patriotičnega entuziazma).

V vseh točkah seveda zgodovinarji tudi našemu g. pisatelju ne bodo pritrdili, a mora se mu priznati, da ravna jako premišljeno in kritično; diskusija o posameznih prepornih točkah bo pa le v prid zgodovinski resnici. — V članku 3. »Verske in cerkvene razmere« (str. XVIII—XXIII) bi si želeli, da bi nam g. pisatelj kaj več povedal tudi o usodi panonsko-sremske cerkve, ne samo oglejske.

K sklepu pa iskreno čestitamo g. pisatelju in Leonovi družbi k tej knjigi in želimo, da velevažno delo srečno končata in med Slovenci povzdigneta zgodovinsko zanimanje in zavest.

F. K.

Leitfaden der Kirchengeschichte von Alois Čížek, Religionslehrer in Marburg. Mit Approbation des hochwürdigsten fürstbischöflichen Ordinariates Lavant und Seckau. Graz. Verlag von Mosers Buchhandlung. 1904. Cena vez. K 1.40.

Na naslovni strani ni povedano, za katero kategorijo šol je spisana ta šolska knjiga. Menda je namenjena meščanski šoli in učilnicam enake vrste. Za take šole podaje popolnoma zadostno tvarino, tako, da si bo katehet lahko izbiral in še po potrebi izpuščal. G. pisatelj je razdelil knjigo v pet delov ali dób, ker je srednje dobo razkrojil v dva dela (od ustanovitve cerkvene države do papeža Gregorija VII. (755—1073) in od Gregorija VII. do Lutra (1073—1517). Mislimo, da bi se bila smela vsa ta doba združiti v enem delu, ker bi se nekatere reči lahko krajše obravnavale skupno, nekaj bi se pa smelo kar izpustiti. No, pa to itak ni bistvena reč.

G. pisatelj ima lahkoten in prijeten slog in je marsikatero reči olajšal in okrajšal. Tudi je jako natančno pa pregledno sestavljal v kratkih odstavkih. Le v nekaterih manj važnih rečeh se ne strinjamo popolnoma in bi želeli pri novi izdaji premembe, n. pr. § 2. »Jesus Christus, der Stifter der Kirche«, bi se v tej obliki lahko popolnoma izpustil ter bi se le nakratko omenilo, da je Jezus že vse pripravil in uredil, kar je bilo treba za sv. cerkev, pa bi se nekoliko opisal veličastni dogodek binkoštnega praznika, ko se je sv. cerkev takorekoč oficijelno pričela ali stopila v življenje, zato se tudi ta praznik večkrat nazivlje rojstveni dan sv. cerkve. Na str. 7. je odločno rečeno, da je po ozdravljenju hromca sv. Peter izpreobrnil

»weitere Fünftausend«, česar si razlagalci ne upajo tako naravnost trditi, in Bader pravi v svoji zgodovini: »weitere 2000«. — V § 5. se nam zdi uvod nekoliko predolg. — O sv. Apoloniji (str. 19.) trdijo, da je bila mučena že pred Decijem. Sv. Boštijan (str. 20.) ni bil mučen v Milanu. — V § 7. naj bi bilo bolj pregledno o cerkvenih očetih in apologetih, oboje hkrati, da bi ne bilo treba dvakrat imenovati sv. Justina, Ciprijana itd. V istem paragrafu je pristavljeno, da je bil sv. Polikarp mučen l. 155; kar se trdi po novejših preiskavah, a na str. 18. je povedano, da je bil mučen za vlade Marka Avrelija, ki je nastopil vladost še le l. 161. — V drugi dobi neradi pogrešamo Teodozija Vel. med rimskimi vladarji. — Na str. 45 bi trebalo ob pohvali škofa Ulfila pristaviti, da je bil arijanec. Na isti strani naj bi se postavilo za pričetek vzhodnjegotskega kraljestva 493 nam. 488. — Na str. 48: Škotski misijonar Kolumba mesto: Kolumban. Na str. 58. ni točno povedano, češ, da je Pipin prisilil Aistulfa, da mora povrniti »alles der römischen Kirche geraubte Eigentum.« — Boj »Štavfovcev« s papežem (§ 33.) je pač pretežak za šole, katerim je knjiga namenjena. — Na str. 93. je rečeno, da je papež poklical Husa v Rim; morda »nach Rom« lahko izostane, ker ga je pozval na odgovor Ivan XXIII. — Na str. 95. naj bi se morda pridedjal še sv. Peter Damiani, da bi bili vsi cerkveni učeniški te dobe. — Na str. 127. je prekratko in premalo jasno povedano, kako se je v Aziji širila sv. vera po smrti sv. Frančiška Ksaverija. — Pri zadnji dobi pogrešamo ob koncu drugih dob običajni §: »Das religiöse Leben«.

Končno si usojamo še pristaviti svojo nemerodajno misel, da se zdaj sploh šolske knjige preveč krajšajo, da prevladuje načelo: učitelj naj stori vse z živo besedo, učenec naj ima v šolski knjigi samo kratek spomin tega, kar je slišal v šoli. Vendar pa kaže izkušnja, da se v obče temeljito in stalno naučimo le tega, kar vidimo na papirju. Česar pridni učenec ne najde v knjigi, si sproti zapisuje na robove v knjigo ali v posebni zvezek, kar mu je pa seveda jako mučno, in bi si želeli, ko bi našel že lepo vrejeno v knjigi. Posebne težkoče so ob ponavljanju, ali če radi boleznim zamudi več učnih ur itd. S tega stališča bi si tudi v tej knjigi želeli še več bolj podrobnih opisov, posebno iz življenja in delovanja vzornih in za cerkev izredno zaslužnih mož. Za nižje šole naj bi se podajalo manj tvarine, a obširneje obdelovalo to, kar se odbere kot posebno porabnega. Zato tako zelo mi-kajo zgodbe sv. pisma, ker tako podrobno opisujejo.

Kateheti, ki delujejo na nemških šolah, morajo biti hvaležni g. pisatelju za to jako porabno knjigo.

Internus.

Wynfrith-Bonifatius. Deutschlands grosser Apostel. G. Kurth — H. Eltester. Fulda 1903. 8°. VIII + 172. 3 M?

Pred letom dni je spisal Kurth, profesor na vseučilišču v Leodiju (Lüttich), krasen življenjepis sv. Bonifacija za poljudno zbirko svetniških življenj, ki jih izdaja založnik Lecoffre v Parizu. Kurth je odličen poznavalec merovinške dobe in vrh tega mož svete cerkve, ki je sposoben se lotiti takega dela z znotranjim interesom. Ta življenjepis je našel mnogo priznanja. Nемец Eltester ga je zato spodobno prevel in tu pa tam še kako kritično opazko dodal, ki kaže, da se je še boljše pečal s vprašanji one dobe.

Knjiga nam riše znano življenje sv. Bonifacija. Spoznamo njegovo mladost (pogl. 1), prvi misijonski pot (2), spremljamo ga kot škofa in nadškofa (3, 4) in reformatorja frankovske cerkve (5). Zanimivo je čitati o njegovem razmerju do bavorske cerkve in do Virgilija, solnograškega škofa, in pa o bojih s slabo duhovščino, ki je zapeljevala ljudstvo in okužila kraljevi dvor, tako, da je svetnika vest pekla, ko je moral ž njimi občevati. Lokalno-patrijotično je še šesto poglavje, o

ustanovitvi samostana Fuldenškega. Krasna je slika, katero dobimo o svetniku, če pregledamo njegova pisma (pogl. 7), v katerih se zrcali vsa njegova gorečnost, vestnost, udanost do apostolskega sedeža in svetost. Poročilo o mučeništvu konča ta življenjepis (9). V dodatku je sestavil Kurth še zgodovinske vire in najnovejše slovstvo.

Pisatelj piše na strogi zgodovinski podlagi in črpa iz prvih virov. Znanstvena vprašanja le mimogrede omenja, ker piše za narod. Zato pa celo knjižico preveva ljubezen do cerkve in pravi ascetični duh, ki čitatelja ogreva in navdušuje za ideale, katere je zastopal veliki svetnik. V duhu naše dobe je tudi slika pod naslovno stranjo. Sv. B. krščuje pagane in je umorjen, posneto po fuldenškem zakramentariju iz X. stol. Pred malo leti bi še bil vsak človek rekel, da je slika grda in popačena; in še zdaj marsikateri ne bode uvidel, da je znamenita, zanimiva, zgodovinsko važna, da v nekem oziru bolj izvirna, krepka in osebno zamišljena, ko marsikateri izum modernih slikarjev, ki so obrazili našega svetnika.

Priporočamo tudi druge življenjepise iz Lecoffrove zbirke, od katerih nam je več znanih. Kdor je količkaj francoščine vešč, jih bo z veseljem čital. Tu se nahaja krasni življenjepis sv. Dominika, sv. Ignacija, sv. Avguščina. Lani je izšel sv. Ambrož, sv. Hilarj, sv. Avguštin Kenterberski. Vsak snopič obsega en življenjepis in stane 2 franka.

Kdor čita večje svetniške življenjepise, vidi, kako svetnik postaja, raste. V našem navadnem »Življenju svetnikov« je za vsakega svetnika odkazan mali prostor. Odtod pride, da se mora pripovedovanje omejiti, in da se poročajo le bolj važni in odlični dogodki, junaški čini, izredni darovi božje milosti, čudeži in zamaknjenja. Tako se bolj vidi nadnaravna pomoč božja, ko človeški napor. A taki slučajji so izredni v svetniškem življenju. Ako pa kdo čita večje, obširnejše, natančnejše življenjepise, bo videl človeški element v ospredju. Tudi svetnik je človek, slab, omahljiv, podvržen dvomu in slabostim; a je ob enem mož molitve in jeklene energije. Kar spozna za pravo, to si prizadeva storiti, Bog pa mu da svojo milost. Kdor hoče svetniško življenje spoznati s tega stališča, ta pa naj čita iste zbirke krasno knjižico: »Psychologie des Saints«, ki je ravnokar tudi izšla v nemškem prevodu.

A. S.

Internationaler Marianischer Congress unter dem Patronat Sr. Gnaden Msgr. Joseph Deruaz, Bischof von Lausanne und Genf. Congress-Bericht. Freiburg (Schweiz). Canisiusdruckerei & Verlag. 1903. Str. XLVIII, 674 v. 8°.

L. 1902 se je 18.—21. avgusta z veliko sijajnostjo vršil marijanski mednarodni shod, o katerem sedaj obširno poroča ta knjiga. Enaka poročila bodo gotovo (ali že so?) izšla tudi v drugih večjih jezikih, ki so bili na shodu zastopani. Idejo tega shoda je sprožil Iv. Kleiser, apost. protonotar in kanonik pri cerkvi Naše ljube gospe v Freiburgu (Šv.). Misel je našla radosten odziv v najvišjih krogih cerkvene hierarhije, kakor tudi v širjih slojih.

V dokaj obširnem uvodu nam knjiga najprej opiše, kako se je kongres začel, vršil in končal, potem pa v 5 delih (53 člankih) obravnava razna zanimiva vprašanja, ki se tičejo Marije device in njenega češčenja. Prvi del govori o blaženi devici Mariji in dogmi; tu nas zanimiva med drugim članek: Marija v okrožnicah Leona XIII., potem članek o važnosti dogm. opredelbe brezmad. spočetja Mar., pa članek o češčenju Marijinem v grški liturgiji in o razmerju Marijinem do presv. Evharistije.

Drugi del govori o Marijinih hvalospelih, o molitvah in praznikih. Posebno poučen je tretji del: Bl. devica Marija v zgodovini. Tu beremo, kako je sv. Ciril Aleks. branil Marijin časten naslov »mati božja«, potem o božjih potih v

Einsiedelnu in v Lurdu ter zanimiva poročila, kako se v raznih škofijah časti Marija. Iz naših krajev najdemo na str. 595—598 poročilo o Marijinem češčenju v lavantinski škofiji, ki ga je po naročilu mil. knezoškofa sestavil kanonik g. J. Voh. Naštete so tu cerkve in kapele v lav. šk. v čast Materi božji, prazniki in svečanosti, pa Marijine družbe.

Četrti del obravnava apostolat kongregacij bl. dev. Mar., peti, zadnji in najkrajši del pa govori o bl. devici Mariji in o socialnem vprašanju, kjer nas posebno zanima članek znanega učenjaka Aug. Röslerja o Marijinem češčenju in modernem ženskem vprašanju.

Knjiga nudi marsikaj zanimivega, kar se da porabiti tudi za Marijine pridige.

F. K.

Liturgika.

Der Liturgische Choral. Dr. B. Sauter. 8°, VIII + 86 str. Herder, Freiburg 1903. C. 1 Mk.

Pred malone 40 leti je izdal sloviti pisatelj, opat benediktinskega samostana v Emavsu v Pragi knjigo »Choral und Liturgie«, ki je v neštetihih srcih duhovnikov in lajkov vnela novo ljubezen do liturgije in s tem tudi do njenih svetih spevov. Že oslepel »Nestor beuronske pevske šole« (Beuron je nadoplatija avstrijskih in nemških reformiranih benediktincev ter deloma ognjišče novih, pristno krščanskih »umetniških šol«) je zdaj isto snov v popolnoma predelani obliki narekoval svojim menihom, in tako je nastala pričujoča knjiga. Na majhnem prostoru ter pod neznatnimi naslovi razpravlja auktor v 9 poglavjih o liturgični službi sploh, o »litur. besedi«, lit. molitvi, lit. petju in o zadnjih poglavjih o bistvu, lepoti in zakonih gregorjanskega korala ter njega pravilnem izvajanju. Lepo razkazuje, kako tesno je cerkveno petje spojeno z liturgijo, kako globoko korenini v liturgiji, in kolikega pomena da je torej petje v liturgiji. Tupatam se mora čitatelj malo ustaviti, da se zatopi dalje v krasne misli, ki se jih pisatelj včasih samo rahlo dotakne. Pač bo morda kdo rekel, da je pisatelj preveč idealist: toda kdo bi naj bil bolj poln pravega, čistega idealizma, kakor ravno sin sv. Benedikta, saj mu njegova »regula« določa kot glavno in najidealnejšo nalogo: »Nil servitio Dei antoponatur!« Zato pa knjigo, ki je pisana s plamtečo ljubeznijo do svete liturgije, vroče priporočamo nele cerkvenim pevcem, ampak zlasti vsem duhovnikom-liturgom: gotovo se bode vsak čitatelj iznova navzel še večje ljubezni do svojega visokega zvanja, ker bo vršil sveta opravila z globljim umevanjem bistva in namena liturgije. Potem ne bodo več duhovniki sami zagovarjali in si želeli v cerkvi tistih sentimentalnosladkih popevčic, ki se kar cedé same sladkorne sladkosti (str. 55/6); potem ne bodo več sijonski čuvaji puščali v svetišče one glasbe, ki je po svoji obliki in vsebini duhu liturgije tako ali še bolj tuja, »wie der Souffleurkasten dem Tabernakel« (str. 71).

Fr. Spindler.

Mladinski spis.

Sveti Pavel, apostol narodov. Spevoigra z deklamacijo in živimi podobami. V Mariboru, 1903. Samozaložba. — Tiskala tiskarna sv. Cirila. Velika 8°. Strani 51.

Pesniško navdihnjene deklamacije, oduševljene pesmi in mične melodije so zbrane in povite v lep šopek v tej knjigi. Povod in njih nastanek je ta-le: Tretjo povelikonočno nedeljo, dne 20. aprila 1902. je blagoslovil premil. knez in škof lavantinski, dr. Mih. Napotnik prelepo podobo sv. družine v župnijski cerkvi sv. Petra niže Maribora. Po ganljivi cerkveni slovesnosti povabile so ondote šolske sestre odličnejše udeležence v zavod k predstavi, pri kateri se je uprizorila spevoigra:

»Sveti Pavel, apostol narodov«. V ozadju velike dvorane je bil postavljen okrašen oder. Nad pročeljem njegovim je blestel v žarečih bojah napis: *Plenitudo legis est dilectio. In fide vivo Filii Dei. Cupio dissolvi et esse cum Christo.* Ko se je dvignil zastor, sta stali na odru dve osebi: sv. nadangel Mihael v svetlo višnjevi obleki in devica v belem svatovskem oblačilu, predstavljajoča sveto cerkev, nevesto Kristusovo. V gladkotekočih stihih sta ti alegorični osebi deklamovali v dvo-govorih. V prvem sv. cerkev obžaluje, da otroci, »katere je izredila v časti, jo zdaj zaničujejo v strasti«. Najbolj jo boli pa zavest, da je za nje Kristus zastonj prelil svojo kri.

Nadangel Mihael jo tolaži in ko še on govori, zablesti na odru čarobna bengalična luč, ki obseva živo podobo, v kateri je spredaj videti mati Pavlova, kako prosi Marijo za spreobrnjenje svojega sina, zadej pa se prikaže Jezus Savlu na potu v Damask. Gledalec je torej videl materino prošnjo in ob enem že tudi njeno uslišanje. To dejanje pojašnjuje pogovor med sveto cerkvijo in med sv. Mihaelom.

Zastor pade, a se kmalu zopet dvigne. Na odru je videti zopet živa podoba: sv. Pavel sprejme sv. Teklo v cerkveno občino. Pogovor med sv. cerkvijo in sv. Mihaelom natančneje opisuje podobo. V vznesenih besedah proslavlja nadangel sv. Teklo devico in mučenico.

Tako se potem vrsti še pet podob: sv. Pavel na areopagu, sv. Pavel v ječi, slovo od Mileta, sv. Pavel pred Neronom in obglavljenje sv. Pavla.

Med tem ko je zastor med posameznimi podobami zakrival oder, je pevski štiriglasni zbor pel kratke pesmice, ki pripravljajo na prihodnje dejanje in so nekak uvod k bodoči živi podobi.

Te pesmice so v celem delu brezdvomno največje pesniške vrednosti; po obliki in vsebini so vse hvale vredne. Navadno se besedilo (ali libretto) pri spevo-igrah zanemarja, pazi se le na napev, tukaj pa se mora priznati, da so kitice res prava poezija, in sicer lepo izražena.

Napevi so na straneh 31.—50. natišnji. Čisto priprosti so, za zbor mladih deklic kakor nalašč pripravi. Zložil jih je Franc Grabner, sedaj kapelan v Lučana-h v sekofski škofiji. Besedilo: pesmi, dvogovori in zgodovinski uvod k vsaki živi podobi pa je zložila redovnica, Melanija Ploder, šolska sestra v zavodu pri Sv. Petru, rojena v Zgornji sv. Kungoti v lavantinski škofiji leta 1866. S tem delom je pokazala svojo zmožnost na polju slovenskega pesništva, kar je tem bolj poudarjati, ker v šolah ni imela slovenskega pouka.

Zdatne stroške za res ukusno tiskano knjižico je veledušno prevzel prevzv. knez in škof dr. Mih. Napotnik, kateremu je knjiga posvečena. Spevoigra se bo lahko rabila pri raznih družbah.

Dr. Ant. Medved.

b) Književni razgled.

Biblične vede.

»Voditelj« bi moral imeti še enkrat tolik obseg, kakor ga ima, ako bi hotel sproti zasledovati vse struje in pojave le na eni njivi širnega teologičnega polja in sicer v bibličnih vedah. Zadovoljiti se moramo torej le s splošnim pregledom.

1. Naši sosedje Hrvatje so l. 1903 dobili v svojem jeziku *Uvod v sv. pismo stare in nove zaveze*. Najprej je začetkom leta izšel *Uvod v novo zavezo* iz peresa vseuč. prof. dr. Rud. Vimer-ja (338 str., c. 5 K), nekoliko mesecev pozneje pa *Uvod v staro zavezo*, katerega je spisal dr. Jos. Volović, istotako vseučil. profesor v Zagrebu (str. 300, c. 4 K)¹.

¹ Kaj več o teh knjigah ne moremo reči, ker se nam nista poslali v recenzijo. Omenjamo jih le iz same lojalnosti, naj naši čitatelji zvedo, da tudi med Slo-

2. Zanimanje za biblična vprašanja zasega vedno širje kroge, zatorej se je doslej pogrešala priročna poljudna izdaja sv. pisma z razlago, kakršnih imajo protestantje na izbiro. Tega važnega dela se je lotila dunajska »Leonova družba«. Pod vodstvom vsučilišnega profesorja dr. Bern. Schäferja se je združilo več učenjakov iz svetnega in redovnega duhovništva iz Avstrije in Nemčije, da prirede nov nemški prevod in razlago stare zaveze. Celo delo bo obsegalo kakih 12 zvezkov. Že l. 1901 je izšel komentar k Ezekijelu iz peresa dr. P. Schmalzla v Eichstättu, dr. M. Seisenberger v Freisingu je pa razložil knjige Esdra, Nehemija in Estere. L. 1902 je izšel komentar dr. P. Riesslerja k Danijelu, l. 1903 pa k Jeremiju, k Žalostinkam in h knjigi Baruh od prof. dr. L. Schneedorferja v Pragi. Kmalu izidejo tudi knjige Samuelove, kraljevske in kroniške.

Poskrbljeno je že tudi za razlago novega zakona, ki bo obsegala kakih sedem zvezkov. Razlago novega zakona prirejajo med drugimi znani biblicisti dr. Fr. Gutjahr (Gradec), dr. Weber (Würzburg), dr. Belser (Tübingen) i. dr.

To delo bo prav dobro došlo lajikom in duhovnikom kakor tudi bogoslovcem. Tudi pri nas bi bil čas, da se priredi Allioli v novi obliki, ki bi ustrezala današnjim jezikovnim in znanstvenim zahtevam. Po mohorskih »Zgodbah« je sicer prišlo sv. pismo v širne sloje, toda duhovnik se te izdaje ne more lahko posluževati, zlasti ne v literarne svrhe, ker ni vse prestavljeno in pa niso štete vrste, komentar je pa itak samo poljuden, kakor ga zahteva namen Zgodeb.

3. Vsak dan nam skoro časniki poročajo o protiverskem boju na Francoskem, toda to so le bolj zunanji pojavi; kdor nekoliko odgrne zaveso, vidi, da se tudi v znotranjosti francoske cerkve vrši nevarna kriza. V katoliške teologe na Francoskem se je zajedla Kantova filozofija, ki zori zlasti na bibličnem polju svoje sadove. Že pred leti je nastala posebna biblična šola (*école large*), ki zavzema dokaj prostomiselnost stališče z ozirom na veljavo in navdihnjenje sv. pisma. Po načelih te šole je navdihnjenje in nezmotljivost sv. pisma omejena le na stvari vere in nrvnosti, v drugih rečeh pa se lahko dotični sv. pisatelj tudi moti. Glede stare zaveze trdi ta šola, da so stare pripovedke nositeljice čisto verskih in nrvnih idej. Te ideje so božje delo, ne pa oblika historične pripovedi. Glavna zastopnika te struje sta msgr. d' Hulst in Fr. Lenormant¹.

Še veliko dalje, kakor ta šola, se je v razlaganju sv. pisma spustil abbé Alfred Loisy, ki se po pravici sme ob stran postaviti Harnacku in Delitzschu. Izmed mnogih njegovih del sta nam pri rokah dve najnovejši knjigi, ki sta posebno značilni za njegov sestav: *Études évangéliques* (Paris 1902.) in *L' évangile et l' église*. (Paris 1902.)

Dobro tretjino (121 str.) prve knjige zavzema razprava o prilikah Gospodovih. Stališče pisateljevo je dovolj označeno že s tem, da se v tej točki tesno oklepa radikalno racionalističnega prof. v Marburgu A. Jülichera in sploh s svojo razpravo ne namerava drugo kakor seznaniti Francoze² s proizvodom nemškega razdiratelja sv. pisma.

Loisy z Jülicherom trdi, da prilike, kakor jih beremo v evangeliju, niso prišle iz ust Gospodovih, ampak njegova je le kaka priprosta versko-nrvna ideja, katero je tradicija, oziroma evangelist po svoje zaodel in izkitil. Loisy-evo načelo je, da

vani izidejo od časa do časa znanstvene teologične knjige. Zdi se, kakor bi se hrvaški bogoslovski pisatelji bali, da ne bi tudi Slovenci zvedeli za njihove knjige in jih morda — kupovali!

¹ Prim. Christ. Pesch S. J. Theologische Zeitfragen. III. Folge. 1902.

² Pg. 1.

evangeliji niso historičen vir nauka Kristusovega, ne obsegajo tega, kar je on učil, ampak to, kar so ljudje takrat mislili o Kristusu, ko so bili evangeliji spisani.

To načelo preveva tudi druge štiri razprave v isti knjigi, namreč: uvod v Janezov evangelij (I. pogl. Jan. evangelija) — Logos, voda in duh (Jan. 3, 1—21), kruh življenja (Jan. 6), vzgled Jezusov — umivanje nog (Jan. 13, 1—20).

Deloma iste ideje so izražene tudi v drugem Loisyevem delu »Evangelij in cerkev«. Tukaj sicer zavrača posamezne nazore Ad. Harnacka v njegovem »Wesen des Christentums« in v »Dogmengeschichte«, sicer pa i sam tiči v popolnem racionalizmu ter se izrecno opira na načela tübinške racionalistične šole. Poleg uvoda, v katerem se peča zlasti s Harnackom, govori v pet poglavjih o božjem kraljestvu (I.), o božjem Sinu (II.), o cerkvi (III.), krščanski dogmi (IV.), o katoliškem bogočastju (V.). L. nas tu iznenadi s svojim odkritjem, da Kristus sploh ni namerjaval ustanoviti cerkve za odrešenje človeštva, zakaj Kristusa kot odrešenika da je vpeljal v obseg krščanske vere šele sv. Pavel, Kristus sam se je pa omejil le na oznanjevanje bližajočega se mesijanskega kraljestva.

L. pobija sicer nazore Harnackove glede Sina božjega, a božanstvo njegovo zanika tudi on ter trdi, da o sebi in o svojem kraljestvu sploh ni dal Kristus nikakšne opredelbe, zato je tudi odveč, povpraševati o bistvu krščanstva. Kakor božanstvo Kristusovo, zanika tudi nadnaravni izvor krščanstva; dogme krščanske so le proizvod trudapolnega teološkega dela ter se ž njimi verska fakta prilagodijo časovnim razmeram, vsled tega seveda ne more priti do spora med vedo in dogmo, ker se slednja da vselej tako zasukati kakor je potrebno. Kakor cerkev in dogma, tako se tudi bogočastje ne more izvajati neposredno od Kristusa.

Loisy-eve knjige se odlikujejo po nejasnosti, ki je last vseh razdiravcev krščanstva; skoro na vsaki strani pride v protislovje s svojimi lastnimi trditvami, mesto stvarnih zgodovinskih dokazov srečavamo vsepovsod samovoljne aprioristične trditve. Toda to ravno dandanes vleče, da je le kaj novega. Vpliv Loisy-ev je pa prestopil že meje Francoske, ker je njegova knjiga »Cerkev in evangelij« nedavno izšla v nemškem prevodu.

Homiletika.

Ni bolj kočljive reči, kakor pisati ocene o raznih pridigah, zakaj če kje drugod, tukaj ima važno besedo individualnost in osebne lastnosti. Kar temu ugaja in se mu izvrstno prilaga, je drugemu okorno in nerabno. Vkljub temu priporočamo nekatera dela homiletična, o katerih je deloma že bil govor v našem listu.

1. V našem listu je bil že večkrat govor o Tschupikovih pridigah¹. Nedavno je izšel V. zvezek, ki obsega različne pridige o križu in trpljenju Kristusovem, o najsv. zakramentu, za praznik obrezovanja, vstajenja in vnebohoda Gospodovega, za binkoštni praznik, za praznik posvečevanja cerkev in za razne Marijine praznike. Kar je pohvalnega rečeno o prejšnjih zvezkih, velja tudi o tem. Cena tudi ni previsoka; zvezek obsega 480 str. v. 8° in velja M. 330.

2. L. 1902 je »Voditelj« na str. 507 prinesel pohvalno oceno o pridigah jezuita Jul. Pottgeisserja (Predigten auf die Sonn- und Festtage des Kirchenjahres), ki so l. 1898 izšle v IV. izdaji. Sedaj so izšle že v V. izdaji, ki se od IV. v ničemur ne loči. Pridige imajo res mnogo dobrega in rabnega v sebi, zlasti so lepe dvojne postne pridige.

3. Rajni papež Leon XIII. je močno pospeševal in priporočal pobožnost sv. rožnega venca in isto ponavlja tudi Pij X. že koj v prvi okrožnici, vsled tega je

¹ Gl. l. 1902 str. 375 in l. 1903 str. 493.

treba tudi pridigarjem večkrat govoriti o skrivnostih sv. rožnega venca. V ta namen je prav priročna knjiga dr. Filipa Hammer-ja »Der Rosenkranz, eine Fundgrube für Prediger und Katecheten, ein Erbauungsbuch für katholische Christen«. Tega dela je pred kratkim izšel III. zv. že v IV. izdaji. To je res prava zakladnica; knjiga nudi mnogo prijetnega in vsodbudnega berila, cerkveni govornik si lahko tu izbere snovi, razne zgodbe iz zgodovine in vsakdanjega življenja, spretno obračbe in dokaze iz sv. pisma. Cena 3 zv. je 3.40 M.

4. Naš slovenski homiletičen list »Duhovni pastir« je ravnokar dovršil XX. letnik. Uredništvo si vidno prizadeva, da bi list res ustrezal svojemu namenu, pisatelji in naročniki naj ga le v tem krepko podpirajo.

Kdo bo dvomil, kolikega pomena je cerkveno govorništvo, saj se evangelij mora z živo besedo vsajati v srca — »fides ex auditu«. Najboljša pridiga je seveda tista, ki si jo napravi vsak sam na podlagi skrbnega branja sv. pisma in očetov ter jo prekuha v premišljevanju in porosi z molitvijo, zatorej namen homiletičnemu listu ne sme biti, da bi podpiral le zložnost, ker na ta način bi cerkvenemu govorništvu škodoval, ne pa koristil. Toda kdor hoče biti dober govornik, mora tudi brati dobre govore, sicer mu poidejo misli; včasih pa mu tudi mnogotera opravila pri najboljši volji ne dopuščajo, da bi si samostalno sestavil cerkven govor in naposed — talenti so tudi različno razdeljeni; tu ima homiletičen list svojo službo, da podaja vzorne pridige z lepimi mislimi, z božjo in ne človeško modrostjo, s praktičnimi uporabami in lepimi pa resničnimi vzgledi. Tak želi biti »D. P.«, zatorej kdor sploh ima homiletičen list, naj podpira pred vsem domače blago, kdor je pa v sveti vedi tako izvežban, da ne potrebuje homiletičnega lista, naj pa sad svojega truda in uma da poskusiti tudi drugim.

Kogar raznoličnost mika in se želi urediti v krasni hrvaščini, temu priporočamo tudi hrvaški homiletični list »Dušobrižnik«, ki izhaja mesečno v Karlovcu (knjižgarna Drag. Hauptfelda) in velja na leto 8 K.

F. K.

V.

Raznoterosti.

Je-li hipnotizem diaboličen¹? Nasprotniki hipnotizma trdijo, da je hipnoza bolezen ali bolešno stanje, ki pa ni naravno, kajti: a) Vsak fizičen vzrok ima svoj določen učinek, a med vzrokom in učinkom mora biti pravo razmerje, tega pa pri hipnozi ni, kajti zelo malenkosten vzrok n. pr. pogled, vdarec na boben, strel, pa je človek hipnotičen, pihljaj v lice, pa hipnoza zopet prestane itd.

b) Vsaka naravna bolezen ima svoje »prodrome« (predznamenja, ki jo že nekako pripravljajo). Hipnoza jih nima; torej hipnoza ni naravna bolezen.

Na to odgovarjamo sledeče: Hipnoza ni bolezen, ampak spanje, naravnemu spanju slično. Tako trdijo najbolj sloveči hipnotizerji, kakor n. pr. dr. Bernheim, dr. Liébeault, dr. Forel, dr. Ferrand, dr. Merselli, dr. Moll i. dr. Slednji (dr. Moll) pravi: Kako bi bila hipnoza bolezen, če pa služi v to, da se z njo ozdravljajo razne bolezni?

a) Da bi se z malenkostnim vzrokom (pogledom, ropotom itd.) povzročila hipnoza, to se ne more splošno trditi, to velja k večjemu pri histeričnih osebah in

¹ Prim. »Voditelj« 1903, str. 380—384.

pa pri onih, ki so že bile mnogokrat uspavane, ki so že nekako »vzgojene za hipnozo« (»l' éducation suggestive«); sicer pa, dokazuje dr. Liébeault, povzročajo hipnozo ista sredstva, kakor naravno spanje: mir, tema, prijetna temperatura v sobi, ugodnost (sedeti na mehkem naslonjaču), misel na spanje (ne pa na kaj takega, kar bi človeka vznemirjalo).

Ako pa naravna sredstva povzročajo hipnozo (ista kakor naravno spanje), zakaj potem hitro misliti na coprnijo? »Cette thèse est sans fondement«, taka trditev je neutemeljena. Nič, pravi dr. Liébeault, »absolument rien ne prouve que ce phénomène ne soit pas purement et simplement naturel« t. j. prav nič ne priča, da bi ta pojav (hipnoza) ne bil popolnoma in resnično naraven.

b) Vsaka naravna bolezen ima svoje predznake, ta trditev je neovrgljiva = »fatto notorio ai medici e ai non medici«, vsi jo morajo priznati, zdravniki in lajiki v zdravlilstvu, tako trdi P. Franco, pa se opira najbolj na besede dr. Paula Richet-a, ki piše v svoji knjigi: *Études cliniques sur la grande hystérie* p. 1.: »La grande attaque d' hystérie . . . est toujours précédés, quelquefois pendant plusieurs jours, d' un cortège de phénomènes . . .« (Hud napad histerije javi včasih že nekaj dni poprej cela vrsta pripravljavnih znakov.)

Rekli smo že gori, da ni nikakor dokazano, da bi bila hipnoza bolezen, ker večina slovečih zdravnikov to zanika.

Pa recimo, da bi bila, vendar ne moremo priznati, da bi imela vsaka naravna bolezen svoja predznamenja, pa se opiramo na mnenje istega dr. Richet-a, ki je po mnenju P. Franca reprezentant vseh zdravnikov. Isti dr. Richet priznava v drugem delu iste knjige, ki smo jo gori omenili, da je histerija možna tudi brez predznamenj.

Na ta način je prva premisa ovržena in s tem ves dokaz.

Hipnotični pojavi so nenaravni, ker nimajo izvira v človeku samem (causam intrinsecam), kakor bi ga morali imeti, trdi nadalje P. Franco; pa ni res, da bi ga ne imeli. Sugestija je vzrok hipnotičnih pojavov; sugeriran pojav povzroča pojav in ga pojasni; ker je pa sugestija nekaj naravnega, so tudi hipnotični pojavi naravni.

Tu pa ugovarja P. Franco, češ, sugestija ne more povzročiti raznih hipnotičnih pojavov. On pravi, da se povzroči fizična prememba v živčevju, je treba fizičnega vzroka, sugestija je pa moralen vzrok, torej ne more povzročiti fizičnih učinkov (efektov). Tu je pa P. Franco najbolj zagazil, kajti brez števila vzgledov nam očitno dokazuje, da lahko moralen vzrok (včasih še bolj kot fizičen) povzroči fiziološko premembo n. pr. iznenadenje, strah itd. povzroči šestokrat paralizo, katelepsijo, anesteziijo. Sugestija je moralen vzrok, onim sličen, torej lahko tudi povzroči enake učinke.

Sedaj pa pride najhujši udarec po hipnotizmu: Sugestija (trdi P. Franco) ni naraven vzrok. Naraven vzrok (causa naturalis) mora imeti vedno, brezizjemno svoj učinek, odkoder koli prihaja n. pr. razbeljeno železo žge, led hladi, naj prime zanj kdorkoli. Pri sugestiji ni tako; se je poslužil hipnotizer, potem ima svoj učinek, pri drugem je brez učinka; torej sugestija ni naraven vzrok.

Abbé Lelong (*La vérité sur l' hypnotisme*) pa odgovarja: Res, da mora imeti naraven vzrok vedno isti učinek, a pogoji (conditions) morajo biti isti, sicer je učinek lahko različen. Torej ni vse eno, sugerira li hipnotizer, ali kdo drugi.

Hipnotizer je v nekem posebnem razmerju (en rapport special) z hipnotično osebo, le njegovi volji se vklanja; ko bi bil kdo drugi v istem razmerju, seveda bi moral povzročiti iste pojave, ali za sedaj (med hipnozo) vpliva le hipnotizer na

voljo hipnotične osebe, za drugega ni prostora. Ker ni istega pogoja, zato tudi ni istega učinka.

Nasprotniki hipnotizma se spodtikajo nad nekaterimi pojavi, n. pr. nad takozvano negativno in pozitivno halucinacijo, nad sugestijo na obrok (*à longue échéance*) in hemorazijo, ki jo povzroči pri nekaterih hipnotizem, pa pravijo: teh pojavov ni moči raztolmačiti, torej hipnotizem ni naraven.

Pa ta dokaz je malo čuden. Ko bi bilo vse nenaravno, česar posameznik ne more pojasniti, potem bi bilo pač marsikaj nenaravno.

V novejšem času so modroslovci s pomočjo fiziologije in psihologije te pojave precej povoljno razjasnili meneč, da je skupni vir teh pojavov domišljija, kateri že Aristotel in za njim Tomaž Akvinski prisojujeta mnogo vpliva. Za nas sedaj zadostuje, da navedemo nekaj analognih pojavov, ki se godé celo naravnim potem. Halucinacije (negativne in pozitivne) se zde marsikomu čudovite, pa so nekaj celo navadnega.

Koliko smešnega se pripoveduje n. pr. o »zamišljenih profesorjih«; pa zakaj bi imeli ta privilegij samo profesorji? Saj se tudi inace najdejo razmišljeni ali zamišljeni ljudje, ki gredo n. pr. mimo znanca, ga pogledajo, pa ga ne vidijo, se zaletijo kam ob steno, morda tudi malo okraspajo, pa ne čutijo ničesar, vsa domišljija in vsa dušna pozornost je obrnjena kam drugam. Saj se je že čestokrat prigodilo, da je bil vojak v hudi bitki ranjen, pa hipno ni čutil nobene bolečine. (Vgledi negativne halucinacije.)

Če se bolj strahopetnemu človeku ali otroku pripeti, da mora po noči sam domu, kaj vse ne vidi in ne sliši po poti! Zdajci strašne prikazni, potem zopet skrivnostno govornjenje itd.

Pri somnambulih so halucinacije celo navadne. Vzgled: Dom Duhaquet, prior v Pierre-Châtel-u je imel neki dan dosta opravila, moral je čuti pozno v noč. Nankrat se odpro vrata in v sobo stopi menih, bil je znan somnambul. Imel je odprte oči, kakor bi gledal, v roki pa dolg nož. Šel je naravnost k postelji; potiplje, potem pa zamahne in zabode ostrilo do nožnice v blazino. Obrnil se je potem proti priorju, da mu je le-ta videl v obraz, iz katerega je odsevalo veselje, zadoščenje nad maščevanjem.

Dve svetilki sta goreli v sobi, a luč ni nikakor vplivala na njegove oči, na rahlo je odprl vrata in odšel. Drugi dan se je revež spomnil tega dogodka, kakor bi bil to res učinil. Ko je zvečer zaspal, sanjalo se mu je bilo, da je prior umoril njegovo mater; ni mu dalo miru, moral se je maščevati.

Torej odprte oči, pa ni videl luči, ne priorja, evo negativne halucinacije; nasprotno pa je videl in občutil, česar k sreči ni bilo, namreč priorja v postelji: pozitivna halucinacija.

Kaj pa naj rečemo o sugestiji na obrok (*à longue échéance*)? Pri tem pojavu je treba razločevati tri dele (*trois éléments*): sugestija, ohranitev sugestije in pa izpolnitev sugestije na določen dan.

1. Hipnotični osebi se sugerira n. pr.: za deset dni se povrneš zopet k meni, kakor bi se lahko reklo dotični osebi, če ni uspavana; tu torej ni nič posebnega.

2. A oseba ohrani to sugestijo deset dni — isti psihološki proces, kakor če se inace spomni človek, kar se mu je pred določenim časom zaukazalo.

3. Čez deset dni se sugestija izvrši . . ., saj tudi v drugih slučajih slušajo bolniki zdravnika.

Slični slučaj: Nekdo hoče drugi dan odpotovati, pa bi se rad vzbudil ob določeni, sicer nenavadni uri. Zgodí se. Med sugestijo in navadnim ukazom torej ni razločka, prvo je naravno, kakor drugo.

Sedaj je še samo treba pojasniti, hemorazijo (krvavljenje), vesikacijo itd.

V novejšem času razlagajo učenjaki tudi te prikazni celo naravno, trdijo namreč, da živa domišljija lahko isto povzroči kakor resničnost in tu se ravno vidi, kako duša vpliva na telo. (*«Tous ces phénomènes... démontrent l'influence de l'âme sur le corps»*. Dr. Bonjour: *Hypnotisme, Télépathie et Spiritisme* p. 16).

Naličen slučaj: Bolnik si domišljuje, da ima žabo v želodcu, ves obupan je vsled tega, ničesar ne more zavžiti. Zdravnik mu da neko sredstvo, ki povzroči bljuvanje, skrivaj pa vrže žabo v posodo, kamor je bolnik bljuval, in on misli res, da jo je izbruhal iz sebe, pa je ozdravljen.

Ni dolgo od tega, kar je bilo brati v časopisih to-le: Gospa, ki je imela umetno zobovje, je zaspala na divanu. Ko se prebudi, opazi, da zob ni več v ustih, domišlja si, da jih je v spanju požrla in kar nakrat občuti strašne bolečine v želodcu. Ko so zdravniki prihiteli, je že komaj sopela. Preiskujejo, pa ne najdejo ničesar, ko pa odmaknejo divan malo od stene, pade zobovje, ki je bilo izdrsnilo v spanju iz ust, na tla. Žena je bila takoj zdrava.

Dr. Björnström navaja v dokaz, koliko domišljija premore: *«die Wirkung homeopatischer Mittel, wie die Wunderkuren Graf Maffei's mit magnetisiertem Wasser und anderen an sich indifferenten Stoffen»*. (p. 115.)

Hipnotizem torej ni diabolichen, to trde vsi zagovorniki njegovi, pa tudi oni, ki sicer hipnotizmu niso naklonjeni, kakor n. pr. sloveči učenjak Ribet i. dr., le-ti pa imajo drug pomislek proti njemu, češ, da je nemoralen, torej nedovoljen.

Al. Čížek.

† Matej Slekovec.

Ravno ob sklepu lista smo dobili iz Ljubljane žalostno poročilo, da je ondi v »Leonišču« po dolgi bolezni dne 15. grudna umrl Matej Slekovec, bivši župnik pri Sv. Marku blizu Ptuja. Rodil se je dne 6. avgusta 1846 v Negovi, duhovnik pa je postal dne 23. julija 1871. Že kot mlad kapelan v Središču se je začel pečati s proučevanjem domače zgodovine. Z neumorno marljivostjo in nenavadnim spominom za zgodovinska fakta je vzbujal občudovanje in ni mu bilo enakega v poznavanju domače zgodovine. Spisal je lepo število knjižic in člankov v raznih listih, tudi »Voditelju« je bil vrl sotrudnik.

Zaradi krhkega zdravja je sklenil stopiti po vizitaciji l. 1903 v stalni pokoj, da bi se tem bolj mogel posvetiti zgodovinskim študijam. Namenjena mu je bila služba škofijskega arhivarja in »Zgodovinsko društvo za Sl. Štajer.« ga je na I. občnem zboru z velikimi nadami izvolilo svojim predsednikom. V priznanje njegovih zaslug v dušnem pastirstvu in v slovstvu ga je prevz. knezoškof lavant. na praznik sv. Cirila in Metoda 1903 o priliki vizitacije imenoval konzistorijalnim svetovalcem. Mislilo se je, da bo v pokojju lahko uporabil svoje obsežno zgodovinsko znanje in neštevilne nabrane podatke. A neka zagonetna bolezen mu je od spomladi 1903 naglo glodala nit življenja, dokler ga ni vrgla v hladni grob. Mož, ki je spisal pred leti knjigo »Odlični Kranjci«, bo sedaj počival med odličnjaki slovenskega naroda na ljubljanskem pokopališču na kranjski zemlji. Njegovi duši pa daj Bog večni mir in pokoj!

Popravek.

V članku *Missa votiva de Immaculata Conceptione* B. M. V. str. 80 beri v 2., 3. in 9. vrsti mesto 40 let, 40letnica — 50 let, 50letnica.

I.

Gospodova zadnja večerja.

II. Del.

Gospodova zadnja večerja kot zakrament.

(Dalje.)

2. Svetopisemska poročila o Gospodovi zadnji večerji.

Posebnost teh poročil je, da pisatelji isti dogodek poročajo z različnimi besedami. Različnost bi znala na prvi pogled vzbuditi razne dvome. Ti pa izginajo, ako se premislijo in uvažujejo razmere in nameni pisateljev.

Poročilo sv. Mateja v 26. poglavju.

V. 17. Prvi dan opresnikov pa so prišli učenci k Jezusu rekoč: Kje hočeš, da ti pripravimo jesti velikonočno jagnje?

18. On pa je rekel: Pojdite v mesto k onemu in recite mu: Učenik pravi: Moj čas je blizu, pri tebi jem velikonočno jagnje s svojimi učenci.

19. In učenci so storili, kakor jim je bil Jezus ukazal in so pripravili velikonočno jagnje.

20. Ko se je pa zvečerilo, je šel k mizi z dvanajsterimi učenci.

21. In ko so jedli, je rekel: Resnično povem vam, da me bo eden izmed vas izdal.

22. In zelo žalostni so mu začeli sleherni praviti: Sem-li jaz, Gospod?

23. On pa je odgovoril in rekel: Kateri pomaka z menoj roko v skledo, ta me bo izdal.

24. Sin človekov sicer gre, kakor je pisano o njem; a gorje tistemu človeku, po katerem se Sin človekov izda! Bolje bi mu bilo, če bi ne bil rojen tisti človek.

25. Juda pa njegov izdajalec je odgovoril: Sem-li jaz, učenik? Reče mu: Ti si rekel.

26. Ko so pa večerjali, je vzel Jezus kruh in ga je posvetil in razlomil ter dal učencem in je rekel: Vzemite, jejte! to je moje telo.

27. In je vzel kelih in zahvalil in jim dal rekoč: Pijte iz njega vsi!

28. Zakaj to je moja kri nove zaveze, prelita za mnoge v odpuščenje grehov.

29. A povem vam: Posihmal ne bom pil od tega sadu vinske trte do tistega dne, ko ga pijem z vami novega v kraljestvu svojega Očeta.

30. In ko so izpeli zahvalnico, šo šli na Oljsko goro.

Besedilo sv. Mateja se najde v grških rokopisih najstarejših časov v isti obliki, le v nebitvenih besedah kažejo nekateri poznejši rokopisi razliko. Tako n. pr. imajo v v. 18 $\acute{o} \delta\epsilon$ = on pa, drugi: Jezus pa; v. 22 nekateri izpustijo $\alpha\upsilon\tau\acute{o}\nu$ pri $\lambda\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\iota\nu$; v. 26 določni člen pred $\acute{\alpha}\rho\tau\omicron\nu$ ni v \aleph B C D; ravno tako izpusti Tischendorf določni člen pred $\pi\omicron\tau\acute{\eta}\rho\iota\omicron\nu$ v. 27, ker ga ni v \aleph B, dasi je v A C D. Določnega člena pred $\delta\iota\alpha\theta\acute{\eta}\lambda\eta\varsigma$ v. 28 ni v \aleph B D. Bolj važna je besedica $\kappa\alpha\iota\nu\eta\varsigma$ = novega v. 28. Te ni v rokopisih \aleph B L Z 33. 102. Cyr., kjer stoji samo $\tau\eta\varsigma \delta\iota\alpha\theta\acute{\eta}\lambda\eta\varsigma$ = zaveze; nasprotno pa stoji v A C D Γ II, v Itali, Vulgati, v sirski, koptični, etiopski prestavi, v spisih cerkvenih očetov (Ireneju, Origenu, Ciprianu, Krizostomu) $\tau\eta\varsigma \kappa\alpha\iota\nu\eta\varsigma \delta\iota\alpha\theta\acute{\eta}\lambda\eta\varsigma$ = nove zaveze. Tischendorf in Westcott-Hort izpustita $\kappa\alpha\iota\nu\eta\varsigma$, ker smatrata prvo vrsto rokopisov za starejšo. Obojna pisava ima vendar isti celotni zmisel.

Poročilo sv. Marka v 14. poglavju.

V. 12. In prvi dan opresnikov, ko so klali velikonočno jagnje, mu rečejo njegovi učenci: Kam hočeš, da gremo in pripravimo, da boš jedel velikonočno jagnje?

13. In pošlje dva svojih učencev in jima reče: Pojdita v mesto, in srečal vaju bo človek, ki nese vrč vode; idita za njim,

14. In kjer gre noter, recita hišnemu gospodarju, da učenik pravi: Kje je moja gostilna, kjer naj jem velikonočno jagnje s svojimi učenci?

15. In on vama bo pokazal veliko obednico, pogrnjeno, pripravno in tam nam pripravita.

16. In njegova učenca sta odšla in prišla v mesto in sta našla, kakor jima je bil povedal in sta pripravila velikonočno jagnje.

17. In ko se je zvečerilo, pride z dvanajsterimi.

18. In ko so bili pri mizi in so jedli, je rekel Jezus: Resnično, povem vam, da me bo eden izmed vas izdal, ki je z menoj.

19. Oni pa so se jeli žalostiti in mu drug za drugim praviti: Ali jaz?

20. On pa jim je rekel: Eden izmed dvanajsternih, ki pomaka z menoj roko v skledo.

21. Sin človekov sicer odhaja, kakor je pisano o njem; a gorje tistemu človeku, po katerem se Sin človekov izda; bolje bi mu bilo, če bi ne bil rojen tisti človek.

22. In ko so večerjali, je vzel Jezus kruh, je posvetil in razlomil ter jim dal in je rekel: Vzemite! to je moje telo.

23. In je vzel kelih, je zahvalil in jim dal, in pili so iz njega vsi.

24. In jim je rekel: To je moja kri nove zaveze, prelita za mnoge.

25. Resnično, povem vam, da ne bom nič več pil od sadu vinske trte do tistega dne, ko ga bom novega pil v kraljestvu božjem.

26. In ko so izpeli zahvalnico, so šli na Oljsko goro.

Tudi Markovo poročilo je v vseh najstarejših rokopisih jednako. Spremembe so le tu pa tam, kakor pri Mateju, nebistvene. Tako n. pr. opustijo nekateri rokopisi (D a c) *αὐτοῦ* po *μαθηταί* v. 12 = mesto njegovi učenci, stoji: učenci. V 15. v. izpustijo nekateri rokopisi *ἔτοιμον* = pripravno, kar je res po poprejšnji besedi »pogrnjeno« nepotrebno. V 24. vrsti stavijo nekateri *ἐκχυνόμενον* = prelita pred *πολλῶν* = mnoge, drugi po tej besedi, kakor ima Matej. Mesto *ὑπὲρ* pa pišejo nekateri *περί*, kakor ima Matej (26, 28). *Καινῆς* = nove manjka v nekaterih dobrih rokopisih, zato je morda vzeto iz Luk. ali I. Kor. Kakor vsakdo lahko spozna, ostane pomen celotnega poročila vsled teh postranskih razlik popolnoma nespremenjen.

Poročilo sv. Luke v 22. poglavju.

V. 7. Prišel pa je dan opresnikov, ob katerem se je moralo klati velikonočno jagnje.

8. In je poslal Petra in Janeza rekoč: Pojdita in pripravita nam velikonočno jagnje, da jemo.

9. Ona pa sta mu rekla: Kje hočeš, da pripraviva?

10. On pa jima je rekel: Glejta, ko prideta v mesto, vaju bo srečal človek, ki nese vrč vode; pojdita za njim v hišo, v katero gre.

11. In recita hišnemu gospodarju: Učenik ti pravi: Kje je gostilnica, kjer naj jem s svojimi učenci velikonočno jagnje?

14. In ko je prišla ura, je šel k mizi, in dvanajsteri apostoli ž njim.

15. In je rekel proti njim: Srčno sem želel jesti to velikonočno jagnje z vami, predno trpim.

16. Kajti povem vam, da ga ne bom nič več jedel, dokler se ne dopolni v kraljestvu božjem.

17. In je vzel kelih, je zahvalil in rekel: Vzemite to in razdelite si med seboj!

18. Kajti povem vam, da ne bom pil od sadu vinske trte, dokler ne pride kraljestvo božje.

10. In je vzel kruh, je zahvalil in razlomil ter jim dal rekoč: To je moje telo, dano za vas; to delajte v moj spomin!

20. Ravno tako tudi kelih po večerji rekoč: Ta kelih je nova zaveza v moji krvi, prelita za vas.

21. Vendar glej! roka mojega izdajice je z menoj na mizi.

Večjo težavo kakor prva dva evangelija nam povzroča poročilo sv. Luke o Gospodovi zadnji večerji. Tu ni dvomljiva ta ali druga besedica, ampak o dveh vrstah trdijo novejši kritiki, da niso prvotne, ampak pozneje vrinjene. Westcott in Hort¹ sta djala besede od Luk. 22, 19 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον (dano za vas) do Luk. 22, 20 ἐκχυνόμενον (preliti za vas) v oklepaj. Kakor ta angleška učenjaka, so dvomili še mnogi drugi² o pristnosti teh dveh vrstic (v. 19 in 20).

Da spoznamo, koliko je tako ravnanje opravičeno, moramo pogledati raznovrstne rokopise. Tu najdemo res razliko v vrstah 15—20 (pogl. 22). Majuskuli³ razen D in večina minuskolov in prestav imajo besedilo, kakor je na našem mestu (Luk. 22, 15—20). Syrus Sinaiticus ima sicer v. 19 in 20, a v zmedenem redu. Po vv. 15 in 16 sledi v. 19; po uvodnih besedah 20. vrste pa 17. vrsta. Poleg tega je oblika 19. in 20. vrste še skrajšana⁴.

D (Codex Cantabrigiensis) in mnogo latinskih rokopisov (a ff³ i l) izpusti v. 19^b (od τὸ ὑπὲρ ὑμῶν) in v. 20. Dva latinska rokopisa b (Veron.) in e (Palat. Vind.) ravno tako izpustita v. 19^b in 20, a deneta v. 17 in 18 na njuno mesto. Curetonov Syrus (Syrcur) pa ima ta red: V. 15. 16. 19. (brez διδόμενον) 17. 18. 21. V. 20 pa je popolnoma izpuščena. Sirski prestavljatelj je menil, da je Jezus posvetil kelih, o katerem govori v. 17 in 18 zato je postavil ti vrsti za devetnajsto. Po takem bi bil Kristus najprej posvetil kelih in še le po tem kruh.

Ako torej pregledamo te rokopise, zapazimo dve glavni skupini. Prva ima popolno vse vrste od 15—20., druga pa je skrajšana in v sirskih rokopisih še tudi spremenjena. Krajše besedilo imajo torej D,

¹ Westcott and Hort, The new Testament in the original Greek. Cambridge and London 1882.

² Haupt, W. Brandt, Grafe; Titius: Die neutestamentliche Lehre von der Seligkeit und ihre Bedeutung für die Gegenwart. Freiburg, 1895.

³ Majuskuli so rokopisi z grškimi velikimi črkami, minuskuli pa z malimi.

⁴ Red: V. 15; 16; 19: Καὶ ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαρίστησεν ἐπ' αὐτῷ καὶ ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· τοῦτο ἐστὶν τὸ σῶμά μου ὁ ὑπὲρ ὑμῶν δίδωμι. οὕτως ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν ἀνάμνησιν. 20^a καὶ μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι — 17. δεξάμενος ποτήριον εὐχαριστήσας ἐπ' αὐτῷ εἶπεν· λάβετε τοῦτο, διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς, — 20^b τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμα μου ἢ καινὴ διαθήκη — 18; 21.

italini rokopisi a ff² i l, Syrsin Syrcur in b e. Katero poročilo sv. Luke je prvotno in pristno, daljše ali skrajšano? Vsi majuskuli (razen D) imajo seveda daljše besedilo, a v mnogih slučajih novega zakona se kritika poprime besedila rokopisa D in minuskulov, ker ga smatra za prvotno.

Mi se odločimo za pristnost prve skupine, v katero spadajo rokopisi \aleph (Synaiticus Petropol iz 4. stol.), B (Vatikan. Rimsk.) i. dr. Oba Sirska imata skupen vir, v katerem je bilo krajše besedilo. Obema se je zdelo potrebno, da je popravita deloma po ostalih evangelijih, deloma po I. Kor.¹ Glede na krajše poročilo v D in minuskulih se je mnogo pisalo in dokazovalo². Za naš namen zadošča, da povemo: Iz razlogov znanstvene kritike, iz vrednosti in ogleda posameznih rokopisov se besedilu v D ne mora dati prednost. Pač pa smelo trdimo z ozirom na zmisel in zvezo kakor tudi na znamenite stare rokopise, da sta vrsti 19^b in 20 spisani od Luke samega³.

Tega mnenja so vsi, ki so natančneje preiskovali to vprašanje n. pr. Spitta, Schultzen, Hoffmann, Holzheuer, R. Schaefer, Graefe, Cremer, Resch, Lichtenstein, Hehn, Schmiedel in Protestant. Monatshefte 1899 S. 125.

Poročilo sv. apostola Pavla v I. Kor. v 11. poglavju.

V. 23. Jaz sem namreč prejel od Gospoda, kar sem vam tudi izročil, da je Gospod Jezus v noči, v kateri je bil izdan, vzel kruh

24. in je zahvalil ter razlomil in rekel: Vzemite, jejte! to je moje telo, za vas zlomljeno; to delajte v moj spomin!

25. Ravno tako tudi kelih po večerji rekoč: Ta kelih je nova zaveza v moji krvi; to delajte, kolikorkrat pijete, v moj spomin!

26. Kajti kolikorkrat ta kruh jeste in kelih pijete, oznanujte smrt Gospopovo, dokler ne pride.

27. Kdorkoli torej je kruh ali pije kelih Gospodov nevedno, bo kriv telesa in krvi Gospodove.

¹ Zahn, Einleitung. II. S. 358: Daß die Syrer an dieser Stelle vielfach herumbessert haben, beweist schon die Thatsache, daß γέννημα (v. 18) von Syrsin, Syrcur und Peschito durch drei verschiedene Wörter wiedergegeben ist.

² Glej: Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristl. Literatur von O. Gebhardt und A. Harnack. X. 1. Leipzig. 1893. — Graefe in Theol. Stud. und Krit. 1898. S. 116. — Schulzen, Das Abendmahl in N. T. S. 5—15. — Holtzheuer, Das Abendmahl und die neuere Kritik. S. 27. — Spitta, Zur Geschichte und Literatur des Urchristentums. I. 297.

³ Schultzen, S. 17: Durch den Zusammenhang werden also die Verse 19^b und 20 notwendig gefordert, so daß dem gegenüber kaum in Betracht kommen kann, was durch rein formale textkritische Argumente als das wahrscheinlichere zu erweisen ist. Cf. Hoffmann, Abendmahlsgedanken Jesu Christi. S. 19.

28. Presodi pa naj človek samega sebe in tako je od kruha in pije od keliha!

29. Kajti kdor je in pije nevredno, si sodbo je in pije, ker ne razločuje telesa Gospodovega.

30. Zato je med vami mnogo bolnih in slabotnih, in dosti jih spi.

31. Če bi pa sami sebe presodili, bi ne bili sojeni.

Besedilo tega poročila je pri vseh starih rokopisih enako. Le v 24. vrsti najdemo dva izraza različno označena: *a)* λάβετε φάγετε — vzemite, jejte; *b)* pristavke κ τὸ ὑπὲρ ὑμῶν — za vas κλώμενον ali θρυπτόμενον ali διδόμενον.

Kar se tiče prvega izraza pri *a)* λάβετε φάγετε, je le v rokopisih C³ K L P i. dr., v nekaterih latinskih prestavah (Vulg.) in v spisih nekaterih cerkvenih očetov po besedici εἶπεν — rekel. V veliki večini starih rokopisov tega izraza ne najdemo. Zato mnogi menijo, da je pristavljen iz Matejevega evangelija. Da bi ga imenitni rokopisi nalašč izpustili, je zelo neverjetno.

V drugi varijanti pri *b)* imajo nekateri stari rokopisi (Σ* A B C*), nekateri minuskuli in cerkveni očetje samo: τὸ ὑπὲρ ὑμῶν — za vas. Velika večina svetopisemskih rokopisov (Σ_c C³ D^bc E F G K L P, d e [quod frangitur] g [quod frangetur], Syr., očetje) pa dodenejo κλώμενον — zlomljeno. Drugi rokopisi imajo διδόμενον — dano kot pristavek in sicer večinoma prestave (sah., kopt., arm. f in Vulg. [quod tradetur]; sam D* ima pridjano θρυπτόμενον, kar pomenja tudi: zlomljen. Septuaginta rabi ta izraz mnogokrat o kruhu¹.

Pri vseh teh razlikah, ki pa celotnega zmisla Pavlovega poročila nikakor ne spremenijo, je najverjetnejše, da je bila prvotno samo oblika τὸ ὑπὲρ ὑμῶν. Tisti pa, ki so prepisavali, so po zmislu iz poprejšnjega ἔκλασεν pridjali κλώμενον ali διδόμενον ali θρυπτόμενον. Pomen pa pri vseh teh izrazih bistveno ni spremenjen.

3. Kako se vjemajo svetopisemska poročila o Gospodovi zadnji večerji?

V štirih poročilih, po Mateju, Marku, Lukežu in Pavlu, najdemo nekatere razlike in mnogo soglasja. Pred vsem zapazimo med poročilom sv. Mateja in Marka na eni strani, med poročilom sv. Luke in Pavla na drugi strani veliko sličnost, v vsaki skupini pa nekatere posebnosti. Primera naj to bolj pojasni!

f Mat. 26, 26 s.: Ko so pa večerjali, je vzel Jezus kruh in ga je po-
 l Mark. 14, 22 s.: In ko so večerjali, je vzel Jezus kruh, je po-

¹ III. Mojz. 2, 6; Izai. 58, 7.

- { Mat.: svetil in razlomil ter dal učencem in je rekel:
 { Mark.: svetil in razlomil ter jim dal in je rekel:
 { Mat.: Vzemite, jejte! to je moje telo. In je vzel kelih in
 { Mark.: Vzemite! to je moje telo. In je vzel kelih, je
 { Mat.: zahvalil in jim dal rekoč: Pijte iz njega vsi! Zakaj to
 { Mark.: zahvalil in jim dal, in pili so iz njega vsi. In jim je rekel: To
 { Mat.: je moja kri nove zaveze, prelita za mnoge v odpuščenje
 { grehov.
 { Mark.: je moja kri nove zaveze, prelita za mnoge.

Zdaj pa poglejmo poročilo sv. Luke in Pavla!

- { Luk. 22, 19 s.: In je vzel kruh, je zahvalil in razlomil ter
 { I. Kor. 11, 23 s.: (Jezus je) vzel kruh in je zahvalil ter razlomil in
 { Luk.: jim dal rekoč: To je moje telo, dano za vas;
 { I. Kor.: in rekel: Vzemite, jejte! to je moje telo, zlomljeno za vas;
 { Luk.: to delajte v moj spomin! Ravno tako tudi kelih
 { I. Kor.: to delajte v moj spomin! Ravno tako tudi kelih
 { Luk.: po večerji rekoč: Ta kelih je nova zaveza v moji
 { I. Kor.: po večerji rekoč: Ta kelih je nova zaveza v moji
 { Luk.: krvi, prelita za vas.
 { I. Kor.: krvi; to delajte, kolikorkrat pijete, v moj spomin!

V Matej-Markovi skupini beremo: ko so večerjali, v Luka-Pavlovi pa: po večerji; v drugi najdemo po posvečenju kruha opomin: to delajte v moj spomin! v prvi skupini pa manjka; v drugi skupini oba poročevalca pričneta posvečenje kelihovo z »Ravno tako tudi kelih«, v prvi skupini pa rečeta poročevalca: In je vzel kelih. Že z ozirom na ta dejstva se ne da tajiti, da je razdelitev četverih poročil v dve skupini popolnoma opravičena. Matej-Markovo skupino bomo nazivali Petrovo obliko, ker se opira vsaj po Marku na sv. Petra. Luka-Pavlovo skupino pa imenujemo obliko Pavlovo, ker se Lukov evangelij in tudi njegovo poročilo o zadnji večerji natančno nanaša na sv. Pavla.

Na troje nam je treba v Petrovi in Pavlovi obliki obrniti svojo pozornost: prvič na okolnosti, drugič na posvetitev in tretjič na ustanovitev za prihodnost. Med okolnostmi pride v poštev najprej čas, ob katerem se je vršila večerja. Vsi trije evangelisti omenjajo zvezo z velikonočnim jagnjetom¹ in tudi iz Pavlovih besed² se da isto sklepati. V natančnejem določilu časa pa pravi Petrova oblika: ἐσθιόντων

¹ Mat. 26, 2; 26, 17—20; Mark. 14, 12—16; Luk. 22, 1 s.

² I. Kor. 11, 23: ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδητο — dvakrat ponovljeno (11, 24. 25.): εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν; cf. II. Mojz. 12, 14. — τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας (I. Kor. 10, 16). Prim. Zahn, Einl. II. 167.

αὐτῶν — ko so večerjali, je vzel Jezus kruh, Pavlova oblika pa: μετὰ τὸ δειπνῆσαι — po večerji je vzel Jezus kelih. V tej časovni določbi so mnogi iskali nasprotja ali pa so jo tako tolmačili, da je Jezus še med večerjo starozakonskega jagnjeta posvetil kruh, kelih z vinom pa še le po končani obredni starozakonski večerji¹. Zopet druge sta ta izraza: ko so večerjali — po večerji privedla do mnenja, da je več časa preteklo med obojno konsekracijo².

Druga razlika je v tem, da beremo v Petrovi obliki εὐλογήσας — posvetil, v Pavlovi pa εὐχαριστήσας — zahvalil pri konsekraciji kruha. Ta izraza sta tudi pri nekaterih pisateljih vzbudila misel, da si obojna oblika nasprotuje ali se vsaj ne vjema.

Tretja okolnost, v kateri najdejo nekateri učenjaki nasprotje Petrove in Pavlove oblike, so Jezusove besede (Mat. 26, 29.): A povem vam: Posihmal ne bom pil tega sadu vinske trte do tistega dne, ko ga pijem z vami novega v kraljestvu svojega Očeta.« Petrova oblika ima namreč te besede še le po konsekraciji keliha, Pavlova oblika pa pred konsekracijo, ker kelih, ki ga omenja Luka (22, 17) ni isti, ki ga Jezus posveti. Zato menijo nekateri³, da ima v tej zadevi gotovo Petrova oblika prav, Pavlova pa je skazila zgodovinski red.

Razlike pa se ne nahajajo le med okolnostmi zadnje večerje, ampak tudi pri besedah, s katerimi je Jezus postavil najsvetejši zakrament. V Pavlovi obliki je pridjano besedam Jezusovim »To je moje telo«: dano (zlomljeno) za vas. Kako da Petrova oblika tega nima? Te besede so velike važnosti, ker izražajo pomen daritve. Ravno tako manjkajo v Petrovi obliki besede: To delajte v moj spomin! Tudi te so velikega pomena, ker izražajo, da Jezus naredi ustanovo za vse prihodnje čase. In vendar ne najdemo teh besed v Petrovi obliki!

Posvečenje keliha poročata obe obliki različno. Petrova oblika pravi: to je moja kri nove zaveze; Pavlova pa: Ta kelih je nova zaveza v moji krvi. Tudi osebe, katere naj postanejo deležne sadu in milosti Jezusove krvi, so različno označene. Petrova oblika pravi, da je prelita: za mnoge; Pavlova pa, da je prelita: za vas t. j. apostole. Ali ni to nasprotje?

Vkljub tem razlikam obojne skupine, ni stvarnega nasprotja ne med Petrovo in Pavlovo obliko, pa tudi ne med poročevalcema v vsaki teh skupin ali oblik. Razlike so le formalne in se dajo najlepše raztolmačiti, če se oziramo na okoliščine, v katerih so poročevalci pisali

¹ Thom. Aq. Coment in Pauli ep. Aug. Turin. 1896. I. p. 342.

² Schanz, Godet.

³ Jülicher, Abendmahlsfeier. S. 239. Cf. Haupt, Abendmahlswoorte. S. 10 s.

in pa na njihov namen. Zato bomo iz naslednje razlage videli, da med poročili ni le nasprotja, ampak da je najlepše soglasje v stvari sami, dasi je oblika tu pa tam drugačna. Pogledati hočemo zopet omenjene okoliščine, obliko posvetitve ali konsekracije in ustanovo za prihodnost. Poprej pa se hočemo ozreti na splošne razloge, ki opravičujejo manjše razlike, ne da bi v stvari sami nastalo kako nasprotje.

Dokler je božji Zveličar občeval z apostoli, kateri so bili kot ribiči brez višje jezikovne izobrazbe, se je ravnal v svojem govorjenju po njih, da bi ga mogli umevati. Ker je živel sredi izraelskega ljudstva, se je ravnal po njegovih šegah, posebno, če so bile v Mojzesovi postavi utemeljene, govoril pa je tudi pri svojih naukih v njih jeziku, v govorici, kakor jim je bila v vsakdanjem občevanju v navadi. Že od tretjega stoletja pred Kristusom je hebrejščina vedno bolj in bolj zginjevala kot občevalni jezik, ker je od vzhoda prišla aramejščina, katero so govorili tudi v Palestini.

Ob Kristusovem času je bila hebrejščina najbrž že mrtev jezik, kakor pri nas latinščina, in se je rabila le še kot obredni jezik¹. V novem zakonu najdemo mnogo posameznih besed², ki kažejo, kateri jezik so takrat rabili. Imamo tudi uradne spise iz prvega stoletja po Kristusu. Izvirajo pa od Gamaliela, vnuka slavnega Pavlovega učitelja³. Razen tega spoznamo Jezusovo govorico iz nekaterih aramejskih odstavkov v hebrejskem sv. pismu⁴ in iz Targumima, ki sta ga spisala v aramejščini Onkelos in Jonathan in še iz drugih spisov iz prvega stoletja po Kr.

V Palestini se je aramejščina po raznih pokrajinah delila v razna narečja. Najiminenitnejša sta bila galilejsko in judejsko narečje⁵. Da bi bil Jezus govoril galilejsko narečje, dasi je s svojimi apostoli vzrastel v Galileji, ni ravno gotovo. Judejci bi se bili iz tega norčevali, kar pa novi zakon nikjer ne omenja⁶. A gotovo je, da je govoril v jeziku, kakršen je bil po deželi v navadi, da ga je ljudstvo lahko razumelo, in ta jezik je bila aramejščina.

Pri zadnji večerji je tudi Jezus govoril v tem jeziku, drugače bi ga manj izobraženi apostoli ne mogli razumeti. Dokler so bili apostoli skupaj v Jeruzalemu, so gotovo tudi v svoji materinščini ponavljali skrivnost zadnje večerje. Ko so se pa pozneje razšli v razne dežele, so se tudi poprijeli dotičnega jezika. Sv. Duh jih je na Binkošti še posebno k temu usposobil. Tudi obhajanje skrivnosti zadnje večerje

¹ Kautsch, Gram. d. Bibl. Aram. Leipzig 1884. S. 4 ff. Dalman, die Worte Jesu I. Leipzig 1898. S. 1. Arn. Meyer, Jesu Muttersprache, Freiburg 1896.

² Kautsch, Op. cit. p. 8 ff. — ³ Nahaja se v Jerus. Sanhedrin. I. 18 d.

⁴ Mat. 26, 73; Mark. 14, 70; Luk. 22, 59; cf. Dalman, Worte Jesu S. 64.

⁵ Dalman, Op. cit. S. 65.

v drugem, kakor v aramejskem jeziku, ima neizogibno posledico, da so nastale razne manjše besedne razlike, kakor se vidijo v četverih grških poročilih novega zakona. In tu imamo prvi važen razlog, zakaj niso vse besede do pičice enake ali iste.

Nadalje je treba pomniti, da si novozakonski poročevalci niso stavili naloge, vse, kar so slišali od Jezusa, njegova dejanja in njegove besede, do pičice tako, kakor se je zgodilo in govorilo, popisati in čitateljem sporočiti. Evangelisti so gledali bolj na to, da so jedro in vsebino dejanj in besed poročali. Povedati kritično natančno besedilo, to ni njih namen¹.

Pisali so tudi le z ozirom na posebne potrebe in okoliščine. Da so tu dosegli svoj namen, so vzeli iz govorov ali dejanj Jezusovih pred vsem to, kar se jim je zdelo najprimernejše. Zato eden pisatelj povdarja ene vrste besede in dogodke, drugi pa zopet druge, kakor jih pač bolj rabi za svoj pouk.

Novozakonski spisi nimajo le zgodovinskih poročil, katere so pisatelji sestavili, ampak so tudi apologetičnega pomena, da dokažejo Judom Jezusa kot obljubljenega Mesija, v katerem se izpolnijo vsa starozakonska prerokovanja in razne predpodebe. Paganom pa in tudi novokrščencem naj kažejo na Jezusovih čudežih in nebeških naukih, da je res Sin božji prišel na svet, da bi vsi narodi po Kristusu dosegli zveličanje. Novozakonski spisi naj bi vernike tudi poučevali in spodbujali k bogoljubnemu življenju in jim kazali vzgled najsvetejšega življenja Jezusovega. Vsled različnih čitateljev, katerim je bil kak spis namenjen, vsled različnih smotrov, katere je hotel pisatelj doseči, je rabil eden ta, drugi drugačen dokaz, drugačno besedo, drugačen dogodek iz Jezusovega življenja. Da, isti dogodek so morali pisatelji vsled različnega stališča in različnih okoliščin popisati v različni obliki. Vsled tega se ni čuditi, če je en pisatelj kaj izpustil kot manj važno za njegov smoter, kar se je drugemu zdelo potrebno povdarjati, ker je pisal za drug smoter.

Pomisliti je pa tudi treba, da v istem času, ko so novozakonski pisatelji pisali, prvi kristjani niso potrebovali natančnih in zgodovinsko popolnih poročil. Saj so iz lastne skušnje bili dobro poučeni o posameznostih obhajanja skrivnosti zadnje večerje, ker so se je pogosto udeleževali. So pa še tudi drugi razlogi, katere naj pojasni podrobna razlaga, da nam bo jasno, od kod izvirajo navidezna nasprotja v poročilih.

Kar se tiče izrazov *ἑσθίωντων αὐτῶν* — ko so večerjali v Petrovi obliki in *μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι* — po večerji v Pavlovi obliki, tako

¹ Knabenbauer, Comment. in Luc. Paris 1896. p. 575.

v tem ni nikakega nasprotja, ako se izrazi prav tolmačijo. Prvi izraz pomenja splošno ves čas od trenutka, ko se je Jezus vsedel s svojimi učenci, do tistega, ko so vstali od mize in šli na Oljsko goro. Drugi izraz pa označi čas bolj natančno, ker pravi, da je bila posvetitev po starozakonski večerji t. j. vsaj po poglavitnem delu, ko je bilo jagnje že zavžito.

Razen tega tudi ni nobenega nasprotja med obema izrazoma, ker je obojno dejanje zvezano z $\acute{\omega}\sigma\acute{\alpha}\upsilon\tau\omega\varsigma$ (ravno tako), kateri izraz ne pripada samo k τὸ ποτήριον (kelih), ampak tudi h glagolu $\delta\epsilon\iota\pi\nu\eta\tau\alpha\iota$ (večerjati). Kajti Luka pravi: $\kappa\alpha\iota\ \tau\acute{o}\ \pi\omicron\tau\eta\rho\iota\omicron\nu\ \acute{\omega}\sigma\acute{\alpha}\upsilon\tau\omega\varsigma\ \mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \tau\acute{o}\ \delta\epsilon\iota\pi\nu\eta\sigma\alpha\iota$ (in kelih ravno tako po večerji). Ko bi bilo nasprotje, bi moralo v grščini tudi stati $\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \delta\grave{\epsilon}\ \tau\acute{o}\ \delta\epsilon\iota\pi\nu\eta\sigma\alpha\iota$ (po večerji pa). Iz tega sledi, da je bila posvetitev kruha in vina po jedi starozakonskega jagnjeta in sicer neposredno druga za drugo. Tega mnenja so sloveči razlagalci Estij, Maldonat, Bickell, Bisping, Cornely, Pölzl, Hehn in drugi¹.

Da ima Petrova oblika $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$ (posvetil), Pavlova pa $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$ (zahvalil), tudi ni pravega nasprotja pri konsekraciji kruha. Kajti ta izraza se rabita v novozakonskih spisih za eno in isto dejanje. Sv. Pavel n. pr. imenuje v I. Kor. 14, 16 isto dejanje enkrat $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\eta\varsigma$ in še v istem stavku zopet $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\iota}\alpha$ v pomenu blagoslavljanja; Matej in Marko rabita pri kruhu $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$, pri kelihu pa $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$, akoravno se gre za ravno tako dejanje, namreč posvečenje. Obojna izraza se še drugod rabita brez razločka za isto dejanje n. pr. Mat. 15, 36 rabi pri sedmerih kruhah in dveh ribah, katere je Jezus v puščavi pomnožil: $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$; Marko 8, 6 pa pri kruhah $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$, pri ribah $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$. Mat. 14, 19; Mark. 6, 41; Luk. 9, 16 pravijo pri peterih kruhah: $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\eta\sigma\epsilon\nu$, Jan. 6, 11 pa $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$.

Oba glagola sta dobila tekom časa določen pomen; $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\epsilon\upsilon\nu$ pomeni blagoslavljanje, posvečevati, hvaliti², $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\nu$ pa pomeni zahvaljevati zaradi kake dobrote. Stari krščanski pisatelji rabijo izraza $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$ in $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\acute{\iota}\alpha$ za Najsvetejši zakrament³. Ker pa novozakonski pi-

¹ Langen, Die letzten Lebenstage Jesu. Freiburg 1864. S. 180 omenja, zakaj sv. Pavel, po katerem se ravna sv. Luka, še le pri kelihu pove čas $\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \tau\acute{o}\ \delta\epsilon\iota\pi\nu\eta\sigma\alpha\iota$: Der Apostel hat hier die Zeitbestimmung nachgeholt, die er bei der Erwähnung des eucharistischen Brotes hinzuzusetzen unterließ; aber nicht einmal vergaß, — sondern durch Zufügung einer andern Zeitbestimmung beizusetzen verhindert wurde. Kajti pri prvem delu ima časovno določilo $\acute{\epsilon}\nu\ \tau\eta\ \nu\omicron\kappa\tau\acute{\iota}$, $\eta\ \mu\alpha\rho\tau\acute{\iota}\delta\epsilon\tau\omicron$.

² Heine, G., Synonymik des neutestam. Griechisch. Leipzig, 1898. S. 79: $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$ = benedizieren, von dankender, lobpreisender Erhebung Gottes sowohl in der Form der Anbetung wie Verkündigung. Schanz v. Katholik. 1896. II. S. 8: $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\epsilon\upsilon\nu$ bezeichnet mehr die Form, $\epsilon\upsilon\chi\alpha\rho\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\nu$ den Inhalt der Danksagung.

³ Schmitt V., Die Verheißung der Eucharistie bei den Vätern. S. 111. Dr. Al. Scheiwiller, Die Elemente der Eucharistie. Mainz 1903. S. 8, 37.

satelji pišejo oba izraza brez razločka za isto dejanje, sta morala biti oba pomena v dejanju združena, kakor v hebrejski besedi: בֵּרֶכָה (berek). Zato v poročilih o zadnji večerji radi teh dveh izrazov ni stvarnega razločka, še manj pa nasprotja. Jezus je v eni molitvi blagoslavljal in zahvalil nebeškega Očeta.

Kje pa stojijo besede: »Posihmal ne bom pil tega sadu vinske trte do tistega dne, ko ga pijem z vami novega v kraljestvu svojega Očeta« na pravem mestu, v Petrovi ali v Pavlovi obliki? Omenjajo jih s sličnimi izrazi vsi trije evangelisti. A ker stojijo v Petrovi obliki po konsekraciji, jih naobračajo nekateri razlagalci na Najsvetejše, drugi pa oziraje se na Luka, ki jih omenja po tretjem kozarcu, na ta neposvečeni obredni kozarec. Ne bo se nam težko odločiti, katera razlaga je prava, ako prevdarimo sledeče:

Matej in Marko ne vzdržujeta v svojem evangeliju povsod zgodovinsko-časovnega reda. Luka pa pove v začetku svojega evangelija, da hoče vse v tem redu poročati. Zato gre Luki v takih slučajih, kjer se gre samo za zgodovinski vspeored na vsak način prednost pred Matejem in Markom. Ta poročata tudi o zadnji večerji le pogloblitve trenutke. Ker sta pa smatrala tudi omenjene Gospodove besede za pomenljive, jih omenita po pogloblitnem dogodku, po konsekraciji. Luka pa jih je moral omeniti tam, kjer jih je Jezus ravno govoril, saj je njegovo poročilo tudi najbolj obširno. On nam poda najlepši pregled o posameznih dogodkih zadnje večerje.

Ko bi Jezus bil dotične besede res govoril po konsekraciji keliha, bi jih bil sv. Pavel gotovo omenil; saj poroča konec zadnje večerje. Tudi celoten stik tirja bolj red, kakor ga ima sv. Luka. Luk. 22, 15—20 ima tri lepe vspeoredne skupine. Jagnjetovemu zavživanju v vrsti 15. odgovarja pitje keliha v vrsti 17. Besede v vrsti 16. pa tirjajo slične po kelihu, kakor jih najdemo v vrsti 18.

Kristus je moral tudi sam piti iz kozarca, ker drugače bi ne mogel reči: »Posihmal ne bom pil« itd. Kot hišni gospodar pri jedi velikonočnega jagnjeta je to gotovo tudi storil. Če pa bi bile Jezusove besede po posvečenju kelihovem (Mat. Mark.) na pravem mestu, bi bil moral Jezus piti iz keliha svojo lastno kri v podobi vina¹. To pa je

¹ Sv. Tomaž Akv. meni, da je Jezus pri zadnji večerji obhajal samega sebe. Razlogi pa, katere za to navaja, ne dajo trditvi verjetnosti, še manj pa gotovosti. Piše namreč (Summa theol. III. qu. 81 a. 1.): Respondeo dicendum quod quidam dixerunt quod Christus in coena corpus et sanguinem suum discipulis suis tradidit, non tamen ipse sumpsit. Sed hoc non videtur convenienter dici, quia Christus ea, quae ab aliis observanda instituit, ipse primitus observavit. Unde et ipse prius baptizari voluit quam aliis baptismum imponeret, secundum illud Act. 1, 1: Coepit Iesus facere et docere. Unde et primo ipse corpus suum et sanguinem sumpsit, et postea

neverjetno in iz dogmatičnih razlogov nedopustljivo. Po svojem namenu in po svojem bistvu je Najsvetejši zakrament tak, da si ga Jezus ni mogel sam podeliti¹.

Kajti vse, kar je Kristus učil o Najsvetejšem zakramentu, kaže, da mu ga ni bilo treba prejeti. Ta zakrament podeli življenje in sicer večno življenje, ž njim ostanemo v Kristusu in Kristus v nas in živimo v Kristusu. Po njem postanemo deležni sadu Kristusovega. Iz takih učinkov Najsvetejšega zakramenta spoznamo njegovo naravo. Zato bi bilo proti njegovi naravi, če bi ga bil Kristus sam prejel. Tudi vsi, ki so nasprotnega mnenja v tem vprašanju, priznavajo, da Kristus ni dobil učinkov tega zakramenta. Pač pa trdijo, da ga je prejel radi vzgleda ali da bi zakrament imel večjo veljavo. Pa takega vzgleda ni bilo potreba, ker apostoli so slišali njegovo strogo zapoved o zavživanju. Zapoved Kristusova in ogromne milosti so bili zadostni nagibi apostolom, da so radi prejeli ta zakrament.

Jezusove besede: »Posihmal ne bom več pil...«, se torej morajo umevati v čisto zgodovinskem zmislu, kakor ga podaje sv. Luka, da od sedaj ne bo več pil iz obrednih kozarcev, da ima starozakonska večerja zdaj za vselej prenehati, ker stopi na njeno mesto najsvetejša skrivnost novozakonske večerje, kot izpolnitev starozakonske predpodebe.

Ko smo tako spoznali, da v okolnostih zadnje večerje ni najti stvarnega nasprotja, obrnimo se k najvažnejšim besedam, s katerimi je Kristus postavil največjo skrivnost svoje ljubezni.

V teh besedah, s katerimi je Jezus posvetil in spremenil kruh in vino pri zadnji večerji, se posebno v treh točkah razločuje Petrova in Pavlova oblika. Pavlova oblika pridene Jezusovim besedam: »To je moje telo« še besede: *dano* (Luk.) (*zlomljeno P.*) za vas (a). Petrova oblika izraža posvečenje keliha: »To je moja kri nove zaveze«, Pavlova oblika pa: »Ta kelih je nova zaveza v moji krvi« (b). Petrova oblika pravi o krvi, da je prelita »za mnoge«, Pavlova oblika pa, da je prelita »za vas« (c).

discipulis sumendum tradidit. Et hoc est quod Ruth cap. 3 super illud: Cumque comedisset et bibisset etc., dicit Glossa ord., quod Christus comedit et bibit in coena, cum corporis et sanguinis sui sacramentum discipulis tradidit. Unde quia pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse participavit eisdem. — Komentatorji dodevajo še drugi razlog, quod si ipse non sumpsisset corpus et sanguinem suum, periculum fuisset, ne discipuli scandalizarentur, sicut Capharnaitae (Ioa. 6). — Cf. Suarez, III. disp. 75 sect. 2.

¹ Schegg, *Die hl. Evang. III. München 1856. S. 358. Knabenbauer, Comment. in Mat. 26, 26. Pg. 438.*

Razen te razlike med Petrovo in Pavlovo obliko še ima vsak pisatelj nekaj posebnega. Sv. Matej pravi, da je kri prelita: v odpustitve grehov (d). Teh besed nimajo drugi poročevalci. Matej pravi pri kelihu: »Pijte iz njega vsi!« (Poziv.) Marko pa: In pili so iz njega vsi (dejstvo); sv. Luka in Pavel teh besed ne omenita (e).

Kako si naj tolmačimo te razlike? Ali ne povzročajo stvarne razlike med posameznimi poročili? Da na to vprašanje prav odgovorimo, moramo pred vsem pogledati, komu so spisi namenjeni. Sv. Pavel piše Korinčanom in graja v 11. poglavju svojega lista razne nerednosti, ki so se vdomačile pri službi božji v njihovem mestu. Posledica teh nerednosti so bili prepiri posebno pri obrednih pojedinah, takozvanih agapah, pri katerih bi se naj posebno kazala krščanska ljubezen, ker so bile agape v zvezi z zavživanjem telesa in krvi Jezusa Kristusa. Korinčani so prav obhajali novozakonsko sv. večerjo, njena oblika jim je bila dovolj znana, zaradi tega jim tudi ničesar ne očita. A pomena najsvetejšega zakramenta niso prav cenili in ne spoznali njegovega vzvišenega značaja. Zato na kratko ponovi, kar je Jezus storil pri zadnji večerji, označi bistvo jedi, znak daritve in ustanove nove zaveze ter ponavljanje teh skrivnosti v prihodnosti, dokler Kristus zopet ne pride.

Zato sv. Pavlu ni ravno na tem ležeče, Korinčanom natančno ponoviti besede, ki jih je Jezus govoril pri zadnji večerji, saj so bile Korinčanom iz službe božje dovolj znane, ampak on hoče posebno povdarjati nekatere imenitne misli, ki se razodevajo iz Jezusovih besed, da bi Korinčane zopet spravil na pravo pot krščanske ljubezni in bi odpravil razno strankarstvo. Zato rabi pri posvečenju kruha besede: telo, zlomljeno (dano) za vas (a). Tu se kaže velika korist te skrivnosti, nesebična ljubezen Jezusova, katere bi naj bila prepirljivim Korinčanom v posnemo. Sv. Luka se ravna po sv. Pavlu in ima tudi te besede, drugi poročili jih nimata, kar pa na stvari nič ne spremeni.

Sv. Pavel povdarja tudi bolj zavezo, ki jo je sklenil Kristus s prelivanjem svoje krvi. Petrova oblika pa povdarja bolj kri, s katero se je zaveza sklenila. Pavlova oblika piše za to: »Ta kelih je nova zaveza v moji krvi«. V obojni obliki, v Petrovi in Pavlovi je kri Jezusovo sredstvo, s katerim se je sklenila zaveza. V obojni je izražena ista misel. A sv. Pavel in po njem sv. Luka povdarja bolj Jezusovo zavezo z ljudmi novega zakona, da bi jih bolj vnel k složnosti in ljubezni, katero predočuje nova zaveza, katero je Jezus sklenil s svojimi verniki. Zato je v Pavlovi obliki nekoliko drugačno besedilo (b).

Ce se pa vprašamo, ali je Jezus posvetil kelih z besedilom Petrove ali z besedilom Pavlove oblike, se moramo odločiti za prvo¹. To terja sličnost posvečenja pri kruhu: To je moje telo, torej tudi: To je moja kri nove zaveze. Tu je izraženo bistvo kruha in vina kot telo in kri Jezusa Kristusa. V besedilu: Ta kelih je nova zaveza pa še le posredno isto kaže, in nova zaveza ni pijača. Kristus se tudi ozira na izraze starega zakona (II. Mojz. 24, 8), in je torej rabil slično besedilo, kakor ga najdemo tamkaj: Kri zaveze (αἷμα τῆς διαθήκης). Tudi učenci so Petrovo obliko, ker jih spominja starega zakona, mnogo lažje razumeli.

Zaveza, katero je sklenil Jezus, ni le bila za izvoljeno ljudstvo, ampak za vse ljudi brez razločka. Med temi so bili gotovo tudi apostoli, ki so v prvi vrsti poklicani, da bi naj razširjali Jezusovo zavezo po celem svetu. Zato so se morali tudi sami najprej udeležiti milosti te zaveze. Dasi so vsi poklicani k tej zavezi, bodo prejeli njene blagosodne milosti le tisti, ki verujejo v Kristusa in izpolnjujejo njegove zapovedi. To so pogoji njegove zaveze.

Ker pa Pavlova oblika piše, da je kri Jezusova prelita: za vas, t. j. za apostole, ali niso na ta način po Pavlovem mnenju drugi (πολλοί — mnogi) izključeni? Pavel tega ne meni, ker ravno on naroča: To delajte, kolikorkrat pijete, v moj spomin! S tem, da to od apostolov terja, pove, da Jezus svoje krvi ni prelil le za apostole, ampak tudi za druge. Zato dobijo apostoli posebno oblast, da s ponavljanjem presvete večerje tudi drugim naklanjajo zasluženje Jezusove zavezine krvi. Pavlova oblika torej izraža isto misel kakor Petrova (c).

Matej dodene besedam o preliti krvi še, da je prelita: v odpuščanje grehov. Sv. Marko teh besed nima². Matej piše svoj evangelij Judom, ki so se pokristjanili. Njim dokazuje, da so se v Jezusu dopolnile prerokbe in predpodobe starega zakona, da je Jezus resnično obljubljeni Mesija. Starozakonske daritve so izražale odpuščanje grehov. Matej pa zdaj pri novozakonski daritvi, pri krvi Jezusovi, ki je prelita za vse, pripomni, da daje odpuščanje grehov, da se v tej daritvi vresničujejo starozakonske predpodobe. Zato zelo primerno izraža še enkrat isto misel z besedami: v odpuščanje grehov (d), ki jo povedo že besede: prelita za mnoge. Poročilo Matejevo lahko

¹ Langen, Letzte Tage Jesu. S. 181; Spitta, S. 304; Graefe, Stud. und Kritik. 1892. 134.

² Der Theologe Markus streicht diese Worte, die ja die göttliche Gnade nur negativ beschreiben, und begnügt sich mit der positiven Aussage des ὑπέρ, als dem Hinweis auf das positive Gut, welches den Christen durch den Tod Jesu zukommt, der Gemeinschaft mit Christus, der Gerechtigkeit, Rom. 3, 21—28; I. Cor. 10, 16. Hadorn, Entstehung des Mk. Evg. Gütersloh 1898. S. 136.

tudi poroča resnične besede Jezusove, Marko pa jih izpusti, ker ne izražajo nove misli, in ker je v svojem poročilu sploh bolj kratek.

Ako piše Matej pri kelihu: Pijte iz njega, Marko pa: Pili so iz njega, tako je poročilo stvarno enako, ker prvi poroča poziv, naj pijejo, drugi pa izvršitev tega poziva, da so pili. Jezus pa je rabil Matejevo besedilo¹. Kajti tudi pri kruhu pravi: Vzemite, jejte! v obliki poziva. Kakor jih je opominjal, naj jedo njegovo Telo, tako jih opozarja, naj pijejo njegovo kri. Sv. Pavel in po njem sv. Luka tega opomina pri kelihu ne ponovita, ker pravita, da je Jezus pri kelihu ravno tako storil, kakor pri kruhu. Pri kruhu pa je rekel: Vzemite, jejte! Torej je tudi pri kelihu ravno tako rekel: Pijte (e)!

Ko je Jezus posvetil kruh in vino in je tako postavil novozakonско sv. večerjo, je še dodjal besede: To delajte v moj spomin! — *Τούτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*. Vsi krščanski narodi vidijo v teh besedah Kristusovih izraženo ustanovo za prihodnost. Ker pa teh ustanovnih besed v poročilu sv. Mateja in Marka ne najdemo, so v novejšem času nekateri kritiki to izkoriščevali ter trdili, da Gospodova zadnja večerja ni ustanova za prihodnost².

Kako si naj to razlagamo, da sta sv. Matej in Marko v svojih evangelijih izpustila besede: To delajte v moj spomin! in jih najdemo le v Pavlovi obliki? Nekateri razlagalci menijo, da so strašni dogodki po noči velikega četrtka, vsled katerih so se morali učenci ločiti od svojega ljubljenegega Učenika, jih tako pretresli, da apostili niso vseh besed Jezusovih uvaževali, in nekatere zapomnili, druge pa kmalu pozabili. Tako se je tudi zgodilo z besedami: To storite v moj spomin! Nekateri so jih ohranili v spominu in jih sporočili sv. Pavlu, drugi pa so jih pozabili in od teh ima Petrova oblika svoje poročilo.

Pa taki razlogi so neutemeljeni. Kajti pri obhajanju zadnje večerje še apostolov ni nič motilo. Dobro so se zavedali svojega položaja in se pogovarjali o prvenstvu. Kako so pač poslušali imenitne besede: To je moje telo, to je moja kri! In ko jim Gospod še da oblast, da smejo to večerjo ponavljati, da bodo tudi zanaprej združeni z njim, jim je šlo to globoko v srce in v spomin. Saj so s tem dobili važne pravice, pa tudi vzvišeno dolžnost. Tega niso mogli pozabiti. Po vstajenju so se z Jezusom zopet pogovarjali o nebeških skrivnostih in brezdvomno tudi o pomenu tako imenitne ustanove, kakor je bila zadnja večerja. Sv. Pavel je ravno od sv. Petra, s katerim

¹ Spitta, *Urchristenthum* I. S. 278. Cf. Hoffmann, *Abendmahlsgedanken*. S. 114.

² David Strauß, *Leben Jesu* 1. Aufl. 1855; Weizsäcker, *Apost. Zeitalter* 2. Aufl. S. 574; Jülicher, S. 217; Spitta, S. 228; Graf, *Zeitschr. f. Theol. und Kirche* 1895. S. 118, 136; Titius, *Jesu Lehre vom Reiche Gottes*. I. Freiburg. 1895. S. 135.

je bil večkrat skupaj, zvedel natančno naročilo Gospodovo: To storite v moj spomin. In sv. Marko, učenec Petrov je gotovo vedel za te besede.

Zakaj pa jih Marko in tudi Matej ne poročata? O zadnji večerji poročata najbolj natanko sv. Janez Jezusove govore in sv. Luka celi vsposed. Matej in Marko pripovedujeta samo o Judovem izdajstvu¹ in o ustanovitvi Najsvetejšega zakramenta. Ta dva hočeta le kratko opisati dopolnitev starozakonske večerje, važen dokaz Jezusove ljubezni. Le pogloblitve trenutke omenjata, da je Jezus dal apostolom svoje telo in svojo kri v hrano, in da je s krvjo napravljena nova zaveza. Ponovitve teh skrivnosti ne omenjata, ker so bili takratni kristjani iz verskega pouka in iz obhajanja in ponavljanja te večerje zadostno poučeni o posameznih besedah, kakor tudi o njih celokupni zvezi in cellem obrednem vsposedu. Ravno ponavljanje teh skrivnosti je bilo najlepši dokaz, da je Jezus naročil: To delajte v moj spomin. Ker je bilo to prepričanje splošno, se Mateju in Marku ni zdelo potrebno dodjati one besede. To pa tem bolj, ker je v njunih besedah, da je svojo kri prelil za mnoge, kar je napravil novo zavezo, s tem tudi označen pomen za prihodnost. Saj se zaveza ne sklepa za en trenutek, ampak za poznejši čas.

Matej in Marko sta tudi zato lahko izpustila po konsekraciji besede: To delajte v moj spomin, ker poročata tu Jezusove besede: »Posihmal ne bom več pil tega sadu vinske trte do tistega dne, ko ga pijem z vami novega v kraljestvu svojega Očeta«. S tem nadomestita isto misel, ki jo najdemo v Pavlovi obliki: »To delajte v moj spomin!« Kajti Jezus pravi, da ne bo več pil iz obrednega kozarca starozakonske večerje; ta bo prenehala. Na njeno mesto stopi namreč od zdaj druga pijača in sicer za vso prihodnost. To je njegova rešnja kri v podobi vina. Na ta način sta označila sv. Matej in Marko, kakega pomena je za prihodnost novozakonska večerja. Te pa ne bi mogli obhajati, ako bi jim Kristus ne dal oblasti rekoč: »To delajte v moj spomin!« Tako se da opravičiti, zakaj sta sv. Matej in Marko izpustila te Jezusove besede. In zopet vidimo, da si Petrova in Pavlova oblika ne nasprotujeta stvarno, ampak le navidezno. *Dr. Jos. Somrek.*

(Dalje prihodnjič.)

¹ Mat. 26, 21—25; Mark. 14, 18—21.

Razlaga sv. psalmov v jutranjicah „unius Martyris“.

(Dalje.)

III. psalm.

Obseg. Psalmista obkrožuje velika množica sovražnikov, ki ga zasramujejo (v. 2, 3); spominja se pa sv. pevec toliko že prejetih dobrot, in zato trdno upa v božjo pomoč tudi v tej sili (v. 4, 5). Zaupno se izroči v božje varstvo in kliče na pomoč (v. 6, 7); z božjo pomočjo zmagaja. Nazadnje prosi sv. pevec blagoslova božjega za ljudstvo (v. 8, 9).

Napis: Psalmus David, cum fugeret a facie Absalom filii sui.

Psalm Davidov, ko je bežal pred Absalomom, svojim sinom¹.

Napis nam označuje psalmovega pisatelja in povod. Zgodovinsko podlago psalmovo nahajamo v II. knjigi kraljev od 15—18. pogl. Upor Absalomov proti očetu Davidu je zgodovinska podlaga tretjega psalma in njegov povod, kakor izraža napis. Nehvaležni Davidov sin Absalom uprizori veliko zaroto proti svojemu očetu, ljudstvo je skupaj vrelo in se je množilo pri Absalomu.

Psalmus (micmor t. j. pesem, ki se mora peti po določenem ritmu in po določenem napevu²).

David, torej pesem, ki ima Davida za skladatelja.

Fugeret (barah inf. c. K.) bežati; bebareho na njegovem begu; pesem, ki je nastala povodom Davidovega bega pred Absalomom.

Kdaj je zložil David ta psalm?

Nekateri menijo, da ga je zložil in molil, ko je bežal iz mesta na Oljsko goro in videl, kako malo mu jih je ostalo zvestih in koliko je njegovih nasprotnikov³.

Drugi menijo, da ga je speval v puščavi pri mestu Jeriho prvi večer, ko je zbežal iz Jeruzalema⁴, da je ta psalm torej večernica.

Thalhofer misli, da je zložil kralj ta psalm v jutro drugega dneva, ko je prebrodil Jordan in dospel v Mahanaim⁵. Theodoret pa pravi, da je nastal psalm neposredno pred zmago nad Absalomom⁶. Razlagalci se torej ne strinjajo gledé časa.

Najbolje jo je menda še pogodil Calmet; po njegovem mnenju je zložil David tretji psalm, ko se je po zmagi nad Absalomom povrnil v Jeruzalem. Gotovo se je zahvalil Bogu, da ga je obvaroval pogubljenja, ga rešil iz rok smrtnih sovražnikov in ohranil mu življenje in

¹ Canticum David etc. S. Hier. Lampe je napis izpustil.

² Bachmann, op. cit. 5. — ³ Schegg op. cit. I, 25.

⁴ Wolter op. cit. I, st. 17, op. 1. — ⁵ Op. cit. st. 68.

⁶ Calmet, op. cit. VI. st. 56.

krono. Čutila, ki so ga navdajala pri spominu na zmago, združil je s čutili, ki so ga prevevala v začetku nevarnega položaja, potem pri begu in po rešitvi, in zljil jih je v lepo zahvalno pesem¹, kakor se je tudi pozneje Bogu zahvalil za rešitev iz rok svojih sovražnikov v posebni pesmi, ko je po Absalomovi smrti dokončal srečno še štiri vojске. Ta pesem se nahaja v II. knjigi kraljev v 22. poglavju. S Calmetom se strinja glede časa tudi imenitni češki razlagalec sv. pisma, dr. Sedlaček².

Glede razvrstitve v psalteriju opomnimo: Psalm o Davidovem begu pred Absalomom in o njegovi rešitvi, bi moral biti uvrščen po 50. psalmu »Miserere«, katerega je speval David v spokornem duhu zavoljo prešestva s Bethsabeo, (II. Reg. 11, 4.), ki se je zgodilo pred Absalomovim uporom. Pa uvrščen je v psalteriju na tretjem mestu. Kasiodor pove tudi vzrok: Testante Regum historia psalmus iste quinquagesimo actu posterior est: quoniam post culpas adulterii et homicidii Abessalom filii eius persecutio noscitur contigisse; sed pro virtute sua (po svojem notranjem pomenu) competentem numero probatur aptatus. Tenere enim illum locum tertium oportuerat, qui et sanctae Trinitatis potentiam, et triduanae resurrectionis in se mysteria continebat. Nam per liberationem David resurrectio Domini congrue significatur³.

Nekateri sv. očetje in cerkveni pisatelji trdijo, da je tretji psalm neposredno mesijanski, da se mora torej pred vsem razlagati o Kristusu. Sv. Avguštin pravi n. pr.: Hunc psalmum ex persona Christi accipiendum persuadet quod dictum est: Ego dormivi, et somnum cepi: et exsurrexi, quoniam Dominus suscipiet me. Magis enim hoc ad passionem et resurrectionem Domini congruenter sonat, quam ad illam historiam, in qua David scribitur fugisse a facie bellantis adversum se filii sui (Absalom)⁴.

Z mnenjem sv. Avguština, da je tretji psalm neposredno mesijanski, se pa ne strinja mnogo razlagalcev, posebno novejših ne. Pač pa je splošno mnenje, da se mora ta psalm umevati neposredno o kralju Davidu, posredno pa o Kristusu; David je bil v tem, kar se opisuje v tretjem psalmu, predpoda Kristusova, kakor tudi v marsikaterem drugem oziru⁵, na kar se nam je pri razlagi tudi ozirati.

V. 2. Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me! Multi insurgunt adversum me⁶.

¹ Calmet, op. cit. VI, 56. — ² Op. cit. I. st. 18.

³ Aurelii Cassiodori expos. in psal. Migne op. cit. LXX. Col. 43.

⁴ August, Enarat. in Ps. Migne XXXVI. Col. 72.

⁵ Prim. Holzammer, op. cit. I, št. 621. — ⁶ Domine, quare multiplicati sunt hostes mei? Multi consurgunt adversum me. S. Hier.

Gospod, kaj so se namnožili, ki me stiskajo! Mnogi se vzdigujejo zoper mene.

Psalmist vidi ogromno množico nasprotnikov, ki mu hočejo ugrabiti prestol in vzeti življenje. V tej stiski se obrne zaupno do Boga, ki ga je mazilil kraljem čez izraelsko ljudstvo; Domine! vsklikne v svoji stiski:

Quid (mah, kaj, kako), multiplicati (rabbu od rabab, 3. pl. perf. K. biti v množini), psalmist se čudi tolikemu številu nasprotnikov, ob enem pa tudi milo toži. Lahko umevamo ta bolestni vsklik, če pomislimo na poročilo sporočnikovo: »Ves Izrael gre z vsem srcem za Absalomom« (II. Reg. 15, 13). Sicer je bil napovedal Natan Davidu po prešestvu velike stiske in težave: »Zavoljo tega naj ne preide meč od tvoje hiše vekomaj, ker si Boga zaničeval in si vzel ženo Uriji, He-tejcu. Torej to govori Gospod: Glej, jaz bom obudil hudo zoper tebe v tvoji hiši« (Absalomovo puntarijo). A vendar Davida hudo pretrese in prestraši, ko gleda »meč« v sinovi roki, ki je brušen za očeta, in premišljuje neznansko zlo domače vojske, ki preti kraljestvu.

Tribulant (zaraj pl. s suff. 1 sg. od zar, sovražnik, hostis s. Hier.), multi (rabbim pl. od rab) mnogi, mnogoštevilni.

Insurgunt (kamim pl. part. K. od kum) vzdigniti se zoper koga.

Silno ga vznemirja »velika« množica nasprotnikov, ker to dvakrat povdarja v »multiplicati« in »multi«. Toliko je sovražnikov, sam ima pa v spremstvu tako malo, komaj 600 izvežbanih vojakov. Kakor kralju Davidu, tako se je godilo tudi Kristusu, katerega predpoda je David.

»Totus hic psalmus ad personam Christi Domini competenter aptatur. Primo itaque modo Christus ad Patrem loquitur, persecutoribus exprobrans, qui irreligiosa contra ipsum verba loquebantur¹.

Toliko je bilo sovražnikov, zunanjih in znotrajnih, ki so Kristusa stiskali, da je bolestno kriknil: Moja duša je žalostna do smrti (Mat. 26, 38). Kdo bi pa mogel prešteti nepregledne vrste hudobij in pre-greh, katere so težile Zveličarja, »ki je bil med hudobne štet in je grehe njih veliko (celega sveta) nosil.« (Iz. 53, 12.) Kdo bi se ne zgrozil pred množico sovražnikov, duhovnikov, farizejev in pismarjev, pred množico zapeljanega in nahujskanega ljudstva, ki je pripravljeno v slepi strasti sebe in svoje otroke žrtvovati poginu in večni smrti, samo, da si ohladi nad Kristusom svojo jezo in zlije na njega svoj srd, kričeč: Njegova kri pridi na nas in na naše otroke! (Mat. 27, 25.) Groza je obšla Zveličarja pri pogledu na te mnogoštevilne sovražnike, groza, ki mu je izsilila krvavi pot, taka groza, da je prosil nebeškega

¹ Aur. Cassiodorus, op. cit. Migne LXX. Col. 43.

Očeta prizanašanja rekoč: Moj Oče! ako je mogoče, naj gre od mene ta kelih (trpljenja, naj odstopijo ljuti sovražniki), pa vendar ne, kakor jaz hočem, ampak kakor ti (Mat. 26, 39).

V. 3. Multi dicunt animae meae: Non est salus ipsi in Deo eius¹.

Mnogi pravijo o meni: Nobene pomoči mu ni več pri njegovem Bogu.

Nehvaležnost sinova boli Davida, negotova prihodnjost vznemirja njegovo dušo, pa bolj kot to, peče ga zasmehovanje, izraženo v tretjem verzju.

Animae (lenafši od nefeš, suff. 1. sg.) moji duši, meni ali o meni; salus (ješuatah, pomoč); glejte, pravijo mnogi, Bog ga je zapustil za voljo njegovih hudobij; le po njem, Bog mu ne bo več pomagal. Jeza božja se je vnela proti njemu, ker so dosegli njegovi grehi vrhunec. Tako govori navadno svet, če vidi koga pasti v nenadno nesrečo. Kar hitro razsodijo, da si je gotovo zaslužil nesreče in nadloge s pregreho. Tako tudi Jobovi prijatelji iz posebno velikih nadlog, ki so Joba stiskale, sklepajo, da je storil silno velike hudobije. Elifaz dolži Joba kar naravnost najgrših pregreh, ne da bi mu bile znane iz Jobovega življenja.

Taka je sodba pri ljudeh, in tudi Davida so obsodili hitro in mu očitali najhujše pregrehe. Ko je bežal iz Jeruzalema in prišel do Bahurima, prišel je ondod mož iz rodovine Savlove hiše, z imenom Semej, sin Geratov, in je šel ter je gredoč preklinjal s »prehudo kletvijo« (III. Reg. 2, 8) in kamenje metal v Davida in v vse služabnike kralja Davida; vse ljudstvo pa in vsi bojaki so šli na desni in levi kraljevi strani. Semej je takole govoril: Pojdi, pojdi (iz dežele) mož krvi, Belialov mož (ti morivec in hudobnež). Gospod ti je povrnil vso kri Savlove hiše, ker si se vrnil v kraljestvo namesto njega; in Gospod je dal kraljestvo Absalomu v roke, tvojemu sinu, in glej, tvoje lastno hudo te stiska, ker si mož krvi! (II. Reg. 16, 5—8.) Razsrjeni služabnik Abisaj pravi: »Zakaj preklinja ta mrtvi pes mojega Gospoda kralja? Pojdem in mu bom odsekal glavo.« Pa David ne dopusti tega, rekoč: »Pustite ga preklinjati po povelju Gospodovem, morebiti se ozre Gospod na mojo nadlogo, in mi povrne z dobrim to današnje preklinjanje.« Tako je šel David po potu in njegovi tovariši ž njim. Semej pa je šel po vrhu gorovja ob strani njemu nasproti, in je preklinjal in kamenje za njim lučal in prst in prah za njim metal (v znamenje zaničevanja) (II. Reg. 16, 12. 13). Kako je pač to preklinjanje Davida peklo, ker je izražalo glasno klic: Non est salus ipsi, ni zanj več rešitve, le po njem! To so mu klicali pa tudi mnogi prejšnji prijatelji, ne

¹ Multi dicunt animae meae: non est salus huic in deo. Semper. St. Hier.

sicer z besedo, pač pa z dejanjem, ker so ga zapustili in se pridružili Absalomu. To je Davida hudo bolelo, kakor sklepamo iz 54. psalma. Tam govori David o nezvestem Ahitofelu in pravi: Ko bi me bil preklinjal moj sovražnik, bi bil prenašal; in ko bi bil on, ki me sovraži, veliko zoper me govoril, bi se bil kje skrtil pred njim. Ti pa, človek, z menoj ene misli, moj vodnik in moj znanec (svetovalec in prijatelj), ki si z menoj sladke jedi užival (ki sva prijazno občevala in se o vsem posvetovala), in sva v božji hiši v edinosti hodila (ps, 54. 13—15), da si me ti zapustil, na katerega sem se tako zanašal, to me stiska in peče v srcu. Da ga je zapustil priljubljeni svetovalec Ahitofel, je bilo za Davida glasen klic: *Non est salus ipsi*. Kralj bo gotovo pokončan; Absalom ga bo premagal. Ko bi namreč premeteni Ahitofel le količkaj o tem dvomil, gotovo bi se ne bil Absalomu pridružil, ker ga je čakala gotova smrt, če propade Absalom.

In Deo »eius«, pri »njegovem« Bogu, dostavlja vulgata. Ta »eius« je britka ironija in zasmehovanje. Davidu ni rešitve v Bogu, kateremu je poprej služil tako goreče, na katerega se je vedno zanašal, katerega tolikrat imenuje svojega Boga, n. pr.: »Bog, moj Bog! ozri se na me« (ps. 21, 2).

Non est salus ipsi! klicali so sovražniki pa tudi Kristusu, kateremu je David predpoda. »Aha, kako tempelj božji podiraš, in v treh dneh spet sezidaš; pomagaj sam sebi! Če si Sin božji, stopi s križa. Drugim je pomagal, sam sebi ne more pomagati. Ako je izraelski kralj, naj stopi zdaj s križa in verujemo vanj« (Mat. 27, 40, 42). K tem besedam pripomni Kasiodor: *Putabatur enim Pater dilectionem non habere Filii, quem carnaliter permittebat occidi. O nefariae turbae stultissimum dictum! numquid redemptio mundi in forma alia debuit applicari? Non enim insatiabilis mors aliter poterat vinci, nisi vita tyrannidis eius ianuas introisset. Sic tenebrae permanere nequeunt, cum praesentia luminis excluduntur*¹.

V Boga je zaupal, naj ga zdaj reši, če ga rad ima, tako se rogajo Judje Kristusu; saj je rekel: Sin božji sem (Mat. 27, 43). V tem brezstidnem zasramovanju so vključene besede tretjega psalma: *Non est salus ipsi*. Judje so bili popolnoma prepričani, da za Kristusa ni rešitve, in še manj so verovali v njegovo vstajenje. Sv. Avguštín namreč pripomni: *Manifestum est, quod nisi desperarent resurrecturum, non utique occiderent. Ergo nec Iudas eum tradidisset, nisi ex eorum esset numero, qui Christum contemnerent, dicentes: Non est salus illi in Deo eius*². Judež tega sicer ni izrekel z besedo, pač pa je po-

¹ Aurel. Cassiod. op. cit. Migne LXX. Col. 44.

² S. August, op. cit. Migne XXXVI, Col. 73.

kazal kakor Ahitofel v dejanju s tem, da je zapustil Kristusa in prestopil v krog sovražnikov.

Ob koncu tega stavka stoji v hebr. izvorniku besedica »Sela«, katero nahajamo v psalmih 71krat in v Habakuku trikrat¹. Ta čudna besedica je belila glave že starodavnim razlagalcem sv. pisma, in dela težave tudi novejšim; nobeden še ni mogel dosedaj za trdno razložiti, kaj da prav za prav pomeni »sela« ob koncu stavka, ker ni v nikaki zvezi z vsebino vrstice. Sv. Hieronim, ki je gotovo znal hebrejski izvrstno, skušal je »sela« razložiti; ker se mu ni hotelo posrečiti, proučeval je Origenove spise, pa nazadnje sam v listu ad Marcellam odkritosrčno pripozna, da je ves trud zaman, in dostavi: Cuius (namreč Origenis, ki tudi ni vedel »sela« razložiti) maluimus in hac disputatione dumtaxat imperitiam sequi, quam stultam habere scientiam nescientium². Sv. Hieronim prestavlja »sela« v psalteriju iuxta Hebraeos s »semper«, meneč, da so tako vsklikali verniki, ko so pevci psalme prepevali. Vedno namreč naj bo hvaljen Bog. Ker je »sela« tako temen izraz, imajo razlagalci prav širo polje za najrazličnejša ugibanja. Calmet je spisal o besedici »sela« posebno disertacijo, v kateri navaja tudi različna mnenja razlagalcev³.

Septuaginta prevaja heb. sela z »diapsalma«. Nekateri razlagalci pravijo: Sela pomeni prenehljaj v petju. »Vox diapsalma interpositum canendo silentium significat; ut quemadmodum sympsalma dicitur vocum copulatio in cantando, ita diapsalma disiunctio earum, ubi quaedam requies disiunctae continuationis ostenditur«⁴. Nekateri pa menijo: Sela je znamenje za pevce, naj utihnejo med tem, ko igrajo spremlja-joča godala dalje in spolnijo prenehljaj v petju; drugi trdijo ravno narobe: Sela je znamenje za godce, naj utihnejo, med tem ko pevci nadaljujejo spev brez spremljevanja, ali tudi znamenje, kje naj začnejo godci zopet spremljati petje.

Nekateri izvajajo »sela« od heb. salal (extulit, exaggeravit.), kar bi pomenilo »višje«, torej s povzdignjenim glasom ali glasneje⁵. Calmet navaja kot svoje mnenje sledeče: Znano je, pravi, da v starih časih sv. pismo ni bilo razdeljeno, kakor sedaj, v poglavja in vrste. V cerkveni liturgiji so torej rabili eksemplare brez razdelitve (nulla capitum divisione distincto). Da je pa lektor in dijakon vedel, kje naj začne

¹ Sedlaček, op. cit. I. del st. XXVII.

² Calmet, Dissertationes II. 122.; cf. St. Hieronymi liber psalmodum, Migne XXVIII. Col. 1130.

³ Calmet, Dissertationes in vetus et novum Test. Würzburg, Riener 1789. Tom. II, st. 119 in dalje.

⁴ St. Aug. Enarr. in ps. IV., Migne XXXVI. Col. 80.

⁵ Sedlaček, op. cit. I, XXVII.

in neha brati, bila so potrebna nekaka znamenja. Taka znamenja se nahajajo n. pr. še v nekaterih starih liturgičnih knjigah grške cerkve. V začetku lista in evangelija stoji beseda »arche«, začetek, in ob koncu pa »telos«, konec. Tudi hebrejski izvirnik ni imel razdelitve. Olim et nunc pariter (to je v časih Calmetovih) Sacri Hebraeorum Libri (uno Scripturae tenore, absque capitum et versicolorum distinctione iungebantur. Tudi psalterij je bil menda tako pisan, saj še v dvanajstem stoletju ni bil stalno in natančno razdeljen (nondum satis certa distributio obtinebat). Potrebna so bila torej nekaka znamenja, da so pevci ali prednašalci vedeli prav začeti in nehati, drugače bi bile lahko nastale zmešnjave in zmote. To znamenje je bilo ta »sela«. Pozneje, ko so bili psalmi natančno že razdeljeni, bi se to znamenje »sela« sicer več ne potrebovalo, pa ostalo je v rokopisih, dasi ne v vseh v enakem številu in na istem mestu, iz spoštovanja do sv. pisma ali iz nevednosti. Opira pa Calmet svojo trditev na dvoje znamenj, ki se nahajata v nekaterih izvodih hebrejskega Pentateuha, namreč na »Samech« in »Phe«. Črka phe (začetnica od pathach odpreti) označuje začetek (in exordio lectionis adnotatur). Črko Samech (začetnico besede Sela) pa so postavljali Judje ob koncu. (Litera Samech facile compendiosa nota est vocis Sela, quam Iudaei in fine Lucubrationum suarum adscripserunt, veluti libri finem indicet). V psalteriju so se ravnali podobno in pristavljali besedo »sela«, ki je lahko značila konec prejšnjega speva in začetek novega (črko phe so pa izpustili). Sela se ne nahaja v vseh hebr. rokopisih v enakem številu in na istem mestu. In zakaj ne? Predstojniki različnih sinagog so odločevali sami, kaj in kako daleč se naj bere ali poje. Ta je odločil krajše, oni daljše odlomke iz sv. pisma, kakor se mu je pač zdelo. Razdelitev je bila torej različna in zaraditega tudi znamenje »sela« ne stoji v vseh rokopisih na istem mestu in v istem številu¹.

To mnenje je še menda najbolj opravičeno in podprto, popolne jasnosti pa menda v tem tako ne bomo dosegli nikdar, ker se to še Origenu in sv. Hieronimu ni posrečilo.

V. 4. Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, et exaltans caput meum².

Ti pa, o Gospod, si moj branitelj, ti moja slava in ti dvigaš mojo glavo.

David vidi, kako sovražne trume naraščajo, gleda, kako ga zapuščajo prijatelji. Pa ne obupuje, ne godrnja nad žalostno usodo.

¹ Calmet, op. cit. Dissert. II. str. 122, 123.

² Tu autem, domine, clipeus circa me, gloria mea et exaltans caput meum. S. Hier.

Zaupno obrača oko in srce k Bogu, z neomajno udanostjo v božjo voljo, prosi pomoči tam, kjer jo po svojem prepričanju lahko najde.

Tu Domine (veattà Jahve); »tu« s posebnim povdarkom; od nikoder ne pričakujem pomoči, edino le od tebe, Jahve, ti Bog izraelskega ljudstva.

Susceptor (magen-clipeus) ščit, bramba, okrilje, meus (baadi od bead-circa okoli in okoli mene s suff. 1. sg.) V sv. pismu se Bog večkrat imenuje ščit; tako n. pr. »Blagor tebi, Izrael! kdo je tebi enak, o ljudstvo! ki se zveličaš v Gospodu, ki je ščit tvoje pomoči, in meč tvoje slave; tajili te bodo tvoji sovražniki, ti pa jim boš po zatilniku hodil (V. Mojz. 33, 29). Sovražniki so trdili, kakor kaže hebr. tekst: Nobeden Bog (Elohim) mu ne pomore; David pa pravi: Jahve Izraelski Bog me ščiti in brani okoli in okoli in nobeden sovražnik me ne zmaga.

Gloria (kabod), slava, čast. Od tebe o Gospod izhaja moja kraljeva čast in slava ne od ljudi, jaz sem kralj po milosti božji, moje veličastvo je, četudi le slab odsev tvojega veličastva, moja čast je tvoja svojina, tvoje darilo, torej reč, za katero se ti potegneš po pravici¹, in ki edini mi jo moreš rešiti in ubraniti pred napadalci.

Exaltans rum p. Hif. povzdigniti. Sovražniki si prizadevajo mojo kronano glavo poteptati v prah, pa ti, o Gospod mi jo zopet dvigaš, ti me rešiš iz sile, povzdigneš me po zaničevanju in teptanju, in vliješ veselje, zaupanje in mir v moje srce z znotranjo tolažbo, da sem v smrtnih nevarnostih popolnoma miren. Tudi v evangeliju ima »exaltare caput« ta pomen: »Kadar se bo pa začelo to goditi (namreč znamenja ob koncu sveta), pogledjte in povzdignite svoje glave (bodite veseli in potolaženi), ker vaše odrešenje se približuje (Luc. 21, 28). Kasiodor opozarja v tem verzu na pesniško obliko, ki se imenuje »auxesis«. »Factum est autem hic pulcherrimum schema, quod graece dicitur auxesis, quae addendo quaedam, nomina per membra singula rerum augmenta congeminat«².

V. 5. Voce mea ad Dominum clamavi: et exaudivit me de monte sancto suo³.

Z močnim glasom sem vpil h Gospodu, in uslišal me je s svoje svete gore.

David izreka v petem verzu svoje neomajno prepričanje v pomoč Gospodovo, h kateremu ne kliče nikoli zaman.

¹ Cf. Wolter, op. cit. I. st. 18.

² Aur. Cassiod. op. cit. Migne LXX. Col. 44.

³ Voce mea ad dominum clamabo, et exaudiet me de monte sancto suo. Semper. S. Hier.

Voce mea (kol-i); glagoli, ki pomenijo: govoriti, vpiti itd. privzemajo organ, s katerim se djanje vrši kot dopolnilo v 4. sklonu¹. S svojim glasom pomeni z močnim glasom ali glasno.

Clamavi (ekra od kara 1. sg. fut. K.) bom klical. Exaudivit (vajjaneni od anah 3. m. sg. fut. K.; respondere), odgovoril mi bo, in s tem pokazal, da me je slišal.

De monte sancto suo pomeni, kakor v drugem psalmu, Sion; tam je stala škrinja zaveze, tam je bilo mesto, kjer je Bog usliševal molitve svojega ljudstva. V svojih prošnjah do Jehove je David lepa predpodoba Kristusova. Glasno je trikrat Kristus k Očetu molil: »Moj Oče, ako je mogoče, naj gre od mene ta kelih (to bitko trpljenje), pa vendar ne kakor jaz hočem, ampak kakor ti« (Mat. 26, 39). In Oče ga je slišal ter mu odgovoril z dejanjem. »Prikazal se mu je pa angel z nebes, kateri ga je potrdil«, (prinesel mu je odgovor z nebes, da je Očetova volja, da naj trpi; sad njegovega trpljenja mu je kazal in ga tako potrdil) (Luk. 22, 43). Ta verz nas spominja še na neko drugo dogodbo iz Jezusovega življenja. Obdan od velikanske množice, zakliče Jezus na cvetno nedeljo: »Oče! povelčaj svoje ime!« Nebeški oče ga usliši in koj odgovori: »Glas je tedaj prišel z neba: Povelčal sem, in bom spet povelčal.« Povelčal sem ga že pri tvojem rojstvu, pri tvojem krstu, na gori Taboru, in s čudeži, ki si jih delal z mojo tebi dano močjo; povelčal ga bom še dalje s čudeži, ki se bodo godili ob tvoji smrti, s tvojim vstajenjem, s tvojim vnebohodom, s poslanjem svetega Duha in z razširjenjem sv. evangelija med vsemi narodi zemlje (Jan. 12, 28). To je predujemno (anticipando) odgovor nebeškega Očeta tudi na prošnjo, ki jo je izrekel Kristus neposredno pred trpljenjem: »Oče! ura je prišla, povelčaj svojega Sina, da tvoj Sin povelča tebe. Zavoljo povelčanja Sina bodo ljudje tudi tebe, Oče, spoznali, molili in ljubili« (Jan. 17, 1). Na koncu 5. verza stoji zopet prej omenjeni »sela«.

V. 6. Ego dormivi et soporatus sum: et exurrexi, quia Dominus suscepit me².

Legel sem spat in sem zadremal, in sem vstal, ker me je Gospod varoval.

Ta verz kaj lepo izraža popolni notranji pokoj Davidov. Vse polno sovražnikov ga zalezuje, pa on celo mirno spava.

Dormivi (šakabti od šakab 1. sg. perf. K.) vleči se v posteljo, soporatus (va'šanah od jašen 1. sg. fut. K. s h coh.) zaspati, exurrexi

¹ Gesenius, Heb. Gram. 17. Auf. Leipzig 1902. § 117, 3.

² Ego dormivi et soporatus sum: evigilavi, quia dominus sustentavit me. S. Hier.

(hekizoti od jakaz 1. sg. perf. Hif.) zbuditi se; suscepit (jismekeni od samak 3. m. sg. fut. K.) podpirati (da ne pade).

Davidu ne obhaja ne notranja tesnoba, ne strah, čeravno je na begu pred uporniki. Pa tudi vest mu več ne očita prešestva in umora v znamenje, da je Bog odpustil spokornemu grešniku, zato pa mirno in sladko spava. Ne straši ga noč, čeravno preti nevarnost, ker se je popolnoma izročil Bogu v varstvo.

Ta vera označuje Davida kot predpodobo Kristusovo v smrti in vstajenju. Tudi Kristus pravi: *Ego dormivi et soporatus sum*. »Ego« pravi s posebnim povdarkom, ker je pretrpel prostovoljno bitko smrt, kakor sam izjavlja: »Za tega voljo me Oče ljubi, ker jaz svoje življenje dam, da ga spet vzamem. Nihče mi ga ne vzame, ampak jaz ga sam od sebe dam in ga imam oblast dati, in ga imam oblast spet vzeti; to zapoved sem prejel od svojega Očeta« (Jan. 10, 17, 18). Niste me torej proti moji volji vjeli in umorili, ampak jaz sam sem prostovoljno legel spat in sem zadremal, »ego« *dormivi et soporatus sum*¹.

Kasiodor doda temu verzu sledečo razlago: »*Dormivi*«, pravi Kristus, legel je samo spat, ker je hitro zopet vstal od smrti. »*Soporatus sum*« pomeni brezskrben počitek; »*non sicut impii, qui in morte quatiuntur, quos inquietat iugiter conscientia peccatorum: sed soporatio ista fuit sacri corporis beata dormitio.*« *Exsurgere* pomeni veselo (*cum alacritate*) vstati; »*quippe quia caro, mortalitate deposita, immortalitatem sumpsit et gloriam sempiternam. Sed quare exsurrexit, evidenter exponit, quoniam Dominus suscepit me. Natura enim humanitatis per se non potuisset propria virtute resurgere, nisi eam divina omnipotentia suscepisset*« (če bi ne bil Bog in človek skupaj)².

V. 7. *Non timebo millia populi circumdantis me: Exsurge, Domine, salvum me fac, Deus meus*³.

Ne bojim se tisočev ljudstva, ki me obdaje. Vstani, Gospod, reši me, Bog moj.

»Vso svojo skrb na Boga zvrnite, ker njemu je skrb za vas« (I. Petri 5, 7). Tako je storil David, zato je v najhujši nevarnosti miren, takorekoč »brez skrbi«.

Timebo (ira od jare 1. sg. fut. K.) bati se, *millia* (meribebot od rebabah st. c. pl. mirijade, deset tisoč).

David v tem izrazu nič ne pretirava, bil je res v nevarnosti, da bo zajet in pokončan. Ahitofel, odpadnik je rekel Absalomu: Izberem

¹ Cf. St. Aug. op. cit. Migne XXXVI. Col. 74.

² Gl. Aur. Cassiod. op. cit. Migne LXX. Col. 45.

³ *Non timebo millia populi, quae circumdederunt me, surge, domine: salvum me fac, Deus meus.* S. Hier.

si dvanajst tisoč mož, vstanem, in jo bom to noč za Davidom udaril, in bom nanj planil (zakaj upehan je in onemogel in ga bom udaril, in ko bo vse ljudstvo, ki je z njim, zbežalo, bom ubil zapuščenega kralja, in bom vse ljudstvo nazaj peljal, kakor se en sam človek vrača; zakaj ti iščeš le enega moža, in vse ljudstvo bo v miru. In njegov govor je ugajal Absalomu in vsem Izraelovim starešinam (II. Reg. 17, 1—4). Zgodilo bi se bilo po nasvetu, ko »bi Bog ne bil vstal« (exsurge Domine) in po zvestem Davidovem služabniku Husaju, ki se je kazal na videz prijatelja Absalomu, preprečil Ahitofelove nakane. Tako je izpolnil Bog Davidovo prošnjo, katero je izrekel, ko se mu je povedalo, da je tudi Alitofel z Absalomom v uporu. »Prosim, Gospod!« tako je David govoril, »stori nespameten svet Ahitofelov« (II. Reg. 15, 31). Ko je Ahitofel videl, da se je izjalovil njegov edino pravi in uspeh obetajoči nasvet in da se bo vstaja za Absaloma končala s porazom, »osedlal je svojega osla, in se je vzdignil, in je šel na svoj dom, in v svoje mesto, in ko je bil uravnal svojo hišo, se je obesil in je umrl, ter je bil pokopan v grob svojega očeta« (II. Reg. 17, 23).

Circumdantis me (sabib šatu, od šit, 3. m. pl. perf. K.), so se postavili okoli in okoli mene. (Sabib: circum-circa, undique.)

Exsurge itd. spada v hebrejskem že k naslednjemu verzu.

Exsurge (kumah od kum 2. m. sg. imper. K. s h cohor, dvigniti se).

Salvum me fac (hošieni od jaša 2. m. sg. imper. Hif.), v Kalu pomeni prost, prostran biti, v Hif. pa prostor narediti v stiski, t. j. pomagati, rešiti.

David moli z besedami »exsurge, Domine« starodavno molitev. Kadar se je škrinja zaveze vzdignila, molil je Mojzes in za njim duhovniki: Vzdigni se, Gospod, in razkrope naj se tvoji sovražniki, in beže naj, kateri te črtijo, pred tvojim obličjem. Kadar se je pa doli postavila, so molili: Vrnj se, Gospod, k množici Izraelove vojske (IV. Mojz. 10, 34. 36).

Sedmi verz nam kaže v Davidu lepo predpodobo Kristusovo. V sredi med neštevilnimi sovražniki, med zbesnelimi duhovniki, farizeji in pismouki, pred bojazljivim Pilatom, sredi zdivjanega ljudstva stoji Kristus mirno, kakor da bi sovrašтво in razgrajanje ne bilo naperjeno proti njemu. »Non timebo«, ne spravite me v strah, govoril je molče nebeški izraz v obrazu, vse njegovo obnašanje, njegove besede in njegov molk, vse je izražalo »non timebo«. Kasiodor pravi: Timere non potuit iniquum populum, cui erat in sua divinitate praesidium; quod dicit »non timebo«, non significat se non esse moriturum, sed mortem

formidare non poterat, quam triduanam, et mundo profuturam esse praesciebat¹.

Kako je potrebno tudi kat. duhovniku, da srčno govori s psalmistom: »non timebo!« Kolikokrat se zgodi, da se vsuje na vestnega, svojo službo natančno vršečega služabnika božjega ploha zaničevanja, zasramovanja; da, tudi celo surovi, telesni napadi niso izključeni od strani takih ljudi, »ki zdravega nauka ne trpijo, temuč si izbirajo po svojih željah učnike, kateri ušesa žgačejo, in ki odvrtačajo svoja ušesa od resnice, obračajo se pa k basnim«². Tudi dandanes hrumijo zagriženi sovražniki od vseh strani na cerkev. Pa »non timebo« govori pravi učenec Kristusov, ne plašim se števila sovražnikov, ki me obdajajo in pazijo na vsako mojo kretnjo in na vsako besedo, ki bi jim lahko bila povod za sovražne napade. Spolnjevatí hočem, ne oziraje se ne na levo, ne na desno, opomin sv. Pavla, ki pravi: »Oznanjуй besedo, ne jenjaj, bodisi priložno ali nepriložno; prepričaj, prosi, svari z vsem potrpljenjem in ukom. Ti pa čuj (bodi pazljiv), vse pretrpi, opravi delo evangelista (oznanjevalca sv. vere) izpolni svojo službo (II. Tim. 4, 2. 5). Če bomo spolnjevali ta apostolski opomin, »vstal bo tudi Gospod« in nas bo rešil s svojo nepremagljivo desnico.

V. 8. Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti³.

Zakaj ti udariš vse, ki mi nasprotujejo brez vzroka; zobe grešnikov razmelješ.

Sovražniki psalmistovi so enaki zverinam, ki hočejo raztrgati človeka. V tej nevarnosti pa pride Bog na pomoč, razbije zverinam čeljusti in jim polomi zobe, da ne morejo več škodovati⁴.

Percussisti (hikkita od nakah 2. m. sg. perf. Hif.) udariti, v hiflu potreti; v vulgati je dopolnilo k temu glagolu »omnes adversantes«; v hebrejskem tekstu pa je dvojni akuzativ »omnes inimicos meos« in »maxillam«. Vdaril si moje sovražnike in sicer si strl njihove čeljusti.

Inimicus (ojeb pl. sovražnik); maxilla (lehi čeljust). Vdariti koga po licih ali po ustih je veljalo v starem zakonu, pa tudi še sedaj, za izraz največjega zaničevanja, ponižanja in zasramovanja. Tako izraža prerok Mihej silno ponižanje, ki bo zadelo Jeruzalem. »Zdaj boš razdjana, tolovajska hči! Oblego napravljajo zoper nas, s šibo bodo po licih topli sodnika Izraelovega, zadelo ga bo najhujše zasramovanje in ponižanje« (Mich. 5, 1).

¹ Aur. Cassiod. op. cit. Migne LXX. Col. 45.

² II. Tim. 4, 3. 4.

³ Quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam, dentes impiorum confregisti. St. Hier. — ⁴ Cf. Schegg, op. cit. I, 30.

»Percussisti«, ti vdariš, o Gospod, moje sovražnike, ponižaš jih popolnoma, zvrneš na nje osramočenje, ki so ga pripravljali meni. Pa to še ne zadostuje, storiš še več za svojega služabnika.

Dentes (šen zob) peccatorum (rešaim od raša pl. umazanec, krivičnik, brezbožnik) contrivisti (šibarta od šabar 2. m. sg. perf. Piel) zdrobiti, zmleti. Da ne more strupena kača več škodovati, izderejo ji igralci na Jutrovem strupene zobe, in s tem ji odvzamejo glavno moč in brambo.

Pa tudi pri zverinah (merjasec, lev) so čeklji ali čekani poglavitna bramba. »Dentes contrivisti« pomeni torej uničiti in vzeti vso moč, da ne more zver nič več škodovati. Bog je potrl Davidove sovražnike popolnoma; Absalom je umrl nesrečne smrti, njegovi zavezniki si tudi niso drznili več vprizoriti kakega upora proti njemu. Bili so premnogi fizično in moralično vničeni; mnogi so padli v vojski, ostali pa so izgubili pogum in vsako nado na uspeh.

Tako je Bog vdaril sovražnike Davidove po čeljustih in jim razmlel čekane za vselej, ker so ga napadli »sine causa«. Namesto »sine causa« stoji v hebr. tekstu (lehi-maxilla). Prelagatelj Septuaginte so brali namesto lehi, lehinam in preložili z besedo »mataios« (zaman, brezpotreben, neumen) vulgata pa prevaja »mataios« s sine causa⁴.

Brez pravičnega vzroka so sovražniki napadli Davida, zato se je Bog zanj potegnil in mu dodelil pomoč. Tudi v tem verzu je David predpoda Kristusova. Brez pravičnega vzroka so napadli bogomorci Kristusa. Sine causa! saj je Kristus okoli hodil, deleč (le) dobrote (Act. ap. 10, 38), »sine causa«, saj mu še najbolj zagrizeni sovražniki niso mogli očitati kakega prestopka. Na glasno vprašanje: Kdo izmed vas me bo greha prepričal? (Jan. 8, 46) sledil je molk pri zalezovalcih.

»Adversantes«, nasprotovali so Kristusu do smrti na križu, nasprotujejo mu tudi še sedaj z besedo (krivoverci in brezverci) in z dejanjem, z nekrščanskim življenjem. »Adversantes non solum ad mortem pertinet, sed etiam ad haereticas quaestiones, qui sine veritatis studio catholicas regulas pravis dogmatibus insequuntur«¹. Pa zadene jih kazen. »Poena adversantium est, qua dentes eorum contriti sunt, idest, in irritum quasi in pulverem perducta verba peccatorum dilacerantium maledictis (s preklinjanjem) Filium Dei«².

In Kasiodor še dostavi: »Id est detrahentium verba mordacia, qui potestati divinae nefandis dogmatibus obloquuntur«³, ki nauke Kri-

⁴ Gl. Vetus Test. Graece iuxta LXX. interpretatio. Edit. II. Ratisbonae, 1886. Cf. Sedlaček, op. cit. I, 21.

¹ Aur. Cassiodorus op. cit. Col. 46. — ² St. August. op. cit. Col. 75.

³ Aur. Cassiodorus op. cit. Col. 46.

stusove in njegove cerkve nalašč zavijajo in napačno tolmačijo, da lažje napadajo cerkev, rekoč: Glejte tak nauk uči kat. cerkev, kakor je to delal zloglasni Luter s svojimi privrženci. Dentes contrivisti, razmlel je Kristus zobe sovražnikom, ko jim je s svojim veličastnim vstajenjem dokazal, da je njihova moč ničeva. »Nam revera contriti sunt, quando ipsum cognoverunt in gloriam resurrexisse, quem nisi sunt humanitate despecta trucidare¹. Razmlel je Bog Judom zobe in sicer vidno za ves svet, ko je dal Titu oblast razrušiti Jeruzalem in razpršiti Jude med vsa ljudstva na svetu.

Mnogokrat potoži ta ali oni duhovnik, da ga napadajo in preganjajo sovražniki, in dostavlja, da je popolnoma brez krivde, da ga torej napadajo »sine causa«. Hvali Boga, če je preganjanje »sine causa«, če nisi dal sam orožja nasprotnikom v roke z neduhovskim, graje vrednim življenjem, ker Bog bo tvoj branitelj in bo o pravem času razmlel preganjavce svojih služabnikov.

V. 9. Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua².
Od Boga pride rešenje, in nad tvoje ljudstvo tvoj blagoslov.

Ob koncu psalma izjavlja David iz lastne skušnje, da pomoč, rešitev iz nadlog in dobri uspehi ne prihajajo iz človeške roke, ampak vse je »v božjih rokah«, kakor pravi pobožno slovensko ljudstvo.

Salus (ješuah) pomoč; pri Bogu je pomoč. »Pomoč pravičnih pa je od Gospoda; in on je njih varih ob času stiske« (ps. 36, 39). Sklene pa sv. pevec tretji psalm z gorečo prošnjo »do očeta svetlobe, od katerega je vsak dober dar in vsako popolno darilo« (Jak. 1, 17), da naj blagoslovi dobro ljudstvo, ki ga ni zapustilo v nadlogi, ampak mu je ostalo zvesto kot zakonitemu kralju.

Benedictio (beraka) blagoslov. Blagoslova pa prosi David po mnenju mnogih razlagalcev v spravljenem duhu tudi za ljudstvo, ki se je pridružilo upornemu Absalomu³. O tem ne bomo dvomili, če pomislimo, da se celo na nehvaležnega sina ni srdil in ga ni preklinjal, ampak goreče želel: Ohranite mi mladeniča Absaloma (II. Reg. 18, 5); in ko so mu ga ubili, je kralj žalosten šel v sobo nad vrati in je jokal. In gredoč je tako govoril: »Moj sin Absalom! Absalom, moj sin! O, da bi jaz umrl namesto tebe; Absalom, sin moj, sin moj, Absalom« (II. Reg. 18, 33). Če je bil kralj tako spravljen do poglavarja upornikov, koliko bolj še do zapeljanega ljudstva; zato je popolnoma verjetno mnenje, da je David v »super populum tuum« vključil tudi upornike in tudi za nje prosil božjega blagoslova. V tem je David pred-

¹ Aur. Cassiod. op. cit. Col. 46.

² Domini est salus: super populum tuum benedictio tua. Semper. S. Hier.

³ Calmet op. cit. VI. st. 61; Wolter op. cit. I, 18.

podoba Kristusova, ki ni krel, ko je bil preklinjan, ni pretil, ko je trpel (I. Petr. 2, 23), ampak je z razpetimi rokami nad ljudstvo prosil nebeškega usmiljenja: »Oče, odpusti jim, saj ne vedó, kaj delajo« (Luc. 23, 34), in v znamenje, da grešnemu človeškemu rodu od srca odpušča, izročil mu je svoj najdražji zaklad, svojo mater, ki je sama »benedicta« in ki deli božji blagoslov in božje milosti kot od Boga postavljena oskrbnica. — Davidova prošnja ob koncu psalma za blagoslov božji nas spominja na duhovniško dolžnost, da prosimo blagoslova božjega za sebe, za svoje vernike in za ves svet in da blagoslovljamo pobožno ljudstvo ob koncu sv. maše (benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus sanctus) s trdnim zaupanjem na božjo pomoč in v pobožnem duhu. Na koncu psalma beremo zopet prej imenovani »sela«.

Tretji psalm nam kaže v preganjanem, potem pa rešenem Davidu dogodke iz trpljenja in poveličanja Kristusovega. Zato pa molimo ta psalm posebno na Gospodove praznike, ki se nanašajo na trpljenje in poveličanje Kristusovo. Boji proti Davidu pa nam označujejo tudi znotranje in zunanje sovražnike, s katerimi se mora kristjan vstrajno boriti, če hoče doseči krono življenja. Take boje so slavno izvojevali spoznavalci (confessores), zato molimo tretji psalm tudi na praznike spoznavalcev. Prav lepo se prilega ta psalm zlasti mučenikom. Marsikateri mučenik je rekel brezdvomno s psalmistom, morebiti tudi od kraja vznemirjen in prestrašen: Koliko je sovražnikov, od cesarja do zadnjega rimskega postopača mi je vse sovražno! »Millia populi«, tisoči in tisoči me obdajajo, brez sočutja, brez usmiljenja, le iz nenasitne radovednosti in slasti nad krvavimi prizori na mene in na zverine, ki naj izvršijo na meni smrtno obsodbo. »Multi insurgunt adversum me«, lahko reče mučenik, vsa ta naštetá množica se vzdiguje proti meni, saj vodi vse isti nagib, namreč smrtno sovraštvo do kristjanov. »Non est salus ipsi«! ni zanj rešitve, mislile so množice, ko so metali mučenike v ogenj ali pred divje zverine. Pa Bog je mnogokrat čudežno pokazal, da je »susceptor« mučenikov; velikokrat se je zgodilo, da ogenj ni žgal mučenika, ampak hladil, da razgreto olje ni bilo muka, ampak okrepčevalna kopelj, da so divje zveri pozabile na prirojeno divjost in se dobrikale mučeniku (Vitus, Modestus, Crescentia). »Exaltans caput«, Bog je vlil srčnost in nebeško veselje v srce mučenikom, da niso trepetali pred mukami, ampak se jih veselili, v njih peli in hvalili Boga.

»Ego dormivi«, »zaspal sem v smrtnih mukah«, govori mučenik, »pa vzbudil sem se v nebeški slavi«. »Dominus suscepit me«, Gospod me je vzel v nebeško domovino in mi dal nevenljivo krono za kratko trpljenje; niso mi mogli škodovati sovražniki, circumdantes me, am-

pak storili so mi z mukami največjo dobroto, združili so me s Kristusom v večni slavi, izročili so me kruti smrti, pa smrt ni bila za me izguba, ampak smrt mi je dobiček (Filip. 1, 21), mučeniška smrt mi je v poveličanje. »Domini est salus«, Bog mi je podelil pomoč in rešitev, lahko reče mučenik, in v meni in v mojem trpljenju je blagoslovil ljudstvo — super populum tuum benedictio tua —, dodelil je premnogim, ki so zrlí stanovitnost mučeniško, milost spreobrnjenja.

Tretji psalm pa lahko obrača duhovnik in vsak kristjan brez izjeme tudi nase. Bolesti, zasmehovanje, uporne strasti, skušnjave hudobnega duha, križi in težave »tribulant me«, me stiskajo in skušajo premagati, pa ne bo se jim posrečilo, če goreče kličem k Bogu za pomoč (clamavi). Bog me bo uslišal, Domini est salus, on bo blagoslovil moje delo in trud in dal mi bo milost, hoditi zvesto po poti čednosti, da pridem »in montem sanctum eius«; na sveto goro nebeskih izvoljencev.

Gospod! pomagaj mi v nezgodi!
Sovražnikom razbij obraz!
Pomoč naj Tvoja reši nas,
Tvoj blagoslov nam večni bodi!

(Veseli, Psalmi st. 3.)

IV. psalm.

Obseg: David kliče v svoji stiski k Bogu, ki mu je pomagal še vsakokrat (v. 2). Potem se pa obrne na svoje spremljevalce in sobojevnike, ki so postali v bojni nezgodi malosrčni in se jezijo nad svojim vodnikom in ga sramotijo (v. 3). David trdno upa, da se bo zavzel Bog za njega in mu naklonil bojno srečo; v tej nadi vzbuja zaupanje tudi v svojih spremljevalcih (v. 4—6). Zaupanje v Boga vliva v pevčevo srce radost in mir (7—10. v.)¹.

Nadpis: v. 1. In finem in carminibus, Psalmus David². Lamenezah bineginot micmor ledavid³.

Besedo Lamenezah nahajamo mnogokrat v napisih psalmov; ni redka in vendar je zelo temna in nejasna tudi najstarejšim razlagal-

¹ Pri razdelbi četrtega psalma omenja Kasiodor: Per totum psalmum verba sunt sanctae matris Ecclesiae; sub figura mythopoeia, Ecclesiam dicamus loqui. In prima siquidem parte rogat (Ecclesia), ut eius audiat oratio: increpans infideles, quia colentes falsos deos, culturam veri Dei negligebant. In secunda vero comminet generalitatem, ut relicta superstitione fallaci, sacrificium iustitiae debeat immolare. Et ut gentilium mentes facta promissione converteret, ingentia commemorat praestitisse Dominum beneficia Christianis. (Cassiod. op. cit. col. 47).

² Victori in psalmis, canticum David. S. Hier.

³ Iz praktičnih ozirov so v tem spisu hebrejske besede prepisane z latinico.

cem. Septuaginta prelaga to besedo dosledno s εἰς τὸ τέλος¹, in finem ali pro fine. Sv. očetje razlagajo in finem v moralnem in mističnem zmislu. Sv. Hieronim pravi: in finem, id est, in Christo². Kasiodor pa navaja besede sv. Avgušтина rekoč: Hic finis perfectionem spiritualium rerum significat non alicuius rei consumptionem (s. Aug. op. cit. col. 78.) in dostavi potem: Sicut dicit Apostolus: Finis enim legis (est) Christus, ad iustitiam omni credenti (Rom 10, 4), qui est omnium bonorum gloriosa perfectio; et ideo, quod positum est »in finem« ad Christum Dominum commonet esse referendum, et per Christum ad iustos³.

Po mnenju nekaterih razlagalcev pomeni in finem, da se mora peti psalm brez presledka do konca. Drugi menijo, da se mora spev peti s skrajnim (in finem) naporom (fortissime), s porabo vseh glasbenih moči, ali pa, da se mora peti ob koncu službe božje, ali da se rabi lahko do konca časa, ali da se naj rabi »po vrsti« vsako soboto eden izmed 55 spevov, ki imajo napis »in finem«⁴.

Lamenazeah prevaja sv. Hier. v psalteriju iuxta Hebraeos z besedo: victori, zmagovalcu. V tem se ravna po nekaterih grških razlagalcih, ki pišejo τῆ νικησίου, (victoriam danti), εἰς τὸ νίκος (in victoriam) in ἐπινίκιος (carmen victoriae)⁵. Po mnenju nekaterih pomeni »victori«, da so poklonili te psalme v častno darilo pevcem, ki so prekosili svoje sopevce v pevskem tekmovanju (in canendi certamine). Drugi zopet drugače. Pa vse te razlage so tako slabo podprte, da pravi sloveči Calmet: »Haec ad libitum conficta, nullo etiam negotio negantur«⁶.

Novejši razlagalci prevajajo lamenezah s »praefecto musices«, predstojniku v godbi. Izvajajo ta izraz od heb. nazah. Nazah pomeni v Kalu, ki pa ni v rabi, svetiti se, lesketati se; v Pielu nadzorovati, načelovati, prednjačiti, voditi petje ali godbo; part. Piel menazeah po-

¹ Vetus Testam. Graece iuxta LXX. interpr. Loch. ed. II. 1886. st. 532.

² St. Hier. Breviarium in psalmos; Migne op. c. XXVI. col. 828. Pod imenom Breviarium in ps. se nahaja v dodatku k sedmemu delu Hieronomovih spisov (in appendice ad Tomum septimum s. Hieronymi) precej obširna razlaga celega psalterija, katere sicer ni spisal sv. Hieronim sam. Pač pa je rabil neznani sestavitelj te razlage Hieronomove spise v toliki meri, da pravijo ocenjevalci v uvodu k tej razlagi: Nihilosecius alia non imbecilliora argumenta persuadent, ex veri saepe Hieronymi pannis universum hocce Opus componi (Migne op. cit. XXVI, col. 805.); illi (operi) aliquam subinde inesse Hieronymiani laboris partem huc illucque dispersam, quae sua se propemodum luce prodat, sentimus (Migne l. c. col. 801.). Ta razlaga sega v Migne XXVI. od col. 823—1270, navajamo jo: Sv. Hier. Brev. in psalmos.

³ Cassiod. op. cit. col. 47.

⁴ Wolter op. cit. I. zv. st. 22. — ⁵ Calmet, Dissert. op. cit. II. del, str. 115.

⁶ Op. cit. st. 116.

meni predstojnika ali načelnika pevcev in godcev¹. S to razlago se strinjajo večinoma vsi poznavalci psalmov².

S to razlago je premagana težava v umevanju psalmovega napisa. Calmet trdi naravnost: *Nulla profecto in titulis Psalmorum difficultas, quae hac significatione (namreč menazeah, predstojnik godbe) constituta, statim non facile solvatur. Veram igitur merito arbitramur*³.

L pred menazeah znači, da se naj izroči pesem predstojniku, ki naj skrbi, da se bo pela.

In carminibus (bineginot od negina pl. igra na strune), brenkanje na strune; izvaja se od nagan, suvati, vdarjati na strune (pulsavit fides), v piel igrati na glasbilo s strunami⁴. Da je ta pomen pravi, prepričamo se lahko iz življenja Davidovega. »Kadarkoli je tedaj hudi duh od Gospoda zagrabil Savla, je vzel David citre in je na nje bil s svojo roko« (hebr. velakah david et - hakinor venigen [piel od nagan] bejado. I. Reg. 16, 23). Alliooli pripomni: Kadar je David svete pesmi prepeval, in svoje petje s harpami spremljal, se je Savlov duh razvedril. »Negina« pomeni prvotno igranje, vdarjanje, brenkanje na strune. Predlog b pred neginot znači, da se mora prepevati ta psalm izključljivo s spremljevanjem glasbil na strune, brez drugih godal ali pihal⁵. Pozneje pa so začeli rabiti izraz negina ne samo za igro na strune, ampak tudi za glasbilo, za glasbeno orodje s strunami. »Negina est nomen generale omnium instrumentorum fidibus constantium et tactilium. Negina significat instrumentum musicum, quod pulsatur digito vel plectro, comprehendit omnia instrumenta musica fides seu chordas (strune) habentia, quae digitis pulsari possunt»⁶.

Calmet pa razlaga neginot še v širjem pomenu v svojej razpravi o hebrejskem glasbenem orodju. »Hebraeum ad literam sonat puellas instrumenta pulsantes, sive carmina musicis instrumentis canenda«⁷. Po njegovem mnenju bi torej pomenilo lamenzeah bineginot: na predstojnika v petju, ali na predstojnika dekliškega zbora vdarjajočega na glasbila, ker »nagan« pomeni pulsavit fides.

¹ Fürst, Hebr. chald. Handwb. III. izd. II. del, st. 50.

² N. pr. Wolter I. zv. st. 22. Sedlaček, op. cit. I. st. 22; Weiss pravi: Der Ausdruck nazeah kann seiner Grundbedeutung nach sowohl das Dirigieren des Spieles und Gesanges, als auch das Vorspielen, »Vorsingen« bedeuten. (Dr. Joh. Weiss, Musikalische Instrumente in den hl. Schriften des alt. Testam. Festschrift. Graz, Leuschner u. Lubensky, 1895. Mit 7 lithog. Tafeln, na katerih je narisano razno godbeno orodje.

³ Calmet, Dissert. st. 116. — ⁴ Fürst, op. cit. II. zv. st. 13.

⁵ Weiss, op. cit. st. 68. — ⁶ Weiss, op. cit. 69 op. 1.

⁷ Calmet, Dissert. op. cit. 168.

Psalmus (canticum) David: (micmor ledavid). Micmor od camar brneti, doneti; v pielu: peti in sicer s spremljevanjem glasbila. Micmor je torej pesem, petje ali spevoigra s premljevanjem glasbila¹. Nahajamo ta izraz na začetku 57 psalmov; navadno stoji pred imenom skladateljevim ali pa za njim; največkrat je združen ta izraz z Davidom². Ledavid; 1 pred david znači autorstvo: psalm, katerega je speval David.

Zložil je David četrti psalm v preganjanju, to je gotovo. Ne strinjajo se pa vsi razlagalci v tem, ali ga je zložil na begu pred Absalomom ali pred Savlom. Calmet izjavlja: In literali interpretatione eos sequemur, qui Psalmum (quartum) ad idem tempus referunt, quo superiore scilicet ad Absalomi conspirationem³. Novejši ga pa nanašajo na beg pred Savlom, Sedlaček⁴ ga razlaga o čudoviti rešitvi Davidovi iz Savlovih rok v maonski puščavi (I. Reg. 23, 24—28).

Po rešitvi je David gotovo goreče zahvaljeval Boga, da ga je tako čudovito ločil od Savla in rešil. Zato se mu prav lepo poda, ko moli: Cum invocarem, exaudivit me Deus iustitiae meae, in tribulatione dilatasti mihi. Ta verz se lahko nanaša na rešitev Davidovo v maonski puščavi; ne tako lahko pa naslednji verzi, če jih hočemo razlagati neprisiljeno in brez nepotrebnega zavijanja. Mnogo prikladnejše se da 4. psalm razlagati in lažje umevati, če ga nanašamo na bivanje Davidovo v mestu Sikeleg. David namreč zbeži pred Savlom k Akisu, filistejskemu kralju v kraljevo mesto Get, potem pa dóbi mesto Sikeleg v prebivališče. Iz tega mesta napada David s svojimi šeststo junaki Amalečane in druge pastirske narode, ki so prebivali na južni pokrajini Judovega rodu in v arabski puščavi. V tem nastane vojska med Filistejci in Izraelci. Filistejski knezi nečejo, da bi David ž njimi hodil nad Izraelce (menda mu niso zaupali); zatorej ga pošlje kralj Akis nazaj v Sikeleg ter ga pohvali zavljo njegovega lepega vedenja. Med Davidovo odsotnostjo se je pa prigodilo nekaj strašnega. »Ko so bili David in njegovi možje prišli tretji dan v Sikeleg, bili so Amalečani iz južne strani pridrli v Sikeleg, in so udarili Sikeleg in so ga z ognjem požgali, in so iz njega vjete peljali žene, majhno in veliko, vendar pa niso nikogar umorili, ampak seboj peljali ter so šli svojo pot. Ko so tedaj bili David in njegovi možje v mesto prišli, in našli, da je z ognjem požgano, in da so njih žene in njih sinovi, in hčere vjete odpeljane, so vzdignili svoj glas David in ljudje, ki so bili z njim,

¹ Fürst, op. cit. I. zv., st. 357 in 718.

² Sedlaček, op. cit. I. zv. XXIII.

³ Calmet, Commentarius VI. zv. st. 62.

⁴ Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 23.

in so se jokali, dokler jim niso solze pošle. Zakaj tudi dve Davidovi ženi sta bili vjeti odpeljani, Ahinoama, Jezrahelka in Abigaila, žena Nabalova s Karmela. In David je bil silno žalosten; zakaj ljudstvo ga je hotelo kamnjati, ker je bilo slehernemu bitko pri srcu zavoljo sinov in hčer (I. Reg. 30, 1—6).

V tej strašni sili in nevarnosti se obrne David v goreči molitvi k Bogu (cum invocarem). Molitev ga potolaži, pokrepča in potrdi ga v neomajnem zaupanju na božjo pomoč. Sv. pismo pravi: confortatus est autem David in Domino Deo suo (I. Reg. 30, 6). Po božjem navdihnjenju stopi pred obupane in razsrjene sobojevnike s harpo v roki; harpa je njegova bramba v smrtni nevarnosti, s harpo je premagal celo hudega duha. Harpa s tolažilnim in spodbujevalnim spevom naj utolaži in umiri tudi razsrjene sobojevnike, kar David tudi popolnoma doseže, kakor nam spričuje psalmova vsebina.

V. 2. Cum invocarem exaudivit me Deus iustitiae meae: in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, et exaudi orationem meam¹.

Ko sem klical, uslišal me je Bog moje pravičnosti, v stiski si mi pomagal. Usmili se me in usliši mojo molitev.

Da bi obudil zaupanje na božjo pomoč v obupajočih in zmedenih tovariših, kaže na sebe kot vzgled, kako rad Bog usliši zaupno proseče.

Cum invocarem (bekari od kara, klicati inf. c. K. s suff. 1. sg. v mojem klicanju, ko kličem); exaudivit me (aneni od anah 2. m. sg. imper. K. s suff. 1. sg.) prvotni pomen: odgovoriti (na vprašanje ali na prošnjo), potem tudi: uslišati (če je prošnja do Boga). Tako beremo v ps. 118, 21 hebrejskega štetja: confitebor tibi, quoniam exaudivisti me (anitani). Namesto exaudivit me (me je uslišal), moramo brati exaudi me, usliši me v mojem klicanju. Nisem še dokončal molitve, pravi David poslušalcem, (po vulgati) in že me je uslišal Bog.

Deus iustitiae meae (elohej zidki; zedek pravičnost, pravica suff. 1. sg.) Zakaj imenuje psalmist Gospoda: Bog moje pravičnosti? Iz trojnega vzroka: Bog je početnik milosti, ki stori človeka pravičnega pred Bogom; Bog je varih nedolžnosti in osvetnik vsake krivice, in Bog sodi pravično po načelih pravičnosti. David ve, da mu je Bog pravičen razsojevalec, da je branitelj pravične stvari; ker je Davidova stvar pravična in si ni svest kake krivde, zato moli tako zaupno. David spolnjuje že tisoč let pred Kristusom to, k čemur opominja apostol Kristusov vernike: Stopimo z zaupanjem k sedežu milosti, da usmiljenje dosežemo, in milost najdemo ob času potrebne pomoči (Hebr. 4, 16). Besede apostolove spolnile so se na Davidu; našel je pomoč v sili, kakor nam sam radostno naznanja.

¹ Invocantem exaudi me, deus iustitiae meae. S. Hier.

In tribulatione (bazar od zar, soteska, stiska, sila); dilatasti (hirhabta, od rahab, biti obširen, 2. m. sg. p. Hif. Hifil pomeni razširiti, razprostraniti, narediti prostora). Ko David moli, vlije mu Bog v srce sladko tolažbo in veselo zavest, ki mu trdno spričuje, da je uslišal Bog molitev. Veselja se mu »širi srce« (dilatasti mihi), strah in žalost, ki sta ga stiskala krčevito, izgineta. Ni mu več tesno pri srcu. Na trojni način pomaga Bog stiskanemu srcu in ga »razširi«: Odvzame žalost, to je prva in najnižja stopinja uslišanja, podeli potrpežljivost, da more človek britkosti prenašati mirno vdan v božjo voljo, to je druga stopinja uslišanja; dodeli milost, da se človek raduje v trpljenju in stiski; to je tretja in najvišja stopinja uslišanja, ki jo občudujemo, n. pr. pri sv. Pavlu. »Poln sem tolažbe, preobilno veselja imam pri vsej naši nadlogi« (2. Cor. 7, 4), »veselim se v trpljenju za vas« (Col. 1, 24).

Sv. pevec veselo naznanja, da ga je Bog koj uslišal in vendar še dostavlja prošnjo: miserere itd.; čemu to, tako vprašuje sv. Avguštin: cur iterum rogat, cum iam se exauditum et dilatatum indicaverit? An propter nos, de quibus dicitur: Si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus (Rom. 8, 25); aut ut in illo, qui credidit, perficiatur quod inchoatum est¹? Calmet pa pravi: David še enkrat prosi, ker mu je božja pomoč vedno potrebna. Licet multoties propitias Davidi aures praeberit Deus, divina semper ope se indigere David fatetur². Drugi ugibljejo zopet drugače.

Najpriprostejše pa odgovorimo na vprašanje: cur iterum rogat? tako: Miserere mei et exaudi orationem meam — je molitev, katero je govoril David, »ko je klical« (cum invocarem); David torej ne prosi zopet (non iterum rogat), ampak samo pove, kako je molil. »Cum invocarem« (ko sem klical), govoril sem tako, invocavi hoc modo³: Miserere mei (haneni od hanan 2. m. sg. imper. K. s suff. 1. sg., nagniti se h komu, usmilite se).

Exaudi (ušema od šama; 2. m. sg. imper. K. z v cop., slišati, uslišati)

orationem meam (tefillati od tefila, s suff. 1. sg. molitev).

Poln zaupanja in veselja, da je uslišana njegova molitev, začne svoje sobojevnike rahlo opominjati, svariti in poučevati.

V. 3. Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium⁴?

¹ St. Aug. op. cit. col. 79. — ² Calmet, Comment. st. 63.

³ Cf. Schegg, op. cit. I. zv. 33, op. 4.

⁴ Filii viri, usquequo? incliti mei, ignominiose diligitis vanitatem, quaerentes mendacium. Semper. S. Hier.

Človeški otroci! doklej še bode teškega srca? Zakaj ljubite ničernost in iščete prevaro?

Filii hominum (bene-iš, filii viri), tako se glasi hebrejski izraz, ki stoji s posebnim povdarkom in pomeni močne, pogumne, krepke može¹. Bene-iš (filii viri) viros vel dignitate vel genere illustres significat². David imenuje svoje prijatelje in zaveznike »može, korenjake« in sicer namenoma, da bi se pokazalo njihovo sedanje vedenje v tem bolj slabi luči. Pokazali ste se v mnogih priložnostih in nevarnih položajih hrabre bojnika in korenjake, in mislil sem, da vam morem zaupati v vsem; pa britko sem se motil. Ko zahteva od vas božja previdnost žrtev, da se pokaže vaša zvestoba, pa omahnete. Da bi jih pa očitanje ne zadelo prehudo in še bolj zakrknilo njih srca, preobrazi očitanje v vprašalno obliko: usquequo (ad-me do kedaj, kako dolgo) gravi corde? Kako dolgo bode še trdega, brezčutnega, nespravljivega srca do mene? Po hebr. pa se glasi: usquequo gloria mea in ignominiam.

Gloria mea (kebodi od kabod, čast, slava); in ignominiam (liklima; li-kelima, sramota). Kako dolgo boste še mojo čast sramotili; osebno čast svojega vodnika sramotijo, ker se vedejo uporno in brezčutno proti njemu, trdeč, da so zavoljo njega tako nesrečni. Kako da je na tem mestu latinski prevod tako različen od izvirnika? Septuaginte prestavljavci so brali namesto kebodi liklima, kibde leb lama; soglasniki so povsod isti, zamenjali so samo v besedi liklima k z b, kar je kaj lahko mogoče (k = כ, b = ב), potem so zamenjavi primerno vokalizovali in dobili pomen gravi corde. (Kibde od kabed težek, leb srce, lama zakaj ali k čemu).

Diligitis (teehabun od ahab, 2. m. pl. fut. K. z n archaist. ljubiti), vanitatem (rik kakor v 2. psalmu inania, prazno). Besedo »vanitatem« razlaga Kasiodor: Vanitas quidem nomen est generale vitiorum; sed illud proprie vanum dicitur, quod a Deo probatur alienum. Nam sicut in divinitate confidere fructuosa firmitas est, ita ab eadem deviare vanitas est caduca³.

Quaeritis (tebakšu od bakaš 2. m. pl. fut. Piel iskati, drviti za kako stvarjo)

mendacium (kacab laž), zakaj ljubite prazne in nečimerne reči, da, celo laži se ne sramujete; trdite reči o meni popolnoma neosnovane, brez pravega povoda, tudi laž vam pride prav, da bi me osramotili in čisto uničili⁴; to je pač znamenje, da mi tudi dosedaj niste služili iz čistega namena, da se niste bojevali za božjo pravico in mojo

¹ Thalhoffer, op. cit. 73 op. 3. — ² Calmet, Comment. 64.

³ Cassiodorus, op. cit. col. 48. — ⁴ Cf. Sedlaček, op. cit. 24, 3.

čas, ampak da ste imeli pri tem svoje posebne lakomne namene, v bojih obogateti s plenom, kar so nekateri izmed vas že očitno pokazali. Da je to ostro očitaneje popolnoma utemeljeno, spričuje sv. pismo. »Govorili so pa vsi prehudobni in krivični izmed mož, ki so bili z Davidom šli in so rekli: Ker onih dvesto mož ni z nami šlo, ampak so obstali upehani pri butarah (kot varih), jim nič ne bomo dali od plena, ki smo ga oteli, temuč slehernemu naj bo zadosti njegova žena in njegovi otroci, nje naj vzamejo in naj gredo! David pa je rekel: Ne ravnajte tako, moji bratje, s tem, kar nam je Gospod dal; tudi vas ne bo nihče poslušal v tem govorjenju; zakaj enak del naj dobi, kdor je šel v boj, in kdor je ostal pri butarah, in enako se naj razdeli, (I. Reg. 30, 22–24). Da se s tem odlokom David lakomnikom ni prikupil, je kaj lahko razumeti; da so iskali na tihem prilike, znositi se nad Davidom, si tudi lahko mislimo, če si le malo predstavimo judovsko osvetoželjnost. Gotovo so ti ljudje podpihovali upor in dražili ljudstvo tudi z lažjo proti Davidu tako, »da ga je hotelo ljudstvo kamnjati« (I. Reg. 30, 6). David se vede pri tej priliki silno modro. Pove godrnjačem v lice njihove pregreške, pa z vprašalno obliko jih nekako omili, da ne zbode očitaneje tako hudo in ne razdraži razburjenih duhov še bolj. Iz vprašalne oblike posnamejo njegovi poslušalci tudi lahko, da David upa, da se bodo kmalu poboljšali in otrsli grajanih napak. Da bi dobre in zveste v zvestobi ohranil, omahujoče zopet potrdil, odpadle zopet si pridružil, opozarja jih na preimenitne darove in milosti, s katerimi ga je Bog obdaroval v preobilni meri, opozarja jih na božje varstvo, ki ga je ščitilo dosedaj vidno in srečno rešilo iz premnogih smrtnih nevarnosti.

Ob koncu 3. verza je Sela: razlago glej pri III. psalmu, st. 151.

V. 4. Et scitote, quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum¹.

Vedite pa, da je Gospod čudovito poveličal svojega svetega; Gospod me usliši, ko bom k njemu klical.

Et scitote (udeu od jada 2. m. pl. imper. K. vedeti, spoznati).

Quoniam mirificavit (ki-hifla od pala 3. m. sg. p. Hif. odlikovati, čudežno voditi, čudežno ravnati s kom); v starih psalterijih ne stoji vedno izraz mirificavit; Kasiodor² je bral magnificavit; mirabilem reddidit ima sv. Hieronim. Sv. Avguštin pa piše: Admirabilem fecit³. Ti različni izrazi pa imajo skupen pomen, označujejo čudovito božje vodstvo v vsem dejanju in nehanju Davidovem. Božja roka ga je pri-

¹ Et cognoscite, quoniam mirabilem reddidit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet, cum clamavero ad eum, S. Hier.

² Op. cit. col. 49. — ³ St. August. op. cit. col. 79.

peljala iz pašnika, povzdignila med najodličnejše može v Izraelu; ni se sam in nepoklican vrnil v vodstvo Izraelovih otrok. Ta misel je izražena prav lepo in jasno tudi ob drugi priložnosti: »Davida svojega hlapca, si je izvolil Gospod ter ga vzel od drobnice, vzel ga je od doječih ovac, da bi pasel Jakopa, njegovega služabnika in Izraela, njega delež« (ps. 77, 70. 71). Čudovito je vodil in odlikoval Gospod: *sanctum suum* (hasid, pobožen, lo, sibi).

Hasid (*sanctus*) se imenujejo v starem zakonu ljudje, ki so se sami odločili v posebno službo božjo, ali katere je Bog sam si odločil in pozval. »*Sanctus*« torej ni umevati v našem krščanskem zmislu, v katerem označuje svetega človeka, ki se odlikuje s heroičnimi čednostnimi dejanji. V starem zakonu je zadostoval božji poklic, da so poklicanega imenovali »*sanctum*«, ali da se je sam tako imenoval; z izrazom »*sanctus*« se torej ni družil neobhodno pojem, da bi se moral »*sanctus*« imenovani odlikovati v izvanredni meri v čednosti, ali da bi moral celo izvrševati heroična, junaška dejanja čednosti. David se z izrazom »*Dominus mirificavit sanctum suum*« ne sklicuje na svojo osebno svetost ali pobožnost, ampak povdarja samo dejstvo, da ga je Bog čudežno izvolil in odločil na poseben način, da služi božjemu namenu in izvršuje božje sklepe.

Podelil je Bog Davidu »*Gratiam gratis datam*«¹, ko ga je postavil v Izraelu svojim namestnikom, in mazilil ga s svetim oljem. Ker se je pa David od trenutka, ko ga je izvolil Bog, izkazal vedno vernega, pobožnega in poslušnega služabnika božjega, zato pa smemo »*sanctus*« razlagati tudi o osebni pobožnosti Davidovi, torej v pomenu: »*religiosus, devotus* ali *pius* (lo = ei, namreč Deo) *erga Deum*«².

Izraz *hasid* v pomenu pobožen, *religiosus* nahajamo tudi v zgodovini izraelskega ljudstva. Makabejske bukve poročajo o »*Asidejcih*« (v hebr. *hasidim*) pobožni, ki so tvorili močno družbo v Izraelu, vsi radovoljci v postavi t. j. ljudje, ki so posebno ostro in natanko spolnjevali postavbo božjo (I. Macc. 2, 42).

Exaudiet (jišma od šama 3. m. sg. fut. K. slišati, uslišati).

Cum clamavero (bekari glej. 2. v.)

ad eum (elaf, el praep. suff. 3. m. sg. do njega).

Ker je Bog čudežno izvolil Davida in ga že tolikokrat uslišal v stiski in nadlogi, ne bo mu odrekel tudi nadalje svoje pomoči, ampak slišal in uslišal ga bo, če bo v potrebi klical k Bogu za pomoč.

Davidova prepričevalna beseda zmaga. Sobojevniki se začnejo sramovati svojega skrajno malodušnega in žaljivega vedenja; pogum se vrača v potrta srca in zopet se začnejo nagibati k svojemu vod-

¹ Reischl, op. cit. I. zv. st. 13. — ² Cf. Schegg, op. cit. I. zv. st. 35 op. 1.

niku; David vidi ugoden uspeh svojega prizadevanja, zapazi pa tudi, da še ni nevolja, in jeza zavoljo hude nesreče izginila iz vseh src. Zato pa jih prijazno opominja:

V. 5. Irascimini, et nolite peccare: quae dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini¹.

Ko se srdite, nikar ne grešite! Kar rečete v svojih srcih, tega se kesajte na svojih ležiščih.

Irascimini (rigcu od ragac 2. m. pl. imper. Kal. prvotno pomeni trepetati, tresti se; v 4. psalmu: biti vznemirjen od strahu², pa tudi razdražen, razjarjen biti). V tem pomenu prestavlja Septuaginta ragac z ὀργίζεσθε in za njo vulgata: irascimini.

Nolite peccare (veal-tehetau od hata 2. m. pl. fut. K.); nolite (al zanikalnica: ne) zmotiti se, grešiti.

Pomen po heb. besedilu: Bodite vznemirjeni, tresite se od strahu zavoljo vašega dosedanjega počenjanja in vedenja, ki je bilo tako grdo, resnih mož in hrabrih bojnikov nevredno, ne vedite se več tako, ne grešite dalje s surovim ravnanjem. Namesto irascimini itd. (srdite se) bi bilo boljše in jasnejše: contremiscite (tresite se strahu) in ne grešite več; kar dobro soglaša z vspešnim členom tega verza. Pomen po vulgati lepo izraža Vesel (o. c. st. 4):

Če že name se jezite,
Vendar ne grešite;
Srce vaše prav naj sodi,
Naj utihne

Vaš upor in mir vam bodi.

Če se tudi vzdiguje v vas čut jeze, pa pazite, da ne boste grešili. Vaša jeza naj ne prestopi pravičnih mej; naj bo »sveta« jeza, katera vas navdaja; smete biti nevoljni, pa v pravični meri in iz pravega vzroka, nevoljni nad tem, kar nasprotuje božji časti. Tako je bil prerok Elija po pravici nevoljen zavoljo malikovanja, plamtel je svetega navdušenja za božjo stvar pa tudi svete jeze, ko je gledal hudobijo Afiabovo. »Elija prerok pa je vstal, kakor ogenj, in njegova beseda je gorela (pa tudi vžgala) kakor baklja« (Eccli, 48, 1). Celo Kristus Gospod, ki je krotek in iz srca ponižen (Mat. 11, 29), vsplamtel je v sveti jezi nad onečaščenjem svetega prostora.

Pravična nevolja, sveta jeza ni grešna, če ne prestopi pravih mej. Pa kako lahko se zgodi, da se prelevi pravična nevolja v strast; strast pa oslepi človeka, otemni mu razum in spoznanje. Marsikdo se razvname, braneč načela resnice in pravice, pa iz vneme za pravična načela razvije se prav pogosto strastni in ostudni osebni boj, v katerem

¹ Irascimini et nolite peccare: loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra, et tacete. Semper. St. Hieron. — ² Fürst, op. cit. I. zv. st. 352 col. 1.

se ne gre več ali le prav postransko, za načelno resnico, ampak za to, da se nasprotnik osebno poniža, osmeši in osramoti. Ta gorečnost ni več pravična; ker je prestopila meje pravičnosti, je postala grešna in pred to nevarnostjo svari sveti pevec, nolite peccare. Sv. Avguštin pripomni: Ergo »irascimini et nolite peccare«; quod duobus modis intelligi potest: aut Etiamsi irascimini, nolite peccare; id est, etiamsi surgit motus animi, qui iam propter poenam peccati non est in potestate, saltem ei non consentiat ratio et mens, quae intus regenerata est secundum Deum, ut mente serviamus legi Dei, si adhuc carne servimus legi peccati. Aut (intelligi potest hoc modo): Agite poenitentiam; id est: irascimini vobis ipsis de praeteritis peccatis, et ulterius peccare desinite¹.

Quae dicitis (imru od amar 2. m. pl. imper. K.), torej: govorite; zapovedovalna oblika.

In cordibus vestris (bilbabkem = b = in, lebab = cor tudi leb, kem suff. 2. m. pl.),

in cubilibus vestris (al-miškabkem, od al = super, miškab cubile s suff. 2. m. pl.): ležišče.

Compungimini (vedomu od damam 2. m. pl. impert. K., tih, miren biti, ali molčati, tacete). Ob koncu stoji zopet sela. Kar ste govorili, in še morebiti govorite v srcu proti meni, to je, kar ste mislili hudega o meni, napačno mnenje o meni, ki je skrito v vašem srcu, obžalujte »na svojem ležišču«. V tihi noči, človek veliko lažje misli in premišluje. Zato pa premislite še enkrat svoje vedenje proti meni; in kateremu vest kaj očita v tem oziru, naj obžaluje svojo zmoto. »Quod in die cogitando (namreč slabega o Davidu) peccatis, nocte expiate per lacrymas«². Ko molimo ta psalm v kompletoriju, spomnimo se vsakdanjega izpraševanja vesti in obžalujmo »in cubilibus nostris« vse, kar smo zagrešili čez dan. Sv. Avguštin pripomni: »Compungimini, aut ad poenitentiae dolorem refertur, ut se ipsam anima puniens compungat, ne in Dei iudicio damnata torqueatur; aut ad excitationem, ut evigilemus ad videndam lucem Christi, tamquam stimulis adhibitis«³.

Po hebr. se glasi namesto compungimini: tacete super cubilia vestra. V »nemi« žalosti nad svojimi pregreški prosite odpuščanja, in Bog se bo ozrl milostno na vas in na vašo »daritev«.

V. 6. Sacrificate sacrificium iustitiae, et sperate in Domino: multi dicunt: quis ostendit nobis bona⁴?

¹ Op. cit. col. 80.

² St. Hieron. Breviarium op. cit. col. 828. — ³ Op. cit. col. 80.

⁴ Sacrificate sacrificium iustitiae, et fidite in domino. Multi dicunt: quis ostendit nobis bonum? S. Hier.

Darujte daritev pravičnosti in upajte v Gospoda! Mnogi rekó: Kdo nam pokaže dobrote?

Sacrificate (cibehu od cabah 2. m. pl. imper. K.) darovati klavno daritev.

Sacrificium (cibhe od cebah st. c. pl. klavna daritev; tudi daritev sploh).

Iustitiae (zedek).

Sperate (ubithu od batah 2. m. pl. imper. K. zaupati — el na koga).

Bližajte se Gospodu, od katerega ste se bili oddaljili z nedostojnim vedenjem proti njegovemu izvoljencu, bližajte se mu, pa ne praznih rok; prinesite Gospodu v dar daritev pravičnosti, daritev, katero ste Gospodu dolžni, katero ima razžaljeni Bog od vas pravico terjati, daritev, ki preobrazi krivičnike v pravične in Bogu zopet ljube. Od kod pa naj vzamemo zemejski reveži daritve, ki povzročajo tak čudovit učinek? Ta dar ni izven nas, ampak v nas; daritev pravičnosti, dar Bogu (sacrificium Deo) je prežaljen duh; potrtega in ponižanega srca Bog ne zavrže (ps. 50, 19). Ta dar je vsikdar Bogu prijeten; kdor daruje Bogu ta dar, naj bo trdno prepričan, da ga Bog ne zapusti v nobeni revi in nadlogi, ampak lahko vedno zaupa v Gospodovo pomoč. Zato pa pravi pesnik prav umestno: »sperate in Domino«, potem ko ste darovali »sacrificium iustitiae«. Če darujemo Bogu daritev pravičnosti, smemo od njega pričakovati ne samo dušnih dobrot, ampak tudi telesnih.

K besedi »sacrificium iustitiae« pripomni Kasiodor: »Renati homines seipsos Deo sacrificium conantur offerre: quia non est tale Domino iumentorum victimam dare, quale hominum devotum pectus offerre. Nam si ipse pro nobis immolatus est Christus, quanto magis convenit sacrificium ei nosmetipsos offerre, ut possimus Regis nostri imitatione gaudere. Recte ergo vivite, et corda vestra divinitati munda semper offerte¹.

Multi dicunt itd. spada v hebr. že k naslednjemu verzu, in sicer prav umestno, ker izraža celo novo misel.

Multi (rabim) dicunt (omerim od amar dicentes):

Quis ostendit (mi-jarenu od raah 3. m. sg. fut. Hif. s suff. 1. pl.; v Kalu pomeni: gledati, v Hifilu pa kazati ali pokazati).

Bona (tob, bonum).

Kakor na Savlu, kaže se učinek s harpo spremljanega speva Davidovega tudi na razburjenih in razjarjenih bojnikih. Razburjenje se počasi poleže, srdito vpitje potihne.

¹ Op. cit. col. 50.

Mirno, če tudi nekoliko nezaupljivo, vprašajo mnogi: »quis ostendit nobis bona?« Kdo nam bo povrnil, kar smo izgubili po krutosti sovražnikovi; ali bomo videli še kedaj svoje žene in otroke, katere je zaslužnil sovražnik¹? Glej, tako dolgo se že potikamo s teboj po puščavah, trpimo glad in žejo, prenašamo vročino in mraz, kolikrat smo že zrl smrti v blede lice; kdaj bo tega potikanja konec, kdaj se bomo vrnili zopet na svoj dom? Kakšno plačilo nas čaka in kdo nas bo poplašal, saj si ti z nami vred ubogi izgnanec? Zatorej: Quis ostendit nobis bona? Pesnik, prešinjen veselja, da mu je Bog pomagal tudi v tej veliki nevarnosti, ki mu je pretila od lastnih sobojevnikov, in mu nagnil zopet njih srca, slovesno izjavlja:

V. 7. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: dedisti laetitiam in corde meo².

Za znamenje je nad nami svetloba tvojega obličja; Gospod, ve selje daješ v moje srce.

Signatum est (nesa od nasa 2. m. sg. imper. K.) נִשְׂמָהּ = נִשְׂמָהּ³; nasa pomeni = nositi (po koncu) ali povzdigniti.

Super nos (alenu), lumen (or), vultus tui (paneka; od panim obraz s suff. 2. p. sg.)

Svetlo obličje božje je nad nami povzdignjeno kot znamenje božje brambe in božjega varstva. Prošnja (leva super nos...), ki je izražena v hebr. besedilu, vzeta je iz »blagoslova«, s katerim naj duhovniki blagoslavljujejo ljudstvo: »Gospod, obrni svoje obličje v te (jisa Jahve panaf eleka) (Num. 6, 26). Jasno, svetlo obličje Gospodovo pomeni v svetopisemskem izrazu božjo naklonjenost, blagovoljnost, nagnjenje, prijaznost, dobrohotnost in milost. Bog kaže svoje svetlo obličje ljudem, ko jim deli dobrote in usmiljenje. »Lumen vultus tui« pomeni tudi luč milesti božje, luč sv. vere in luč v nebeški slavi⁴. Kakor navdušuje visoko dvignjeni bojni prapor vojake v bitki, tako bodri nas luč božjega obličja, ki nam sveti kot luč milosti božje, da se ne ustrašimo tudi najtežavnejših opravil. Prekrasen vzgled nam

¹ To se jim je izpolnilo: David je namreč udrl za Amalečani in došel jih je: »Glej, ležali so oni po vsem kraju, jedli in pili in skoro praznik obhajali zaradi ropa in plena, ki so ga bili nagrabili v filistejski in judovski deželi. In David jih je pobijal od večera do večera drugega dne, in nihče izmed njih ni ušel, razven štirih sto mladeničev, ki so bili skočili na kamele in ubežali.« David je tedaj vse rešil, kar so bili Amalečani pobrali, tudi svoji dve ženi je otel. Nič se ni pogrešalo od najmanjšega do največjega, ne izmed sinov, ne izmed hčer in ne od plena; in karkoli so bili poropali, vse je David nazaj pripeljal (I, Reg. 30, 16–19).

² Leva super nos lucem vultus tui, Domine: dedisti laetitiam in corde meo. S. Hier.

³ Glej Gesenius Hebr. gr. op. cit. § 76, 2. a. Beispiele schwieriger Formen von doppelt schwachen Verbis. — ⁴ Cf. Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 26 in 27.

nudi sv. Pavel v svojem apostolskem trpljenju; hrabro in slavno se je boril proti vsem zemeljskim močem: proti nevarnostim na morju, med razbojniki, med rojaki (Judi), ki so se krutejše proti njemu vedli, kakor razbojniki; med neverniki, v mestu, v samoti, na morju, med lažnjivimi brati (II. Cor. 11, 26). Zbal se ni zemeljskih strahov, pred katerimi tako trepeče razvajen in mehkužen svet, ne truda, ne reve, ne mnovega čuvanja, ne lakote, ne žeje, ne pogostnih postov, ne mraza, ne nagote (II. Cor. 11, 27). Ni se bal, čeravno je bil njegov zemeljski pot mnogokrat temen kakor črna noč, ker nad njim je žarela luč božjega obličja, luč milosti božje, s katero je junaško in zmagovito vse premagal.

Dedisti (natattah 2. p. sg. perf. K. od natan, navadno natatta¹ laetitiam (simhah veselje)

in corde meo (belibbi, be-leb (srce), i suff. 1. sg.)

Ko David premišlja, kako ga je Bog oblagodaril z dušnimi dobrotami, vsklikne poln veselja: dedisti laetitiam. Ti, o Gospod, si me oveselil v mojem srcu s svojo milostjo. Prav lepo pripomni sv. Avguštin: Non ergo foris quaerenda est laetitia, ab his qui adhuc graves corde diligunt vanitatem et quaerunt mendacium, sed intus, ubi signatum est lumen vultus Dei: in interiore enim homine habitat Christus². Kristus prebiva po veri v naših srcih (Eph. 3, 17).

Noben zemeljski dar, nobena zemeljska sreča bi ne mogla Davida tako razveseliti, kot sladka zavest, da je »signatum super nos lumen vultus tui, Domine.« Nobeno veselje, tudi ono ne, v katerem prekipevajo srca izraelskega ljudstva v dnevih bogate in blagoslovljene žetve, ko se razlaga čez hrib in dol, v vinskih nasadih in v oljknih gajih iz tisočerih grl radostna pesem, nobena zemeljska radost ne doseže veselja, ki napolnjuje in navdaja sv. pevca.

V. 8. A fructu frumenti, vini, et olei sui multiplicati sunt³.

Od sadu žita, vina in olja svojega so obogateli.

Po hebr. besedilu je ta verz spojen s prejšnjim stavkom »dedisti laetitiam in corde meo« in le v tej zvezi ima pravi pomen. V hebr. smislu bi se ta stavek glasil: Veselje daješ v moje srce, večje (meet), kakor je radost onih (t. j. ljudi v obče) ob času obile žetve, ob času ko bogatijo od žita in vina⁴.

¹ K obliki natattah opomni Gesenius: Natattah steht sehr häufig mit einer Art von orthogr. Ersatz für das assimilierte Nun der Form natatta. Gesenius Hebr. gr. § 66, 2 opomba 3 ad h.

² St. Aug. op. cit. col. 82.

³ In tempore frumentum et vinum eorum multiplicata sunt. S. Hieron.

⁴ Bachmann, op. cit. st. 9.

Namesto »a fructu« stoji v hebr. meet, ki sestoji iz et (tempus) in min (de ali ab). V hebr. imamo pri min (min et = meet) tako imenovano constructio praegnans¹. V našem slučaju: Veselje daješ v moje srce »večje« (Eigenschaftsbegriff) kot ob času (meet) obile žetve. »Večje« ne stoji v hebr. pa se mora dopolniti iz zveze, zavoljo pregnantnega pomena besedice »min«. Zato je pa ta verz nujno v zvezi s stavkom: dedisti laetitiam, kakor je v hebr. besedilu.

Namesto »a fructu, kakor je v vulgati, ima Itala in po njej sv. Avguštin »a tempore«²; sv. Hieronim piše »in tempore«³. Tudi Septuaginta je imela prvotno ἀπὸ καιροῦ (a tempore); ἀπὸ καιροῦ je dobesedna prestava hebrejskega meet (ἀπὸ = min (me) in καιροῦ = et), ki pa ne izraža pravilno hebr. smisla besede meet. Pozneje se je izraz ἀπὸ καιροῦ v nekaterih rokopisih pokvaril in spremenil v ἀπὸ καρποῦ (a fructu), kakor beremo v vulgati⁴.

Frumenti (deganam od dagan suff. 3. m. pl.) žito,

vini (vetirošam od tiroš; suff. 3. m. pl. mošt; pijača, ki vre),

Olei; v hebr. te besede ni. Dodali so jo v grškem in latinskem prevodu, ker se oljčin sad na drugih mestih sv. pisma vedno prišteva glavnim sadovom Palestine, ki so tvorili blagostanje in bogastvo posestnikov.

Multiplicati sunt (rabbu od rabab glej ps. 3, 2).

Davidu veseli božja naklonjenost in božja milost, s katero ga je Bog oblagodaril bolj, kakor more veseliti druge posvetno misleče ljudi največje bogastvo; posvetno bogastvo dela človeku skrbi, in sicer pre mnogim skopim bogatinom take skrbi, da ne morejo spati, ampak vedno tuhtajo, kako bi svoje zaklade ohranili in pomnožili. Dušno bogastvo, dragocen zaklad milosti božje pa da človeku pravi mir, ki ga svet ne more dati; zato pa pravi sv. pevec:

V. 9. In pace in idipsum dormiam et requiescam⁵.

V miru ležem, in takoj zaspim.

In pace (bešalom od šalom mir).

In idipsum (jahdav). Razumljivo je »in idipsum« le iz hebrejskega. Prislov »jahdav« se izvaja od samostalnika v tožilniku »jahad« (zveza), torej kot adverb: skupaj, skupno, ob enem⁶.

¹ »Der Eigenschaftsbegriff, von welchem »min« logisch abhängt, muss bisweilen vermöge eines praegnanten Gebrauchs des »min« aus dem Zusammenhang ergänzt werden. Gesenius, op. cit. § 133, 1, op. 3.

² St. Aug. op. cit., col. 82. — ³ St. Hier. Psal. iuxta Heb. l. cit. st. 6.

⁴ Cf. Thalhofer, op. cit. st. 74, op. 8.

⁵ In pace simul requiescam et dormiam. S. Hier.

⁶ Gesen. Heb. gr. § 100, 2. b.; »Eine Erstarrung der Suffixbedeutung liegt nach der herrschenden Annahme in jahdav vor (eig. in seinen Verbindungen, torej ob enem skupaj). (Ges. op. cit. § 135, 5. opomba 3. litt. r.).

Dormiam (eškeba od šakab 1. sg. fut. K. s h volunt. hočem se vleči).

Et requiescam (veišan od jašen 1. sg. fut. K. glej ps. 3, 6. — zaspati). Obvlada me spanec, že med tem, ko se vlegam. Mirno, brezskrbno se vležem spat in z vleganjem ob enem (jahdav) mi pride spanec.

V. 10. Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me¹. Ker ti sam, o Gospod, si me utrdil v upanju.

Singulariter (lebadad od badad, samota). Nekateri vežejo v heb. »singulariter« z Domine, kar bi pomenilo: O Gospod, ti edini, ti sam mi daješ bivati v brezskrbnosti². Drugi pa vežejo »singulariter« z »me«, kar pomeni: Ti, o Gospod, si me postavil v samoto, solitarium me constituisti³, da sem ločen od sveta in osamljen s peščico svojih prijateljev. To mnenje je bolj podkrepljeno kot prvo, ker nahajamo ta pomen (osamljenosti) tudi v drugih svetopisemskih knjigah združen z besedo »badad«. Balaam pravi v svojem blagoslovu o izraelskem ljudstvu: »To ljudstvo bo posebej prebivalo (lebadad jiškon) in ne bo štetu med narode (Num, 23, 9). In v Mojzesovem blagoslovu bemo: Izrael bo mirno in posebej prebival (vajjiškon israel betah badad) (Deut. 33, 28). Kakor je živel neskrbno in mirno izvoljeni narod odločen od drugih narodov, živi tudi David solitarie, pa vendar mirno in brezskrbno⁴.

K besedi »singulariter« pripomni sv. Avguštin: »Singularis et simplices, id est, secreti a multitudine ac turba nascentium rerum ac morientium, amatores aeternitatis et unitatis esse debemus, si uni Deo et Domino nostro cupimus inhaerere«⁵.

In spe (labetah od betah securitas, varnost, brezskrbnost).

Constituisti me (tošibeni, od jašab 2. p. sg. fut. Hif., daš mi bivati, storiš da bivam).

Čeravno sem osamljen, s peščico svojih prijateljev, in se moram potikati po puščavi, skrivati se v skalnih votlinah, iskati zavetja v gozdovih, me vendar to ne plaši in ne moti mojega spanca. Spim mirno, kakor v domači hiši. In ko bi me zapustili tudi ti moji prijatelji, ko bi bil popolnoma sam, bi vendar ne obupal, ker ti si mi dozdej dal bivati varno in s tem si me neomajno utrdil v zaupanju (in spe constituisti me, po Vulgati) v tebe in v tvoje varstvo.

¹ Quia tu, domine, specialiter securum habitare fecisti me. S. Hier.

² N. pr. Schlögl: Ruhig leg' ich mich nieder und schlafe, — Denn du allein lässest sicher mich wohnen. (Aus dem Buche der Psalmen, metrisch übersetzt von P. Nivard Schlögl O. Cist. v mesečniku: Gottesminne I. Jahrg. Hef. 10 st. 460.)

³ Schegg, op. cit. I. zv. st. 41. — ⁴ Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 28.

⁵ St. Augustinus, op. cit. col. 83.

Ti si, Večni, v duši plahi

Up utrdil,

Da ne gine v silnem strahi.

(Vesel, st. 5.)

Četrti psalm je tipično mesijanski, kakor tretji. Zato ga sv. cerkev v cerkvenih molitvah naobrača na Kristusa. V višjem smislu obsega ta psalm molitev Kristusovo¹. Klical je (cum invocarem), padši na svoj obraz v vrtu Getzemanskem trikrat zaporedoma: »Moj oče, ako je mogoče, naj gre ta kelih od mene, pa vendar ne, kakor jaz hočem, ampak kakor ti« (Mat. 26, 39). V smrtnih težavah na gori Kalvariji pa je »okoli devete ure Jezus z velikim glasom vpil« (intensivum od cum invocarem), rekoč: »Eli, eli! lama sabaktani! To je: Moj Bog, moj Bog! zakaj si me zapustil« (Mat. 27, 46).

Ta dvojni »cum invocarem« ima v mislih sv. Pavel, ko pravi: »Kateri (Kristus) je v dneh svojega mesa (svojega človeškega življenja) prošnje in molitve z močnim glasom in s solzami daroval njemu, ki bi ga mogel rešiti smrti, in je bil uslišan« (Dominus exaudiet me) (Hebr. 5, 7). »In tribulatione« v vrtu Getzemanskem mu je Oče potrdil do smrti žalostno srce (dilatasti mihi) z nebeškim tolažilom.

V spomin na trpljenje Gospodovo molimo četrti psalm in festo spin. coronae et sindonis, lanceae ac clavorum; na praznik najdenja in povišanja sv. križa. Mirno (in pace) je zaspal (dormiam) in šel počivat (requiescam). Zato molimo ta psalm kot prvi psalm prvega nokturna na Veliko soboto, ko Kristus mirno v grobu spi. Isto misel izraža tudi prva antifona prvega nokturna, ki je vzeta iz 4. psalma (vr. 9). Daroval je nebeškemu Očetu »sacrificium iustitiae« v dvojnem pomenu, dar katerega je zahtevala božja pravica za odrešenje sveta, pa dar pravični, brezmadežni, na katerem ni sence, krivde ali greha: »Kristus je po svetem Duhu samega sebe brezmadežnega daroval Bogu« (Hebr. 9, 14). Nad Sinom božjim je žarela luč božjega obličja (lumen vultus tui), dopadenje nebeškega Očeta (Mat. 3, 16. 17). Tudi potem, ko je Jezus dušo izdihnil na križu, je bila luč božjega obličja zaznamnjana (signatum) nad njim v čudežih, ki so se godili ob smrti njegovi, in ki so imeli namen, vzbuditi in utrditi v navzočih luč svete vere v božanstvo Kristusovo. »Stotnik pa, in kateri so ž njim bili in Jezusa varovali, ko so videli potres in kaj se je godilo, so se silno bali in so rekli: »Resnično, ta je bil Sin božji« (Mat. 27, 51. 52. 55). Tako je luč svete vere (lumen vultus tui) zažarela z neugasljivim žarom v sicer surovih in robatih pa za resnico dovtetnih in odkritih srcih pagansko-rimskih vojščakov. Kakor zgodovinski David svoje sobojevnike, opominja tudi Kristus s povzdignjenimi in razpetimi rokami s križa trda, z grehi obložena in zakrknjena srca: Usquequo gravi

¹ Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 28.

corde? Kako dolgo bodo še vaša srca brezčutna (gravi), kako dolgo še bodete bolj čislali ničemernost (greha in hudobije), kot moje ljubezni kipeče srce, kako dolgo bodete še iskali lažljivih izgovorov (mendacium), da si umirate pekočo vest, ki vas opominja, darovati Bogu prijeten dar, v resničnem kesanju in pravi pokori krivde očiščeno, opravičeno srce (sacrificium iustitiae)? Kristus opominja pa tudi pravične, da naj nikar ne postanejo »gravi corde«.

»Varujte se, pravi svojim apostolom, da vaša srca ne bodo preobložena (ne forte graventur corda vestra) v požrešnosti in pijanosti in v časnih skrbeh« (kar lahko pomeni psalmistovo vanitatem) (Luc. 21, 34). Darujte svoja srca čista (iustitiae) meni v dar (sacrificium); živite kot otroci božji, ki darujejo svoje srce Bogu (praebe, fili mi, cor tuum mihi Prov. 23, 26) in ne bodite otroci sveta, ki obešajo svoja srca na zemsko ničemernost (vanitatem), Če boste to storili, bo luč božjega obličja zaznamnjana nad vami, mir bo kraljeval v vašem srcu, mirno bodete spali zemsko spanje, pa tudi smrtni spanec vas ne bo strašil (in pace dormiam), ker vam bo prinesel zaželeni večni počitek (requiescam). Ta opomin so spolnili sveti spoznavalci. Darovali so svoja srca Bogu kot sacrificium iustitiae, krepčali se s presv. Rešnjim Telesom¹, klicali so ga v revi in nadlogi in v skušnjavah na pomoč (cum invocarem), in Gospod jih je uslišal. V 1. antifoni drugega nokturna (commune confessoris Pontif. in non Pontif.) je to lepo izraženo: »Invocantem exaudivit Dominus sanctum suum, Dominus exaudivit eum, et constituit eum in pace.« Spolnili so opomin Gospodov (praebe, fili mi, cor tuum mihi) tudi mučeniki, in sicer dobesedno. Dali so mu svoje srce, svojo srčno kri so prelili za njega, darovali so mu svoje življenje (sacrificium iustitiae), zato pa jih je Bog poveščal že na zemlji mnogokrat s čudeži, a še bolj jih je poveščal v nebesih, kjer gledajo hrabri bojniki Kristusovi »lumen vultus tui«, božje obličje. To misel izraža tudi prva antifona 2. nokturna (comm. unius Martyris), vzeta iz tretjega in četrtega verza četrtega psalma: »Fili hominum, scitote quia Dominus sanctum suum mirificavit.« Vedite kristjani, ki slišite in berete o našem mučeništvu, da smo prejeli za kratko trpljenje čudovito plačilo v nebesih, da nas je Bog ovenčal s čudežno slavo².

Četrty psalm molimo tudi v kompletoriju kot prekrasno večerno molitev. Vsak duhovnik bi si pač moral prizadevati tako živeti, da bi lahko molil res iz srca: Gospod, glej, mirno grem počivat, ker mi vest ne očita nič hudega (in pace dormiam). Če nam pa vendar kedaj

¹ De fructu frumenti et vini multiplicati fideles in pace Christi requiescunt. 2. Antif. I. nokturna in festo Corporis Christi, ko tudi molimo 4. psalm.

² Prim. Thalhofer, op. cit. st. 75; Wolter, op. cit. I. zv. 25, 26; Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 28.

vest očita vanitatem et mendacium — zmoto in greh, ravnajmo se po opominu psalmistovem: »In cubilibus vestris compungimini«. Obžalujmo zagrešeno s trdnim sklepom, da se ne bo več zgodilo. »Sancti« smo po svetopisemski besedi starega zakona, ker nas je Bog sam izvolil v svojo službo, bodimo tudi »sancti« v krščanskem smislu, in Gospod nas bo poveličal (Dominus sanctum suum mirificavit, antif. unius Martyris) in uživali bomo osrečujoči in blaženi večni mir (constituit eum in pace, antif. Pontif. in non Pontif.), katerega blagruje sv. pismo rekoč: Njih trupla so v miru pokopana (in pace) in njih ime živi (mirificavit) od roda do roda (Eccli 44, 14). *J. Markošek.*
(Dalje prihodnjič.)

Šestnajststoletnica smrti sv. Viktorina.

(Konec.)

III.

Z Viktorinom so neločljivo združena mnoga važna in zanimiva zgodovinska vprašanja o početkih krščanske vere v naših krajih. Iz goste megle one sive davnine nam se sveti nasproti oseba Viktorinova v škofovskem ornatu, torej koncem 3. in začetkom 4. veka ima Ptuj krščansko občino, kateri stoji na čelu škof. Pri tem zgodovinskem dejstvu se človeku neodoljivo vsiljujejo vprašanja: kdaj, od kod, po kom so prisijali žarki Kristusovega evangelija v naše kraje? Kdo je bil prvi škof ptujski, kako je bila urejena sploh panonska cerkev, kakšna je bila usoda ptujske škofije po Viktorinovi smrti? Dasi nas silno mika, dobiti na ta vprašanja določen odgovor, se moramo vendar zadovoljiti z zelo pičlimi, a zato tem dragocenejšimi zgodovinskimi podatki, na večino vprašanj nam pa zgodovina ne da nikakšnega odgovora.

Kdaj je stopila prvokrat noga kršč. verovestnika na tla današnje jugovzhodne štajerske dežele in sploh stare Panonije? Znani berlinski učenjak Ad. Harnack je nedavno izdal zanimivo knjigo o misijonskem delovanju in razširjanju krščanstva v prvih treh stoletjih¹ ter na str. 409—412 podaje statističen pregled onih cerkev, katerih obstoj se gotovo da spričati od 1. stoletja do l. 180. V tem pregledu Panonija sploh ni zastopana. Ko pa na str. 491 H. govori o razširjanju krščanstva po Meziji, Panoniji, Noriku in Dalmaciji, priznava, da se je v 3.

¹ Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten. Leipzig 1902.

veku po teh pokrajinah krščanstvo že močno razširilo, toda, opirajoč se na Evzebij (Vita Constantini IV, 43), sklepa, da so panonske in mezijske cerkve bile še mlade. Evzebij namreč poroča, da so k posvetitvi jeruzalemske cerkve poslali Mezijski in Panonci τὰ παρ' αὐτοῖς ἀνθοῦντα κἀλλη τῆς τοῦ θεοῦ νεολαίας. Acta Martyrum in drugi zgodovinski viri nam spričujejo pred nicejskim zborom (325) naslednje panonske cerkve s škofijskimi sedeži: Sirmium, Cibalis (tudi Cibalae — današnji Vinkovci), Siscia, Singidunum (Belgrad), Scarabantia (Šopronj), Sabaria (Sobotišče — Steinamanger), Mursa (Osek), Ptuj in Stridon.

Isti pisatelj pa prav opozarja (str. 408), da so mnogi kraji, v katerih se kršč. občina pred l. 325 ne da naravnost spričati, vendar že imeli krščanske občine. Po ravno tem načelu je pa tudi mogoče in zelo verjetno, da je v naše kraje prodrlo krščanstvo že v 2. ali celo v 1. stoletju, četudi ni za to izrecnih dokazov.

Imamo pa za krščanstvo v naših krajih v 1. in 2. stoletju tehtnih posrednih prič. Zelo važno in trdno zgodovinsko podlago nam daje sv. apostol Pavel v listu Rimljanom (15, 19): »... ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum (κἀκτὸς μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ) repleverim Evangelium Christi«. Dostavi še (v. 20—21), da je oznanjeval evangelij zlasti tam, kjer še ni bilo Kristusovo ime znano. Tu je treba imeti pred očmi pomen in geografičen obseg Ilirika ob času, ko je pisan list Rimljanom.

Že l. 118 pr. Kr. je rimski senat po srečno končani vojni vstvaril posebno pokrajino Ilirik, ki je sezala od Drima do Julijskih Alp in do Save. Ko je pa Oktavijan in pozneje Tiberij strl uporno moč ilirsko-panonskih plemen, se je pokrajina Ilirik raztegnila čez ves prostor od Alp do Šare planine, od Jadranskega morja do srednje Donave, obsegala je torej Dalmacijo, Panonijo, Norik, Macedonijo in Dacijo. Pavlovo misijonsko delovanje v Iliriku spričujejo tudi Origen, Evzebij, Gregor Nisenski, Jeronim, Dorotej Tirski, zlasti so pa značilne besede Asterija, vrstnika sv. Jeronima, ki pravi: »Paulus totum Illyricum percurrens ac ubique spargens scintillas fidei, quas auspex Spiritus sanctus excitabat vivasque semper servabat«¹.

Tega precej poznega poročila sicer ne smemo preveč natezati in trditi, da je Pavel osebno prišel tudi v severni Ilirik, t. j. v Panonijo, gotovo pa je, da je apostol narodov zasejal seme sv. evangelija vsaj vzhodnem Iliriku južno od Donave, kjer je bilo glavno mesto Solun, in k večjemu tudi ob bregovih dolnje Save. Ako pomislimo, kako

¹ Sv. Asterius je bil metropolit v Amazeji v Pontu. (Migne P. gr. XL, 164—477 cfr. XLVI, 539).

naglo se je sploh krščanstvo širilo in kako živahen promet je bil v naših pokrajinah, smo povsem opravičeni trditi, da je že v 1. stoletju prodrl v naše kraje evangelij.

Istotako imamo zanesljiv podatek v II. listu na Timoteja (4, 14), da je Tit odšel v Dalmacijo, katere glavno mesto je bila Salona. Torej že v sv. pismu imamo nedvomne priče za krščanstvo v obližju Panonije v apostolski dobi, zatorej ima veliko verjetnost trditev, da so proti koncu prvega veka že v naše kraje, zlasti v Ptuj, posijali — četudi redki — žarki sv. evangelija.

Temu so bili v prilog tudi posebni dogodki v glavnem mestu Rimu, ki so pripomogli, da se je krščanstvo razširilo v oddaljene pokrajine. L. 42. je Klavdij pregnal Jude in z njimi kristjane iz Rima, tedaj so mnogi kaj lahko prišli po izvrstnih cestah tudi v naše kraje, in ko je pozneje pod Neronom in njegovimi nasledniki izbruhnilo krvavo preganjanje, so mnogi kristjani iz glavnega mesta bežali v obmejne pokrajine; mirni časi pa so itak bili zelo ugodni za razširjanje krščanstva. Zatorej Huber sklepa¹, da se je škofija v Sisciji in v Petoviju ustanovila v dolgi mirni dobi od l. 140—193, ko je sploh nastalo zelo veliko krščanskih občin; v mirno dobo od Aleksandra Severa do Decija (222—249) pa stavi postanek škofij v Stridonu in v Cibalis.

Vpraša se sedaj, odkod je prišlo krščanstvo v starodavni Ptuj? Od tega vprašanja je odvisno in važnejše drugo, od katere strani je dobil Ptuj in sploh Panonija svojo hierarhično ureditev in s katerim mestom ga je torej vezala metropolitanska vez?

Od časov zaslužnega štajerskega zgodopisca Julija Cezarja Aquilina (*Annales Styriae*) do najnovejšega časa je splošno bilo razširjeno mnenje, da sta Panonija in Norik sprejela krščanstvo iz Akvileje, zlasti je še to mnenje utrdil znani štajerski zgodovinar Alb. Muchar². Zasluga Huberjeva je, da se je uprl temu splošnemu mnenju in pokazal, na kako trhljih nogah stoji ta podmena³. Razne zgodovinarje je zavedel poznejši veliki ugled oglejske stolice in zlasti določitev mej med Solnogradom in Oglejem ob času Karola Vel. (l. 811 14. jun.)

¹ Dr. Al. Huber, *Geschichte der Einführung und Verbreitung des Christenthums in Südostdeutschland*. I. H. str. 34. Salzburg 1873.

² *Geschichte des Herzogthums Steiermark* I. str. 195. — Previdnejši je bil Rojko, ki govoreč o našem Viktorinu, ne trdi odvisnosti ptujske cerkve od Ogleja, ampak govoreč o celjski škofiji, prav pripomni: »... die (Stadt) sich nach der später eingeführten Kirchenrangordnung nach Aquileja gehalten hat.« *Christliche Religions- und Kirchengeschichte*. Prag 1790, zv. II. str. 228.

³ *Die Ecclesia Petena der Salz. Urkund. Archiv für Kunde österr. Gesch.* Bd. XXXVII. — *Geschichte der Einführung und Verbreitung des Christenthums in Südostdeutschland*.

Ne sme se zamenjati prvotno razširjenje krščanstva po naših krajih v rimljanski dobi ž njega restavracija po preseljevanju narodov med novodošlimi Slovenci¹. V prvi dobi velja za pokrajine stare Panonije in ž.njo združenega Norika: »Ex Oriente lux«.

Že Hefele je postavil kot načelo: »Kolikor večje je mesto, toliko prej je ondi krščanska občina«. Zgodovina in starinoslovje nam to potrjuje. Od glavnih metropol se je širilo krščanstvo v manjša mesta, od teh zopet v manjša in naposled na deželo. Novoustanovljene cerkve so bile kakor hčeri napram materi-cerkvi, odkoder so dobile najprej vero, potem škofovsko oblast. Pramatica za krščanske cerkve po Iliriku je bila apostolska cerkev v Solunu, odtod moramo zasledovati pot krščanstva v večja mesta; cerkvena metropolitanska vez se je navadno naslonila na državno razdeljenje. Ako nam torej kje manjkajo podatki za cerkveno urejenje, nam je dovolj, če doženemo politično razdelitev, pa smemo povsem zanesljivo sklepati, da so v političnih metropolah bila tudi večja ali manjša središča cerkvene hierarhije. Apostoli so se obrnili navadno na najbolj obljudena in vplivna mesta; najstarejše cerkve nahajamo po najvažnejših malo-azijskih mestih, po Grški, Italiji itd. Krščanski blagovestniki so se posluževali sredstev, katere je nudil takratni svetovni promet, zlasti cest, po vodi in po suhem. Ob velikih rekah n. pr. ob Renu se skoro od stopinje do stopinje da zasledovati razširjanje krščanstva.

Iz vzhodnega Ilirika so vodile reke Donava, Sava in Drava v znotranjost Panonije in Norika. Glavno mesto celokupnega Ilirika, torej tudi Panonije in Norika je pa bil Sirmium, kjer je bil sedež cesarskega namestnika (praefectura Illyrici). Po prvi vojski zoper Dalmate je August izbral Siscijo za strateško središče, ko so se pa v poznejših vojskah rimske meje razmaknile, je Sirmium dobil prednost pred Siscijo. Izprva je bil glavno mesto samo Panonije II. ali Spodnje Panonije, že koncem 1. kršč. stoletja pa Panonije sploh in pod Flavijevci je dobilo mesto municipalna prava².

Še večje važnosti je postal Sirmium v vojskah zoper Dačane, ker je bila ondi glavna vojna zaloga in velikanska tvornica za orožje.

Kakor žarki so iz Srema šle po suhem in po vodi ceste na vse strani; po Savi, Donavi in Dravi je bil odtod odprt pot tudi po vodi v zahodne pokrajine.

¹ Oglej tudi pozneje med Slovenci izprva ni imel posebnih uspehov in je sploh Solnograd veliko živahnejše deloval za pokristjanjenje Slovencev kakor Oglej, kar je Slovincem v narodnem oziru bilo v kvar. Prim. članek dr. J. Grudna v Dom. i. Sv. l. 1902. Akvilejska cerkev med Slovenci v dobi njihovega pokrščevanja, in Kos, Gradivo str. XLIX.

² Mommsen, Röm. Gesch. V, 188.

Ni čuda torej, da je v to znamenito mesto prisijalo krščanstvo že v apostolski dobi. Kot prvi zgodovinsko več ali manj dognani škof v Sirmiju se imenuje sv. Andronik, učenec apostola Pavla in sicer okoli l. 56.¹

V Sirmiju so bili torej vsi pogoji, da postane metropola panonske cerkve: posredno apostolski izvor njegovega škof. sedeža, politična važnost in živahen promet. Zatorej se nam nekako sam ob sebi nudi sklep, da je tudi ptujška cerkev hčerka sremske matere-cerkve.

Še bolj se o tem prepričamo, ako si ogledamo razmerje Akvileje do naših pokrajin, pa važnost ptujškega mesta za Panonijo in njega zvezo s Sremom.

Akvilejo so ustanovili Rimljani okoli l. 180 pr. Kr. v obrambo Italije proti navalom ilirskih rodov. Lega tega mesta je bila kaj ugodna za trgovino, zatorej se je tudi naglo razvijalo. Cesar Marko Aurelij je Akvilejo kot ključ Italije močno utrdil, da je postala trdnjava prve vrste v rimski državi. Mesto se je kmalu tako povzdignilo, da se je imenovalo »Roma secunda« ter je štelo do 100.000 prebivalcev. Iz Akvileje so šle lepe ceste na razne strani, tako tudi velika strategična cesta čez Emono, Celeio in Poetovium in odtod dalje. Da so naši kraji bili v živahnem prometu z Akvilejo, se ne more zanikati, toda v političnem oziru niso bili z Akvilejo tako zvezani kakor s Sremom. Akvileja je namreč bila v čisto drugi državni diecezi kakor Panonija in Norik. Do l. 28 pr. Kr. je sicer Istrija, katere glavno mesto je bila Akvileja, bila združena z Ilirikom, toda to je za našo stvar brezpomembno, pozneje pa je bila ves čas Akvileja ločena od naših pokrajin; Istrija in Venecija sta tvorili del prefekture Italije, katere središče je bil Mediolanum. Kakorkoli je torej stara Akvileja velike važnosti v trgovskem in strategičnem oziru, v političnem oziru je podrejena Milanu ter se ne more meriti v tem oziru s Sirmijem.

Kje je torej bolj naravno iskati matico panonsko-noriške cerkve: v Sremu, ki je vojna in politična metropola celega Ilirika, ali pa v Akvileji, ki je v popolnoma drugi skupini rimskih pokrajin in v političnem oziru mesto nižje vrste?

A tudi v cerkvenem oziru Akvileja zaostaja za Sirmijem. Prvi akvilejski škof, ki se da iz pisanih spomenikov dognati, je Teodor, ki je l. 314 z drugimi škofi podpisal odloke arlskega koncila. Tudi je zgodovinsko veliko bolj zagotovljeno, da je prvi sirmski škof bil apostolski učenec Andronik, kakor pa, da je evangelist Marko ustanovil oglejsko škofijsko stolico². V poznejših časih so pač kolikor največ

¹ Huber, o. c. str. 62. Klaić, Povjest Hrvata (Zagreb 1899) I. str. 21.

² Huber, o. c. str. 69.

skušali povzdigniti veličje oglejske stolice in zato so naravno morali njen postanek zvezati s kakim odličnim apostolskim možem.

Zlasti pa se mora popolnoma opustiti trditev, katero ima tudi Janisch, da je namreč ptujska cerkev, oziroma sv. Viktorin bil pod nadoblastjo oglejskega očaka ali celo vmeščen od njega. Kje je sv. Viktorin in kje naslov »patrijarh« oglejskih škofov! Ta naslov so si namreč prilastili oglejski vladike, ko so istersko-ligurski škofje bili zapleteni v razkol vsled borbe za t. zv. tri poglavja (v 6. stoletju)¹. Pripomogli so jim do tega vzhodni Goti, dočim so papeži iz početka temu ugovarjali. Za metropolitansko oblast oglejskega škofa imamo prvi zanesljiv dokaz šele iz l. 381, ko je Valerij predsedoval sinodi, katere se je vdeležilo 32 škofov. Povod tej sinodi sta dala dva ilirska škofa Palladius in Secundianus, katerih sedež pa ni znan². Zahodni škofje so ju namreč obdolžili arijanstva, česar pa nista hotela priznati, marveč sta pri cesarju Gracijanu vložila prošnjo, naj se skliče občni koncil vzhodnih in zahodnih škofov, ki bi presodili njuno zadevo. Svoje upanje sta stavila na vzhodne škofo, ki so bili večinoma naklonjeni arijanzimu, toda na prigovarjanje Ambrozijevo je cesar sklical sinodo v Oglej ter zapovedal le sosednim škofom priti k sinodi, drugim je pa dal na prosto. Sešlo se je torej omenjeno število škofov iz Italije, Panonije, Galije in Afrike. Duša in glavni govornik sinodi je bil Ambrozij, ki je najbrž sestavil tudi koncilske akte³. Oba imenovana škofa in duhovnik Attalus so bili obsojeni ter odstavljeni, v obširnem pismu so pa zbrani škofje prosili cesarje (Gracijana, Valentinijana II. in Teodozija), naj izvršijo obsodbo in nastavijo pravoverne škofo. Dalje prosijo tudi, naj se prepove krivoverskim fotinijancem imeti sestanke v Sirmiju.

Metropolitanska oblast oglejskega škofa je pa bila dokaj omejena, raztezala se je le čez Istrijo, kar se vjema s politično razdelitvijo. Cerkevno središče za škofije po Istriji, Veneciji in zgornji Italiji je bil Milan, ne pa za Ilirik. Zatorej je na akvilejskem koncilu l. 381. sremski nadškof Amenius mogel samozavestno vzklikniti: »Caput Illyrici nonnisi civitas est Sirmiensis. Ego igitur episcopus illius civitatis sum«⁴. In ko tak izreče svojo obsodbo nad arijanzimom. To nadoblast sremske cerkve poudarja tudi cesar Justinijan I. v IX. noveli, da je v starih časih v Sremu bilo središče Ilirika ne le v civilnih, ampak tudi v

¹ Gl. n. pr. Kos, Gradivo pg. XVIII. str.

² Hefele, Conciliengeschichte. II. 33—36.

³ Zatorej se v nekaterih rokopisih nahajajo med Ambrozijevimi pismi, sicer se pa nahajajo pri Mansi-u T. III. p. 601 in Harduinu T. I. p. 826.

⁴ Mansi, t. III. pg. 604.

škofijskih rečeh (»Ilirici fastigium tam in civilibus, quam in episcopaliibus causis«). Torej, kakor je bil Srem metropola za celokupno pokrajino Ilirik, ne le za Panonijo, ali celo samo za Panonijo II., tako tudi v cerkvenih rečeh.

Pod cerkveno nadoblast oglejske stolice so prišle naše pokrajine šele takrat, ko je vsled arijanske herezije in barbarskih napadov zašla zvezda staroslavne sremske metropole. L. 442. so Huni razdjali Srem in je pri tej priliki našel smrt tudi ondotni škof. Nikdar več se ni Srem vzdignil iz razvalin, ohranilo se je komaj le ime. Že prej l. 395. je njegovi moči bil zadan občutljiv udarec, ko je cesar Teodozij ločil vzhodni Ilirik od zahodnega in za metropolo prvemu povzdignil Solun. Tako je Srem nehal biti glava celokupnega Ilirika v političnem oziru, a tudi v cerkvenem oziru se je v tej dobi zožila njegova oblast z ustanovitvijo apostolskega vikarijata v staroslavnem Solunu. Sremski vladike so bili v tem času pogostoma zapleteni v arijanizem in to je bil tudi povod, da se je povzdignil bolj Solun.

Tudi Oglej je sicer l. 452 razdjal Atila, vendar si je to mesto, v bližini Italije, zopet kmalu opomoglo, dočim se je na razvalinah Srema povzdignilo le neznatno selo. V groznem razdejanju barbarskih napadov je bil Oglej za naše pokrajine najvažnejše in najbližje krščansko središče. Dedščino razdejane sremske metropole in stare panonske cerkve si torej delita v naših krajih Oglej in Solnograd.

Spomin slavne sremske cerkve in njene nadoblasti čez Panonijo se je pa še ohranil in je ta ideja znovič vzplamtela ob času slovanškega apostola sv. Metodija, ko je knez Kocelj poslal odlično poslanstvo k rimskemu papežu s prošnjo, »da i jemu sventi' na jepiskup'stvo v' Panoniji, na stol' sventajego Andronika apostola ot' 70, ježe i bist'«¹. A sila zgodovinskih dogodkov je i to delo zrušila.

Tragična je pač usoda prvotne panonske cerkve in sremske metropole, in naši zgodovinarji bi ji naj v bodoče posvečevali več pozornosti. Kako vse drugačno lice bi imela zgodovina panonskih Slovencev, ako bi se bila vzdržala starodavna stolica sv. Andronika, vsaj pozneje, ko jo je obnovil sv. Metodij! A ostal je le še neznamen spomin v naslovu, ki ga ima še dandanašnji djakovski vladika, imenuje se namreč tudi »biskup sriemski«.

* * *

Ko smo tako določili, da je ptujška škofija spadala v področje Sirmija, pomudimo se nekoliko pri stolici sv. Viktorina.

¹ Panonska legenda o sv. Metodiju pgl. 8. — Dr. Fr. Pastrnek, Dej. slov. apošt. C. a Met. Praga 1902. Str. 230.

Začetek ptujskega mesta je zavil v gosto meglo davne predrim-ske dobe. V bližini Ptuja so se križala panonsko-ilirska in keltska plemena; njega lega je bila kaj ugodna za obrambo kakor za promet. Leži nekako v sredini širnega Dravskega polja od Maribora do sedanje ogrske meje, blizu Ptuja se stekata v Dravsko polje pesniška in rogoz-niška dolina, hrbet mu proti severu ščiti hribovje, ob zahodu deroča Drava, proti jugu in izhodu pa dokaj nizko tlo, ki je v starih časih gotovo bilo zelo močvirno, saj še ga dandanes Drava, Pesnica, Ro-goznica in Grajena pogostoma preplavljajo. Morda se je prvotna na-selbina začela celo na mostiščih, kakor pri Ljubljani.

Ko je konzul Statilius Taurus oblegal Ptuj, je bilo starodavno panonsko mesto skoro popolnoma razdejano, vendar se je pod rimsko oblastjo zopet povzdignilo. Rimljani so kmalu spoznali njega strate-gično važnost. Ko je Tiberij podvrgel Panonijo do Drave (če ne dalje), so se vojni tabori pomaknili višje, glavna rimska vojna sila se je se-daj iz Dalmacije preselila v Podravje, da bi vzdrževala mir med ne-pokornimi Panonci in Noričani. Vsaj eden glavnih taborov je bil od-slej v Petoviju in sicer oni, ki je bil prej v Sisciji¹. Pod Flavijem Vespazijanom je Ptuj dobil municipalne pravice, cesar Trajan je pa ustanovil pri današnji Hajdini vojaško naselbino »Colonia Ulpia Tra-iana Poetovionensis«. Po mnenju prof. Ferka je bilo dotlej zimsko taborišče rimske vojske pri današnjem Sv. Vidu². Kakor kažejo ne-dvomno mnogoštevilne izkopine, je vojaško mesto stalo na mestu da-našnje vasi Spodnja Hajdina in deloma na planoti Zg. Hajdine. Nek-danja dravska struga, ki gre mimo hajdinske cerkve, je morala biti v rimskem času že do dobra izsušena, ker se je po nižavi ob okrajni sedanji cesti Pragersko-Ptuj našlo veliko grobov in tik ob sedanji cesti tudi ostanki stare virusne ceste. Dravsko korito (seveda bolj na za-hod kakor dandanes) je ločilo vojaško mesto od civilnega na mestu današnjega Ptuja³. Vmes so bile na mestu današnjega Gornj. Brega

¹ Mommsen, Römische Geschichte V, 21. Slavnemu učenjaku se je tu malo spodrsnilo, ker pravi, da je Ptuj na srednji Donavi, kar je pa menda le tiskovna pomota, ker že kontekst zahteva, da bi imelo stati: na srednji Dravi.

² Vorläufige Mittheilungen über das röm. Strassenwesen in Untersteiermark pag. 11.

³ G. stotnik M. Žunkovič v svoji knjižici »Die Ortsnamen des oberen Pettauer Feldes« str. 42 misli, da je celo mesto bilo na desnem dravskem bregu, na levem pa da ni bilo znatnejšega bivališča. To svoje mnenje opira na »Itinerarium Burdigalense« in pa na strategične razloge, češ, da bi bilo nevarno, prepuščati levi breg upornim domačinom. A zgodovinski in arheološki razlogi govoré za to, da je na levi strani Drave bilo tudi precejšnje mesto; strategični razlogi, ki jih na-vaja g. pisatelj, pa nimajo dovolj dokazne moči. Če je na strategično važnem to-rišču sedanjega ptujskega gradu stala rimska trdnjava, na desni strani Drave pa

in bližnjega polja t. zv. villae suburbanae, kjer so se že odkopala razna poslopja in mozaiki¹. Te vile so se menda sčasoma povzdignile na mestu prvotnih kramarskih barak. Ob taboru rimskih legij so si namreč napravili svoje barake razni kramarji, vedeževalci in ženske. Iz teh se je potem razvila polagoma vas (vicus ali canabae), ki je na-

vojaški tabor, je pač t. zv. civilno mesto bilo popolnoma v kleščih. Dalje je pomisliti, da v tem delu mesta niso prebivali samo domačini, ampak tudi Rimljani in drugi priseljenci, ki so sčasoma tvorili večino prebivalstva. Razne izkopine, ki so se našle na levi strani Drave, spričujejo, da je tu bilo tudi znatnejše mesto. G. pisatelj dalje sam priznava (str. 62 op. 1), da se je stari Ptuj razprostrl tudi tam, kjer ima Drava dandanes svoje korito. Ko je namreč l. 1834 vsled silne suše voda zelo padla, so se prikazali na dnu mnogoteri rimski kameni z napisi. Pomisliti je pa, da je prostor današnje dravske struge bil v rimljanski dobi na levi strani Drave. Ako pisatelj jeruzalemskega itinerarija (iz l. 333) omenja 12 milj od Pultovije (Sp. Polskava pri Pragerskem?) najprej »civitas Petovione«, potem šele pripomni: »Transis pontem, intras Pannoniam inferiorem«, iz tega nikakor ne sledi, da na levi strani Drave ni bilo ptujskega mesta.

Potnik se je pripeljal v Ptuj pač z državno pošto; lahko je umljivo, da je pošta imela svojo postajo v oficijelnem, vojaškem Ptujju in so torej potniki tudi tukaj ostali. V tem ni nikakšne potežkoče. Pač pa nas spravi v zadrego opomba »Transis pontem . . .« v drugem oziru. Na prvi mah pač vsakdo umeva to opombo tako, da je jeruzalemski romar na svojem daljnem potu se peljal čez dravski most v Ptujju, potem pa dalje po Sp. Panoniji proti Sirmiju. Toda vse nadaljne postaje, ki nam jih itinerarij našteva, so na desni strani Drave in človek se nehoté vpraša: kaj ga je neki neslo v Ptujju na levo stran Drave, ko je pri prvi postaji za Ptujjem, v 9 rimskih milj oddaljeni »mutatio Ramista« že zopet na desnem dravskem bregu? Za Ramisto pride zopet čez 9 milj Aqua viva, potem čez 10 milj »mutatio Popolis«, potem čez 9 milj »civitas Iovia«, ki je današnji Ludbreg na Hrvaškem. Postajo Ramisto (ali Remisto) stavi dr. Kos (Gradivo, str. 222. op. 2) v sredo med Varaždin in Ptuj. — Pavlinec Jos. Bedeković v svoji obsežni in zanimivi knjigi »Natale Solum — S. Hieronymi« (1752) str. 110 stavi Ramisto omenjenega jeruzalemskega itinerarija (katerega je rabil po Wesselingovi izdaji, sedaj ga čitatelj lahko bere v 39. zv. »Corpus script. eccl.« dunajske akademije str. 1—33) v okolico sela Babinec na Hrvaškem blizu hrvaško štajerske meje. Svojo trditev podpira s tem, da se ondi po polju nahaja veliko kamenitih ostankov, iz česar je sklepati, da je ondi morala biti večja rimska naselbina. Postajo »Aqua viva« stavi dr. Kos (n. m. op. 1.) v bližino današnjega Varaždina, Bedeković (n. d. str. 111) pa v Majerje pri Varaždinu, »mutatio Popolis« pa v današnji Šemovec. Vse to je na desnem bregu Drave in tudi v rimskem času je bilo tako. Če bi bil torej naš jeruzalemski potnik pri Ptujju prestopil Dravo, bi bil moral nekje med Ptujjem in Središčem zopet prestopiti nazaj na desno stran Drave. Ni pa misliti, da bi bila rimska cesta za državno pošto tako nerodno hodila od enega brega na drugega. Torej je ona opazka umeti le tako: če prestopiš ptujski most, stopiš v Panonijo, ne da bi bil ravno potnik sam se v tej smeri peljal v Srem in dalje proti Aziji. Velika državna cesta proti Sirmiju je šla iz Ptujja ob desni strani Drave, zatorej je »Transis pontem . . .« mogoče most — ne čez Dravo, ampak Dravinjo pri današnjem Sv. Vidu. Ta most bi bil torej mejnik med Panonijo in Norikom, kamor je takrat spadal Ptuj.

¹ Prim. Mittheilungen der Central-Commission 1896.

posled dobila mestni značaj. Blizu današnje dominikanske vojašnice je prišla v civilni Ptuj virunska cesta; prof. Ferik je na desnem Dravinem bregu na travniku našel še ostanke nekdanjega mostu, čez katerega je šla ta cesta¹. Druga velika cesta je prišla od Celeje mimo Poličan in Studenic, zahodno od Ptujске gore, mimo sv. Lovrenca, od koder služi kot podlaga današnji okrajni cesti do Hajdine; blizu današnjega železniškega mosta je šla čez Dravo² v civilni Poetovium. Dalje se da zasledovati njen sled od Možganec čez Ormož, mimo Huma ter je šla čez Stridon (današnja Štrigovo), blizu današnjega Murskega Središča in pri starem Halicanum (današnja Sp. Lendava?) je prestopila Muro ter šla proti Sabariji in od ondot v Carnuntum ob Donavi. Na jugovzhodni strani vojaškega Ptuja se je pa začela velika cesta Poetovium-Sirmium, ki je šla proti Sv. Vidu, potem ob robu haložkih hribov (njeno tlo je tukaj Drava večinoma razkopala), mimo Zavrča, Križovljan doli v Sirmium. V Ptujju so imele svoj cilj ali izhodišče tudi razne vicinalne ceste, ki pa za našo stvar niso posebnega pomena. Sploh je imel Ptuj izvrstno zvezo na vse strani. Proga, ki je šla v Carnuntum ob Donavi, se je lepo izognila visokih gornještajerskih planin ter skoro vedno po ravnici prišla na svoj cilj. Še bolj praktična je bila cesta v Srem, ki je šla vspeoredno z Dravo, katere nikjer ni prestopila, po ravni in rodovitni Podravini čisto do Srema.

Te ceste so bile kakor žile, po katerih se je pretakal ves promet, ki je bil zelo živahen; zlasti dva stanova sta po teh potih prenašala blago in ideje od vzhoda na zahod in nasprotno, namreč trgovci in vojaki. Pač si lahko mislimo, da se je trgovskim karavanam večkrat pridružil krščanski misijonar, kakor nekdanj Filip dvorniku kandaške kraljice, toda motili bi se, ako bi trgovcem pripisovali posebno važno ulogo v razširjanju krščanstva. Izkušnja in zgodovina krščanskih misijonov spričuje, da je trgovska dobičkarija povsod največji zadržek evangeliju; ako se po trgovcih odpre kje pot krščanskim misijonarjem, je to večinoma pripisovati drugim okoliščinam, ne pa morda navdušenju trgovcev za sveto stvar. V oni dobi, ko se je po naših krajih širilo krščanstvo, še pride z ozirom na trgovino v poštev prav posebna okoliščina. Odkar so namreč Rimljani zagospodovali na Jutrovem, so orijentalni trgovci kar preplavili evropske loke in mesta. Zlasti Sirci so nekako stopili na mesto starih Feničanov in Kartazanov. Zasledimo jih v velikem mnoštvu po raznih lokah sredozemskega morja, okoli Rima, v Raveni, v Akvileji, Tergeste, v Saloni, po Galiji, ob Donavi; prodirali so tudi v znotranjost zemlje, tako zlasti od Soluna čez Srem v Panonijo in Norik. Sirci so pa bili posebno goreči razširjevatelji

¹ N. d. str. 14 op. 6. — ² Ibid. 9.

orijentalnih verstev, zlasti so bili ognjevit častilci Baala, Astarte in Mitra. Nobeno ljudstvo ni tako žilavo branilo svojih malikov proti napredujočemu krščanstvu kakor Sirci¹. Med drugimi orijentalnimi trgovci so bili pač številno zastopani tudi Judje, ki so s svojo vero in s sv. pismom z ene strani pripravljali pot krščanstvu, z druge strani pa mu delali tudi hude ovire.

Drug stan, ki je s svojo organizacijo in s pogostnim premikanjem bil posebno sposoben za prenašanje idej in običajev, je bilo vojaštvo. Zgodovina nam spričuje, da je bilo tudi v rimskih legijah veliko gorečih kristjanov in ravno iz vojaškega stanu imamo krasne vzglede krščanske stanovitnosti; ni dvoma torej, da se je marsikje po rimskih legijah zasejalo seme sv. evangelija, zlasti so v tem oziru lahko veliko storili veteranci, ki so včasih vstvarili kje povse novo naselbino. Toda z druge strani moramo pritrditi Harnacku, da je v vojaštvo imelo krščanstvo težji pristop, kakor v katerikoli drug stan². Krščanski vojak je vsak čas lahko prišel v nasprotje s strogimi vojaškimi postavami in običaji, zatorej je naravno, da med vojaki nahajamo primeroma več mučencev, kakor v drugih stanovih. Ni se sicer od vojaka zahtevalo, da ob vsaki priliki, brez važnega povoda, kaže očitno svoje krščansko prepričanje in s tem spravi v nevarnost ne le sebe, ampak morda celo krščansko občino v dotičnem kraju, toda dolgo to ni moglo ostati skrito; prej ali slej je moral ali izstopiti iz vojske, ali pa se pripraviti na mučenje, če je hotel ostati kristjan. Vrh tega je med kristjani bila dokaj močna rigoristična struja, ki je krščanstvo in vojaški stan smatrala za nezdržljiva; splošno sicer to mnenje v cerkvi nikdar ni obveljalo, toda v posameznih slučajih ni bilo brez vpliva.

Kar se tiče ptujske cerkve, ne moremo na podlagi izkopanih starin pripisovati ondotnim legijam kake posebne vloge v razširjanju krščanstva.

Zadnja leta se je na mestu starega vojaškega Petovija, na desnem dravskem bregu na zemljišču Sp. in Zg. Hajdine in Brega izkopalo mnogo zanimivih starin, zasledila so se širna rimska grobišča, ki se raztezajo zahodno od vojaškega Ptuja, prestopijo na visoko planjavo in se razprostirajo do blizu 2 kilometra proti Pragerskemu. A vkljub tem mnogoštevilnim izkopinam žalibog za krščanstvo starega Ptuja ne moremo reči z Rossijem: »Ubi historia tacet, lapides loquuntur et monumenta.« Mogoče sicer, da je to ali ono nežgano truplo ali kak drug

¹ Prim. Fr. Cumont, Die Mysterien des Mithra. Ein Beitrag zur Religionsgeschichte der röm. Kaiserzeit. Autoris. deutsche Ausgabe v. G. Gehrich. Leipzig 1903. Str. 45–46.

² Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrh. str. 388–395.

predmet krščanskega izvora, toda izrazito krščanskih znakov iščemo zastonj. Med mnogoštevilnimi svetilnicami, ki so se našle v grobovih in med razvaljenimi poslopji¹, jih je sicer veliko z mitološko-verskimi motivi, toda zelo malo jih ima monogram Kristusov², pa še te so že iz 4. veka. Vendar nam se je pri teh izkopinah ozreti na dve važni reči, ki nam marsikaj pojasnita. To je a) Mitrovo češčenje v Petoviju, b) naglo propadanje Ptuja, ki ga kažejo razvaline.

a) Boj med Mitrovim češčenjem in krščanstvom je bil hud in svetovno-zgodovinskega pomena. Oba junaka sta stopila skoro istodobno na pozornico rimskega cesarstva, širila sta se nekako vsprejeto in imela med seboj marsikaj podobnega. Resnonevaren tekmeč pa Mitrov kult krščanstvu ni bil, ampak bil je le zadnja bilka, za katero se je lovilo potapljajoče se paganstvo. Bil je pa vendar ta kult zelo razširjen. Od iranske visočine do škotskih planin, od Črnega morja do Sahare nahajamo raztresena njegova svetišča in spomenike; le v omikanem helenskem svetu se ni mogel vdomačiti. Mitracizem je bil dolgo časa le vera najnižjih slojev. Njegovi glavni razširjevalci so bili vojaki, sužnji in nekoliko trgovci. Vsi starejši napisi, ki se nanašajo na Mitra, zlasti oni po Panoniji in Noriku, so večinoma od oproščenih sužnjev, nižjih uradnikov in dosluženih vojakov.

Rimski vojak je bil zelo veren, da, praznoveren. Zlasti orijentalni vojaki, ki so pogostoma morali iti v naše in druge severne dežele, so se v tujini radi spominjali svoje tople domovine in tudi v meglenih severnih krajih so ostali zvesti svojemu solnčnemu božanstvu. Radi so pa v svoje kolo sprejeli drugorodce, ako so se zatekli k njihovim bogovom. Dosluženi vojaki so se pa radi naselili krog taborišča, kjer so dalje časa služili, večkrat jim je cesar sam odkazal bivališča. Mitrovi častilci so polagoma od prostakov postali častniki in kot veteranci se povzpeli do znanega bogastva in ugleda. Poleg vojakov so zlasti močno pospeševali Mitrov kult azijski sužnji, katerih je vsled neprestanih bojev v Aziji prišla ogromna množina na evropski trg. Močno se je razširil Mitrov kult pod Antonini in Severi, zlasti od cesarja Komoda (180—192) se silno množijo sledovi Mitrovega kulta po Italiji in po naših krajih. V 3. stoletju zlasti je imel veliko privlačno moč na takratno družbo. Posebno mu je bilo v prilog, ko se je z njim združilo oboževanje cesarjev; cesarju se prideva odslej naslov »Consubstantivum soli«. Sedaj dobi Mitrov kult pristop tudi v višje vojaške in dvorske kroge.

¹ Prim. O. Fischbach, Mittheilungen des hist. Vereines für Steiermark. XLIV. 1896. Str. 3—64.

² C. m. tab. II. št. 399.

Mitrov tempelj v Sp. Hajdini, na mestu vojaškega Petovija, ter mnogi drugi Mitru posvečeni spomeniki in napisi krog Ptuja nam glasno pričajo, da je tukaj bil močno razvit Mitrov kult, zatorej tudi krščanstvo v večjem obsegu v starem vojaškem Petoviju zastonj iščemo, zato nam je umljivo, da so tukaj tako silno redki, malone izključeni krščanski spomeniki.

In vendar je imel Ptuj koncem 3. in začetkom 4. veka brezdvomno škofa, torej tudi krščansko občino. Da, toda ta občina po našem mnenju ni iskati na desnem bregu Drave, v vojaškem Petoviju, marveč na levem, v civilnem mestu. Znano je, da so v mirnih časih kristjani povsod imeli svoja pokopališča, cerkve in kapele, zlasti v prvi dobi Dioklecijanove vlade so nastale mnogobrojne hiše božje. Brezdvomno so imeli tudi ptujski kristjani svoje cerkve in pokopališča, žal, da še doslej Ptuj ni imel one sreče, kakor n. pr. Celje, kjer sta se l. 1897 našli dve starokrščanski baziliki¹, ali Srem, kjer je odkrito veliko starokrščansko grobišče z baziliko sv. Sinerota² (l. 1882—1883). O starokrščanski baziliki in nekropoli v Ptujju ni doslej duha ne sluha. Zakristija pri sv. Ožbaldu je mogoče ostanek rimske zgradbe, a to še nas ne opravičuje do sklepa, da je ondi stala starokrščanska bazilika. Rimske nekropole so, kakor je znano, bile zlasti ob cestah, tudi rimske katakombe so ob večjih cestah. Ptujsko krščansko nekropolo bi bilo torej iskati ob cestah, ki so šle iz civilnega Ptuja. Glavna teh cest je bila ona, ki je šla proti Ormožu. Kakor drugod, si moramo tudi tu misliti, da so ob cesti med Ptujem in Ormožem bili nanizani grobni spomeniki, razne postaje in rimske vile, torej bi ob tej cesti se dala morda najti v obližju Ptuja tudi krščanska nekropola. A tu je na poti zopet druga težava. Prof. Ferik v kljub skrbnemu iskanju od levega dravskega brega do Možganec ni mogel priti na sled stari rimski cesti³. Tlo je tukaj dokaj nizko in mokrotno, Drava, Grajena, Rogoznica in Pesnica tukaj tekmujejo v razdiranju človeškega dela. Nekak migljaj bodočim preiskovalcem bi pa utegnili biti dva majhna nagrobna spomenika, ki so ju našli blizu Rogoznice vzhodno od Ptuja l. 1858 delavci, ko so delali železniški nasip. Oba sta iz konstantinske dobe⁴. Upanje je, da se v smeri od Ptuja proti Možgancem, ali severno proti Vičovi in Krčovini ob vurberski cesti (kjer so l. 1899 tudi zasledili rimske starine), ali v obližju sedanjega pokopališča (kjer so že zadeli na »keltske« grobove), ali ob cesti proti sv. Vrbanu še najdejo spomeniki

¹ Poročilo o tem gl. v »Voditelju« l. 1899, str. 51—61.

² Gl. poročilo Ad. Hytreka za I. arheološki kongres v Saloni v »Ephemeris Salonitana« (hrv. prevod).

³ Vorläufige Mittheilungen über das röm. Strassenwesen in Unterst. str. 9.

⁴ Gl. o tem natančneje v Mitth. des hist. Ver. für Steierm. IX., 94.

starih ptujskih kristjanov. Nekaj krščanskih svetilnic se je našlo tudi na desnem bregu Drave na Mulečevem posestvu ob stari rimski cesti, ki je šla proti današnjemu Sv. Lovrencu.

Bilo bi hvaležno delo, ako bi se kdo pri nas posvetil izrecno proučavanju stare panonske cerkve, kakor je n. pr. Buliç že v marsičem osvetlil zgodovino stare dalmatinske cerkve ali kakor je Le Blant na Francoskem odkril pot v zgodovino stare galske cerkve ali de Rossi rimske katakombe. Panonsko cerkev je doletela čast, da je po Viktorinu zastopana v častnem zboru sv. očetov, zasluži torej vso našo pozornost. Tudi vprašanje, kje je bilo Hieronimovo rojstno mesto, naj bi se ne prepustilo samo Dalmatincem, ampak naj bi ga skušal rešiti tudi kak domačin nekdanje Panonije po arheološki poti.

b) Odkar je Konstantin pripel krščansko znamenje sv. križa na bojne zastave, je tudi v vojnih taborih krščanstvo prišlo do javne veljave. Pričakovali bi torej, da se vsaj iz te dobe med mnogoterimi izkopinami vojaškega Petovija najde kaj več sledu o krščanstvu med ptujsko posadko, a tudi to se doslej ni obistinilo in se menda tudi ne bo, oziraje se na izkopane razvaline in na usodo ptujskega mesta v 4. stoletju.

Ako si le površno ogledamo razne izkopine po muzejih iz starega Petovija, nam nehote pride na misel opis Hieronimov v pismu na Heliodora o groznem opustošenju v deželah od Carigrada do julijskih Alp, ker skoro vsi spomeniki so razbiti in oškodovani. Na poslopjih, ki so doslej odkrita, kažejo tudi poznejše prizidave in poprave uboštvo in splošni propad.

Prof. Ferik v večkrat omenjeni knjižici (str. 18—19. op.) sicer misli, da je konec staremu ptujskemu mestu (vsaj vojaškemu delu) napravil strahovit potres, toda tega z ozirom na druge grozote, ki so se godile po naših krajih, ni treba klicati na pomoč. Da bi bil potres pokončal stari Petovij, nam ne spričuje noben pisan zgodovinski vir, prof. Ferik opira svoje mnenje le na to, da se med razvalinami nahajajo v različnih položajih človeška trupla, vmes pa tudi trupla mul in konj, kar da svedoči neko nenadno zmešnjavo, ki je mogla nastati le vsled potresa. Vendar to ne daje zadostne opore za tako trditev. Zmešnjave je pač bilo dovolj, če je divji sovražnik vdrl v mesto. Stari Petovij tudi ni prišel en dan pod debele plasti zemlje, ampak so ga teptala neštevilna ljudstva in ni čuda, če so tudi pozneje na tem opustošenem kraju pokapali človeška in živalska trupla. Odnegli so tudi iz hiš, kar je bilo boljšega, celo zidovje so tu in tam iztrgali in ga porabili. Marsikatero starejše poslopje v Ptujju in na Hajdini pač deloma sestoji iz ostankov porušenih rimskih palač. Žensko okostje, ki se je našlo sključeno v neki peči (hypocaustum), nam nekako glasno

govori, da so se ljudje skrivali pred groznim sovražnikom, ki je vdrl v mesto¹. Že v dobi med 234—284 so Kvadi in Sarmatje grozno opustošili Panonijo; rimljanski živelj je že dolgo pred propadom rimskega cesarstva začel propadati po naših deželah in se umikati barbarskim navalom. Zatorej se ne čudimo, ako v starem Petoviju iz 4. in 5. stoletja, ko je vendar krščanstvo slavilo svoje zmagoslavje, najdemo komaj sledove krščanstva. Ako se je po drugih pokrajinah, kjer so bila ugodnejša tla, vendar na deželi še do 6. stoletja ohranilo paganstvo, moramo iz tega sklepati, dokler nas morda arheologija drugače ne pouči, da je pri nas v rimljanski dobi bilo omejeno krščanstvo le bolj na mesta in druge večje postaje, domače nepolatinjeno prebivalstvo je pa večinoma ostalo v paganstvu. Rimskih spomenikov paganskega značaja najdemo na Slov. Štaj. po vseh kotih, o krščanskih spomenikih pa ni duha ne sluha. A tudi nad mesta so po naših krajih prišli črni dnevi ravno takrat, ko bi se moglo krščanstvo prosteje gibati in nam zapustiti častitljivih spomenikov.

Med nasledniki mučenca Viktorina sta nam znana po imenu le dva: Aprianus iz koncila v Sardiki in Marko, katerega so arijanski Gotje pregnali in mesto njega postavili na Viktorinovo stolico krivo-verca Valensa, katerega je pa katoliški veri zvesto prebivalstvo pregnalo. Ta je potem izdal mesto Gotom, ki so ga grozno opustošili in razdejali (380—381). To je zadnje pa dragoceno poročilo o starokrščanskem Ptuju. Prebivalstvo je v tem času katoliško, a najbrž že zelo ubožano. Naposled v 5. stoletju izgine ime mesta Ptuja za dalj časa iz zgodovine²; zadnji žarek večerne zarje starega Petovija je Romulus Momyllus, zadnji rimski cesar, sin generala Oresta in neke Ptujčanke, hčeri Romulove. Tako je torej stari Ptuj dal krščanstvu slavnega mučenca in pisatelja, staremu Rimu pa zadnjega vladarja.

* * *

Globoke brazde vrežejo včasi v zgodovini posamezni dogodki. Take brazde je vrezala v našo zgodovino propast rimske omike in stare cerkvene ureditve. Ko bi se bila rimska kultura dalj časa vzdržala v naših krajih in se ohranile stare škofije, kakor je to n. pr. v Italiji ali v Galiji, bili bi mi menda dandanes slovansko-rimljanska mešanica nalik Francozom, imeli bi stare slavne cerkvene metropole ter

¹ Mittheilungen der Centr. Comm. 1896 str. 13.

² Razven če pritrdimo mnenju Glücka (Die Bisthümer Noricums v Sitzungsberichte d. phil.-hist. Classe. Wien 1855) in dr. Kosa (Gradivo, str. 125 op. 3), ki ime »Beconensis« nanašata na ptujsko cerkev. Potemtakem bi še v 2. polovici 6. veka Ptuj imel škofjski sedež.

bi bili kulturno in politično samostojen narod. A zgodovina je vdarila drugo smer in nas je gonila po trnjevi poti . . .

Drugod se je v ljudstvu ohranil spomin na starodavne cerkve ter njene svete in slavne može, celo krog starega Srema še zatrjujejo Srbi, da je ondi bival apostol Peter, ali da je celo ondi pokopan. Pri nas se je v ljudstvu izbrisal vsak spomin na starodavno ptujsko škofijo in njenega vladiko sv. Viktorina, le s poukom v cerkvi in v knjigah se ljudstvo seznanja s slavnim mučencem¹. Vzrok temu je, da so grozni barbarski navali popolnoma pretrgali zgodovinsko tradicijo, vzrok je morda tudi to, da je slovensko ljudstvo prišlo šele pozneje v sedanje kraje, ko je bilo že vse razdejano, vzrok je tudi ta, ker se na razvalinah stare škofije ni več povzdignila nova cerkvena hierarhija. Naši kraji levo od Drave so prišli pod oblast daljnega Solnograda, kateremu ni bilo v prilog, vzbujati in gojiti stare tradicije o starih samostalnih škofijah, ampak nasprotno, potisniti jih v stran, kakor nam to potrjuje zgodovina sv. Metodija.

Preden se poslovimo od slavnega Viktorina, moramo še opozoriti na eno idejo, ki tako lepo odsvita iz njegovega delovanja: on nekako spaja grški in latinski svet; njegova izobrazba je bolj grška, v zvezi je bolj z vzhodom, kot pisatelj pa stoji med zahodnjaki. Ta uloga je nekako namerjena tudi nam južnim katoliškim Slovanom, da posredujemo med romansko-germanskim zahodom in slovansko-grškim vzhodom.

Sv. Viktorin je za vse veke oslavil ptujsko cerkev, in dasi ni imel svojega sedeža v Rimu, v Atenah, v Aleksandriji, v Efezu ali v Antiohiji, je vendar postal svetovne veljave. To naj tudi nas osrči in

¹ »Zgodovinsko društvo« hrani v svoji knjižnici zvešček cerkvenih pesmi (rokopis je najbrž iz prvih desetletij 19. stoletja), katere si je sestavil nek orgljavec v narečju, ki se govori na Murskem polju. Umetniške kritike seveda ne prenesejo, a vsebina včasih prav konkretno in dobro pove legendo o kakem svetniku. Na str. 25—27 se v tej pesmarici nahaja tudi »Popevka od sv. Viktorina«. Novega nekaj hoče povedati pevec »od zirkvi fhtajarfke«. V 4. kitici tako-le opiše Viktorinovo delovanje:

On fvento pifsmo fhteje,
Rad fvete pefme poje,
No predga dokizh more,
Kerlfhaifke navtike.

Je pa tudi ponosen na slavnega domačina, zato pa se v 7. kitici z zaupanjem obrača nanj:

O Viktorin pefveti,
Na gnes' v' nebefa vseti,
Le na nas' ne posabi,
Smo stoboi Shtajarzi.

Torej se je vendar gojil nekak spomin v ljudstvu na slavnega ptujskega škofa.

nam razširi obzorje, da vkljub neugodnim in tesnim razmeram delujemo na svojih tleh za vero in omiko ter vstvarimo dela, velika pred Bogom in pred ljudmi.

F. K.

II.

Praktično bogoslovje.

A. Pastirstvo.

Krščansko življenje — sad večkratnega prejetanja sv. obhajila. Kateri slovenski goreči dušni pastir si ne želi, da njegove ovčice rastejo v milosti božji, v čednostih, v dobrih delih in da se enkrat povzdignejo do gledanja božjega v nebesih v kolikor možno popolnejši meri? Zato vodi duhovnik po Srcu božjem svoje župljane k presv. Srcu Jezusovemu v tabernaklju, saj ve, da je le v tesni zvezi z Jezusom prava sreča, pravi mir, prava popolnost. V to tesno zvezo pa stopijo župljani, ako prejemajo Jezusa v sv. obhajilu. Tu se duša vtopi v življenje Jezusovo, tu srka iz božjega Srca milosti, tu trga cvetlice raznih čednosti in jih polagoma presaja v vrt svojega srca, tu je duša v svojem Bogu in Bog v njej, tu je ono skrivno združenje revne stvari s svojim Stvarnikom, ki se ne da primerjati z nobeno drugo še tako tesno zvezo, da, tu so nebesa na zemlji.

Večkrat in vredno prejemati sv. obhajilo, je za vsakega človeka najgotovnejše sredstvo, ki ga vodi v nebesa. To sredstvo ve torej tudi dušni pastir dobro uporabljati, da, vse njegovo delovanje meri na to, da njegovi župljani pogosto in vredno prejemajo sv. obhajilo.

V ta namen je pa neobhodno potrebno, da dušni pastir v pridigah, v šoli, v spovednici, v zasebnih pogovorih svojim župljanom razlaga, kaj je Jezus Kristus. Kolikor možno dobro poznanje Jezusa Gospoda je neobhodno potrebno za vse uspešno delovanje dušnega pastirja med župljani, je podlaga vsemu katoliškemu življenju župljanov. Nihče ne more kake stvari ljubiti, ako je ne pozna, »nihil volitum, nisi praecognitum«, in kolikor bolj jo pozna, toliko bolj jo bo ljubil s čustvom, toliko bolj v dejanju in v življenju. Ako hočeš torej, duhovni brat, da v tvoji župniji zacvete lepo krščansko življenje, pokaži ljudstvu svojemu z vso zgovornostjo, z vso vnemo, z vsem prepričanjem, kdo je Jezus in kaj je Jezus. Povedati moraš ljudstvu, kaj se pravi to, Jezus nas je odrešil na križu, kolika dobrota, kolika ljubezen je v tem; da smo brez Jezusa nič, z Jezusom vse; povej svojim ovčicam, da isti dobri Jezus zdaj tu v tabernaklju prebiva; razloži,

kaj tam dela, misli, hrepeni, opiši v več pridigah njegovo zakramentalno pričujočnost v tabernaklju; opiši in razloži mu dalje sv. mašo, daritev nove zaveze isto tako v več govorih in nazadnje, kaj je sv. obhajilo, kako ga je Jezus postavil, v kak namen, opiši srečo in uspehe vrednega obhajila. Priporočaj, kjer le moreš, večkratno sv. obhajilo.

Te tvoje navdušene, prepričevalne besede bodo našle brezdvomno v srcu dobrega slovenskega ljudstva krepak odmev, samo če ljudstvo ve, da si ti sam goreč častivec presv. Rešnjega Telesa, da te le vidi večkrat v cerkvi moliti, zlasti po sv. maši, da le ve, da vse, kar možno, storiš za olepšavo tabernaklja in cerkve, da skrbiš za dostojno petje, za goreče češčenje in molitev Najsvetejšega, ko se nosi v slovesnih procesijah zunaj cerkve. Ljudstvo ima dobro srce in gre rado za svojimi dobrimi dušnimi pastirji, ker ve, da ga vodijo k časni in večni sreči. Ljudstvo se ti bo odzvalo, prihajalo bo čedalje rajši in v večjem številu k sv. obhajilu, najprej dobri in bolj goreči, ki pa bodo dali drugim lep vzgled, dokler se tudi ti ne bodo večkrat združevali s svojim Jezusom v sv. obhajilu.

In kaj bo pač sad tega vrednega pogostnega prejemanja sv. obhajila? Uspeh bo velik; grehi, kakor: nečistost, pijančevanje, kletvina, krivice, bodo vedno bolj zginjevali iz tvoje župnije, mesto njih pa bodo zacvetele krasne čednosti: nedolžnost, zmernost, pravičnost, ljubezen do bližnjega in do Boga, vzbudilo se bo krepko krščansko življenje.

Da ne pretiram, bi mi mogel potrditi marsikateri goreči dušni pastir, ki je prej zanemarjeno, mlačno župnijo popolno prenovil s tem, da je začel navajati ljudi na pogosti prejem sv. obhajila in so se ljudje odzvali temu pozivu. Vpeljal je kako pobožnost, n. pr. presv. Srca Jezusovega, tretji red, Marijino družbo, ali kako bratovščino in tako ljudem podal priložnost, ob kateri naj prejemajo (verniki) sv. zakramente. Ali se ne mora prištevati krepko, res krščansko življenje, ki se je začelo po Slovenskem, tudi in morda v prvi vrsti okolnosti, da ljudje pogosto, vredno pristopajo k mizi Gospodovi?

Vspodbuden vzgled, v posnemanje in v tolažbo dušnim pastirjem naj tukaj popišem lepo, res vzgledno življenje neke župnije na Spod. Bavarskem, kakor ga je popisal občeznani reformator cerkvenega petja Dr. Franc Ksaver Witt; mislim, da je stvar popolno resnična, ker je Witt vse to sam doživel¹. Predno pa začnem stvar samo pripovedovati, naj še omenim, da je bil Witt zelo goreč duhovnik, in v prvi vrsti duhovnik, potem še le skladatelj. Nekaj let pred svojo smrtjo je zapisal o sebi te besede: »Vedno sem smatral kot veliko važnejše opravilo zadnjo kmetico in rokodelskega pomočnika izpovedati in temu opravilu darovati vse svoje moči in svoj najboljši čas, kakor pa svoje najboljše skladbe.«

¹ Priobčil J. Hoffmann v »Katholischer Seelsorger« 1892.

Zdaj pa pogledjmo, kaj piše Witt o onem župniku in njegovi vzgledni župniji.

»Leta 1836 umrl je župnik v Oberschneidingu. Novi č. g. župnik, Franc Salezij Handwercher je bil zelo goreč in vnet govornik. Takoj se je poprijel dela in učil svoje župljane, naj tako živé, kakor prvi kristjani, torej naj vsak dan pristopajo k sv. obhajilu in naj prinašajo sad tega prejemanja. Mesto, da bi imeli vse premoženje skupno, kakor prvi kristjani, izvršujte neomejeno dobra dela (večina so bili, ako so dobro gospodarili, premožni kmetje), drugače pa sovražite greh nad vse in ljubite Jezusa nad vse.

Polagoma se je župnija popolno prenovila. Okoli leta 1840 je hodilo 60 oseb, med njimi najpremožnejši in najuglednejši kmetje, vsaki dan celo leto k sv. obhajilu. Prve tri dni v tednu je vselej prejelo sv. obhajilo 100—150 oseb, med njimi tretjina možkih, ki so se sploh prav živahno udeleževali. Vsaki dan je bila ob 6. zjutraj slovesna sv. maša, katere se je udeležil, kdor je le količkaj utegnil (vsaki dan 400—600 ljudi), ob nedeljah in praznikih se pa cerkev od 2. zjutraj pa do pozne noči ni izpraznila.

V dokaz, da se je župnija popolno prenovila, naj služi to-le: V celi župniji je bila samo ena gostilna. Po moževi smrti jo je prevzela njegova žena. Ako so zvečer ob osmih še kmetje sedeli v gostilni, jih je začela poučevati: »Pojte domov k svojim otrokom, dajte jim lep vzgled, opravite ž njimi večerno molitev!« Ob 8. uri je pa začela s svojimi 12imi posli v pivski (gostilniški) sobi večerno molitev in potem rožnivenec, in vsak gost je moral ali oditi ali ž njimi moliti. Opomnim še, da je ta udova pri obdelovanju svojega velikega posestva imela prav velik blagoslov božji. Vsaki hčeri je dala po 40.000 gld., sinu pa posestvo brez dolga, in vsa poslopja na novo zidana.

Nihče ni bil bolj osupnjen, kakor pisec teh vrstic, ko je doživel v N. prvo »žegnanje«. Nobenega človeka ni bilo v gostilni, samo doma po hišah so bili veseli. O plesni muziki ni bilo že tako, celo na ženitninah zelo redko, več let ne duha ne sluha. Kdor je imel na ženitnini godce, veljal je kot zelo lax.

O pustu se je vsa župnija izpovedala; vsak od nas (bili smo trije duhovniki) sedel je omenjene tri dni 20 ur v spovednici. Obhajali smo jih 2000—2600. Sv. Rešnje Telo je bilo izpostavljeno: mnogo jih je bilo po 6, 10, celo 13 ur vedno v cerkvi. Veliko onih, ki niso prišli dopoldne na vrsto pri spovedi, spovedali so se popoldne in še le ob 5. na večer prejeli sv. obhajilo. Cela župnija je bila te tri dni kakor da bi izmrla; samo cerkev je bila vedno natlačeno polna. Vse to sem doživel sam 1856—1859.

Gori sem omenil, da je župnik Handwercher pričakoval od bogatejših kmetov neomejeno dobrodelnost. Marsikaj zanimivega bi lahko o tem pripovedoval, naj povem le eno.

Nekega dne pride h gosp. župniku kočar L. in mu potoži, da mu je poginila edina krava. Gosp. župnik mu odvrne: »Pojdi k staremu Krinner-ju, reci, da ga lepo pozdravim, in naj ti da eno kravo.« L. gre tja. Stari Krinner sedi s svojimi posli za mizo pri južini. L. na kratko pove nalog g. župnika. Stari Krinner, ki je bil v vojski pri Austerlitzu, je bil mehkega srca, prvi dekli samo lahko namigne in reče prav mirno in suho: »Pojdi ven in daj mu eno.« L. se priprosto zahvali: »Bog pla-

čaj! Hvaljen bodi Jezus Kristus!» in odide z deklo, ki mu dá eno kravo iz hleva.

To bi bili morebiti storili tudi drugi župljani; prav za prav je na tem le to zanimivo, da so vsi navzoči, žena in dvajseteri posli to ravnanje Krinnerjevo smatrali kot nekaj, kar je samo po sebi umevno, nihče ni o tem črhnil niti besedice, ker bi bil vsak od njih, ko bi imel to lepo posestvo Krinnerjevo, ravnal ravno tako. Saj niso po ničesar drugem hrepeneli in na ničesar drugega mislili, kakor na: Jezusa v sv. obhajilu.»

Tako je pisal sam Dr. Witt. Č. g. Hoffmann pa še pristavi, da je razen tega gorečega župnika Handwercherja, še drugi župnik g. Obelt v Reissingu do l. 1884 deloval z enakim ali morda še z večjim uspehom. Da sta ta goreča dušna pastirja vplivala tudi na druge duhovnike, zlasti na svoje kapelane, in po njih posredno na druge župnije, si lahko mislimo. Tako in enako delovanje v katoliškem Spodnje-Bavarskem ni samo na enem samem kraju, ampak na več krajih.

No, kaj pa si ti duhovni brat, prebravši te zelo spodbudne vrstice misliš sam pri sebi? Ako tako ravnaš, mi boš vse to potrdil, da si v svojih razmerah že mnogo, mnogo dosegel, da si prenovil že skoro vso župnijo, da si vplival s svojimi besedami pa tudi po življenju svojih župljanov na sosedne, morda bolj mlačne župljane. Hvala Bogu! Morda pa še nisi dosegel Handwercherja in Obelta, oh prosim te, postani drugi H. in O., saj imaš dobro jedro v svojih župljanih, ako ne, si jih pa napravi. Kak drugi duhovni sobrat si pa morda komaj začel in misliš in obupavaš, »oh s temi ljudmi pa ne morem ničesar napraviti.« Oh ne, vse boš napravil s pomočjo Jezusa v sv. obhajilu. Naj te ne plaši trud, ki je s tem seveda tesno združen, namreč, da moraš rad sedeti v spovednici, ne samo kadar te cerkovník išče, ampak sam kot dobri pastir čakaj kakor lovec na svoj plen — na duše. Goreč duhovni pastir, goreč častivec in ljubivec presv. Srca Jezusovega vse prenese, vse pretrpi za — Jezusa, za zveličanje neumrjočih duš. Torej dragi brat v Gospodu, pojdi nemudoma na delo! *J. P. S. J.*

Shranjevanje krstnih listov kot dokaz postavno sklenjenih zakonov. V župniji M. sta sklenila mešan zakon odpadnik-protestant N. in katoličanka E. po katoliškem obredu. Po poroki je soprog dobil poročni list. Črez nekaj časa, dne 2. aprila 1903. pa pride tašča k župniku po krstna lista za zeta in hčer, češ, da jih potrebujeta. Župnik pravi, da se krstni listi kot poročne listine ne smejo nazaj dati zakonskim, ampak se morajo shraniti v registraturi, in da jih on torej ne da. Dne 5. maja pa že dobi župnik pismo od dr. D.-a, odvetnika v B., v katerem zahteva krstna lista za N. in E. Odgovor župnikov na to je bil na navadni dopisnici, da ne da krstnih listov, ker jih ne sme, kakor določa odlok moravske c. kr. namestnije dne 22. sept. 1886 št. 26.080. Črez par dni dobi župnik že drugo, prav strogo pismo od

doktorja, v katerem pravi, da župnik sam tega ne veruje, kar je pisal, in zahteva, da mu naj pošlje v treh dneh krstna lista, sicer ga bo tožil pri c. kr. namestnji in kn. šk. ordinarijatu; obenem pa še tudi pravi, da, ko je povprašal pri c. kr. okr. glavarstvu, tam ni znan ta odlok moravske c. kr. namestnije, in če bi sploh tudi bil, bi ne imel veljave za druge kronovine. Župnik na to isti dan odgovori v uradnem pismu in doktorju naravnost pove, da krstnih listov ne sme poslati in jih tudi ne bo poslal, ker tako odloča odlok ministerstva z dne 23. novbr. 1898 št. 30.134.

Na to župnikovo pismo ni bilo nikakega odgovora. Medtem je župnik nasvetoval tašči, da bo pač najboljša, če si zakonska preskrbita nova krstna lista. A tega nista storila, pač pa se je v resnici obrnil zastopnik N.-a na c. kr. namestnijo in ta je poslala kn. šk. ordinarijatu odlok dne 9. jun. 1903. št. 24.179, v katerem se dovoli župnemu uradu v M., da sme krstna lista zakonskima N. in E. po prejtem prejmem potrdilu (gegen Empfangsbestätigung) naravnost in takoj (direkt und unverzüglich) odposlati; izvršitev pa mora naznaniti kn. šk. ordinarijatu. Župnik bi bil sedaj rad ugodil temu odloku, a ni vedel, kje zakonska prebivata; zato je pismeno povprašal taščo in jo poprosil, naj poskrbi, da bo zetu mogel poslati krstna lista, in je bil še toliko prijazen, da je dodal obrazec za potrdilo; a na to ni bilo nikakega odgovora. 28. junija dobi župnijski urad novo naročilo od kn. šk. ordinarijata, naj krstna lista takoj odpošlje, kakor mu je bilo naročeno. Vdrugič župnik vpraša taščo za bivališče zakonskih in prosi, naj poskrbi prejemo potrdilo. Res, sedaj pošlje tašča — ne morebiti naznanilo, kje zet prebiva, — ampak na navadnem, majhnem pisemskem papirju potrdilo prejetih krstnih listov. Na kaj takega župnijski urad seveda ni mogel izročiti listin, in je zato celo zadevo poročal kn. šk. ordinarijatu, kateri mu je potem 5. jul. naročil, da naj pošlje krstne liste njemu; to se je tudi zgodilo. — Komaj sta bila odposlana krstna lista, že dobi župnijski urad od tasta pismo, v katerem pravi, da je mislil zet sam priti tja in urediti celo zadevo. Črez dva dni nato dobi župnijski urad tudi prejemo potrdilo.

Že 24. junija pa je pisal zastopnik N.-a dr. D. iz B. župniku pismo, približno sledeče vsebine: Ker je bilo vaše postopanje glede izročitve krstnih listov nepostavno, vas pozivljam, da v 8 dneh plačate v moji pisarni stroške, ki so vsled vašega nepostavnega ravnanja narasli, t. j. skupno svoto 15 K 75 v. Župnik je na to odgovoril, da ni nič dolžan plačati, ker je pravilno in postavno ravnal, in da tudi nič plačal ne bo; to pismo je odposlal na kn. šk. ordinarijat. Od dr. D. ni bilo sedaj nobenega odgovora več. Gotovo je N. tega svojega zastopnika plačal sam, in si vzel drugega zagovornika, kajti dne 17. julija prejme

župnik drugo tirjatev od dr. G. v B. in sicer za 1 K 50 v. več, torej 17 K 25 v. Župnik nato ni nič odgovoril, ker si je mislil, da ni dolžan vsakega doktorja posebej poučiti, da ima on prav. Sedaj pa je N. tožil župnika po svojem zastopniku dr. G.-u pri c. kr. sodnji v M. in ta je določila obravnavo na 7. septembra. Župnik se je hitro obrnil na ordinarijat s prošnjo, naj mu pošlje spričevalo, da je v tej zadevi postavno ravnal in da ga naj zagovarja. To je ordinarijat tudi storil in obenem naznanil c. kr. namestnji tožbo N.-a proti župniku. To je pomagalo. Tik pred obravnavo 6. sept. popoldan, neposredno pred popoldansko službo božjo — bila je namreč nedelja — pride poseben sel od c. kr. sodnje v M. z odlokom s približno to-le vsebino: C. kr. sodnja v M. preklicuje svojo naredbo, s katero je določila tožbeno obravnavo N.-a proti župniku v M. na dan 7. sept., ker c. kr. sodnja ni kompetentna v tej zadevi, in se tu ne tiče vprašanja o privatnem pravu, ampak o privatni pritožbi zaradi nepostavnega postopanja javnega urada, kakršen je tudi r. k. župnijski urad z ozirom na zakonske zadeve. Zato je treba, da se v takih slučajih ne ravna po § 957. obč. d. pr. ff., ampak po § 28. dne 7. maja 1874. št. 50. dr. n. l. ter se treba obrniti na upravni urad (Verwaltungsbehörde). Zvečer isti dan je dobil župnijski urad še ekspresno pismo od ordinarijata z odlokom c. kr. namestnje št. 40.029 z rubrum »Express! Heute!« in z opazko »Nicht nach 9 Uhr abends und nicht vor 7 Uhr morgens zu zustellen«. Ta odlok se glasi: »Nach den über die Führung der Trauungsregister bestehenden gesetzlichen Vorschriften ist unter der Rubrik Anmerkung (Urkunden zur Giltigkeit der Trauung) dieses Registers kurz anzudeuten: ein Verzeichnis aller der Urkunden, durch welche die Ehe als eine gesetzlich geschlossene erscheint, in welchem Fascikel und unter welcher Nummer der Trauungsakten diese Urkunden aufbewahrt sind.

Die Trauungsdokumente sind für jede Partei abgesondert, in Fascikeln jahrgangsweise geordnet, in der Pfarr-Registratur aufzubewahren.

Da die Trauungsdokumente, zu denen auch die Geburts- und Taufscheine gehören, Belegs- oder Nachweisdokumente für den richtig eingehaltenen Vorgang bei den Eheschließungen sind, und mit der vollzogenen Trauung aufgehört haben, Eigentum der Verheirateten zu sein, und daher als Eigentum der Parteien an diese nicht zurückgestellt werden dürfen, können derlei Original-Urkunden nur mit Bewilligung der Landesstelle gegen Rückstellung ausgefolgt werden.«

Tako je bila cela zadeva končana. Tožnik je bil odpadnik, kar ga dovolj karakterizuje, posebno še, ker je župnik nasvetoval, naj si vzame nov krstni list, ter se je sploh celi čas vedel proti stranki uljudno. Tudi je medtem bil N. dvakrat v dotični župniji, pa se ni

oglasil pri župniku. Iz celega tega slučaja se lahko sklepa in spozna, kako je tožnik nameraval župnika spraviti pred sodnijo in ga osramotiti. Ko bi se mu bilo to posrečilo, bi gotovo zopet vsi protestantovsko-odpadniški časopisi ta slučaj porabili in kričali na vse grlo »Los von Rom«! Res, treba je biti duhovniku previdnemu in modremu, da brani svoje pravice posebno proti tistim, ki mu niso naklonjeni. P.

Kako na Veliki petek ljudi privabiti v cerkev? Ko sem prišel za župnika k Sv. M., sem našel v oznanilni knjigi zapisano, da se prvi del »pasijona« bere na Cvetno nedeljo, drugi del pa na Veliki četrtek. Ko vprašam cerkvenika, kako je to, mi odgovori, da na Veliki petek ne pridejo ljudje v cerkev. Oznanil sem na Cvetno nedeljo, da se bode drugi del »pasijona« bral na Veliki petek v začetku sv. obredov in sem ljudi prijazno povabil, da naj pridejo, katerim je le mogoče, ta preimenitni dan v cerkev. Bilo je zaman. Bral sem trpljenje našega G. J. Kr. skoraj praznim klopem. Pa, kaj si čem!

Opravim vse cerkvene obrede, kolikor mogoče, dostojno. K procesiji v božji grob se je bilo vendar že nekaj ljudi zbralo.

Po sv. opraviu vzamem sv. posode ter jih nesem v župnišče, da jih osnažim. Ko se pa čez nekaj časa vrnem v cerkev, kjer je bilo izpostavljeno presv. Rešnje Telo, je bila do zadnjega kota — prazna. To me je v srce zabolelo. Ostal sem pred Najsvetejšim, dokler mi je čas pripuščal, ter sem premišljeval, kako temu nedostatku v okom priti. Za to leto ni bilo druge pomoči, kakor nastaviti variha, kakor se daje mrličem, a za drugo leto je bil načrt sestavljen, ki se mi je prav dobro obnesel. Podajem ga za porabo.

Že v začetku sv. postnega časa sem začel v krščanskih naukih razlagati sv. obrede zadnjih dni Velikega tedna. V šoli sem otroke navduševal za obiskovanje presv. Rešnjega Telesa. Pri tem sem opazoval nagnjenje svojih župljanov. Našel sem hvalevredno pobožnost do sv. Križevega pota. Zato sem drugo leto oznanil za Veliki petek najpoprej sv. Križev pot, potem šele branje drugega dela »pasijona«. To je izdalo. Prišlo je dovoljno število vernikov takoj v napovedani uri v cerkev. Da bode pa tudi ves dan častna straža pred Najsvetejšim, sem učence v šoli povabil, naj naprosijo stariše dovoljenja, da bodo smeli eno uro moliti presv. Rešnje Telo. Takoj prvo leto se je zglasilo zadostno število dečkov, ki so pomagali strežnikom (ministrantom), da sta po dva in dva, oblečena s strežniško opravo, po eno uro molila presv. Rešnje Telo. Ura od 12. (opoldne) do 1. ure je veljala kot posebno zaslužna. To je ljudem jako ugajalo. Drugo leto se je že toliko učencev zglasilo, da se je za Veliko soboto sestavila druga straža. Prosile so tudi učenke, da naj se jim določijo molitvene ure. To se je zgodilo. Tako so bili za vsako uro določeni štirje šolarji

(po dva dečka in po dve deklici), ki so z občudovanja vredno natančnostjo opravili svojo molitveno uro. Ti so pa privabili tudi odrasle v cerkev, da nikdar več ni ostalo presv. Rešnje Telo brez molivcev. To izkušnjo iz svojega pastirstva priobčujem v poljubno porabo tudi za čas »večne molitve«, ki se ima to jubilejsko leto vpeljati v lavantinski škofiji.

J. Matijević.

Doneski k protialkoholnemu gibanju. Nezmernost v zavživanju opojnih pijač je v današnji družbi rana, iz katere se cedi največ socialnega in nramnega gnoja. Vprašanje, kako omejiti to vedno rastočo rano, je tudi velevažna točka dušnega pastirstva, zakaj dušni pastir, ako s paznim očesom zasleduje rastočo socialno bedo, nramno propadanje, nedovzetnost za krščanske resnice in verska sredstva, mora na svojo žalost pritrđiti sv. Baziliju, ki pravi: »Ebrietas voluntarius ille daemon, per voluptatem in animam insiliens, ebrietas nequitiae parens, virtutis inimica, fortem virum ignavum reddit, pudicum impudicum, iustitiam non novit, tollit prudentiam«¹. Zatorej bomo tudi v našem listu odslej večkrat obrnili pozornost na to zelo aktualno vprašanje; četudi morda tu in tam dirnemo v priljubljene zastarele razvade, naj se nam ne zameri, ampak stvar se naj hladno presoja.

1. Pretirana in protikrščanska smer.

Protialkoholno gibanje skušajo popolnoma napeljati na svoj mlin zastopniki modernega materijalističnega svetovnega naziranja, ki so deloma radikalni abstinenti. Zlasti na protialkoholnem shodu v Bremenju l. 1903 je ta struja v strastnih nastopih dobila duška. Katoliškemu duhovništvu se očita, da se iz slabih nagibov ne vdeležuje protialkoholnega gibanja. Tako n. pr. piše dr. med. Wehberg:

»Es fällt den Führern klerikaler (t. j. krščanskega) Weltanschauung nicht ein, der Trunksucht die Wurzel abzuschneiden, indem man sich für das einzig Richtige, die Abstinenz, entscheidet, im Gegenteil: mit staatsmännischer Überlegenheit aller Schlauberger wird die Enthalttsamkeit als eine Übertreibung dargestellt. Denn der Klerikalismus fristet, wie nun doch jedem Auge klar ist, seine Existenz vom Elend und Jammer der Menschen; die Laster der Trunksucht müssen bleiben — und sie bleiben, so lange nur Mässigkeit gefordert wird. Das Volk muss im Dienste des Alkohols leben, damit es nicht sieht, dass der Klerikalismus eine ganz und gar kapitalistische Veranstaltung ist, welche auf Kosten der Arbeit sich nährt«².

V teh stavkih je nakopičeno mnogo zlobnega klevetanja, zakaj ravno materijalistični egoizem in pohlepnost za uživanjem pospešujeta

¹ Hom. 14; Migne XXXI, 447 i. d.

² Die Enthalttsamkeit von geistigen Getränken eine Konsequenz moderner Weltanschauung. Leipzig 1897.

najbolj pijančevanje. A pomisliti je vendar treba, ali se ne daje s tem hudo orožje v roke nasprotnikom, ako se na naši strani temu vprašanju ne posvečuje ona pažnja, ki jo zasluži, in se praktično alkoholizem vničuje le — s pitjem.

Iz gospodarskega, zdravstvenega in etično-verskega stališča je gotovo pretiran in zato neizpeljiv nazor, ki hoče sploh korenito odstraniti vse pijače, katere imajo v sebi alkohol. Ne govorimo tukaj o žganih pijačah, ki jih proizvajajo iz »čistih in nečistih« snovi razne tovarne, v mislih imamo pred vsem vino in pivo, ki je v mnogih krajih glavni pridelek v gospodarstvu. S čim se naj to nadomesti, ako bi morala obveljati popolna in splošna abstinenca? — Iz zdravstvenega stališča je alkohol strup, toda strup v pravi meri in o pravem času uživan, ne le, da ne škoduje, ampak utegne biti prav hasnovit lek. Zastopniki medicinske vede bi morali sami teoretično in praktično biti povsem edini o škodljivosti alkoholizma tudi v najmanjši meri, ako bi se naj vpeljala splošna, dosledna in brezizjemna abstinenca. — V etičnem oziru se pa glede zmernosti krščanska moralka drži zlate sredine ter ne nalaga človeški naravi bremena, ki bi ji bilo pretežavno, z druge strani pa z močnimi motivi skuša zaježiti uživanje pijače, da ne prestopi svoje meje. Krščanstvo daje za višjo popolnost dobre svete; kdor more in hoče, naj posnema Janeza Krstnika, ki je tip pravega abstinenta, Kristus pa, ki je vendar za vse čase nedosegljiv vzgled npravne popolnosti, je užival vino.

»Sanitas est animae et corpori sobrius potus« (Eccli. 31, 37), zatorej tudi apostol Pavel priporoča slabotnemu Timoteju zmerno uživanje vina (I. Tim. 5, 23), a isti apostol je zapisal tudi opomin: »Sobrius esto!« (II. Tim. 4, 5) zakaj »vinum multum potatum irritationem, et iram et minas multas facit. Amaritudo animae vinum multum potatum« (Eccli. 31, 38. 39). »Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto« (Eph. 5, 18).

Pretirana in svojeglavna abstinenca utegne postati celo npravno nedovoljena, ako škoduje zdravju, kakor pravi sv. Tomaž: »Si quis scienter in tantum a vino abstineret, ut naturam multum gravaret, a culpa immunis non esset« (S. th. 2, 2, qu. 150, a 1. ad 1).

V boju zoper alkoholizem se je varovati takih skrajnosti, vsiljevanje popolne abstinence le ovira protialkoholno gibanje.

2. Stari pa še vedno veljavni nasveti.

L. 1864. se je v lavantinski škofiji pastoralnim konferencam stavilo vprašanje:

»Wie ist den sich leider mehrenden Excessen, welche zumal im Zustande der Trunkenheit begangen werden, und sogar Todtschläge im Ge-

folge haben, am wirksamsten entgegen zu arbeiten? Wären etwa Mässigkeitsvereine von nachhaltigem Nutzen? Wie wäre ein solcher zu bewerkstelligen und einzuführen?«¹

Vseh teh izgredov dušni pastir ne bo lahko odstranil, pač pa z modrim ravnanjem omejil. V ta namen so konference nasvetovale naslednja sredstva:

1. Pouk s prižnice in v spovednici. — Ni dovolj samo rohneti in ropotati zoper pijance, ampak s stvarnimi in jasnimi razlogi iz pameti in razodetja pa s primernimi vzgledi iz zgodovine in življenja naj kaže pridigar odurnost pijančevanja in škodljivost v fizičnem, umskem, nra- nem, gospodarskem oziru za posameznika, za obitelj (zlasti otroke), za občino.

2. Pouk v šoli. Že v mladih srcih naj se vzbudi stud proti pijančevanju. — Največ škoduje pri šolski mladini v tem oziru slab vzgled učitelja ali kateheta.

3. Pri poročnem izpraševanju naj dušni pastir ženinu in nevesti prav živo priporoča zmernost, zlasti naj otrokom nikar ne dajeta alkoholnih pijač.

4. Pri velikonočnem izpraševanju naj zlasti gospodarjem priporoča krščanski hišni red in da naj ne trpe v svojih hišah pijančevanja. — Zlasti naj strogo gledajo, da ne bodo posli in odrasli sinovi ob nedeljah in praznikih morda celo med službo božjo popivali po krčmah.

5. Občinskim predstojnikom naj na primeren način priporoča, da ne trpe v svojih občinah izgredov, da ne dovoljujejo nepotrebnih krčem ter jih strogo nadzorujejo².

6. Vse konference so soglasno pripoznale in priporočale ustanovitev družbe zmernosti. — Od onega časa je sedaj minolo dolgih 40 let, pa smo še tam, kjer smo bili, — če ne še globlje v blatu! Ali se bomo kdaj lotili dela? Samo z lepimi razpravami in načrti je jako malo pomagano.

3. Na delo!

Pri omenjenih konferencah je nek elaborant priporočal naslednje postopanje:

1. Dušni pastir si pridobi v župniji poštenega in uglednega moža, ki bo o raznih prilikah vnmal može in mladeniče za družbo treznosti.

¹ Schlussprotokoll XVII.

² Znana nam je na Slov. Štajerskem premožna občina, ki neče dovoliti krčme v svojem področju, češ, s tem bi se dala zlasti mladeničem slaba priložnost, da bi začeli pijančevati, ob enem pa doma krasti, kadar bi bil žep prazen. Modro in posnemanja vredno! — Že l. 1879 v št. 11 je »Slovenski Gospodar« priobčil uvodni članek: »Preveč krčem imamo«, kaj šele naj človek reče dandanes!

2. Vsak ud se pri vstopu zaveže, da bo zmerno živel in ne bo brez sile zahajal v krčme in ponočeval.

3. Sprejem se izvrši natihoma s tem, da novi ud pred dvema pričama sprejemalcu poda desnico.

4. Udje molijo vsak dan očenaš in Zdrava-Marijo v čast sv. Janezu Krstniku.

5. Vsake kvatre sprejmejo udje sv. zakramente in sicer poljubno katerikoli dan.

6. Prestopnike posvari kak ud natihoma, krotko in ljubeznivo.

7. Duhovnik le nadzoruje družbo, daje potrebna navodila, po potrebi vodi zapisnik udov, vodstvo samo pa prepusti laiku.

Tem nasvetom bi še dostavili te-le:

1. Pri vstopu dobi ud sprejemnico, na kateri so družbina pravila, slika sv. Janeza Kr. in nekaj prav krepkih izrekov iz sv. pisma, sv. očetov ali drugih veljavnih mož zoper pijančevanje. Nov ud plača enkrat za vselej kako neznatno svotico (morda 10 v., po potrebi mu se tudi to spregleda).

2. Gg. misijonarji naj ob misijonih obračajo pozornost tudi na pijančevanje in ker so takrat ljudje najbolj dovzetni za vse dobro, naj se jim priporoči ob tej priliki družba treznosti.

3. Ker pa imamo že res brez števila bratovščin in družb, bi morda kazalo, da se smoter družbe treznosti priklopi kakim drugim družbi n. pr. sv. Družine. Rim bi gotovo dovolil, da se pospeševanje zmernosti v pravilih te družbe tudi izrecno izrazi. Kdor bi bil ud sv. Družine, bi že s tem bil tudi v družbi treznosti.

4. Zelo koristno bi bilo, ko bi kdo natančno proučil zmernostno organizacijo po drugih deželah, n. pr. po Švici, Belgiji, na Angleškem, Švedskem itd. ter nam potem podal praktična navodila.

4. V slogi je moč.

Kratkovidni separatizem pri nas marsikaj zamori; tudi zmernostna organizacija si more obetati povoljen uspeh le, ako se postavi na splošno stališče, kar pa seveda ne preči, da se družba uredi po škofijah in je povsod kot cerkvena družba podrejena dotičnemu ordinariju. Naša organizacija pa se mora raztegniti ne le na vse slovenske pokrajine, ampak mora stopiti v zvezo tudi z mednarodno zmernostno organizacijo. Nedavno se je namreč ustanovila mednarodna katoliška zveza proti alkoholizmu, na čelu ji je znani apostol zmernosti, škof Egger v St. Gallenu na Švicarskem, drugi predsednik je prof. Weiss O. Pr. v Friburgu (Švica), zapisnikarja pa sta župnik J. Neumann v Mündt-Titz (Porensko) in kurat Kozlik na Dunaju (Franz Josefspital). Ta odbor se je že obrnil na avstrijske in nemške škofe, da v svojih

škofjaj podpirajo zmernostno gibanje in v vsaki škofiji določijo kakega duhovnika, ki bi vodil protialkoholno gibanje in zastopal družbo svoje škofije v mednarodni zvezi¹.

Oviralni zakonski zadržek. a) Margarita, perpetuae castitatis voto obstricta, sponsalia nihilominus contraxit cum Francisco. Sed postea eo ob senium relicto matrimonium iniit cum Casparolo Francisci filio. Paulo post Margarita, cum ad confitendum accessisset, graviter carpitur a confessario, qui ei matrimonii usum prohibet, usque dum dispensationem obtinuerit tum a voto castitatis, tum ab impedimento ex sponsalibus prioribus orto.

Quaeritur, an validum fuerit matrimonium Margaritae cum Casparolo, et quid de confessarii decisione?

Respondemus: Matrimonium Margaritae fuit quidem illicitum utpote contra religionem seu cum voto castitatis initum, sed ut validum habendum est, quia sponsalia cum Francisco inita stante praedicto voto fuerunt prorsus irrita, utpote de obiecto illicito contracta. Atqui ex sponsalibus nullis nullum oritur impedimentum publicae honestatis. Ergo matrimonium, licet illicitum, fuit tamen omnino validum.

Quid igitur de confessarii decisione? Bene quidem fecit confessarius debiti petitionem Margaritae interdicendo, usque dum obtinuisset dispensationem a voto castitatis, sed male fecit ei debiti redditionem prohibendo, cum ad id titulo iustitiae teneatur. A fortiori graviter erravit confessarius praescribendo Margaritae, ut dispensationem ab impedimento publicae honestatis obtineret, cum nullum eiusmodi impedimentum existeret.

b) Melchior dicit Gabelae: Te duco in uxorem. Gabela vero statim respondet: Et ego te in meum maritum. Sed inito huiusmodi matrimonio clandestino mox Melchior vivis valedicit. Gabela autem solatii causa Barnabae, eiusdem patri, nubere properat.

Quaeritur, an valeat matrimonium Gabelae cum Barnaba?

Respondemus negative. Obstat impedimentum publicae honestatis ex matrimonio clandestino cum Melchiore inito. Licet enim matrimonium illud fuerit nullum, utpote clandestinum, inducit tamen impedimentum publicae honestatis, quod etiam a matrimonio invalido provenit, modo invaliditas ex defectu consensus non proveniat. —oe—

Teologična vprašanja za l. 1904 v lavant. škofji. 1. Characteris sacramentalis natura exponatur et eius existentia demonstretur.

2. Compensatio realis utrum et qualis permitti possit, respective a peccato non excuset et posterior pars tribus casibus demonstretur.

¹ Vaterland Nr. 20 (20. jan. 1904 Beiblatt). — Naš članek je bil že stavljen, ko nam je prinesel »Ljublj. Škof. list« pravila in navodila za družbo treznosti, zato se nismo mogli več na nje ozirati.

3. Lahkomiselnost mladih ljudi 1. v verskih in 2. v posvetnih rečeh se naj pokaže, v pridigi za 4. nedeljo po Veliki noči, po reku: Jan. 16, 6. Uvod in prvi del se naj izdelata, ostali del in konec pa osnuje.

Vprašanja za pastoral. konferenco 1. 1904 v lavant. škofiji. 1. Tief zu beklagen sind die zu häufig vorkommenden Scheidungen der Eheleute von Tisch und Bett, weil sie der Sittlichkeit der Gatten immer, mehr oder minder gefährlich und für die Familie in der Regel nachteilig sind. Welche Mittel stehen dem Seelsorger zu Gebote, um diesem Übel entgegenzuwirken? Welches Vorgehen hat der Pfarrer bei einem Ehescheidungsprozesse, der sich als zulässig oder geradezu als notwendig und pflichtgemäß erweist, zu beobachten?

2. Zu den in der Lavanter Diözese geltenden Reservatfällen gehört auch die »Peieratio sive mendacium iureiurando confirmatum coram iudice ecclesiastico vel civili.« Gibt es nun Mittel und welche wären die vorzüglichsten, mit deren Gebrauche der Seelsorgepriester dieser folgeschweren Sünde mit Erfolg entgegenarbeiten könnte? Wo wären dieselben hauptsächlich anzuwenden?

Vprašanja za pastoralne konference v ljubljanski škofiji¹. 1. V čem je vodstvo duš hrepenečih po popolnosti; kaki pripomočki k čednosti in dovršenosti so jim naročati in katerih napak se je dušnemu pastirju ogibati pri vodstvu in občevanju s takimi dušami?

2. Kako raznovrstne bolnike pripravljati na srečno smrt?

Iz kazuistike: en slučaj iz zak. prava in eden iz pravoslovja.

B. Liturgika.

Pija X. »codex iuridicus« za cerkveno glasbo. Kakor imamo iz sredine 18. stoletja velevažen dokument rimske stolice za cerkveno glasbo: Benedikta XIV. encikliko »Annus, qui hunc vertentem« z 19. svečana 1749; kakor je storil Pij IX. velik čin za razvoj cerkvene glasbe in poglobljenje liturgije, ko je v zadnji tretjini 19. stoletja potrdil društvo sv. Cecilije dne 16. grudnia 1870 (»Multum ad movendos«): — tako je prva doba 20. veka v zgodovini cerkv. glasbe posebno markantno zaznačena z »Motu proprio« Pija X. z dne 22. listopada 1903, katerega sv. oče sam imenuje zakonik, »juridični kodeks cerkvene glasbe«. Določbe te najnovejše izjave rimske stolice so sicer večidel iste, kot so se že doslej nahajale v cerkvenih odlokih, le da so tu deloma še bolj detajlirane kot doslej; a v nekaterih točkah segajo dalje kot poprejšnje. In ker bo »Motu proprio« za umetniško in liturgično prakso velikega pomena, moramo vsaj na kratko poročati o njegovi vsebini.

Med najvišjimi nalogami, piše Pij X. v uvodu, vrhovnega pastirja katol. cerkve je ta, da skrbi za lepoto hiše božje in dostojno opravljanje liturgije; v to področje spada posebno skrb za lepo liturgično petje. In ravno tu se je tekom časa vtihotapilo toliko razvad; seveda stvar ni lahka, kajti glasba je po svoji naravi najsubtilnejša umetnost, zato se ne da vse kar na zunaj razkazati in se ne spozna vedno na

¹ Ljublj. Škof. List. I. 1904 str. 14.

prvi pogled dobro od manj dobrega ali celo nič vrednega. Odtod dejstvo, da se umetniški okus zlasti v glasbi more tako daleč izkvariti. Poleg tega pa delujejo predsodki in osebna nagnjenja (do kakih malovrednih pesmi n. pr. sentimentalno-sladkih ali veselo-poskočnih), v katera se zapletejo včasih celo dobri, pobožni možje in ki jim ne dadó jasno zreti in soditi, tako da se pomikajo vedno dalje po oni poti, ki dejanski vede proč od volje in ukazov svete cerkve. V zadnjih desetletjih se je pač po (cerkveno-glasbenih) društvih in delovanju posameznikov storilo mnogo za preporod cerkv. petja; a da bi vsi, ki imajo dobro voljo, odslej natančno poznali voljo cerkve, in da se odslej ne bi mogel nihče več opravičevati z nevednostjo, priobčuje sv. oče v tem zakoniku jasno vsa tozadevna

Določila.

I. Splošni principi. Da cerkv. petje doseže svoj namen: čast božjo ter vspodbudo vernega ljudstva, mora biti sveta (ne posvetna), mora biti prava umetnost (torej mora imeti res tudi estetično-umetniško vrednost) in mora biti splošna, katoliška t. j. ne sme se tako daleč prilagoditi značaju raznih krajev in narodov, da bi inorodce morda celo odganjala od službe božje.

II. Več vrst je liturgičnega petja: prvotno in eminentno cerkven je gregorijanski koral, ki so ga novejše študije zopet restavrirale v njegovi pristni, tradicionalni obliki, v kateri se naj z naprej z vso vnemo goji. Poleg njega ima klasična polifonija odlično mesto v cerkvi, ni pa izključena tudi moderna glasba, da ima le zgoraj zahtevane lastnosti.

III.—IV. O liturgičnem besedilu veljajo itak natančni predpisi¹ in zunanja oblika cerkv. kompozicij je že po tradiciji določena, ki se je treba tudi držati.

V. Pevci. Ker je liturgične speve prvotno prepeval zbor strežnikov-levitov, so današnji pevci — četudi lajiki — le nekaki oficijelni namestniki onih. Zato prvič njih petje mora imeti na sebi znak zborovega petja; nadalje pa samospevi (solo) s tem niso sicer popolnoma izključeni, pač pa morajo ostati v svojih gotovih mejah. — Ker torej pevci sodelujejo pri liturgičnem opravilu, ženska pa po kano-ničnem pravu ne more postati liturg: zato bi ženske pri slovesnih²

¹ Gl. jih zbrane n. pr. v *Gesta et Statuta* (lav. sinoda 1896) str. 294 nsl., ter v *Actiones et Constitutiones* (lav. sinoda 1900) str. 594 nsl., kakor tudi v vsaki liturgiki, pastoralki itd.

² To je, kadar poje zbor vse liturgično pravilno; za ljudsko petje to se ve ne more veljati, ker si tega brez ženskih glasov sploh skoro ne moremo misliti.

liturgičnih opravljenih pravzaprav naj ne peče¹, ampak bi se naj poleg moških uporabljali deški glasovi. — Vsi pa, ki pojo v cerkvi, naj so tudi v svojem zasebnem življenju vredni tako imenitne službe.

VI. Orgle in godala. Vokalna glasba (t. j. petje brez vsakega spremljanja, je ideal cerkv. glasbe. Toda orgle so postale že nekako specifično cerkven instrument, in dovoljeno je spremljanje petja i z drugimi godali, izvzemši ona, ki (niso ubrana na poseben glas ter zato) delajo le hrušč, kakor veliki in vojaški boben itd. — Strogo je prepovedano, da bi v cerkvi igrale takozvane bande; sme pa se s škofovim dovoljenjem rabiti zbor pihalcev (Bläserchor) pri procesijah pod milim nebom, da spremljajo kake euharistične in druge sv. pesmi (a ne za koračnice, ouverture itd., kot je pri nas zla navada!).

VII. Obseg cerkv. kompozicij ne sme biti tolik, da bi zadrževal liturgično dejanje². Liturgija mora ostati glavna stvar, glasba je le njena služabnica.

VIII. Sredstva, ki naj pomagajo cerkv. glasbo zopet povzdigniti, so: a) škofje imajo sestaviti posebne komisije, ki skrbé za pravilno cerkv. petje v škofiji ter nadzirajo izvrševanje teh določb; b) v duhovskih semeniščih in drugih cerkvenih zavodih se naj z vso vnemo in ljubeznijo začne gojiti zlasti tradicionalni gregorijanski koral in polifonija iz klasične dobe; predstojniki teh zavodov pa naj ne skoparijo z navduševalno pohvalo in priznanjem nasproti svojim mladim podložnikom; c) pouk v liturgiji, moralki in cerkvenem pravu ne sme preiti, ampak mora še posebno naglašati one točke, ki so v tesni zvezi z določbami in zakoni za liturgično glasbo; zlasti naj bogoslovci ne zapuste učilišč, ne da bi bili slišali vsaj glavne principe estetike svete glasbe; d) kjer je le mogoče, se naj ustanovijo cerkvene pevske šole, tudi pri župnih cerkvah po deželi, zakaj te bodo posebno močno sredstvo, ki bo vezalo mlade in stare na cerkev in njeno življenje; e) skrbeti treba osobito za ustanovitev, izpopolnjenje in napredek višjih cerkvenoglasbenih šol, v katerih si bo cerkev sama vzgajala dobre pevovodje, orglavce in pevce.

¹ Kakor tudi ni dovoljeno ženskam ministrirati pri sv. maši (izvzemši slučaj skrajne sile) in sicer tudi le zato, ker je ministrant liturgična oseba, ozirajo zastopa.

² To treba dobro umeti: liturgični teksti se ne smejo izpuščati ali krajšati toda komponist ne sme skladbe samovoljno podaljševati z nepotrebni ponavljanji. In ravno to se je zlasti pred 100 leti vedno godilo: mesto šestkratnega kyrie eleison napišejo ga 50—100krat, čez Cum sancto Spiritu (v Gloria), Et vitam venturi saeculi, ali samo čez Amen v Credo, čez Hosanna in excelsis napišejo dvojne in trojne fuge itd., kjer se isti tekst in isti motivi ponavljajo najmanj šestnajstkrat.

IX. Sklepna beseda polaga še enkrat škofom, duhovnim predstojnikom in vsem svečenikom na srce, naj vstrajno in goreče izpolnjujejo te določbe ter tako pripomagajo k prepородu prave cerkvene glasbe.

* * *

Naj pristavimo temu še par opombic:

1. Dne 8. prosinca t. l. je izšel papežev dekret *Urbis et Orbis*, ki naznanja, da najprej za Italijo objavljeni *Motu proprio* naj velja kot glasben zakonik za celo cerkev; in sicer naj veljajo vse določbe v polnem obsegu, ter se odpravijo vsi privilegiji, ki so jih doslej imele posamezne cerkve in kraji, posebno privilegiji za rabo posebnih koralnih izdaj.

2. Posebno važni, ker deloma novi, sta v *Motu proprio* dve točki: ravnokar navedena, tičoča se koralna in ona o rabi ženskih glasov pri liturgičnem petju. V članku »Gregorijanski koral« (Voditelj 1903, str. 148—158) je bilo pred enim letom zapisano mnenje, da Rim najbrž ne bo naravnost zaukazal, niti naj se rabi samo stari gregor. koral, ki nam ga je raziskovanje in proučevanje zadnjih desetletij podalo zopet v njegovi prvotni obliki, niti naj se poje edino le medicejski (skrajšani) koral, ki je veljal zdaj 30 let kot oficijelni koral. Da bi se zgodilo prvo, si niti pristaši tradicionalnega koralna sami niso upali zagotoviti: toda zgodilo se je¹. In je dobro, da je v to nepopisno zmedo zadnjih par let krepko posegla odločna volja sv. očeta, ki je zaukazal, naj se odslej povsod poje zopet stari, pristni gregorijanski koral, ki ima v sebi tudi danes še toliko nepoznane lepote. Kjer se je doslej pel kak drug koral (kakor n. pr. v Avstriji in zlasti po Nemškem medicejski) — tako veli prej navedni *Urbis et Orbis*-dekret —, se sme rabiti še tako dolgo, da bo mogoče uvesti zopet prvotne čistiljive speve sv. Gregorija Vel.

3. Druga točka, ki je ponekod vzbudila mnogo hrupa, je beseda o cerkv. pevcih, ki bi naj bili samo moški, ker ženske niso zmožne opravljati liturgično službo. V prvi vrsti se to gotovo ozira na razmere v južnih deželah, kjer bi bilo nečuvveno, da bi ženska v cerkvi pela, dočim se je v ostalih deželah to zelo udomačilo, zlasti po srednji Evropi. Po večjih mestih, posebno pri stolnih cerkvah so pač ve-

¹ V toliko treba imenovani članek v lanskem Voditelju popraviti ozir. izpopolniti, v ostalem pa velja vse še danes. Le eno zmotno opombo naj tudi tu omenim, namreč (str. 152), da bi bil Palestrina izdelal *proprium de tempore*, ki je v medicejski koralni izdaji. Istotako treba popraviti — ker mi dotlej niso bili dovolj pristopni dotični zgodovinski viri — nekatere zgodovinske podatke v recenziji o delu »Storia e pregio« (str. 120, a le v tej recenziji! Popravke od Dr. P.)

činoma in bi naj bile povsod pevske šole, stolne prebende itd., kjer se izuče v petju in potem tudi vzdržujejo dečki s sopran- in alt-glasovi, tako da žensk treba ni. Tudi so lepi deški glasovi za cerkv. petje mnogo primernejši nego ženski.

A v navadnih razmerah po deželi je v občeh pri nas kaj takega nemogoče; take dečke je težko dobiti k zadostnim vajam in skušnjam in kadar bi bili že malokaj za rabo, — pa izgubé svoj deški glas. Tukaj pač zopet velja: *ultra posse nemo tenetur*; kakor je v skrajni sili dovoljeno, da sme tudi ženska — vsaj od daleč — pri sv. maši duhovniku odgovarjati², tako se smejo menda tudi privzeti ženski glasovi pri petju; sicer bi n. pr. tam, kjer ni ljudskega petja, imeli leto in dan le molk v cerkvi, ali bi pa morali poslušati dostikrat neolikane, hreščeče možke glasove. Pač pa duhovniki in zborovodje naj skrbe, da se bodo pevci in zlasti ženske v cerkvi tudi svetega mesta dostojno vedli (in vedle). — Sicer pa moramo posebno glede na omenjeni dve točki počakati, kaj bodo posamezni škofje zaukazali po svojih vladi-kovinah, ker njihova stvar bo zdaj, ukaze sv. očeta krajevnim razme-ram in ljudskim potrebam primerno prestaviti v prakso, jim dati živ-ljenje.

F. S. Spindler.

Izpostavljanje Najsvetejšega za privatno pobožnost. V knji-žici »Ura klanjanja«, ki jo je prinesla v 1. br. 1904 hrvaško-slovenska »Eucharistia«, beremo na str. 4. za »duhovnike častivce« važno opombo: »Advertant Associati se uti posse facultate et licentia aperiendi sacrum Tabernaculum durante adorationis hora.« Knjižica se sklicuje med dru-gim na dva odloka kongregacije sv. obredov z dne 31. majnika 1642 in 10. jul. 1688. Oba odloka se res nahajata tudi v novi, sedaj edino veljavni izdaji »Decreta authentica«. Prvi odlok (št. 800, poprej 1392) prepoveduje redovnikom tudi v lastnih cerkvah izpostavljati Najsvetejše, »nisi ex causa publica quae probata sit ab Ordinario; ex causa vero privata licere, dummodo non extrahatur e tabernaculo et maneat velatum, ita ut ipsa sacra Hostia videri non possit.« Drug odlok (št. 1796 — ne 3013, kakor ima omenjena knjižica na str. 5 — poprej 3162, določuje, da se pod tabernakljem v prejšnjem dekretu umeva ne le tabernakelj na glavnem oltarju, ampak tudi na kateremkoli stran-skem oltarju in celo tak, ki se prenaša od kraja na kraj (tabernacu-lum portatile).

Da to ne velja samo za redovnike, je razvidno iz vprašanja, ki ga je stavila bratovščina sv. Antona v Narni, namreč, koliko sveč

¹ Wagnerja gl. str. 242, 3. Toda kar zadeva estetično in praktično vrednost raznih vrst korala — povdarjam zopet —, veljajo vsa izvajanja v imenovanem spisu.

Pis.

² Dr. Andr. Schmid: Caeremoniale, 2. Aufl. str. 36.

»Voditelj« II.

mora goreti, ako se Najsvetejše izpostavi »ad instar proscenii« t. j. po zgoraj navedenem načinu. Sv. zbor je odgovoril, da se število luči prepušča pobožnosti dotičnih molivcev, toda na oltarju mora goreti šest voščениh sveč. (Decr. 15. Mart. 1698 nr. 1992, poprej 3464).

Vsled tega pogoja pa ima omenjeni privilegij za duhovnika-častivca komaj praktičen pomen. Da bi vsak teden, kadar duhovnik v cerkvi — največkrat čisto sam — opravlja svojo molitveno uro, bil odprt tabernakelj in celo uro gorelo na oltarju na cerkvene stroške 6 voščenk, to ne gre! Pač pa bi se to dalo uporabiti, ako duhovnik n. pr. ob nedeljah in praznikih z ljudstvom vred opravlja molitveno uro, tedaj bi se smel celo ob koncu dati blagoslov. (S. R. C. 30. Nov. 1895 n. 3875.) Seveda bi si v tem slučaju morala bratovščina sama oskrbeti sveče, ne da bi se s tem oškodovala cerkvena blagajnica.

Adorator.

C. Katehetika.

Priprave za biblične katekeze.

71. Tobija se vrne domu.

I. Uvod. Še enkrat se bomo učili o dobri Tobijevi družini. Kaj smo se učili o nji nazadnje? (Tobijev sin se zaroči s Saro, Raguelovo hčerjo; Tobija ostane pri Raguelovih, angei pa sam gre v Ragez po dolžne denarje.) Danes pa se bomo učili, kako si je želel Tobija zopet videti stariše, kako težko sta ga tudi pričakovala oče in mati in kako so bili vsi veseli, ko sta se povrnila z angelom.

II. Pripovedovanje: *a)* Tobija se poslovil pri Raguelu; na poti se loči od druge družbe, da bi hitreje prišel z angelom domov; *b)* velika radost ob prihodu težko pričakovanega sinú; *c)* stari Tobija zopet izpregleda in srčno hvali Boga za to dobroto; *d)* Rafael se dá izpoznati; družina Tobijeva je bila vsa srečna.

III. Pojašnjevanje. *a)* »Vstani... da si zdrav«. — Zakaj hoče izporočiti: »da si zdrav?« Po pravici bi utegnil oče misliti, da se mu je pripetila kaka nesreča, ali da je celó umrl, ako se ne povrne ob določenem času. — »Dni štejeta«; s tem je jako lepo povedano, kako težko ga pričakujeta in sta dan na dan v večjih skrbeh radi njega. — »Hitita naprej«. Ker se vsa družba z obilnim premoženjem, živino, drobnico itd. ni mogla hitro dalje pomikati, se ni mogel zdržati mladi Tobija, da bi ne hitel naprej. Tako zelo si je želel, da bi že skoro mogel videti preljube stariše in jih rešiti mučne skrbi. Kakor je pozneje povedano, je prehitel za cel teden.

b) »Svitloba najjinih oči« = ki nam je tako ljub, kakor vid oči, čigar vrednost je dobra žena znala tembolj ceniti, ker je imela oslepelega moža. — »Palica najjine starosti«. Na palico se naslanya, kdor je slaboten in ne more sam stati ali hoditi. Tako pričakuje Tobijeva mati pomoči in opore od svojega sina, kadar se bo oglašala slabost in onemoglost starih let.

(Za srce.) Silno lepo je tu opisana materina ljubezen do ljubljenega otroka. Kolikor besed, toliko žarkov — se mi zdi — od-seva tu iz materinega ljubečega srca. Oglejmo si jih vsaj nekaj imenitnejših: 1. Neprenehoma joka. Jokal je, kakor poroča sv. pismo, tudi Tobija; a je potlej povedano, da je tolažil svojo ženo, ki se pa ni dala utolažiti. 2. Kako milobno našteva vzroke, zakaj tako zelo ljubi svojega sina: »svitloba najjinih oči, palica najjine starosti, tolažba« itd. 3. Vsak dan je hodila gledat in čakati, od kod in kdaj utegne priti, pa ne le za nekaj trenutkov, marveč knjiga pravi: »hodila je posedat na griček« itd. 4. Od daleč ga spozna — o materino ljubeče oko je bistro. 5. Hiti možu povedati to veselo novico, da pojmeta brž oba naproti dragemu sinku. 6. Vnovič se razjoka, da začne jokati tudi stari Tobija; a zdaj ne več v žalnih, marveč v veselih solzah! O hvalimo Boga, ki je našim dobrim starišem dal toliko ljubezen do otrok!

Kdo je pa še posebej prihitel naznanjati prihod ljubega sina? Psiček! Seveda te dobre in zveste živalice tudi ne smemo pozabiti!

c) »Čez pol ure se jame« itd. Tako hitro ozdravljenje se mora imenovati čudežno; to pa tembolj, ker še zdaj zdravniška veda ne more pripisovati takemu sredstvu zdravilne moči zoper slepoto — »in starček zopet spregleda«. Zakaj je pomišljaj pred temi besedami? (Opozoriti nas hoče na izredno, nepričakovano srečo. Lahko si mislite, kako neizmerno se je vradostil stari Tobija, ko je zopet zagledal svitlombo dneva. Kako bi se za tak dar goreče zahvalil še kdo drugi, ki ni tako zelo pobožen, kakor je bil on! Posebno je vesel tega, ker more zopet videti svojega sina. Kajne, kako dober oče! pa tudi kako dober sin, ki je vreden take očetovske ljubezni!)

d) »Pokličeta ga v hišo«. Prav za prav je rečeno v sv. pismu, da »ga pokličeta na stran«; to pa zato, da bi mu skrivaj ponudila darilo, ker dobrosrčen človek ne deli rad dobrot vpricho drugih, darilo se pa tudi lažje sprejme, ako se ne ponuja kar očitno. — »Da te je izkušnja izkusila«. Kakšna izkušnja? (Bog mu je poslal veliko britkosti, kar bi ga bilo lahko pripravilo v nevoljo in nepotrpežljivost, ali celo do tega, da bi bil godrnjal zoper božjo previdnost: 1. oslepel je, 2. žena mu je gostokrat očitala, 3. kralj Senaherib ga je preganjal in mu vzel premoženje, 4. žalostila ga je tudi

nesreča usuznjenege naroda. Res velike poizkušnje za njegovo svetost; a vse je mirno in tiho prenašal.) — »Oče in sin sta še dolgo veselo živela«. Stari Tobija je štel takrat 60 let in je še živel 42 let (= 102). Sin pa se je pozneje, ko mu je še mati umrla, preselil k svojemu tastu, kjer se mu je dobro godilo in je čakal tudi visoko starost, 99 let. — »Srečno zaspala v Gospodu« = v milosti božji in lepo pripravljena.

IV. Razlaga. 1. Neskončna dobrotljivost božja se prekrasno razodeva v vsej zgodbi: 1. Tudi na ptujem je Bog olajšal Tobiji neugodnosti pregnanstva, ker mu je naklonil prijaznost kralja Salmanasarja. 2. Dal mu je vrlega sina, ki mu je bil v veliko tolažbo, zlasti na stare dni. 3. Koliko dobrega mu je naklonil po angelu, ki se je vidno prikazal ter bil sinu zvest spremljevalec in velik dobrotnik. — 4. Sinu je po angelu poskrbel za pobožno ženo, kar je bilo za družinsko srečo velikega pomena. 5. Res, da ga je obiskoval tudi z britkostjo; a to je storil iz očetovske ljubezni, da bi se tembolj izuril in izpopolnil v čednostih, pa da je bil tembolj vesel in srečen, ko mu je bilo zopet odvzeto trpljenje. 6. Največja dobrota pa je bila seveda — srečna smrt in nebeško plačilo za njegova dobra dela.

2. Nauk o angelih iz poprejšnje zgodbe ponovi in izpopolni iz podatkov te nove zgodbe.

3. Vrli sin, Tobija ml., ni le poslušal lepih očetovih naukov, marveč tudi zvesto posnemal njegov vzgled. Naštej nekatere njegove vrline.

4. Tolika sreča v tako neugodnih okoliščinah je pač pripisovati bogoljubnosti Tobijeve družine. Tu so se popolnoma vresničile besede sv. Pavla: »Pobožnost je koristna za vse in ima obljubo sedanjega in prihodnjega življenja« (I. Tim. 4, 8).

5. Četrta zapoved: Ljubezen starišev do otrok in otrok do do starišev. (Naj se zveže s poprejšnjo zgodbo in posebej opozori na pristavek: »Da boš dolgo živel« itd.)

6. Poglavitna dobra dela, ki jih je Tobija izvrševal v ožjem in širšem pomenu (Vpr. 835—839), so Bogu posebno všeč. 1. Ž njimi prelepo kažemo trojno ljubezen: z molitvijo do Boga, s postom do sebe in miloščino do bližnjika. 2. Ž njimi, ako so vsa tri združena, darujemo Bogu najpopolnejši dar: z molitvijo svojo dušo, s postom svoje telo, z miloščino pa svoje svetno imetje. 3. Ž njimi najbolj krotimo trojno poželenje: z molitvijo prevzetnost, s postom poželenje mesa in z miloščino poželenje oči. 4. Ž njimi si posebno množimo zaklade (zasluge) v nebesih; zato je rekel angel: »Molitev s postom in z miloščino je boljša, kakor spravljati zaklade zlata«.

V. Uporaba. 1. Ali imaš veselje do molitve, ali pa se ti zdi morda neprijetna ali celo zoperna. Kaj si danes čital? (Tobija — oče in sin — sta tri ure ležala na obrazu in hvalila Boga.) Od tebe se pa tako malo zahteva. Sramotno, ako bi še to malenkost nerad, tlačansko in površno opravljal! — 2. Kako je pa je pri tebi s postom in zatajevanjem? — 3. Kaj pa tvoja ljubezen do bližnjega? Ali si mar že s tem zadovoljen, da ne storiš nikomur nič žalega? To je sicer že nekaj, a je premalo. Tobija ni bil zadovoljen še s tako ljubeznijo. — 4. Kaj pa z ozirom na četrto zapoved? Ali kaj napreduješ? Ali si že tako daleč, da kar nič ne žališ ljubih starišev, marveč se trudiš jim delati veselje? 5. Morda si celo to že pozabil, kar sem ti bil zadnjič naročil o angelih?

72. Preroka Joel in Mihej.

Danes vzemite takoj knjige v roke. Nastopno zgodbo bomo samo čitali; zdi se mi, da je še nekoliko pretežka za vas v celoti. Nazadnje bom že povedal, kaj da si zapomnite . . . Zapomnite, kar sem vam bil že povedal pri 63. zgodbi: da je bilo v Izraelovem kraljestvu, o katerem smo se zdaj učili, 19 kraljev, ki pa so bili vsi brezbožni; v Judovem kraljestvu, o katerem se bomo še zdaj učili, je bilo — pa 20 kraljev, izmed katerih je bilo le 8 dobrih. Izraelovo kraljestvo je propadlo l. 722, Judovo pa l. 588. pr. Kr. Enako kakor v Izraelovo kraljestvo je Bog tudi v Judovo kraljestvo pošiljal preroke, ki so ljudi opominjali k pokori, napovedovali prihodnjo kazen in rešenje po obljubljenem Odrešeniku. Pa ni bilo stanovitnega poboljšanja, zato je tudi propadlo.

Najiminitnejši preroki so bili: Joel (lahko si zapomnite njegove besede: »Pretrgajte svoja srca, ne pa svojih oblačil, in izpreobrnite se h Gospodu svojemu Bogu«, t. j. samo zunanje znamenje žalosti in pokore ni nič vredno, srce se mora skesati in resnično poboljšati). Mihej (njegove besede: »Ti Betlehem« itd. so vam znane iz katekizma) in Izaija (o njem se bomo še posebej učili).

73. Kralj Ozija si prilastuje duhovsko oblast in Bog ga kaznuje z gobami.

I. Uvod. Za Roboamom sta v Judovem kraljestvu vladala dva slaba kralja; četrti — Jozafat po imenu — je bil prav dober. Deseti se je imenoval Ozija in je bil dolgo časa tudi bogaboječ; a nazadnje se je prevzel in je bil hudo kaznovan. Samo ta dogodek nam pripoveduje učna knjiga.

II. Pripovedovanje. Ozijevo predrznost kaznuje Bog z gobovo boleznijo.

III. Pojašnjevanje. a) »Med malim številom«. Koliko je bilo dobrih? (8). — »V svoji veliki sreči«. Premagal je v vojski več sosednjih narodov; tudi doma je cvetlo blagostanje. — »Nekega dne... na kadilnem altarcu«. Po vzgledu paganskih narodov je hotel tudi on biti višji duhovnik, kar seveda ni bilo dovoljeno po Mojzesovi postavi. — »Stanoval je v posebni hiši«. Zakaj? (Ker so gobe nalezljiva bolezen.) Pregovor pravi: S čemur se kdo pregreši, s tem se pokori. Silil se je v templjevo svetišče, kamor ni imel nobene pravice; zdaj pa še med človeško družbo ne sme več ostati. — »Gobov«. Ta bolezen je že znana od poprej. (Naj se vpraševaje ponovi. Morda kaže tudi opozoriti na slovnično napako v knjigi. Kadar je pridevnik v zvezi z rastlino, se piše »gobov«, n. pr. gobova juha; kadar se izvaja od bolezn, se mora pisati »gobav«).

IV. Razlaga. 1. Pravičnost božja se je pokazala v občutni kazni drznega Ozija.

2. Prevzetnost — kaznovana. Pri kralju Oziju zopet vidimo, kakor poprej pri Salamonu, kako sreča, moč in bogastvo lahko človeka premoti in ga zlasti privede v napuh. Ni bil še zadovoljen s kraljevsko oblastjo, marveč si je hotel siloma prilastiti še duhovniško, ter se je tako hudo pregrešil. Za kazen je izgubil tudi svetno oblast in jo moral prepustiti sinu; preživel je ostale dni v samotnosti, v sramotni in nadležni bolezn.

3. Bog ne pusti žaliti svojih služabnikov. Iz te dogodbe kakor tudi iz premnogih novejših dogodkov se učimo, da Bog večkrat že na zemlji občutno kaznuje one, kateri nasprotujejo njegovim služabnikom, jih zaničujejo in žalijo. (Vpr. 413.) Za ves obseg četrte zapovedi velja pristavek: »Da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji«.

4. Opravičena nepokorščina. Veliki duhovnik Azarija se je po pravici ustavil svojemu kralju; v tem slučaju ni smel izpolniti kraljeve volje, ker je bila nasprotna božji postavi. (Vpr. 414.)

5. Nestalnost — pomilovanja vredna. (Za srce.) Kaj ne, da se vam smili Ozija? Toliko let je lepo služil Bogu, toliko dobrega že naklonil svojemu ljudstvu in sebi pridobil že toliko zaslug, — zdaj se pa izneveri nesrečnež in popusti pravo pot. Oh, ravno to je, kar me tudi radi vas najbolj skrbi. Zdaj ste — vsaj večinoma — še dobri, kako bo pa čez 10, 20, 30 let? Več sem jih že poznal, ki so nekdanj, v vaših letih, bili tudi jako pridni in po vzgledu sv. Alojzija živeli v detinski nedolžnosti, a pozneje so bili grešni, strastni, ničvredni ljudje. O, po pravici se stanovitnost v dobrem prišteva med

največje milosti, — ne nehajte prositi zanjo; po pravici se imenuje vztrajnost v lepem življenju najpotrebnejša čednost, — prizadevajte si zanj ves čas življenja!

V. Uporaba. 1. Zvesto rabite vsa potrebna sredstva, da si pridobite in utrdite neupogljivo stalnost in pravo značajnost! 2. Spoštujte in slušajte vsikdar svoje duhovnike; varujte se kdaj zlorabiti svete reči, strah božji naj vas navdaja na svetem kraju, v hiši božji.

A. Kržič.

Nekaj misli o novem katekizmu.

Vodja duhovnih vaj za lavantinsko škofijo l. 1902 je rekel med drugim: »Celibatnega vprašanja, o katerem vpije svet, v istini ni. To vprašanje je popolnoma rešeno.« Pritrjujemo. Rekel je nadalje: »Tudi katekizmovega vprašanja ni. Z izdanim novim katekizmom je to vprašanje rešeno.« Tudi pritrdimo. Škofje so nam dali katekizem v roke. S tem je vprašanje o katekizmu rešeno. V duhu pokorščine sprejmimo katekizem ž njegovo tvarino, razdelitvijo in posameznimi vprašanji. Naša reč in naša skrb je zdaj le še ta, da ta katekizem, ki ga imamo v rokah, tako rabimo, da bo učeča se mladina iz njega zajemala kolikor največ mogoče koristi za glavo in za srce. V tem smislu pa je »katekizmov« ali »katehetično« vprašanje še vedno prosto. Opozoriti torej na težave, ki jih je kateket pri razlaganju katekizma redno izkusil, prevdarjati, kako bi se dale najugodnejše premagati, ozirati se na jezikovno stran našega katekizma, ki je iz nemščine prestavljen — vse to je dovoljeno, je umestno in koristno. Tak razgovor torej o razlaganju katekizma želim z naslednjimi vrstami sprožiti. Veselilo me bo, ako vstane kak nasprotnik, ter moje trditve in nazore sine ira et cum studio pobije, ter mi dokaže, da preostro sodim. Dobri stvari bo taka debata le koristila.

Ko prebiram katekizem, vidim v duhu, koliko truda so imeli prelagatelji, da bi težavno tvarino prilagodili duhu slovenskega jezika.

Bilo je gotovo težavno delo in večinoma se je prav posrečilo. Marsikatero vprašanje se mi zdi v slovenskem katekizmu bolj jasno in gladko kakor v nemškem. A vkljub temu bo vsak kateket leto za letom v katekizmu trčil ob marsikateri kamen spotike, ki mu je povod deloma vzvišena tvarina sama, deloma duh našega jezika, deloma pa tudi prestava. Vsled tega bomo svoje razmišljanje tako-le razvrstili:

I. O vrlinah slovenskega katekizma.

II. O težavah, ki nastanejo zaradi vsebine verskih nauk, posebno še z ozirom na duh slovenskega jezika.

III. O težavah, ki jih je kriva slovenska prestava.

IV. O nekaterih tiskovnih pomotah.

I.

V nekaterih točkah prekosi slovenski katekizem nemškega. Vprašanje 101: Za nemško »Ersünde« imamo Slovenci 2 izraza, Nemci rabijo le enega.

Vpr. 447: »O malih tatvinah in goljufijah je treba pomniti, da se tudi ž njimi lahko smrtno greši in sicer:

1. takoj, kakor hitro kdo začne po malem krasti ali goljufati z namenom...« je bolj točno povedano kakor v nemškem.

455: »Krivo priča, kdor pred sodnijsko ali drugo gosposko vedoma izjavi kot resnico, kar ni res — nemški tekst nima besede »ali drugo«.

466: »Z zasramovanjem greši, kdor bližnjemu sam ali po drugih v obraz pove kaj poniževalnega...« natančneje kakor nemško.

465 pravi nemški tekst: »Durch Ohrenbläserei sündigt man, wenn man jemandem mittheilt, was dessen Freund über ihn Nachtheiliges gesagt hat...« slov. »kaj so drugi o njem slabega govorili«.

497: v opombi nemški tekst nima bilje brezmadežnega spočetja Mar., pač pa slovenski.

V vpr. 575 pa gresta nemški in slov. katekizem popolnoma narazen, kakor tirja jezik. Nемец vpraša: »Woher kommt der Name »Sacrament des Altars?«« Slov. pa: »Kaj pomeni beseda »Sveto Rešnje Telo?««

620: »Da smo deležni milosti sv. obhajila, moramo se dobro pripravljati ter Jezusa vredno prejeti« — zadnjih besed Nемец nima.

630: prestavi slov. kat. natanko po latinskem: sed tantum dic »verbo«: »reci le z besedo« — nem.: »sprich nur ein Wort«.

732: »Ehe... Sacrament, durch welches zwei ledige christliche Personen... slov. bolj natančno: »neoženjen kristjan in neomožena kristjanka«.

Najbolj pa ugajajo tista slovenska vprašanja, pri katerih se je prestavljavec izogibal abstraktnih samostavnikov, ki jih Nемец tako rad rabi na »ung«, »heit« itd. N. pr. izmed mnogih vzgledov:

806: Eno najtežavnejših vprašanj: »Kaj se pravi: Bog sam je neposrednji nagib božjih čednostij«, zdi se mi v slov. nekoliko jasneje rešeno kakor v nem.

Škoda, da je pri nekaterih vprašanjih še ostalo preveč abstraktnih samostavnikov, kakor bomo pozneje omenili.

V dodatku se veselim »treh božjih čednosti« v slov. jeziku, ki so krajše, lažje in točnejše, kakor v starem katekizmu, nemški pa ima še staro besedilo.

Molitev 15 pred poukom mi v slov. bolj ugaja, ker je cerkvena, kakor pa nemška v verzih: »Heilger Geist, komm' zu verbreiten —

über uns Dein Gnadenlicht« — nikakor pa ne morem pohvaliti molitve po pouku, zakaj ne, o tem pozneje.

Tako ima torej slovenska prestava katekizma marsikatero vrline celo pred nemškimi izvornikom.

II.

A sedaj pridemo do velikih težav in zaprek, ki jih ima kateket v svojem predmetu premagati, in sicer v vsakaterem jeziku, nekatere težave pa dela še posebej naš jezik.

Istina je, da nima posveten učitelj nobenega predmeta, ki bi se dal le približno meriti z veronaukom glede težavne tvarine, ako hočemo namreč doseči, da otrok ne bo znal katekizma samo z jezikom, ampak si ga prisvojil tudi z razumom in srcem. Mislim, da ga ni kateketa, kateri bi opravičil očitjanje, ki ga nam mečejo v obraz nekateri sovražni učiteljski krogi, češ, da učenje katekizma je le nekaka mehanična dresura. Bilo bi zares sramotno in žalostno, ako bi to očitjanje se opiralo na dejanske razmere! Da pa učenci vsa vprašanja, ki so v velikem katekizmu, res prav umejo, treba bi jim bilo skoraj, da bi bili mali filozofi. Kajti reči se mora, veliki katekizem obsega ogromno veliko vzvišenih resnic; skoraj vsa vprašanja, ki imajo dve *, imajo v sebi zadosti snovi za celo pridigo. Neumorno marljiv mora biti torej kateket, in izredno pridni morajo biti učenci, ako hočejo obvladati tako obsežno tvarino. Na večini šol bo pač le mogoče, predelati srednji katekizem, in to za navadne razmere tudi zadostuje. Kje pa naj se vzame še čas vsaj za najpotrebnejše zgodbe sv. pisma? Temeljito in uzorno razlaga g. Kržič v »Voditelju« zgodbe sv. pisma. A kje je srečni kateket, ki bi mu bilo toliko časa na razpolago, da bi tako počasno napredoval z zgodbami! Mudi se mu naprej, in vendar od druge strani je zelo nevarno se prenageliti, ker pri prenaglem pouku ostanejo verske resnice le na površju, in ne prodrejo v razum in srce — kakor je tudi le rahel dež zemlji koristen, ne pa nagla ploha. Vsak izkušen kateket se je že mnogokrat prevaril, ko je mislil, tega ali onega ni treba otrokom šele razlagati, saj umejo. Najnavadnejših izrazov včasih ne bodo prav razumeli. O tem nas poučijo napačni odgovori. V obče so napačni odgovori silno poučljivi za pazljivega kateketa. Svetoval bi mladim kateketom, naj si take nerodne odgovore zabeležijo, jih zbirajo in objavijo. Obžalujem, da tega nisem sam poprej storil.

* Namen te razlage zgodbe sv. pisma (ki je namenjena le višjim razredom) ni, da bi moral kateket vse zvrstoma ravno tako obširno razpravljati, ampak da si lahko poljubno izbere, kar mu je potrebno in kolikor mu dopušča čas. *Op. ur.*

Ako je toraj težavopoln ves pouk v verskih resnicah, imajo pa nekatere tvarine še svoje posebne težave, katerim se ne moremo izogniti, treba se torej na nje temeljito pripraviti. — Najpoglavitejšje točke, katere kakor kamen ob potu ovirajo kateketu gladko stezo poučevanja, hočem zdaj naštet.

Veliko truda ima kateket že s posameznimi izrazi, ki so otroškemu razumu še nekako tuji in neumljivi.

Kako se otroški jezik opoteka nad izrazi:

Vpr. 29: šest temeljnih resnic.

36: apostolska veroizpoved;

46: bitje, ki ima ... najpopolnejšo prosto voljo;

51: »Bog urejuje vse tako, da vselej doseže svoje najsvetejše namene.«

96: »za svoje potomce«;

100, 101, 855: »Adamov greh ... prešel je tudi na nas«, vedno in vedno bode učenec izgovoril »prišel« je tudi na nas;

115: »Jez. Kr. ... si je v času privzel tudi človeško naravo« — otrok nehote misli na besedo: v časi;

150: »Veliki duhovni ... so Jezusa tožili ... češ, da je Boga preklinjal«;

154: accusativus »je« ... »Jezusovo telo, položila sta je ...«;

255: »večno zveličanje in pripomočke, da je dosežemo«;

218: v verskih in nraavnih naukih;

434 št. 2: nenraavnih knjig;

799: »Krščanske čednosti so dvojne: božje in dejanske ali nraavnstvene. — Menda je prelagatelj sam čutil, kako nerazumljiva je ta beseda, zato govori v vprašanjih 809 in 810 samo o dejanskih čednostih.

241: »Kot posebno sredstvo za odpuščanje grehov«;

289: »da bi se božje ime ne ... onečesčevalo«.

V zadregi je bil, kakor se vidi, prelagatelj, kako bi prestavil besedo »Anbetung«. V istini ne vem, kako bi se v slovenskem jeziku ločila dva izraza »Anbetung« in »Verehrung« — kajti »moljenje« se za »Anbetung« vendar ne more reči.

Vpr. 365: »Wodurch sündigt man gegen die Anbetung Gottes« se glasi torej slov.: »Kateri so grehi zoper češčenje, ki gre edino le Bogu?«

374: »Wie unterscheidet sich die Anbetung Gottes von der Verehrung der Engel« ima torej slov. kat. obojekrat isto besedo: »Kako se razlikuje češčenje božje od češčenja angeljev?« — in to je pomanjkljivo. Isto kar velja o besedi »Anbetung«, se lahko reče tudi o besedi »Gelübde«, za katero je izraz »obljube« preslab.

391: »Das Gelübde ist ein Gott gemachtes Versprechen«, »Obljuba je — Bogu storjen obet«; beseda »obet« je še bolj nejasna, kakor »obljuba«. Znabiti bi se dala rabiti beseda »zaobljuba« za »Gelübde«, kajti ljudstvo govori: »se je zaobljubil«;

363: »mržnja do Boga — nenavadna beseda«;

427: sumnjivost = Eifersucht, istotako nenavadna;

446 št. 2: »bistvene napake kakega blaga«;

596: »Daritev sv. maše se bistveno ne razločuje od daritve na križu«;

458: Krivo natorcevanje;

523: »Zakrament je vidno in podelilno znamenje«;

619; Sv. obhajilo . . . »daje nam poročstvo častitljivega vstajenja«, same težke besede za otrokova usta;

755: je kratek stavek, pa redkokedaj ga bo kateri otrok kar prvokrat gladko povedal: »Hudo in (nem. oder) edino pravo zlo je to, kar je zoper božjo postavo, namreč greh«;

804: Bog sam je neposrednji predmet in nagib teh čednosti. Blagor kateketu, kateri okoli te skale srečno prijadra!

816: Zmernost kot poglobitna čednost ima nem. kat. »Mäßigung«;

822: kot posamezna čednost pravi nem. kat. »Mäßigkeit«, slov. pa si pomaga, da opiše »zmernost v jedi in pijači«;

838: . . . »mrtvenje samega sebe« — otroku pač neznano.

Tukaj sem torej nanizal najtežavnejša mesta, ki so me srečala pri poučevanju. Sedaj pa bi še rad opozoril na nekatera cela vprašanja, ki terjajo od kateketa posebnega truda in od učencev velike pazljivosti in zmožnosti, da jih bodo prav razumeli. Zde se mi ta vprašanja vredna, da bi se razpisala kot »Preisfragen«, naj bi se kateketi poskusili, kako bi se dalo na kratko, pa vendar jasno in popolno in otroškemu umu primerno razložiti. N. pr.:

18: »Kako je ustno izročilo prišlo do nas?«

51: »Kaj pomeni: Bog je neskončno moder?«

58: »Iz česa spoznavamo, da je Bog in kakšne lastnosti da ima?«

69: »Bog je ustvaril svet 1. v svojo čast, 2. v blagor stvarjem«.

Kako majhni stavki, a koliko je treba besed za razlaganje!

93: »Ali se more človek zveličati samo s svojimi naravnimi močmi?«

113: »Zakaj se imenuje Jezus Maziljenec?«

138: »S čim je Jezus spričal resnico svojega nauka?«

181: »Sv. Duh je 1. apostole posvetil, 2. jih razsvetlil in potrdil.«

Na ti dve besedi: »posvetil« in »razsvetil« naj posebno pazi kateket, da jih bodo učenci razumeli in ločili!

184: »Katere darove posebno imenujemo darove sv. Duha?«

255: »Kaj nam je Bog obljubil zaradi zasluženja Jez. Kr.?«

346: »Tudi mi smo dolžni izpolnjevati 10 zapovedij . . .«;

1. »ker razlagajo samo naravni zakon . . .«;

606: »Daritev sv. maše se daruje Bogu . . .«;

3. da zadostimo božji pravičnosti ter zadobimo milost kesanja in pokore in odpuščenje kaznij za greh (spravna daritev).

614: »Kaj moramo storiti pri mašnikovem obhajilu?« Pri tem vprašanju bi bilo treba otrokom povedati, da človek, ki ni v stanu milosti, ne sme obuditi duhovnega obhajila, ker bi s tem smrtno grešil — kakor je bilo brati v »Voditelju«!

644: »Pri smrtnih grehah se moramo posebno izpraševati: . . . 2. vsaj o tistih okoliščinah, ki spreminjajo njihovo vrsto . . .«

Pristavim še, da je posebno težaven nauk o blagoslovljih in še bolj o božjih (in 4 poglobitnih) čednostih.

V dodatku pa opomnim glede »jutranje molitve«, da bi želel, naj bi nam kdo podal prav poljudno in umljivo eksegezo teh besed: »Tebi v čast bodi vse, kar bom danes mislil in govoril, delal in trpel. Zato združujem vse to z namenom in za-

služenjem Jezusa, Marije in vseh svetnikov, in tako združeno tebi darujem.« Ta molitev je že v malem katekizmu, otroci se teh besed naučé, a kaj si mislijo, kadar jih izgovarjajo?

Toda končajmo o težavah, ki jih delajo vzvišene verske resnice same, posebno še z ozirom na duh našega jezika. Tem težavam se kateket ne more ogniti, z božjo pomočjo in temeljito pripravo pa jih premaga¹.

III.

Pri srcu so nam pa še nekatere težave, ki jih je kriva večinoma slovenska prestava, katere bi se torej morda dale nekako olajšati.

Vpr. 7: Ne morem se sprijazniti z izrazom »ne goljufati ne goljufan biti«, nem. »weder irren noch irreführen kann«; ali ni lepšega izraza?

21: »Vera je k zveličanju neobhodno potrebna; zakaj brez vere ni mogoče dopasti Bogu« — izraz »neobhodno« je otrokom neumljiv in je tudi preveč po nemškem prirojen, vpr. 571 in 722 ima mesto tega boljši izraz »neogibno«. Zelo moti otroka beseda »zakaj« v pomenu »denn«; naj bi se rabil razumljivejši »ker« — prigodilo se mi je, da je otrok trdovratno vpr. 145 tako-le bral vprašajé: »Jez. Kr. je trpel le kot človek; zakaj kot Bog ni mogel trpeti?«

Vpr. 29: »Da je en Bog; v malem in srednjem katekizmu pa se bere: »Da je Bog«;

45: Bog je z golj duh. Pa tudi angeli so vpr. 77 z golj duhovi (otroci navadno deklinirajo zgoli duhovi); nem. pa pravi: »Gott ist der reinste Geist«, »die Engel sind reine Geister«, torej v slov. pomanjkljivo;

56: »Bog je pripravljen in voljan«, na to besedo sem vedno zelo nevoljen; kajti »volján« pri nas nihče ne govori, »voljan« pa tudi ni prav. Ravno tako je za Štajerce kranjsko narečje še v nekaterih drugih slučajih sitna ovira, kakor

685 št. 3: »da je spovednik dolžán«, item 758.

828 št. 5: »Biti krotak in ponižen«;

471: ... »vseh nečistih misli in željâ«;

557: »Kaj je krst željâ« — lep in krepek je ta genitiv, a žalibog pri nas čisto neznan.

Lepe so tudi oblike: »grešé, želé, jezé, delé, položé, izpovedó«, a otroci se vsaj pri nas ob njih spotikajo.

350: »upati vanj, ga ljubiti in moliti« — otroci navadno izgovorijo: »upati vanjga, ljubiti in moliti«;

384: dasi mu je to mogoče, naj bi stal bolj znan izraz: »čeravno«.

692 in 693: »hodimo večkrat k spovedi«, tako mi ne spregamo.

643: »Kako si izprašujmo vest?«

842: »Zakaj goreče opravljajmo dela usmiljenja?« je sicer pravilno, pa bolj umljivo je z besedico »naj«.

101: ... »smo ga takorekoč podedovali — kak kamen spotike za prvence v katekizmu! Nemško »gleichsam« je 555 prestavljeno »nekako duhovni stariši« in

¹ Ako me kdo opozori, da imamo dve dobri slovenski razlagi katekizma, mu odgovorim: Križanič je dober, a tu pa tam vendar premalo temeljit. Veternik pa je za šolo preobširen in preučen.

797: ... »ker nam ta dar ni prirojen, temveč nam ga Bog podeli, ali rekel bi, vlije — oba izraza »nekako«, in »rekel bi« sta boljša kakor »takorekoč«.

71: »Bog stori ... da obstoji ves svet«, navadno si mislijo otroci = bleibt stehen. Istotako dvomljivo je

378: »Kaj so svetinjice?« Otroci mislijo na svetinjice; zakaj ni v okvirju besede »relikvije?« Nem. pravi: »Partikel n vom hl. Kreuze«, slov. pa »sv. križ Kristusov«, to že zaradi tega ni pravilno, ker celega križa Kr. ni.

326: »Kaj so božja pota« — v slov. je isti izraz za »Wallfahrt« in »Wallfahrtsort« — ljudstvo govori wallfahrten = romati.

205: »Škofom pomagajo ... mašniki, ki so jim podrejeni«. Nesrečen izraz! Mnogokrat sem opazil, da so se otroci pri tej besedi nasmehljali. Zakaj, to mi je jasno postalo, ko mi je enkrat učenec s svojimi besedami odgovoril: »Škofom pomagajo mašniki, ki so jih škof spodredili« -- factum, non fictum!

770 št. 2: Mali grehi ... »nam vzamejo mnogo milosti, ki bi nam jih sicer Bog podelil«, — česar še nimamo, to se nam ne more vzeti, Nem. pravi »verhindern«.

318: Zakaj se je pri angelovem češčanju v 2. odstavku izpustilo »Marija je rekla?« Res teh besed ni v latinščini, a ljudstvo jih sploh moli, in tudi nem. kat. ima: »Maria sprach: Siehe ...«¹

160: »Predpekkel je kraj, kjer so duše pravičnih, pred Kr. umrlih« — ta particip je za začetnika težaven;

352 št. 3: »nebriznost in malomarnost« v veri = Gleichgiltigkeit im Glauben — eden izraz bi zadostoval;

791 št. 2: »mutasti ali sodomski greh« — nikdar mi izraz »mutasti« greh ni ugajal — tudi Nem. ima samo »die sodomitische Sünde« — kaj ko bi tudi Slovenci na epiteton »mutasti« pozabili?

446 št. 1: »s krivo mero in vago«; hočemo torej pri stari »vagi« ostati?

629: Pri besedi »očitna spoved« naj bi se tudi pridejala beseda »konfiteor«, kakor je v nem.

580: »Podoba kruha in podoba vina je vse to, kar na kruhu in vinu zapazimo s telesnimi čuti: zunanja oblika, barva, okus, duh kruha in vina itd.« Kaj pa bi se namesto »itd.« lahko reklo, ko je že vse poprej naštet? Zato tudi nem. tega »itd.« nima.

817: »Sedmim poglavitnim grehom so nasprotne ...« 6. jezi potrpežljivost, a pri razlagi čednosti

823: pa je pozabil, da je poprej rekel potrpežljivost, in mesto tega vpraša: »Kaj je krotkost?

549, 570: »Podučen« se ne pravi več, ampak »poučen«, to je otrokom dobro znano;

489 ima čisto prav »pravičen vzrok«, a zakaj pa

498 »opravičen vzrok?«

¹ Od več strani se je že izrazila želja, naj se v »Zdrava-Mariji« opustita in zamenjata nepravilni besedi »Češčena« in »blažena«. Na to spremembo bi pa trebalo ljudstvo pripraviti. Naši nabožni listi bi naj prav poljudno razložili razlog spremembe, potem bi se naj sprememba vpeljala v molitvenike in v prakso, naposled v katekizem. Kakor se je ljudstvo privadilo spakedranim izrazom, tako se jih bo tudi odvadilo. Kar je prav, je prav; »magna est vis veritatis et praevalerebit« — bo tudi tu prej ali slej obveljalo.

382: »Ne imenuj po nemarnem božjega imena«. — Ali je res ta »po nemarnem« najboljši izraz?

Sedaj pa naj omenim še nekatere abstraktne samostalnice, katere je prelagatelj menda spregledal jih pretvoriti v glagole ali pridevnike, kakor sem že pri točki I. opomnil.

258: »Molitev je pobožno povzdigovanje duha k Bogu«. Ako ne bi bil izkusil, ne bi verjel, kako se mali učenčki mučijo s temi besedami. Bolj naravno bi bilo »Moliti se pravi, svojega duha pobožno povzdigovati k Bogu«;

524: postavitev po Jezusu Kr.;

638: pomnožitev, povrnitev, tako tudi

726: pomnožitev — to pač ni v duhu našega jezika.

V dodatku, kakor sem že pod I. omenil se nikakor ne morem sprijazniti pri molitvi 15. po poduku: »O Bog, kogar usmiljenje je neizmerno, in kogar dobrotja je neskončna« — Zakaj bi se ne napravil glavni stavek: »O Bog, tvoje usmiljenje je neizmerno itd.«

Molitev 13. v četrtek: ... naš Gospod J. K. se ni obotavljal izročiti se v roke sovražnikom — je nekak trivijalen izraz, ali se res ne da lepše izraziti »non dubitavit?«

Molitev 12. Škoda, da je samo molitev pri povzdigovanju, ne pa tudi pri drugih glavnih delih sv. maše, in naj bi bile enake kakor v Čede-tovem »Sv. opravilu«.

Molitev 17; Zakaj pri rožnem vencu niso naštetih stavki, ki se rečejo pri prvih 3 Češčenamarijah?

Pri izpraševanju vesti je pri 5. zapovedi nekako čuden izraz: »ali sem koga psoval?«

7. in 10. zapoved: »Ali sem drugim kaj vzel?« Nem. še pristavi: »Wan und wieviel?«

Slednjič še vprašam: Kdaj naj se pa prav za prav rabi »dolgi« kes pod št. 7? — In v katerem trenutku naj moli otrok pri spovedi: »O moj Bog! ti in vsi...« in pa »Prosim, duhovni oče, zveličavne pokore...?« Kako prakso imajo kateketi?

IV.

Vsak kateket je že opazil tiskovne pomote, ki so se vrinile v Mohorjevo izdajo katekizma.

438: »Šesta božja zapoved zapoveduje: 1. da moramo biti sposobni in sramežljivi.«

446 št. 3: kdor zahteva večje plačilo, kakor zahteva (recte zasluži) storjeno delo;

841 št. 6: iz dna odpustiti razžaljivcem.

* * *

Težaven je torej posel kateketov že samo glede predmeta samega. In vendar si bo kateket mnogokrat izkusil, da je otrokom kateketična ura najljubša, ali kakor sem nekje bral, kateketova ura naj bi bila otrokom med šolskimi predmeti to, kar je praznik med delavniki. Čim

nedolžnejši so še otroci, tem bolj se oklenejo kateketa in veronauka. Anima humana naturaliter christiana.

Naj omenim še eno misel. Dandanes se množijo šole in razredi silovito, in ž njimi raste tudi trud kateketov. Slišal sem že izgovoriti to misel: »Če bo tako naprej šlo, bodo morali posvetni učitelji tu in tam nadomestovati kateketa. Saj je veliko učiteljev, ki so usposobljeni katehizirati!« A Bog nas varuj, da bi prišlo do tega! Potem bi se utegnilo uresničiti to, kar se nam sedaj po krivici očita, namreč da bi postal veronauk čisto mehanično memoriranje.

Kje bo dobil učitelj tiste teologične izobrazbe, ki je potrebna, da se katekizem razlaga v duhu sv. cerkve, in kje tistega navdušenja in veselja, ki je za ta pouk potrebno, in brez katerega je katekeza muka za učitelja in učence!

Torej, kateketje, s sveto gorečnostjo na delo! Tudi katekeza naj napreduje z občnim napredkom. V to pa je treba temeljite priprave v bogoslovju, marljivega učenja v praksi, in svete ljubezni do neumrjočih duš naših gojencev. Naj bo »Voditelj« glasilo, v katerem bi kateketje priobčevali svoje izkušnje, svoje želje, svoje veselje in svojo žalost. Vivat sequens! A.

D. Ascetika.

Liber regulae pastoralis sancti Gregorii papae I., cognomento Magni.

»Ars est artium regimen animarum.« Pars I., c. 1.

(Dalje.)

5. Kako opominjati posle in gospodarje.

Posli naj se vedno zavedajo v ponižnosti svojega služabnega stanu, gospodarji pa naj ne izgubijo iz spomina, da po svoji naravi niso več od svojih poslov. Služabnike je opominjati, naj ne zaničujejo gospodarjev, in naj ne žalijo Boga s tem, da bi se njihovim naredbam prevzetno ustavljali; pa tudi gospodarjem je treba povedati, da grešijo v svoji službi zoper Boga, če tistih, ki jih imajo po službi za podložne, ne pripoznavajo po naravi za sebi enake. Oni naj se imajo za posle gospodarjev, ti pa se naj smatrajo za sohlapce svojih služabnikov. Onim je rečeno: »Hlapci, bodite pokorni svojim telesnim gospodarjem v vseh rečeh« (Kol. 3, 22) in zopet: »Hlapci, kateri so pod jarmom, naj svoje gospodarje vse časti vredne čislajo (I. Tim. 6, 1); — onim pa je naročeno: »In vi gospodarji, delajte ž njimi ravno tako in opustite žuganje, ker veste, da je njih in vaš Gospod v nebesih in da pri njem ni zunanje veljave ljudi (Efež. 6, 9).

6. Kako opominjati modre in nevedne.

Modre tega sveta je opominjati, da takorekoč pozabijo, kar vedo; nevedne pa je navduševati, da se naučijo, česar ne vedo. V onih je treba to podreti, da se imajo za modre; v teh je treba na tisto podlago zidati, ki jo že imajo v sveti modrosti; ker namreč niso prevzetni, imajo pripravljeno srce za duhovno stavbo. Z onimi se je truditi, da na modrejši način postanejo nespametni, da zapustijo krivo modrost in se učijo modre nespameti božje; te pa je priganjati, da se od tega, kar je nespametno bolj in bolj približujejo pravi modrosti. Onim piše sv. Pavel: »Ako se komu med vami zdi, da je moder na tem svetu, naj nespameten postane, da bo moder (I. Kor. 3, 18). Tem pa veli isti apostol: »Ni jih veliko modrih po mesu« (I. Kor. 1, 26), in zopet: »Kar je nespametno pred svetom, je Bog izvolil, da bi osramotil modrijane« (v. 27). One večkrat spreobrnejo modri dokazi, te pa navadno lažje lepi vzgledi. Sv. apostol, ki se imenuje dolžnika modrim in nespametnim, daje prvim umstven dokaz: »Ker pa govori o novi (zavezi), je staro storil poprejšnjo. Kar je pa zastarano in se stara, je blizu konca (Hebr. 8, 13). Tistim pa, o katerih se mu zdi, da bi jih vzgledi bolj vlekli, veli: Drugi so skušali zaničevanje in bičanje, in vrh tega verige in ječe; kamenjali so jih in preskušali, z mečem zaklani so umirali (Hebr. 11, 36, 37). In zopet: »Spominjajte se svojih predstojnikov, ki so vam govorili božjo besedo; in gledajoč na konec njih življenja, posnemajte njih vero« (Hebr. 13, 7). Tako skuša učenik z modrostjo one ukrotiti, te pa za posnemanje lepih vzgledov navdušiti.

7. Kako opominjati nesramneže, kako sramežljive.

Brezsramne in neolikane v njih neotesanosti zavrača bolj trda graja, olikane in sramežljive pa že modra beseda obrne na dobro. Oni še ne verjamejo, da so storili kaj narobe, če ne slišijo tega od višjih, te pa že obrne učenik na pravo pot, če jim njih krivdo le rahlo pokliče v spomin. Pri onih bolje doseže uspeh, če jih prime naravnost; pri teh se opravi več, če se jih na pogrešek, ki so ga storili, opomni nekako po strani. Surovo judovsko ljudstvo graja Gospod kar naravnost: »Tvoje čelo je bilo, kakor vlačugarske ženske; nisi se hotela več sramovati« (Jerem. 3, 3). Sv. Pavel prime Galačane kar naravnost: »O nespametni Galačani, kdo vas je premotil, da niste pokorni resnici. Ste li tako nespametni, da hočete, ko ste v Duhu začeli, zdaj v mesu končati« (Gal. 3, 1. 3)? Ko pa hoče dobrim Filipljanom nekaj resnice povedati, govori rahlo, nekako s sočutjem: »Veselil sem se pa silno v Gospodu, da vam je vendar zopet mogoče za me skrbeti, kakor ste že skrbeli; toda ste bili pridržavani« (Fil. 4, 10).

Tako hoče modri učenik zmote onih naravnost odkriti, te pa na njih neskrbnost bolj z lepim in rahlo opozoriti.

8. Kako opominjati predrzne, kako boječe.

Predrzni in ošabni, ki si mnogo domišljujejo, grajajo druge in jih zametajo, boječi pa, ki preveč mislijo na svojo slabost, postanejo radi obupni. Oni si domišljujejo, da so njih dela čisto kaj posebnega; ti mislijo, da je vse, kar storijo, brez vrednosti in zaničevano; zato so obupni in pobiti. Prav natančno je zatoj treba oceniti dejanja ošabnih, in jim dokazati, da morda prav to, kar jim preveč ugaja in s čemer se toliko ponašajo, nikakor ne ugaja Bogu. Sv. Pavel si še tudi drugače ve pomagati, če predrznim in ošabnim ne more lahko do živega, da bi jih privedel k spoznanju krivde. On vidi ošabne Korinčane, ki se nečejo drug drugemu ukloniti, in se eden imenuje Pavlovega, eden Apolovega, eden Kefovega, eden Kristusovega. Da bi jih modro v njih napuhu osramotil, jih prime na čisto drugi strani: postavi jim pred oči veliko pregreho prešestva, ki se je pri njih dogodila, ne da bi bila kaznovana. Sv. Pavel hoče reči: Kaj se imenujete v svoji ošabnosti privržence tega ali onega, če pa po svoji razuzdanosti in zanikrnosti kažete, da ne pripadate niti enemu niti drugemu!

Boječe, nežne pa lažje zopet privedemo na pravo pot, če modro poiščemo nekatere njihove dobre strani, tako, da ko nekaj na njih grajamo, tudi nekaj pohvalimo. Navadno vsaj več dosežemo, če omenimo njih dobra dejanja; in če so kaj storili, kar ni prav, je boljše, če stvar tako zasučemo, kot bi je ne bili dosedaj zapazili, ampak da želimo zavarovati, da se kje v prihodnje ne zgodi. Tako je storil razsvetljeni učenik narodov v listu Tesaloničanom; najprvo jih pohvali zavoljo njih vere in kreposti, potem jih pa previdno opominja, naj ne bodo preboječi. Piše jim: »Zahvaliti moramo vselej Boga za vas, bratje! tako kakor se spodobi, ker vaša vera bolj in bolj raste in se množi ljubezen vsakega vas enega do drugega; tako, da se tudi mi sami z vami hvalimo po cerkvah božjih zavoljo vaše potrpežljivosti in vere« (I. Tes. 1, 3. 4).

Ko jih tako pohvali in potrdi, jih pa kmalu za tem opominja: »Prosimo vas pa, bratje! po prihodu našega Gospoda Jezusa Kristusa in našega zbirališča pri njem: ne dajte se naglo odvrniti od svojega spoznanja in ne dajte se ostrašiti ne po duhu, ne po govorjenju, ne po listu, kakor od nas poslanem, kakor da bi bil že blizu dan Gospodov« (I. Tes. 2, 2). Skrbni in modri učenik pokaže najprej, kako čišla njih čednosti, da bi jih njegov naslednji opomin preveč ne potrl. Dela se kot bi še ne vedel, da so se že udali strahu zavoljo bližnje sodbe,

ker bi jih bilo tega sram; on govori le, kot bi jih hotel pred lahko-mišljenim prihodnjim strahom svariti in obvarovati.

9. Kako opominjati nepotrpežljive in kako potrpežljive.

Nepotrpežljivi ljudje se ne zatajujejo, ne brzdajo svojega duha, zato dostikrat nehote in zoper svojo voljo nagloma zabredejo v pregreške; strast jih žene v reči, katerih v treznih trenutkih nikakor ne poželijo, in torej storijo v naglici marsikaj, kar pozneje obžalujejo. Take nepotrpežljive in nepremišljene ljudi je opozoriti na to, da če si ne bodo prizadevali premagovati se, utegnejo zabresti tako daleč, da svojih pregreškov sploh ne bodo več spoznali. In še to, kar poprej mirno in previdno dolgo časa vstvarjajo, si potem v nepremišljeni naglici pokazijo. V svoji nepotrpežljivosti izgubijo čednost, ki je vsem drugim čednostim mati in varihinja — ljubezen. Zakaj pisano je: »Ljubezen je potrpežljiva« (I. Kor. 13, 4). In torej njih delovanje nima potrpežljivosti, tudi nima ljubezni. Nepotrpežljivost ukonča umsko čednost učenosti; je namreč naprotna besedam sv. pisma: »Moževa razumnost se spozna po njegovi potrpežljivosti« (Preg. 19, 11). Toliko manj učenosti imaš, kolikor manj si potrpežljiv; in toliko manj boš pri kom dosegel dobrega, kolikor bolj nepotrpežljivo prenašaš slabosti drugih.

Nestrpnost pa se tudi rada spremeni v ošabnost. Ker ne more trpeti zaničevanja ali ugovora, ji mora nadomestiti baharija, česar ne zmore dejanje in resnica. Zato je pisano: »Boljši je potrpežljivi (človek), kakor prevzetni« (Pridg. 7, 9). Potrpežljivi namreč rajši vse prenese, kot da bi razkrival, svoja dobra dela in lastnosti; nepotrpežljivemu pa je ljubše, če ga hvalijo celo za take lastnosti, katerih niti nima, kot da bi prestal le kako malo krivico. Sv. Pavel opominja: »Drug drugega bremena prenašajte, tako boste dopolnili postavo Kristusovo« (Gal. 6, 2).

Postava Kristusova je ljubezen edinosti, katero dopolnjujejo samo tisti, ki drugih sitnosti mirno prenašajo. Poslušajte nepotrpežljivi, kako je pisano: »Boljši je potrpežljiv, kakor močen človek; in kdor nad svojim srcem gospoduje, je boljši, kakor oni, ki mesta premaguje« (Preg. 16, 32). Neznatnejša je zmaga nad mestom, ki se premaga od zunaj, in mnogo slavnejša je zmaga, pridobljena v potrpežljivosti; tu namreč duh samega sebe kroti, sam se podjarmi sebi, ko se da brzdati potrpežljivosti. Čujte nepotrpežljivi, kaj pravi svojim izvoljenim božja resnica: »V svoji potrpežljivosti boste ohranili svoje duše« (Luk. 21, 19). Vstvarjeni smo namreč tako, da je pamet gospodovalka duše, in duša gospodovalka telesa. Duša pa izgubi brž svojo oblast nad telesom, kakor hitro izgubi pamet oblast nad dušo. Sam Gospod nas

je torej učil, da mora biti varhinja naše sreče potrpežljivost, ko nam je zapovedal biti pod njeno oblastjo. Kako nevarna je torej nepotrpežljivost, po kateri ne izgubimo samo tega, kar imamo, ampak celo to, kar smo. Slednjič naj poslušajo nepotrpežljivi, kaj jim pravi modri Salomon: »Bedak pokaže vsega svojega duha, modri pa odlaga in za prihodnje kaj prihrani (Prov. 29, 11).

Temu nasproti je opominjati potrpežljive, naj nad tem, kar na zunaj potrpežljivo prenašajo, v svojem srcu ne godrnjajo; da jim ne bode tolike žrtve potrpežljivosti, ki se kaže na zunaj kot najprijetnejša daritev, znotraj spridila kuga nepotrpežljivosti in jeze. Zakaj, če se tudi notranje mišljenje na zunaj ne pokaže, ga vendar božja pravičnost pretehta, in čim bolj se kaže na zunaj kot lepa čednost, tembolj se v duši razvija kot greh.

Torej nepotrpežljive opominjati, da si prizadevajo z ljubeznijo voljno prenašati, kar jim kdo prizadene, da ne bode njih čednost samo navidezna, in da se ne bode kje spremenila še celo v sovraštvo. Ko sv. Pavel pravi: »Ljubezen je potrpežljiva«, dostavi: »Je dobrotljiva« (I. Kor. 13, 4), da bi nas opomnil, da kogar moramo prenašati, mu naj tudi ljubezen in dobrotljivost izkazujemo. »Ljubite svoje sovražnike, dobro jim storite, kateri vas sovražijo, in molite za tiste, ki vas preganjajo in obrekujejo« (Luk. 6, 27). Pred ljudmi velja za čednost, kdor ima s sovražniki potrpljenje, pred Bogom pa je čednosten, kdor jih ljubi. Le tista daritev je Bogu všeč, katero na oltarju dobrega dela užge plamen krščanske ljubezni.

Torej potrpežljivost naj si prizadeva pridobiti vzlet božje ljubezni. Še drug pogrešek je, v katerega potrpežljivi semtertje zabredejo. Dogodi se, da jih tedaj, ko trpijo krivico ali ko poslušajo zbadanje, nič ne zabolí. Na zunaj kažejo potrpežljivost in jo lepo ohranijo tudi v srcu. Ko se pa pozneje spomnijo tega, kar se jim je bilo dogodilo, si začnejo to gnati k srcu; zdaj jih jame boleti, iščejo si priložnosti za maščevanje; krotkost, ki so jo kazali poprej v potrpežljivosti, se jim obrne zdaj v jezo in hudobnost. Kaj je temu vzrok? — Zviti sovražnik, ki se bojuje zoper dva; prvega ščuva, da razžali drugega; drugega hujska, da se naj zmaščuje zato. In žal, da se peklenškemu duhu to večkrat posreči. Opominjati je torej potrpežljive, da če razžaljenje mirno pretrpi, naj svoje srce po tej zmagi utrdijo in se ne dajo premotiti. Sicer bi le zvitemu sovražniku naredili tem večje veselje, ker bi se veselil zmage nad obema.

10. Kako opominjati dobrohotne, kako nevoščljive ljudi.

Dobrohotni naj se nad dobrim, ki ga ima bližnji, veselijo; naj pa ne pozabijo pri tem, da želijo isto tudi samim sebi. In ko radi

vidijo in hvalijo lepa dejanja svojega bližnjega, naj jih tudi sami pridno posnemajo, da ne bodo ostali sami brez plačila, in da se ne bodo nekdanj žalostni ozirali na tiste, ki v boju sedanjega življenja dosežejo venec zmage. Močno grešimo, če ne ljubimo dobrih dejanj svojega bližnjega; toda, tudi plačila si ne služimo, če tega, kar spoznamo za dobro, ne posnemamo; podobni smo ljudstvu v gledišču, ki mu tako ugaja govorjenje in vedenje igralcev, da jim samega veselja ploska; da bi jih pa kdo posnemal, mu ne pride na misel.

Nevošljivci naj pomislijo, kaka slepota je, nazadovati, ker drugi napreduje, kolika nesreča je, postati zato slabši, ker je drugi postal boljši. Ko bi pa dobrine drugih ljubili, bi jih sami postali deležni. Sveta vera nas je namreč postavila v medsebojno razmerje, kakor ude enega telesa. Vsak ud ima svoje drugačno opravilo, pa v tem, da drug drugega dopolnjujejo, postanejo eno. Tako pride, da noga vidi po očesu, da oko hodi po nogi. Ustom služi posluš ušes, in ušesom se daje v službo jezik; roke poživlja želodec in za želodec delajo roke. Namen udov našega telesa nas torej uči, kako naj se ravna naša duša. Sila grdo je torej drugače živeti, kot smo po svoji naravi ustvarjeni. Naša lastnina postane to, česar sicer ne moremo imeti, pa na drugih ljubimo in drugih last postane tudi to, kar drugi ljubijo na nas. Na tem naj spozna nevošljivec, kolike moči in veljave je krščanska ljubezen, ki napore in uspehe drugih ljudi, stori našo lastino brez našega truda. Poučiti je torej nevošljivca, da bo zabredel v zanjke stare kače, ako se ne varuje zavisti; zakaj: »Po nevošljivosti hudičevi je prišla smrt na svet (Modr. 2, 24). Ker si je sam nebesa zapravljal, zalezuje zdaj človeka, da bi svoje pogubljenje še s tujo nesrečo zvrhal. Naj se torej pove nevošljivcem, da bodo zabredli v svoji nevošljivosti iz enega zla v drugo še hujše. Če bi se ne bil udal Kajn nevošljivosti, bi ne bil postal ubijavec svojega brata. In če se človek uda v svojem srcu nevošljivosti, si siloma sam ukonča tudi, kar je sicer imel na sebi dobrega. Saj je pisano: »Zdravo srce je telesno življenje; nevošljivost je gnjiloba v kosteh (Preg. 14, 30). Po pregrehi nevošljivosti je dejanje gnjilo pred božjimi očmi, če se tudi na zunaj vidi krepostno.

11. Kako opominjati odkritosrčne, kako neodkritosrčne.

Odkritosrčne je pohvaliti, da si prizadevajo biti vedno resnični, opominjati pa jih je pri tem treba, da jim tudi včasih treba resnico zamolčati; zakaj ni vsikdar koristno, in včasih je še celo škodljivo, vsako resnico razodeti. Tudi Gospodu se je zdelo primerno, apostolom še nekatere resnice prikriti: »Veliko vam še imam povedati, pa zdaj bi še ne mogli tega nositi« (Jan. 16, 12). Priproste duše si torej

naj zapomnijo, da bodo, kakor se lažnjivosti hvalevredno ogibljejo, tako tudi v pripovedovanju resnice ravnale modro. Varno zavetje, v katero si postavi svoj sedež odkritosrčnost, naj čuva previdna modrost. »Želim, da ste modri v dobrem, in priprosti v hudem« (Rim. 16, 19). In večna modrost pravi: »Bodite modri kakor kače in priprosti kakor golobje« (Mat. 10, 16). Srca izvoljenih naj ohranijo golobjo priprostost in ob enem kačjo bistrroumnost in previdnost, da jih odkritosrčna priprostost obvaruje hudobije, in bistrroumna modrost tuje zvičajne zapeljivosti.

Neodkritosrčne je opozoriti, v kako zadrego in težavo da jih spravlja njih neznačajnost. Kak strah, kako skrb imajo, da bi ne bili osramočeni, če pride kaj na dan, kar so poprej tajili. Kakor skrije jež v nevarnosti svojo glavo in svoje noge in se ves zviže v klopčič, tako se zviža zvijačen človek, ako ga kdo vjame v kaki krivici.

Naj torej pomnijo besede sv. pisma: »Kdor hodi naravnost, hodi varno; kdor pa svoja pota pači, bo prišel na dan« (Preg. 10, 9). In zopet: »Sveti Duh krotitve beži od hinavca« (Modr. 1, 5). *J. Čede.*

(Dalje prihodnjič.)

III.

Cerkveni letopis.

1. Odloki za beatifikacijo. — 2. Reforme. — 3. Petdesetletnica razglasenja brez. spočetja D. M. — 4. Loisy. — 5. 1300letnica smrti sv. Gregorija. — 6. Vzhodna cerkev.

1. Odloki za beatifikacijo. Na praznik sv. treh kraljev in dne 21. svečana so se razglasili odloki za beatifikacijo Marka Križevčana in njegova dva tovariša Stef. Pongracza in Melh. Grodzieckega, katere so l. 1619 7. septembra ubili kalvinci v Košicah (Kaschau) na Ogrskem, in pa za devico Orleansko. Prvim trem je priznано mučeništvo ter izrečeno: »Tuto procedi posse ad solemnem Venerabilium servorum Dei . . . Beatificationem.« Marko je rodom Hrvat, rojen v Križevcu krog l. 1580, pozneje je bil kanonik Ostrogonski. Vsled nebriznosti odločujočih hrvaških krogov bi si ga bili skoro prisvojili Madžari, vendar je še nekdo pravčasno opozoril, da je Hrvat, ter se sedaj to v odloku izrecno poudarja: »natus Crisii, Croatiae in urbe principe«. Slovesna beatifikacija se bo vršila najbrž 8. decembra 1904.

2. Reforme. Sv. oče Pij X. prav krepko izvršuje svoj izrek: »Postulant actionem tempora nostra«. O njegovi velevažni odločbi glede cerkvene petja poročamo na drugem mestu. Začeti hoče od glave, posebno pozornost obrača na Rim in na Italijo. Njegova navodila za krščansko demokracijo, o katerih so poročali politični časniki, so namenjena naravnost Italijanom. V rimski škofiji je obnovil kanonično vizitacijo, katere prej že

skoro 100 let ni bilo, zaukazal je novo razdelitev rimskih župnij, z »motu proprio« dne 28. januarija je združil zbor za odpustke in sv. ostanke z zborom za sv. obrede, tudi sicer se v kratkem preosnujejo razni kurijalni uradi in celo vaticanska straža. Tudi finančna uprava se preosnuje in bolj osredotoči, da se onemogočijo zlorabe, ki so se doslej večkrat godile. — Že pod rajnim papežem je bila imenovana komisija, da pregleda in popravi brevir. Pij X. bo segnil še dalje. Vsi nehistorični priveski v legendah se izpusté, pomnožili se bodo oficiji »de tempore« ter ob enem skrajšali, zlasti naj psalmi — »srce biblije« pridejo bolj na vrsto. Preosnova brevirja je izročena slavnima zgodovinarjema H. Grisarju in Duchesne-u. Tudi kodifikacija cerkv. prava pride v kratkem na vrsto.

Biblični komisiji, ki jo je bil ustanovil že Leon XIII., je z apostolskim pismom dne 23. febr. 1904¹ izročena nova, važna služba. V začetku tega pisma poudarja sv. oče, da ga zavest apostolske službe opominja, popšejevati bolj in bolj v duhovščini proučevanje sv. pisma, zakaj ravno ta vir božjega razodetja se dandanes najbolj spodkopuje. — Z biblično komisijo v Rimu bi se naj po želji prejšnjega in sedanjega papeža ustanovila visoka šola za biblične nauke, ker pa to sedaj še ni mogoče, daje sv. oče omenjeni komisiji pravico, podeljevati akademiške časti in sicer licencijati in doktorat iz sv. pisma. Pogoji za to so:

I. Le svetnim ali redovnim duhovnikom se morejo podeliti te časti. Kandidat pa mora že imeti bogoslovni doktorat iz kakega vseučilišča, ki je od apostolske stolice potrjeno.

II. Kandidati za licencijati ali doktorat se morajo podvreči ustnemu in pismenemu izpitu; stvarno določi natančneje komisija.

III. Komisija določi najmanj pet izpraševalcev in sicer izmed konzultorjev, le pri licencijatu se sme to poveriti tudi drugim sposobnim možem.

IV. K izpitu za licencijati se sme pripustiti kandidat hitro po doseženem doktoratu bogoslovja, k izpitu za biblični doktorat pa šele leto dni po licencijatu.

V. Za doktorat sv. pisma mora kandidat pismeno izdelati tezo, katero si sam izbere in jo odobri komisija, potem jo pa mora v kakem rimskem zavodu brati in braniti.

Škofom se priporoča, da se v prid svojih škofij okoristijo s to naravo ter izmed svoje duhovščine izberejo sposobne može, zlasti one, katerim mislijo poveriti biblično profesuro v bogoslovnih učiliščih.

3. Petdesetletnica razglašanja brez. spočetja D. M. Delajo se različne priprave v raznih škofijah, da se dostojno proslavi »marijansko leto«. Sv. oče Pij X. je 11. febr. izdal okrožnico, v kateri govori o tej pomenljivi 50letnici ter je ob enem razglasil izvenreden jubilejski odpustek, katerega se verniki udeležijo v Rimu od 1. postne nedelje do 2. junija t. j. praznika sv. Rešnj. Telesa inclus., ako obišejo trikrat eno izmed 4 glavnih rimskih bazilik ter molijo po namenu sv. očeta za prostost sv. cerkve in apost. stolice, za spreobrnjenje grešnikov in krivovercev ter za slogo kršč. vladarjev in edinost med kršč. ljudstvom in sprejmejo sv. zakramente. Po drugih krajih dobé verniki ta odpustek v istem času ali pa v treh mesecih, katere določijo posamezni škofje, a pred 8. decembrom, ako obišejo trikrat stolno, oziroma župnijsko ali vsaj glavno

¹ L' Osservatore Romano Nr. 52. dne 5. marca 1904.

cerkev dotičnega kraja ter molijo na isti namen itd. Spovednikom se za čas jubileja podeli posebne pravice, spremeniti naštete pogoje v druga dobra dela, odvezovati od pridržanih grehov in kazni in foro conscientiae ter spreminjati obljube (izvzemši obljubo čistosti, redovniško in ono, ki je sprejeta od tretje osebe).

V lavantinski škofiji je postni pastirski list ves posvečen brezmad. spočetju D. M.; opisuje slovesno proglašenje dogme l. 1854 in razlaga ter dokazuje dogmo iz sv. pisma, očetov, bogoslovcev, cerkvene prakse in z vero razsvetljene pameti.

Iz verske resnice brezmad. spočetja izvaja praktične, npravne nauke: ostudnost greha pred božjimi očmi, utrjenje vere v temeljne resnice krščanske vere, zlasti pa češčenje in otroško udanost do Marije D.

V proslavo 50letnice naj bi se v škofiji vršile razne pobožnosti in svečanosti, kakor misijoni, tri- in devetdnevne, procesije k Marijinim svetiščem v škofiji itd. Tudi prvo sv. obhajilo otrok se naj posveti Mariji. O prazniku brezmad. spočetja pa se naj vsa škofija posveti Materi božji.

Slično naroča za ljubljansko škofijo uradni list (št. X, 1903), kjer se še posebej namerava meseca avgusta slovensko romanje v Lurd in se priporoča udeležba na kongresu Marijinih družb v Rimu; pisatelji in založniki bi pa naj svoje knjige o Devici Mariji priposlali ordinarijatu, da se pošljejo v Rim, kjer se po sklepu kardinalskega odbora ustanovi svetovna Marijanska knjižnica. Postni pastirski list za ljublj. škofijo pa tudi razlaga versko resnico brezmad. spočetja D. M.

4. Loisy. V zadnji številki smo v književnem razgledu kratko poročali o francoskem biblicistu Alfredu Loisy. Med tem je dne 23. decembra m. l. pet njegovih spisov prišlo na indeks, in sicer: *La religion d'Israël, L'Évangile et l'Eglise, Études Évangéliques, Autour d'un petit livre, Le quatrième Évangile*. Kakor so časniki poročali, se je Loisy podvrzel, toda oblika, v kateri je izrazil svoje podvrženje, da se v Rimu ni sprejela.

5. 1300letnica smrti sv. Gregorija. Razen 50letnice razglašanja brezmad. spočetja D. M. se vrši letos v Rimu prav slovesno še druga znamenita obletnica. Dne 12. marca 1904 je namreč poteklo 1300 let od smrti papeža Gregorija Velikega († 604). Svečanosti se vršé 7, 8, 9. aprila ter so povabljeni v Rim učenjaki vseh narodov, katerih študije se sploh v kakem oziru nanašajo na Gregorija V. Cerkvene slovesnosti se bodo vršile v vseh onih rimskih cerkvah, ki imajo kak spomin na tega papeža. Vršek cele slavnosti bo slovesna papeževa maša v Petrovi cerkvi dne 11. aprila. Velikanski zbor iz vseh rimskih seminaristov in redov bo proizvajal glasovito Gregorijansko mašo »de Angelis«. Znani umetnik D. Lorenzo Perosi bo po one dni prvokrat proizvajal veličasten nov oratorij »Poslednja sodba«.

F. K.

6. Vzhodna cerkev. Rusi si prizadevajo, da bi si ohranili vodilno ulogo med pravoslavniimi kristjani. To izkušajo doseči s pomočjo zunanje ruske politike in s pomočjo duhovnih akademij. Vsaka duhovna akademija ima nekoliko prostih mest za Srbe, Bolgare, Grke, Sirijce, Kaldejce i. dr. Tako se doseže, da se nahaja v vsaki razkolni cerkvi nekoliko učenih cerkvenih dostojanstvenikov, ki so se izobrazili v Rusiji. — V zadnjih letih se je med Rusi nekoliko ohladilo zanimanje za balkanske narode, ker pri njih niso dosegli mnogo uspehov. Kakor je Rusija imela pri tem politiške

interese, tako so se tudi balkanski narodi začeli odvracati od Rusije, ako od nje niso dobili pričakovane politiške pomoči. Ruski duhovnik pri poslaništvu v Carigradu, arhimandrit Jona je o tem napisal knjižico »Svět s Vostoka« (Luč z Vzhoda). Arhimandrit Jona pravi, da Rusi premalo cenijo pravoslavne narode v turškem cesarstvu. Cerkveno življenje in duhovska izobrazba pri teh narodih ni tako nizka, kakor se v Rusiji misli; zato ti narodi niso tako majhnega pomena, kakor o njih mislijo v Rusiji. Dozdaj so balkanski narodi vedno z zaupanjem obračali oči v Rusijo in od nje pričakovali politiške in verske opore. Zdaj so pa začeli pri zahodni Evropi iskati pomoči in s tem postali tudi vzprejemljivi za »katoliške agitacije«. Naj se torej Rusi začno zopet živeje zanimati za pravoslavje v Turčiji, dokler je še čas; zakaj pravoslavni kristjanje pod turško vlado nimajo sami dovolj moči, da bi se mogli dolgo braniti pred »katoliško agitacijo«.

Res je nastalo v drugi polovici prošlega leta v Macedoniji znatno gibanje za zedinjenje s katoliško cerkvijo. Bolgarski in ruski listi so že večkrat opozarjali na »resno nevarnost«, ki preti pravoslavju v Macedoniji. Francoski katoliški listi so pričakovali mnogo uspehov za katoliško cerkev in pozivali Francoze, naj pomagajo Macedoncem in lajšajo njih bedo, da s tem pospešijo gibanje za unijo. Vendar pri vsem tem gibanju igrajo glavno ulogo časni in politiški nagibi. Macedonski vstaški voditelj Sarafov se je v Rimu dovolj jasno izrazil, da so politiški nagibi podlaga temu gibanju. Drugi vstaški voditelj Čoncèv je pa Ruse opozarjal na nevarnost, ki preti pravoslavju. Videti je, kakor da bi bila vsa stvar le dogovorjeno politiško koristolovstvo, vendar stvar ni brez pomena. Ako bi mogli katoliški misijonarji bedno ljudstvo še o pravem času primerno poučiti in mu preskrbeti dobrih duhovnikov, bi gotovo dosegli nekoliko uspeha; ako se pa to ne posreči, potem za sedaj ni mnogo pričakovati. Saj je bilo okoli l. 1860 med Bolgari še mnogo večje gibanje za unijo (tudi iz politiških nagibov), a nazadnje se je vsem naporom katoliških misijonarjev komaj posrečilo rešiti nekoliko ostankov unije.

V Rusiji se je v prošlem letu z veliko živahnostjo razpravljalo vprašanje o zedinjenju starokatolikov s pravoslavno cerkvijo; celo učenci duhovnih akademij so v svojih znanstvenih disertacijah reševali taka vprašanja. Rusi so needini, ali naj bi smatrali starokatolike za pravoverne ali ne; že z ozirom na starokatolike je moralo prevladati prvo mnenje, toda s tem stvar še ni rešena. Med samimi starokatoliki je le majhna stranka za zedinjenje; poleg tega pa nastanejo cerkveno-pravna vprašanja, katerih skoraj ni mogoče rešiti. V »Hristianskem Čteniu« (december 1903) je Kerenskij, profesor duhovne akademije v Kazanu, jasno razložil, da so sedaj še na obeh straneh nepremagljive težave, vendar pravi, da s tem še ni izgubljeno vse upanje na zedinjenje. Iz vsega je videti, da ruski vodilni krogi iz cerkvenopolitiških ozirov želé, da se to vprašanje razpravlja. Nam se sicer čudno zdi, kako se morejo Rusi tako vnemati in zanimati za malo peščico starokatolikov, s katerimi v zahodni Evropi nihče ne računa. A globlji razlog vsega tega je ta, da ruska cerkev posebno iz versko-kulturnih ozirov potrebuje zveze z zahodno Evropo. Dosedaj so se Rusi v bogoslovski znanosti opirali posebno na protestante; a kolikor bolj se širi med protestanti racijonalizem, toliko bolj nevaren je za Ruse vpliv protestantskega bogoslovja. Rusi to dobro vedo, a verskokulturne zveze

z zahodno Evropo ne smejo in ne morejo pretrgati, ako hočejo, da se ruska cerkev udeležuje evropske kulture; zato se oklepajo starokatolikov, anglikancev, sploh vsake slabotne bilke, samo da se ne bi bilo treba očitno zateči h katolikom po versko-kulturno pomoč. (Sicer ruska bogoslovska literatura ne prezira popolnoma katoliške; tako je n. pr. na rusko prevedena Hettingerjeva apologija in Vigorouova bibliška učna knjiga, a to so le posamezni pojavi.) Ako bodo katoličani vedno na straži, pripravljeni in primerno oboroženi za vsak slučaj, bodo gotovo polagoma mogli nekoliko izrabiti ta položaj ruske cerkve, da bi se polagoma med Rusi vsaj nekoliko ublažili glavni predsodki proti katoliški cerkvi, da bi bilo vsaj v nekaterih skupnih stvareh mogoče z njimi občevati in o njih mirno in dostojno razpravljati; tako bi se doseglo nekako zблиžanje, glavni pogoj za nadaljnje delo za zedinjenje.

Rusi se pa tudi vedno bolj zanimajo za svoja notranja cerkvena vprašanja. Z največjo skrbjo jih navdaja to, da je začela demoralizacija in nevera že prodirati tudi med najnižje sloje. Da bi se versko in нравno okuženje ne širilo med preprostim narodom, zato je treba skrbeti za dobro verskonravno vzgojo in izobrazbo preprostega naroda in inteligence. To nalogo pa more vršiti le duhovstvo s primerno izobrazbo. Zato je duhovska izobrazba zdaj eno najvažnejših vprašanj v Rusiji. V zadnjih desetletjih se v Rusiji mnogo stori za duhovsko izobrazbo; splošno razširjeno mnenje o nevednosti ruske duhovščine je jako pretirano. Vendar duhovščina ni kos svoji kulturni nalogi, ker je izobrazba v duhovnih učiliščih in semeniščih nepraktična in današnjim razmeram neprimerna; najslabjša je dogmatska izobrazba, ki je najvažnejša. Zato je velika nevarnost, da posebno nižje duhovstvo popolnoma zanemari nadaljno bogoslovsko izobrazbo. Ruski bogoslovski časopisi obširno razpravljajo vprašanje, kako bi se duhovstvo, ki je bolj oddaljeno od kulturnih središč, moglo posebno s pomočjo duhovskih knjižnic nadalje izobraževati in si vsaj ohraniti in poživiti semeniško izobrazbo. Drugo važno vprašanje je času primerna preosnova učnega načrta v duhovskih učiliščih in semeniščih. — Ni dvoma, da se bode v Rusiji v nekoliko letih bogoslovsko izobrazba duhovščine precej visoko povzdignila. Ruske duhovne akademije so v zadnjih desetletjih toliko napredovale, da se lahko primerjajo z najboljšimi zapadno-evropskimi bogoslovske fakultetami; posebno za pozitivne stroke (bibliške vede, cerkvena zgodovina in pravo) imajo učene profesorje, ki se lahko merijo s prvimi katoliškimi in protestantskimi učenjaki. Med ruskimi cerkvenimi dostojanstveniki je mnogo učenjakov prve vrste. Vse to bode v zvezi s kulturnimi zahtevami našega časa vplivalo, da se bode tudi izobrazba nižje duhovščine povzdignila. Zato bi bilo popolnoma napačno, če bi katoličani podcenjevali svojega nasprotnika in se zanašali na nevednost pravoslavne duhovščine. Bliža se čas, ko bode temeljitejša izobrazba o razkolni cerkvi katoličanom neobhodno potrebna in ko bomo potrebovali nekoliko več strokovnjakov o vzhodnem cerkvenem vprašanju, ako mislimo na kako delo za zблиžanje in zedinjenje.

F. Grivec.

Misijonski obzornik.

Azija.

Mezopotamija. Po krvavih izgredih l. 1895., v katerih je turški fanatizem zahteval do 1000 armenskih žrtev, je kapucin o. Celestin na mi-

sijonski postaji Malatia obnovil cerkvico, šolo in sirotišče. Krščanska občina šteje okrog 400 duš. Vkljub gorečim pridigam in krščanskim naukom o. Celestina, vkljub dobremu obiskovanju šol, vendar ni zaznamovati nobene spreobrnitve. Edina tolažba misijonarjev je, da se je bolj utrdilo krščansko življenje, da verniki pogosteje prejemajo sv. zakramente in Marijo od dne do dne pobožneje in zaupneje častijo. O. Celestin se veliko trudi, da bi izgubljene ovčice spravil v hlev nebeškega pastirja, ampak mnogo zaprek mu delajo nesrečni predsodki, kateri so se ljudstvu vcepili že od zgodnje mladosti in se zdaj še bolj širijo in utrjujejo s protestantskim tiskom, kakor malomarni in brezbrizni nauki, da so vse vere enako dobre, da vera v Kristusa zadostuje. Priznavajo sicer resničnost nauka Kristusovega, spreobrniti se neče nihče. »Imajo oči, pa ne vidijo, imajo ušesa, pa ne slišijo.« — Kdor namerjava postati katoličan, tega napadajo kakor divje zveri in mu z žuganjem vzamejo ves pogum. Ker bivši misijonski učenci radi zahajajo v armensko katoliško cerkev poslušat božje besede, so omikani razkolniki sklenili, tudi v Malatiji otvoriti takozvani 'lusanar' (lusara = razsvetliti). Vsako nedeljo zvonijo in vabijo ljudstvo in zbranim razlagajo in zagovarjajo svoje nespametne verske nazore. Iz tega je razvidno, kako močno se je vgnezdil protestantizem med Armenci. Mnoga mesta imajo svoje lusanare, tako Siwas, Tokat, Amosia, Erzerum, Muš, Diarbekir, Karput, Adana, Aintab, Maraš, Cezarea, Angora in druga. Pri teh predavanjih se nasrkajo njih duše krivoverstva, kakor njih želodci žganja. Geslo lusanaristov je: Narod in vera. Vera naj služi le kot sredstvo, da se ohrani rod. V sili se mora vera celo žrtvovati v prid narodnosti. Protestanti si zlasti mladino trudijo pridobiti za se. Češčenje Matere božje in svetnikov zatirajo, tudi križ bo moral iz cerkve. Nasilstvo protestantizma bo mogla zabraniti le pobožna molitev in razširjanje dobrih knjig in časnikov. — Dve šoli obiskuje 300 otrok. — Dober tovariš o. Celestina je br. Andrej, ki z njim deli veselje in žalost. L. 1902. je bilo posebno veliko trpljenja prineslo. Kuga je davila. Br. Andreja so turški vojaki očitno napadli na cesti ter kruto ravnali z njim. O. Celestin je padel s konja in se poškodoval. — Velika nesreča so mešani zakoni, vsled česar se mnogo katoličanov izgubi. — Težave in zapreke so tukaj pač res velike, zato je vsega priznanja vredna vstrajnost kapucinov na tej postaji.

Kitajsko. V mestu Siu-čeu-fu v provinci Kiangnan stoji dobro obiskana katoliška kapela in misijonska hiša, katero domačini imenujejo Yangleu (stolp Evropejca). O. Gain poroča o ljubeznivi božičnici, h kateri Kitajci v dežu in snegu po slabem potu prihajajo do 60 km daleč k polnočnici. Trideset vasi je bilo zastopanih in vsakdo je prinesel po en zavitek sveč. Med polnočnico so verniki dajali svojemu veselju duška s pokanjem in umetalnim ognjem. Ljudstvo je ubogo in nekako čuti, da je Božič prav njegov praznik, da ima pri jaslicah isto mesto, kakor pastirci v Betlehemu. Šolski otroci so prednašali svoje kitajske božične pesmi s spremljanjem godbe. Že na vse zgodaj privre ljudstvo zopet v cerkev, da bi prisostvovalo še drugi in tretji daritvi. — Tri dni pozneje pride neznana ženska in hoče govoriti z misijonarjem. Bila je kristjanka, krščena na ime Neža. Petdesetletna žena ima dva otroka, ki sta oba dobra katoličana. 28letni sin, ki prisiljen mora vedno spremljati mandarina, se odločno brani nositi predmete, ki so v zvezi z nevero ali krivo-

verstvom. Vprašan po vzroku, odgovarja kratko: »Neroden sem in se bojim, da bi pobil te reči«. Vzame si vsakokrat kakega dečka za nosača. — »Kako pa si prišla sem«, jo vpraša misijonar. — »Oče, to je naredil tien-ču-tüse' (ljubi Bog). V predpretekli noči me je strelba vzbudila iz spanja. Vse prebivalstvo je bilo vznemirjeno. Sosedje, ki so šli pozvedovat po vzroku, so govorili: Godi se to pri Yang-leu (Evropejci). Mnogoštevilno so zbrani in opravljajo svoje ponočne molitve. — Dasi sem se zopet vlegla v postelj, vso noč nisem mogla zatisniti očesa. Molila sem do ranega jutra in v tej molitvi so se mi porajali stari spomini, zlasti mi je živo stopila pred oči polnočnica, katere sem se udeležila pred mnogo mnogo leti. Oh, ko bi bil tukaj pri teh Evropejcih tudi duhovni oče! Minilo je že 18 let od moje zadnje spovedi. Kakor hitro se je začelo dani, sem vstala in šla iskat duhovnika. Sešla sem se s šolskimi deklicami, pridružila se jim in tako sem prišla k službi božji. Slišala sem svete pesmi, oh, bile so pesmi, znane mi iz mladosti, molitve moje domovine Song-kiang. Po končanih večernicah, kjer sem po tolikem času zopet prejela sv. blagoslov, so me pobile vroče solze. Šla sem z deklicami v šolo ter se predstavila učiteljici. Le-ta pa, častiti oče, me je pripeljala k vam.« — Kako čudovito vendar kliče Jezušček zgubljene ovčice k svojim jaslicam! Že na praznik sv. Treh kraljev je prišla stara Ku-tsen-se (Nežka) k sv. spovedi in je prejela vsa srečna prvo sv. obhajilo. Kmalu nato je prišel njen zet, učitelj, in je prosil vsprejema med katehumene. Svojim 25 tovarišem je vzor.

Apostolski vikarijat Čeki ang. Dasi ima katoliški misijon po mestih in večjih krajih že lepe cerkvice in zavode, morajo misijonarji na deželi britko občutiti, kaj je apostolsko uboštvo. Apostolski vikar, lazarist msgr. Reynaud, je prehodil svojo vladikovino. Iz njegovega poročila povzamemo sledeče: »Iz katakomb smo se povzdignili v parme«, ta vtis je napravila nanj višjepastirska vizitacija. Kapele novih krščanskih občin so resnično tako nizke, ozke in temne, da v njih ni mogoče dostojno opravljati službe božje. Niti stati se ne more po koncu. »Ako sedé pridigujem, ne vidim poslušalcev; ako vstanem, imam gotovo tram pred očmi ali pred usti. Veliko truda stane, da človek v tem tramovju govori vsem poslušalcem razumljivo.« Med birmovanjem mora nositi infulo, mora se vsesti ravno v sredino kapele pod sleme; potem še velja. Sicer pa je redko prišel iz takih kapel brez bulic na glavi. — Velika težava za škofa je bila neukrotljiva radoznalost kitajska. Ljudstvo, ne izvzemši paganov, hoče na vsak način videti velikega moža. Ta gnječa je neznosna. Vsak prostorček je napoljen in vsakdo se brani pred drugimi sitneži, tako da ves božji dan ni miru, in da je sila težko pomiriti ljudstvo toliko, da se more obhajati služba božja in oznanjevati krščanski nauk. Paganov se je spreobrnilo več kakor pred preganjanjem. V distriktu Veng-ču imajo 500 novokrščencev, med tem ko prej nobeno leto njih število ni preskočilo 300. Bogata žetev zahteva tudi parm, v katere se naj spravlja snopje, spreobrnjenci morajo imeti kapele. Da, dostojna kapelica je morski svetilnik za vse okoličane, je srce krščanske občine, iz katerega se pretaka topla, oživljajoča kri po žilah. »Zato pa«, tako sklepa škof, »nam je treba kapel! Kapel, da se Bog dostojno moli in časti, kapel, da se pridobe pagani, kapel, da so spreobrnjenci pod varno streho.«

Indija zahodna. Kapucin o. Bernard poroča, kako strašno je lansko leto razsajala kuga v Indiji. V mesecih svečanu in sušcu je na

teden zahtevala 25.000—30.000 žrtev. Najhuje je morila v Bombayu, v centralnih in severnih provincijah. Nevenljivih zaslug so si pridobile usmiljenke iz Genta. — Nekega večera zvem, tako poroča, da je neka družina zapustila svojo hišo, kjer že dva ali tri dni leži okužena žena brez vse pomoči. Takoj se z bratom Idesbaldom napotim tje. Pri vstopu naju hoče zahlipniti strašen smrad. Takoj sem vedel, kaj to pomeni, premagal sem se in vstopil. V kotu najdem s cunjami zakrito mrtvo truplo, ki je ležalo na golih tleh. Pri nogah je stal vrč vode. Smrad je bil neznosen, ker je mrlič že zapadel trohnobi. Komaj sem dotaval do vrat, kjer sem se nasrkal čistega zraka. Drugo jutro pa nekaj pogumnih kristjanov pokoplje mrliča. Čudežno je, da ni nobenega izmed njih pograbila grozna morilka, dasi so trohneče truplo nosili na ramah na pokopališče. Bog je očitvidno poplačal krščansko delo usmiljenja. O umrli ženi sem zvedel to-le: Ko jo je pograbila mrzla roka morilke, je dejala svojemu sinu: »Kuga me je napadla, umreti moram; ostali, ki prebivate v tej hiši, bežite na prosto; pristavite mi vrč vode in pustite me, da umrjem mirno.« »Žal, da sem zvedel prepozno o njej, da bi njeno dušo rešil za nebesa!« — V neki družini je zbolel oče. O. Bernard ga spove in mu obljubi, da mu drugo jutro prinese sv. popotnico ter mu podeli tudi sv. poslednjo olje. Nad novico, da pride sam Zveličar v hišo, se je 14letna hčerka tako razveselila, da je v najhujši vročini v potu svojega obraza belila stene revne bajte. Mimoidoča sestra Wilfine jo vpraša, zakaj neki to dela? »O mensahib, ljubi Bog pride jutri k nam, moramo ga lepo vsprejeti!« — »Ampak ti boš zbolela vsled tega napora v tej žgoči vročini!« — »O, patrisahib nas bo jutri blagoslovil z Najsvetejšim in to nas bo obvarovalo kuge.« Ubogi otrok, svojo gorečnost je moral drago poplačati; že drugi dan se je je lotila kuga; toda Bog se je usmilil globokovernega otroka in ga otel smrti. Revna Indija, tako bogata in lepa, a tako neizrekljivo nesrečna! Verniki se uče tako prav iz srca klicati: »Kuge, lakote in vojske, reši nas o Gospod!«

Nadškofija Kalkutta. V misijonu deluje 166 jezuitov, 133 katehistov in 96 učiteljev. Poleg 23 cerkvic je 295 kapelic, 75 deških, 20 dekliških in 42 mešanih šol, katere obiskuje 8047 otrok. Razen tega so še tri nedeljske šole. — Tudi karmeliti delujejo zelo požrtvovalno. Apostolski delegat za vzhodno Indijo, msgr. Zaleski jih je v svojem govoru v Travandrumu javno pohvalil, rekoč: »Travancor in Kochin imata nad 1000 katoliških šol, v katerih se poučuje 4000 otrok. Nobena škofija v Indiji se ne more ponašati z večjim številom ljudskih šol, kakor ta, ki je izročena karmelitom.

Pondicherry. Ljuti sovražnik sv. cerkve Combes je izvil iz rok višjo mestno dekliško šolo sestram sv. Jožefa iz Cluny. Sedemdeset let je šola pod njihovim modrim vodstvom lepo napredovala in si pridobila slavno ime. Ko se je šola laicizirala, je vzbudilo to občno ogorčenje med ljudstvom in vsled pomanjkanja učenk bo šola prenehala.

Birma. Dne 6. sept. 1903. je umrl pri Sv. Ivanu blizu Mandalay 39letni o. Ivan Wehinger, v hiši gobavcev, sredi svojih »otrok«, kakor je vedno imenoval gobave sirote. Rojen v Dornbirnu na Predarlškem l. 1864. je vstopil v pariško misijonsko semenišče, od koder je prišel l. 1889. misijonarit v Birma. Z nenavadno gorečnostjo in požrtvovalnostjo se je zavzemal za nesrečne gobavce. Vzorno urejena bolnišnica za gobavce pri

Sv. Ivanu je popolnoma njegovo delo. Naprosil je denarja za zidanje, spravlil je sestre tje in je bil do svoje prerane smrti oče zavodu. Njegovo usmiljeno srce je našlo tudi posnemovalcev: splošno se je začelo bolj skrbeti za gobave bolnike v britski koloniji. To je priznala tudi britska vlada. Zlasti je pokojnika visoko spoštoval vice-kralj Indije Lord Curzon. Podaril mu je red; ob njegovi smrti pa je brzojavil namestniku Birme: »Obveščen o smrti o. Wehingera, katerega novo bolnišnico za gobavce sem l. 1901. osebno otvoril, sem močno potr. Bil je izboren, požrtvovalen mož. Ž njegovimi prijatelji in sorodniki občutim zgubo, ki je zadela zavod s smrtjo svojega občudovanja vrednega predstojnika.« Naslednik o. Wehingera je o. Lafon.

Mongolija. Ortos-misijon. O. Anicq iz scheutveldske misijonske družbe je našel majhno, vsled zadnjega preganjanja popolnoma zbegano krdelce kristjanov. Mnogi so bili tako prestrašeni, da ga niso upali obiskati. — Malo pred preganjanjem so misijonarji ustanovili postajo Ta-fu-ing-tse. A bokserji so prihruli kakor burja ter jo vničili. V kratkem času miru se je ista postaja zelo povzdignila, je središče cvetočih krščanskih občin in šteje že 80 spreobrnjenih družin. Majhna cerkva je vsako nedeljo in vsak praznik natlačeno polna. — Iz vzhodne Mongolije prihajajo vesela poročila. V deželi vlada najlepši mir in misijonsko delovanje vrlo napreduje. Misijonarjem je treba velike previdnosti, ker mnoge Kitajce vodijo bolj časni nagibi h krstu, kakor pa nadnaravni.

Japonsko. O. Klavdij Ferrand piše: »V Tokiu sem kupil zemljišče, postavil ‚Nazaret‘, krstil sem 12 mladih, 24 drugih odgojujem, začel sem staviti kapelo in sem ustanovil postajo podružnico v Kanazawi. Ker je v Kanazawi 15.000 dijakov, a med temi samo 10 katoličanov, zato sem tokijsko dijaški dom prepustil svojemu zvestemu tovarišu, o. Roussel, in prebivam v Kanazawi, kjer ustanavljam in urejujem nov dijaški dom. Upam, da me tudi tukaj ne bo zapustila milost božja.« O. Klavdij še namerava ustanoviti dve angleški katoliški bukvarni v Tokiu in Kanazawi, ki bi naj bile v zvezi z dijaškima domoma. List ‚English Catholic Missions‘ se zelo zavzema za ta načrt.

Afrika.

Abesinija. Kapucinski misijon v Kaffi je zadela bridka skušnja. Ras Wold Giorgis je apostolskemu vikarju, msgr. Jarosseau prepovedal opravljati duhovske dolžnosti. Apostolski vikar se je pritožil radi kršenja pravic, a zaman. Negus Menelik je pozval obe stranki k sebi na dvor na razgovor. A to prizivanje je za škofa dobilo značaj pregnanstva. Kmalu po njegovem odhodu je prišel v Kaffi cesarski ukaz, da naj misijonarji tudi zapuste svoj delokrog. Uradniki so kruto ravnali s katoličani, misijonarje so tirali pred sodnijo, a branili so se iti v pregnanstvo. Nov cesarski ukaz, ki je izšel septembra, je zaprl vse šole, je prepovedal nadaljevanje misijonskih stavb, je zahteval, da se naj odpokliče misijonarje in pusti postrežba bolnikov v domu za gobavce. Misli se, da so abesinskega vladarja bolj politični nego verski nagibi pripravili do takega koraka.

Gornji Sambesi. V Chishawashi misijonarijo jezuviti. V desetih letih svojega obstanka je misijon dosegel velike uspehe. Za afriške razmere krasna stavba je nova cerkev z dvema stolpoma. Pozidana je v romanskem slogu po načrtu o. Richartza. Dne 5. in 6. oktobra jo je apo-

stolski prefekt o. Sykes slovesno blagoslovil. »Priprave za slovesnost«, tako piše o. Hesse, »so se začele že 6 tednov poprej. Poleg tega pa so bila tudi srca vseh vernih pripravljena. Mislim, da izmed naših 247 komunikantov ni nobeden manjkal pri obhajilni mizi. Med pontifikalno sv. mašo je godba proizvajala Kyrie, Gloria itd. in vsa občina je pela besedilo z občudovanja vredno točnostjo. To je uspeh neumorno delavnega o. Biehlera. — Naslednji dan je vsa občina prišla čestitat o. Richartzu za god in zastopnik mu je vročil 550 mark za cerkev. Nekateri so darovali 10—15 mark, zaslužek dveh mesecev. Zastopnik šolske mladeži pa pravi: »Baba Richartzi, nimamo denarja, a delamo pa tudi mi. K cerkvi smo donášali zemljo in kamenje. Zdaj pa molimo in prosimo Boga, da bi te obvaroval. V dar ti prinesemo 100 sv. obhajil in 400 rožnih vencev.« — Število krščenih je 622; od teh še živi 451. Njih življenje je vzorno krščansko. Vsako prvo nedeljo v mesecu pristopi do 200 komunikantov k sv. obhajilu v čast presv. Srcu Jezusovemu. V praznik presv. Srca Jezusovega l. 1902. je o. Richartz v pridigi nagovarjal poglavarje, da naj dekleta pošiljajo v šolo k sestram. Uspeh je bil nenavaden. Dan za dnem prihaja do 90 deklet k sv. maši ob 7. uri, potem pa v šolo do 10. ure. Pri solnčnem zahodu pa se uče krščanskega nauka kot katehumene. Vzgojo deklet ima v rokah 5 dominikank iz Salisbury. O. Hesse opisuje svečanosti, ki se vrše ob času krščenja. Novokrščenci kleče z gorečimi svečami pred oltarjem, se slovesno posvetijo presv. Srcu Jezusovemu in pojejo krstno obljubo, da hočejo zvesti ostati do smrti. Ko prihajajo iz cerkve, jih verni obstopajo od vseh strani ter jih blagrujejo. »Tvoje srce je danes čisto belo«, se slišijo radostni vzkliki od vseh strani. Povsod vlada nepopisno veselje.

Centralni Madagaskar. Francoska kulturna borba tudi naselbinam ni prizanesla. Neusmiljeno vničuje, kar so v potu svojega obraza delali misijonarji in sestre desetletja. Šolskim bratom v Tananarivu je vladni namestnik naznanil, da morajo 1. jan. 1904. zapustiti šole in vrniti vsa šolska učila. 24 let so delali, njim gre v prvi vrsti zasluga, da se je francoski jezik tako razširil, a zdaj — kje je vsaj količna odškodnina? Jezuviti vzdržujejo 1300 ljudskih šol. Tudi nad temi šolami visi Damoklejev meč. In vendar imajo Francozi ves napredek na gospodarskem, obrtnem in znanstvenem polju zahvaliti edino le jezuvitom. Slavno ime so si pridobili zlasti oo. Roblet, Colin, Malzac in drugi. Njih učenjaška dela je odlikovala pariška akademija znanosti. A sovraštvo ne pozna nobenih ozirrov. — Misijon je tri leta sem razdeljen v dva delokroga: Imernio vlada msgr. Cazet, Betsileos pa msgr. de Vaune. Razen teh dveh škofov deluje še 76 duhovnikov, 75 bratov, 92 sester in 1935 učiteljev in učiteljic. Število katoličanov znaša 118.411.

Apostolska prefektura Togo. Iz Loma je prišlo poročilo scheutvelskega misijonarja, o. Kost. Dušno pastirstvo je že precej urejeno, zlasti se misijonarji mnogo pečajo s šolsko katehezo in s krščanskim naukom za odrasle. V Lomu, kjer je sedež apostolskega prefekta, raste število kristjanov od dne do dne. Novopozidana, zelo prostorna cerkev presv. Srca Jezusovega ne zadostuje samo za eno službo božjo. Zato se obhajajo vsako nedeljo tri opravila. Stari zamorci se drže krčevito svoje, od očetov podedovane vere, med tem ko mladina skoro vsa zahaja v cerkev. Obžalovanja vredno je, da pagani, pa tudi nekateri kristjani s svojim brez-

božnim življenjem zamore marsikatero nadebudno cvetko. — Po raznih krajih okrog Togo-jezera se množi število šol. Posebno napreduje dve leti obstoječa postaja Agome-Palime, tako da 3 očetje delu niso več kos. V okrožju je ustanovljenih 20 šol, ki so prav dobro obiskane. Po večerih pa je krščanski nauk za odrasle. Črnci šole in stanovanja za učitelje stavijo sami. Pa tudi sicer kaj radi ustrezajo željam svojih učiteljev.

Amerika.

Britska severna Amerika. V škofiji Westminster v britski Columbiji imajo oblati v 50 letih svojega gorečega delovanja zaznamovati lepe uspehe med Indijanci. Škofija šteje do 20.000 katoličanov. Pred kratkim je mladi misijonar o. Rohr obiskal mnogoštevilne indijanske naselbine ob reki Fraser. Indijanci so si povsod postavili cerkvice in kapele in hočejo, da jih črnosuknjar — ne, kakor se je dogajalo poprej, skliče na en kraj — marveč da jih obiše v vsaki naselbini posebej. Celo ljubosumni so, ako bi eno ali drugo vas obiskal večkrat kakor ostale. Prihod misijonarja pa je tudi pravi praznik za rdečkožce, ki se misijonarjev oklepajo z otroško ljubeznijo. Povodom takih obiskov je ob 6. sv. maša s pridigo. Po zajutru se začne krščanski nauk, ki traja do poldne. Ravno tako sta popoldne še dva krščanska nauka z večernicami. Med Indijanci so se vdomačile lepe šege in navade. Predno gredo k spovedi, pridejo vsi in pokleknejo pred misijonarja. Potem pa drug za drugim prosijo odpuščanja za dano pohujšanje. Misijonar na to daje vsakemu nauke, kateri zadevajo tudi druge. Mož in žena poklekmeta skupaj pred misijonarja, razložita svoje domače prepire in se spravita v miru božjem. Čestokrat mora misijonar posredovati in miriti razburjene glave. — Krona teh milostipolnih dni je skupno sv. obhajilo. Najsvetejše je ves dan izpostavljeno javnemu češčenju. V vasi vlada praznična tihota, vse je oblečeno nedeljsko. Ob vsaki uri kleče pobožni pred Najsvetejšim. Mnogi se glasno pogovarjajo z Jezusom; zahvaljujejo ga za vse dobrote in milosti, prosijo odpuščanja in obljublajo poboljšanje. Možje kleče po cele ure in se ne utrudijo, zagotavljati Zveličarju svojo ljubezen. Nekateri kristjani iz starega sveta bi se lahko vzgledovali nad temi divjaki. Dan in slovesnost se konča s posvetitvijo presv. Srcu Jezusovemu. Poglavarji kleče z gorečimi svečami pri obhajilni mizi in posvetijo sebe in svoje družine Zveličarju, ter ga prosijo, da naj bo On poglavar vseh, in mu obljublajo, da bodo zastavili vse svoje moči, da se izmed njih ne bodo rekrutirali vojaki hudičevi. Mogočna strelba možnarjev in pušk zaključí slovesnost.

Brazilija. Beuronska benediktinska kongregacija vestno izpolnjuje sebi od sv. stolice poverjeno nalogo, namreč reformo starih braziljanskih benediktinskih samostanov. Začetek je bil storjen v Olindi. Potem so reformirali samostane Bahia, Rio de Yaneiro, Saô Paulo, Parahyba do Norte in Santa Cruz v Esteramu. To so pa tudi središča blagonosnega, vzgojevalnega, dušnopastirskega in slovstvenega delovanja. List „Monges Benedictinos“ si je pridobil veljavo.

Oceanija.

Apostolski vikarijat Sandwich-otoki. Za apostolskega vikarija je bil imenovan Libert Huberi Boeynaems. Povodom tega imenovanja

piše list „Hawaii Star“: »Imenovanje rimsko-katoliškega škofa je važen dogodek za Hawaii; kajti število katoličanov je med prebivalstvom veliko večje, kakor se navadno misli. Katoliška vera ima pretežno več pristašev, in ni vzroka, da se tudi v bodoče ne bi obdržala na tej stopinji.« Drugi hawaijski list „Advertiser“ slavi značajnost in ljubeznivost novega škofa. — Novorojena princezinja, hčerka kneza Kawanakoa je bila krščena na ime Abigail Helena Kalani Kaulelewi Kapiolani. Slovesnost se je sijajno vršila v katoliški kapeli v Waikiki pri Honolulu. *J. E. Kociper.*

IV. Slovstvo.

Biblične vede.

Sveti Pavel, apostol in učitelj narodov. Njegovo življenje in delovanje opisal ter pridejano okrožnico »Providentissimus Deus« in apostolsko pismo »Vigilantiae« o svetem Pismu poslovenil Dr. Mihael Napotnik, knez in škof Lavantinski. Tretja popravljena in pomnožena izdava. V Mariboru 1904. V lastni založbi. Natisnila tiskarna sv. Cirila. 8° str. 312.

Prvi natis te znamenite knjige o sv. Pavlu, učitelju narodov, smo prejeli leta 1892 iz roke premilostljivega nadpastirja lavantinske škofije ter smo se ž njo kaj radi ponašali. Po pravici, kajti v vznesenem jeziku in z velikim navdušenjem nam je prevzvišeni knez v njej opisal življenje in delovanje sv. apostola ter nam ga postavil v vzgled za naše življenje in delovanje, tako v dušeskrbju, kakor tudi na polju krščanskega znanstva. Radi smo knjigo brali, pa tudi govorili o njej in tako se je raznesel glas o njej tudi v ostale slovenske škofije.

Vsled tega so jeli duhovniki tudi iz drugih škofij popraševati po knjigi, toda ž njo se jim ni moglo postreči, ker so bili vsi iztisi v rokah duhovščine domače škofije. Zato pa se je prevzvišeni pisatelj še tisto leto odločil za drugi natis in ga je izdal že leta 1893. Ni bilo časa razširiti ga veliko; le tupatam se je kaj popravilo, semtertje kaj pridejalo in je tako za 10 strani narasel od 142 na 152 strani. Le-ta natis je v teku peterih let že ves pošel in še vedno se je oglaševalo duhovnikov, semtertje pa tudi svetnjakov za knjigo.

Medtem je premilostljivi škof marljivo svojo knjigo popraviljal in nabiral gradiva zanjo, češ, da pride v svoji tretji izdaji na vse strani, po vsebini in obliki, kar najbolj možno, dovršena bravcem v roko. Sad neumornega truda je torej sedaj tretja, popravljena in pomnožena izdaja slovite knjige: »Sv. Pavel, apostol in učitelj narodov.« In res, krasna je ta izdava in naraslo je v njej gradiva, kolikor se opisuje življenje in delovanje sv. apostola, za celih 110, oziroma 100 strani, od 142 strani prve in od 152 strani druge izdaje na 252 strani. Od 253. do 312. strani pa se opisuje važnost sv. Pisma, objavlja okrožnica sv. očeta Leona XIII. »Providentissimus Deus« in pa apostolsko pismo »Vigilantiae«, obe govorita o sv. pismu.

To izdajo krasi petero podob ter so blizu vse po klasičnih vzorcih izdelane, kakor izvemo iz predgovora in se tudi že iz podob samih posname. Prva, na čelu knjige, predstavlja sv. Pavla z mečem v desnici in s knjigo njegovih listov v levici, ostale pa glavne epizode iz njegovega življenja.

Kar se tiče vsebine, šteje ta izdaja 32 odstavkov, torej 7, oziroma 6 več, kakor jih je bilo v prvi in drugi, pa tudi v drugih odstavkih je marsikaj pristavljeno ali tudi popravljeno, kar brž izpozna bravec, če to izdajo primerja z drugo, še bolj pa, če jo primerja s prvo. Omenim le odstavek: »Sv. Pavla ljubezen do naroda izraelskega« od 170. do 187. strani. Celih sedem strani šteje več, kakor poprej in nam podaja zlata načela o pravem rodo- in domoljubju.

Izmed novih pa naj omenim tu odstavek: »Sv. Pavel, učitelj srečnega in zadovoljnega družnega življenja« na 73.—81. strani. V njem se opisuje sv. Pavel kot sociolog *αὐτὸς ἕξοχῆς*, kot »zdravitelj človeške družbe« in že samo ta odstavek zasluži, da ga študira vsak duhovnik in sploh vsi, ki jim je mar, da se reši socialno, naše dni najbolj pereče vprašanje prav, v duhu krščanske vere. Posebej pa se čč. duhovščini priporoča odstavek: »Sv. Pavel, vzglednik katoliškega duhovnika« od 160. do 169. strani, kajti v kratkih potezah, a v živih bojah, posnetih iz listov sv. Pavla, se nam kaže tu plodonosno delovanje duhovnika, ki sega v vse sloje ljudstva ter je dober duhovnik prav pomočnik božji ali, kakor sebe imenuje apostol, »služabnik božji« (Filipj. 1, 1).

Nadalje so v tej izdaji trije odstavki »o sv. Pavlu, slavjenem po umetnikih« od 201. do 218. strani ter je v njih nakopičenih dokaj podatkov iz te stroke, ki jih človek drugje zastonj išče, in vendar je vredno, da se pouči o tem, kako so v teku časa umetniki sv. apostola presojevali in ga v spisih, v spevih, v glasbah, v slikah, v kipih predstavljali. Sestavek »o velevažnosti življenja in delovanja sv. Pavla« je v tej izdaji narastel od 9 str. druge izdaje na 20 str., od 225. do 244. str. Zadnji odstavek od 245. do 252. str. opisuje okoliščine mučeniške smrti sv. Pavla ter konča z apostrofo »učitelja narodov«, češ, da je prevzvišeni pisatelj s svojo knjigo »želel samo le sebe in druge svoje drage sodelavce in ljube vernike v našem vere, upanja in ljubezni praznem času zagreti pri tvojih sijajnih čednostih, sebi in drugim razsvetliti pri tvojem zlatem nauku duha ter se tolažiti s tvojimi zmagami čez zapeljivi svet in pogubonosno smrt.«

Iz tega se pač razvidi, da je knjiga po svoji vsebini bogata in polna lepih misli, divnih prizorov in pristrčnih nauk, a vse to se razvija na lahkem, brez sile iz veleumnih listov sv. Pavla. Ko človek knjigo, odstavek za odstavkom prebira, skorej nehoté vzklikne: Res, tak je bil apostol, tako je pisal, tako je delal!

Tudi o jeziku in o slogu, ki se nahaja v Pavlovih listih, razpravlja se v naši knjigi obširno, kaže pa tudi na posebnosti v obeh, posebej pa še v slogu. Kaj pa da teh ni malo. Vzrok jim je pač visoki nauk, ki ga apostol podaja, živahni značaj apostolov in ne malo tudi narekovanje listov. Ako beseda narekovavca često ne dohaja njegovih misli, kamoli pisavec narekovavca! In prav iz tega se lahko ponašamo, da »je slog v Pavlovih listih zanesljiv in resničen odsev osebnosti Pavlove« (str. 111).

Za razpravo o sv. Pavlu sledi razprava o branju sv. pisma, okrožnica Leona XIII. o sv. pismu in pa apostolsko pismo Leona XIII. o komisiji, ki naj nadzoruje razlaganje sv. pisma, na koncu so pravila, ki se jih naj drži komisija za učenje sv. pisma. Po teh dostavkih se povzdigne, če je to možno, vrednost naše knjige za veliko, kajti razprava o branju sv. pisma nas poučuje in ob enem milo opominja, da in kako se sv. pismo prebira, da dobimo pravi vglad vanj, pa tudi zaželeni sad iz njega. Okrožnico in apostolsko pismo pa imamo tu prvokrat v slovenski prestavi, pravila za komisijo pa nam bode sploh težko kje drugje dobiti pred oči, in vendar je za duhovnika eno kakor drugo prevažno, zlasti še, če ga svetopisemska veda zanima.

Da še h koncu kaj dodam o jeziku ali slogu naše knjige, skoraj ne bode treba, kajti bravec se kmalu sam prepriča, da je beseda izbrana, v slovenskem duhu in pravopis po Levčevih pravilih, iz sloga pa se malone sliši — govornik. Korektura je bila, kakor se vidi, natančna. Knjiga bode dika knjižnici vsakega duhovnika in cena 3 K je v primeri s stroški nizka.

Dr. Mlakar.

Die Wunder des Herrn im Evangelium exegetisch und praktisch erläutert von Leopold Fonck S. I. Dr. theol. et phil. ord. Professor der Theologie an der Universität Innsbruck. Mit Gutheissung der kirchlichen Obrigkeit. I. Teil. Innsbruck. Druck und Verlag von Felician Rauch (Karl Pustet).

Leta 1902 je izdal jezuit Fonck učeno in obširno delo o Gospodovih prilikah¹, ki mu je donesla mnogo zaslužene pohvale; toda menda še večjo pozornost vzbuja njegova najnovejša, zgoraj naznanjena knjiga. Že v izbiri tega predmeta se kaže modrost pisateljeva. V javnem delovanju Jezusovem namreč občudujemo najbolj njegov tako priprost in vendar krasen govor, posebno v njegovih slikovitih prilikah; v drugi vrsti pa strmimo nad njegovimi deli in se veselimo posebno tistih, v katerih se očitno javlja Zveličarjeva nadnaravna moč — njegovih čudežev. S tem predmetom se mora duhovnik baviti na prižnici, v šoli doma v pobožnem premišljevanju, pa tudi včasih v javnosti, kadar naleti na ljudi, ki čudeže sploh tajijo; zato je nad vse hvalevredno, da nam hoče podati učeni pisatelj v dveh ali treh knjigah več zanimivih in prekoristnih razprav o čudežih.

V prvi knjigi, (ki je dozdaj izšla) govori pisatelj najpoprej o pojmu, namenu, mogočnosti, spoznanljivosti in o pomenljivosti čudeža sploh; sicer so te reči vsakemu bogoslovcu iz filozofije in dogmatike že kolikor toliko znane, a vendar lahko rečem, da bo vsakdo z zanimanjem bral dotične Fonckove članke, ker se vedno pečajo tudi z najnovejšimi nasprotniki čudežev, n. pr. Harnack, Barth, Furrer i. dr. in jih mirno in stvarno pobijajo. Posebno jasen in prepričevalen je § 3. Möglichkeit des Wunders.

V drugem oddelku zagovarja pisatelj Jezusove čudeže sploh, da so namreč evangeljska poročila o njih pristna in zanesljiva in navaja vse najnovejše slovstvo, katoliško in nekatoliško o tem predmetu. Potem še le preide pisatelj na tolmačenje posameznih Jezusovih čudežev, izmed katerih razpravlja v I. knjigi samo 9, pa tako temeljito in jasno, stvarno in ob enem kritično, da čitatelj občuti srčno veselje nad Gospodovimi čudeži, nad razpravami, ki jih zagovarjajo in pa tudi nad pisateljem, ki je ne samo ud »Jezusove družbe«, temuč tudi poln Kristusovega duha.

Jos. Zidanšek.

Apologetika.

Didonov Jezus Kristus. Iz francoskega prevel P. Bohinjec. Izdal Dr. Ant. Jeglič, kn. in škof ljubljanski. II. zvezek. Cena broš. 1.50 K, v platno vez. 2.50 K. V Ljubljani. Natisn. Kat. tisk. 1901. — III. zvezek. Cena 1.20 K, v pl. vez. 2.20 K. Istotam 1903.

14 let po obelodanjenju francoskega izvornika smo dobili po gorečnosti prem. kneza in škofa ljubljanskega tudi Slovenci celotni prevod slavne knjige P. Didona: Jezus Kristus. Oceno I. zvezka glej v »Voditelju« IV. (1901) str. 114. — L. 1901 je izšel II. zvezek, obsegajoč 3. in 4. knjigo, lani pa III. zv. s 5. knjigo celega dela. II. zvezek začenja z Jezusovim javnim delovanjem ter obravnava najprej njegov »apostolat v Galileji«, kjer se je prvokrat slišal iz ust Gospodovih klic: »Božje kra-

¹ Gl. oceno v »Voditelju« 1903, str. 111—113.

ljestvo se je približalo«, kjer si je izbral svoje prve učence in apostole, katere je v večnolepi pridigi na gori in nadalje do svoje smrti uvajal v globlje umevanje ideje o božjem kraljestvu in o svojem božjem poslanstvu (3. knjiga). — 4. knjiga govori o velikih borbah v Jeruzalemu, o obilnih čudežih in o potovanjih tje kaj, katerih drugo je bilo obenem (5. knjiga) njega pot v smrt na križu, kateri pa sledi slavno vstajenje in večna zmaga.

Kakor je priprosto življenje našega Gospoda na zunaj, tako je na drugi strani skrivnostno, ker ga preveva in vodi Duh božji, ker je sam včlovečeni Bog. Zato seveda človeški um nikdar ne bo do cela doumel in človeško pero nikoli popolnoma razjasnilo tega božje-človeškega življenja; le bolj ali manj srečne poizkuse lahko dela človek, kakor ga bolj ali manj prešinja in razsvetljuje duh božji. — In Didonovo delo ima veliko prednost: pri vsej vzneseni dikciji ostane pisatelj vedno jasen, ne da bi se zavijal v nejasne megle temnih besed za globoke misli. Zato se mora vsak pazen čitatelj ogreti, ko čita n. pr. krasna poglavja o božjem kraljestvu (II. str. 388 nsl.), o pridigi na gori (449 nsl.), ali o 8 blagrh (453 nsl.) itd. V III. zv. je med obilico lepe tvarine posebno važen odgovor na usodno vprašanje, zakaj pač izraelsko ljudstvo Mesija ni hotelo spoznati in sprejeti?

Dasi oseba Kristusova presega vse časovne in krajevne meje, nam vendar Didon kot duhovit zgodovinar kaže in predstavlja Jezusa tudi kot živo zgodovinsko osebo, ki živi, uči in deluje v Palestini; zakaj »tisti — pravi dobro v uvodu (I. str. 81) — ki so pobijali resničnost zgodovine Jezusove, gotovo niso videli Palestine; ko bi jo bili proučili z evangelijem v roki, bi bili razumeli, da se evangelij ne iznajde«¹.

Kakor bi bila Didonova knjiga potrebna vsem našim izobražencem, ki imajo še kaj dobre volje, tako je tudi za duhovnika velike vrednosti. Umevati in pa druge uvajati v pravo, živo umevanje Jezusovega mesijanskega poslanstva, bistva božjega kraljestva, kraljestva otrok in sinov božjih: saj je to bistvena in v nekem oziru edina naša naloga. — Zato pa stokrat škoda, da jezik prevoda tudi v II. in III. zv. ni postal boljši kot je bil v I. Gotovo je težavno tako delo v drugem jeziku podati točno in vendar v lepi obliki; a da bi se na stroške točnosti morala lepota popolnoma uzrejeti, je napačno. Včasih bi se pri krasni tvarini duša čitateljeva najrajši vdala uživanju in meditaciji, pa nakrat se spotakne ob tako robat jezikoven štor, da se vsa razočarana naenkrat prebudi v britko prozajični realnosti. Da omenimo le 2, 3 vzgleda: II. str. 425 natezanje (menda napetost?) verskih upov; str. 421 krivost (napačnost); III. str. 918 gibični vzrok; II. str. 398 je par stavkov absolutno nerazumljivih... Koliko lažje bi bilo spraviti to lepo knjigo vsaj tuintam med omikance, ko bi se jim nudila v lepem jeziku. Želimo pa seveda, da se zgodi to vendar — tudi vkljub temu nedostatku. Pisatelj se mnogokrat v tekstu sklicuje na razne »Dodatke«, katere pa g. prevajalec šele za pozneje obljublja; a to včasih zelo moti inteligentnega čitatelja. — Naj bi knjiga tudi mnogo Slovencev privedla h Kristusu, kralju vseh vekov!

Fr. Spindler.

¹ Tukaj naj omenimo, da je pred 3 leti v cyrillo-method. knižtiskárni v Pragi (V. Kotrba) izšel res krasno izdelan Album z 294 slikami svetih krajev in mest: »Svatá Země«. Ravno pri čitanju našega prevoda Didonove knjige služi izborna, 1. ker prevodu ni pridejan ne zemljevid, ne druge slike in 2. ker se historični in geograf. podatki pod podobami popolnoma vjemajo ali so včasih doslovno posneti po Didonu, tako da čitatelj v duhu čisto lahko in zelo živo spremlja našega Gospoda po vseh njegovih blagoslovljenih potih.

Cerkveno pravo.

Synodus Dioecisana Labacensis quam diebus 31. mensis Augusti 1. 2. 3. 4. mensis Sept. 1903 habuit Antonius Bonaventura Jeglič Episcopus Labacensis. Labaci. Sump. Ordinariat. 1903. Pg. XLIV, 244.

Duhovščina ljubljanske škofije je koncem lanskega leta dobila v roke knjigo mične zunanje oblike in jedrnate vsebine, ki podaje zgodovino in določila lanske sinode, ki je po 125 letih v ljubljanski škofiji prva izza jožefinske dobe. Knjiga razpada v dva dela: uvod nam opiše zgodovino sinode z napovedjo sinode ter z uvodnim in sklepčnim, iz apostolskega srca izvirajočim nagovorom mil. g. knezoškofa; drugi del knjige pa obsega konstitucije, ki so razdeljene v štiri dele (tituli): I. de fide catholica, II. de educatione iuventutis, III. de vita domestica, sociali et politica fidelium, IV. de educatione et vita tum privata tum pastoralis Clericorum.

Za sinodalne konstitucije velja nekako ono pravilo, ki ga logika zahteva za dobro opredelbo: ut sit vera, brevis, clara. Po našem mnenju imajo konstitucije naše knjige te lastnosti. Njih resničnost je v tem, da so prešinjene duha nezmotljive cerkve in se vjemajo ž njenimi načeli. Ako bi jih tudi bral za resnico dovteten nasprotnik, bi moral vendar priznati, da ne nameravajo nič druga, kakor to, kar bremo v pozdravnem nagovoru (str. XIII.): »opus sanctificationis nostrae atque fidelium«. Njih resničnost je dalje v tem, da so povzete iz dejanskega življenja, odgovarjajo resničnim razmeram. Odločbe: o nevarnostih, ki pretijo dandanes veri in zlasti kršč. mladini, o obiteljskem življenju, o zmernosti, o kmetih in drugih stanovih, o narodnostnem vprašanju, o volitvah, o vzgoji in življenju duhovščine itd., so res povzete iz ozračja, v katerem živimo. Čuječe oko skrbnega nadpastirja celo onih ovčic ni prezrlo, ki si v Ameriki ali na Nemškem iščejo kruha (pg. 99—101).

Konstitucije pa so tudi kratke in jasne, obsegajo, kar je bistveno, da vsakdo lahko najde in razume, kar potrebuje. Kratek obris vseh konstitucij z raznimi pojasnili je še posebej objavil milost. knezoškof v slovenskem jeziku v »Škof. listu« (I. l. 1904).

V knjigi je pohranjeno mnogo lepih navodil in veliko truda; kdor bo tako učil, delal in živel, kakor mu kaže to ogledalo, bo mož po volji božji, pravi poslanec Kristusov. Knjiga zasluži, da bi jo pazno brali tudi duhovniki izven ljubljanske škofije.

F. K.

Cerkvena zgodovina.

Compendium Historiae Ecclesiasticae. In usum Clericorum Seminarii Brunensis concinnavit Dr. Franciscus Zeibert Reg. cath. Eccl. Brun. Praelatus inf. primus et Decanus Capituli, prof. hist. eccl. et iuris canon. em. Editio tertia procurata a Dre. Ioseph Samsour, historiae eccl. in Seminario Brunensi professore. Brunae 1903. 8°. p. XV + 777.

Rajni prelat Dr. Fr. Zeibert je napisal l. 1860, nastopivši službo profesorja cerkvene zgodovine v brnskem semenišču, kratko knjižico v latinskem jeziku za svoje slušatelje. Skraja se je pomnoževala s kamnotiskom. L. 1884. pa je prvokrat stopila v širšo javnost in je lani doživela že tretjo izdajo. Knjiga ne more biti slaba. Preizkusila jo je že štiridesetletna raba. Ima tudi vse dobre lastnosti učne knjige: Jasno razdeljuje obširno tvarino, važnejše slovstvo stavi na čelo vsakega poglavja, predno pripoveduje težavnejše dogodbe, podaja nekak »status quaestionis«, s čemur posebno zgodovino herezij lepo pojasni in olajša, ne stavi opomb pod črto, ker obtežujejo učenje, ima lep in velik tisek in važnejša imena podaja s krepkimi ali pa z razprtimi črkami.

Knjiga ima še drugih prednosti. Pri nemških učnih knjigah, ki se rabijo pri nas in deloma tudi pri Lahih, Francozih in Angležih, govori pisatelj svojim nemškim slušateljem. Nemška cerkvena zgodovina stopi v ospredje, razvoj drugih dežel se krajše tolmači, Slovani se le mimogrede omenjajo. Zeibert pa je previdno upošteval, da piše sredi Avstrije in med Slovani. Ker stoji v drugem geografičnem središču, zato je moral tudi drugače izbrati dogodke. Češka zgodovina se povsod povdarja. Ko se n. pr. opisujejo redovi, se pri vsakem naštejejo njegove prve naselbine na češki zemlji. Upošteva se razvoj čeških škofij. V drugi polovici srednjega veka govori pisatelj o razmerju papežev a) napram nemškim cesarjem, b) francoskim in c) češkimi kraljem. Husitizem se razpravlja na več straneh ko luteranizem v nemški državi. Zeibert se ozira tudi na slovansko cerkveno zgodovino, posebno pri Poljaki in Rusih, in to tudi v dobi po razkolu do današnjih dni. Premalo pa se upošteva avstrijska cerkvena zgodovina in zato tudi o južnih Slovanih malo govori. Omenja sicer pokristjanjenje Slovencev, pa o Trubarju in reformaciji pri Slovencih, o Hrenu in protireformaciji zaman išče besede. Pač pa imenuje Slomška med slavnimi cerkvenimi govorniki najnovejše dobe.

V podrobnostih bi bilo dobro knjigo še nekoliko popraviti. Tukaj zberem nekatera zastarela naziranja in pomote izmed prvih 300 strani.

Na str. 11. se naštevajo vsi pisatelji kompendijev. Čemu se je pa izpustil Moravčan Kopallik? — Str. 44. Polikarpova smrt se dandanes splošno stavi v l. 155. — Str. 57. Že v predkonstantinski dobi sta neki prosila novoizvoljena patrijarha aleksandrijski in antijohenski potrdila pri papežu? Ali se more to z dejstvi podpreti? — Str. 83. Pisatelj Barnaba in apostol Barnaba nista ista oseba. — Str. 99. Kakšne so bile cerkve v predkonstantinski dobi, je nam celo neznano. Torej naj izostane trditev, da so imele večinoma podobo križa. Križev tloris pride v navado šele v romanski dobi! — Str. 121. Mojzes Korenski ni bil prijatelj Mezropov, ampak je ponarejevalec in je pisal v poznejši dobi. — Str. 138. Eksarhi bi naj bili patrijarhom podložni? Torej Efez Antijohiji? Pa to je krivo. Po pisateljevem domnevanju, da je zapovedal škof tistega mesta, kjer je bila politična prefektura, škofom tistih mest, kjer so bile politične dieceze, bi bil patrijarh antijohenski postavljen nad aleksandrijskim! V Antijohiji je bila namreč prefektura, v Aleksandriji pa njej podložna dieceza. — Str. 141. Naslov Gregorija Velikega »servus servorum Dei« ni bil nov, ampak od tistih dob je postal trajen. — Str. 181. Sv. Metod ni bil škof v Tiru, ampak v Olimpu. — Str. 190. Tekst: »suscitato in vivos mortuo«, je kriv, ker predpostavlja, da se je ta čudež res zgodil. Mora torej stati: »suscitando«. — Str. 194. Odkod je pisatelju znana učena rimska šola, ki je tekmovala z aleksandrijsko in antijohensko? — Str. 206. Sorodnosti krščanske bazilike z jeruzalemskim templom ni. — Narteks, kakor se opisuje, je izjema in se nahaja v bizantinskih stavbah od VI. stol. naprej. Njegova navadna oblika je bila v orientu do VI. stol. in na zapadu ves čas drugačna. — Orientacija cerkev ni bila splošna na zapadu. — Str. 209. Ikonoborska določba iliberitanskega cerkvenega zbora je veljala le za Špansko, in ne za vesoljno cerkev. — Str. 291. Sv. Janez Damaščan ni prvi aristotelik med cerkvenimi pisatelji, ampak Leoncij carigrajski. Dostavim še k str. 361, da se mnenje, da bi bili volilni knezi ponudili češkemu kralju Otokarju krono, ne opira na dovolj verodostojen vir. Avg. Stegenšek.

Cabrol, Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie. Fascicule II. Accusations contre les Chrétiens — Afrique. Paris, Letouzey et Ané, éditeurs. 1903. 4° p. 290—575.

Prijetno dolžnost izpolnujem, ako naznam in priporočim drugi snopič tega veleobsežnega in temeljitega dela. Kako obširno je zasnovano to podjetje učenih

francoskih benediktincev, nam bo jasno, ako naštejemo po strokah članke tega snopiča. Zgodovinske so razprave Leclercqa o očitanih paganov zoper kristjane (Accusations contre les Chrétiens) in o dejanjih mučenikov (Actes des Martyrs) v zvezi z obsodbami »ad bestias«, »ad metalla«, — snov, v kateri je malokdo tako kompetenten, ko omenjeni pisatelj. Važni so liturgični članki: O nestorijanski liturgiji Adaja (Liturgie d'Addée et Maris) in o sestavi grških oficijev (= Acolouthia). Razlagajo se tudi nam iz sv. maše znani pojmi »ad complendum«, »infra actionem«, »ad pacem«. O menihih akoimetih piše carigrajski asumpcionist Pargoire. Tolmačijo se liturgične službe akolita, addextrator-ja, adminiculator-ja. Obširno se razlaga v slovstvu zanimivi akrostih in akrotelevtikon. Leclercq zastopa tudi starinoslovje in piše o Adamu in Evi, razlaga pojme »ad sanctos« in »adoratio«. Cerkvenopraven je članek Vacandarda o prešestvu. V zgodovino npravnosti spada lepa zbirka čarovniških hudičevih zaklinjanj (adiuration), katere je krščanstvo podedovalo po aleksandrijskem židovstvu, z druge strani pa kaže blagodejni vpliv cerkve razprava o oproščenju (affranchissement). Obširni bodo zemljepisni članki. Leclercq je podal o Ahaji vse, kar vemo o tamošnjem krščanstvu v starocerkveni dobi.

Sploh se mora pripoznati slovarju, da daleč nadkriljuje znano Krausovo realno enciklopedijo. Kraus je obdelal v dveh zvezkih večinoma le starokrščanske spomenike, benediktinci pa pišejo slovar k vsem starinam, o vsem življenju očetovske dobe, čeprav tega ne pove naslov zbirke. Iz tega, kar je že izšlo, bi smeli sklepati, da bo nova enciklopedija presegala 10 debelih zvezkov po 1000 strani. To bo neobhodno potrební pripomoček za vsakega, ki bo hotel proučevati starokrščanske literarne in umetniške vire.

O podrobnostih ne bomo govorili to pot. Pač pa bi opomnili založnika, dokler še ni prepozno, na tipografično opravo tega obširnega dela. Črke so tako drobne in male, da človeka oči bolijo, ako pazno čita kakih 10 strani! Skrajnost se doseže v opombah, kjer so grški tipi $\frac{3}{4}$ mm visoki. Želeli bi, da bi se tiskali s krepkšimi črkami vsaj nadpisi posameznih oddelkov enega članka (n. pr. str. 380 LE FORMULAIRE DES ACTA MARTYRVM ali pa str. 342: 3° Ἐλεμός, 4° κοντάκιον).

Vrh tega sem mnenja, da se morajo slike, kakor so števil. 71, 72 in 98 reproducirati mehanično (photo-cinco), ne pa po subjektivnem prerisku umetnikovem.

A. Stegenšek.

V Kelmorajnu. Spomini s pota. Spisal dr. Andrej Karlin, stolni kanonik. Izdala družba sv. Mohorja. 1903. Str. 176.

Ocenjevanje potopisov sicer ne spada v področje strogo bogoslovnega lista, kakor je »Voditelj«, vendar pri tej knjigi moramo napraviti izjemo, zakaj verska ideja preveva cel spis in kraji, po katerih nas vodi, so tudi v cerkveno-zgodovinskem oziru sila zanimivi. Piscu teh vrstic je tem ljubše spremljati g. pisatelja na njegovem kelmorajnskem romanju, ker je i sam z vrlim prijateljem hodil skoro po isti poti, kakor g. pisatelj.

V precej dolgem uvodu nas naša knjiga najprej pouči o potovanju sploh. Kar je tu povedano, je za potnika praktične važnosti, na str. 8 bi še se naj dostavilo, da ni dovolj samo načrt za potovanje, ampak če hočeš s pridom potovati, moraš kolikor toliko prej proučiti zemljepisje in zgodovino dežele, kamor misliš potovati. Pri vsaki stopinji se sproti zatekati k Baedeckerju, je potrata dragerega časa in malo kaj koristi.

Preden nastopimo daljno pot, nas g. pisatelj še povede prej na primicijo. Kakorkoli je to veličastna slovenska narodno-cerkvena slovesnost, vendar bi rajši kar hitro sedli na železnico in si tem bolj ogledali razne znamenite kraje. Naposled

nas g. pisatelj popelje z gorenjskim vlakom skozi Koroško, kjer z boleznim srcem moramo ž njim vzdihniti: Naši so samo grobovi! — na Tirolsko ter se v Inomostu ustavimo. Od tod drdramo proti »švabskemu morju« — bodenskemu jezeru, kjer nas v Bregenzu g. pisatelj seznanj z mereravskimi menihi. Odtod se popeljemo na ladiji v Švico, kjer nam razkaže Curiško jezero, slavni Einsiedeln, megleni Rigi, Štirikantonsko jezero in Lucern. Škoda, da g. pisatelj ni posetil starodavne Kostnice, od koder bi lahko Mohorjanom marsikaj zanimivega poročal, saj menda vsak potnik rad pritrди pesniku, ki pravi:

»Du Constantia am Rheine
Und am schönen Bodensee,
Bist so lieb mir, bleibst die Meine,
Bist mein Minnen, wo ich geh'«

In ker so g. pisatelja vodili drugi poti po Švici, tudi ni videl krasnega vodopada renskega pri Schaffhausenu, ki ni, kakor on trdi (str. 68), ob Bodenskem jezeru, ampak ob Renu, do tje gredo ladije po reki, ki dalje ne morejo zaradi vodopada. Tudi Bazel si je vredno pogledati. V krasni nekdanji katoliški stolnici zanima potnika grob slavnega humanista Erazma Rotterdamskega († 1536), ki je v marsikaterem oziru nadelaval pot reformaciji, dasi se ji ni pridružil. Če se že kdo pomudi v Bazelu, naj napravi tudi prijeten izlet v Freiburg v Brizgaviji. — A pojdimo dalje z g. pisateljem skozi Alzacijo v Strassburg, kjer nas iz vsake strehe radovedno gledajo — štoklje, od ondot pa k cesarskim grobovom v Špiro (Speyer). G. pisatelj omenja (str. 110), da je posebna komisija odprla in pregledala cesarske grobnice. — Ko se je poročevalec mudil ondi, je bila kripta še razdrta in cesarski mrličji shranjeni v posebne sarkofage, ki so bili zloženi na kup in zaklenjeni v poseben prostor. Prvi si je v špirski stolnici izvolil grob Konrad II., za njim so se pa drugi vladarji in njih bližnji sorodniki dali pokapati tukaj — kar v celino, zatorej so tudi mnoga trupla slabo ohranjena. Najbolj je bil ohranjen Henrik IV., ker je zavoljo izobčenja dolgo ležal v kapeli in so ga zatorej močno pomazilili, dasi to ni tako umeti, kakor da bi bil kar na prostem ležal, ampak le v cesarsko grobnico ga niso smeli djati. Kronani cesarji so imeli kamenite in boljše sarkofage, samo izvoljeni pa bolj priproste. Zanimivo je, kar so dognali pri ostankih Rudolfa Habsburškega. V 18. stoletju je nek starinoslovec pregledoval grobnice in našel prebito črepinjo. Sklepal je, da je to lobanja Albrechta avstrijskega, ki je bil zavratno umorjen in tako se je zaneslo v zgodovino, da je Albrechta napadalec udaril po glavi. Ko so pa sedaj grobnice odprli, je kranilog Ranke hitro spoznal, da je to lobanja starca in ne človeka v moških letih. Preseka je bila ostra in nič nagnila, kar bi moralo biti, če bi bila črepinja za življenja prebita. Lobanja se je tudi strinjala z drugimi kostmi, ki so s svojo poroznostjo kazale nasledke protina, na katerem je trpel Rudolf Habsburški. Črepinjo so prebili šele Francozi.

Po kratkem izletu v Hajdelberg hitimo z g. pisateljem naprej v slavno Mouguncijo in odtod po Renu na cilj potovanja — v Kolin. Vožnja po vodi je veliko počasnejša kakor z železnico, zatorej je bolj priporočati, voziti se od Mainza do Bingena po železnici, tam si ogledati slavno romarsko cerkvico sv. Roka in na nasprotnem bregu spomenik Germanijo, potem naprej z ladijo do Kolina.

Z ozirom na naslov in namen naše knjige je Kolin dokaj kratko opisan, ker večina dotičnega poglavja odpade na zgodovino slovenskih romarjev v Kolin¹. Teo-

¹ Vsa čast starim slovenskim »kelmorajnskimi« romarjem, toda z imenom »Kelmorajn« se ne moremo sprijazniti. Je pač jezikovna spaka, kakršnih se je v naš

loge bo zanimalo, če jim povemo, da je v Kolinu v minoritski cerkvi pokopan tudi slavni modroslovec in bogoslovec, ostroumni tekmeč Tomaža Akv., Ioan. Duns Scotus. Za velikim oltarjem kaže njegov grob kamenita škrinja, ki ima na zgornji plošči ta-le napis:

Ioannes Scotus
Sacrae Theologiae
Doctor subtilis
Ord. FF. Minorum
Obiit anno 1308.

Ob robu je pa napisano: Scotia me genuit, Gallia me docuit, Anglia me suscepit, Colonia me tenet.

Večino Mohorjanov bi pa zanimalo, če bi jim g. pisatelj povedal legendo, na katero spominjata dve konjski glavi na trgu Neumarkt h. št. 10. Narodna nemška pesem pravi: Umrla je gospa Richmodis von Aducht »in vierzig Geschlechtern bekannt«. Djali so jo v rakev in mož je velel, djati ji na roko poročni prstan. Ko se je pa storila noč, reče zvonar svojemu hlapcu: Pojdiva, odpriva grob in vzamiva prstan iz roke. Ko sta pa odprla grob, ju je spopadla groza in sta zbežala ter pustila luč v grobnici pri mrtvi ženi. Ona se vzbudi, vzame luč in gre na Neumarkt k svojemu domu in kliče: O mož, odpri mi, tvoja zakonska žena je tu. Služabnica leti h gospodarju, ki je v zgornjem nadstropju spal, in ko to sliši, vzklikne:

»O Gott, wie kann das möglich sein!

So müssten meine zwei beste Ross bei mir sein.«

Komaj to izgovori, se odvežeta konja v hlevu in hitita po stopnicah navzgor ter se postavita k oknu pred gospodarja. Sedaj spozna gospodar, da je resnica, odpre vrata, in žena stopi notri rekoč: »Lep angelček z neba me je vzbudil, bodiva zopet zvesto skupaj.« Živela je še potem 7 let ter mu rodila 7 sinov, toda nikdar se ni nasmehnila in vedno je mislila na smrt. — Za cerkev sv. apostolov (ki je na tem trgu) je napravila lepo mašno oblačilo.

Omenjam to legendo zato, ker sem kot otrok slišal prav isto pripoved z neznatnimi izpremembami od babice. Torej so si tudi to pripoved prinesli Slovenci domov iz »Kelmorajna«.

Iz Kolina dirjamo prav naglo čez Norimberk, Monakovo in Solnograd — domov; rekli bi, da je potovanje g. pisatelja nekam že utrudilo. Kdor že tu okoli potuje, naj ne hodi v Darmstadt — spat, da se mu ne zgodi kakor g. pisatelju (str. 160), ampak naj se rajši ustavi v Frankfurtu, kjer je marsikaj zanimivega; med drugim Pavlova cerkev, kjer je nekdanj zboroval frankf. parlament. Vredno si je tudi še pred Monakovim ogledati Augsburg in Regensburg. Škoda, da g. pisatelj čitateljev v Solnogradu ne popelje v Hellbrunn, kjer bi se čudili in tudi lahko smejali raznim umetnostnim napravam z vodo, ko n. pr. ne slutiš, začne pod tvojimi nogami brizgati voda iz zemlje. Toda o tem, kaj se naj opiše, ima pač vsakdo svoje mišljenje.

Slike niso slabe, a tu in tam premajhne, zlasti kolinska stolnica bi naj bila večja, ker po tej majhni sliki si čitatelji ne morejo predstaviti veličja te stavbe.

Tiskovne pomote večinoma ne motijo zmisla, na str. 106. n. pr. si je tiskarski skratelj dovolil šalo, da je častitljivemu špírskemu kanoniku odkazal sovje stanovanje!

jezik vrinilo več. In če bi pijeteta do starine tu odločevala, bi morali vse to pri miru pustiti.

Pač res, lepi, rodovitni, kulturno zelo razviti in poučni so kraji, po katerih nas vodi naša knjiga, a ob koncu vendar damo prav g. pisatelju, da glede lepote ne zaostaja naša domovina za slavno Porenščino; in šele ko človek vidi tuje kraje, ve prav ceniti svojo domačijo. Le eno je, kar boli človeka v domačiji. Zakaj naša zemlja ne proizvaja tega, kar bi lahko? Ker se našemu ljudstvu ne dajo potrebni pogoji za pravi gospodarstveni in kulturni napredek. Poglavitna skrb se pri nas rajši obrača na to, kako potlačiti in ugonobiti ljudstvo zavoljo njegove narodnosti. Z druge strani je pa tudi vredno, da se Slovenec uči od Porencev in Švicarjev zavednosti, žilavosti, podjetnosti in delavnosti.

F. K.

Ascetika.

Maria Immaculata, das grosse Gnadenzeichen am Himmel des XIX. Jahrhunderts. Von P. Philibert Seeböck O. Fr. min., Lektor der heiligen Theologie. Innsbruck, 1903. Druck und Verlag von Felizian Rauch. XXXII., 384 str. To je naslov knjigi, katero je spisal znani nabožni pisatelj P. Filibert Seeböck, in katera nam pripoveduje veliko lepega, zanimivega in podučljivega o Mariji, prečisti devici. Ker je letos jubilejno Marijino leto, bi knjiga dobro služila pred vsem tam, kjer verniki obhajajo posebne pobožnosti v čast brezmadežno Spočeti. Popisuje nam najznamenitejša Marijina svetišča 19. stoletja na Francoskem in Avstrijskem, na Nemškem in Belgijskem, na Švicarskem in Laškem itd., kjer se časti brezmadežno Spočetje Marijino. Med Marijina svetišča na Avstrijskem šteje pobožni pisatelj tudi cerkev Marije, matere milosti v Mariboru ter povzame poročilo o njej in njeni čudodelni podobi iz zanimivega dela: »Einweihungsfeier der neuerbauten Pfarrkirche zur heiligen Maria, Mutter der Barmherzigkeit, in der Grazervorstadt zu Marburg. Von Dr. Michael Napotnik, Fürstbischof von Lavant. Marburg, St. Cyrillus-Buchdruckerei, 1901.

Knjiga imenuje tudi najslavnejše služabnike Marijine v preteklem stoletju, med drugimi papeža Pija IX. in Leona XIII., bl. Klementa Hofbauerja in linškega škofa Franca Jožefa Rudigierja, čast. služabnika božjega Janeza Krstnika Marijo Vianneya in Pavla Grangerja S. I., Don Boska in P. Magna Percagerja O. S. B. M. V., nadvojvodo Albrehta in Windthorsta, Bernardeto in častito služabnico božjo Marijo Kristino Savojsko kakor tudi Pavlino Marijo Jaricot, ustanoviteljico družbe za razširjanje svete vere in družbe živega rožnega venca.

Nadalje omenja knjiga tudi pesnike in pesnice 19. stoletja, katoliške in nekatoliške, ki so opevali v krasnih pesmih slavo Marije, brez madeža spočete.

Slednjič nam kaže pisatelj tudi še, kako se je razširjevala pobožnost Marijina, našteva prikazni preblažene device Marije ter pobožnosti in praznike v čast Materi božji v 19. stoletju in konča svoje pobožno delo z Marijinimi kongregacijami, bratovščinami in družbami. Knjigo krasijo tudi nekatere lepe podobe.

Jožef Majcen.

Katehetika.

Detinsko bogoznanje. Katekizem za prvence. Za uporabo katehetom in učiteljicam otroških vrtcev. Sestavil Anton Kovačič, kapelan. V Mariboru, 1903. V lastni založbi. — Tiskala tiskarna sv. Cirila. Mala 8°. Mehko v platno vez. I K. Z veliko radostjo smo vzeli v roke drobno knjižico, ki nosi gornji naslov. G. pisatelj so gotovo pri sestavi omenjenega delca vodile besede: »Commendamus catechistis, ut catechismi expositio . . . fiat in simplicitate sermonis, stylo et eloquio,

quamvis accurato et non inamoeno, perspicuo tamen et facili, atque imprimis accommodato captui puerorum, et, quantum fieri potest brevi¹.

Veliko težavo dela katehetu-prvencu pouk katehumenov prvega šolskega leta, ko še je otrok negoden po telesu, negoden po duhu, ko še je njegovo duševno obzorje kakor megleno in njegova »copia verborum« jako pičla. Pričuje delce pa ima namen, katehetu olajšati trud in omogočiti povoljen uspeh pri pouku. Pri spisovanju tega »detinskega bogoznanja« so služili pisatelju razni nemški avtorji (Gürtler, Bobelka) ter njegova praksa. V obče smemo reči, da je sestava spretna, pa kakor je vsako človeško delo nepopolno in pomanjkljivo, tako ima tudi to »bogoznanje« svoje hibe in napake. I tukaj se mora upoštevati znani rek: »Quot capita, tot sententiae«, zato bomo tudi mi izrekli svoje mnenje o njem.

Zapazili smo, da so nekatera vprašanja pretamna, nedoločna in neprimerna dušnemu obzorju učenca. Str. 17 bereš: »Od kdaj je Bog?« bolje bi bilo: »Kako dolgo je že Bog?« ker ima pozneje: »Kako dolgo bo Bog?« Na str. 20. najdemo: »Kaj more Bog storiti?« namesto: »Koliko...?« — Mnoga vprašanja bi se morala drugače formulirati. Na str. 20. beremo: »Kako mogočen je Bog? morda: »Kakšen je Bog, ker more vse storiti, kar hoče?«, da tako nastane zveza s prejšnjim vprašanjem. Str. 24.: »Kaj je Bog ustvaril v nebesih?« namesto: »Katere so na jle pše stvari božje?« pa ne »najimenitnejše«, ker slabo nadarjeni prvenci, kakor nas uči skušnja, od kraja te besede niti izgovoriti ne morejo, ker je predolga in popolnoma neznana. Str. 35.: »Kako Boga spoznavamo?« morda: »Kaj se pravi: Boga spoznavati?« Str. 38.: »Kam gre telo, ko človek umrje?« bolje: »Kaj se zgodi s telesom, ...?« — »Telo se pokoplje v zemljo«. Naslednja vprašanja bi se bolje glasila: »S čim človek misli in hoče?« ter: »Kaj dela telo živo?« Str. 42.: »Česa se Adam in Eva nista smela dotakniti?« morda: »Kaj je Bog storil, da bi zvedel, ali ga Adam in Eva hočeta ubogati?« — »... nekaj jima je zapovedal«, da se lažje preide na sledeče vprašanje: »Kaj je Bog zapovedal Adamu?« Str. 43.: »Kako ju je (hudobni duh) izkusil v greh zapeljati?« morebiti: »V kakšni podobi...? V naslednjem vprašanju namesto »rekla«, je bolje »vprašala«. Str. 44. namesto: »Od koga sta bila Adam in Eva zapeljana greh?« je bolje: »Kdo je ... zapeljal v greh?« Str. 53.: »Pri čem je Bog...?« bolje: »Kdaj...?« Str. 69.: »Kdo je pastirjem oznanil rojstvo J. K.?« bolje: »Kdo je oznanil ali povedal, da ... rojen?« ker so otroku abstraktni pojmi (rojstvo) nerazumljivi, in ker je moč slovenskega jezika v glagolu. Str. 76.: »Kam jim je velel božji glas?« morda: »Zakaj niso šli (trije modri) nazaj k Herodu?« — »... ker jim je Bog prepovedal, se vračati k Herodu«. Str. 97.: »Ali more človek sam iz sebe...?« bolje: »Ali more ... iz lastne moči...?«

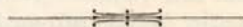
Nekatera vprašanja so pa nepopolna. Str. 23.: »Kteri dan je svet?« tukaj manjka »v tednu«, zakaj otrok lahko odgovori »Božič«, ker ljudje nazivljejo Božič »sveti dan«. Str. 25.: »Ali so se angeli ... prikazali?« je dostaviti »v človeški podobi ali kot ljudje?« Str. 39.: »Kaj je več, duša ali telo?«, bi bilo vriniti besedico »vredno«. — Tu pa tam bi še bilo umestno kakšno vmesno vprašanje, ki bi vodilo otroka na sledeče vprašanje. Str. 29. bi bilo dobro za vprašanjem: »Koliko vrst angelov je?« postaviti vmesno vprašanje: »Ali imajo angeli tudi imena?« Na str. 46. pred vprašanjem: »Koga je Bog postavil pred raj«, bi se lahko glasilo vprašanje: »Zakaj nista šla nazaj v raj?« Na strani 64. manjka vprašanje: »Kaj je storila Marija, ko je slišala ta pozdrav?« — »... se je prestrašila«. — Kar se tiče od-

¹ Actiones et Constitutiones synodi Dioec. Lav. a. 1900. pag. 237.

govorov, so tu in tam nejasni, nedoločni in nepopolni. Str. 25. v odgovoru: »Mnogi angeli so postali »hudobni«, namreč napuhnjeni, in potem bi moralo slediti vprašanje: »Kaj se pravi . . . postali so napuhnjeni?« Str. 27. manjka v odgovoru: »Bog nima rad hudega, pač pa ima rad dobro«. Str. 30. v odgovoru: »Dobri angeli nam želijo pomagati«, je bolje: »Dobri . . . dobro«. Zatem bi sledilo vprašanje: »Ali nam tudi storijo kaj dobrega?« — »Kaj pa nam storijo dobrega?« » . . . nas varujejo . . .« Na str. 31. v odgovoru na vprašanje: »Kaj dela naš angel varih?« manjka na koncu »in svari«, ker ima pozneje vprašanje: »Pred čim nas angel varih svari?« Na str. 39. bi se lahko v odgovoru na vprašanje: »Zakaj je duša več vredna ko telo?« v 4. točki dostavila beseda in »hoče«, namesto »ve«, da se tako izrazita poglavitni zmožnosti duše, um in volja. — Tudi se pogreša jasnost glede pojma posameznih besed ali izrazov. Gospod pisatelj meša pojem »ustvariti« (creare) in »narediti« (facere). Na str. 34. bereš: »Iz česa je Bog »ustvaril« prvo ženo?« namesto »naredil«, saj ima sv. pismo: »Et aedificavit Dominus Deus costam . . . in mulierem«. Gen. 2, 22. — Jezik na mnogih mestih ni priprost, otroški. Na str. 21. bi se bolje glasilo namesto »po očetovsko«, »kakor dober oče za svojega otroka«. Na str. 30.: »Kako se obvarujemo . . .?« bi bilo bolje: »Kako se branimo . . .?« Str. 40.: »Kje sta živela Adam in Eva?« Ljudstvo bi reklo: »Kje sta bila doma . . .?« Na str. 43. beremo: »S čim ju je hotel pogubiti?« bi otrok lažje razumel: »S čim . . . spraviti v pekel?« V odgovoru na str. 46. bi bilo bolj priprosto: »Bog je za kazen rekel Evi: »Velike križe in težave boš imela s svojimi otroci . . .«, namesto: »Namnožil bom tvoje težave z otroki . . .«, čeprav je tako v sv. pismu itd. itd.

Gledé molitev v verzih bi bilo pripomniti, da se iste naučé, ki se nabajajo v katekizmu, ali pa, ki so obdarovane z odpustki, zakaj, ako se otrok prej uči drugače moliti, in pozneje spet drugače po drugih molitvenih obrazcih, povzroči to le zmešnjavo: Med molitvami v čast angelu varihu se priporoča: »Sveti angel varih moj . . .« in »Angelček božji, ki varih si moj . . .«, ta molitvica je obdarovana z odpustki¹. Jutranja in večerna molitev pa se naj tako moli, kakor je v katekizmu, zakaj »česar se mladenček navadi, tega tudi kot sivček ne pozabi«. — V zadnjem poglavju, ki govori o vedenju, bi bilo bolje na str. 136. pri vprašanju: »Kaj moramo storiti, kadar gremo mimo križa?« otroke naučiti molitvico iz katekizma: »Molimo te, o presveti Gospod Jezus Kristus, in te hvalimo . . .« in kadar gremo mimo cerkve morda: »Hvaljen in čiščen bodi vsak čas presveti in božji zakrament!« da se otroci naučijo več z odpustki obdarovanih molitvic². — Toliko smo hoteli povedati o knjižici »sine ira et studio«. V obče pa se knjižica priporoča gg. katehetom.

Janez Vogrin.

V.

Raznoterosti.

Je-li hipnotizem nemoralen? Nenravnost hipnotizma izvajajo njegovi nasprotniki iz tega, da človeku ni dovoljeno odreči se (tudi za malo časa) svoji prosti volji. Vsakdo je dolžan varovati se hudega in dobro storiti, tega pa ne more, kdor

¹ Cf. Beringer, Die Ablässe, 12. Auflage 1900, pag. 121.

² Cf. Voditelj, 1903, pag. 214. — ³ Cf. Beringer, op. cit. pag. 125. & 126.

nima proste volje. Ako se tej odpove, postane nekako orodje hipnotizerjevo, pa se izpostavi vsakovrstnim nevarnostim.

Hipnoza torej odvzame človeku prostost, vest, razum? Treba je samo vprašati: ali zmožnost samo (facultatem ipsam) ali porabo zmožnosti (exercitium facultatis), kajti tega nasprotniki ne povejo.

Gotovo menijo porabo zmožnosti, kajti, da hipnoza ne vniči zmožnosti same, to nam priča brez števila vzgledov. Mnogo ljudi iz raznih stanov se je že dalo uspavati, pa še imajo vendar razum in prosto voljo. Nasprotniki hočejo najbrž reči: dokler traja hipnoza (5 minut, $\frac{1}{4}$ ure ali tudi dalje časa), človek ne more ravnati po svojem razumu in prosti volji. Torej bi se sedaj glasilo vprašanje: Je-li samo na sebi (per se) absolutno in vedno prepovedano tako stanje, v katerem človek (za nekaj časa) ne more ravnati po svojem razumu in prosti volji ali v katerem je delavnost (activitas) razuma in proste volje ustavljena?

Tega niti nasprotniki hipnotizma ne trdijo, kajti tudi oni priznavajo, da je poraba kloroforma v slučaju potrebe (n. pr. pri operacijah) in vsestranske garancije dovoljena. V tem slučaju torej ni nemoralno, ako človek ne more rabiti razuma in proste volje; potem pa tudi lahko rečemo: hipnoza ni nemoralna v slučaju silne potrebe in povoljne garancije samo radi tega, ker človek nekaj časa ne more rabiti svojega razuma in proste volje.

Če bi pa tudi priznali, pravijo nadalje nasprotniki hipnotizma, da hipnotizem ne odvzame človeški duši njenih naravnih moči: razuma in proste volje, vendar je hipnotizem nemoralen, ker izpostavi človeka največjim nravnim nevarnostim, kajti hipnotizer ima absolutno oblast nad hipnotično osebo, le-ta bi vsled njegovega povelja bila pripravljena za umor, za nespodobne čine itd.

To je sicer dokaz, da je hipnotizem nevaren, se-li pa sme iz tega sklepati, da je nemoralen? Gotovo ne, kajti vse ni nemoralno, kar je nevarno. Kdor hoče hipnotizem popolnoma obsoditi, mora dokazati, da se ne dado nevarnosti pri hipnotizmu odstraniti. To pa ne bo mogoče. Dr. Beaunis navaja v svoji knjigi: »Le somnambulisme provoqué« p. 39. celo navadno sredstvo: naj se hipnotizira le vpričo tretje (avtorizirane) osebe, vpričo soproga, očeta ali kakega drugega sorodnika, ki varuje ob enem hipnotizerja, namreč pred obrekovanjem in hipnotično osebo (n. pr. pred nevarnostmi). Ako se vsak hipnotizer posluži tega sredstva, potem se pa kar razpršijo vse črne misli o hipnotizmu, tudi tedaj, ko bi res bila hipnotična oseba nekak »suženj« ali »stvar« hipnotizerjeva. Za pravo se pa to ne more reči, ker dotična oseba hoče, da jo zdravnik uspava in čestokrat sama veleva, kaj ji naj zdravnik sugerira.

Pravi se tudi, da je razmerje (odvisnost) med hipnotizerjem in hipnotično osebo za človeka sramotno, nedostojno, poniževalno, a poniževalna odvisnost je v človeškem življenju nekako nezogibna, opomnim samo na slepo pokorščino pri vojakah in pa na avtokratno vedenje nekaterih oseb, napram katerim človek ne sme nikdar kazati, da je bitje, ki ima razum in (svojo) prosto voljo. Sicer bi pa lahko vprašal: Kaj je pa bolj poniževalno za človeka, če sedi ugodno v fotelju, pa mu zdravnik sugerira, ali pa če leži brezzavesten (vsled kloroforma) na mizi, pa ga dva zdravnika mesarita?

V slučaju potrebe in povoljne garancije torej hipnotizem ni nemoralen.

Hipnotizem je nemoralen radi nemoralnih sredstev, ki se porabljajo pri uspavanju. Tako trdijo nasprotniki hipnotizma. Kaj porečemo na to?

Vsi hipnotizerji ne uporabljajo nemoralnih sredstev, ko imajo dosta dovoljenih na razpolago.

Da vidimo vzgled. Bolnik pride k dr. Bernheimu s prošnjo, naj ga uspava. Zdravnik mu veli: »Sedite na ta-le stol, zaprite oči in mislite edino na to, da morate zaspati . . . vi morate spati — vi boste zaspali — glejte, spanec se vas že loti — vi spite . . . In bolnik zaspi. Tako se hipnotizira v Nanciju in šola v Nanciju je sedaj najbolj sloveča glede hipnotiziranja. Kaj je tu nemoralnega?

Ako se torej govori o nemoralnih sredstvih, se ne sme reči vsi, temveč nekateri hipnotizerji jih morda rabijo; treba je razločevati med veščaki, učenjaki in navadnimi pustolovci.

Hipnotizem je nemoralen radi pogubljivih nasledkov (tako se glasi nova obtožba), povzroči namreč hudo poželenje in nepremagljivo nagnjenje (»une passion violente et une attraction presque irrésistible«). Tourande: *L' hypnotisme, ses phénomènes et ses dangers* p. 80). Nasprotniki navajajo za vzgled neko ženo, ki jo je hipnotiziral dr. Gibert v Havre. Le-ta je imela po hipnozi posebno nagnjenje do onega zdravnika, zapustila je svojega moža in šla za njim, ko se je preselil v drugo mesto. Recimo, da se je to res zgodilo, je-li pa bil temu kriv hipnotizem, je-li to nagnjenje posledica hipnotizma, se-li ni nikdar še zgodilo, da bi se bila kaka žena zaljubila v svojega zdravnika?

Kako pa, če hipnotizira zdravnik drugega zdravnika, ali vojaka, uslužbenca itd. imajo li-ti vsi »hudo poželenje« in »nepremagljivo nagnjenje« do njega? Neko nagnjenje morda že, a to je le čut hvaležnosti, če jih je zdravnik ozdravil kake bolezni, to pa ni nič nemoralnega, ampak neka dolžnost.

Nasprotniki hipnotizma so rekli, da je hipnotizem nemoralen: 1. ker vniči (»détruite«) razum in prosto voljo, da stori človeka sužnja; 2. ker se rabijo pri uspanju nemoralna sredstva in 3. ker ima pogubljive nasledke — pa vse to ni res.

V dokaz, da je hipnotizem prepovedan, se je že včasi navajala določba kongregacije S. Officii (28. julija 1847): »Applicatio principiorum et mediorum pure physicorum ad res et effectus vere supernaturales, ut phisice explicentur, non est nisi deceptio omnino illicita et haereticalis.« To pa ne velja o hipnotizmu, kajti dokazali smo, da učinki v hipnotizmu niso nadnaravni.

At. Čížek.

Dostavek. Na vprašanje nekega zdravnika, se-li sme vdeleževati v znanstvenem društvu disputacij o hipnotičnih sugestijah pri zdravljenju bolnih otrok, kjer se gre ne le za dovršena dejanja, ampak tudi za nove poizkuse, bodisi da se dajo razložiti iz naravnih vzrokov ali pa tudi ne, — je kongregac. S. Off. 26. jul. 1899 odgovorila: *Quoad experimenta iam facta, permitti posse, modo absit periculum superstitionis et scandali; et insuper Orator paratus sit stare mandatis S. Sedis et partes theologi non agat. — Quoad nova experimenta, si agatur de factis quae certo naturae vires praetergrediantur, non licere, sin vero de hoc dubitetur, praemissa protestatione nullam partem haberi velle in factis praeternaturalibus, tolerandum, modo absit periculum scandali.* Appendix ad Concil. plenarium Americae Lat. Roma 1900. Pg. 708.

Uredništvo.

Alba iz l. 1678., torej 226 let stara, se nahaja pri sv. Mohoru, podružnici Laški. Omenja jo tudi Orožen (Dekanat Tüffer, str. 111): »Die Kirche (sv. Mohora) besitzt eine noch gut erhaltene leinene Alba aus dem Jahre 1678«. Alba je čisto dobro ohranjena, docela nepoškodovana in se še sedaj, vsaj po edenkrat v letu, rabi pri službi božji. Napravljena je iz domačega platna in je nenavadno dolga in široka, tudi rokavi so zelo prostrani. Takega orjaka menda na svetu ni, da bi mu bila premajhna. Čipk nima, če se dobro spominjam, nobenih. Mesto trakov ob vratu ima spleten motvoz domačega dela. Z rdečo nitjo je všita letnica 1678., ki pa je že precej obledela. Zakristija je preveč vlažna, zato hrani albo cerkovnik v mežnariji.

Ker so albe sedaj precej po ceni in ker ima omenjena alba radi svoje nenavadne starosti in redkosti zgolj zgodovinski pomen, bila bi prav primeren in zanimiv predmet za muzej.

Anton Stergar.

Kdaj obhaja papež svoj god? Naš slavno vladajoči papež Pij X. bo tudi na prestolu sv. Petra obhajal svoj god vselej na praznik sv. Jožefa. Na neko dotično vprašanje je č. g. konzultor odbora za sv. obrede, dne 6. novembra 1903 iz Rima odgovoril tako-le: Kakor za vladanja papeža Leona XIII. slavnega spomina, ob godovih svetih papežev Leonov v Rimu nihče ni mislil na god sv. očeta, tako tudi sedaj ob godovih svetih Pijev ne bo nihče šel sv. očetu za god čestitat. To je le stara navada, da si novoizvoljeni papeži privzamejo posebno ime, s katerim podpisujejo uradna pisma, ki se izdajejo v papeževem imenu. So pa tudi taka uradna pisma, n. pr. o kanonizacijah, beatifikacijah itd., katera podpisuje papež s svojim rodbinskim imenom. Tako je n. p. Leon XIII. svojo oporoko podpisal kot Joahim Pecci in je svoj god obhajal vsako leto na praznik sv. Joahima, katerega je bil zato povzdignil v višjo vrsto (dup. II. cl.). Sedanji papež bo torej obhajal svoj god vedno na praznik sv. Jožefa. Pri izvolitvi uradnega imena ni mislil na nebeškega zavetnika, ampak le na svojega prednika, p. Pija VII., ki je bil v Benetkah izvoljen za naslednika sv. Petra.

J. V.

Stoletnica angleške biblične družbe se je praznovala v Londonu začetkom marca. V slovesni seji dne 8. marca je družba sprejela čestitke skoro vseh evropskih in ameriških držav. Nemški cesar je še osebno brzojavil svojo čestitko in ga je zato predsednik proslavljal kot »branitelja sv. pisma«. (Najbrž si je zaslužil ta časten naziv s pohvalo znanega Delitzschevega predavanja »Bibel-Babel«.) Dalje je predsednik na vsa usta poudarjal, da je anglosaško pleme poklicano, v duhu miru in ne napadanja celemu svetu prinesiti krščanstvo in s tem tudi civilizacijo. (V evangeliju beremo, da je Kristus to nalogo izročil apostolom; o anglosaških kramarjih se tam nič ne bere. Sicer so pa Angleži svojo »krščansko« misijo sijajno spričali s prodajanjem opija, z bursko vojsko itd.) V nekem oziru bi si pač družba lahko pridobila lepih zaslug: če bi luteranske liberalne teologe naučila ceniti in prav razlagati sv. pismo.

F. K.

Velik slovar cerkveno-slovenskega jezika misli izdati ruska carska akademija v Petrogradu. Ta slovar bi obsegal vse podatke, ki se nahajajo v starih spomenikih Cirila in Metodija ter njihovih učencev in naslednikov, torej iz 9. in iz prve polovice 10. stoletja. Poseben odbor slavistov v Petrogradu zbira tvarino za ta slovar.

F. K.

I.

Razlaga sv. psalmov v jutranjicah „unius Martyris“.

V. psalm.

Obseg: Psalmist prosi, da bi Bog njegovo molitev poslušal (v. 2. 3.). Zarana hiti k hiši božji, premišljeva, da Bog ne ljubi in ne pripušča k sebi hudobnih in krivičnih ljudi, pobožni pa se mu le naj zaupno približa (v. 4–8). Prosi Boga, da bi ga vodil, hudobneže pa naj bi pogubil; radovali se bodo pravični, ko bodo videli, da je Bog branitelj pravične stvari (v. 9–13).

Nadpis: v. 1. In finem pro ea, quae hereditatem consequitur, Psalmus David¹.

H koncu za njo, ki delež prejme. Psalm Davidov. Lamnazeah el-hannechilot micmor ledavid. Predstojniku (igrajočih) na piščali pesem Davidova. O »in finem« glej razlago besede »lamnazeach« v 4. psalmu (Voditelj, 1904 str. 161 i. d.).

V nadpisu je latinsko besedilo od sedanjega hebrejskega celo različno. »Pro ea, quae hereditatem consequitur« je prevod iz Septuaginte »ὕπερ τῆς κληρονομώσεως«. Prelagatelji Septuaginte očitvidno niso brali »hannechilot«, kakor se glasi sedanje hebr. besedilo, ampak »hannochelet« ali pa »hannechalot« in izvajali ta izraz od hebr. glagola nachal (v posest vzeti, prilastiti si) ali pa od samostalnika »nachalah« (posest ali dedščina)².

Kdo pa je »ea«, na katero se nanaša izraz »hereditatem?« Po mnenju nekaterih razlagalcev je to sinagoga ali izraelsko ljudstvo, ki se imenuje v sv. pismu lastnina ali dedščina božja. Mojzes govori Izraelcem: »Vas pa je Gospod vzel in izpeljal iz železne peči (iz pekoče britke sužnosti) Egipta, da bi imel svoje lastno ljudstvo (leam nachalah), kakor je dandanašnji« (Deut. 4, 20). Mojzes pravi nadalje: »Molil sem in rekel: Gospod Bog! ne pokončaj svojega ljudstva in svoje dedščine (nachalateka), ki si jo rešil po svoji velikosti in katero si

¹ Victori pro hereditatibus, canticum. Sv. Hieron.

² Fürst op. cit. II. zv. st. 28. 29.

•Voditelj• III.

izpeljal iz Egipta z močno roko« (Deut. 9, 26). Izraelsko ljudstvo se imenuje dedščina božja, pa tudi Bog sam se nazivlje »dedščina«. Gospod je rekel Aronu: »V njih deželi ne imejte nič posestva; tudi ne deleža med njimi; jaz sem tvoj delež in tvoja dedščina (nachalateka) v sredi Izraelovih otrok« (Num. 18, 20). Isto povdarja Bog tudi po preroku Ezehielu v posebnih napravah novega templja. »Gospod Bog reče: Dedščine (lenachalah) pa naj nimajo, jaz sem njih (duhovnikov) dedščina (nachalata). (Ezech. 44, 28.) Dedščina izraelskega ljudstva je bila tudi božja obljuba, da bo poslal Odrešenika. Obljubo, katero je Bog izrekel Abrahamu: »Oblagodarjeni bodo v tvojem zarodu (t. j. po Jez. Kr.) vsi narodi zemlje« (Gen. 22, 18), podedoval je zarod od zaroda in jo hranil zapisano v svetem pismu pa tudi neizbrisno vtišnjeno v srce skozi tisočletja kot najdražjo svetinjo.

Po splošnem mnenju sv. očetov je pravi dedič (»ea quae hereditatem consequitur«) sv. kat. cerkev, ki je sprejela Kristusa in njegov nauk in dosledno tudi večno življenje v dedščino, katere so bili Judje nevredni vsled svoje zaslepljenosti in zakrknjenosti. Sv. Avguštín piše: »Intelligitur (kot dedič) Ecclesia, quae accipit haereditatem vitam aeternam per Dominum nostrum Iesum Christum, ut possideat ipsum Deum, cui adhaerens beata sit«¹. Sv. Hieronim nanaša »hereditatem« na konec sveta, ko bo Kristusova cerkev prejela kot svojo dedščino ne samo paganske narode, ampak tudi Jude, ki se bodo spreobrnil. »Nečem namreč, bratje! pravi sv. Pavel, da bi vam bila neznana ta skrivnost (namreč povrnitev Judov h Kristusu), (da ne bote sami sebe modrih šteli, misleč, da ste vi sami izvoljeni), da je slepota (otrpnjenost) prišla na eden del Izraelcev, dokler ne pride polno število paganov (katero je Bog namenil) noter (v cerkev); in tako bodo vsi Izraelci zveličani, kakor je pisano (Is. 59, 20): »Prišel bo iz Siona, kateri bo rešil, in odvrnil hudobijo od Jakopa, in to je moja zaveza ž njimi, ko jim odvzamem njih grehe« (Rom. 11, 25—27). Oziraje se na besede sv. Pavla o splošni spreobrnitvi narodov, pravi sv. Hieronim: »De Ecclesia, quae in fine et consummatione mundi haereditatem consecutura est universis nationibus Christo credentibus, psalmus iste contextitur. Denique et ex persona eius oratio ad Dominum dirigitur«².

»Ea, quae hereditatem consequitur«, je tudi naša duša, ki je očiščena po sv. krstu in povzdignjena med »dediče nebes«. Naša dedščina (haereditas) v duhovnem smislu so splošno dobrine, dobrote in obljube krščanstva, posebno pa večno veselje v nebesih. »Kristus je smrt premagal«, pravi sv. Peter, »da bi mi večnega življenja deležni

¹ St. Aug. Enarr. XXXVI col. 83.

² St. Hieron. Brev. in ps. Migne XXVI. col. 829.

postali« (da bi prejeli kot nam pripadajočo dedščino večno življenje) (I. Pet. 3, 22). Tako ima nadpis petega psalma tudi v vulgati (pro ea, quae haeridatem consequitur) prav lep pomen, čeravno ne soglaša s hebr. besedilom.

Hebr. »hannechilot« se nahaja v nadpisih psalmov samo enkrat in sicer le v petem psalmu. O pomenu se ne strinjajo vsi razlagavci. Calmet izvaja hannechilot od חַלָּל, ki pa ni v rabi (trans okrožiti) in trdi: »genuina vocis Chalal significatio sonat, choreas ducere« (v krogu hoditi, vrteti se)¹. V svoji razlagi psalmov pravi Calmet: Inscriptionem nos reddendum putamus: »Psalmus David, Phonaico, foeminarum saltatricum Praefecto«; da bi svoje mnenje podprl, še dostavi: »Cum Religionis, Victoriae, publicaeve laetitiae pompae agerentur, foeminas adfuisse, quae choras ducerent, canerent atque instrumenta pulsarent, nemo ignorat. Ita post victoriam Davidis de Goliath usu venit, itemque cum Arca Ierosolymam delata est². Calmet misli torej, da »hannechilot« ni glasbilo, ampak zbor plešočih žensk.

Fürst pa pravi, da se je »hannechilot« imenoval neki glasbeni zbor, ki je imel glavni sedež v nekem istoimenskem mestu³.

Po mnenju mnogih razlagavcev pa pomeni »hannechilot« glasbeno orodje in sicer piščal. Tako pravi Arndt: Dem Musikmeister nach Flöten⁴; isto menijo tudi Wolter⁵. Izvajajo pa »hannechilot« od hebr. korenike חַלָּל (chalal), ki pomeni v Pielu predreti, prevotliti, narediti luknjo⁶. Tudi Grki so imenovali piščali (Flöte) prevrtane cevi, τρηταὶ δόρυκτες⁷. Chalal (prevrtati) pa ni umevati o malih luknjicah na piščali, ampak o celem votlem glasbilu⁸. Chalil (piščal) nahajamo mnogokrat v sv. pismu. Prerok Izaija pravi n. pr.: »Citre, lajne, boben, piščali (chalil) in vino so pri vaših gostarijah« (Is. 5, 12). Nekateri menijo, da je »chalil« navadna enocevna piščal, hannechilot pa dvocevna piščal⁹.

Psalmus David (micmor ledavid) glej razlago v četrtem psalmu. (Voditelj 1904, str. 164.)

Peti psalm je speval David, kakor priča nadpis, pa kedaj? Gotove zgodovinske podlage nam psalm sam ne podaje, najlažje pa ga

¹ Calmet, Dissert. I. cit. zv. 2, st. 168.

² Calmet, Comment. VI. Tom. st. 68, 69.

³ Fürst, op. cit. II. zv. st. 28. col. 1.

⁴ Aug. Arndt, H. Schrift II. zv. st. 5, op. 2.

⁵ Op. cit. I. zv. st. 28 op. 1., Schegg, I. zv. st. 43 i. drugi.

⁶ Fürst, op. cit. I. zv. st. 404, col. 1.

⁷ Weiss, Musik. Inst. st. 73, op. 1. — ⁸ Id. str. 70.

⁹ Gl. »Zgodbe sv. pisma«, Lampe-Krek I. st. 470; Weiss op. cit. Blasinstrumente tab. 6. in str. 82.

v vseh posameznostih umevamo, če ga nanašamo na čas, ko je Savel preganjal Davida in je ta zbežal iz kraljevega dvora in se napotil v Nobe, duhovsko mesto v Benjaminovem rodu. Po slovečem dvoboju med Davidom in Goljatom sklene Jonatan z Davidom zvezo pristrčne ljubezni. Savel zavida Davida, mu streže po življenju in ga skuša s sulico prebosti. David mu ne povrne nemilega z nedragim, ampak kaže se vsikdar zvestega podanika. Pobije dvesto Filistejcev in dobi za ta junaški čin kraljevo hčer Miholo za ženo. Ker je Davidovo ime močno slovelo (I. Reg. 18, 30), je Savel govoril z Jonatanom in z vsemi svojimi služabniki, da bi umorili Davida (I. Reg. 19, 1). Jonatan ga pa pregovarja, da naj tega ne stori. Savel se res skesa svoje hudobije, pa le za malo časa. Ko David zopet pred njim brenka, ga skuša prebosti s sulico; ko David zbeži v svojo hišo, pošlje Savel k njemu stražnike, da bi ga zjutraj umorili (I. Reg. 19, 11). Njegova žena ga pa spusti skozi okno. David zbeži k Samuelu v preroško šolo v Ramati. Ko pride tudi Savel tje, zbeži David iz Najota iz preroške šole k Jonatanu; Jonatan ponovi z Davidom zavezo vednega prijateljstva in mu naznani smrtno nevarnost na kraljevem dvoru. David in Jonatan se objameta in se jokaje ločita. Jonatan se vrne na kraljevi dvor, David pa beži proti mestu Nobe (I. Reg. 20, 43), kjer se je nahajal tačas sveti šotor¹. Med potjo ga dohiti noč in truden se vleže med skalovje v goščavi. Ko se na vse zgodaj zbudi in se spomni svojega žalostnega in nevarnega položaja, povzdigne svoje srce k Bogu v go-reči molitvi za božjo pomoč².

V. 2. Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum³.

Poslušaj, Gospod, besede moje: umevaj moje vpitje! Lampe.

Verba mea (amaraj od omer pl. s suff., beseda), auribus percipe (haacinah, od acan 2. m. sg. imper. Hif. s h cohort; poslušati, vzeti v uho ocen);

intellige (bina od bin 2. m. sg. imper. K s h parag., paziti na kaj, zmeniti se za kaj)

clamorem meum (hagigi od hagig s suff. 1. sg. sorodni izraz z glagolom hagah, mrmrati murmur sv. Hier.), premišljevat⁴, torej premišljevanje pa tudi vzdihovanje, tožba, tarnanje. »Hagig« ne pomeni »clamorem, vpitja; vulgatin izraz je povzet po »תִּשָׁע אֶרְצוֹתָיִךְ« v Septuaginti, kar res pomeni vpitje.

¹ Holzammer, op. cit. I. zv. št. 579.

² Cf. Wolter, op. cit. I. zv. st. 29.

³ Verba mea auribus percipe, domine: intellege murmur meum. St. Hieron.

⁴ Glej razlago I. ps. Voditelj 1904 st. 25.

Tretja vrstica ni samo po svojem mestu, ampak tudi po smislu neposredno nadaljevanje druge vrstice, zato pa dodamo pred razlago drugega verza dobesedni smisel tretjega.

V. 3. Intende voci orationis meae, rex meus et Deus meus¹.

Pazi na glas moje molitve, kralj moj in Bog moj.

Intende (hakšibah od kašab ostriti (uho), na uho vleči, ušesa nastavljati; Nemeč pravi »Ohren spitzen«, 2. m. sg. imper. Hif. s h cohort) voci (lekol od le in kol st. c. sg., g'as)

orationis meae (šavei od ševa s suff. 1. sg. vpitje, klicanje). Po hebrejskem besedilu bi se glasila ta dva verza slovenski: Besede moje poslušaj, Jahve, pazi (zmeni se) na moje zdihovanje (tarnanje); nastavlja ušesa glasu mojega vpitja (klicanja).

Z Bogom lahko govorimo, t. j. molimo samo v srcu in ni potrebno, da bi beseda povedala, kar čutimo ali želimo. Bog namreč vidi v naše srce in ve za naše najskrivnejše misli in želje. In tako srčno molitev imenujemo »notranjo molitev«. Mnogokrat pa nas tudi v zgolj notranji molitvi neka notranja moč takorekoč sili in primora, da tiste misli, občutke in želje, katere se v notranji molitvi vzbujajo v našem srcu, izrazimo ali naznanimo tudi z ustmi, z besedo, da iščemo olajšanja v srčni boli, v vzdihovanju, da celo v glasnih vzklikih in v vpitju.

Ta trojna stopnja molitve je lepo izražena v hebr. besedilu drugega in tretjega verza. Najprvo govori psalmist le v srcu, premišljuje svoje velike stiske in nevarnosti, ki ga oblegajo krog in krog. V duhu zroč težave, ki jih je že prestal in ki ga še čakajo v obilnejši meri, začne tarnati in vzdihovati (hagigi); z vzdihovanjem kaže svojo slabost in onemoglost pred tako mogočnim sovražnikom (Savlom), ki ga preganja, javlja pa tudi, da mu je božja pomoč v tej sili potrebna in sicer potrebna tako zelo, da začne na ves glas klicati in vpiti, naj mu Bog pomaga (lekol šavei).

Tudi v glagolih, s katerimi opozarja Boga na svojo molitev, opazujemo stopnjevanje; poslušaj Jahve (haacinah), prosí psalmist, in sicer me poslušaj pazljivo, pazi name (bina), ko te prosim; nastavlja ušesa (hakšibah), da ti ne uide nobeden moj vzdih, nobena moja beseda.

Seveda je to izraženo samo po človeško; pred vsevednim Bogom itak ne moremo prikriti ničesar, tudi ne najskrivnejše misli. Vsi trije glagoli skupaj izražajo prošnjo, da bi Jahve popolnoma uslišal prosečega.

Vsevedni Bog pazi na našo molitev, četudi ga ne opozarjamo posebej na njo; zato pa smo tudi mi dolžni, da pazimo na njo, da

¹ Rex meus et deus meus: quia te deprecor domine. S. Hier.

opravljamo to sveto delo s pazljivostjo. »Preklet, kdor Gospodovo delo nezvesto opravlja« (Jer. 48, 10), pravi prerok, in te besede veljajo tudi o slabi, nevredni molitvi. Ali niso naše duhovske molitve, ali ni naš brevir per eminentiam »Gospodovo delo«, delo, katero smo dolžni Bogu od časa naše posvetitve v subdijakonat? Ubogajmo torej modrega Siraha, ki pravi: »Pred molitvijo pripravi svojo dušo, in ne bodi, kakor človek, kateri Boga skuša« (Eccli 18, 23), in naša molitev bo dobra in Bog jo bo poslušal (haacinah) z veseljem. Pokazal bo tudi, da pazi (bina) na našo molitev; vtil nam bo v srce sveto veselje do molitve, da jo bomo opravljali radi, četudi včasih z dušnim ali telesnim naporom; po svoji sveti volji in svojem dopadenju bo podaril zvestemu molivcu milost pristrčne goreče pobožnosti, obdaril ga v molitvi z obilno tolažbo, kakor nam spričujejo stoteri vzgledi svetnikov in svetnic božjih, katerim je bila molitev neizčrpljiv vir najčistejšega, nepopisnega veselja in najslajše tolažbe.

»Rex meus« (malki od melek), nagovori David Boga. »Moj kralj«, tebi sem se izročil od mladosti v službo in sem zvesto služil dosedaj, zate in za tvoje božje naredbe se hočem vojskovati vedno; »moj kralj«, glej, k tebi kličem za pomoč, ker sem sam preslab, pomagaj svojemu zvestemu bojniku, da ga ne zmaga sovražnik. Saj mi lahko pomagaš, ker ti si »kralj kraljev in Gospod gospodovavcev« (Apoc. 19, 16), ti si »Deus meus«, vsegamogočni Bog. Reši o Bog svojo »stvar«, ki se v svoji nadlogi zaupno bliža tebi.

Pri tem verzu opomni sv. Hieronim prav lepo: »Ille vere ausus est dicere, rex meus et deus meus, cui non regnat peccatum in mortali corpore. Rex meus et Deus meus, qui regnas in me, et non regnat peccatum: propterea Deus meus es. Tu es Deus meus: quia non est venter Deus meus: quia non est aurum Deus meus: quia non est libido Deus meus. Quoniam tu virtus es, et ego cupio habere virtutes, propterea tu es Deus meus, hoc est virtus mea«¹.

V. 4. Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem meam². Zakaj k tebi molim. Gospod zgodaj, usliši moj glas!

Quoniam . . . orabo spada v hebr. še k tretjemu verzu.

Orabo (etpallal od palal 1. sg. fut. Hithpael moliti).

Mane (boker, jutro); exaudies (tišma od šama, 2. m. sg. fut. Kal slišati).

Ker spada po hebr. besedilu polovica petega verza v vulgati še k četrtemu, združimo peti verz s četrtem pri razlagi.

¹ St. Hieronim Brev. in ps. Migne XXVI. col. 829.

² Quia te deprecor, domine mane audies vocem meam. S. Hieron.

V. 5. Mane astabo tibi et videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es¹.

Zarana stojim pri tebi in gledam, ker nisi Bog, ki bi hotel krivico.

Astabo tibi (eerok-leka od erak 1. sg. fut. K; urediti, uravnati, predložiti),

videbo (va-azapeh od zafah 1. sg. fut. Piel, dozirati, pregledovati, ogledovati se po čem),

volens (chafez adj. verb., imeti dopadenje)

iniquitatem (reša, krivica, hudobija).

Komaj se dan zaznava, že kipi iz srca ubežnega Davida goreča molitev. Prve njegove misli, prva čustva v ranem jutru hitijo k Bogu kot dopadljiv prvenski dar. Tako je prav, tako delajmo tudi mi; rana ura je zlata ura, posebno tudi pri molitvi. Modri pravi o mani: »Kar ogenj ni mogel od mane pokončati, se je precej po majhnem solnčnem žarku ogreto raztopilo; da bi bilo vsem znano, da je treba pred solnčnim vzhodom tebi (o Bog) hvalo dajati in ob zarji te moliti« (Sap. 16, 27. 28). Izraelci so morali mano še pred solnčnim vzhodom nabirati, da se jim ni raztopila. S tem je bilo naznanjeno, da je treba še pred svitom vstajati k molitvi in Boga prositi za potrebne milosti, da nas bodo po dnevi podpirale pri naših opravilih, skrbah in skušnjavah. Zaradi tega je bila v prvih časih v krščanskih občinah navada, da so še pred zarjo vstajali k molitvi. Dandanašnji je od te pobožne navade ostalo samo še zvonjenje, angelski pozdrav in pa jutrnice v duhovskih molitvah. Kakšna zanikernost, če duhovnik še to zanemarja, ali če odlaga jutrnice in sploh svoje duhovske molitve brez nujnega vzroka iz same zložnosti in lahkomišeljnosti na pozne nočne ure in se tako izpostavlja nevarnosti, da opravi svoje molitve slabo ali pa sploh ne. Če bomo mi »mane« t. j. o pravem času molili k Bogu, nas bo tudi Bog »mane« t. j. takoj, za nas v pravem času uslišal (mane exaudies). Če naša »molitev zjutraj Bogu naproti pride« (ps. 87, 14), bo prišel tudi Bog nam naproti s svojo milostjo in blagovoljnostjo in nas bo ščitil in obvaroval hudega.

Psalmist pravi po hebr. besedilu: zarana ti bom predložil (mane astabo tibi). In kaj hoče Bogu predložiti? Svojo molitev, svojo zadevo, svoje prošnje, in pri tem hoče zaupno gledati v Boga, kakor otrok v očeta, pričakovaje zatrdno božje pomoči; v zaupanju ga potrjuje premissljevanje božje svetosti, vsled katere sovraži Bog vse hudo (quoniam non Deus volens iniquitatem tu es). Ti, o Gospod ne maraš hudobije,

¹ Mane praeparabor ad te et contemplabor: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. St. Hieron.

ne veseliš se krivice, ki se godi meni; tebi ne morejo biti všeč moji preganjalci, Savel in njegovi biriči, zategadelj trdno upam, da boš uslišal (mane exaudies), svojega po krivici preganjanega služabnika. V naslednjih dveh verzih našteje psalmist šestero različnih hudobij in pregreh, katere sovraži neskončno sveti Bog.

V. 6. Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos¹.

Tudi ne biva poleg tebe hudobnež, in krivičneži ne obstanejo pred tvojimi očmi. Lampe.

Habitabit (jegurka od gur, 3. m. sg. fut. K s suff. 2. m. sg.) prebivati kot gost, biti v gosteh pri kom (acc) in deležen biti vseh pravic in vse pozornosti, katero mora skazovati gospodar gostu po staro-orientalski šegi, ki zahteva ne samo, da gostilnik gostoljubno postreže z vso ljubeznijo, ampak da ga tudi brani pred sovražniki in dá celo življenje zanj. Tako je bil Lot pri volji izročiti sodomskim nesramnežem svoji dve hčeri, samo da bi ubranil hudega svoja dva gosta. Pa nesramneži so zakričali: Poberi se nazaj. In prav silno so planili na Lota (Gen. 19, 8. 9). Gotovo bi se mu bilo slabo godilo, daroval bi bil za svoje goste življenje, ko bi ga ne bila gosta-angela čudežno rešila.

Takih pravic in ugodnosti, ki jih uživa gost pri orientalskem gostilniku, seveda ni vreden hudobnež; zato pa pravi psalmist: »non habitabit iuxta te malignus«. »Malignus« ni vreden, da bi Bog ljubeznivo skrbel za njega kot za svojega ljubelega gosta, ni vreden da bi ga Bog branil in varoval, če ga kdo napade tudi po krivici.

Permanebunt . . . tuos spada v hebr. že k naslednjemu verzu (jit-jazzebu od jazab 3. m. pl. fut. Hithpael; se pred koga postaviti, stopiti pred koga),

iniusti (holelim od hodel bedak, neumnež, insipiens ali stultus, ki pomeni v smislu sv. pisma stare zaveze človeka pogreznjenega v zmote in grehe, torej krivičnega pred Bogom)

ante (leneged ravno pred očmi; eneka od ain, oko).

»Slehern, kateri hudo dela«, pravi Kristus, »sovraži luč in ne pride k luči, da niso svarjena njegova dela« (Jan. 3, 20); zategadelj se krivičnež ne postavi (non permanebunt) pred luč, skuša se odtegniti vse razsvetljuječemu božjemu očesu.

Permanebunt v vsporedni zvezi s habitabit ima pa še poseben pomen. Po vesoljni sodbi bodo šli pravični v bivališče (habitabit), katero jim je Bog sam pripravil. Kristus sam pravi apostolom: »V

¹ Nec habitabit iuxta te malignus: non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum. St. Hieron.

hiši mojega Očeta je veliko prebivališč. Ako bi tako ne bilo, bi vam bil povedal; ker grem vam mesto pripraviti« (Jan. 14, 2). Seveda bodo tam bivali le pravični, gledali božje obličje (permanebunt ante oculos) in vživali Boga vse veke. Za hudobne pa ni prostora v nebesih (non habitabit), za nje je pripravljen prostor pri hudiču in njegovih angelih; ne bodo se postavili (jitzazzebu) pred božje obličje (ante oculos tuos), da bi ga gledali z blaženimi na vekomaj. »Quae enim communicatio luci et tenebris? qui consensus Christo et Belial? nullus! Zato pa proč izpred božjega obličja! Kasiodor lepo pripomni: »non permanebunt ostendit iniustos in iudicio Domini generaliter esse venturos; sed ante oculos Domini merito permanere non dicuntur, qui in perpetua tormenta mittendi sunt². Sv. Hieronim še posebej opozarja na prihodnji čas v glagolu »permanebunt«. »Quando dicitur, neque permanebunt, ostenditur, quod aliquando manserint. Manserunt autem aliquando iniusti ante oculos Dei: manserunt Deo expectante poenitentiam ipsorum; sed quoniam permanserunt iniusti non permanserunt (neque permanebunt) ante oculos Dei«³.

V. 7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium.

Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus⁴.

Sovražiš vse, ki delajo krivico; pokončaš vse, ki govore lažnivo; mož krvnik in zvičajnik — studi se Gospodu.

Dvoje vrste grešnikov je omenil psalmist v šestem verzu, v sedmem doda še štiri.

Odisti . . . iniquitatem spada v hebr. še k prejšnjemu verzu (sarena od sane, 2. m. sg. p. K. sovražiti),

operantur (poalej od paal st. c. pl. part. K. delajoč),

iniquitatem (aven ničnost; ničvo pred Bogom t. j. hudodelstvo, pregreha, ki je po svojem bistvu ničeva).

Perdes (teabbed od abad, 2. m. sg. fut. Piel; v Kalu pomeni: konec vzeti, pogubiti se, v Pielu pa: izrupati (s korenino vred), ugonobiti);

loquuntur (dobrej od dabar govoriti, st. c. pl. part. K.) »omnes« v hebr. ni;

mendacium (kacab, laž).

Bog bo ugonobil in izruval s korenino vred (vse), ki »lažejo« v mislih, besedah ali dejanju. Vsak greh je »mendacium«, ker se ž njim

¹ St. Hier. Brev. in ps. op. cit. col. 830. — ² Op. cit. col. 55.

³ St. Hier. l. c. col. 830.

⁴ Odisti omnes operantes iniquitatem: perdes loquentes mendacium: virum sanguinum et dolosum abominaberis, domine. St. Hier.

zanika ali zatajuje Bog. »Kdo je lažnik, ako ni tisti, kateri taji, da Jezus je Kristus (da je v Jezusovi osebi Sin božji, Mesija, Zveličar na svet prišel)? (I. Jan. 2, 22.) Vsak greh je »laž«, ker nas loči od večne resnice. Kjer ni resnice, tam je laž, kjer ni Očeta resnice, tam je »oče laži« (Jan. 8, 44); kjer pa kraljuje »oče laži«, cvetejo vse pregrehe, vsa hudodelstva, tudi krvoprelitje. Zato pa dostavi psalmist neposredno po »mendacium« moža »krvnika«, ki se ne zgrozi niti pred umorom. Tudi pri »očetu laži«, pri »lažniku« kateksohen je laž v neposredni zvezi z ubojem, ne sicer telesnim pač pa dušnim, kar je še mnogo hujše. »On je bil od začetka ubijalec in ni v resnici ostal, ker ni resnice v njem; kadar laž govori, iz lastnega govori, ker je lažnik in oče laži« (Jan, 8, 44).

Virum sanguinum (iš-damim od dam, kri v žilah; damim krvne kaplje t. j. v uboju prelita kri) vir sanguinum je človek, ki ima z umorom ali ubojem obteženo vest.

Savel je bil iš-damim, ker je prelival nedolžno kri. »Kralj je rekel: umreti moraš, Ahimelek, ti in vsa hiša tvojega očeta. (I. Reg. 22, 16). (Ahimelek je bil veliki duhovnik in Savel je mislil, da je z Davidom v zvezi.)

Brezbožneže, ki prelivajo nedolžno kri, Bog sovraži (abominatur) in zmaščuje se zavoljo krvi svojih služabnikov nad (morilčevimi) rokami (Apoc. 19, 2). Mistično se imenuje »krvnik« satan, ubijavec od začetka, pa tudi človek, ki daje z besedo ali dejanjem pohujšanje, je »krvnik«, ubija duše, jemlje jim posvečujočo milost božjo, ki je dušno življenje; pa tudi vsak človek, ki smrtno greši, je »krvnik«, ker zada sam sebi smrtno dušno rano. Kazen pa ne bo izostala za tako hudobijo. »Kletev, in laž in morija (sanguinum) in tatvina in prešestovanje se enako povodnji razliva, govori Gospod po preroku Ozeju, in kri se za krvjo preliva; zato bom pa njih slavo spremenil v sramoto (Os. 4, 2. 7.) in požrl jih bo en mesec z njih dedščino vred (požrl jih bo sovražnik v kratkem času ž njih premoženjem vred)« (Os. 5, 7).

Dolosum (miremah, prevara, goljufija, zvijača)

abominatur (jetaeb od taeb, 3. m. sg. fut. Piel), gnusiti se, gabit se; mož krvnik in goljufija (zvijača) se gabita Gospodu.

»Krvnik«, ki dela hudobijo javno in odkrito, in »zvijačnik«, ki skuša po prevari in zvijači doseči hudoben namen, oba se gnusita in studita Bogu. Besede »Virum sanguinum abominatur« razlaga sv. Hieronim o krivoverskih učениkih. »Vir sanguinum omnis haereticus est, quotidie animarum sanguinem fundit. Recte dixit dolosum: (haereticus) et homicida est et dolosus«¹. Z zvijačnim govorjenjem skuša

¹ St. Hieron. Brev. in ps. col. 830.

v poslušalcih zamoriti resnico, pridobiti jih za krivoverski nauk, za zmoto in laž. »Dolus et mendacium«, zmota in laž je povsod v tesni zvezi. Zvijajnik in lažnjivec sta si v prijateljskem objemu. Šest vrst ljudi, obloženih z grehi, je naštel psalmist, ki so Bogu neljubi, in ne vredni, da bi se prikazali pred njegovim obličjem.

V. 8. Ego autem in multitudine misericordiae tuae, introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo¹.

Jaz pa v obilnosti tvojega usmiljenja pojdem v tvojo hišo, molil bom k tvojemu svetemu templu v tvojem strahu.

Ego autem (vaani); po smislu je tukaj s prejšnjim verzom ostro nasprotje. Pesnik stavi sebe v oprečnost z brezbožneži; ti ne smejo stopiti »ante oculos tuos«, pesnik pa sme (introibo)².

In multitudine (berob od rob, množina, velikost), misericordiae tuae (chasedeka od chesed suff. 2. m. sg., ljubezen, milost, blagovoljnost); tudi »usmiljenje« (misericordiam) more pomeniti hebrejski izraz »chesed«, pa le v tem smislu, ker je »usmiljenje božje« »milost«, katero daje Bog ljudem. Pred neskončno svetim Bogom si pesnik ne upa sklicevati se na svojo pravičnost, ampak le zaupajoč na »preobilno« ljubezen in milost božjo upa si vstopiti v hišo božjo.

Introibo (abo' od bo 1. sg. fut. K. vstopiti, priti pred koga).

»Abo« (introibo) ima na tem mestu »dovoljevalni« pomen³. V obilnosti tvoje milosti »smem« vstopiti; tvoje usmiljenje mi to dovoljuje.

In domum tuam (bejteka od bajt, hiša, stanovanje),

adorabo (eštachaveh od šachah, 1. sg. fut. Hithpael), pasti s celim telesom na zemljo, kakor je bilo v navadi pred orientalskimi kralji, ad templum (el-heikal; el znači smer ali stran, proti kateri se hoče proti molitvi obrniti;

heikal palača, tempel. Izvaja se iz asirskega; »i- kalluv«; i = hiša + gal (veliki), velika hiša, palača, tempel⁴.

Nekateri so hoteli iz izraza »templum« sklepati, da ni David zložil petega psalma, ker še v njegovem času tempel ni stal, pa storili so to brez vsake stvarne podlage. Tempelj »heikal« se imenuje tudi »sveti ali snidni šotor« in sicer mnogokrat v sv. pismu. N. pr. Elkana, Anin mož je hodil v »odločenih dnevih« gori v Silo (kjer je bil sveti šotor) molit in darovat. In ko je Heli (veliki duhovnik) sedel na stolu pri podbojih Gospodovega templu (v hebr. heikal Jahve), molila je

¹ Ego autem in multitudine misericordiae tuae introibo domum tuam, adorabo in templo sancto tuo in timore tuo. St. Hieron.

² Cf. Schegg, op. cit. I. zv. st. 48 op. 1.

³ Lizitativen Sinn; Gesenius Heb. gram. § 107, 4 b odstavek 1.

⁴ Bachmann, op. cit. st. 12 op. 3. cf. Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 33.

Ana h Gospodu (za zarod) (I. Reg. 1, 3. 9. 10). O Samuelu beremo: Preden je svetilnica božja ugasnila, je spal Samuel v templu Gospodovem (be-heikal Jahve), kjer je bila skrinja božja (zaveze) (I. Reg. 3, 3). Snidni šotor se je torej brezdvomno imenoval tempel, imenoval se je pa tudi »domus« Dei (bejteka). Tako pravi Mojzes, govoreč o snidnem šotoru: »Prvine sadu svoje zemlje prinesi v hišo Gospoda (bet Jahve) svojega Boga« (Ex. 23, 19).

David ima brezdvomno v mislih sveti šotor, ki je bil v njegovem času v Nobe, ko pravi »in domum tuam« in »templum«.

»Ad« templum hoče moliti pesnik, vreči se hoče z obrazom na tla, obrnjen proti »Najsvetejšemu«, kjer je bila shranjena skrinja zaveze, nad katero je bivalo v šekini veličastvo božje. Zato se imenuje templum »sanctum«, sveti tempel (kodšeka od kadoš svet).

In timore tuo (bejirateka od jireh s suff. 2. m. sg. strah); s svetim strahom, ki ga mora imeti in kazati človek pred božjim veličastvom, spominjajoč se svoje nevrednosti in pregrešnosti, hoče se pesnik približati svetemu prostoru. V svetem strahu je vključeno tudi spoštovanje, kakor pravi sv. Pavel: »Držimo se trdno milosti, po kateri Bogu prijetno služimo s strahom in spoštovanjem« (Hebr. 12, 28).

Naj bi se tudi mi duhovniki, ki imamo osrečevalno in odlično dolžnost ne samo »ad« templum, v preddvorju, ampak »in« templo, v Najsvetejšem »adorare« in ne samo adorare, ampak tudi sacrificare, po vzgledu psalmistovem, zavedali svoje nevrednosti in zaupajoč na obilnost ljubezni in milosti božje, s katero nas je odločil v svojo službo, s svetim strahom se bližali Gospodu in opravljali sveto službo z velikim notranjim in zunanjim spoštovanjem.

V. 9. Domine deduc me iniustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam¹.

Gospod, vodi me v svoji pravici: zaradi mojih sovražnikov stori pred seboj ravno mojo pot.

»In nas ne vpelji v skušnjava, temveč reši nas hudega« moli David v tem verzu v pesniški obliki.

Deduc me (necheni od nachah 2. m. sg. imper. K. s suff. 1. sg.) peljati, voditi,

in iustitia tua (be-zidkateka od zedakah s suff. 2. m. sg. pravičnost; predlog »be« znači pot, po katerem bi rad hodil psalmist).

Vodi me, o Gospod, po dobri cesti svoje postave, da ne zaidem ne v mišljenju in ne v dejanju s pota pravičnosti, da ne prekršim tvoje postave in postanem krivičen proti Tebi, ki si neskončno pravičen (iustitia tua).

¹ Domine deduc me in iustitia tua propter insidiatores meos, dirige ante faciem meam viam tuam. S. Hier.

Propter inimicos meos (lemaan šoreraj od šorer, prežar, zasledovalec, sovražnik; lemaan zaradi tega, ker imam sovražnike, ki prežijo name),

dirige (havšar od jašar 2. m. sg. imper. Hifil. v Kalu: raven biti, v Hifilu: narediti ravno, uravnati).

Tako beremo v Izajju: Pripravite pot Gospodu, ravne naredite (v hebr. jašeru) v puščavi steze našemu Bogu (Is. 40, 3).

In conspectu tuo (lefanaj od panim obličje; po hebr. se glasi: pred »mojim« obličjem, in conspectu »meo« in ne »tuo«).

Viam meam (darkeka od derek s suf. 2. m. sg.) pot, cesta, po hebr. se glasi: »tvojo« pot, viam tuam in ne »meam«, kakor ima vulgata. Smisel po hebr. besedilu: Stori, Gospod, ravno »svojo« pot, pot, po kateri me vodiš, vodi me po ravni poti pravičnosti, vodi me po poti, po kateri se bom srečno rešil pod tvojim vodstvom iz vseh nevarnosti, izognil se zanjkam, ki mi jih nastavljajo lokavi zasledovalci. Varuj me, Gospod, dušne teme in zaslepljenosti, da mi ne zatemni tvoja pot (darkeka) pred mojimi očmi (lefanaj), da ne zaidem s pravega pota in se ne pogreznem v močvirje greha.

Ali ni ta molitev zelo primerna pa tudi potrebna posebno duhovnikom? Kako vestno pazijo naši nasprotniki na vsako našo besedo, na vsak naš korak, na vsako naše dejanje! Kako radi podtikajo dobrim dejanjem slabe namene! Kako natanko zabeležujejo vsako najmanjšo reč, ki bi nam mogla škodovati! In če se duhovnik res spozabi, da izgubi božjo pot izpred svojega obličja, neznansko veselje zavлада med zasledovalci, ker jim nudi duhovnik sam orožje, s katerim napadejo potem ne samo krivca, ampak ves duhovski stan in celo cerkev božjo. Naše življenje bi naj priporočalo Kristusov nauk prikuplivejše kot knjiga in pridiga, zato pa se skaži sam sebe v vseh rečeh vzgled dobrih del, v nauku, v čistosti, v resnobnem vedenju, nauk (ki ga daješ z besedo in z vzgledom) bodi zdrav, nesvarljiv; da se bo nasprotnik sramoval, ker ne bo imel kaj hudega od nas reči (Tit. 2, 7. 8).

Zasledovalci v svojih napadih niso izbircni, tudi zavijanja in laži se ne sramujejo, če jih le vodi k namenjenemu cilju; to izraža pesnik v desetem verzu.

V. 10. Quoniam non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est¹.

Ker ni resnice v njih ustih; njih srce je omahljivo.

¹ Non est enim in ore eorum rectum: interiora eorum insidiae. S. Hier.

In ore (befihu od peh usta s suff. 3. p. sg. v »njegovih« ustih, v ustih vsakega izmed njih; negativno: ni resnice v ustih »nobenega« izmed njih)¹.

Veritas (nekona od kun part. Nif.) trdno stati, part. torej; trdno stoječe, zanesljivo.

Cor eorum (kirebam od kereb. s suff. 3. m. pl. znotranjost, interiora)

vanum (havvot od havvah pl.) hudo poželenje, pohot, poguba. Po hebr. besedilu in tudi po smislu spada polovica naslednjega ednajstega verza še k desetemu, zato pa v razlagi združimo ta del z desetim.

V. 11. prvi del: Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant².

Odprt grob je njih grlo s svojimi jeziki ravnajo zvijačno.

Sepulchrum (keber, grob), patens (patuach od patach part. pass. K.), guttur eorum (geronam od garon: goltanec, žrelo).

Žrelo hudobnih zasledovalcev je bolj nevarno in nenasitljivo kakor naravni grob. Grob se vsaj zapre za nekaj časa, ko je sprejel truplo v svojo globino, da ne prihaja iz njega smrtonosni in udušljivi smrad. Žrelo hudobnežev pa je vedno odprto in pripravljeno, da sné bližnjemu čast in dobro ime. Iz odprtega žrela prihaja kakor iz odprtega groba, napolnjenega z mrliški ostanki, neznosen smrad nečistega, umazanega govorjenja, smrtonosno kužilo bogokletstva, obrekovanja in opravljanja, zapeljevanja in krivoverskega govorjenja. Ker je njih notranjost »poguba« (cor eorum vanum est), zato prihaja iz njega tudi pogubljiva laž (non est in ore eorum veritas), katero pa skušajo s hlimbo in hinavščino prikriti.

Linguis suis (lešonam od lašon s suff. 3. m. pl. jezik)

dolose agebant (jachalikun od chalak, v Kalu gladek biti; v Hif. ogladiti, si jezik namazati v slabem pomenu; Hif. 3. m. pl. fut. z n arch).

Linguis dolose agere, z jezikom goljufivo, preslepljivo migati pomeni: kazati na videz dobre namene, da se ne opazi prehitro slab namen, ki ga ima v srcu; torej slepiti s priliznjenim govorjenjem. V tem pomenu beremo izraz »chalak« tudi v bukvah pregovorov. Kdor posvari človeka, se mu bo bolj prikupil, kakor tisti, ki ga slepi s priliznjenim jezikom (v hebr. mi-machalik lašon) (Prov. 28, 23). V tem verzu označuje psalmist prav dobro zapeljivce. Usta zapeljivčeva so rob groba, iz katerega puhti zadušljiv smrad notranje npravstvene gnjilobe.

¹ Cf. Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 35.

² Sepulchrum patens guttur eorum: linguam suam levificant. St. Hier.

Srce (cor, interiora) t. j. njegovo mišljenje, njegove želje, njegova čustva, vse je okuženo z grehom in nagnjito. Pa zapeljivec je premeten. Z namazanim jezikom in sladkim govorjenjem zakriva notranjo gnjilobo, svoje ostudne namene, dokler ni nesrečna žrtev tako omamljena, da se zvrne v odprt grob (keber patuah)¹.

Sv. Hieronim razlaga ta verz o krivovercih². Vsak krivoverec trdi, da oznanjuje on in le on »čisti«³ evangelij, in vsak liberalec trdi, da je prav dober katoliški kristjan. »Christum loquuntur et occultant Antichristum. Pietatem loquuntur, et impietatem celant«³, kažejo le solnčno stran, da ne opazijo ljudje smrtonosne sence; če bi nastopali s svojimi nauki odkrito, da bi ljudje lahko takoj spoznali pogubne posledice, bi si pač marsikdo premislil sprejeti in verovati njihove nauke.

Odkritega boja se ni tako bati kakor lokavih zased in zvitih napadov; zasledovalci z ukanljivim, goljufivnim jezikom so najbolj nevarni in zategadelj moli pesnik prav umestno, naj ga Bog pred njimi obvaruje in hudobno in nevarno zalego pokonča.

V. 11. drugi del: Iudica illos Deus. Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te Domine⁴.

Sodi jih, o Gospod; vrzi jih iz njih naklepov; po njih veliki hudobiji jih zavrzi, ker so te dražili, o Gospod.

Enako prošnjo, enak poziv do pravičnega Boga, da naj kaznuje hudobneže, beremo večkrat v psalmih, pa tudi v drugih svetopisemskih knjigah stare zaveze. Nekateri so hoteli iz takega poziva sklepati na maščevalnost in osvetljivost Davidovo, a po krivici. Pravilna razlaga izključuje vsako hrepenenje po osebnem maščevanju. Ne smemo namreč pozabiti, da je bil David tudi prerok in da je torej v preroškem duhu videl mnogo prihodnjih reči in jih je napovedal v preroški besedi. Lepo razlaga to slavni cerkveni učenik sv. Avguštin, ki pravi: »Iudica illos Deus . . . Prophetia est, non maledictio: non enim optat ut eveniat, sed cernit, quid eventurum sit: contingit namque illis, non quia videtur optasse, sed quia tales sunt ut merito contingat. Sic enim et quod postea dicit, Laetentur omnes, qui sperant in te, per prophetiam dicit, quoniam cernit esse laetatuos«⁵. Kakor David, pozivlje tudi prerok Jeremija, kateremu še pač nihče ni očital maščevalnosti, Boga, da naj kaznuje hudobneže. »Ti, o Gospod, mene poznaš in me vidiš, in si skusil, da je moje srce pri tebi (ti dobro veš, da ti je srce

¹ Cf. Schegg, op. cit. I. zv. st. 50. — ² Cfr. Brev. in ps. l. c. col. 831.

³ Ibid. — ⁴ Condemna eos, deus: decidant a consiliis suis: iuxta multitudinem scelerum eorum expelle eos, quoniam provocaverunt te domine. S. Hier.

⁵ St. Aug. Enarr. in ps. l. cit. col. 88.

moje udano in te ljubi). Zberi hudobne, ki grešijo in hudo počenjajo, kakor čredo za mesnico, in posveti jih za dan klanja (odloči jih za smrt zavoljo njihovih hudobij). (Jer. 12, 13.) Jeremija gleda v preroškem duhu kazni, ki so se pozneje dobesedno izvršile nad hudobneži; pa teh kazni ne napoveduje v obliki prihodnjega časa, ampak v ukazovalni ali poželjni obliki (modo imperativo ali boljše modo optativo). Zato Jeremijev in Davidov poziv »mala certe imprecatio non est, qua uti non licet; neque Spiritus Sanctus, quo afflabatur propheta, hostiles sensus dictare poterat«¹.

Iudica (haašimem od ašem 2. m. sg. imper. Hif. pokoriti koga, s suff. 3. m. pl.),

decidant (jipelu od nafal 3. m. pl. fut. Kal), bodo padli (preroška oblika)

a cogitationibus suis (mimmoazotelhem od moezah, s suff. 3. m. pl. in predlog »min« = od, naklep, namera).

Po hebr. poslovenjeno: Pokori jih Gospod; padli bodo (naj padejo) iz svojih naklepov. Prvo pokorjenje in prva kazen je, da ne morejo izvršiti svojih naklepov. Ko bodo videli hudobneži, da si ti Gospod močnejši od njih in da ne morejo brez tvojega dopuščenja izvesti svojih namer, morebiti se bodo spametovali, spoznavši osramoščeni svojo onemoglost. Če bodo pa ostali trdovratni v hudobiji, potem

secundum multitudinem (berob od rob, množina in be = v)

impietatum eorum (pišeihem od peša, s suff. 3. m. pl. prelom, prestopok)

expelle eos (haddichemo od nadach, 2. m. sg. imper. Hif. s suff. 3. m. pl. — pesniška oblika — suniti, vreči, izgnati). Izženi jih, Gospod, loči jih v pravični sodbi od družbe pravičnih in bogaboječih; saj si zaslužijo najstrožjo kazen, quoniam (ki)

irritaverunt (maru od marah 3. pl. p. K. spuntati, upreti se, razdražiti), sv. Avguštin piše: inamaricaverunt te².

Postavni kralj se s puntom in uporom najbolj razdraži; ker so se spuntali proti tebi, so te razdražili; tako bi lahko združili hebr. maru in vulgatin irritaverunt.

Te (bak — pavzalna, odmorna oblika za be-ka; »be« znači komu so se spuntali). Domine v hebrejskem ni.

Po hebr. poslov.: V množini njihovih prestopkov jih izženi, ker so se spuntali tebi.

¹ Calmet, Comm. lit. VI. zv. st. 72.

² St. Aug. op. cit. col. 88.

Zasledovalci preganjajo krivično Davida; s tem pa se puntajo in upirajo Bogu in njegovim svetim namenom, katere je imel z Davidom. »Resnično vam povem, kar ste storili kateremu teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili« (Mat. 25, 40). Kar ste storili komu dobrega, ste tudi meni storili, in kar ste storili hudega kateremu teh mojih najmanjših bratov, ste tudi meni storili. V krivično preganjanem Davidu so preganjali zasledovalci tudi Boga; to nam potrjuje Kristus sam rekoč: »Savel, Savel, kaj me preganjaš?« On pa je rekel: Kdo si Gospod! In ta: »Jaz sem Jezus, katerega ti preganjaš« (Act. 9, 4. 5), Savel je snoval morijo zoper učence Gospodove (Act. 9, 1), pa s tem je preganjal tudi Kristusa, ki živi v svojih. Kdor preganja krivično božje služabnike, preganja tudi Boga in nad njim se bo izpolnilo prerokovanje Davidovo, da jih bo Bog izgnal in izločil in zavrzel.

Celi verz od »Iudica do irritaverunt te« pa lahko umevamo tudi kot molitev; »ut pernicioso illorum consilia et improba voluntas impediuntur, ne in exitium ruant, dum mala animo concepta exequi student«¹. Da taka molitev ni pregrešna, spričujejo nam mučenci, ki kličejo v nebesih za maščevanje. »Videl sem pod oltarjem duše pomorjenih zavoljo besede božje in zavoljo pričevanja, ki so ga imeli. In so vpili z velikim glasom, rekoč: Gospod, sveti in resnični! doklej ne boš sodil, in se ne boš maščeval zavoljo naše krvi nad njimi, ki prebivajo na zemlji?« (Apoc. 6, 9. 10) to je nad sovražniki svete cerkve in nad preganjavci zvestih vernikov. Mučenci so klicali božje maščevanje, pa ne zavoljo sebe, ampak zavoljo Boga (quoniam irritaverunt te, Domine), da bi se namreč božja pravica poveščala, da bi se grešniki začeli Boga bati in da bi se potem morebiti spreobrnili. To je namreč pravično in usmiljenja polno maščevanje mučencev, ko Boga prosijo, da se razdene kraljestvo greha, pod katerim so toliko trpeli; razdene se pa kraljestvo greha ali s poboljšanjem ljudi ali pa s pokončanjem trdovratnih grešnikov (expelle eos), da ne morejo več škodovati pravičnim. Potem se bo izpolnilo, kar napoveduje psalmist v naslednjem verzu.

V. 12. Et laentur omnes, qui sperant in te, in aeternum exultabunt: et habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum².

In veselili se bodo vsi, ki nate upajo, vekomaj bodo poskakovali, in ti boš med njimi bival. In hvalili se bodo v tebi vsi, ki ljubijo tvoje ime. Lampe.

¹ Calmet Comm. op. cit. st. 72.

² Et laentur omnes, qui sperant in te: in perpetuum laudabunt, et proteges eos: et laentabuntur in te, qui diligunt nomen tuum. S. Hier.

Vsem vidno razodetje pravičnosti božje v kaznovanju hudobnih je dobrot, katere se ne raduje samo psalmist, ampak vsi pobožni in zvesti služabniki božji.

Et laetentur (ve-jismechu od samach, 3. m. pl. fut. K. se veseliti od veselja se smejeti, samach smeh, iz srca se veseliti),

qui sperant (chósej od chasah st. c. pl. part. K. iskati zavetja, zateči se h komu),

in te (bak namesto beka, glej v. 11).

V hebr. stoji namesto imperativa »laetentur« futurum »laetabuntur«, se bodo veselili, ker je to prerokovanje, ki se »bode« izpolnilo.

In aeternum (leolam); exsultabunt (jerannenu od ranan 3. m. pl. fut. Piel; ukati, vriskati, veselja poskakovati). Že na zemlji vzradosti Bog svoje služabnike mnogokrat z očitnim svojim varstvom, pa pravo in neskajeno veselje jim je pripravil v večnosti. V preroškem duhu združi psalmist zemeljsko tolažbo z večnim veseljem; pa večno veselje samo ob sebi je že tako veliko, da moramo veselja poskakovati in vriskati, četudi smo brez zemeljske tolažbe, čeravno nas stiskajo sovražniki po pripuščenju božjem. »Blagor vam«, pravi Kristus apostolom, »kadar vas bodo kleli in preganjali, in vse hudo zoper vas lažljivo govorili, veselite se in od veselja poskakujte, ker vaše plačilo je obilno v nebesih« (Mat. 5, 11. 12). Kristus ne napoveduje apostolom na tem svetu radostnih dni in vendar jih izrecno sam pozivlje, da se naj ne samo mirno veselijo (jismechu) v srcu, ampak da naj kažejo svojo radost tudi na zunanje, očitvidno pred svetom (jerannenu), ker je njih plačilo obilno v nebesih (in aeternum, leolam), v božjem domu v večnem varstvu.

Et habitabis (vetasek od sakak 2. m. sg. fut. Hif. pokriti, braniti, varovati), dobesedno: ti boš varstvo čez nje

in eis (alejmo pesniška oblika za alejhem).

Habitabis se glasi v Septuaginti: κατασκηνώσεις ἐν αὐτοῖς; σκηνώω = postaviti šotor, nastaniti se. Grški izraz σκηνώω združen s hebr. alejmo (super) pomeni: postavil boš šotor čez nje; postavil boš šotor, da jih vzameš pod njega ali da boš bival ž njimi pod istim šotorom in jih tako varoval vseh nezgod; to misel izraža hebr. vetasek. In res, v nebeškem šotoru »je prebivališče (habitabis) Boga z ljudmi (in eis) in prebival bo ž njimi. In oni bodo njegovo ljudstvo in Bog sam, njih Bog bo ž njimi. In Bog bo obrisal vse solze od njih oči in smrti ne bo več; tudi ne bo več ne žalovanja, ne vpitja, ne bolečine, ker poprejšnje je minolo« (Apoc. 21, 3. 4).

Et gloriabuntur (ve-jalezu; od alaz, 3. m. pl. fut. K., od veselja vriskati, prisrčno se radovati)

in te (beka). V Bogu se bodo radovali, »ker bodo gledali njegovo obličje in bo njegovo ime na njih čelih (vsi bodo njegovi, v presrčni prijaznosti z Gospodom). (Apoc. 22, 4.)

Omnes v hebr. ni.

Qui diligunt (ohabej od ahab st. c. pl. part. K. ljubiti)

nomen tuum (šemeka od šem ime s suf. 2. p.; šemeka pavzalna oblika za šimka). Nomen znači ne samo ime božje, ampak tudi bistvo božje; torej: ki ljubijo tvoje ime = ki ljubijo tebe, o Bog.

Po hebr. poslovenjeno: Veselili se bodo vsi iskajoči zavetja v tebi, vekomaj bodo veselja poskakovali: in ti boš varstvo čez nje, in pristrčno se bodo radovali v tebi, ljubeči tvoje ime.

V. 13. Quoniam tu benedices iusto. Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos¹.

Ker ti blagoslavljaš pravičnika, Gospod, kakor s škitom svoje blage volje ovenčaš nas. Lampe.

Gospod poplača pravično in pošteno življenje s svojim blagoslovom. »Božji blagodar hiti pravičnemu v plačilo« (Eccli 11, 24); to izraža pesnik v zadnjem verzu, da bi nas vspodbudil k pravičnemu življenju.

Benedices (tebarek od barak 2. m. sg. fut. Piel) iusto (zadik);

ut scuto (kazzinah od ke-ha-zinnah ščit in sicer »veliki ščit«, ki je pokrival celo telo in katerega je nosil pred bojevnikom poseben oproda; mali ščit se imenuje »magen«).

Bonae voluntatis (v hebr. rason dopadenje), s škitom dopadenja, milosti.

Coronasti (tatrenu od atar 2. m. sg. fut. K), kriti, braniti²; oklepati, obdati (z vencem); atar stoji z dvojnimi akusativom³ že v Kalu, ker spada med glagole, ki pomenijo »pokriti, prevleči, obleči«⁴. Septuaginta je preložila »tatrenu« v pomenu »obdati z vencem« (ἐστρωφά-νωσας ἡμᾶς)

nos: v hebr. je suff. 3. m. sg. z »n« energ., torej eum, njega. To zahteva tudi vspeorednost; »benedices iusto« in »coronasti eum«.

Da dosežemo »prihranjeno krono pravice« (II. Tim. 4, 8), treba nam je na zemlji božjega varstva, ki nas obdaja in brani, da ne podležemo napadom hudobnega duha in njegovih pomočnikov. Nimamo sicer pravice do božjega varstva, ampak Gospod nam ga deli po svoji milosti, s katero nas je poklical v svojo službo, da nas ovenča (coro-

¹ Quia tu benedices iusto: domine, ut scuto placabilitatis coronabis eum.

S. Hieron.

² Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 36. — ³ Fürst, op. cit. I. zv. 134.

⁴ Gesenius hebr. gr. op. cit. § 117, 5. b. α.

nabis) s krono večne časti in slave, če ostanemo zvesti. Zaključimo razlago petega psalma z besedami sv. Hieronima: »Gratias agamus Deo, et deprecemur illum, ut in bona voluntate sua ipse sit scutum et corona nostra, ut numquam recedamus ab eo, ut sequamur illum. Scuto protegemur, et cum perfecti fuerimus, coronamur¹.

Peti psalm molimo v spominskih dnevih britkega trpljenja in smrti Gospodove, in sicer v drugem nokturnu in Inventione s. Crucis, na praznik sacr. Spineae Coronae D. N. I. C. in ss. Lanceae et Clavorum. Na praznik sacr. Sp. Coronae je tudi prva antifona drugega nokturna iz petega psalma: »Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti eum«. Ovenčal je nebeški Oče ljubljenega Sina s krono trpljenja po svojem večnem sklepu, da mu potem podari kot Bogu-človeku krono, kraljestvo čez vse, ki so v nebesih, na zemlji in pod zemljo« (Filip. 2, 10). Zasledovalci, o katerih toži preganjani David, niso prizanašali Kristusu, katerega predpoda je bil David. Zakrk-njeni, nepoboljšljivi Judež (malignus), lažnjive priče (loquuntur mendacium), sleparski pismouki (dolosum), hinavski farizeji, pobeljeni grobovi (sepulchrum patens), služabniki in vojaki, ki so ga v lice bili in pljuvali (operantur iniquitatem), veliki duhovniki in starašine, ki so ga tožili pred Pilatom in pregovarjali ljudi (linguis suis dolose agebant), da bi prosili za Barabo (Mat. 27, 20), Pilat, krivičen sodnik (iniusti), ki ne brani nedolžnega, krvoločno ljudstvo, ki je vpilo: »Njegova kri pridi na nas in na naše otroke (Mat. 27, 25), in krvniki, ki so ga bičali in križali (viri sanguinum), vsi ti so se združili proti Kristusu v obilnosti svoje hudobije (secundum multitudinem impietatum). Krvnikom pa se pridruži vsak, ki smrtno greši, ker je sokriv krvavega trpljenja Kristusovega.

Peti psalm molimo tudi na praznik mučenikov in spoznavalcev. Tudi te so obdajali krvniki (viri sanguinum) in zapeljivi, goljufivi zasledovalci (dolosi) in migali mamljivo z jeziki (dolose agebant linguis); služabnike Kristusove bi bili radi zmotili in zapeljali, da bi se izneverili božjemu Učeniku in ga zatajili, bodisi v besedi, bodisi v djanju. Pa ni se jim posrečilo. V nevarnosti so klicali preganjani glasno na pomoč; Gospod jih je slišal (exaudies), vodil jih je po pravični življenjski poti (in iustitia); in ker so hodili v življenju pred božjim obličjem (in conspectu tuo), sprejel jih je Bog po smrti v božje bivališče (habitabis in eis), ovenčal jih je s krono pravice (coronasti eum), »s krono življenja, ki jo je Bog tistim obljubil, ki ga ljubijo« (Jac. 1, 12). Poslednjo misel izraža tudi antifona pred petim psalmom v comm. unius Martyris in tudi v comm. Conf. non P. »Laetentur omnes, qui

¹ St. Hier. Brev. in ps. op. cit. XXVI. col. 833.

sperant in te Domine: quoniam tu benedixisti iusto, scuto bonae voluntatis tuae coronasti eum« (Ant. com. l. n. P.)

Z besedami petega psalma moli sveta cerkev v imenu vernih duš v vicah, da bi Bog okrajšal in olajšal njih hudo trpljenje, da bi jim izbrisal madeže, ki jih ovirajo in zadržujejo na poti v večno domovino. To misel izraža prva antifona prvega nočna v off. Def., ki se začne s petim psalmom. »Dirige Domine Deus meus in conspectu tuo viam meam«, uravnaj našo pot, o Gospod, odstrani ovire, da bomo tudi mi prišli v hišo Očetovo (domum tuam)¹, da bo končana noč trpljenja in bo napočilo rajsko jutro (mane) in nam zasvetil veseli dan, »ko noči ne bo več« (Apoc. 22, 5).

VIII. psalm.

Obseg: V veličastnem hvalospevu opeva psalmist slavo, vzvišenost in veličastnost božjo, ki žari na zemlji in na nebu; že otročiči jo spoznavajo in slavijo v osramotenje sovražnikov božjega imena (v. 2—4). Kako neznamenit je človek v primeri z Bogom, in vendar misli na njega Najvišji; obdaril ga je s svojimi milostmi in postavil ga kraljem čez vse pozemske stvari (v. 5—9). V človeku odseva najjasnejše prečudna veličastnost božja (v. 10).

Nadpis: In finem pro torcularibus, Psalmus David².

H koncu za tlačivnice, Psalm Davidov.

Lamenazeach al- haggithith micmor ledavid.

Lamenazeach (glej Voditelj 1904 st. 161).

Al- haggithith — v vulgati pro torcularibus, kar je prevod gršk. izraza ὑπερ τῶν ληνῶν v Septuaginti; ληνός pomeni kakor latin. lacus prvotno veliko shrambo za vodo, kakor je v jutrovih deželah v navadi, pomeni pa tudi shrambo, kamor se je stekal mošt iz tlačenega grozdja.

Ληνός izraža tudi grozdno stiskalnico ali tlačivnico. Tlačivnica v jutrovih deželah je sila priprosta. Obstoja iz dveh velikih navadno kamenitih korit. Eno korito vglobijo v zemljo, da je bolj hladno. Drugo pa postavijo poleg prvega na zemljo. V korito na zemlji nasujejo grozdja, potem ga pa mečkajo z nogami; sok se izteka iz tega korita po cevi v spodnje korito, kjer se shladi³. Taka tlačivnica se imenuje v hebr. gath in v množini gittoth. Prelagavci Septuaginte so brali v nadpisu 8. ps. namesto al- haggithith, kakor se glasi sedanje hebr. besedilo, »al- haggittoth« in preložili ta izraz s ὑπερ τῶν ληνῶν, pro tor-

¹ Cf. Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 36, 37; Wolter, op. cit. I. zv. st. 33; Thahofer, op. cit. st. 81.

² Victori pro torcularibus, canticum David. S. Hieron.

³ Holzammer, op. cit. II. zv. št. 290 op. 2.

cularibus. Najbrž so nanašali izraz »al- haggithoth« na pesmi, katere so prepevali Judje pri trgatvi in tlačanju grozdja. Tako beremo n. pr.: »Sihemski prebivalci so šli na polje in so obrali vinograde in so tlačili grozdje in so peli in rajali in šli v tempelj svojega Boga« (Jud. 9, 27). Tihota ob času trgatve je znamenje, da je prišla na ljudstvo nesreča. »Vzeto je veselje in vriskanje s Karmela z moabske dežele, in pobral sem vino iz tlačivnice; nič več ne bo pel tlačivec navadne tlačivske pesmi« (Jer. 48, 33). »Ne bodo se več veselili in ukali; glas bom vzel tlačivcem« (Iz. 16, 10), tako naznanja Bog po prerokih kazni izraelskemu ljudstvu. Al- haggithoth pro torcularibus lahko znači tlačivske pesmi, katere so prepevali tlačivci, da se je njih delo vršilo nekako po taktu. Enako so imeli v prejšnjih časih veslarji sploh, pri Zamorcih, Indijancih in Malajcih še dandanes svoje posebne, seveda priproste in enolične veslarske pesmi, da so veslali pravilno po taktu. Al- haggithoth pa znači lahko tudi pesem, ki se poje po napevu ali načinu tlačivske pesmi¹.

Po mnenju nekaterih razlagavcev so prepevali tri psalme, ki imajo v napisu »pro torcularibus«, namreč ps. 8., ps. 80. in ps. 83. na praznik šotorov kot zahvalnice za srečno dovršeno trgatve².

Drugi pa mislijo, da znači pro torcularibus glasbeno orodje, ki je bilo po obliki podobno tlačivnici, ali glasbilo, ki so ga rabili posebno pri veselicah ob času trgatve³.

Sv. očetje in cerkveni pisatelji razlagajo pro torcularibus tudi v mističnem pomenu: »Pro torcularibus, pro Ecclesiae membris dicit; quia sicut in torcularibus pressae uvae durissimis gigartis comminutis, follibusque vacuatis dulcissima vina profundunt, sic in Ecclesia de obstinatis moribus, tumidaque superbia pressura poenitentiae suaves lacrymae salubriter exprimuntur. Ecclesia ergo prisci temporis revera torcular est quidem corporum, sed fructus salutaris animarum«⁴.

Pro torcularibus razlagajo tudi o zmagi Kristusovi nad vsemi sovražniki. »Kdo je tisti, ki prihaja iz Edoma, z rdečimi oblačili iz Borsere? Ta zali v svojem plašču, stopajoč v svoji veliki moči? Jaz (Mesija), ki govorim pravično in branim in rešim. Zakaj je torej rdeče tvoje ogrinjalo, in so tvoja oblačila kakor tistih, ki masté v tlačivnici (sicut calcantium in torculari)? Sam sem mastil (tlačil, solus) v tlačivnici, in izmed narodov ni bilo nikogar z meno; mastil (calcavi) sem jih v srdu svojem in jih zmastil (conculcavi) v jezi svoji, in njih kri

¹ Sedlaček, op. cit. I. zv. XXVIII.

² Wolter, op. cit. I. zv. st. 55 op. pod črto.

³ Schegg, op. cit. I. zv. st. 75 op. 1.

⁴ Venerab. Bedae opera omnia. Tomus quartus. In psal. librum exegesis. Migne XCIII. col. 524. Cf. Cassiodorus, op. cit. col. 73.

je škropila po mojih oblačilih, in pomazal sem vsa svoja ogrinjala. Ker dan maščevanja mi je v srcu, in prišlo je leto mojega rešenja. In pogazil sem ljudstva v svojem srdcu in sem potlačil k tlom njih moč« (Is. 63, 1—6).

Sv. Avguštin umeva torcular o mučeniškem trpljenju¹.

O izrazu »al-haggittith, kakor se sedaj glasi hebr. besedilo, niso vsi istega mnenja. Večina razlagavcev umeva gittith o glasbenem orodju, glasbilu. Predlog »al« (na) pred besedo haggittith, ki je združena z lamenezeah (predstojnik godbe ali petja), izraža, da je haggittith z godbo gotovo v zvezi². Lamenezeah al-haggittith prevajajo sedaj navadno: Predstojniku (igrajočih) nagittith³ ali pa: Predstojniku (igrajočih ali pevajočih) po Getskem napevu⁴. Get ali Gath je bilo najmenitnejše izmed peterih filistejskih knežjih mest. Podvrgel si ga je David v začetku svojega vladarstva. Ko je Absalom preganjal Davida, ostalo je Davidu zvestih 600 Getejcev, njegova telesna straža. David sam, imeniten pevec in godec, se je gotovo zanimal tudi za godbo in petje filistejskih Getov, ki so sloveli po glasbeni spretnosti ter je njih glasbilo in napeve sprejel v izraelsko glasbo in postavil posebnega predstojnika igrajočim na »gittith« getske napeve⁵. Prav verjetno je, da so imeli Geti tudi kako posebno narodno glasbilo, gotovo pa je, da so imeli svoje posebne pesmi in napeve, kakor jih imajo še dandanes tudi na nizki stopinji omike stoječa ljudstva. Narodno glasbilo Getov bi se lahko imenovalo »gittith«, njihovi napevi spremljani z »gittith« pa getski napevi. To izraža tudi kaldejski Targum k 8. psalmu, ko pravi: miggath al kinnora (predstojniku igrajočih), na citre iz Gath ali Geta (vpeljane)⁶. Tudi nekateri judovski razlagavci so mnenja, da je gittith narodno glasbilo, doma pri filistejskih Getih, ki je pa rabilo tudi Izraelcem v bogoslužju⁷.

Calmet, ki razlaga »hannechiloth« v petem psalmu (Gl. zgoraj str. 259) o plešočem dekliškem zboru, razlaga tudi »gittith« o zboru getskih pevkv⁸.

V tej trditvi je pa Calmet celo osamljen; nisem še dosedaj mogel zaslediti razlagavca, ki bi se glede dekliškega zbora ž njim strinjal, pač pa razlagavce, ki mu oporekajo s prav dobrimi razlogi⁹. Fürst pa razlaga »gittith« o glasbenem zboru levitov, ki je imel glavni sedež v Gath-rimmonu¹⁰. Razločujemo pa dvoje mest z imenom Gathrimmon,

¹ Migne XXXVI. col. 110. — ² Weiss, Musik. Instr. str. 63, d.

³ Arndt, op. cit. II. zv. st. 9. op. 3. — ⁴ Wolter, op. cit. I. zv. st. 55, op. 1.

⁵ Prim. Reischl, op. c. I, 28, op. a. — ⁶ Weiss, op. cit. st. 65.

⁷ Calmet, Comm. op. cit. VI. st. 92.

⁸ Calmet, Dissert. II. del. st. 169. Cf. tudi Comm. VI. st. 93.

⁹ Cf. Weiss, op. cit. st. 63. — ¹⁰ Fürst, op. cit. I. zv. st. 277.

ki sta pripadali levitom, v Danovem rodu in v vzhodni polovici Manasetovega rodu (Jos. 21, 24. 25). V katerem Gathrimmonu je imel omenjeni glasbeni zbor svoj sedež? Ali sta bila taka zbora morebiti v obeh mestih? Na ta in enaka vprašanja ne odgovori Fürst ničesar.

Najboljša med vsemi je prej omenjena razlaga, da je uvel David glasbilo getskega izvora pod imenom gittith pri Izraelcih in da so prepevali s spremljevanjem gittitha izraelske pesmi po getskih napevih.

Psalmus David (micmor ledavid, glej razl. Voditelj 1904 st. 164). Napis pripisuje osmi psalm kralju Davidu. Po orijentalški šegi biva David pozno v noč na ravni strehi sionske palače.

Na nebeškem svodu miglja tisoč in tisoč zvezd v čarobnem žaru; bleda mesečina je razlita po prestolnem mestu in celi okolici. Kralj zre na mičen prizor pod seboj; od zemlje povzdigne potem svoje oko k nebu. Bajna lepota orijentalškega zvezdišča vzbudi v njem pesniškega duha in iz srca globin privre na dan dovršen slavošpev na veličastnost božjo.

V. 2. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Quoniam elevata est magnificentia tua super coelos¹.

Gospod, Gospod naš, kako čudovito je tvoje ime po vsej zemlji! Zakaj veličastvo tvoje je vzvišeno čez nebesa.

Domine (Jehova; izgovarja se navadno Jahve in sicer z neslišnim h ali Jaho). Est nomen incommunicabile et ineffabile, quod Hebraei in obsequiū significationem pronunciare non audent².

Dominus noster (adhonejnu od adhonaj s suff. 1. pl. Bog) Jahve, Bog naš.

Kasiodor opozarja pri Domine Dominus noster na različni sklon. Cum sit »Domine« casus vocativus, contra usum illi »Dominus«, qui est nominativus, videtur adiunctus. Quae figura dicitur syllepsis, quoties casus discrepantes in unam significantiam congregamus³.

Quam admirabile (mah- addir; krasoten, sijajen, veličasten) nomen tuum (šimeka; od šem suff. 2. m. sg.) »ime božje« znači veličastne božje lastnosti, njegovo vsemogočnost, neskončno modrost, vseobsežno dobroto, ki so zarisane neizbrisno v vsem stvarstvu;

in universa terra (bekol- haa'rez po vsej zemlji); v božjih delih na zemlji, ki so vidna vsem ljudem, lahko vsak človek spozna, kako mogočen, kako veličasten je stvarnik in ohranitelj vsega stvarstva.

Še bolj nam pa predočuje božje veličastvo nepopisljiva krasota, ki je razgrnjena pred strmečim očesom na nebeškem svodu.

¹ Domine dominator noster, quam grande est nomen tuum in universa terra, qui posuisti gloriam tuam super coelos. St. Hier.

² Calmet, Comm. lit. op. cit. VI. st. 94. — ³ Cassiod. op. cit. col. 74.

Quoniam (ašer), elevata est (tenah); to obliko razlagajo prav mnogovrstno. Tenah je impr. K. od natan s h cohort.: daj, položi, pa v zvezi z ašer tak imperativ nima smisla¹. Zato vokalizujejo nekateri namesto tenah »tanah« in izvajajo od tanan III. intrans. se razširjati, transit. širiti, podeliti, dati; tanah je po tej razlagi 3. m. sg. pf. K. (je razširjeno veličastvo)².

Nekateri razlagavci, posebno starejši, berejo namesto tenah »natenah« in izvajajo od natan (dati); potem mnenju je natenah 3. f. sg. p. K., osebek bi bil haa'rez, zemlja, ki vzvišuje tvoje veličastvo tja čez nebesa³. Prvi »n« pri natenah je izpuščen (defect. scriptum), ostane torej tenah. Da je prvi »n« izpuščen, ni nenavadno pri besedi »natan«; nahaja se nekaj sličnega tudi drugje v sv. pismu. Tako beremo: »Moje sovražnike dal (tattah) si mi v beg« (II. Reg. 22, 41). Tattah stoji namesto natattah; »n« od začetka je izpuščen in končni »h« je pravopisno nadomestilo za prijednačeni zadnji »n«⁴. Tudi v izven-svetopisemski hebrejščini radi izpuščajo začetni »n«⁵. Zato se lahko poprimemo te razlage in beremo »tenah« kot »natenah« z »n« defect. scriptum, kar uči tudi Vosen⁶.

Magnificentia tua (hodeka od hod suff. 2. m. sg. super coelos alhašamajim, čez nebesa). Po hebr. poslovenjeno: Jahve, Bog naš, kako veličastno je tvoje ime po vsej zemlji, ki vzvišuje tvoje veličastvo čez nebesa. Če pa beremo namesto tenah, »tanah«, je smisel jasnejše izražen; prevod se glasi: Jahve... zemlji, ti, katerega veličastvo je razširjeno (sega) čez nebesa. Isto misel izraža tudi prerok Habakuk: »Bog pride z juga in sveti s hriba Farana; njegovo veličastvo pokriva nebesa, in njegove hvale je polna zemlja« (Hab. 3, 3).

V. 3. Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum et ultorem⁷.

Iz ust otročičev in dojencev si pripravil hvalo zaradi svojih sovražnikov, da potareš sovražnika in maščevalca.

Veličastvo božje je tako vidno in očitno, da ga proslavljajo celo otročiči.

Infantium (olelim od 'olel, izvaja se od 'alal igrati se; otroci, ki se igrajo, otroci na drugi stopnji razvitka),

et lactentium (ve-jonekim, part. K. pl. od janak sesati; sesajoč ali dojenec). Hebrejske matere so navadno dojile otročiče do tretjega

¹ Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 59. — ² Bachmann, op. cit. st. 22.

³ Cf. Thalhofer op. cit. 95. op. 2.

⁴ Gesenius, Hebr. gr. § 66, 2. op. 3.

⁵ Schegg, op. cit. I. zv. st. 76. — ⁶ Op. cit. § 37, 2. op. 2.

⁷ Ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem, propter adversarios meos, ut quiescat inimicus et ultor. St. Hieron.

leta, in do petega leta so bili otroci izključno pod materinim nadzorstvom.

Perfecisti (jissadta od jasad 2. m. sg. pf. Piel) ustanoviti, pripraviti)

laudem (ʿoc; moč, oblast). Septuaginta prevaja ʿoc z *zlvov*, hvala. Po Septuaginti ima vulgata »laudem«.

Propter inimicos tuos (lema'an zorereka; od zarar part. K. pl. suff. 2. m. sg. nadlegovati, zatirati), zavoljo Bogu sovražnih ljudi, ki zatirajo božje spoznanje in češčenje in nadlegujejo vernike s svojimi ostudnimi in zbesnelimi napadi na Boga in njegovo čast.

Takih ljudi (zorer) je bilo že od nekdanjega premnogo in njih število se ni zmanjšalo dandanes, posebno med tako imenovanimi omikanci (qui scientiam pollicentur) in naprednjaki; sami ne verujejo, skušajo pa tudi vero in versko življenje zatreti pri drugih (vetant credere incognita)¹, vsiljevaje svoje brezbožno naziranje v besedi in v spisih ljudem z največjo nadležnostjo.

Proti takim ljudem se poslužuje Bog igrajočih otrok, da se pokaže božja vsegamogočnost tem očitneje.

Ut destruas (lehašbith; od šabat mirovati, v inf. c. Hif. umiriti, pomiriti).

Če že otroci, ki še nimajo zadostnega spoznanja, povečujejo Boga, koliko bolj bi morali to storiti odrasli, katerim je Bog dal razum in pamet kakor tudi druge duševne lastnosti, da jih rabijo po božji volji, da spoznavajo bolj in bolj vseмогоčnega Stvarnika in se mu ponižno klanjajo. Sram naj bo brezbožneža, ki neče tega storiti, osramočen naj umolkne in neha z brezbožnim govorjenjem (šabat mirovati), ko gleda in sliši nedolžne otročiče hvaliti Boga in oznanjevati božjo slavo. Tak ukor so si zaslužili tudi veliki duhovniki in pismarji iz Kristusovih ust. Ko so videli čudeže, katere je delal, in otroke, ki so v templju vpili, rekoč: Hozana sinu Davidovemu! so se razjezili in so mu rekli: »Slišiš, kaj ti pravijo?« Jezus jim pa reče: »Kaj pa da. Ali niste nikoli brali: Iz ust otrok in sesajočih si si hvalo napravil« (Mat. 21, 15. 16). Sram vas bodi, hinavci in pobeljeni grobovi, da nimate toliko spoznanja kot ti otročiči. Mirujte v svojem besnem nasprotovanju in hinavskem zalezovanju, hvala božja iz otroških ust naj vas privede k molčanju (lehašbith) in naj vaše sovražno in maščevalno prizadevanje uniči (ut destruas) in pokazi.

Inimicum (ʿojeb sovražnik), et ultorem (umitnakkem, part. Hithpael od nakam; v Kalu maščevati koga, v Nif. maščevati se, v Hithpaelu, osvetljiv, maščevalen biti in se tudi kazati takega).

¹ August. Enarr. psalm. 1, c. col. 111.

Človeka, ki zatira (zorer) v sebi ali v drugih božje spoznanje, imenuje psalmist sovražnika (ojeb) in maščevanja (mitnakkem) željnega. Ni na svetu človeka, če se že namreč zaveda, kateremu bi Bóg v resnici ne bil nič mar, kateri bi se v resnici nič ne brigal za Boga, bodisi v dobrem ali slabem pomenu.

Za Boga se briga najstrupnejši bogotajec, ki stokrat in stokrat zanika bivanje božje, kakor tudi najpripottejši vernik. Ta ga hvali, oni ga zasramuje, ta ga moli, oni ga preklinja, ta ga ljubi, oni ga sovraži (inimicus), ta se mu ponižno klanja, oni se vojskuje proti njemu in v divji besnosti nad uspehi božje roke, ki se kažejo povsod na zemlji, bi se rad zmaščeval (ultor) nad Bogom. Čutna znamenja osvetljivosti in maščevalnosti so bogokletne besede in bogopsovna dejanja. Sv. Avguštin (op. cit. col. 111) in po njem Kasiodor pišeta mesto ultorem »defensorem«, kakor se nahaja v nekaterih latinskih kodeksih¹.

V. 4. Quoniam videbo coelos tuos, opera digitorum tuorum: lunam et stellas, quae tu fundasti².

Ko pogledam nebo tvoje, delo tvojih prstov, mesec in zvezde katere si postavil.

Bóg sedi nad okrogom zemlje; in nje prebivalci so (pred njim) kakor kobilice; on razprostira nebo kakor preprogo in ga razgrinja kakor šotor za stanovanje. Komu me delate podobnega in enakega? pravi Sveti. Povzdignite kvišku svoje oči, in poglejte, kdo je to vstvaril? On, ki pripelje (vsako noč na nebo) vojne čete (zvezde, ter jim odkáže tek na nebu) in jih vse po imenu kliče; zavoljo njegove velike moči in zmožnosti in krepkosti le ena ne zastane (v svojem pravilnem teku) (Is. 40, 22. 26). V umerjenem teku neštevilnih zvezd se javlja vsem vidno božja vsegamogočnost, to oznanjuje tudi psalmist v 4. verz.

Quoniam (ki), kadar; kadarkoli,
videbo (éřéh od raáh 1. sg. fut. K.) videti, pogledati),
coelos tuos (šamejka od šamajim s suf. 2. sg.)
opera (maáseh st. c. sg. delo)
digitorum tuorum (éřbe'otejka od éřbaá pl. suff. 2. m. sg),
lunam (jareach, mesec) et stellas (ve-kokabim od kokab pl.), quae tu fundasti (konantah od kun 2. m. sg. p. Pilel. v Kalu: stati po koncu. Pilel postaviti po koncu, postaviti trdno, da ne more pasti).

Kadarkoli pogledam zvezdnato nebo, ki si ga ti razprostrl nad nami, ki je delo tvojih rok, občudujem tvojo vsegamogočnost, tvojo veličastvo in tebe občudovaje nehote začudeno povprašujem:

¹ Cf. Calmet, Comm. lit. op. cit. st. 96.

² Videbo enim coelos tuos, opera digitorum tuorum, lunam et stellas, quae fundasti. S. Hier.

V. 5. Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis quoniam visitas eum?¹

Kaj je človek, da se ga spominjaš, ali sin človekov, da ga obiskuješ?

»Venit ad ingressum secundum, ubi uno versu per duas interrogationes et responsiones homo et exiguus et potentissimus approbatur. Quae figura dicitur peusis, latine autem percunctatio: ubi et interrogatio fit, et responsio parata subsequitur«².

Quid (mah) est homo (énoš, slaboten človek, smrtnik, θνητός), memor (tickrenu od cakar 2. m. sg. fut. K. s suff. 3. m. sg. z »n« energ. spominjati se³).

V lat. besedilu je med obema vprašanjima protislovje (aut), hebr. besedilo tega ne zahteva; pesnik ponavlja v vsoprednem členu petega verza isto vprašanje le v drugih besedah, da izrazi vprašanje z večjim povdarkom. Zato beremo namesto »aut« lahko »et«, in sin človekov⁴.

Filius hominis (ben-adam). V ps. 4, 3 pomeni filii hominum, korenjake, glasi se v hebr. bené-'iš. Tu pa beremo ben-adam, sin človekov t. j. človek sploh, navadni Adamov sin. »Filius hominis significat generice hominem, filium Adami, uti distinguitur a filio hominis illustris atque spectati«⁵.

Visitas (tifkedennu, od pakad 2. m. sg. fut. K. s suff. 3. m. sg. z »n« energ. gledati na koga ljubeznivo in skrbno; obiskati v dobrem in hudem smislu t. j. kaznovati). Visitas v dobrem pomenu: Življenje in usmiljenje si mi podelil, in tvoje obiskanje (fekuddatka) je ohranilo mojega duha (Job. 10, 12). Visitas v hudem pomenu: Obiščeš ga zjutraj zgodaj in naglo ga skušaš (s trpljenjem) (Job. 7, 18). V psalmu 8, 5. beremo tifkedennu v dobrem pomenu. Kako neznoten je človek pred teboj, o Gospod, in vendar se ga ljubeznivo spominjaš; gledaš na njega, bolj kakor najskrbnejša mati na otročiča, skrbiš za njega predobrotljivo, obiskuješ ga da bi mu delil dobrote in milosti. Kdo bi mogel prešteti dobrote, katere prejema pojedini

¹ Quid est homo, quoniam recordaris eius, vel filius hominis, quoniam visitas eum. St. Hier.

² Cassiod. op. cit. col. 76.

³ »In Stellen, wie Ps. 8, 5. lehrt der Context, dass das Futurum (nedovršnik) unserem Präsens entspricht.« Gesenius, Heb. gr. § 107, 4, b, 3, opomba.

⁴ Die Disiunction (razstavnica, ločilnica) in den Doppelfragen dient namentlich im dicht. parallelismus membrorum, häufig nur dazu, dieselbe Frage mit anderen Worten zu wiederholen auf diese Weise nachdrücklicher zu gestalten. Das zweite Glied kann daher auch durch blosses ך (v) (kakor je na tem mestu v 8. ps. ma — ך, u), oder selbst asyndetisch angereicht werden. (Ges., Heb. gr. § 150, 2. b drugi odst.) — ⁵ Calmet, Comm. lit. VI. zv. st. 97.

človek od rojstva do smrti in po smrti iz božje roke, dobrote, katere je delil Bog vsem narodom skozi tisočletja, in jih bo delil vse čase?

Da bi obudil psalmist v nas čut hvaležnosti do Boga, opozarja v naslednjih verzih na nekatere posebno odlične čine božje dobrotljivosti.

V. 6. Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria et honore coronasti eum¹.

Ponižal si ga malo pod angele, s slavo in s častjo si ga ovenčal.

Ljubeče je skrbel Bog za človeka že takrat, ko ga je vstvaril in mu podelil življenje.

Po svoji nedoumni dobrotljivosti ustvaril je Bog prva človeka po svoji podobi in z nadnaravnimi vrlinami. Na ta božji čin opozarja psalmist v šestem verzu.

Minuisti (vattechasserehu od chaser; 2. m. sg. fut. Piel s suff. 3. m. sg.; v Kalu: manjka (komu česa), v Pielu: storiti, da mu manjka).

Paulo minus (meat) je primerjalnica; meat sploh se umeva lahko stopnjevalno (paululum) pa tudi časovno (paulisper). Na tem mestu (ps. 8, 6) moremo meat razlagati v časovnem pomenu, kakor ga umeva sv. Pavel. »Storil si ga nekoliko (paulominus, βραχύτι πὰρ ἀγγέλους) manjšega, ko angele...« (Hebr. 2, 7). Ponižal si Kristusa le nekaj časa, namreč v njegovem zemeljskem, človeškem življenju, v njegovem trpljenju in njegovi smrti pod angele². Če nanašamo ta verz na človeštvo sploh in umevamo meat časovno, pomeni po vulgati (paulo minus ab angelis): Ponižal si človeka pod angele (malo) časa, namreč tako dolgo, da bo premagan greh in odstranjeni njegovi slabi nasledki n. pr. meseno poželenje, da bo človek prišel v hišo Očetovo; »ob vstajenju bodo kakor (sicut) angeli božji v nebesih« (Mat. 22, 30)³. Po vulgatinem besedilu (paulo minus ab angelis) moremo razlagati meat glede človeka tudi stopnjevalno. Ti si oskrbel človeka na duši in na telesu tako izborno, odičil si ga s tako odličnimi sposobnostmi, da je bil angelom skoraj (paulo minus) enak, skoraj tako odličen kakor angeli, izvzemši njegovo telesnost⁴.

Po vulgati primerja pesnik človeka z angeli, po hebr. besedilu pa ga primerja z Bogom (me'elohim od min elohim); elohim pomenja, pravega in najvišjega Boga (Jehova ali Jahve), potem Boga zaščitnika kakega naroda; ime elohim, združeno z lastnostmi, ki pripadajo le Bogu, pomenja najvišjega Boga vsega človeštva. Izraz »meelochim« v ps. 8, 6. razlagajo premnogi razlagalci izključno o Bogu. Že sv. Hie-

¹ Minues eum paulo minus a deo: gloria et decore coronabis eum. S. Hier.

² Arndt. op. cit. III. zv. st. 811 op. 19.

³ Cf. Wolter, op. cit. I. st. 58. — ⁴ Cf. Thalhoffer, op. cit. 96 op. 5.

ronim piše: »Paulo minus a deo«¹. Njemu se pridružujejo skoraj vsi novejši razlagalci².

Ozirajo se pri tej razlagi na poročilo o stvarjenju človeka, kjer pravi Bog: »Naredimo človeka po svoji podobi in sličnosti. In ustvaril je Bog človeka po svoji podobi, po podobi božji« (Gen. 1, 26. 27). Človek je bil torej sličen Bogu, Bog je storil, da mu je manjkalo (vattechassrehu) malo do Boga.

Ko si je hotel, kar mu je manjkalo, sam dodati, da bi bil Bogu enak, da bi bil kakor Bog, je smrtno grešil, oddaljil se je od Boga in razdril božjo podobo v sebi, da ni bil več nadnaravno Bogu podoben.

Septuaginta prevaja »meelohim« s *παρ' ἀγγέλους*; »elohim« kot prava množina se rabi namreč izredno tudi, kadar se omenjajo paganski bogovi, potem o prisednikih božjega sodišča; stari prelagatelji in razlagalci prevajajo na nekaterih svetopisemskih mestih »elohim« z »angeli« in razlagajo »elohim« o angelih³.

Na mestih, kjer govori hebr. besedilo nedvomno o angelih, nikjer ne beremo samo »elohim«; v Jobovih bukvah je n. pr. trikrat govor o angelih (Job. 1, 6; 2, 1; in 38, 7), in vsakokrat beremo: bene ha-*elohim* (sinovi ali otroci božji). Ko bi imel David v ps. 8, 6 angele v mislih, bi ne bil rabil samo izraza »elohim«, ampak bi dostavil tudi »bene (filii) elohim«, kakor beremo n. pr. v ps. 89, 7: Zakaj kdo je v oblakih enak Gospodu, je podoben Bogu med sinovi božjimi (bi-bene elim = elohim)? Iz teh razlogov umevajo prej našteti razlagalci in še mnogo drugih izraz »elohim« o Bogu in ne o angelih.

Gloria (kabod, čast) et honore (hadar, visokost, dostojanstvo) coronasti eum (teättrehu od *atar* 2. m. sg. fut. Piel s suff. 3. m. sg. obdati, venčati).

Čast in visokost človekovo pred drugim vidnim stvarstvom javlja tudi gospodstvo, katero mu je izročil Gospod čez celo prirodo.

V. 7. Et constituisti eum super opera manuum tuarum⁴.

In ga postavil čez dela svojih rok.

Constituisti (tamšilehu od *mašal* 2. m. sg. fut. Hif. s suff. 3. m. sg. v Kalu: gospodarovati v Hif.: postaviti ga gospodarjem čez kaj) super opera (be-ma'asej od *ma'aseh* st. c. pl. delo, izdelek) manuum tuarum (jadejka od *jad* s suff. 2. m. sg. roka).

¹ Ps. iux. Heb. op. cit. 10.

² Cfr. Sedlaček, op. cit. I. 62; Wolter, op. cit. I, 58 pod črto. Thalhoffer, op. cit. 96 op. 5, Bachmann, op. cit. st. 23 itd.

³ Glej razlago o »elohim« Fürst op. cit. I. zv. st. 88–90.

⁴ Dabis ei potestatem super opera manuum tuarum. S. Hier.

Bog je postavil človeka gospodarjem čez dela, ki jih je izvršila njegova roka. V naslednjih dveh verzih našteva psalmist, kaj je podredil Bog človeku.

V. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oves et boves universas: insuper et pecora campi.

V. 9. Volucres coeli et pisces maris, qui perambulant semitas maris¹.

Vse si podvrigel njegovim nogam, ovce in goveda vsa, vrh tega še drobnico polja.

Ptice neba in ribe morja, ki pohajajo po morskih potih.

V mislih ima psalmist Mojzesovo poročilo o vstvarjenju sveta. Tam govori Bog prvima človekoma: »Napolnita zemljo in podvrzita si jo, in gospodujta ribam morja in pticam neba in zverinam in vsej zemlji in vsej lazni in vsem živalim, ki se gibljejo na zemlji (I. Mojz. 1, 26. 28).

Omnia (kol, vse) subiecisti (šattah od šit 2. m. sg. perf. K. položiti, posaditi)

sub (tachat) pedibus eius (raglajv od regel dual s suff. 3. m. sg. noga).

Oblast, ki jo je izročil Bog Adamu nad vsemi stvarmi, izvrševal je Adam najprvo takrat, ko je z božjim dovoljenjem imenoval živali.

Oves (zone, drobnica, kože in ovce) et boves (va'alafim od 'elef pl., korenika alaf znači ozko zvezo, prijateljstvo; 'elef je toraj žival, ki je človeku prijazna, domača žival v nasprotju z divjo).

Universas (kullam = kol — am omnes eas, vse nje), insuper (vegam et etiam) pecora (bahamoth od behemah st. c. pl.) žival, divjačina,

campi (sadaj, pesniška oblika namesto sadeh, polje),

volucres (zipor st. c. sg. mali ptiček) et pisces (udegej od dag s. c. pl. riba),

perambulant ('ober part. K. od 'abar pohajajoč), ober se ne veže s predstoječim samostalnikom pisces (udegej), ampak pomenja posebno vrsto morskih živali različnih od rib. Sv. pismo govori mnogokrat o morskih pošastih, katerih ne imenuje ribe, ampak jim daje druga imena. O teh zvereh pravi psalmist »perambulant« semitas ('orchoth od 'orach st. c. pl.) maris (jammim), pohajajo po morskih globinah v strah in grozo vsem drugim morskim prebivalcem; pa tudi njim vsem (kol se mora namreč v hebr. dostaviti) gospoduje človek, tudi nje je podvrigel Bog človeškemu gospodstvu².

¹ Cuncta posuisti sub pedibus eius, oves et armenta omnia, insuper et animalia agri: Aves coeli et pisces maris, qui pertranseunt vias aquarum. St. Hier.

² Cf. Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 63.

Spominjajoč se nezasluženega odlikovanja, v katerem je povzdignil Bog človeka nad vse vidne stvari, vsklikne pesnik, občudovaje toliko dobrotljivost božjo v 10. v. Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra. Jahve, Bog naš, kako čudovito je tvoje ime po vesoljni zemlji. Kako čudovito se kaže v vsakem tvojem ukrepu, v vsaki uredbi čudovita moč in dobrot; po vesoljni zemlji se vidi tvoja mogočnost — priča tvojega čudovitega imena ali bistva¹. »Repetamus ergo (et nos) ultimum versum, qui etiam in principio Psalmi ponitur et laudemus Deum dicentes: Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Decenter quippe post textum sermonis ad caput (k Bogu) reditur, quo totus idem sermo referendus est«².

Osmi psalm prištevajo sv. očetje in kat. razlagavci mesijanskim psalmom; nekateri razlagajo le posamezne verze (3. in 6.) o Kristusu; večinoma pa nanašajo celi psalm na Kristusa in ga razlagajo tudi v mesijanskem smislu.

Sveta cerkev uporablja osmi psalm v duhovskih molitvah prav mnogokrat. Ker nam ta psalm v preroškem duhu predočuje ponižanje Kristusovo v trpljenju, pa tudi njegovo povišanje in proslavljenje, molimo ga ob spominskih dnevih Kristusovega trpljenja, in Inventione s. Crucis, potem na praznik Sacr. Spineae Coronae (Coronasti eum, v antif.), na praznik Ss. Lanceae et Clavorum; molimo ga ob spominskih dnevih poveličanja Kristusovega in sicer in Transfiguratione D. N. I. Chr. (6. avg.), kjer izraža antifona poveličanje v besedah »gloria et honore coronatus est, et constitutus super opera manum Dei« (I. ant. I. nokt.), potem »in Ascensione Domini«, kjer nam naznanja antifona proslavo Gospodovo v besedah: »Elevata est magnificentia tua super coelos Deus, (I. ant. I. nokt.) in na praznik »Ss. Nominis Iesu« (Dom. II. p. Epiph.), ko se proslavlja čudovito in čudodelno ime Jezusovo po celem širnem svetu, kakor izraža antifona: Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! (I. ant. I. nokt.)

V osmem psalmu proslavlja sv. pevec nedoumno dobrotljivost in mogočnost božjo, ki se razodeva tako slavno posebno v stvarjenju človeka. Ker so pri tem sodelovale vse tri božje osebe (»naredimo« človeka po svoji podobi in sličnosti), zato molimo ta psalm na praznik presvete Trojice. Sodelovanje treh božjih oseb izraža antifona pred osmim psalmom, ki imenuje Očeta, Sina in sv. Duha. »Adesto unus Deus omnipotens, Pater, Filius et Spiritus sanctus«. (I. ant. I. nok.)

Kaj je človek, da se ga spominjaš, ali kaj je sin človekov, da ga obiskuješ, vprašajmo se z začudenjem, ko molimo osmi psalm na Ma-

¹ Lampe, op. cit. st. 478. — ² St. August. op. cit. Migne XXXVI col. 116.

rijine praznike. Od vekomaj si se spominjal, o Bog, blažene Device, od vekomaj si si jo, Oče, izvolil za hčer, sv. Duh za nevesto, Sin božji za mater; od vekomaj si sklenil, obvarovati jo brezmadežno in nam pokazati v njej vzor človeka. Od vekomaj si sklenil odlikovati jo pred vsem človeštvom; v neskončni ponižnosti prišel si, Sin božji z nebes (*visitas*), da se rodiš brezmadežno dete (*filius hominis*) iz brezmadežne matere. Kakor Ti, bila je tudi Tvoja mati ponižana na tem svetu v trpljenju in britkosti, saj se pravi o njej: »O vi vsi, ki greste po potu, pomislite in glejte, če je kaka bolečina, kakor bolečina moja« (*Thren.* 1, 12). »Njeno dušo je meč presunil« (*Luc.* 2, 35), njeno srce je krvavelo iz sedmerih ran. Pa ponižanje je trajalo le nekaj časa (*minuisti paulo minus*, v časovnem pomenu); bogato si ji poplašal začasno ponižanje, ko si jo vzel v nebesa in jo kronal v kraljico angelov in svetnikov (*gloria et honore coronasti*), da vlada s teboj kot veličastna (*magnificentia*) kraljica in ljubezni polna mati vsem stvarjem (*omnia subiecisti sub pedibus eius*), da sveti »kakor vshajajoča zarja«, (*stellas*), lepa kakor luna (*lunam*) (*Cant.* 6, 9) v zmoto in greh pogreznjenemu svetu in mu kaže pot (*semitas*) k rešitvi in boljši bodočnosti.

Osmi psalm molimo tudi na praznik »Vseh svetnikov«, ki se svetijo kot milo migljajoče zvezdice (*stellas*) v čarobni, če tudi ne pri vseh enaki svetlobi. Zvezda se namreč od zvezde razloči po svetlobi (*I. Cor.* 15, 41); molimo ga ob spominskih dnevih spoznavalcev; »tisti, ki so bili modri (ki Boga spoznavajo in časte), se bodo svetili kakor svetloba na nebesu« (*Dan.* 12, 3). Molimo ga ob spominskih dnevih devic, ki se lesketajo v lesku deviške čistosti. »O quam pulchra est casta generatio cum claritate.« (*I. ant. I. nokt.*)

Molimo ga na praznik mučenikov. »Kdo je tisti, ki prihaja z rdečimi oblačili iz Bosre, vprašamo, ko gledamo v duhu mučenika vsega okrvavljenega. Zakaj je rdeče tvoje ogrinjalo in so tvoja oblačila kakor tistih, ki maste v tlačilnici? (*Pro torcularibus.*) Slavni boj je bojeval mučenik za Kristusa in sveto vero, izkrvavel je v smrtnosni borbi, zato pa ga je Gospod ovenčal s slavo in častjo, in spomin slavnega boja se obhaja od roda do roda po vsem katoliškem svetu. »In universa terra gloria et honore coronasti eum.« (*Comm. unius Martyris. III. ant. II. nokt.*)

Osmi psalm molimo tudi »in baptismo adultorum«. Bog je odličil človeka s tako odličnimi sposobnostmi, da je bil angelom skoraj (*paulo minus*, me'at stopnjevalno) enak, izvzemši njegovo telesnost (*ab angelis po vulgati*). In ne samo to! človek je bil sličen celo Bogu (*elohim*). Zapeljan je razdril božjo podobo v sebi. Z grehom porušena božja podoba in sličnost pa se zopet popravi v sv. krstu, v katerem se dušno

prerodimo. Na ta učinek sv. krsta nas opozarja sv. cerkev, ko zapoveduje moliti osmi psalm pri sv. krstu odrašenca.

Osmi psalm molimo slednjič na praznik angelov varihov. Tolažilno potrdilo, da se nas v naši slabosti spominja (memor) Bog, in da nas obiskuje (visitas) po svojih odposlancih, je praznik angelov varihov. Dominus Deus coeli et terrae, ipse mittet Angelum suum coram te (I. ant. I. nokt.), da hodi ob tvoji strani, da ti sveti, kakor nebeška luč, katero pošilja Bog (Bar. 3, 33). Ne zapirajmo svojih oči in svojega srca tej luči; v njenem svitu bomo varno prebrodili razburkane valove (semitas maris) življenja. Ne bode nam mogel škodovati sovražnik (inimicus); s pomočjo zvestega in skrbnega vodnika bomo zmagali (destruas), Gospod nas bo vzel v nebesa (videbo coelos tuos), ovenčal nas s častjo in slavo (gloria et honore coronasti eum), da bomo z angelom varihom na veke prepevali: »Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum«¹.

J. Markošek.

(Konec prihodnjič.)

Gospodova zadnja večerja.

II. Del.

Gospodova zadnja večerja kot zakrament.

(Dalje.)

Drugo poglavje.

Jezus izpolni obljubo in postavi zakrament svetega Rešnjega Telesa.

1. Kako se izpolni obljuba?

Iz štirih poročil je razvidno, da je Jezus izpolnil, kar je leto poprej rekel: »Kruh, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta. . . Če ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, nimate življenja v sebi. Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje, in jaz ga bom obudil poslednji dan. Kajti moje meso je res jed, in moja kri je res pijača.« (Jan. 6, 51 s.)

Po jedi velikonočnega jagnjeta se je približal oni blaženi trenutek, ko preneha predpoda in se izpolni obljuba. Prišla je ura, ko se ima Zveličar ločiti od svojih ljubljenih apostolov ter se s trpljenjem pripraviti na odhod k Očetu (Jan. 13, 1). A svojih neče zapustiti na

¹ Prim. Wolter. op. cit. I. st. 59–65; Thalhoffer, op. cit. 97–99; Sedlaček, op. cit. I. zv. st. 64, 65.

svetu brez pomoči (Jan. 14, 8), še kot človek hoče bivati med njimi vse dni do konca sveta (Mat. 28, 19). Vse dni bo slovela noč, v kateri se je v neizmerni ljubezni do revnega človeštva izpolnila obljuba Zveličarjeva.

Ko so dokončali jed velikonočnega jagnjeta (μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι — postquam coenatum est), ter so sedeli pri mizi (ἐσθιόντων αὐτῶν — manducantibus illis), je vzel Jezus opresni kruh (ἔλαβεν ἄρτον), ga blagoslovi, se zahvali (εὐλογίσας εὐχαριστήσας — gratias agens benedixit) ga razlomi in da svojim učencem rekoč: Vzemite, jejte: **To je moje telo**; dano za vas in mnoge.

Ravno tako je vzel tudi kelih, ga blagoslovi, se zahvali in da svojim učencem rekoč: Pijte iz njega vsi: **To je moja kri** nove zaveze, prelita za vas in mnoge. To storite v moj spomin!

Tako kratko in priprosto nam poročajo svetopisemski pisatelji ustanovitev najsvetejšega zakramenta, neizrekljivo skrivnost naše sv. vere. Zdaj je dal Zveličar apostolom svoje Telo, svoje resnično meso in svojo kri v hrano pod podobama kruha in vina. Lastnoročno da Kristus samega sebe v dušno hrano. Kajti pod podobo kruha, ki se je spremenil v telo Kristusovo, je bilo njegovo dragoceno telo, ob enem tudi njegova kri, duša in oseba božje Besede in torej celi Kristus. Ravno tako dobé apostoli pod podobo vina, ki se je spremenilo v živo kri Jezusovo, celega, živega Kristusa po božji in človeški naravi.

Ko so leto poprej učenci poslušali obljubo Jezusovo, so rekli nekateri: »Trdo je to govorjenje«. Obljubljena hrana se jim je zdela nemogoča. Zato so zapustili Zveličarja, ker niso imeli dovolj trdne vere. Ko bi mu bili pa tedaj verjeli, bi se bili po ustanovitvi lahko prepričali, kak način je vsemogočna ljubezen Jezusova iznašla, da dobiva človeštvo nebeško hrano, Jezusovo meso in kri. Ta hrana ne mine, ampak ostane za večno življenje. Brez vere te hrane ni mogoče prejeti. Le kdor veruje Jezusovim besedam: To je moje telo, to je moja kri, vé, da je ta hrana čudežna, bolj imenitna, kakor mana v puščavi.

Kruh, ki ga Jezus na ta čudežni način daje vernikom, ni sad tega sveta, ampak je prišel iz nebes. Kristus sam je ta kruh. Prišel je iz nebes, da oživlja ves svet. K njemu morajo ljudje priti, da se poživijo. Nesrečni Judje, ki niso spoznali te milosti! Trdovratni so bili in niso postali deležni hrane nebeške. Kdor se pa ne ustavlja, ga Jezus z veseljem sprejme in poživi. On je po svoji naravi življenje, zato je kruh življenja. Uživanje tega kruha, povzroči večno življenje.

V zavžitnih podobah kruha in vina prejmejo verniki Jezusovo meso in njegovo kri. Zato je njegovo meso res jed, njegova kri je

res pijača. Kdor to hrano uživa, stopi v zvezo z Jezusom, ki je Bog in človek. Ž njim nam je zagotovljeno vstajenje in večno življenje. Ta hrana odpravi smrt, mana jo je le nekaj časa zabranjevala; ta hrana da večno življenje, mana le časno. Kako lepo se v besedah zadnje večerje izpolnjujejo besede, ki jih je leto poprej govoril Kristus v kafarnaumski shodnici!

Kruh in vino spremenjena v Jezusovo telo in kri sta vidno znamenje nevidne milosti, katero dobé verniki v hrano svoje duše. Kristus sam je postavil to vidno znamenje svojega telesa in svoje krvi. S tem je pa ustanovil najsvetejši zakrament novega zakona. Zakrament namreč imenujemo vidno in podelilno znamenje nevidne milosti, postavljeno od Jezusa Kristusa v naše posvečenje.

Vse te reči najdemo pri skrivnosti zadnje večerje. Vidno in podelilno znamenje sta kruh in vino, kadar sta posvečena. Kajti takrat postaneta podobi kruha in vina resnično telo in kri Jezusova in značita ter podelita posvečujočo milost. Čutnost je v podobah, nebeška lastnost in moč pa je v tem, da imata podobi v sebi resnično telo in kri Kristusovo. Nevidna milost je združenje z Bogom samim, in to poživi dušo in jo ozaljša z milostjo, kakor noben drug zakrament. Tako moč je mogel dati temu zakramentu le Jezus Kristus, ki ga je postavil v naše posvečenje.

Besede, s katerimi je Kristus postavil ta zakrament, so zunanji vzrok, da postane zakrament. Zato ne pripadajo k njegovemu notranjemu bistvu, ampak so le njegov predpogoj. Posvečevalne besede zginejo po dokončani konsekraciji, zakrament pa ne neha, ampak traja naprej. Posvečevalne besede se morejo le v tem zmislu imenovati slovilo (forma) najsvetejšega zakramenta, da so zunanje in prehajajoče slovilo. Drugi zakramenti pa imajo notranjo in prehajajočo tvarino in ravno tako slovilo¹.

Dasi najsvetejši zakrament obsega dvojno podobo kruha in vina, je vendar le v svoji celoti enoten zakrament. Podobi kruha in vina namreč značita telo in kri Kristusovo po načinu jedi in pijače. Zato je podoba podobi podrejena, da skupno kažeta popolno in nerazdeljeno dušno hrano, kakor obed, ki tirja k svoji enotnosti, da obsega jed in pijačo ob enem. Vendar je vsaka podoba za-se tudi zakrament, ker ima Kristusa in deli milost.

¹ Sporer, Theol. mor. II. P. II. 96: Forma verbalis seu consecrationis non est de essentia intrinseca huius sacramenti, sed ratio causalis extrinseca necessario praerequisita.

Po posvečevalnih besedah se spremeni kruh v telo, vino pa v kri Kristusovo. Na ta način se razlikuje vsled besedila¹ dvojen zakrament, ker kruh znači in obsega telo, vino pa kri. Vendar pa živo telo ni brez krvi, in živa kri ni brez telesa. V obojni podobi je celi Kristus. Kdor tedaj prejme najsvetejši zakrament le pod eno podobo, prejme bistveno celi zakrament, ker ima samo ena podoba kruha in vina celo bistvo pravega zakramenta, obsega celega Kristusa in da iste milosti, kakršne prejme, kdor zavžije obojno podobo.

Z ozirom na podobe kruha in vina se da razločevati več kakor eden zakrament. V tem zmislu imamo tolmačiti izreke: *Sub diversis speciebus, signis tantum et non rebus, latent res eximiae*²; *quem pura et sancta refecerunt Sacramenta*³, kar duhovnik vsak dan moli. Pa tudi pod podobo iste vrste, n. pr. več posvečenih hostij, je več zakramentov. To velja, če so skupaj ali ločene, če jih eden sprejme ali pa mnogo. Kajti vsaka hostija ali vsaka podoba za se znači celotno zakrament, obsega celega Kristusa, povzroča milost neodvisno od druge podobe ali hostije.

Kdor pa ob enem zavžije več hostij ali koscev, prejme le en zakrament, ker se one hostije, dasi so ločene vsaka zase zakrament, skupno zavžite zedinijo v eno zakramentalno znamenje in značijo enega in istega Kristusa in eno posvečujočo milost kot enotna hrana.

Tako uči tudi sv. Tomaž Akvinčan⁴: »Eno imenujemo ne le kar ni razdeljeno ali nepretrgano, ampak tudi, kar je popolno, kakor pravimo: ena hiša, en človek. Eno po popolnosti je to, kar združuje k svoji dovršenosti vse, kar zahteva njegov namen. Tako je človek popoln, če ima vse ude, ki so potrebni k duševnemu delovanju, in

¹ Pesch Chr., Praelect. dog. t. VI. n. 785: *Species eucharistiae per se non significant id, quod continent, i. e. Christum, nisi in quantum ad hanc significationem determinatae sunt per verba. Neque enim intelligimus has species esse consecratas et significare Christum, nisi quatenus scimus circa eas prolata esse verba.*

² Pod raznimi podobami, ki so le znamenja in ne reči, so skrite odlične reči.

³ Katerega so okrepčali čisti in sveti zakramenti.

⁴ *Summa theol. III. qu. 73, a. 2: Unum dicitur, non solum, quod est indivisibile, vel quod est continuum, sed etiam, quod est perfectum, sicut dicitur una domus et unus homo. Est autem unum perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quae requiruntur ad finem eiusdem; sicut homo integratur ex omnibus membris necessariis ad operationem animae, et domus integratur ex omnibus partibus, quae sunt necessariae ad inhabitandum. Et sic hoc sacramentum dicitur unum: ordinatur enim ad spiritualem refecionem, quae corporali confirmatur. — Ad corporalem autem refecionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentum siccum, et potus, qui est alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem huius sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus et spiritualis potus, secundum illud Ioa. VI. 56: Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. Ergo hoc sacramentum multa quidem est materialiter, sed unum formaliter et perfective.*

hiša je popolna, če ima vse dele, ki so potrebni za stanovanje. In tako se ta zakrament imenuje eden. Kajti odrejen je za dušno hrano, ki je slična telesni.

K telesni hrani pa je dvojno potrebno, namreč jed, ki je suh živež, in pijača, ki je moker živež. In zato se k popolnosti tega zakramenta tudi dvoje združuje, namreč dušna hrana in dušna pijača po besedah sv. Janeza VI, 56: »Moje meso je res jed, moja kri je res pijača«. Zato je ta zakrament po tvarini sicer mnogoštevilen, a po obliki in popolnosti eden ali enoten.«

Ko smo s tem bolj splošno označili izpolnitev Kristusove obljube in ustanovitev najsvetejšega zakramenta, si moramo še natančneje odgovoriti na tri vprašanja: a) Katere besede je rabil Kristus pri ustanovitvi tega zakramenta? b) Kaj je bistvenega v teh besedah? c) Kako mora duhovnik dandanes posvetiti kruh in vino?

a) Štiri novozakonska poročila se po vsebini popolnoma vjemajo, vsa poročajo bistveno isto dejstvo. V nebistvenih opombah pa so ta poročila toliko različna, da smo lahko razločevali Petrovo in Pavlovo obliko. Iz teh poročil je razvidno, ne le na kak način so v apostolski dobi opravljali v spomin najsvetejše ustanovitve, ampak tudi, da ta način obhajanja najsvetejše skrivnosti izvira od Kristusa samega. Vendar do pičice vseh besed Zveličarjevih in vseh posameznih izrazov ni mogoče s popolno gotovostjo določiti¹.

Seveda so pisatelji², ki to zanikujejo ter priredijo po grških poročilih kaldejsko besedilo, ki ga je baje rabil Kristus pri ustanovitvi najsvetejšega zakramenta. Pri svojih eksegetičnih preiskavah doženejo to, da se ima prvotno poročilo glasiti:

Ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο λαβῶν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας (εὐλογήσας) ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς εἰπὼν ·

Λάβετε φάγετε · τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν διδόμενον.

Ὁσαύτως μετὰ τὸ δειπνήσαι λαβῶν καὶ τὸ ποτήριον (κεκραμένον ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος) καὶ εὐχαριστήσας (εὐλογήσας) ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς εἰπὼν ·

a) V noči, v kateri je bil izdan, je vzel Jezus Kristus kruh in je zahvalil (blagoslovil) ter razlomil in dal učencem rekoč:

b) Vzemite, jejte: To je moje telo, dano za vas in mnoge.

c) Ravno tako je vzel po večerji tudi kelih (mešan iz vina in vode) in je zahvalil (blagoslovil) ter dal učencem rekoč:

¹ Cf. Schaefer, Herrenmahl. S. 225. Oswald, Sakramentlehre I. 5. Aufl. S. 455. Herzog's Realencycl. f. prot. Theol. 3. Aufl. I. S. 33.

² Berning, Op. cit. S. 186; Spitta, Urchristentum. I. S. 317

Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες · τοῦτό ἐστιν
τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ ὑπὲρ
ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον.

Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν ἀνάμ-
νησιν.

d) Pijte iz njega vsi: to je moja
kri zaveze, prelita za vas in
mnoge.

e) To storite v moj spomin!

Toda Jezus pri zadnji večerji ni govoril grško, ampak v pale-
stinski aramejščini ali kaldejščini, da so ga mogli razumeti navzoči.
Zato so se Jezusove ustanovne besede: »Vzemite, jejte: to je moje
telo, dano za vas in za mnoge... Pijte iz njega vsi: to je moja kri,
prelita za vas in za mnoge. To storite v moj spomin!« glasile v kal-
dejščini:

סבו אכלוהו דין הוא גופי מתיהוב עליכון ועל שגיאן. שתון טייניה כולכון. דין
הוא דמי דדי תיקי משפיד עליכון ועל שגיאן. הדא עבדון לדוכרני.

Izvajanje Jezusovih prvotnih besed iz grščine, naj se upira še na
toliko eksegetičnih in slovniških preiskovanj, ne more nikdar dospeti
do popolne gotovosti, ampak ostane le poskus. Mogoče je, da je
Jezus rabil ravno te besede, celo verjetno je, a s popolno gotovostjo
se ne more trditi¹.

Če pa znanost ne more z natančno gotovostjo določiti posameznih
Jezusovih izrazov kaldejskih, vendar dejstva samega ne more tajiti,
ker imamo štiri svetopisemska poročila v grškem jeziku. Vsebina Je-
zusovega govora nam je torej znana, posameznih njegovih besed pa
ni mogoče dognati. Najverjetnejše je, da je rabil Jezus besede, kakor
jih ima Petrova oblika, poročilo Mateja in Marka. Ta dva hočeta po-
dati zgodovinsko poročilo dogodkov zadnje večerje. Da bi bila kaj
dostavila, se ne da trditi. Saj nista imela pravega vzroka. Le besede
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν — v odpuščenje grehov je morda Matej dostavil,
ker jih drugi pisatelji nimajo v tej obliki, pač pa po vsebini. Matej
povdarja z ozirom na starozakonske daritve, da tudi ta daritev kakor
starozakonske, podeli odpuščenje grehov. Ista misel je pri drugih po-
ročevalcih v besedah: prelita za vas. Kakor se je pri starozakon-
skih daritvah prelila kri za grešnike, tako tudi tukaj v odpuščenje
grehov.

Nasprotno pa sta Matej in Marko lahko v svojih poročilih pre-
zrla in izpustila nekaj od Gospodovih besed, v kolikor se vsled tega
zmisel celotnega dejanja ne spremeni. Saj sta pisala za vernike, ka-
terim je bilo ponavljanje vzvišenih dogodkov zadnje večerje iz službe
božje dovolj znano. Zato ne poročata besed: »To storite v moj spomin!«

¹ Že za samo besedo *σῶμα* — telo ima hebrejščina dvanajst izrazov in slično
tudi aramejščina: 1. *בשר*, 2. *גו*, 3. *גופה*, 4. *גושם*, 5. *חול*, 6. *טף*, 7. *בבלה*, 8. *נפש*,
9. *עור*, 10. *בשר*, 11. *שאר*, 12. *בשרתים*.

Da bi bila pa kaj spreminjala, se ne da misliti. Radi tega sta Matej in Marko najvažnejša vira o dogodkih zadnje večerje, v kolikor je treba spoznati besede Jezusove. Vsaj sta živela od začetka v razvijajoči se krščanski cerkvi, sta opazovala ustno izročilo. Razen tega je bil Matej pri zadnji večerji navzoč, Marka pa je poučil sv. Peter, ki je bil tudi pri zadnji večerji Gospodovi.

Drugače nam je soditi o Pavlovi obliki, o poročilih sv. Pavla in Luka. Pavlu so dali prepiri v Korintu povod, da je pisal o važnosti in vzvišenosti tega zakramenta. Seveda takrat ni smel ničesar svojevoljno dostaviti, ker jih je že poprej poučil, kako se obhaja najsvetejša skrivnost. Če torej zapiše besede: *To storite v moj spomin!* niso smele biti Korinčanom nove. Pavel jih je mogel le zapisati, ker jih je Jezus govoril.

Nekaj pa je smel izpustiti, kar se mu je zdelo potrebno, da je povdarjal pred vsem to, s čemur je ravno takrat lažje dosegel svoj namen. V ta namen je rabil tudi pri kelihu malo drugačno obliko, ohranil pa je jednako vsebino, kakršno najdemo pri Mateju in Marku.

Lukeževo poročilo je odvisno od Pavlovega, skuša pa poravnati malenkostne razlike med Petrovo obliko in med besedilom, ki ga je poznal iz božje službe. Radi tega je velike važnosti, a za spoznanje Jezusovih besed pri zadnji večerji nima tolikega pomena, kakor Matej in Marko.

Izmed vseh besed so najvažnejše iste, s katerimi je Kristus posvetil in spremenil kruh in vino ter tako ustanovil najsvetejši zakrament.

Brezdvomno je posvetil kruh z besedami: *To je moje telo.* Vsa štiri svetopisemska poročila to potrjujejo, ker rabijo popolnoma enake besede¹. Sprememba kruha v telo Jezusovo se je torej izvršila pri besedah: *To je moje telo.*

Vino pa je Kristus spremenil v svojo kri z besedami: *To je moja kri*² ali s sličnimi: *To je kelih moje krvi*³. Sv. Luka in Pavel poročata, da je Kristus rekel: *Ta kelih je nova zaveza v moji krvi*⁴.

Katero teh oblik je Kristus izgovoril pri posvečevanju keliha, se ne da z gotovostjo trditi. Vsebina je vedno ista; vsaka teh oblik ima isti pomen. Da je Jezus rabil prvo (Petrovo) obliko: *To je moja*

¹ Mat. 26, 26; Mark. 14, 22; Luk. 22, 19; I. Kor. 11, 24: *Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.* — ² Mat. 26., 28; Mark. 14, 24: *Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου.*

³ Ustno izročilo: *Hic est enim calix sanguinis mei.* (Mašni kanon).

⁴ I. Kor. 11, 25; Luk. 22, 20: *τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἔμφῳ αἵματι.*

kri, se nam dozdeva najverjetnejše. To tirja analogija s posvečenjem kruha, kjer se reče: To je moje telo. V tej obliki besede najjasneje izražajo bistvo darov, telo in kri Jezusovo. Pavlova oblika: Ta kelih je nova zaveza v moji krvi izraža sicer isto misel, pa do nje pridemo še le po zaključku. Matej in Marko naravnost naznanita, kaj je po posvečevanju v kelihu (kri) in še le posredno učinek krvi (nova zaveza), ker rečeta: To je moja kri (nove) zaveze. Pavel in Luka pa povesta naravnost učinek (nova zaveza) in posredno to, kar je v kelihu (ta kelih t. j. to, kar je v kelihu, je nova zaveza potrjena po moji krvi)¹. Po vsebini torej ni razločka, pač pa v tem, da Pavel in Luka govorita v prenešenem pomenu, ker imenujeta kri Kristusovo, ki je v kelihu, zavezo samo. Seveda bi brez te krvi ne bilo zaveze.

Pavlove besede: »Ta kelih je nova zaveza« tudi slabo sodijo v celi prizor zadnje večerje, »ker nove zaveze ni mogoče piti«². Jezus se ozira II. Mojz. 24, 8, zato je tudi verjetno, da rabi isto ali vsaj slično obliko, kakor jo na tem mestu najdemo. Tu pa beremo: *αἴμα διαθήκης* — kri zaveze. Apostolom je bilo znano to mesto starega zakona. Zato so tudi lažje razumeli Petrovo obliko (Mat., Mark.): »To je moja kri«, kakor Pavlovo (I. Kor., Luk.)³. Nekateri so tudi trdili, da je Jezus rabil obe obliki, drugo za drugo. Taka trditev seveda preprosto razlaga razliko, pa nikakor ni utemeljena⁴.

Zakaj Pavel ni rabil Petrove oblike, ki je bolj jasna in priprosta, nam razodeva namen njegovega pisma do Korinčanov. On ne graja pri Korinčanih, da ne opravljajo prav po Jezusovem izreku najsvetejše skrivnosti, ampak hoče pri njih odpraviti nekrščanske prepire ter jih opomni nove zaveze, ki je zaveza ljubezni. To zavezo je potrdil Jezus z lastno krvjo iz ljubezni do nas, da bi se tudi mi ljubili. Take zaveze ni bilo poprej ne pri Judih, ne pri paganih. Zato jo sv. Pavel s povdarkom imenuje novo zavezo — *καινή διαθήκη*.

Kar se tiče oblike: To je kelih moje krvi, ki jo najdemo v ustnem izročilu, meni Suarez⁵, da je Kristus najbrž rabil besedo »kelih«. Kristus bi torej ne bil samo rekel: To je moja kri.

¹ R. Cornely in I. Cor. 11, 25. pg. 344: »Revera inter duas formulas illa sola intercedit differentia, quod iuxta Matth. et Marc. illud directe indicatur, quod in calice post consecrationem adest, et indirecte illius effectus exprimitur (hic est sanguis meus, quo novum testamentum confirmatur), iuxta Paulum et Lucam autem directe enuntiatur effectus et indirecte illud, quod in calice est (hic calix i. e. quod in hoc calice continetur, est novum testamentum meo sanguine confirmatum).

² Spitta, Op. cit. S. 304.

³ Langen, Letzte Lebensstage Jesu, S. 182; Franzelin, Op. cit. pg. 48.

⁴ Cf. Graefe, Stud. u. Krit. 1898. S. 134.

⁵ Suarez, Disp. 58. s. 1. n. 50: De Christi autem facto non satis constat, an ipse usus fuerit uno vel altero dicendi modo, quia in s. Scriptura uterque habetur.

b) S tem, da smo označili besede, s katerimi je Kristus posvetil kruh in vino ter oboje spremenil v svoje telo in svojo kri, smo povedali tudi bistvene Jezusove besede pri ustanovitvi najsvetejšega zakramenta. Tiste besede so glavne in bistvene, pri katerih se izvrši sprememba kruha in vina. Pri besedah: To je moje telo, je postal kruh telo Jezusovo; pri besedah: To je moja kri, je postalo vino kri Jezusova. Te so torej bistvene.

Temu nauku pa nasprotuje trojno mnenje, ki ga najdemo pri učenjakih:

1. Predno je bil Inocencij III. papež, je spisal knjigo, v kateri piše¹: Gotovo se more reči, da je Kristus z božjo močjo spremenil kruh in vino in pozneje je izrazil obliko, po kateri naj bi nasledniki posvečevali. Sam je namreč posvetil po sebi z lastno močjo; mi pa po isti moči, katero je dal besedam.

Ambrozij Katarin² tudi zagovarja mnenje, da je Kristus skrivno in notranje, brez vsakih besed posvetil in spremenil kruh in vino po svoji odlični moči in še le pozneje je rekel besede, s katerimi bi naj potomci pripravljali najsvetejši zakrament. Slično meni tudi Salmeron³.

A to mnenje je gotovo krivo in izvira iz napačne razlage evangeljske besede *εὐλογίσας* — blagoslovil. S tem blagoslovom sta bila kruh in vino že odločena za spremembo in blagoslovljena, pa še ne bistveno spremenjena. Kristus je naklonil podobama kruha in vina božjo moč in dobrotljivost in neko večjo veljavo⁴.

Kristus je blagoslovil kruh in kelih, t. j. poklical je božji blagoslov in božjo vsemogočnost nad kruh in vino, da bi bila navzoča pri vseh bodočih posvetitvah (konsekracijah), da se spremeni kruh in telo

Quamquam enim ipse alterutro tantum dicendi modo usus fuerit, tamen cum idem sit sensus, salva historiae veritate, potuit illius factum utroque modo referri; verisimile autem est ipsum usum fuisse voce calicis, quia praeter Lucam et Paulum traditio apostolica hoc magis indicat.

¹ Innoc. III., De myster. missae. Lib. IV, cap. 6 in fine: Sane dici potest, quod Christus virtute divina confecit, et postea formam expressit, sub qua posterii benedicerent. Ipse namque per se propria virtute benedixit; nos autem ex illa virtute, quam indidit verbis. Cf. Summa theol. Thom. A. P. III. q. 78, a. 1. ad 1.

² Liber Catharini positus est in Indice, sicut etiam liber Christophori a Capite fontium, qui eandem sententiam defendit.

³ Comment. in hist. evang. t. IX. tr. 12.

⁴ Cornely, Comment. in Matth. 26. 26. pg. 426: Christus acceptum panem benedixit, Dei beneficentiam et potestatem super panem invocavit, qua benedictione panem sacrauit et ad consecrationem quasi praeparavit... Christi benedictio operatur id, quod significat.

in vino v kelihu v kri Kristusovo, kadar se postavno izgovoré posvečevalne besede. Zato prosimo po vzgledu Kristusovem, naj Bog blagoslovi te dare, naj pride božja moč v kruh in kelih, da se izvrši posvetitev. Zato se imenuje kelih blagoslavljanja (I. Kor. 10, 16) t. j. kelih blagoslovljen od Kristusa . . . Konečno je Kristus po mnenju Kornelijevega kruh tako blagoslovil in z blagoslovom poklical božjo pomoč k bodoči posvetitvi (konsekraciji) in pretvorbi (transsubstantiation), da je naredil nad kruhom križ. Po cerkveni navadi duhovniki z znamenjem sv. križa blagoslovijo kruh in vino in to delajo po vzgledu Kristusovem¹. Blagoslavljanje in posvetitev je torej dvojen različen čin Kristusov. Kristus ne spremeni kruha in vina z blagoslovom brez besed, ampak z besedami: To je moje telo, to je moja kri. Kajti te besede povzročijo, kar pomenijo. Njih pomen je popolnoma jasen in določen.

2. Drugo mnenje se tiče besed pri posvetitvi vina. Splošno učimo, da so bistvene besede: To je moja kri ali to je kelih moje krvi. Sv. Tomaž Akvinčan, ki pri posvetitvi kruha prizna kot bistvene besede: To je moje telo, pri vinu zahteva daljšo obliko. Kajti on pravi: Primerna oblika pri posvetitvi vina je tista, katero je rabil Kristus, namreč: To je kelih moje krvi, novega in večnega zakona, skrivnost vere, ki bo prelita za vas in za mnoge v odpuščanje grehov.

To mnenje tako utemeljuje: Glede na to obliko je dvojno mnenje: nekateri so namreč trdili, da je bistveno v tej obliki samo: To je kelih moje krvi, ne pa sledeče besede. Pa to se zdi neprimerno, ker to, kar sledi, nekako določuje dopovedek, ki je: kri Kristusova; zato spadajo k popolnosti istega govora. Zato drugi bolje pravijo, da so vse sledeče besede bistvene do tega, kar sledi: Kolikokratkoli to storite . . ., ki spadajo k porabi tega zakramenta in zato niso bistven del oblike.

¹ Corneliusa Lap., Comment in Matth. 26, 26: »Benedixit autem Christus panem et calicem, hoc est Dei benedictionem et omnipotentiam super panem et vinum invocavit, ut praesto esset etiam et in futuris omnibus consecrationibus, ad panem convertendum in corpus et vinum calicis in sanguinem Christi, quando legitime pronuntiantur verba consecrationis . . . Christi exemplo petimus, ut Deus benedicat haec dona, ut divina virtus in panem et calicem descendat, ad perficiendam consecrationem et hinc dicitur calix benedictionis, i. e. a Christo benedictus . . . Denique videtur Christus signum crucis formando super panem, eum benedixisse et benedicendo invocasse Dei opem, ad futuram consecrationem et transsubstantiationem. Nam ex usu ecclesiae, sacerdotes in consecratione panem et vinum signo crucis benedicunt, idque faciunt exemplo Christi.

Zato duhovnik govori po istem obredu in načinu, ko namreč drži kelih v rokah, vse tiste besede... Zato se mora reči, da so vse tiste besede bistven del v obliki¹.

Vsled tega nauka so res nekateri učenjaki branili daljšo obliko pri posvetitvi vina kot bistveno po vseh njenih besedah. Benedikt XIV. piše o tem²: Celo učenci sv. Tomaža, ki so se precej strogo oklenili njegovega nauka, se delijo v dvojno naziranje v tej stvari.

Nekateri namreč pravijo: Nauk sv. Tomaža je popolnoma jasen, da oblika pri posvetitvi vina ni le v besedah: To je kelih moje krvi, ampak tudi v sledečih. Kdor hoče biti Tomažev učenec, mora to trditi. To potrjuje, da se je kardinal Kajetan, ki je v komentarju k spisom sv. Tomaža zagovarjal nasprotno mnenje, papežu Piju V. s tem slabo prikupil³.

Drugi pa razlagajo nauk sv. Tomaža tako-le: Ta učenik razločuje med tem, kar je bistveno potrebno in med tem, kar spada k dovršenosti. Oko ali noga pri človeku spada k dovršenosti in ne k bistvu človekovemu. Ravno tako je v obliki bistveno: To je kelih moje krvi. Druge besede pa so potrebne k dovršenosti ali popolnosti⁴.

Vedenje Pija V. je opravičeno, ker se mu je zdelo nedostojno, da Kajetan, ki hoče podati zmisel sv. Tomaža, ne govori o tolikem učenjaškem naziranju s primernim spoštovanjem. Pij V. pa s tem dejanjem ni hotel določiti kake verske resnice, in odpraviti različna mnenja o tem vprašanju. Kakor Benedikt XIV., se tudi mi lahko držimo mnenja, da je bistvena oklika: To je kelih moje krvi ali slična. Saj tudi sv. Tomaž sam prizna, da se vino spremeni v kri pri teh in ne pri naslednjih besedah⁵. Zato so za nas le te besede bistvena oblika⁶.

3. Tretje mnenje je posebno razširjeno v razkolni grški cerkvi. Po izgovorjenih besedah: To je moje telo, to je moja kri, še kruh

¹ Summa theol. III. q. 78, a. 3: *Conveniens forma consecrationis vini ea est, qua usus est Christus, videlicet: Hic est calix sanguinis mei, novi et aeterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum...* Dicendum quod omnia praedicta verba sunt de substantia formae.

² Benedicti PP. XIV., *De sacrosancto sacrificio Missae*, Edid. P. I. Schneider S. I. 1879. Paris. pag. 190. Lib. II. c. 15. n. 14, 15.

³ Card. Capisucchius, *Controv.* 3. qu. unic.

⁴ Soto in IV. Sent. II dist. q. 1. a. 3; Gotti, theol. tom. 14, q. 2 dub. 3 § 1.

⁵ Ibid.: Per prima verba, cum dicitur: *Hic est calix sanguinis mei*, significatur ipsa conversio vini in sanguinem eo modo, quo dictum est in forma consecrationis panis.

⁶ St. Alphonsus, *Theol. mor.*: In praxi certum est, quod sacerdos graviter peccaret, si non proferret omnia illa, quae in consecratione calicis habentur.

in vino ni izpremenjeno. Ta oblika je ali nezadostna, tako da je treba še dostaviti posebne besede, ki se imenujejo epikleza, ali pa so sploh nepotrebne, nebistvene, tako, da se pretvorba vrši še le pri epiklezi in samo po njej.

Epikleza (ἐπίκλησις — klicanje, nazivanje) je mašna molitev, v kateri duhovnik kliče sv. Duha z nebes nad dare kruha in vina, da jih spremeni v meso in kri Jezusa Kristusa in da obhajanci po njih dobé nadnaravno življenje¹.

V rimskem misalu (mašni knjigi) je pred konsekracijo ta-le molitev:

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quaesumus, bene † dic-tam, adscri † ptam, ra † tam, ratio-nabilem, acceptabilemque facere digneris: ut nobis Cor † pus et San † guis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Iesu Christi.

To darilo blagovoli, ti Bog, napraviti v vsem, prosimo, blagoslov-ljeno, postavno², veljavno³, pa-metno⁴, prijetno: da nam postane Telo in Kri preljubega Sina tvo-jega Gospoda našega Jezusa Kri-stusa.

Ambrozij Katarin († 1553) in Cheffontain († 1595) sta molitev: Quam oblationem... To darilo... proglasila za epiklezo rimske cerkve in sicer tako, da se pretvorba kruha in vina izvrši izključno že pri tej molitvi. Naslednje besede Kristusove: To je moje telo itd. samo razložijo, kar se je že zgodilo⁵.

Toutté⁶, Le Brun⁷ i. dr. so menili: Ta molitev je, kakor pri vzhodnih cerkvah epikleza, potrebna, da se spremeni kruh in vino pri Kristusovih besedah: To je moje telo itd.

Pa tako te molitve ni mogoče razlagati. Kajti zmisel je ta: Du-hovnik prosi, naj Bog dare kruha in vina v vsakem oziru tako blago-slovi, da so pripravni postati telo in kri našega Gospoda Jezusa Kri-stusa. Drugače bi imeli istorečje: Spremeni zdaj te dare v Kri-

¹ Drugi del ima redno prošnjo za obhajance.

² Adscripta (Suarez): Potest referri hoc verbum ad ea, quae de hac consecratione scripta sunt, ita ut postuletur, ut haec oblatio talis fiat, qualis scripta est et promissa illis verbis Christi: Hoc facite; adscriptum enim dici potest, quod est scripto conforme.

³ Praeterea postulat, ut per consecrationem fiat rata i. e. vera; non enim est haec vera sacrificialis oblatio, nisi consecratio valida sit et efficax; quomodo dicere solemus, sacramentum esse ratum, quando vere factum. Suarez.

⁴ Petitur, ut iam non simplex panis et vinum, nec sanguis hircorum aut vitulorum, sed Christus ipse, qui non solum rationalis est, sed aeterna sapientia et ratio, offeratur. Suarez.

⁵ Njuni spisi o tem vprašanju so prišli na indeks ali seznamek prepovedanih knjig. — ⁶ Proleg. ad edit. oper. Cyrill. Ierosolym.

⁷ Explicatio missae. Paris 1726, P. 4, a. 6, § 1.

stusovo meso in kri, da postanejo za nas Kristusovo meso in kri. Zato je izključeno, da bi se že pri tej molitvi izvršila pretvorba kruha in vina¹.

Še drugo molitev latinskega misala razlagajo kot epiklezo. Glasi se:

Supplices te rogamus, omnipotens Deus: iube haec perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinae maiestatis tuae: ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui Cor † pus et San † guinem sumpserimus, omni benedictione coelesti et gratia repleamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Ponižno te prosimo, vsemogočni Bog: ukaži te (dare) po rokah tvojega svetega Angela prinesiti na tvoj vzvišeni oltar, pred obličjem tvojega veličastva: da se vsi, ki uživamo deležni tvojega oltarja Telo in kri tvojega Sina, napolnimo vsega nebeškega blagoslova in milosti. Po istem Kristusu Gospodu našem. Amen.

Že na cerkvenem zboru v Florenci (1439—1445) so se Grki pri svojih razpravah o epiklezi sklicevali na molitev rimske cerkve: *Supplices te rogamus...* ter so jo razlagali kot epiklezo. V novejšem času je z veliko učenostjo tudi Hoppe² povdarjal, da je epikleza, katero najdemo pri vseh³ vzhodnih cerkvah in grških obrednikih, apostolskega izvora in torej v rimskem obredu ne more manjkati. Nahaja se v molitvi: *Ponižno te prosimo...* Tega mnenja so tudi: Scheeben⁴, Löffler⁵, Probst⁶, Langhorst⁷ in drugi, četudi z nekaterimi razlikami.

Svoje mnenje utemeljujejo tako-le: Angel te molitve je sv. Duh, ki na povelje (iube) nebeškega Očeta (omnipotens Deus) na oltarju ležeče dare kruha in vina prinese nevidno na nebeški oltar, t. j. prinese jih (perferri) pred Sina božjega v nebesih, da se tamkaj spremeni v telo in kri Kristusovo, in da jih potem obhajanci uživajo z nebeškim blagoslovom. Dasi ta molitev stoji po povzdigovanju, moramo jo tako razlagati, kakor bi bila neposredno pred konsekracijo in bi bila kruh in vino še neizpremenjena.

¹ Dr. Val. Thalhoffer, Handb. der kath. Liturg. II. Bd. § 31: Der nächstliegende Sinn der Bitte kann daher meines Erachtens nur der sein, Gott möge die auf dem Altar liegende Oblation zu einer benedicta, adscripta etc. machen, zu dem Zweck, damit sie dann sofort in der Consecration für uns (zu unserem Heile) Christi Fleisch und Blut werde.

² Hoppe, Die Epiklesis. Schaffhausen 1864.

³ Izvzet je le obrednik Addejev in Marisev.

⁴ Scheeben, Mysterien des Christenthums in Katholik, 1866. Bd. II.

⁵ Löffler, Die Weihe der heilig. Öle, 1886. S. 158 f.

⁶ Probst, Liturgie der ersten drei Jahrh. S. 401.

⁷ Stimmen aus Mar. Laach. XX. S. 202.

Pa tej razlagi ni mogoče pritrditi¹, kajti molitev izraža prošnjo, naj nebeški Oče (omnipotens Deus) s posredovanjem angela (Mihaela) milostno sprejme v nebesih telo in kri Jezusa Kristusa, ki jih daruje duhovnik z ljudstvom. Z ozirom na ta dar naj z nebeškim blagoslovom napolni obhajance, ki resnično prejmejo ta dar, to je telo in kri Jezusa Kristusa. S tem se tudi najlepše udeležijo oltarja (ex hoc altaris participatione), da vredno prejmejo sv. obhajilo.

Angel, ki ga imenuje ta molitev, ne more biti sv. Duh. Ta bi naj imel nalogo², da bi nesel kruh in vino (haec) v nebo (perferre in sublime altare), mesto, da bi na oltarju, v sredini vernikov deloval! Nekateri razlagalci menijo³, da pomeni angel Kristusa samega, »angela zaveze« (Malah. 3, 1), »angela velikega sveta« (Iz. 9, 6), ki posreduje med nebeškim Očetom in sv. cerkvijo ter prinaša njene daritve in molitve na nebeški oltar (Skr. raz. 8, 3). Drugi menijo, da je ta angel skupno ime za skupino angelov, ki obdajajo oltar in posredujejo med ljudstvom in Bogom; ali pa da je to angel varih duhovnikov, če ne duhovnik sam, ki je vidni srednik mesto Kristusa.

Toda čemu prisiljeno razlagati, ko je skoraj popolnoma jasno, da angel ni sv. Duh, ampak angel, ki ga stari zakon imenuje angela varih izvoljenega ljudstva⁴ in katerega tudi v novem zakonu častimo kot svojega zaščitnika⁵. Ta je nadangel Mihael⁶.

Hoppe se sklicuje tudi na spise cerkvenih očetov, na galikanski in mozarabski obred in na pisatelje srednjeveških obrednikov. Pa ti dokazi so slabi. Sv. Avguštin in Hieronim ne priznata nikjer epikleze v rimski cerkvi. Optat Milev. in Fulgencij omenjata sicer, da so v njunem času klicali sv. Duha na oltar, pa ne zato, da posveti in spremeni kruh in vino, ampak, da posveti vernike, sveto cerkev⁷.

Galikanski in mozarabski obredniki imajo sicer v nekaterih, a ne v vseh izdajah molitev, s katero kličejo sv. Duha na oltar. Pa ta molitev le izraža prošnjo, da postane daritev sv. cerkve Bogu

¹ Thalhofer, Op. cit. 230: Für eine Epiklese im Sinne der Epiklesen in den griechischen und orientalischen Liturgien können wir das Supplices terogamus nicht halten.

² Po razlagi Hoppe-jevi. — ³ Beron, Tübinger theol. Quart.-Schr. 1867.

⁴ Dan. 10, 21; 12, 2; Iud. v. 9. — ⁵ Skr. raz. 12, 7.

⁶ Per intercessionem beati Michaelis archangeli, stantis a dextris altaris incensi (Luk. 1, 11. 19), et omnium electorum suorum incensum istud dignetur Dominus benedicere et in odorem suavitatis accipere.

⁷ Cum sancti Spiritus ad sanctificandum totius ecclesiae sacrificium postulatur adventus, nihil aliud mihi postulari videtur, nisi ut per gratiam spiritualem in corpore Christi, quod est ecclesia, charitas iugiter indisrupta servetur (Fulgencius apud Thalhofer, Lit. II. § 32. b).

prijetna in njeno zavživanje pri sv. obhajilu vernikom v dušno hrano¹. Srednjeveški liturgiki pravijo, da je Kristus, ki spremeni kruh in vino, sv. Duh pa sodeluje. Rimska cerkev torej v omenjeni molitvi nima prave epikleze. In če tudi epikleza v vzhodnih cerkvah izvira od apostolskih časov, iz tega ne sledi, da bi jo morala imeti tudi rimska cerkev. Kajti posamezni apostoli so lahko nebistvene obrede uvedli v posameznih cerkvah z ozirom na narodne in krajevne razmere. Vsi apostoli pa so se ravnali po bistvenih obredih in v teh so bili edini povsod.

Dasi v rimski cerkvi nimamo epikleze, jo najdemo v grški cerkvi in pri vseh vzhodnih cerkvah skoraj povsod. Že apostolske konstitucije (VIII. 12) nam pričajo o njej v teh-le besedah:

»Prosimo te, da se milostno ozreš na dare, ki leže pred tvojim obličjem, in jih dopadljivo sprejmeš v čast tvojega Kristusa; da pošlješ nad to daritev svojega svetega Duha, pričevalca v trpljenju Gospoda Jezusa, da on (sv. Duh) spremeni ta kruh v telo tvojega Kristusa in ta kelih v kri tvojega Kristusa², da se tisti, ki to uživajo, okrepijo v pobožnosti, dosežejo odpuščenje grehov, se rešijo hudiča in njegove zmote, se napolnijo s svetim Duhom, postanejo vredni tvojega Kristusa ter dosežejo večno življenje, ker si ž njimi spravljene vsemogočni Gospod.«

Slično se glasi ta molitev po misalih, ki se še dandanes rabijo v ruski cerkvi, pri Rusinih v Galiciji in na Ogrskem, namreč³:

Господи, иже прескватаго твоего Духа въ третій часъ Апостоломъ тронимъ низнославемъ, того благій не отими отъ насъ, но обнови насъ молацихтиса.

И сотвори хлѣбъ убо сей † честное Тѣло Христа твоего а еже въ чашѣ сей † честную Кровь Христа твоего. Преложитъ † Духомъ тронимъ сватымъ⁴.

¹ Innsbrucker Theol. Zeitschr. 1888. 226 f. Katholik. 1886. I. 378 f.

² Constit. apost. VIII, 12: Poscimus te, ut super haec dona in conspectu tuo proposita placate respicias... atque supra hoc sacrificium mittas sanctum tuum Spiritum... ut exhibeat panem hunc corpus Christi et calicem hunc sanguinem Christi tui.

Epikleza jeruzalemskega obrednika: ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα τὸ πνεῦμά σου τὸ πανάγιον... ἵνα ἐπιφοιτήσῃ τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀληθῇ καὶ ἐνδόξῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ ἀγάπῃ καὶ ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον σῶμα ἅγιον τοῦ Χριστοῦ σου... καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τίμιον τοῦ Χριστοῦ σου.

³ Tak misale ima g. kaplan Potokar, ki mi je izpisal iz njega epiklezo. Dr. A. Dolár, profesor na slov. gimn. v Celju, jo je pa predstavil. Hvala obema!

⁴ Gospod, ki presvetelega tvojega Duha v tretji čas Apostolom tvojim dol poslavši (deležnik pret. tvorni, določna oblika), tega blagi ne jemlji od nas, temveč obnovi nas k Tebi moleče (tebe proseče):

Z ozirom na besedilo epikleze, se ni čuditi, da so nekateri učejaki srednjega veka zagovarjali mnenje, ki ga izhodnjaki imajo še dandanes: Sprememba kruha in vina se ne izvrši po Jezusovih besedah pri povzdigovanju, ampak šele po klicanju sv. Duha. Epikleza ima izključno moč, da spremeni kruh in vino ali pa je vsaj bistveno potrebna. Brez nje bi se pretvorba ne izvršila.

To mnenje pa je gotovo krivo. Florentinski cerkveni zbor je določil: »Slovalo tega zakramenta (sv. R. T.) so besede Zveličarjeve, s katerimi postavi ta zakrament: kajti mašnik dovrši ta zakrament, ko govori v osebi Kristusovi«¹. Grki so na tem zboru obravnavali z Latinci vprašanje o epiklezi ter so se zedinili, sklicujoč se na sv. Krizostoma². Grki so rekli: Tudi mi smo pripravljeni, očitno spoznati, da se konsekracija izvrši le z besedami Kristusovimi.« Grkom so se pridružili tudi Armenci. Razkolniki pa so še dandanes pri svojem krivem mnenju, da se konsekracija šele izvrši z epiklezo.

Zoper to naziranje govori sv. pismo. Poročila novega zakona nas popolnoma prepričajo, da hočejo popisati ne le ustanovitev najsvetejšega zakramenta, ampak tudi to, kar je potrebno, da postane zakrament, ker pravijo, da je Kristus ukazal apostolom in njih naslednikom, naj storijo to, kar je storil sam. Česar koli torej sveti pisatelj ne omenjajo, ni bistveno potrebno k zakramentu sv. Rešnjega Telesa. Epikleze pa ne omenjajo, torej ni bistveno potrebna. Tudi brez nje se zgodi sprememba kruha in vina že pri besedah Kristusovih: To je moje telo itd.

To sledi nadalje iz tega, da pri nezdruženih Grkih mašnik in dijakon molita včlovečenega Sinu božjega pod podobama kruha in vina, predno se moli epikleza. Ljudstvo se temu češčenju pridruži, ker po Kristusovih besedah glasno potrdi svojo vero v pričujočega Kri-

In pretvori torej kruh ta † (v) častito Telo tvojega Krista in kar (je) v čaši tej † (v) častito Kri tvojega Krista. Pretvorivši s tvojim svetim Duhom.

Op. Glagol **сотворити** se veže tu z dvojnim žilnikom. **Преложникъ** je del. pret. časa tvorni, nedol. oblika.

¹ Denzinger, *Enchiridion*, Ed. IX. n. 593: *Forma huius sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit sacramentum: sacerdos enim in persona Christi loquens hoc confecit sacramentum.*

² Bessarion je izjavil v imenu svojih tovarišev: *Quoniam ab omnibus sanctis doctoribus, maxime ab illo b. Ioanne Chrysostomo nos audivimus verba dominica esse, quae mutant et transsubstantiant panem illum in corpus Christi et vinum in sanguinem, et quod divina verba illa salvatoris omnem virtutem transsubstantiationis habent, de necessitate ipsum doctorem et eandem suam sententiam sequimur.* (Mansi 31, 1046).

stusa z besedo: Amen. V nekaterih obrednikih vzhodnih cerkev najdemo že pred Kristusovimi ustanovnimi besedami molitev, ki je epiklezi slična. Ker pa tej molitvi ne pripisujejo pretvorbe, ampak še le oni po povzdigovanju, nezdruženi Grki ne ravnajo dosledno.

Najtehtnejši razlog pa je, da nimajo vsi obredniki epikleze. Ko bi bila bistveno potrebna, bi je ne smeli nikjer pogrešati. To je gotovo o rimskem obredu, kjer ni epikleze.

Pij VII. je zato v apostolskem pismu dne 8. majnika 1822 pisal patriarhu grških melhitov, da se ne sme ne javno, ne zasebno zagovarjati mnenje, ki ga razširjajo razkolniki, da najsvetejši zakrament ne postane vsled samih besed Jezusovih¹.

Dasi je torej gotovo, da se sprememba kruha in vina izvrši že takrat, ko mašnik nad kruhom in vinom ponovi besede Zveličarjeve, vendar še cerkev pripusti, da se epikleza v nekaterih krajih moli vsled stare navade. Kak pomen ima torej molitev, naj sv. Duh spremeni kruh in vino po povzdigovanju, ko je že oboje pretvorjeno? O tem vprašanju se je mnogo pisalo posebno v novejšem času². Izvrstna je razprava hrvaškega frančiškana Dr. Ivana Markovič³. Ta po obširnem razmotrivanju navaja tolmačenje Turekrematovo, Belarminovo, De Lugovo, prvo in drugo Goarovo, Baugeantovo, Hoppejevo, Franzovo, Cienfuegosovo, Bergierovo, Scheebenovo, Besarionovo, Orsijevo, Oswaldovo, Franzelinovo, Probstovo in konečno svoje (pogl. XV.).

Bistveno pritrди razlagi Besarionovi⁴, ki uči: Zakrament sv. Rešnjega Telesa nastane pri Kristusovih besedah: To je moje telo, to je moja kri. Verniki pa morajo verovati, da je vsako delo Sinu božjega tudi delo Boga Očeta in sv. Duha. Vsa dela na zunaj so vsem trem božjim osebam skupna; torej tudi pretvorba kruha in vina v telo in kri Jezusa Kristusa. To delovanje pa se vrši ob istem času, ko se namreč izgovarjajo besede Jezusove. Kakor je Sin božji po odredbi nebeškega Očeta in po volji sv. Duha privzel iz Marije svoje presveto telo, tako na oltarju delujejo zopet vse tri osebe božje, torej tudi sv. Duh, da postane telo Kristusovo.

Ko je Kristus spreminjal kruh in vino, ni klical sv. Duha, ker je bil z Očetom vred zedinjen s Sinom božjim. Kadar se pa za vernike

¹ Lämmer, *Decreta conc. Ruthenorum ramosciensis, Friburgi 1865 p. 56.*

² J. Kössing, *Liturg. Vorlesungen über die hl. Messe, 2. Aufl. Regensb. 1856 pg. 508*; L. A. Hoppe, *Die Epiklesis, Schaffhausen 1864*; Hefele, *Conc.-Gesch. VII, 721*; Lingens in *Zeitschrift f. kath. Theol., Innsbruck 1897 pg. 51, 372*; 1896 pg. 347, 748; Dr. Thalhofer, *Liturg. II. 50, 230, 233—239.*

³ Markovič, *O evkaristiji s osobitim obzirom na epiklezu. U Zagrebu 1893.*

⁴ Markovič, *op. cit. pag. 224. nota 37.*

obhaja ta skrivnost, je dobro, da posebej prosimo Očeta in sv. Duha, da sodelujeta pri spremembi. Ker so pa vse tri božje osebe eno, delujejo ob enem, v istem trenutku.

Ko bi človeška narava pripustila, bi moral duhovnik vse to v enem trenutku izraziti v cerkvenem obredu. Pa ker ni take besede, ki bi ob enem izrazila to skrivnostno delovanje vseh treh božjih oseb, zato se morajo navesti najprej besede Kristusove in še le potem molitve do drugih božjih oseb, do Očeta in sv. Duha. Duhovnik izraža torej za ljudstvo svoje prošnje zaporedoma, ker jih ne more na enkrat. Zato se zdi tistim, ki stvari dobro ne umevajo, da naj sv. Duh sam nekaj stori, kar je pri besedah Kristusovih že dovršeno. To pa ni tako. Treba si je torej vse te molitve tako misliti, kakor bi se zgodile v enem trenutku. Če se tudi izgovarjajo pozneje, veljajo za isti čas, na katerega se ozirajo, ne pa za trenutek v katerem se izrekajo. Tako moli sv. cerkev besede pred božičnim praznikom: »Oblaki dežite Pravičnega; odpri se zemlja in rōdi Zveličarja«, dasi dobro ve, da je Zveličar že prišel¹. Na ta način torej epikleza razločneje pove to, kar se je že zgodilo.

Ob enem pa duhovnik v epiklezi prosi, da evharistija postane za nas telo in kri, kot zveličavna daritev. Sama na sebi je gotovo Bogu prijetna, a nas ovirajo grehi, da nam ne koristi. Zato je dobro, če

¹ Marković, op. cit. pg. 229: Posvećenje tiela i krvi Isukrstove u evkaristiji biva samim riečima gospodnjim. Pri ovom božanstvenom činu sudjeluju jednako sva tri božanstvena lica; jer spoljašnja djela božja zajednička su svim trima sobstvima presvetoga Trojstva. Ali jer se Duhu svetomu pripisuju djela božje dobrote prema nama, te naše spasenje i posvećenje, njemu sveti otcī pripisuju ovršivanje svetotajstva evkaristije, koje je osobitim načinom svetotajstvo božje neizmjerne dobrote i neizrečene ljubavi k ljudskome rodu. Zato crkva epiklezom prizivlje Duha svetoga, da pretvori oltarske darove. Duh je sveti obsjenio prečistu Djevicu, i od njezine je krvi stvorio tielo našega Odkupitelja. On obsjenjuje oltarske darove, i od njih stvara tielo i krv Odkupitelja istoga. Duh sveti vrši to božanstveno djelo, kada svećenik izgovara rieči Isukrstove: Ovo jest tielo moje, — Ovo jest krv moja. Pa jer se djelovnost njegova ne da ni pomisliti bez rieči gospodnjih, ni prije, nego so one izgovorene . . . ; teološki razum vidi, da se ona djelovnost ne da pomisliti ni poslije, nego su izgovorene bile rieči Isukrstove. Duh sveti djeluje kao συλλειτουργός. Dok svećenik ponavlja Isusove rieči, Duh sveti prati one rieči stvariteljskom svojom krepošću, kojom tvori tielo i krv Spasiteljevu. A pošto se takova djelovnost Duha svetoga, po našem shvaćanju, pokazuje kao stvar, koja pridolazi k riečima Isukrstovim, te je logično poslije njih, iztočna je crkva prema tomu udesila svoju epiklezu, to jest metnula je nju poslije rieči Isukrstovih. Zato epiklezu valja razumjeti ne za vrijeme, kada nju svećenik u liturgiji moli, nego za vrijeme, komu je namienjena, to jest za onaj čas, kad se je imalo ovršiti otajstvo: isto onako, kako molitve crkvene, pri ovršivanju drugih svetotajstva, kojima se moli za došašće Duha svetoga, i za učinak njegova došašća, poslije nego je Duh sveti jur sišao i djelovao učinak.

prosi sv. cerkev, naj sv. Duh spremeni dare kruha in vina v telo in kri Kristusovo nam v korist in zveličanje¹. Na ta način pa prosi sv. cerkev, naj bi bilo to, kar se je pri povzdigovanju zgodilo, vernikom v zveličanje s pomočjo svetega Duha.

Cerkveni očetje rabijo ime epikleza v različnem pomenu. Včasih zaznamujejo ž njim slovalo sv. krsta in drugih zakramentov², včasih vse molitve mašnega kanona³. Zato je treba paziti na stik in na zmisel njihovih besed, kadar jih kdo navaja za razlago mašne epikleze.

e) Ko vemo, kaj je bistvenega pri ustanovitvi Gospodove zadnje večerje, pogledjmo besede s katerimi dandanes duhovnik posveti in pretvori kruh in vino, da postane najsvetejši zakrament.

Obred, s katerim dandanes duhovnik po cerkveni zapovedi spremeni kruh in vino, ni drugega kakor ponavljanje dogodkov Gospodove zadnje večerje. Kar je storil Kristus, stori tudi duhovnik, njegov namestnik. Zakrament mašniškega posvečenja ga k temu usposobi in pooblasti. Ta zakrament mu da moč in pravico, ponoviti čudež, ki ga je storil Kristus s svojo vsemogočnostjo. Kar je Kristus sam storil, to dela zdaj duhovnik po ukazu Kristusovem in po njegovi vsemogočni volji, ki povzroči po duhovnikovih rokah, da se kruh in vino spremeni v Kristusovo telo in kri.

Mašnik pripoveduje prvotno ustanovitev pri zadnji večerji. Med tem pa dela to, kar je storil Kristus. Bistvene besede pa ne govori v svojem imenu, ampak v imenu Kristusovem. Imeti pa mora namen, kruh in vino, ki sta na oltarju, spremeniti po vzgledu Kristusovem v njegovo telo in kri. Preproste so besede mašnikove, a velika in nebeška je skrivnost, ki se tu vrši.

Posvečenja kruha in vina se vrši, ko mašnik moli:

Qui pridie quam pateretur accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, et elevatis oculis in coelum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, bene † dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, et manducate ex hoc omnes:

Hoc est enim Corpus meum.

Simili modo postquam coenatum est, accipiens et hunc praeclarum Calicem in sanctas ac venerabiles manus suas: item tibi gratias

¹ Franzelin, De euchar. p. 82; Katholik 1866, II. 528, 532, 537.

² Irenaeus Fragm. 35; Origenes in Ioan. t. 6, n. 17; Basilius, De Spir. s. c. 12; Gregor Nys., Orat. in bapt.; Cyrill. Hier., Catech. 3, n. 12.

³ Irenaeus, l. IV. c. 18, n. 4; Basilius, De Spir. s. c. 27; Theodoretus, Dial. 2.

agens bene † dixit, deditque discipulis suis dicens: Accipite et bibite ex eo omnes:

Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi et aeterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Haec quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis.

Te besede se dajo rabiti v trojnem pomenu: 1. pripovedovalno (zgodovinsko, recitative, assertive, materialiter); 2. zaznamovalno (significative, formaliter); 3. povzročilno (practice, efficaciter). Ako duhovnik bere v nedeljskem evangeliju: »Jezus je rekel: Jaz sem dobri pastir, ki da življenje za svoje ovce«, tedaj rabi te besede pripovedovalno. Duhovnik v tem slučaju ne pove ali se s tem strinja ali ne. On samo poroča in pripoveduje. Drugače pa je stvar, če duhovnik očita tatu: »Ali ne veš, da je Bog rekel: Ne kradi!« Ali če Kristus reče farizejem: »Hinavci, dobro je Izaija o vas prerokoval rekoč: To ljudstvo me časti z jezikom, njih srce pa je daleč od mene.«

V zadnjih dveh slučajih govornik izrazi svoje mnenje. On pove, da se strinja s pomenom navedenih besed. Ne poroča samo, kaj je Bog rekel tatovom, kaj Izaija hinavcem, ampak izrazi tudi svoje mnenje o resničnosti in neresničnosti poročanih besed. Tu je več kakor samo pripovedovanje. Zato pravimo, da govori zaznamovalno ali označilno.

Lahko je mogoče, da navajamo iste besede koga drugega ob enem pripovedovalno in zaznamovalno ali označilno. Katehet lahko n. pr. pove, kako nas je Kristus učil moliti: Oče naš . . ., on pa tudi lahko »Oče naš« . . . vpričo otrok moli. V prvem slučaju je samo pripovedoval (pripovedovalno), v drugem pa je Jezusove besede tudi rabil v tistem pomenu, v katerem jih naj po Jezusovi želji rabimo, namreč kot molitev (označilno ali zaznamovalno).

Če rečeš: Bodi luč! tvoja beseda nima takega učinka, kakor ga je imela vsemogočna beseda pri ustvarjenju. Kajti Bog je rekel, in bila je luč. Božja beseda je bila povzročilna, tvoja pa ne, ker pri tvoji ni hipoma istega uspeha. Tvojim besedam manjka taka moč, in so le naziralne (spekulativne).

Kako naj torej duhovnik izreka besede, s katerimi posveti in spremeni kruh in vino pri povzdigovanju? Odgovoriti moramo: v trojnem pomenu, namreč pripovedovalno, označilno in povzročilno.

Duhovnik to tudi stori. Kajti on pripoveduje, kaj se je dan pred Kristusovo smrtjo godilo: »Kristus je vzel kruh, je pogledal proti nebu je zahvalil nebeškega Očeta, je kruh blagoslovil, zlomil, dal učencem

rekoč: Vzemite in jejte od tega vsi. To je namreč moje telo.« Kakor tu, poroča duhovnik tudi pri posvečevanju vina zgodovinske dogodke. Pomen njegovih besed je torej zgodovinski, pripovedovalen.

Ko duhovnik izgovarja besede: To je moje telo, to je moja kri, pa ne pove le zgodovinskega dejstva, kaj je Kristus storil; on mora tudi s tem označiti, da isto misli, kakor Kristus, v čegar imenu govori. Duhovnik je tu kakor drugi Kristus, saj poroča besede, kakor bi jih Kristus sam osebno izgovarjal: To je moje telo... Posvečevalne besede se torej ne izgovarjajo samo pripovedovalno, ampak tudi zaznamovalno ali označilno. Tako jih je tudi Kristus pri zadnji večerji izgovarjal in sicer ne le recitativno, ampak tudi zaznamujoč o kruhu, da je njegovo telo, in o vinu, da je njegova kri.

Ko bi duhovnik dandanes te besede samo pripovedovalno rabil, bi ne govoril kot namestnik Kristusa (in persona Christi), besede njegove bi se potem tudi ne nanašale na pričujoče dare kruha in vina, ampak le na zgodovinsko dejstvo Kristusovo, in bi torej ne imel zakramenta na oltarju.

Ob enem pa duhovnik omenjenega slovila ne sme izgovoriti samo spekulativno. Tako bi ga n. pr. rabil, če bi nad posvečenimi hostijami rekel: to je moje telo. Njegove besede bi tu ne imele učinka. Kajti izgovoriti se imajo tako, da kruh in vino postaneta telo in kri Kristusova. Z besedami mora biti torej vsikdar združen namen, dare kruha in vina po vsemogočnosti Kristusovih besed pretvoriti v njegovo telo in njegovo kri. Mašnik, ki ima namen storiti to, kar je storil Kristus, ali kar je po namenu cerkve, združuje lepo vse tri pomene, ko posvečuje in pripravlja najsvetejši zakrament. Brez označilnega in povzročilnega izgovarjanja ne nastane zakrament.

Slovilo najsvetejšega zakramenta se mora izgovarjati razločno, pazljivo, spoštljivo, nepretrgano, tiho. Prostovoljna razmišljenost bi bila malokdaj brez smrtne greha¹. Slovilo sme duhovnik le takrat ponoviti², če po pravici meni, da ga še ni povedal. Besede naj izgovarja tako tiho, da sliši samega sebe, da ga pa drugi ne slišijo. Če je kaj nebistvenega izpustil, mu ni treba pozneje ponoviti.

(Konec prihodnjič.)

Dr. J. Somrek.

¹ Gury, Theol. mor. II. n. 202.

² Graviter peccat sacerdos si integram formam repetat, nisi prudenter dubitet an prius recte formam protulerit; leviter vero, si unum alterumve formae verbum repetat sine rationabili timore, ne antea recte fuerit pronuntiatum; a qua tamen levi culpa facile excusat subitanea aliqua inadvertentia vel perplexitas (Lahouse, Op. cit. pg. 155).

Bronasta vrata bazilike sv. Petra v Rimu v zgodovini in v umetnosti.¹

Dne 4. julija l. 1434. je hitel proti obrežju Tibere v Rimu benediktinski redovnik na konju. Tam ga je čakal pripravljeni čolnič. Ko je stopil vanj in je krmilar odrinil od brega, je spoznala mestna druhal visokega beguna — bil je papež Evgenij IV. Naenkrat se je vsula raz brega ploha kamenja čez Tiberu, a papeža ni zadela. Ležal je na dnu čolna, pokrit s ščitom, in je tako srečno dospel v Ostijo, kjer ga je čakala rešilna ladija. Tedaj bi pač nikdo ne bi bil mislil, da bo hotel papež še kaj storiti za nehvaležni Rim. A Evgenij IV. si je tudi v Florenci, v svojem prognanstvu, prizadeval, da bi izcelil rane, katere je vsekala večnemu mestu sedemdesetletna odsotnost Petrovih naslednikov v Avinjonu, potem pa nesrečni zapadni razkol. Pa ne samo popravljati je dal papež mesto, ampak za cerkev sv. Petra je naročil tudi nov, izreden kras — bronasta vrata. Tista leta, ko je bival papež v Florenci, je vse meščanstvo govorilo in sanjalo le o bronastih vratih! Za krstno cerkev sv. Janeza v Florenci je bil že v XIV. stol. napravil Pizanec Andrej († 1348) bronasta vrata. Delal jih je osem let in je vprizoril na njih 20 dogodkov iz življenja sv. Janeza Krstnika. L. 1402. pa je razpisala trgovska zadruga natečaj za druga bronasta vrata. Med 34 tekmece je zmagal Ghiberti in je tekom 21

¹ Porabljeno slovstvo: D' Agincourt, *Storia dell' Arte*. Prato 1826. — Archivio di società Romana di storia patria, Roma 1887. — Biondo, *Roma instaurata* (XVI. stol.) — Ciacconio, *Vite de' pontefici* (XVII. s.) — Ciampini, *Vetera monumenta*. Roma 1693. — Cinagli, *Le monete dei Papi* (XVIII. s.) — Detzel, *Christliche Ikonographie*. Freiburg 1894. — Duchesne, *Liber pontificalis*. Paris 1886. — Gregorovius, *Geschichte der Stadt Rom*. Stuttgart 1859. — Grisar, *Geschichte Roms und der Päpste*. Freiburg 1901. — Hefele, *Conciliengeschichte*. Freiburg 1869 sg. — Kirchenschmuck, Graz, 1890. — Kos, *Gradivo za zgodovino Slovencev*. 1903. — Lenormant, *Trésor*. Basrelief To. I. fol. 29—32. — Müntz, *Les précurseurs de la Renaissance*. Paris 1882. — Nibby, *Roma antica e moderna*. Roma. 1838. — Panvinus, *De septem urbis ecclesiis* (XVI. stol.) — Pastor, *Geschichte der Päpste*. Freiburg 1898. — Piper, *Mythologie der christlichen Kunst*, Bd. I, p. 293 seg. — Raynaldus, *Annales ecclesiastici*. Luca 1752. — *Repertorium für Kunstwissenschaft*, 1884. VII, 291: Tschudi, »Filaretos Mitarbeiter an den Bronzetüren von Sankt Peter«. — *Revue de deux mondes*, 1879, p. 376 s člankom Geffroy-a. — De Rossi, *Inscriptiones Urbis christianae* II—I p. 144. — Severano, *Memorie sacre delle sette chiese di Roma*. 1630. pg. 69. — Thode, *Giotto*, Leipzig 1899. — Turrigius, *Le sacre grotte Vaticane*, p. 155. Vasari, *Vite etc.* Milano 1808. Vol. IV. — Veghius, *De rebus antiquis memorabilibus Basilicae S. Petri*.

Nista pa mi bili dostopni knjigi: Lambecius, *Bibliotheca Caesarea* (VIII, 504 se nahajajo 4 reprodukcije) in Oettingen, Antonio Averlino gen. Filarete. Leipzig. 68 Seiten.

Podoba I.

let (do l. 1424) izvršil svojo nalogo. Na vratih se vidijo reliefi s prizori iz sv. pisma nove zaveze, potem podobe evangelistov in očetov. Ko je papež bival v Florenci je Ghiberti že delal tretja vrata. Humanist Leonardo Bruni mu je izbral dogodke, ki jih gledamo na vratih in obsegajo prizore iz starega zakona od vstvarjenja Adamovega pa do poseta kraljice iz Sabe pri Salomonu. Po 27letnem trudu jih je Ghiberti dogotovil in Mihelanželo je rekel, da bi radi svoje krasote smela stati v raju. Evgenij IV. je hotel imeti kaj podobnega v Rimu. A kje najti umetnika? Pokrovitelji so mu priporočili nekega mladega Antonija Frančiška Averulina s priimkom Filarete. Florentinec po rojstvu in umetnik po poklicu, je že bil pokazal, da zna dobro obdelovati mramor. Tako je šel Filarete z veselim srcem s svojimi šesterimi pomočniki v Rim. Najbrž je tudi njemu izmislil kak učen humanist program za prizore, katere naj ovekoveči na svetopeterskih vratih. Šest let se je trudil z risanjem, modeliranjem in vlivanjem plošč. L. 1449 so bila vrata tri dni pred praznikom sv. Petra na svojem mestu pri glavnem vhodu bazilike postavljena. Stopetdeset let pozneje pa so jih sneli, ker so podrli starodavno Konštantinovo stavbo. Tedaj so jih osnažili in dostavili spodaj in zgoraj iznova vlitli kos, ker so podboji renesanske cerkve sv. Petra nekoliko višji. Od l. 1605 zopet čuvajo vhod v najveličastnejšo stavbo celega sveta. (Sl. 1.)

Na tem mestu so vedno vzbujala pozornost priprostih romarjev kakor učenjakov. Prvi jih je opisal laški kanonik Ciampini, potem Severano in starosta francoskih historikov umetnosti d'Agincourt. Zgodovinske podobe je objavil naš Lambecius, knjižničar cesarja Leopolda I., potem v naravni velikosti Francoz Lenormant. Iz stališča njih mitologičnih okraskov jih je ocenil Piper. Vsi zgodovinarji umetnosti jih omenjajo, a le bolj kratko, ker umetniška vrednost vrat sv. Petra obledi v tako sijajni družbi, kakor so istodobna Ghibertijeva vrata v Florenci. A tem zanimivejša so iz zgodovinskega stališča, ki se je dosihdob celo malo povdarjalo. Zadnji, ki je o tem Filaretovem delu pisal in ga še precej pravično ocenjeval, je bil nekdanji ravnatelj francoske akademije v Rimu Geffroy. Naslednja črtica skuša na podlagi mnogokratne in vstrajne avtopsije podati popis in razlago, a je še nepopolna z dveh ozirov. Z ene strani govori o mitologičnih podobah bolj splošno, ker nas toliko ne zanimajo, pa tudi ker se najvišje ležeče brez lestvice ne dajo opazovati, z druge pa ne primerja historičnih portretov radi pomanjkanja dotičnih zbirk. Vrata so v mnogem oziru zanimiva, in škoda, da so jih novejši zgodovinarji kakor Hefele, Pastor in Grisar prezrli.

Predno pa govorimo o Filaretovih vratih, je umestno, da se ozremo nazaj po njihovih prednikih in zberemo tiste revne podatke,

ki so se nam ohranili o starejših vratih bazilike sv. Petra. Videli bomo, da so bila enaka po misli, ravnotako posvečena prvakoma-apostoloma sv. Petru in sv. Pavlu, a dragocenejša po snovi, ker so bila iz srebra.

I. Stara vrata.

Pri bogatejših starokrščanskih cerkvah so bile vratnice ali krila vrat obložena z reliefi iz lesa, ali bron, ali srebra. Leseni reliefi so se nam še ohranili na znamenitih vratih bazilike sv. Sabine v Rimu. Krasne podobe iz 5. ali 6. stoletja predstavljajo 12 prizorov iz starega zakona, 14 pa iz novega. Podobna so vrata sv. Ambrozija v Milanu, katerih starost se je šele pred kratkim dokazala. Bronasta vrata je napravil papež Hilarij za kapelico sv. Janeza Krstnika v Rimu. Honorij I. pa je vrata sv. Petra obložil s srebrnimi ploščami, kakor poroča njegov životopisec: *Investivit regias (= vrata) in ingressu ecclesiae maiores, qui (sic) appellatur mediana, ex argento, qui pens. lib. DCCCCLXXV.* Po tem zapisku je tehtalo srebro 975 funtov. Na vratnicah so bili dolgi napisi, in sicer na levi 12 distihov, na desni 9. V prvih se opeva izvenredni dogodek, radi katerega je Honorij ta vrata tako bogato okrasil, v drugih pa se v znesenih besedah popisuje ta umotvor. Tekst na levi vratnici slove:

*Lux arcana Dei, Verbum, Sapientia lucis
atque coruscantis splendida imago Patris,
ad nos descendit, nec quo fuit esse recessit,
ut caecas mentes erueret tenebris.*

*Plenus homo in nostris et venis nascitur isdem
virginis ex utero totus ubique Deus.*

*Discipulis praecepta dedit, Petrumque beatum
hos inter primum sanxit et egregium,
cuius in arbitrio caelum terramque reliquit
pandere vel potius claudere cumque velit.*

*Nam sub mortigenae quidam iacuere gehennae
verbere confossi, mente, fide, opere.*

*Histria testatur possessa hostilibus armis
septies et decies scismate pestifero;
esset ut impletum Hieremiae voce canentis
ultio captivis tam numerosa fuit.*

*Sed bonus antistes dux plebis Honorius armis
reddidit ecclesiis membra revulsa piis;
doctrinis monitisque suis de faucibus hostis
abstulit exactis iam peritura modis.*

*At tuus argento praesul conducit opimo
oravitque fores, Petre beate, tibi.*

*Tu modo coelorum quapropter ianitor alme
fac tranquilla tui tempora cuncta gregis.*

V prvih vrsticah se slovesno izpoveda katoliška vera v popolno božjo in človeško naravo Zveličarjevo, ker so bile ravno zmote gledé teh resnic povod vsem tedanjim cerkvenim zborom. Povdarja se nadalje prvaštvo in oblast sv. Petra. Po tem uvodu sledi poročilo, da se je srečno končal istrijanski razkol in sicer po zaslugi Honorija I. Veselje matere cerkve, da se je Istria čez 70 let (557—628) povrnila pod zaščito sv. Petra, je papež Honorij ovekovečil na srebrnih vratnicah cerkve sv. Petra.

Zgodovina tega razkola, je v kratkem naslednja¹. Cesar Justinijan I. je izdal l. 544 postavo, v kateri je v treh točkah (*κεφάλαιον* = §) obsodil 1. osebo in spise škofa Teodora iz Mopsvestije; 2. tiste spise škofa Teodoreta iz Cyra, ki jih je spisal zoper efežki cerkveni zbor in Cirila aleksandrijskega, in 3. pismo duhovnika Ibe. Ti spisi so bili prijazni nauku Nestorijevemu, ob enem pa so bili monofizitom trn v peti. Da bi zadnje pridobil, je cesar spise obsodil in vzhodnji škofje so cesarski ukaz podpisali in potrdili. Zapadni škofje pa so mislili, da trpi s tako obsodbo ugled kalcedonskega cerkvenega zbora, ker se obsojajo spisi in osebe, katerih tisti zbor ni obsodil. Pričel se je boj o treh poglavjih (*τρία κεφάλαια*), kakor so začeli kratko imenovati ne samo trojni anatem koncem cesarskega ukaza, ampak osebe in spise zadete po teh anatematih. Peti cerkveni zbor v Carigradu l. 553 je obsodil tri poglavja in papež Virgilij je nerad dal svoje potrdilo. Zapadni škofje so na to deloma pretrgali edinstvo z Rimom, a so se kmalu začeli vračati pod zaščito sv. Petra, afrikanski škofje že l. 559, Ligurija in Emilija z milanskim nadškofom l. 571, a je zopet odpadla vsled pritiska Longobardov. Šele Gregor Veliki je dosegel njih trajno združenje. Najdalje je trajal razkol v oglejski cerkvi, ki je ravno v tem času prišla pod longobardsko oblast (l. 568). Tedaj je nadškof Pavlin I. zbežal s cerkvenimi zakladi na otok Gradež. Tudi njegovi nasledniki so ostali v razkolu in so si pridejali naslov patrijarhov, da bi se označili kot samostojno cerkev. Gregor Veliki je pridobil isterske škofe. Ko pa je umrl l. 607 tretji Pavlinov naslednik Sever, so volili na otoku Gradežu rimski stolici udanega Kandidijana, ki je združil z Rimom tisti del oglejske cerkve, ki je se bil pod bizantinsko oblastjo. Papež mu je potrdil patrijarhalni naslov. Razkolniki pa so zoper Kandidijana volili Janeza I., ki je obnovil stolico v starem Ogleju pod longobardsko oblastjo. Šele l. 698. so se staroogledski nadškofje združili z Rimom in so tudi ohranili svojo patrijarhalno čast. V celem VII. stoletju je bil torej Oglej sedež razkolnega, otok Gradež pa katoliškega škofa. Pa tudi na Gradežu se je l. 628. vrnil razkolnik

¹ Prim. tudi Kos, gradivo I, str. XVIII—XXIII in 202 in XLIX—L.

Fortunat, a papež Honorij I. ga je s pomočjo duhovščine pregnal. Ta zadnji dogodek je opeval napis na svetopetrovih vratih.

Na desni vratnici se je čitalo:

Lumine sed magno vibrare ianua cerno,
 astriferumque polum indicat ipse nitor.
 Terreor et vultus servantum limina sacra:
 geminis in portis ora iucunda nitent.
 Simonis aspectus fulgens praecluditur una,
 altera sed Pauli radiat orbe docens.
 Aditus interior gazarum aestuat opes
 et picta nitent cumulis ipsa suis
 Aureis in petalis gemmarum clauditur ordo
 et superba tegit blatea palla fanum.
 Sic quoque coniunctis servatur gloria rebus
 et variata simul nexa natura manet.
 Inclita cum opere surrexit fama perennis
 indubitante fide reddite cuncti vota.

Nad vratmi, morda na kameniti prekladi, je govoril o sv. Petru še eden napis, katerega je postavil papež Simplicij (468—483) in se je glasil:

Qui regni claves et curam tradit ovilis,
 Qui coeli terraeque Petro commisit avenas,
 Ut reseret clausis, ut solvat vincla ligatis,
 Simplicio nunc dedit sacra iura tenere
 Praesule quo cultus veneranda cresceret aula.

Vrata so se torej lesketala v srebru, in sveti prag sta ščitala obraza prvakov-apostolov Petra in Pavla; za vratmi pa je viselo pisano, morda s vtkanimi podobami olepšano, z zlatimi lističi in biseri okrašeno zagrinjalo.

L. 846 so Saraceni oropali ta vrata srebra in papež Leo IV. jih je zopet s srebrnimi ploščami in lepimi reliefi okrasil, o katerih se pa ne ve, kedaj so izginili. Lesene vratnice so pa skozi vsa stoletja ostale stare. Prvi teoretik renesanske dobe, duhovnik Leon Battista Alberti, navaja v svoji knjigi o stavbarstvu za vzgled kako trpežen je cipresin les, tudi to-le: »Videl sem v Rimu v cerkvi sv. Petra, ko so prirejali vrata, ki jih je dal napraviti papež Evgenij (l. 1445), da so se stara vrata (iz imenovanega lesa) tam, kjer jih niso oškodovali sovražniki, da bi jih oropali srebra, s katerim so bila pokrita, skozi več ko petsto let trdna in močna ohranila, to je od papeža Hadrijana III. (867—872; gotovo zmota mesto Leona IV. 847—855, katerega imenuje Liber pontificalis), ki jih je dal napraviti, pa do Evgenija IV.«

Severano nam podaja tudi imena raznih svetopeterskih vrat. Glavna so se zvala porta Ravignana ali Ravenata, skozi katera so hodili prekotiberski prebivalci, sosednja vrata so bila »porta Guidonea«,

skozi katere so vodniki romarje vodili (guidare) in »porta del Giudizio«, vrata sodbe, skozi katere so nosili mrličje pokapat; nazadnje še »porta Romana«, skozi katere so hodili Rimljani.

Na tem mestu, ko govorimo o raznih svetopeterskih vratih, še omenimo železno verigo, katero je obesil za časa papeža Siksta IV. (1471—1484) kardinal Oliviero Carafa na glavna vrata. Odposlan od papeža s 24 galerami zoper Turke, si je osvojil luko mesta Smirna v Mali Aziji in je zaplenil omenjeno verigo, ki je ščitila pristanišče. Za časa Pavla III. (1534—1549) pa je poslal cesar Karol V., osvojivši si mesto Tunizijo v severni Afriki, verigo in ključavnico mestnih vrat v Rim. Obesili so ju v cerkvi sv. Petra na prej imenovana »rimska vrata«.

II. Popis Filaretovih vrat.

Romar, ki stoji v veži bazilike sv. Petra in vidi med dvema ubrazdenima mramornatima stebroma visoka, bronasta glavna vrata, pač ne sluti, da so še dragoceni ostanek Konštantinove cerkve, katero so krasila skozi poldrugo stoletje. Zdaj jih je že prevlekla zelena patina in le malo mest še kaže, da so bila nekdanj vsaj mestoma pozlačena in z emajlom prevlečena. Na zgornjem dostavku se čita:

PAVLVS. V.
PONT. MAX.

RESTAVRAVIT
A. PONTIF. XV.

Papež Pavel V. jih je torej petnajsto leto svojega papeškega vladanja (l. 1620) popravil in vrhu tega z dvema dostavkoma spodaj in zgoraj povišal. Naša podoba (Sl. 1.) kaže samo Filaretovo delo.

Vrata so približno 2 m široka in 4 m visoka. Vsaka vratnica kaže dve pravokotni reliefni plošči in eno kvadratno; obroblja jih od zunaj bogato izvršena akantova zavojka, drugo od druge pa ločijo mali reliefi s prizori iz sodobne cerkvene zgodovine. Na vratih gledamo Kristusa kot učenika in Marijo kot priprošnjico, potem oba apostola-prvaka, ustanovnika rimske cerkve, sv. Petra in Pavla in spodaj pri tleh v malih podobah, — ker ju lahko vsakdo od blizu opazuje —, njuno obsodbo in mučeniško smrt. Ta razdelitev je izborna in je tudi tukaj najbrž kak učenjak predpisal umetniku snov, kakor kaj enakega vemo o humanistu Lionardu Bruniju, ki je izbral predmete za Ghibertijeva vrata v Florenci.

Bolj ko kdo gleda te resnobne podobe, tembolj se mu omilijo. Umetnik je svoboden pri svojem delu in vendar stoji v toku tisočletne tradicije. To so podobe, ki smo jih videli že v starokrščanski dobi, a tukaj so plemenitejše vsled preporodnega duha. Naša naloga je, da te reliefe поблиže ogledamo, opišemo, ocenimo.

III. Angelske glavice.

Pravokotni reliefi imajo za ozadje fino izdelane preproge, v katerih se v navpično stoječih rombih vedno ponavlja Evgenijev grb. Zgornji rob preprogin pa zaznamujeta dve (zgoraj) ali tri (spodaj) serafinske glavice, okoli katerih je ob enem položen lavorjev venec. Ta dekorativna uporaba angeljskih glavice je značilna za renesansko dobo. Sv. pismo nam skoro dosledno slika angelje kot mladeniče. Tako so jih tudi prvi krščanski umetniki s svetim strahom vprizarjali. Kot mladeniče jih vidimo v katakombah in na slavolokih starih bazilik. Brez perot stoje v dolgih belih haljah ob obeh straneh Kristusa ali Device Marije z Detetom; včasih imajo ti nebeški dvorjani visoko palico ali šibo v znamenje oblasti, kakor so jo nosili na bizantinskem dvoru stražniki. Že Herma je videl v prikazni angelja kot moža-pastirja s palico in šibo. Nekoč prinaša tak brezkrilati angelj v temi podzemnih katakomb iz II. stol. čudapolni pozdrav Mariji Devici. Odkod torej peruti angeljev že deloma v IV. in dosledno v petem stoletju? V prvi vrsti je tu vplivala bogoslovna špekulacija, ki je s perutmi zaznamenovala angeljsko naglost v izvrševanju božjih povelj, pa tudi njih duhovno naravo, ki jih povzdiga nad zemljo. A tudi v umetnosti se nahajajo vplivi, ki so pospeševali ta način predstavljanja. Nimb okoli glave Kristusove, Device Marije in svetnikov dandanes nihče ne pripisuje krščanski iznajdbi; povzet je po podobah in novcih bizantinskih cesarjev, in se zgodovinsko ne da dokazati pred IV. stoletjem po Kristusu. Peruti pa je dajala antična umetnost včasih genijem, boginji Zmagi (*Nίκη*) in v Pergamu nadčloveškim gigantom; sicer pa se v antiki prav redko nahajajo. Celó kaj drugega pa je v Asiriji, kjer se rišejo razni duhovi in kralj sam z dvema ali več perutmi. Verjetno je, da je starokrščanski umetnik posnemal maloazijske spomenike, posredujoče še bolj orijentalne motive, ko je prvekrati vprizarjal angelje s perutmi. Kaj drugega je ideja, in kaj drugega vprizarjenje ideje. Sv. pismo govori o angeljih s perutmi — o kerubimih in serafimih — (Ex. 37, 7; III. Reg. 6, 23—28; Is. 6, 2; Ezech. 10, 5), a večinoma jih predstavlja kot lepe može (Gen. 18, 2; Dan. 9, 21; Tob. 5, 5; Marc. 16, 5, Act. Apost. 1, 10). Skozi 4 stoletja so sledili umetniki drugi, bolj naravni podobi in kiparji so vprizarjali še celo V. stoletje angelje kot mladeniče ali može; slikarji pa so že v IV. stoletju jih začeli nekaterikrat slikati s perutmi. Tukaj je moral biti toraj neki zunanji vpliv, ki je zvezal umetnike s sorodno umetnostjo, ki ga je vsposobil oživotvoriti visoke špekulacije velikih bogoslovcev tedanje dobe. (Schwanne, Dogmengeschichte I², p. 165 seg. II¹ p. 280 seg.) Ves srednji vek je potem sledil poznejši starokrščanski umetnosti predstavljajoč angelje kot mladeniče s perutmi in grški vshod je še zdaj

ohranil te častitljive podobe. Na zapadu pa se v XIV. stoletju kaže nekaj posebnega. Mesto mladeničev vidimo dečke, nazadnje otroke. Nato je vplival mladostni duh gotike, ki je še starca risala v večni, jasni mladosti, pa tudi spoznanje za lepoto otroških, nedolžnih bitij. Zoper to se ne more ugovarjati, ker so vsi ti dečki oblečeni in polni gorečega verskega čuta. Kaj drugega pa nastane, ko stopi zapadna umetnost pred razvaline antičnega sveta in se tako zavzame in navduši ob njih, da zapusti svojo tisočletno, zgodovinsko ikonografijo in začne ustvarjati svete osebe v antičnem duhu, slede paganskim vzorcem. Renesanca je bila velikega pomena za razvoj umetnosti in škoda je, da ena struga tega pokreta — brezmejni kult antike — ni bila v prid krščanski misli, kakor se posebno vidi pri vprizarjanju angeljev. Antika je, spoznavši staroegipčansko žaner-umetnost, ustvarila celo vrsto motivov, v katerih so igrali največjo ulogo putti t. j. nedorasli dečki ali pa krilati geniji. Podobno je začela tudi renesanca angelje upodabljati, katerim je sicer že XIV. stoletje davalo deško zunanost, a poleg tega častljivo, dolgo opravo, ponajveč albo in štolo, dalmatiko ali pluvijal, a renesanca je le malo zagrinjala njih gola telesa. Včasih vidimo mesto dečkov celo samo glave s perutmi ali celo brez perut na čisto dekorativen način. N. pr. pri antičnih tempeljih se vidijo na frizu v gotovih razstojih izklesane lobanje volov (*βουκράνιον*), med katerimi visé venci. Ko so preporodni umetniki kopirali take stavbe, pa so postavili mesto bukranijev angeljske glavice! S tem je konec krščanske simbolike, ako se na ta način sv. bitja vprizarjajo, tako, da ne pomenijo več to, kar značijo. Tu čuti vsak samo dekorativen motiv. Isto je pri angeljskih glavicah na vrhu naših preprog. Zato so značilni znak dobe, v kateri so nastale.

IV. Kristus in Marija Devica.

Kristus sedi poln veličastva na prestolu naravnost obrnjen proti gledalcu in nosi polne lase in brado. Prepasano tuniko pokriva palij, ki pada v bogatih gubah čez kolena. S povzdignjeno desnico uči, v levici pa drži odprto knjigo z napisom:

EGO	vitae
SVM	ETVE
LVX	RITA
MVN	TIS
DI	

Ta Kristusofa podoba je zadnji akord tisočletne simfonije. V isti pozi se nahaja že sedeč na berolinski slonokoščeni shrambici, v monumentalni velikosti ga vidimo koncem IV. stoletja v mozaiku cerkve sv. Pudencijane v Rimu in od tam je prešel v repertorij bizantin-

ske umetnosti, ki ga vprižarja v luneti nad vhodom carigradske stolnice sv. Sofije in na svodu kupol kot vsevidnega Vsevladarja (*παντοκράτωρ*). Grška umetnost še dandanes tako riše Vzveličarja, ki ga tukaj podpis imenuje:

SALVATOR MVNDI.

Iz podobe Marije Device pa diha srednjeveško naziranje. Sedi na prestolu z visokim, izdolbenim, absidi podobnim naslonjalom in križa roki na prsih. Obleko ima prepasano in plašč, pod vratom pripet, enakomerno zakriva pleča, potem pa v valovitih gubah zagrinja kolena. Pod Marijino podobo je napis: AVE GRATIA PLENA D. TECVM, in v obglavnem sijaju isto, pa grški: XAIPE KEXAPITOMENH O KYPIOC META COY. Podoboslovno je relief prav zanimiv. V stari dobi se je Marija slikala ali z Detetom, ali brez njega. A v zadnjem slučaju se je vprižarjala kot »orans«, molilka, priprošnjica, ki moli za sv. cerkev. Grška umetnost je še dandanes ohranila take slike, a te so samo doprsne in Marija povzdiga roke v molitvi proti strani. Tukaj pa ima roke prekrižene na prsih, kar kaže nekako udanost. Vrh tega posnema Filarete slike Oznanjenja Marijinega svojega starejšega sodobnika brata Giovanija Angelika da Fiesole (1387—1455). Taka je Marija v freski Oznanjenja vrh stopnic v samostanu sv. Marka v Florenci. Le tako se da tudi razložiti napis z angeljskim pozdravom.

V. Sv. Peter in sv. Pavel.

Pod reliefoma Kristusa in Matere božje sledita podobi sv. Pavla in sv. Petra. Pavel stoji tu pod Vzveličarjem in na desni strani Petrovi. To je tembolj zanimivo, ker so vrata iz konca srednjega veka. Mnogo se je že o tem pisalo, zakaj se nahaja sv. Pavel na nekaterih starokrščanskih spomenikih dosledno na desnici sv. Petra. Kje je torej častno mesto? Tako je v mozaikih, tako na sarkofagih. Le na zlatem dnu steklenih čašic ima sv. Peter prednost in ravno tako na papežkih svinčanih pečatih od papeža Paškala II. (1099—1111) naprej. Najnovejši raziskovalec Wiegand trdi, da je v mozaikih do devetega stoletja veljala levica za bolj častno stran, ko desnica.

Obadva apostola nosita dolgo spodnje oblačilo, ki je prepasano in ima ozke, po dolgem razcepljene in z gumbi zapete rokave. Plašč je pritrjen z emajliranim gumbom na desni rami in je tako dolg, da zakriva sprednjo stran in končno leži na spodnjem laktu leve roke. Umetnik ne ve, kako bi vprižoril staro nošo, združi orijentalске motive z grškim palijem in rimsko togo. Na nogah nosita apostola visoke čevlje z okraski, le sv. Peter ima na desni nogi sandalo (na levi pa čevlj.)

Sv. Pavel je mož poln energije. V levici drži knjigo, v desnici nosi po koncu meč. Poleg njega je dvoročajnata vaza s podobo leva na grlu in s cvetlico, na katero je sedel golob. Menda ni tukaj v levu in v golobu iskati posebne simbolike, ker je naš umetnik ljubil vsak predmet kolikor mogoče oživiti. Pač pa je posoda z rastlino Pavlov znak po Dej. apost. 9, 15: Gospod pa je Ananiju rekel: Pojdi, ker izvoljena posoda mi je on (Savel), da nese moje ime pred nevernike in kralje in Izraelove otroke. Na neki slonokoščeni tablici v knjižnici sv. Marka v Benedkah stoji poleg podobe sv. Pavla mesto njegovega imena izraz = ΣΚΕΤΟΣ ΘΕΟΥ, posoda božja. Apostol nosi tukaj dolgo brado, goste lase, a malo plešo na sencih in šopek las nad čelom, kar je dandanes običajno pri slikah sv. Petra. Narobe pa ima sv. Peter na vratih polne lase, in to je ravno stari, zgodovinski način vprižarjati obadva apostola.

Sv. Peter daje z desnico ključe sv. cerkve papežu Evgeniju IV., ki v albi, s štolo in pluvijalom oblečen in s tiaro pokrit pred njim kleči. Papež je v razmerju zelo mal. Že v starokrščanski dobi, posebno še pa v XIV. in XV. stol. je bilo običajno, da so tiste osebe, ki so naročile kako sliko dali ob enem ovekovečiti na podobi. Na grških slikah se darovatelj priklanja do tal (proskinira) in objema ali poljubljuje nogo Kristusovo ali Matere božje. Na zapadnih umotvorih se vidi daritelj v doprsni podobi ob strani; moli ali pa je molčeča priča nebeškega prizora. Tako, kakor je naš umetnik spravil papeža v dejansko zvezo z apostolom, so delali šele umetniki XVI. stoletja, a s tem razločkom, da je pri njih daritelj iste velikosti ko svetnik, ki se razločuje samo po nimbu. Papež ima tukaj portretni izraz.

VI. Smrt sv. Petra in Pavla.

Reliefa, ki predstavljata mučeniški konec obeh apostolov prvakov, sta umetniško malo vredna. Oba sta enako zasnovana.

»Voditelj« III.

Podoba 2.

Proti sredini vrat se vidi mučeništvo, proti zunanji strani pa obsodba. Na vsakem reliefu zremo pokrajino z gričem. A umetnik ne pozna perspektive. Osebe, ki stojе blizo nas, ob sprednjem robu podob, so ravno tako velike, ko one, ki se nahajajo na griču. Tudi skupine niso dobro zasnovane. Umetnik se je trudil, da bi celo ploščo zastavil s osebami, živalimi in predmeti. Oko ne najde praznega prostora, kjer bi si odpočilo. Z druge strani pa sta reliefa zelo zanimiva v ikonografičnem oziru.

Pavlovo obglavljenje. (Sl. 2.) Na tej podobi so združeni trije prizori. Na levi se vidi pročelje tempelja »in antis«; dva pilastra podpirata dve konzoli, vrh katerih ležita kakor napušč na izven stoječa ogredje in čelo. Ta način se ne nahaja v antiki. V veži tempeljevi sedi Neron in zavkazuje pred seboj stoječemu legijonarju, ki z roko kaže na Pavla. Apostol je že slišal iz trinogovih ust svojo smrtno obsodbo. Obut, oblečen v dolgo, prepasano haljo, z rokama na hrbtu zvezanima, se podaja na smrtno stezo. Vojščak, stoječ pred njim, ga skuša z levico obrniti od sodnega stola proč in ga spraviti na pot, vodeč proti morišču. Za spremstvo ima čile konjenike. Jezdijo pred njim, vidimo jih tudi za njim prihajati za tempeljem. Na desni strani sv. Pavel že kleči z zavezanimi očmi in moli s sklenjenima rokama. Rabelj pa je zavihtel meč. Za moriščem se vzdigujejo trije griči, polni bujnega drevja. V gozdu vidimo leva, ki je zasačil kozo

in jo živo odnaša v žrelu; pes le od daleč laja proti njemu. Na levi je še druga zverjad. Na nebesu pa plavajo žerjavi in druge ptice in se usedajo na drevesa. Vrh srednjega holma kleči Priscila in iztega roke proti sv. Pavlu, ki se ji je prikazal v nebeškem sijaju. Vrača ji rutico, s katero si je bil na morišču zavezal oči.

Neronov obraz je po novcih posnet. Že starokrščanska

Podoba 3.

umetnost je vprizarjala sv. Pavla, ko ga peljejo na morišče (n. pr. na sarkofagu konzula Junija Bassa z napisom iz l. 354), pa tudi usmiljeno ženo z rutico vidimo v nekaterih spomenikih (Sarkofag v Massiliji v južni Galiji in čaša s steklenim dnom). Žena nosi različna imena. Acta Petri et Pauli jo nazivajo »polslepa Perpetua«, martirologij »Plautilla« in obhaja njen praznik dne 20. maja, drugi zopet jo poznajo pod imenom »Priscila«.

Križanje Petrovo. (Sl. 3.) Vidi se reka Tibera. Njena struga se začne ravno pri sredini spodnjega roba in gre za stavbami proti desni. Blizo stranskega roba se zasuče in hiti na levo navzdol čez in čez za podobo in izgine za piramido v levem spodnjem kotu. Leva piramida leži zato na levem pobrežju, tronadstropna stavba, piniji podobno drevo in desna piramida pa na desnem bregu. Na desnem bregu je tudi pročelje tempelja, sloneče na dveh k zidu primaknjenih pilastrih in dveh svobodno stoječih stebrih. Cesar Neron sedi pod njim s svojimi stražniki. Izrekel je smrtno obsodbo. Vojaki tirajo obsojenca na morišče. Sprevod se pomika ob desni obali. Naprej jezdi trobentač, za njim konjeniki, nazadnje svetnik, s sijajem okoli glave, z rokama na hrbtu zvezanima, oblečen samo s kratko srajco okoli pasu. Obdajajo ga pešči. Za sprevedom je hrib. Tam se že vrši izvršitev obsodbe. V tla je zabit visok, obtesan križ, njegova počezna veja je pri tleh. Po dvoje in dvoje brun od vsake strani podpira navpično deblo, ki je prislonjeno k skalnati steni. Nanj pribijajo apostola. Dva rabelja v brezrokavnatih, prepasanih srajcah pribivata roki. Dva stojita na obronkih skalnate stene in držita s kleščami žeblje zasajene v noge; levi tolče s kladivom po žeblju, desni ima kladivo še za pasom. Na levici tega prizora je stotnik, zapovedujoč z iztegnjeno palico; na desni oddelek pešcev s sulicami in legijonskim znamenjem. Na hribu rastejo drevesa, na katera se usedajo ptiči. V ospredju se še vidijo nekateri dopolnilni prizori. Pred levo piramido sedi boginja Roma, s kopjem in s čelado, z kipom Nike na levi roki. Okoli in okoli nje se vidijo najraznovrstnejši ščiti; ves desni breg je ž njimi preobložen. Na njih se čitajo napisi ROMA in SPQR (Senatus populusque Romanus). Nad Romo se vidi jezdec, ki je onostran obali padel pod konja, na desnem robu pa je mrtev konj in pes mu riže v drobu. Taki so prizori, katere pušča za seboj konjenica. Spodnji rob kaže po dva in dva grifa, čuječa akantov cvet z angelsko glavico in dva genija noseča okrogel ščit z napisom: OPVS ANTONII.

Ta relief je zanimiv, ker se drži krive podmene, da je bil sv. Peter križan na hribu Janikulu in ne na vatikanskem griču. Vsi pisatelji starokrščanski, ki so edini mogli o tem kaj natančnega povedati, stavijo Petrovo smrt na vatikanski grič, ali celo v Neronov cirkus, ki

se je tam nahajal, in sicer, kakor pravi staro rimsko izročilo — inter duas metas. Dirkališča so bila velike ovalne stavbe z nizkim zidcem po sredini, okoli katerega so tekali tekmujoči vozovi. Koncu tega zidca so stale lepšave, sohe ali stebri po koncu. Tam je bilo najnevarnejše mesto pri dirki. Pri naglem sukanju okoli teh »met«, kakor sta se zvali, se je marsikateri voz razbil. »Inter duas metas, pa je v Neronovem cirku stal sredi tega podolžnega zidca egipetski obelisk, ki ga je dal cesar Kaligula l. 39 po Kr. pripeljati iz Heliopola. Mogoče, da je bil v vznožju tega obeliska — inter duas metas — križan sv. Peter. Ta obelisk, ki je edin izmed vseh svojih 11 egipetskih tovarišev v Rimu ostal ves srednji vek po koncu, je dal papež Sikst V. l. 1586 premestiti od južne strani cerkve sv. Petra na veliki trg pred njeno fasado. Prejšnje stališče še zaznamuje plošča blizu leve poprečne ladije. V stari baziliki sv. Petra je stal čisto blizu tistega mesta altar križanja sv. Petra in ravno tako se nahaja tudi v novi stavbi. V cerkvi sv. Petra imamo tako starokrščansko, neprestano izročilo o smrti sv. Petra na vaticanškem griču. Narobe pa je janikulska tradicija mladega izvora. Najstarša priča o tem mnenju je naslikani altar Giottov v baziliki sv. Petra. Naret je okoli l. 1300 in predstavlja prizor križanja tako-le: Vidimo ravnino in na njej sv. Petra pribitega na križu z glavo navzdol in obdanega od množice ljudi. Ob levi je visoka, ostrokončujoča piramida (Cestijeva) in ob desni druga piramida, z okrajki v odstavke razdeljena (Scipijonova). Razlago teh piramid nam poda sto let pozneje humanist Mafej Vegij, ki je prvi zapisal mnenje, da je bil sv. Peter križan, na Janikulu, a se je tudi prvi boril zoper to ljudsko domišljevanje. Vsa pomota se je namreč razvila iz napačnega tolmačenja tradicionalnega izraza »inter duas metas« za kraj mučenja. Pozabivši tehnični pomen iz cirka, so razumevali pod tema »metama« dve piramidi, eno pri vratih sv. Pavla, ki še dandanes stoji, drugo poleg cerkve Marije transpontinske. Med njima leži hrib Janikul, kateremu se sedaj pridali izraz »mons aureus«, prej pa se je tako imenoval vatikanski grič radi svojega zlatega peska. Prej je bila na Janikulu cerkev Device Marije. Okoli l. 1490 pa sta pozidala španski kralj Ferdinand in kraljica Izabela cerkev na čast sv. Petru in sta izročila novi samostan frančiškanom. V darilni listini pravita, da je to tisto mesto, kjer je bil sv. Peter križan. Slavni Bramante pa je to tako mlado tradicijo ovekovečil, ker je postavil na dvorišču samostanskem nad mestom, o katerem so pravili, da je stal Petrov križ svetovnoznano okroglo kapelico, eno najlepših stavb renesanskih.

Ume se, da nima nobene veljave legenda, ki se prvokrat sporoča dvanajst sto let po dogodku in ki stoji v prekoslovju z najstaršimi zapiski. Zoper njo govore tudi topografični razlogi. Morišče ni smelo

biti v mestu. Tisti kraj pa, kjer zdaj stoji cerkva sv. Petra z dozdevnim prostorom križanja, je bil za časa cesarjev obzidan, je spadal k mestu in sicer je tvoril 14., prekotiberski okraj. Vatikanski grič pa je bil vedno zunaj mesta in šele papež Leon IV. ga je l. 847 obdal z zidovjem in je ustanovil »leoninsko mesto«.

Na našem reliefu imamo v ospredju tri zanimive starorimske grobne spomenike. Ker je bilo prepovedano pokapati v mestu, zato so stavili spomenike izven obzidja, ponajveč ob velikih cestah. Ob cesti, ki vodi v Ostijo, stoji koj pri mestnih vratih 37 m visoka Cestijeva piramida. Na reliefu jo vidimo na levi. V XV. stoletju so jo imenovali »meto Removo« in grob Remov! In vendar se na njej čita veliki napis, da je grob Kaja Cestija, pretorja in tribuna, uda kolegija sedmerih epulonov. Postavila pa sta po istem napisu tu spomenik Cestijev dedič Mela in njegov osvobodjenec Pot in sicer za časa cesarja Avgusta.

Ob avrelijski cesti, ki je peljala od sedanjega angelskega mosta in je krenila med vatikanskim in martovim gričem proti zapadu, je tudi stalo več spomenikov. Prvi je bil mavzolej cesarja Hadrijana, dandanes angelski grad, potem je prišel temu zelo podoben stolp iz tiburskega kamna, ki se vidi na naši podobi pri sredi slike. Imenoval se je po cesarju Neronu: Neronis Tyburtinum. Ima štirivoglato priltičje s vhodom in s frizom iz volovskih lobanj (*βουκράνιον*) med venci. Vrh tega podstavka se dviguje v dveh oddelkih okrogel stolp. Vsak odstavek je obdan s stebrovjem, ki nosi streho, friz in venčni okrajek. Na vrhu je nizka kupola s kipom ranjkega.

Ob desni sledi piramida, obložena z mramorjem, s vhodom, z okrajki ločena v štiri odstavke. Na višku nosi vrhu neke vrste kapitela prostorno ploščad. Tam je stal kip ranjkega. Ta piramida je veljala v srednjem veku kot grob Romulov. Romul in Rem, ustanovitelja starega rimskega mesta, sta tako po legendi čuvala veliki cesti, ki vodita k bazilikam sv. Petra in sv. Pavla, osnovateljev krščanskega Rima. — Med Neronovim in Romulovim spomenikom stoji piniji podobno drevo, katerega je srednji vek imenoval »terebinthus Neronis« trdeč, da je bil tam sv. Peter križan. A starejše poročilo govori o Tyburtinum Neronis. Vsekako je učeni mentor Filaretejev zbral skupaj vse monumente, pri katerih se lokalizira križanje Petrovo. Prednost je dal novejši hipotezi: Sv. Peter je križan na Janikulu, ki leži sredi med obema »metama«, obema piramidama. A sredi med njima je zaznamoval še mesto starejšega izročila. Zato je vprizoril Tyburtinum Neronis in terebinthus Neronis. Ta terebinta ni navadno drevo in samo dekorativne vrednosti, ampak je odlično, veliko, izredno, ker ima sakralni pomen v zvezi z legendo. Tako se še l. 1440 staro,

Podoba 4.

edino resnično mnenje bori z novejšim, bolj popularnim naziranjem. A zadnje zmaguje.

VII. »Gesta Eugenii Papae«.

Posebno zanimivi so zgodovinski frizi, ki ločijo velike reliefe med seboj. V njih so ovekovečeni najvažnejši dogodki iz papeževanja Evgenija IV. in sicer do l. 1443. Rekel bi, da pripovedujejo v umetniški besedi dejanja papeževa — gesta Eugenii papae. Kdo bi si mislil, da najdemo tukaj ilustracijo predzadnjega kronanja rimskega cesarja Žige, ki je bil zet celjskega grofa Hermana II., kdo bi pričakoval videti tukaj portrete očetov iz florentinskega cerkvenega zbora, na katerem sta si zadnjikrat podali roki vzhodna in zahodna cerkev!

Kronanje cesarja Žige. (Sl. 4). Pred nami sta dva prizora. Na desni gledamo notranjščino cerkve sv. Petra. Slovesno je z venci okrašena. Na altarju je kelih in dva svečnika, pred njim pa sedi na faldistoriju papež Evgenij IV. v albi, štoli in v mašnem plašču s tiaro na glavi. Z levico polaga krono rimskega cesarstva klečečemu Žigu na glavo, z desnico pa ga blagoslavlja. Cesar nosi prepasano albo in pluvijale s kukulico, v levici drži državno jabolko, v desnici pa meč. Dva škofa-asistenta stojita za papežem. Levi, v subdijakonski opravi, s širokorokavnato tunicelo in manipulom odvdiga papeževo kazulo, kakor to predpisujejo rubrike. Dostojanstvenik za cesarjem drži po koncu goli cesarski meč, za njim pa je drugo spremstvo v značilnih nošah.

Drugi prizor se vrši zunaj na cesti pred cerkvijo. Papež in cesar jezdita slovesno od bazilike sv. Petra proti angelskemu gradu in potem skozi mesto. Papež s tiaro na glavi blagoslavlja. Cesar, ki je že postaren in poln skrbi, jezdi ob levici papeževi. Nosi še cerkveno opravo: albo in pluvijale s cesarsko krono. Papeževega konja vodi vitez, za papežem pa jezdita dva kardinala. Pred vhomom v angelski grad stoji zastavonoša rimske cerkve. Na praporju zremo cerkveni in

Podoba 5.

papeževi grb; ista grba visita tudi na steni. Za hrbtom pa je ščit zastavonošev, čigar ime je zapisano:

ANTONIVS IDOOC (?)

Zgodovinsko ozadje teh prizorov je naslednje: Češki in ogerski kralj Žiga je bil izprva privrženec slaboglasnega bazilejskega cerkvenega zbora. Ko pa je papež pripoznal ta zbor, je Žiga poprosil papeža za cesarsko krono in se je napotil v Rim. Ob meji cerkvene države so ga sprejeli kardinali. Dne 24. maja je prijezdil na belem konjiču pod zlatim baldahinom v Rim. Na Rimljane je napravil častljiv utis. Bil je ljubezniv, postaren mož, s prvimi sivimi lasmi v bradi, a poln cesarske visokosti. Dne 31. julija je bilo venčanje. Potem sta jezdila s papežem v običajnem sprevedu proti Lateranu. Istodobnik Infessura (Diario p. 1125) pripoveduje, da to pot ni bilo tako veselo, ko drugekrat ob enakih prilikah. Rimski senatorji in baroni se namreč niso prikazali na dan, ker so bili jezni, da jih je papež krotil. Cesarjevega konja je vodil mesto rimskega dostojanstvenika samo papežev policijski prefekt, Soldan po imenu, in pa priprost Rimljan, z imenom Mančini. Na angelskem mostu je cesar nekatere mlajše spremljevalce napravil vitezem. Dne 14. avg. je cesar že odpotoval. Svobodni Rimljani torej cesarja niti pozdravili niso, ampak počastili so ga samo papeževi uradniki. Kdo pa je bil zastavonoša, nisem našel. Valentini imenuje zloglasnega roparja Žigo Malatesta, gospodarja riminskega. A ta se je šele l. 1534 spravil s papežem in je res prejel omenjeno čast. Sicer pa je zastavonoševo ime pripisano, dasi ga dosihdob še ni nihče opazil, in ni nemogoče, da je ta ANTONIVS IDOOC (?), čegar ime je težko čitljivo in v drugem delu negotovo, isti mož, kakor ANTONIVS RIDO, ki je bil kastelan angelskega gradu l. 1440 (Pastor. str. 243).

Prizori s florentinskega cerkvenega zbora. Med najvažnejše dogodke Evgenijeve vlade spada florentinski cerkveni zbor. S koncilom v Konstanciji (l. 1414—1418) se je končala žalostna doba zapadnega razkola, ko večina katoličanov ni vedela, kateri izmed dveh

ali treh ob enem vladajočih papežev je pravi naslednik sv. Petra. Da bi se nikdar več ne povrnila taka anarhija, so sklenili očetje, da bode odsihdob vsako leto občni zbor. Ta naj bi bil nekak parlament, ki bi nadzoroval papeževo vlado. V tej dobi je globoko koreninila ideja, da je koncil nad papežem. Pa k sreči se občni zbor dolgo ni sešel. Zbral se je šele l. 1531 v Bazileji, a je koj prišel v navskrižje s papežem Evgenijem IV. Šele po enoletnem poganjanju ga je ta pripoznal, a čez par mesecev so očetje zopet krenili na polzko pot — proti razkolu. Na to je papež premestil cerkveni zbor iz nemških tal v laško deželo v mesto Ferraro ob emilijski cesti. Tam bi se naj tudi izvršilo združenje z Grki. Turki so namreč silno pestili grškega cesarja Ivana Paleologa. Pomoči je mogel pričakovati edino od zapada. Da bi pa bila ta tembolj izdatna, se je hotel spraviti s papežem. Evgenij IV. je poslal ladijo v Carigrad in je poravnal vse stroške za prevoz in hrano grškega cesarja in vsega spremstva, — bilo je 700 mož — in pozneje še carigrajskega patrijarha. V frankolinskem pristanišču so se izkrkali in se od tam podali v Ferraro. Papež je cesarja sprejel v slovesni avdijenci. Iz gmotnih vzrokov se je na to zbor premestil v Florenco. Pogajanja z Grki so imela povoljni vspeh. Dne 6. julija l. 1439 se je v slovesni seji proglasilo združenje obojne cerkve. Med Grki je bil duša vsega gibanja nadškof nicejski Besarijon, nasprotnik pa nadškof efežki Evgenij. Prvi je pozneje postal kardinal in si je pridobil velikih zaslug za procvitanje pravega, verškega humanizma, drugi pa je, vrnivši se domov, nahujskal množice, da so zavrgle združitev z Rimom.

Predno pa so odšli grški poslanci, ki so bili sklenili efemerno zvezo z Rimom, že so došli pooblaščenci armenskega patrijarha k papežu in so tudi sklenili dne 23. nov. združenje z Rimom. (Hefele VII. 755). Cinaglia opisuje zlati novec, katerega je dal papež kovati v ovekovečenje teh izrednih dogodkov. Na averzu je papeževa podoba z besedilom: »Sub Eugenio Papa IV. a. Chi 1441 (sic!) uniti sunt«, na reverzu pa se je tekst nadaljeval: »Graeci et Armeni in synodo Florentina cum sede apostolica«. Na tej strani se vidi podoba Janeza Paleologa s krono in cesarskim plaščem na levi, papeževa pa na desni. Med njima je Bog Oče. L. 1443 je prišlo še poslaništvo Jakobitov.

Vsa ta dejstva je Filarete v treh drobnih reliefih prav krasno vprizoril. Pod njimi pa se čitajo distihi:

VT GRAECI ARMENI AETIOPEs HIC ASPICE VT IPSA
 ROMANAM AMPLEXA EST GENS IACOBINA FIDEM
 SVNT HAEC EVGENI MONIMENTA ILLVSTRIA QVARTI
 EXCELSI HAEC ANIMI SVNT MONIMENTA SVI.

Pot na koncil se nahaja na vratih pod reliefom Kristusovim. Iz Carigrada pluje velika ladija z več redmi veslov in s cesarjem na

krovu proti tirenskemu obrežju. Na suho stopivši hiti cesar se pogovarjat s papežem. Vidimo ju sedeti v sobani, na desni Evgenija IV. na prestolu, njemu nasproti cesarja Janeza Paleologa.

Unijska seja se vidi pod reliefom Matere božje. Te odlične podobe ni Pastor vpošteval. Papež sedi v pontifikalni opravi na faldistoriju, ob njegovi desni in levi sta kardinala, za njegovim hrbtom pa benečanski dožd in morda Kozma Mediči, prvi mož florentinske ljudovlade. Nasproti papežu sedi Janez Paleolog, pokrit in na prestolu, ker zastopa ves grški svet napram poglavarju zapadne cerkve. V sredi dvorane je ambo (prižnica). Kardinal Julij Čezarini kot zastopnik latinske cerkve in kardinal Besarijon v imenu Grkov držita skupaj v rokah eno veroizpovedavanje, ki naj združi cerkvi. Slovesno ga čitata. Latinski očetje stoje za papežem, bradati Grki pa za cesarjevim hrbtom. Nekaj slovesnega se odsvita iz tega prizora. Dal Bog, da bi se prej ko prej ponovil in ostal trajen v prid vzhoda in zapada!

Nadalje slika še isti relief vrnitev Grkov od koncila. Odšli so dne 26. avg. l. 1439 in so se podali čez Benedke v Carigrad. Podoba nam kaže Janeza Paleologa in njegovo spremstvo na konjih. Vračajo se k morski obali, kjer jih čaka benečanska ladija. — Srečno se bodo vrnili domov, a doma bodo ti škofje prelomili v očígled vzhodne in zapadne cerkve dano prisego. S tem bo zapečaten osoda cerkvenega istoka. Carigrad bo padel čez nekaj let (l. 1453) Turkom v roke, Janez Paleolog bo umrl v boju, prisegolomni škofje pa, kakor Evgenij efežki, bodo postali hlapci turškega sultana. Grška cerkev se bo tako privadila turških spon, da se ji bodo zdele slajše, ko svobodno edinstvo z nasledniki Petrovimi.

Ko je bila združitev z Grki gotova, je poslal papež frančiškana Alberta v Egiptet in sicer v Aleksandrijo h grškemu patrijarhu Filoteju in v Kajiro k monofizitskemu patrijarhu Janezu. Ta si je dal papeževo pismo prevesti v sirski jezik in je poslal opata Andreja iz samostana sv. Antonija kot svojega zastopnika v Florenco. Ta Andrej je bil torej zastopnik jakobitske cerkve, kakor so se imenovali monofiziti najprej v Siriji pozneje pa tudi v Armeniji, v Egiptu in v Etijopiji po svojem velikem organizatorju, menihu in škofu Jakobu Baradaju (v VI. stol.). Nadalje je poslal Nikodem, opat abesinskega samostana v Jeruzalemu, brez vednosti svojega kralja poslanca na občni zbor. Ko je papež o tem dvojnem poslaništvu zvedel, ga je naznanil dne 26. aprila l. 1441 v slovesni seji, rekoč, da je že na potu celo zastopnik velikega kralja Etijopije Zar'a Jakoba, ki se imenuje tudi presbiter Janez. (Pastor 261). Čez nekaj mescev so došli poslanci. Andrej je govoril v generalni kongregaciji dne 31. avg. l. 1441 v sirskem jeziku v

navzočnosti papeževi. Dne 2. sept. pa je nastopil poslanec opata Nikodema in sicer v imenu cesarja abesinskega. (?)

Opat Andrej, poslanec Jakobitov, govori pred papežem. (Sl. 5.) Na levi strani tega reliefa vidimo dvorano občnega cerkvenega zbora. Papež sedi na visokem prestolu. Za njim sta dva škofa, pri tleh pa se pogovarjata kardinal in opat. Pred papežem stojе jacobitski poslanci v dolgih haljah in s celo zagrnjenimi glavami. Njim na čelu je opat Andrej. V desnici nosi križec, v levici pa listino s svojim veroizpovedanjem, katero je ravnokar prečital. Papež iztega roko, da bi sprejel od Andreja to listino.

Predno pa je prišlo do slovesne seje, so napravili Etijopci meseca oktobra izlet v Rim. Papež je izdal poseben breve, s katerim je dovolil kanonikom svetopeterskim pokazati tujcem Veronikin pot z obrazom Kristusovim t. zv. *Volto santo*. Iz Rima so se povrnili nazaj v Florencijo in dne 4. febr. l. 1442 se je sklenila unija. Opat Andrej je podpisal dekret v arabskem jeziku v imenu patrijarha vseh Jakobitov.

Izlet Jakobitov v Rim kaže levi del reliefa. Na čelu jezdi zapadni vitez, glasonoša. Ravno je prišel pod slavolok, imenovan v srednjem veku »*arcus manus carneaе*«. Stal je na severnem vznožju kapitolskega griča (Grisar 203). Na njem se bere ROMA. Za glasonošo prijaha opat Andrej, ki drži v desnici mali križec. Njegovega konja vodi na levi orijentalec, na desni pa zapadni častni stražnik. Za njim se vidi iz opeke pozidana cerkev Marije Device in Araceli z dvema nizkima stolpoma in visokimi stopnicami, postavljenimi šele l. 1399. Za opatom sledi še nad deset celo zagrnjenih orijentalških jezdecev. V ozadju se vidi kapitolska palača iz sekanega kamna z dvema stolpoma. Na strešni ploščadi te palače in na stopnicah arčelskih so se zbrali radovedni gledalci. Morebiti je bil med njimi tudi Filarete, ki nam je ovekovečil ta prizor¹.

VIII. O ornamentiki.

Ker ne moremo podati velikih slik, zato nam zadostuje samo nekaj besed o okraskih teh vrat, čeprav so okraski izborni in na boljšem glasu ko podobe. Akantova zavojka obrobља velike reliefne table. V njenih polžkih se nahajajo cvetlice ali pa portreti raznih rimskih

¹ Glede zgodovine jacobitskega poslaništva sem sledil nazorom Pastorjevim. Sicer pa bi bilo treba raziskati ves dogodek po originalnih virih, ker vlada nasprotstvo med poročili Raynaldija, Turrijija, Moronija, Hefela in Pastorja. Prim. tudi Kirch. Lex. I, 66. Reliefe sem vprvič, kakor mislim, prav razložil nasproti Ciampiniju, Maruchiju itd.

cesarjev, katere je Filarete z novcev posnel. V trikotnih prostorih med polžki in stebлом so razni prizori iz poganske mitologije. Piper je razložil: Horacija Kokla, Klelijo, rop Sabink, Galijce na kapitolu, Hero in Leandra, Leto, Ganimeda z orlom, rop Prozerpine, potem razne silene, pane, centavre, rimsko levinjo z dvojčki, razne skupine živalij iz Ezopovih basnij, slednjič posamezne ptiče. Ti prizori so mali in iz stotisoč obiskovalcev si jih niti eden ne ogleda, še manj pa, da bi jih kdo razumel. Ženske osebe so oblečene in umetnik najbrž niti ni vedel basnij, katere je vprizoril. Posnel je lepe prizore po starorimskih vzorcih, mogoče vrezanih v dragih kamenih. Ko bi si bil Pastor te podobice ogledal, bi se ne zgražal nad njimi (str. 289). V nemškem državnem zboru pa so se l. 1901 pri obravnavanju postave o javni nramnosti sklicavali zastopniki umetniške svobode na vzgled papežev, ki trpé vso pogansko nesnago pri vhodu v najveličastnejši tempel krščanstva! In vendar ni niti enega prizora, ki bi bil pohujšljivo vpodobljen. Res pa je več takih, ki so skrajno slabi po svoji snovi, po svoji vsebini, a te vsebine umetnik najbrž niti sam ni poznal, in je ne ugame nobeden abiturijent, ampak samo filolog, ki dobro pozna antiko. Torej radi par filologov naj bi se odstranila vrata!

Zanimivo pa je, da Filarete ni brez vzorca spojil akantove rozge z malimi prizori. Imel je pred očmi starorimski vzorec, ki se še zdaj čuva v spodnji cerkvi sv. Petra. To so mramornati podboji kapelice papeža Janeza VII. († 707). Ta je še stala za časa Filaretovega, kakor pravi Tschudi v Repertoriju, v cerkvi sv. Petra, ob desni roki po vstopu. V volutah teh podbojev se vidijo mala deteta. Pred Filaretom pa se je že Giovanni Tedesco navdušil ob tem vzorcu. Na podbojih severnih stranskih vrat florentinske stolnice, ki so njegovo delo, zremo akantove rozge s kačami in sokoli, z zajci in nagimi osebami v volutah. In vse to še v dobi »čiste« gotike.

IX. Podpis umetnikov.

Filarete je sebe in svoje pomočnike na izviren način ovekovečil. Ako odpreš svetopeterska vrata, boš našel na zadnji strani leve vratnice pri tleh vdeleno dolgo bronasto ploščo z reliefom. Videl boš dva jezdeca, izmed katerih ima levi v roki vrč in pečeno svinjo na sedlu, z ustmi pa radostno igra na piščalko. Njegovi tovariši pa stoje na livadi v krogu in rajajo. Njih imena se beró nad njih glavami: Ta so:

AGNIOLVS, IACOBVS, IANNELLVS, PASQVINVS, IOVANNES, VARRVS,
FLORENTIE.

Od njih nam je znan Var in pa Paskvin, ki je napravil grobni spomenik papeža Pija II. Ta papež je bil nekdanj župnik starotrški (pri

Slovenjem gradcu), čeprav tega kraja ni nikdar videl, njegov spomenik pa se nahaja v cerkvi S. Andrea della Valle v Rimu. Pod opisanim šaljivim prizorom se čita lahkomišelni napis:

CETERIS OPERAE PRETIUM, FASTVS FVMVSVE MIHI.

Najboljše ga je menda razložil Geffroy: »Drugi naj imajo denar, meni zadostuje slava«, »in zabava« bi še dostavil,

Filarete se je pozneje proslavil kot kolajnar in stavbar. Izvršil je slavno bolnišnico v Milanu, postavil glavno cerkev v Bergamu in spisal važen traktat o stavbarstvu¹. Umrl je po l. 1479 v Rimu in je pokopan v cerkvi Maria sopra Minerva.

Izmed vseh dobrot, ki jih je papež Evgenij izkazal nehvaležnemu Rimu so se ta vrata najdalje ohranila. Pričajo, da papež ni izgubil poguma niti v najnevarnejšem položaju. Kako strašno revne so bile tedaj razmere v Rimu! »Meščani v kmetskih klobukih in čevljih so se zdeli tujcem kakor kravji pastirji. Iz antičnih spomenikov so vsepovsod žgali apno; tudi iz cerkev so kradli mramor in dragoceno kameenje. Po ozkih, nepotlakanih ulicah so se potikale krave, ovce in koze. »Leonovo mesto« je bilo brez stanovalcev. Skoro vse hiše so bile tam prazne, in blizo zrušiti se. Cesta proti sv. Petru je bila tako nevarna, da so se je Rimljani izogibali. Puščoba rimske kampanje se je bila vgnezdila v samem glavnem mestu celega sveta. Volkovi so po noči prihajali v vatikansko okolico in so na pokopališču sv. Petra izgrebali mrličje.« (Pastor str. 267) Papež Evgenij IV. pa je dal Rim popravljati, porušajoče se cerkve obnoviti, ob enem pa je tudi krotil ošabne Rimljane, ki so se zadnja stoletja vedno bojevali med seboj. Odvzel je senatu tudi pravico kovati novce. Zdaj je izginil z denarja simbol poganske boginje Rome, in nadomestila jo je podoba vladajočega papeža. To so bili prvi umetniško-dovršeni novci, ki so se kovali v Italiji. Sploh je imel Evgenij IV. veliko sreče. Ko je bival v prognanstvu v Florenci, se mu je že pokoril večni Rim, dolgo zaželjeni iztok se je povrnil v Petrovo stajo in skoro vse razkolniške cerkve so se vsaj načelno izrekle za unijo. Tudi razkosani in od bazilejskega cerkvenega zbora zapeljani zapad se je začel pogajati s papežem in sklepali ž njim prve konkordate. Zato pa je povsem opravičen napis na grobnem spomeniku Evgenija IV., ki se še zdaj bere v samostanskem dvorišču poleg cerkve S. Salvatore in Lauro. Podamo ga tukaj, ker se očitvidno naslanja na historične reliefe svetopeterskih vrat in pove iste misli, katere je tam Filarete vprizoril. Glasi se pa:

¹ Kirchenschmuck 1890, 34 seq.

Eugenius iacet hic quartus, cor nobile cuius
 testantur vitae splendida facta suae:
 Istius ante sacros se praebuit alter ab ortu,
 alter ab occasu Caesar, uterque pedes:
 alter ut accipiat fidei documenta latinae,
 alter ut aurato cingat honore caput.
 Quo duce et Armeni Graiorum exempla secuti,
 Romanam agnorunt Aethiopesque fidem,
 inde Syri ac Arabes mundique finibus Indi-
 Magna, sed haec animo cuncta minora suo.

Avg. Stegensek.

Ave Maria — Zdrava Marija.

V našem listu in drugod se je že večkrat izrazila želja, da bi se v javnih molitvah dosegla neka edinost, da ne bi n. pr. litanij drugače molili v ljubljanski, drugače v lavantinski, drugače v goriški škofiji. Zadnji čas se je v tem oziru storil konkreten korak: z znanjem in privoljenjem naših škofov sta se ustanovila dva glavna odbora, eden v Ljubljani in eden v Mariboru, — v goriški nadškofiji so predloge obeh odborov dobili tudi v pretres ugledni in vplivni gospodje — da uredita novo izdajo sv. opravila, katera se predloži v potrjenje vsem našim škofom in potem vpelje v vseh škofijah. Po tej knjigi si bodo morali uravnati v prihodnje vsi molitveniki javne molitve; marsikaj se bo na podlagi novega opravila spremenilo tudi pri novi izdaji katekizma.

Pri svojem nelahkem poslu sta odbora opetovano trčila ob sedaj navadni tekst »Češčena-Marije« in soglasno se je priznalo, da sedanje besedilo v jezikovnem oziru ni pravilno. Pomisleki zoper popravo so se pa vzbudili ob vprašanju, ne bo-li to spreminjanje ljudstva motilo.

Vendar, če kdaj, zdaj je čas, da se to besedilo enkrat spravi v red, sicer bodo potomci izrekli nad nami ostro sodbo. Mnogi duhovniki so že odboroma in uredništvu »Voditelja« naznanili željo, naj se popravi sedanje besedilo; drugi bodo morda zmajevali z glavo nad spreminjanjem. V 2. št. »Voditelja« smo v opazki na str. 223. priporočili, naj bi ljudstvo nabožni listi na to nekako pripravili. Zdi se nam pa potrebno, da tudi duhovnikom na tem mestu podamo I. znanstvene razloge za spremembo in II. stvarno pokažemo, kako se naj to med ljudstvo vpelja.

I.

Glede prvega vprašanja smo se obrnili na priznano avtoriteto, slavnega jezikoslovca o. Stanislava Škrabca. On je o tej stvari teme-

ljito razpravljaj na platnicah svojega »Cvetja« l. 1892, 1894 in 1897. Blagohotno nam je priposlal dotične platnice in nas pooblastil, da iz njih ponatisnemo, kar je potrebno, ker da takratnim dokazom nima nič kaj posebnega dostaviti.

V naslednjem torej podamo njegove dokaze in sicer v njegovem pravopisu.

1. Ave — Češčena — Zdrava.

Že berž v prvih besedah imamo dve napaki. Ave, *Χαίρε*, se ne pravi »češčena — si«, temuč »pozdravljena — bodi«, »zdrava!«, ali natančneje »vesela bodi«, »veseli se!« po prestavi sv. Cirila in Metoda »raduj se«. Za nas bo najprimerniši med temi izrazi tisti, ki je v navadi Hrvatom in drugim Slovenom in je kolikor toliko tudi nam znan: »Zdrava Marija!«

Čehi molijo: »Zdrávas Marie«, Poljaki »Zdrowa Marya«, ali tudi: »Zdrowaś Marya«. Da je »zdrávas«, »zdrowaś« le skerčeno iz »zdrava si«, »zdrowa si«, to, menim, da ni treba dokazovati, in še manj, da je poljsko »zdrowa« prav to, kar naše »zdrava«. Pa tudi Hervatje so molili, kaker vse kaže, nekdaj edino le »zdrava«, ne »zdravo«. Kar sem pogledal v naši tukajšnji knjižnici stariših hervaških knjig, povsod sem našel: »zdrava«, ne »zdravo«; tako: (Mulih), Pobosnoszt k- szvetomu Ferenczu, Zagreb 1739, str. 110 večkrat Zdrava Maria; dalje tudi: Zdrava budi Maria; str. 105: Zdrava zvezda morska. Mulih, Poszel aposztolszki, Zagreb 1742, str. 574 id. pogosto: Zdrava Maria. Vrignanin, Razgovori Petra Vanni. U Rici 1831, str. 323: Zdrava Marie. Skarić, Sveto pismo. Slog deveti. U Beču 1860, str. 362: zdrava, puna milosti. — Vže to bi bilo mislim citatov dovolj. Vender ne bodimo površni! S Tersata, kjer je hervaško slovstvo bolje zastopano, kaker pri nas, sem prejel citate iz 8 raznih evangelijskih knjig, od 1651 do 1824 v raznih krajih tiskanih, iz dvehuh raznih ritualjev, trijuh raznih katehizmov od 1809 do 1826, ki imajo vsi: »Zdrava« ali »zdrava budi«. Dva razna glagoliška misalja imata v evangeliju: »Zdrava milosti plna«, v offertoriju: »Zdrava Marie«. Berčičeva Chrestomathia linguae veteroslovenicae ima iz glagoliškega misalja od leta 1563 v dotičnem evangeliju tudi: Zdrava milosti plna. — To je 20 raznih knjig, ki pišejo »zdrava«, in mej temi je stari liturgični tekst v glagoliških misalih. S tem je dokazano »zdrava« skozi 300 let, od 1562 do 1860. Pa tudi še dandanašnji moli narod v tersaški okolici: »Zdrava Mario«, in najberž ne edino tam. Potemtakem sem resnico terdil, ko sem pisal, da je »Zdrava« v navadi Hervatom in drugim Slovenom. Da Hervatje v novejšem času odstopajo od stare tradicije, mislim, da ni posebne hvale

vredno, da si nočem reči s tem, da »Zdravo Marijo« ni prav; po njihovo mora že tudi prav biti.

V naši slovenščini, kjer se v novejšem času po znani naši čednosti tudi prikazuje »zdravo, gospica!« itd. v molitvi to, mislim, po nobeni ceni ne gre; vsaj za moje uho bi bilo »Zdravo Marija!« blizu tako kaker bi rekel: »Grüss Gott, Marie!« — Ali (rekel bi kdo): »zdravo je edino pravilno tudi za nas Slovence, kajti zdravo je prislov kakor ave« (»ave« je imperativ od »avere«), »zdrava pa je pridavnik feminini in pomeni gesund«. — Res, prav res; ali tudi prislov »zdravo« pomeni »gesund« in jaz ne vem, kako da bi v pozdravu le prislov ta pomen nekako spreminjal, ne pa ravno tako pridevnik. Pozdravljajo se razni narodi različno. Hebrejci, boječi se povsod sovražnika, so pozdravljali, kaker blizu še zdaj arabski beduini, želeč miru: »Šâlôm lâk« (kaker se prevaja »ave« v našem primeru); veseli Gerk je spodbujal k radovanju: *χαίρε*; Rimljanu je bila poglavitna reč zdravje in moč; *salve* pomeni: bodi zdrav! *vale*: bodi močan, bodi zdrav! Ave, dasi po etimologiji nekoliko različnega pomena in bliže gerškemu *χαίρε*, se je vendar rabilo v tem pomenu kaker *salve* in *vale*. Na rimskem cesarskem dvoru je veljalo zjutraj *salve*, zvečer *ave*; sicer pa se je reklo tudi zjutraj *ave*! Marijo pozdravlja katoliška cerkev sè vsemi tremi besedami brez razločka: Ave Maria, Salve regina, vale o valde decora! Pojem pozdravljenja se je razvil sčasoma; zato so vse dotične besede prvotno kaj drugega pomenile. Tudi nemško »grüssen« je pomenilo nekedaj le nagovoriti, bodi si prijazno, ali tudi ne. Ako sme torej pozdravljati latinec z *vale*, *valete*, smemo tudi mi sè zdrav, zdravi! in ker je *vale* to kar *salve* in kar *salve* to tudi *ave*, smemo pač tudi reči: »Zdrava kraljica!« in »Zdrava Marija!«

»Češčena (bodi« ali »si«) pa pomeni nekaj drugega, torej za to mesto ne more biti bolje. In če pomislimo, da smo mej 20 milijoni katoliških Slovencev mi edini, ki molimo »češčena«, vsi drugi »zdrava, zdrava, zdravo«, ali moremo upati, da smo jo mi najboljše zadeli, da so naši stari mej vsemi Slovenci najboljše znali latinsko ali gerško? mi ki imamo celo očenaš iz nemščine prestavljen! »Češčena si Marija« je toliko prav, koliker bi bilo v nemščini »Verehrt bist du Maria!« To prvič ni pozdravljenje, to je naznanilo. Naznanilo je seveda tudi č. *zdrávas*, p. *zdrowaš* in v tem oziru napačno; prav bi bilo le: *zdráva*, *zdrowa*. Tudi pri nas bi bilo nekaj boljše, ako bi izpustili »si«, kar bi bilo prav lahko, ter si mislili zraven »bodi«: Češčena Marija, t. j. češčena bodi Marija! To bi bilo že nekako nadomeščanje pozdrava; pravi pozdrav vendar po moji misli še ne. Den Ausdruck der Verehrung zu genehmigen prosimo ljudi, ki so nam previsoki in več ali menj tuji, tem se tudi molče odkrivamo in vklanjam: doma-

čim, ketere ljubimo, enakim sebi, želimo zdravje in vse, kar vemo najboljšega, te pozdravljamo v pravem pomenu. Nizjim izražen pozdrav je zahvala za skazano česčenje ali pa posebna čast, s katero jih tako rekoč do svoje višave povzdiguje, sebi enakovrstne priznavamo. — Pa porečete, Marija nam je tudi previsoka, da bi jo kar po domače pozdravljali. Na to moram odgovoriti: V naši molitvi pozdravlja Marijo angelj Gabrielj, od Boga poslan »i navučen« (Posel apost. str. 580). Pozdravlja jo torej ko slovesen poslanec božji, v božjem imenu. Ali bi bilo primerniše, ke bi bil Bog po svojem angelju Mariji izrazil česčenje: Česčena bodi, τιμώθητι, honorare, ali podobno? Kedo bi si upal, kaj takega terditi? Bog ji je poslal le pozdravljenje: Χαίρε, ave, zdrava! in to je znamenje povzdignjenja do domačnosti božje; više, čez-se, je sam Bog ni mogel povzdigniti. — Ali kako pa je vender to, da so naši stari zamenili ave s »česčena«? Mogoče, da zato, ker so Nemci takrat še lat. besedico neprestavljeno rabili in našim njen pomen ni bil popolnoma jasen, zlasti ker so mislili na kristijana, ki časti mater božjo z molitvijo, ne na angelja, ki je prišel k Mariji od Boga poslan, ali pa ker so pri besedi zdrava le prvotni pomen imeli v glavi in se jim ni zdelo primerno Mariji voščiti zdravja, ker so vedeli, da se ji ni več bati bolezní. To bi vtegnilo tudi še dandanašnji ovirati pravo prestavo. Ali menda bi se ta ovira brez posebne težave premagala, ke bi se skerbelo za potrebno pojasnilo v kerščanskem nauku, kaker stoji n. pr. že v Poslu apost. str. 576:

Kaj znamenuje ova reč: Zdrava?

1. Znamenuje jedno serdčeno ter ljubljeno poželenje: da budi živa, srečna i vsega dobra puna!

2. Znamenuje jedno veselo radovanje nad tulikum srečum Marie, kakti da bi rekel: radujem se, dasi tak srečna, blažena, milošče puna, i da si Mati božja zebrána.

Kar se tiče staroslovenske prestave »raduj se«, ji ne morem pri-terditi kar naravnost. Sè spominom na »Regina coeli laetare« se taka prestava ne da opravičiti, ker je ta cerkvena pesem dosti pozneje nastala in z angeljevim pozdravljenjem ni v nobeni zvezi. Χαίρε pomeni prvotno res raduj se, laetare, ali pomeni potem tudi ave, in da je v našem primeru tako umeti, to nam poterjuje ravno latinska prestava, ki je brez dvojbe iz tistih časov, ko je še on sam in so tudi apostolji lahko povedali, v katerem pomeni, da je sveti Luka v angeljevem pozdravljenju zapisal besedo χαίρε; angelj namreč pač ni govoril po gerško, temuč v Marijinem domačem jeziku. Sicer pa more biti raduj se v stari slovenščini ravno tako prav, kaker v gerščini χαίρε, ako so se stari Slovenci z onima besedama pozdravljali, kaker Gerki s to;

za nas pa taka prestava ne bi veljala, ker se ne pozdravljamo z raduj se!

»Vsakemu človeku se sicer more reči: bodi Gospod s teboj, vsaki ženi: bodi blagoslovljena itd.«

Res je to! Ali angelj Gabrielj od Boga poslan je tako rekel edino Mariji. Ako bi mi sami od sebe in v svojem imenu tako govorili, potem bi mogel morebiti koliker toliko opravičen biti strah, da naša razlaga čast Matere božje krati; ali mi le angeljeve besede ponavljamo in angelj teh besed tudi ni govoril v svojem imenu, temuč ko poslanec božji v imenu njega, ki ga je poslal. Ako je torej angelj pozdravil Marijo: »Gospod (bodi) s teboj!« veljajo te besede toliko, kaker bi ji bil rekel Bog sam: »Jaz naj bom s teboj!« Angeljev pozdrav je ko pozdrav želja, ali ni prazna želja, ker je želja vsega-mogočnega Boga, ki ne more neizpeljana ostati. Ako se Mariji ta želja izrekuje, jo to v resnici bolj povzdiguje, kaker bi jo le naznanilo: »Gospod je s teboj«. Bog želi biti z njo, torej ne brez njenega privoljenja in zato tudi ne brez njenega zasluženja.

Ali rekel bo kdo: »Gospod (je) s teboj, tako tolmačiti ni nič ne- navadnega; te besede je angelj govoril Gedeonu in se morajo tako umeti, ker jih je Gedeon tako umel: — si Dominus nobiscum est. — (Jud. 6, 12. 13.)«

Jaz mislim, ker jih je Gedeon tako umel, ni da bi se morale tako umeti. Gedeon jih je lahko napak umel, ali morebiti celo nalašč napak obernil. V resnici naše slovensko Sveto Pismo tiste besede (אֲנִי וְיְהוָה) prestavlja: »Gospod (bodi) s teboj«, in že Cornelius a Lapide dopolnjuje: »Dominus tecum (sit) virorum fortissime«. Da je tako prav poterjuje dalje vrsta 16: »In Gospod mu je rekel: Jaz bom s teboj.«

»Blagoslovljena (bodi) ti mej ženami« — to so tudi angeljeve besede, torej božja želja, ki se ima gotovo izpolniti v prihodnosti; naša se namreč na to, kar Marija sama napoveduje z: »Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes«. Ako bi vzeli besede »benedicta tu in mulieribus« v pomenu: »Bog te je blagoslovil mej ženami«, to nasproti besedam »Gospod je s teboj« ne bi bilo blizu nič novega. Zlasti pa moramo misliti na to, da beseda »benedicta« tu ne more stati v drugem pomenu kaker v naslednjem Elizabetinem pristavku: »et benedictus fructus ventris tui«, kjer je, mislim, zadosti očitno, da se ne more umeti v pomenu: »Bog je blagoslovil sad tvojega telesa«; saj je sad njenega telesa Bog sam. Elizabeta, ali ker govori po nji sveti Duh, Bog sam pozdravlja Marijo sè željo, voščilom, voljo, ki se ima gotovo izpolniti, da naj hvalijo (angelji in verni) Boga ko sad njenega telesa. Bog hoče torej, da bodi Marija hvaljena mej vsemi ženami in sam Bog bodi hvaljen ko njen sin, gotovo za njo čast, ki

presega časti vseh angeljev in svetnikov. Jaz torej nikaker ne vidim, kje bi ta razlaga manjšala čast M. B.; berž bi vtegnila taka biti z nasprotno.

Mariji sami so tiste angeljeve besede, ἀσπασμός, salutatio, pozdravljenje, ne annuntiatio, naznanjenje. Pozdravljenje ko tako pa je vedno želja, voščilo, in se torej izraža z velevnikom, ki se pa dostikrat izpušča: zdravi! za »zdravi bodite!« ali »zdravi ostanite!« »leško noč!« za »leško noč vam Bog daj!« itd. V hebrejščini se v 3. os. izpušča tudi: »Barukh Jehova, hvaljen (bodi) Gospod! ps. 144«. Jaz mislim, da velja to, kaker pri nas, tudi v 2. osebi; vsaj v slovnici, ki sem jo pregledal, nisem našel nasprotnega nauka. Ako kdo poreče: »εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, to je hebrajizem, v velevniku 2. osebe se pa ne pristavlja osebni zaimek σύ (att), temuč leh aji (bodi).« — Oglejmo si, Gen. 3, 14, kjer je Bog kačo preklel z besedami: »ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων (הַחַיָּוָיָה הַכֹּלֵל הַבְּרִיָּה) in v 3. osebi, versta 17: »ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου« (הַאֲרֶזָה הַיְצֵבֶרֶת בְּעֲבוּרְךָ) maledicta terra in opere tuo. Mesti ste si tako podobni, da se po moji misli ne daste različno dopolnjevati. Na drugem mestu ima Allioli: »so sei die Erde verflucht in deinem Werke« in naše slovensko Sveto Pismo: »bodi prekleta zemlja v tvojem delu«. Jaz mislim, da bi torej po pravici smelo stati tudi na prvem: »bodi prekleta ti (kača) mej vsemi živalimi«. V resnici pa ima naše Sv. P.: »Ker si to storila, si prekleta« itd., Allioli: »Weil du dies gethan, bist du verflucht« itd. V vulgati stoji: »Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia«. Tu se je vzela za indicativus; ali kedo dokaže, da ni imperativus praesentis? Pa ke bi bil tudi gotovo indikativ, to vender ne bi pomenilo nič drugega kaker voljo božjo, torej božji b o d i, zveršen v tistem hipu. Sicer res hočejo neketeri, da tu ni izrečeno novo prekletstvo nad hudičem, temuč prejšnje ponovljeno, ali »quia fecisti hoc«, zato ni bil preklet, preden je storil. V vulgati je torej pristavljen tu es, ker je prekletstvo, ko je bilo izrečeno, ob enem nastopilo; v angeljevem pozdravu pa tudi latinščina nima te besedice, ker je imelo češčenje Marijino vsaj na tem svetu še le ščasoma priti: beatam me dicent omnes generationes!

Sicer pa, dasi nisem od nikoder prepisal svoje razlage, moram zdaj vender zaterditi, da ni ravno tako čisto nova. Sv. Sofron, jeruzalemski patrijarh, umeva besede »Dominus tecum« o včlovečenju Božjem (Sermo in annunciationem sanctissimae Deiparae, cf. Hurter, Ss. Patrum opusc. XXXIV. pg. 261) in meni se zdi, da po pravici, ker bi drugače te besede nasproti prejšnjim: »gratia plena« nič novega ne pomenile. Ako pa gre »Dominus tecum« na včlovečenje Božje, potem angelj ni mogel reči: »Dominus est tecum«, ker ji to še le v nasled-

njem in sicer s futuro napoveduje: »ecce concipies« itd. — Da je »benedicta tu in mulieribus« razumeti o hvali in čiščenju, ki ji ima priti od človeštva, to je tudi že stara misel, misel sv. Janeza Damascena (Hom. V. Hurter l. c. pag. 97). Da si je treba v izraz te misli v voščilu dostavljati velevnik, je očitno.

Priznavam pa rad, da se je indikativ v raznih prestavah že davno dostavljal in da se navadno pobožni razlagavci ne derže strogo tega, kar morajo, kaker jaz mislim, besede po kontekstu prvotno pomeniti. Namen je dober; ali tautologija, ki bi bila po taki razlagi v angeljevem pozdravljenju, dosti bolj zmanjšuje ko povečuje čiščenje. Moja razlaga pa daje vsaki besedi svoj pomen in kaže po versti blizu vse prednosti Marijine. Angelj (ali po njem Bog) pozdravlja (kolika čast!) Marijo, in pozdravlja jo ko milosti polno, ali pred vsemi stvarmi Bogu prijetno storjeno, torej 1. brez madeža izvirnega greha spočeto; ki hoče biti Gospod ž njo na poseben način t. j. po svojem včlovečenju sklenjen, ki ima torej 2. biti mati Božja; katero imajo za to 3. mej vsemi ženami blagoslovljati vsi rodovi, t. j. častiti in ljubiti ko mater svojega Boga in kraljico nebeško (cultus hyperduliae); po Elizabetinem dostavku pa imajo 4. Boga samega blagoslovljati t. j. častiti in hvaliti ko sad njenega telesa, deviškega po spočetju in povečičanega berž po smerti. — Ali je torej res moja razlaga »čast M. B. manjšajoča«, ali res »vzame temu pozdravu vse počiščenje?« Upam, da ste se vže prepričali, da to ni res. Res je, da nobena druga razlaga ne more biti časti M. B. vgodniša in težko ketera druga prestava boljša od nasvetovane, katero torej vnovič priporočamo oblastim, ki imajo odločevati.

2. Benedicta — žegnana — blažena — blagoslovljena.

Nekateri molijo »žegnana si med ženami«, drugi »blažena«, spet drugi »blagoslovljena«, in spet nekateri »blagovita«, in spet nekateri »posvečena«. Pri nas še večinoma molijo »žegnana«, zlasti ker se nad besedico »blažena« ljudstvo spotikuje.« Mnogim duhovnikom, bi bilo morda vstreženo, ako bi povedal, kaj bi bilo najboljše.

»Benedicta tu in mulieribus«, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, »žegnana si mej ženami!« Nemško »segnen«, kar je dalo pri nas »žegnati«, je iz latinskega »signare« in pomeni torej najprej »facere signum crucis« (žehnati se« pomeni na Goriškem še zdaj »pokrižati se«), dalje »einen Segen sprechen«, »benedicere«, naposled »Gedeihen geben«, »Glück verleihen«. V poslednjem pomenu bi bila nemška beseda »segnen« na tem mestu opravičena, ako bi mogli tudi gerška in latinska imeti ta pomen. Ali v latinščini in gerščini gre pri tem le za govorjenje, s katerim se ali pomoč božja kliče na koga, ali pa se mu le

časť in hvala daje. Tukaj se meni zdi primeren samo drugi pomen, prav kaker v začetku Zaharijeve pesmi: »Benedictus Dominus Deus Israel«, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ — torej: »Hvaljena ti mej ženami«. Potemtakem je novo »blažena«, »blagovita« ali »posvečena si« prav tako napačno kaker staro »žegnana si«. »Blažen« je »beatus«, μακάριος, torej v našem primeru že zato ne more veljati; pa ljudje se nad to besedo tudi spotikujejo. In po pravici, ker jo rabijo (po nekod — op. ur.) sami le nevoljno ironično v pomenu »nesrečen«, »neroden« »Blagovit« je nov fabrikat, ki bi menda po pravici pomenil tega, ki ima dosti blaga, torej »bogat«: die adjectiva (auf -itü) bezeichnen den mit dem gegenstande des thema begabten. (Mikl.) — »Posvečen« je »sanctificatus, consecratus«, kar je več ko »benedictus«. Za poslednje ima staroslovenščina »blagosloven«: »blagoslovena ty vü ženahü«. Sicer je brez dvojbe »blagosloviti« nenarodna, po gerškem εὐλογεῖν (ne menda po lat. benedicere, kaker terdi Mikl.) skovana beseda; ali dandanašnji je pri nas, kaker v večini drugih Slovenov, za pomen »benedicere« sploh sprejeta, in tako prav za prav že nimamo več pravice »benedictus« kako drugači predstavljati, kaker »blagoslovljen«, »benedicta tu in mulieribus« torej: »blagoslovljena ti mej ženami«. In zraven si je misliti: »bó'di! — ne »si«, ker je to še vse pozdravljenje, voščilo. Ako pomeni, kaker smo rekli, »blagoslovlj'e'na« to kar »hvaljena«, »slavljena«, si tudi že zato ne moremo misliti zraven »si«, ker ima ta hvala in slava še le priti. To poterjuje tudi Elizabetin dostavek »et benedictus fructus ventris tui«, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου; stsl. »i blagosloven plodü črěva tvojego«, po naše: »in blagoslovljen (to je: hvaljen — bodi) sad tvojega telesa«. Ali »ventris«? No! Tu moramo pač na vsak način ostati pri starem: »telesa«.

Po moji misli bi se imelo torej tako-le moliti: »Zdra'va Mari'ja! mi'losti pol'na, Gospó'd s tábó', blagoslovlj'e'na ti' mej žena'mi in blagoslovlj'e'n sad tvoj'ga telé'sa itd.

3. Nov katekizem.

Da bi se bilo mislilo z novim katehizmom predpisati blažen za benedictus, to ni rečeno; pa seveda tudi le odobriti se ž njim ni mogla taka prestava, ker se odobriti sploh ne da; le terpi se, kaker se terpi tudi staro češčena na mestu zdrava, pozdravljena za ave. Zakaj se terpi? Zato, ker spremembe v takih rečeh ljudi več ali manj motijo in begajo. Prav zato pa jaz jako obžalujem, da se zdaj s tako silo vriva blažena, blažen, kar se bo vendar moralo gotovo prej ali pozneje nadomestiti z blagoslovljena, blagoslovljen. Blažen ni to, kar blagoslovljen, kaker μακάριος, beatus ni to kar εὐλο-

γημένος ali εὐλογητός, benedictus. In sveti Luka je vže vedel, zakaj v angeljevem (I. 28) in Elizabetinem (I. 52) pozdravljenju ni pisal μακαρία, μακάριος, beata, beatus, temuč εὐλογημένη, εὐλογημένος, benedicta, benedictus; dobro je vedel tudi, zakaj je še le potem v v. 45. pripisal Elizabeti besede μακαρία ἡ πιστεύουσα, beata, quae credidisti, blažena, ki si verovala. Εὐλογημένος, benedictus pomeni v gori navedenih versticah to, kar v v. 68: Εὐλογητός »Benedictus Dominus Deus Israel«, kjer se vendar po nobeni ceni ne more in ne sme prevajati: »Blažen Gospod Bog Israeljev, ker je obiskal in storil odrešenje svojemu ljudstvu.« Tudi sv. Cirilj in Metodij sta vedela menda, zakaj sta pisala za benedictus blagosloven, blažen pa za beatus. Pervi, kar je meni znano, je rabil blážena, blážen za benedicta, benedictus v svojem Novem Zákonu prekmurski protestant Štefan Küzmič, kar je jako spomina vredno¹. Kaker pa sem besede angeljevega pozdravljenja jaz priporočal, tako stoje v starih glagoliških misaljih, so torej cerkveno popolnoma poterjene. Tudi v postnem listu lavantinskem l. 1896 se je bralo blagoslovljena, blagoslovljen, ne blažena, blažen. Da se je po vsem tem poslednje moglo vtihotapiti v novi katekizem, to mi je v resnici popolnoma nerazumljivo.

II.

Ali se pa ne bo ljudstvo begalo s tem popravljanjem in spremenjanjem, češ, dozdej smo vsi skupaj krivo molili?

Po naših mislih ta bojazen ni utemeljena, samo treba je modro in previdno ravnati. Bilo bi skrajno netaktno in nespametno, ko bi kak »gorečnež«² začel na prižnici in v šoli bombe metati na dosedanji način moljenja. Stvar se bo dala mirno in brez zgledevanja sčasoma vpeljati, ako se ne bo delalo s tem preveč hrušča in trušča. Ljudje itak tudi sedaj doma po svoje molijo in jih prav nič ne moti, če v cerkvi in v šoli drugače slišijo.

Že l. 1881 se je v lavantinski škofiji na neki dek. konferenci stavil predlog: »Es möchte durch eine Verordnung bestimmt werden, ob man im Ave Maria beten soll: gnade oder milosti polna, — žegnana oder blažena med ženami.«

¹ Pri rokah sta nam dve novejši prekmurski knjižici. V prvi, »Szvėti angel csuvar ali vodnik v nebesza«, drugi natis (brez letnice); (pisatelj je g. Jožef Borovnjak, župnik v Cankovi) beremo na str. 50: Kak sze moli angelszko pozdrávejnye? Etak: Zdravo Maria! miloscse puna, Goszpod je sz-tebom, ti szi blazsena med zsenami i blazsen je szád tejla tvojega itd. V drugi »Mala biblia z- kejpami ali zgodba zvelicsanya za málo decsiczo« (Szombathely 1898) na str. 39 pa: Zdrava bojdi, miloscse puna! Goszpon je z- tebom. Blagoszlovljena szi ti med zsenami . . .

Kn. šk. ordinarijat je na to prav previdno in modro odgovoril; njegov odgovor nam daje praktičen migljaj, kako naj sedaj ravnamo. »Das Ordinariat erachtet es nicht an der Zeit und auch nicht für nothwendig, hierin im Verordnungswege einzugreifen. Nicht an der Zeit. Jede Cultursprache hat ihre Gährungsprocesse, als deren natürliches Ergebnis sich erst ein bestimmter Sprachgebrauch festsetzt, und es scheint, dass die slovenische Sprache diesen Process noch nicht abgeschlossen hat. — Nicht für nothwendig. Die Leute sind dermalen an die alte und neue Formel schon so gewöhnt, dass es ihnen nicht mehr auffällt, wenn z. B. der alte Pfarrer beim Frühgottesdienste žegnana med ženami und der junge Kaplan beim Spätgottesdienste blažena med ženami betet, — Lassen wir daher den Sprachprocess sich natürlich vollziehen. Soviel kann allerdings bemerkt werden, dass in der Lithurgie ein übertriebener Sprach-Purismus nicht am Platze ist. Bestimmte Ausdrücke werden durch einen hundertjährigen frommen Gebrauch ehrwürdig, sprachlich eingebürgert und gleichsam unersetzlich . . .«¹.

Mislimo, da je sedaj čez 23 let že čas, da se uvedejo potrebne spremembe, ki se nikakor ne morejo imenovati pretiran purizem, ker izraza »češčena« in »blažena« sta se ljudstvu vrinila, sta nepravilna, se je v tem času, ko sta se rabila, zoper nju ugovarjalo. Če se je že pri napravi novega slovenskega katekizma ugodna prilika zamudila, naj se vsaj zdaj porabi v novem opravilu. Ta molitvica se ne moli iz knjige, ampak na pamet, zatorej se lahko nastopi ona pot, kakor jo omenja odgovor lavant. ordinarijata: starejši duhovniki bodo molili, kakor so že vajeni — stara navada železna srajca — mlajši, zlasti novinci naj pa začnejo moliti po novem besedilu. Marsikje bodo ljudje veseli, ko bodo zopet slišali »Zdrava Marija«, ker že itak pravijo, da Zdrava-Marijo zvoni. Prihodnji zarod bo pa že navajen na novo besedilo.

Naši poljudni nabožni listi lahko razložijo ljudem, zakaj je boljše po novem moliti, ni pa treba obsojati dosedanje oblike, češ, to nič ne velja. Ravno s tem bi se vzbudila pozornost in morda — upor ali vsaj spodtikanje. Ni treba praviti: zanaprej bomo tako-le molili, ker do zdaj nismo prav molili, marveč dejanski naj se kar začne tako. Naj bi se ta sprememba izvršila v Marijinem jubilejskem letu k njeni večji časti.

¹ XXXIV. Schluss-Protokoll str. 15—16.

II.

Praktično bogoslovje.

A. Pastirstvo.

Kaj določa avstrijski kazenski zakon glede motenja vere? Duhovnik naj skuša sicer po zmožnosti z vsemi v miru živeti in naj ta namen potrpi kako zopernost, vendar pa mora kot zastopnik sv. cerkve storiti svojo dolžnost, kadar je treba. Ne vjemalo bi se s stanom in službo njegovo in zelo bi grešil zoper svojo vest, ko bi molčal in ne imel srčnosti storiti svoje dolžnosti, če kdo predrzno sega v čisto cerkvene zadeve ali sv. cerkvi krati priznane pravice. — Za odpravo velikega pohujšanja pač sme dušni pastir klicati na pomoč svetno oblast, vendar se naj to zgodi le v izrednih slučajih po reku: *Ecclesia multa videt, quae non probat, et flet*. Vnanja sila je redkokdaj mila. Posebno v slučajih motenja vere se da marsikateri duhovnik v svoji preveliki gorečnosti ali pa tudi v prvi razburjenosti zapeljati, da ima kako reč za motenje vere, ki po postavi ni motenje vere, zlasti če ne pozna tozadevnih posvetnih določb.

V ta namen hočemo pogledati, kaj določa avstrijski kazenski zakon glede motenja vere.

Kazenski zakon z dne 27. maja 1852 določa:

A.

O hudodelstvu (*Verbrechen*) motenja vere: § 122: Hudodelstvo verskega motenja zakrivi:

- a) kdor z besedo, z dejanjem, v tiskanih delih ali v razširjenih spisih preklinja Boga;
- b) kdor moti v državi obstoječe bogočastje ali s sramotilnim ravnanjem z orodjem za bogoslužje odločenim, ali sicer z dejanji, besedami, tiskanimi deli ali z razširjenimi spisi javno zaničuje vero.

§ 123. Če se je radi motenja vere dalo javno pohujšanje, ali se je kdo zapeljal, ali je bila občna nevarnost s početjem združena; naj se ta zločin kaznuje s težko ječo od 1—5 let, pri veliki zlobnosti ali nevarnosti pa tudi do 10 let.

§ 124. Ako se ne izpolni nobena v predstojčem § omenjenih okoliščin, se naj motenje vere kaznuje z ječo od 6 mesecev do 1 leta.

B.

Pregrešek (*Vergehen*): razžalitev postavno pripoznane cerkve ali verske družbe.

§ 303. Kdor skuša javno ali pred večimi ljudmi ali v tiskanih delih, razširjenih podobah ali spisih zasramovati ali poniževati nauke, navade ali naprave v državi postavno pripoznane cerkve ali verske družbe, ali razžali njihovega verskega služnika pri izvrševanju bogoslužnih opravil, ali se med javno službo božjo tako nedostojno vede, da je drugim v pohujšanje, zakrivi se pregreška, če dejanje ni hudodelstvo motenja vere (§ 122) in se naj kaznuje s strogim zaporom od 1—6 mesecev.

C.

Razsodbe najvišjega državnega sodišča:

1. Pri uporabi § 122 kazenskega zakona se ne ozira niti na vero priče preklinjevanja, niti na veroizpovedbo preklinjevalca. (Odločba z dne 2. okt. 1875, št. 5317).

2. »Slab namen« ima oni, ki nalašč govori nizkotno o najvišjem bitju. Tudi če se bogokletstvo ne da objektivno dokazati, lahko sodnija obtoženca obsodi, ako je očitvidno, da je imel kak slab namen (19. junija 1880, št. 5745). Obsoditi je pa tudi tak, ki se nespodobno vede, četudi ni imel namena koga razžaliti in čeravno se nihče ni pohujšal (11. junija 1880, št. 4033).

3. Bogokletstva po § 122 lit. a je kriv tudi, kdor o Jezusu Kristusu zaničevalno govori (15. maja 1874, št. 3613, in 16. nov. 1875, št. 12014).

4. Kdor sv. hostijo na surov način grdi, moti vero, če se to zgodi v kraju, kjer se nahajajo večinoma katoličani (11. dec. 1880, št. 11178).

5. Besedica »pri« (izvrševanju bogoslužnih opravil) ima širši pomen in se razteza tudi na čas neposredno pred in po bogoslužnem opravilu. Postava varuje duhovnika, dokler se nahaja na mestu bogoslužnega opravila, dokler nastopa z znaki rituelne službe (21. aprila 1879, št. 1358). Tako je nekdo izustil žaljive besede, ko je bil duhovnik, oblečen s korokom in štolo, s križem v roki in z ministrantom, ki sta nesla kadilo in blagoslovljeno vodo, na poti h kropljenju. Kas. dvor ga je obsodil 14. julija 1896, št. 8064. (L. Q. 1897, 231.)

6. Pod bogoslužnimi opravili ni umeti samo sv. zakramentov, ampak vsako dejanje in vsako napravo, ki ima po liturgičnih pravilih namen spodbujati vernike, pomnoževati zaupanje v Boga, pripomagati k češčenju božjemu itd. Sem spadajo tudi krščanski nauki. (15. maja 1883, št. 3272.)

7. Katoliški pogreb je smatrati za javen verski čin, ki se deloma konča z navadnimi molitvami pri grobu. Celo bogoslužno duhovnikovo opravilo pa se konča, kadar v cerkvi ali na pokopališču, ali v pokopališčni kapeli odloži cerkvena oblačila (4. apr. 1879, št. 1341).

Franca M. je dunajsko deželno sodišče obsodilo po § 303, ker je pri pogrebu svojega očeta glasno zmerjal svojega brata. Zoper to je vložil rekurz, v katerem je trdil, da obstoji cerkveni akt v blagoslovu mrliča, ne pa v konduktu kot takem. C. kr. kasacijski dvor pa je to pritožbo zavrnil z odlokom z dne 15. okt. 1886, št. 8980 z motivacijo, da ima kondukt, katerega se vdeleži duhovnik izvršujoč svojo službo, značaj verskega dejanja, kakor je to razvidno iz določb rimskega Rituala de exequiis. Franc M. je tedaj smatrati krivim, ker se je pri javnem verskem aktu pohujšljivo vedel. (L. Q. 1887, Dannerbauer 830.)

8. K § 303 spadajo tudi odmori med posameznimi deli bogoslužja, n. pr.: čas med krščanskim naukom in večernicami. Ko se je duhovnik po končanem krščanskem nauku podal v zakristijo, se je nek surovež v cerkvi grdo obnašal. Bil je obsojen in c. kr. najvišje sodišče je to obsodbo potrdilo (16. julija 1886, št. 4568) rekoč: Popoldanska služba božja trpi od začetka kršč. nauka do konca zadnjega blagoslova, četudi se med kršč. naukom in večernicami niti ne moli, niti ne poje in čeravno se duhovnik po kršč. nauku poda v zakristijo (da vzame vesperale, knjigo, ključ od tabernakla itd.), ker je ta odmor nekak potreben prehod med kršč. naukom in večernicami, in ker verniki med tem časom cerkve ne zapustijo.

9. Tudi če bi se duhovnik v pridigi spozabil ter začel govoriti o zasebnih zadevah katerega izmed poslušalcev, ga ta ne sme prekiniti ali motiti. (7. apr. 1883, št. 15.189, Dannerbauer 829.)

10. Klobuk na glavi ob priliki telovske procesije. Deželna sodnija na Dunaju obsodila je dne 7. sept. 1881, št. 32.297 Emanuela L. radi prestopka po § 303. Pritožil se je zoper to rzsodbo tako-le: Če bi bil kot jud vzel klobuk z glave, vdeležil bi se bil cerkvenega akta, h kateremu ga pa po točki 14. državnih postav z dne 25. dec. 1867 nihče ne more siliti. Držal se je torej le svoje pravice in ne more zato, če se je kdo nad tem pohujšal.

Toda: a) Če kdo kakemu bogoslužnemu dejanju skaže svoje spoštovanje s tem, da se odkrije, s tem še nikakor ni rečeno, da se je dotičnega dejanja vdeležil, ker ta dva izraza nista ekvivalentna.

b) Dokazalo se je, da se je nalašč postavil s klobukom na glavi med vernike, ki so bili razoglavi.

c) Obdržal je klobuk na glavi, čeravno so ga opomnili, naj se odkrije.

d) Ko so mu klobuk zbili z glave, se je ostentativno zopet pokrtil.

e) Tudi policaja ni slušal, ko ga je opozoril na to, da se ne obnaša dostojno in ko je zahteval od njega, da sname ali klobuk z glave ali da se odstrani.

Vsi so se torej lahko nad tem spodtikali in so se tudi v resnici pohujšali. (L. Q. 1882, 617.)

11. Zasramovanje križa (posebno blagoslovljenega) je kažnjivo po § 303. Tako je odločil kasacijski dvor z dne 19. okt. 1883, št. 7006, to pa zato, ker nas križ spominja najvažnejše krščanske resnice, da je Jezus Kristus odrešil človeški rod s svojo smrtjo na križu. Kdor tedaj zaničuje križ, zasramuje sv. cerkev. (L. Q. 1884, 490.)

12. Zakristija je svet kraj. V njej se shranjujejo paramenti in svete posode, v njej se duhovnik obleče, v njej se dostikrat spoveduje, krščuje itd. Zato zakristija ni indiferenten kraj, ampak potreben del cerkve, v katerem se večinoma vsako bogoslužno dejanje začne in konča. Po predpisih sv. cerkve mora vsaka hiša božja imeti svojo zakristijo in ta mora biti vsaj benedicirana. Po § 174, II. lit. c. kazenskega zakonika se torej ne sme onečastiti ali oskruniti. (Ces. kr. kasacijski dvor 28. marca 1877, št. 13.853; L. Q. 1889 st. 735.)

13. Kdor vkrade kako reč, ki se rabi pri bogoslužju, n. pr.: kelih, monštranco itd., zagreši tatvino, ne pa onečaščenja, če sta namreč kelih in monštranca prazna. Kaj drugega bi seveda bilo, če bi kdo vzel monštranco iz tabernaklja in bi bilo v monštranci sv. R. T. (§ 175, 1. a drž. temeljnih postav. C. kr. najvišji dvor na Dunaju 21. dec. 1888, št. 12.275; L. Q. 1890 stran 204.)

14. Slovesen sprejem škofa pri kanoničnih vizitacijah spada med bogoslužna dejanja, ker je ceremonija, ki je v katoliški liturgiji za ta slučaj predpisana. Vizitacija obsega v sebi vse, kar spada k potestas ordinis in iurisdictionis. Tej poslednji je prištevati slovesen sprejem. — Več gospodov je pri vizitaciji spljetskega škofa v nekem kraju raztrosilo lističe, naperjene proti škofu. Obsojeni so bili od okrožne sodnije po § 303. drž. tem. postav. in kasacijski dvor je to obsodbo potrdil. (20. apr. 1894, št. 1341; L. Q. 1895, 235.)

Tudi slovesen sprejem novega župnika, združen s procesijo in skupnimi molitvami, je bogoslužben akt in sicer tudi takrat, če se vrši kanonično vmeščenje (installatio, institutio corporalis) šele pozneje. (Kasac. dvor 17. sept. 1898, št. 9368; L. Q. 1900, 728.)

15. Spoved (previdenje bolnika) je verski čin. Če kdo sreča duhovnika s sv. popotnico, se mora spodobno vesti, če tudi ni katoličan. To zahteva spodobnost pa tudi spoštovanje, katero veže vsakogar do tega verskega djanja. Kdor bi se iz kljubosti ne hotel ali odkriti ali pa odstraniti, ga zadene kazen po § 303, III. (Kasac. dvor. 18. okt. 1895 št. 8261; tako tudi 23. dec. 1881 št. 11.612; 15. okt. 1886, št. 8980; 4. apr. 1879, št. 1341 in dr. L. Q. 1897, 226.)

16. Kako se morajo vesti osebe vojaškega stanu, če srečajo duhovnika z Najsvetejšim? Posamezni katoliški vojak mora poklekniti in

se odkriti, nekatoliški pa se naj ali spoštljivo vede ali odštrani. Vojaki v vrsti morajo na povelje prezentirati (Exercier Reglement, § 11, št. 126). Četovodja ima dolžnost dati dotično povelje. (Ex. Regl. § 28, št. 431 in § 43, št. 587.) Če so na poti, morajo frontirati in prezentirati. Straže prezentirajo s puško, (§ 83, št. 625 in 627), pri oficirskih stražah na dvoru se pripogne tudi zastava (§ 83, št. 628 in 629). Če je stražnik v hišici, stopi iz nje in prezentira, stražam pri jetnišnicah ni treba prezentirati (§ 83, št. 633). Tudi pri pogrebih in drugih ritualnih funkcijah se prezentira (§ 83, št. 407; Lavant. sklepni protokol leta 1880).

17. Zasramovanje cerkvenih obredov v gostilni. V neki gostilni se je ogrnil Janez B. z rjuho, poškopil N—a z omelom (Bartwisch) in posnemal pri tem besede, ki so v navadi pri cerkvenem blagoslavljanju: In nomine patris itd. C. kr. deželno sodišče jih je oprostilo, rekoč, da nista imela slabega namena in da sta storila to le v šali. C. kr. najvišji sodni dvor na Dunaju pa ju je obsodil 27. okt. 1893, št. 10.740, ter navedel zato sledeče vzroke: posito, da sta hotela s tem samo družbo v gostilni zabavati, vendar sta si izvolila v to sredstvo, ki je smatrati za smešenje in razžaljenje katoliških cerkvenih obredov in kažnjiva sta ravno zato, ker sta si izvolila to postavno nedovoljeno sredstvo. Če se djanje teh dveh obtožencev objektivno presodi, je žalilo katoliški verski čut. Kaj sta s tem nameravala, za to se ne gre. Subjektivno sta lahko spoznala, da se ne spodobi kaj takega početi, in vendar sta to storila. (L. Q. 1895, 506.)

18. Kdor poškoduje grobove, izpiplje ali potruplje nagrobne križe, ni kaznovati le radi poškodovanja tujega imetja, ampak tudi radi motenja vere po § 303, 304 in 305. (Kas. dvor 6. nov. 1880; L. Q. 1881, 663.)

* * *

Tu smo našteali §§ glede motenja vere in tudi nekaj slučajev, s katerimi so se že pečale posamezne sodnije in tudi najv. kas. dvor.

V sedanjem razburkanem času ko kazalo sodnijsko postopati le takrat, če se kdo proti tem §§ pregreši iz posebne zlobnosti ali pa če je nastalo vsled tega posebno veliko pohujšanje.

V obče naj se duhovnik drži sledečih pravil:

a) Nikdar naj se ne loti take tožbe tje v en dan ali v prvem ognju. Če se je kdo v tem pregrešil prvokrat, bi bilo menda modro in dobro, da se osebno obrne do dotičnika, ga uljudno prosi, opominja in svari.

b) Pretuhta naj, ali je od tožbe (tudi če jo dobi) pričakovati kega sadu.

c) Gleda naj na to, da ima zanesljive priče, ki pred sodnijo lahko pod prisego izpovejo.

d) Premisli naj, ali je slučaj analogen, s katerim izmed tu naštetih, da se lahko nanj opira. O tem ali je slučaj sličen ali ne, odločuje sodnija.

e) Prevdariti je, kakšen je sodnik, ali bo potegnil ž njim ali z zatožencem, ker neki rek pravi: plus prodest favor iudicis, quam textus clarus codicis.

Anton Stergar.

Oviralni zakonski zadržek. a) Henrik se je veljavno zaročil z Matildo, a vzel je pozneje v zakon njeno sestro Emo. Kakšno veljavo in kake posledice ima ta zakon?

Ta zakon je neveljaven radi zadržka publicae honestatis. Henrik je dolžan Emo takoj zapustiti, če ne dobi spregleda, da sme ostati z Emo v zakonu. Zavezan je tudi vzeti Matildo za ženo, ker iz neveljavnega zakona (če ni matrimonium consummatum) zaroka ohrani svojo prvotno veljavo. Če je pa zakon z Emo dopolnjen (matrimonium consummatum), tedaj Henrik ne more brez spregleda vzeti v zakon ne Matilde in ne Eme. Matilde ne more vzeti propter impedimentum affinitatis, Eme pa ne propter impedimentum publicae honestatis.

—oe—

Nastanek rezervatov. 1. Če je greh zunanje dovršen (peccatum completum). Poskus je le tedaj rezervat, če dotični dekret o omenja, drugače ne.

2. Greh mora biti zunanje storjen (pec. externum).

2. Greh mora biti brezdvomno storjen. (Dubium facti ali iuris izključni rezervat).

4. Greh mora biti smrtni.

5. Redoma zapade rezervatu le tisti, ki izvrši pregrešno pridržano dejanje. Sodelovalci morajo biti v dekretu omenjeni, drugače nimajo rezervata.

6. Dečki morajo biti vsaj 14 let stari, deklice vsaj 12 let (pri naših škofijskih tudi 14 let).

7. Če je manjši greh rezerviran, večji iste vrste radi tega še ni rezervat (a potiori nulla ratio est) n. pr. procuratio abortus — occisio infantis.

Vse te točke si lahko zapomniš z verzi:

Completum, externum, certum, mortale, favores

Auge, restringe odia, a potiori ratio nulla est.

Mas habeat bis septem, femina bis sex

Solvo mandantes, quando non iura reservant.

—oe—

Zaročencem v darilo. Posnemanja vredna je navada nekaterih dušnih pastirjev, da pri poročnem zapisovanju ali poučevanju zaročen-

cema vroče ali: Kratek poduk o sv. zakonu (Zabukovec), ali: Poduk krščanskim starišem (Bleiweis). Na dan poroke pa novoporočenca vpišejo v bratovščino sv. Družine ter jima izročé podobo s predpisano molitvijo. Obojno je lep spomin na poročni dan in opomin na dolžnosti, ki sta jih ta dan prevzela. *A. S—t.*

Nekaj pojasnil glede jubileja¹. Pruski škofje so po kardinalu Koppu predložili rimski penitencijariji naslednja vprašanja glede jubilejskih pobožnosti:

1. Ali se za dobljenje odpustka predpisano obiskovanje cerkve sme opraviti v enem dnevu ali pa v treh različnih dneh.

2. Ali mora škof v onih krajih, kjer ni stolnice, pa je več župnih cerkev, določiti eno izmed teh za obiskovanje, ali pa mora vsak vernik obiskati svojo župno cerkev.

3. Je-li predpisani post strog (*magro stretto*), tako da se ne smejo uživati niti jajca in mleko, ali se smejo.

Sv. penitencijarija je odgovorila dne 23. marca, da se (1.) obiskovanje sme opraviti poljubno v enem samem dnevu ali pa v treh različnih dneh. Vsak vernik mora obiskati svojo župno cerkev (2.) in post (3.) je smatrati za strogi brez ozira na kak privilegij; izvzeti so oni kraji, kjer je težko dobiti jedila strogega posta in kjer je dovoljeno uživanje mleka in jajc, kakor je to pri nas.

Pismena vprašanja pri župn. izpitu meseca majnika 1904 v Mariboru.

Dogmatika: 1. *Mysterii notio eiusque relatio ad revelationem divinam exponatur et eiusdem relativa necessitas sive convenientia demonstratur.* 2. *Praedestinationis divinae existentia eiusque ex parte nostra fallibilitas probetur.* 3. *Communio sanctorum, quid sit et quae bona vivis ex ea manent, declaretur.* 4. Parafraza: *Iac. 1, 21—27.*

Moralika: 1. *Impedimenta voluntarii indicentur et in specie quid sit ignorantia quaeque ipsius momentum quoad imputationem actuum moralium explicetur.* 2. *Quid sit tentatio qua causa efficiens peccati, quinam eius fontes, quaeque scitu necessaria quoad tentationes, explanentur.* 3. *Quomodo committitur sacrilegium reale et quale illud est peccatum?*

Cerkveno pravo: 1. *Quid praecipit et quid prohibet lex dioecisana Lavantina clericis quoad externam vitae honestatem, scilicet quoad: castitatem, temperantiam, ludos et saltationes, negotia saecularia nec non vestimenta et residentiam?* 2. *Poenae ecclesiasticae medicinales (censurae) et vindicativae, quae in iure canonico statuuntur, quibus et quando infliguntur?* 3. *Das Ehehindernis der Blutsverwandschaft ist nach den Bestimmungen des kanonischen Rechtes und des bürgerlichen Gesetzbuches darzulegen und die Skizze eines Dispensgesuches an das hochw. f. b. Ordinariat mit Bezeichnung der nötigen Dokumente, Beilagen und gesetzlichen Erfordernisse für Eheandidaten zu verfassen, bei welchen der Vater der Braut leiblicher Bruder der Mutter des Bräutigams ist, welche somit im zweiten Grade der gleichen Seitenlinie blutsverwandt sind.*

¹ *Civiltà Cattolica* grad. 1294, pg. 477—478.

Pastirna: 1. Cerkveni govor: Le rimsko-katoliška cerkev je apostolska. 2. Kako naj ravna spovednik z nevesto, ki hoče vzeti protestanta zato, ker jo stariši nagovarjajo. 3. Razloži naj se učencem najvišjega razreda ljudske šole, v kaki zvezi je 7. b. zapoved s 5. in 6. zapovedjo in kaj zapoveduje 7. božja zapoved. 4. Katere vzroke ima cerkev, da še danes rabi latinščino kot liturgični jezik.

B. Liturgika.

Commemoratio s. Mariae in suffragiis ut titularis ecclesiae.

Ker se od cerkvenega patrona navadno vzame in suffragiis dotična antifona in oracija njegovega oficija, bi menil, da se za commemoratio B. M. V. tudi vzame antifona in oracija dotične skrivnosti ali titula, ker jih je več. Temu pa ni tako. Tu je dovolj navadna komemoracija: Sancta Maria, succurre etc. »Ubi s. Maria est titularis sub quo-cumque mysterio aut titulo, ut assumptionis, nativitatis etc., eius commemorationem in suffragiis non faciendam esse cum antiphona, versu et oratione propriae festivitatis, sed sufficere communem antiphonam cum versu et oratione inter suffragia positam, aliamque commemorationem non esse faciendam« (S. R. C. 2. apr. 1667, nr. 1354 (2410) ad 2; De Herdt II. n. 368).

Istotako tudi pri cerkvah posvečenih sv. Križu, sv. Jožefu in sv. ap. Petru in Pavlu »non est facienda specialis de iis commemoratio, sed ordinaria sufficit« (De Herdt. ib. n. 370). A. K-č.

Blagoslov z Najsvetejšim med sv. mašo na dan presvetega Rešnjega Telesa. Redka in zanimiva posebnost, katera se nikjer ne nahaja, koder imajo solnograški ali rimski obrednik, je v dunajski škofiji na praznik presv. Rešnjega Telesa. Po gradualu pred evangelijem se namreč da zopet blagoslov s presvetim Rešnjim Telesom. Dotični obrednik ima za to to-le posebno rubriko:

»His tempestive paratis (scilicet de supra enarratis), primum celebratur Missa solemnis coram exposito Sanctissimo, in qua Celebrans, postquam submissa voce legit Sequentiam, facta in medio altaris reverentia, descendit, et Diaconus Sanctissimum de throno deponit super Altari. Imposito dein incenso more solito, et Venerabili incensato, cum Chorus Sequentiam cantans venerit ad stropham: Ecce panis Angelorum, Sacerdos amictus velo humerali iterum adscendit, et ostensorium de manu Diaconi acceptum manibus tenens, stans versus populum, intonat stropham:

Ecce panis Angelorum.

Quam chorus prosequitur.

Post eam intonet sequentem stropham:

In figuris praesignatur.

Qua per chorum absoluta, tertio intonet:

Bone pastor, Panis vere.

Et statim dum chorus cantat reliqua, cum Sanctissimo populo benedicat, nihil dicens. Sacramento dein iterum incensato, et in throno per Diaconum reposito, Celebrans submissa voce recitans Munda cor meum etc. et Evangelium, prosequitur Missam.«

Kako je nastala in na kaj se opira ta navada, mi ni znano. Morda izvira iz protestantovske dobe? Zdi se, da to mnenje potrjujejo besede, ki jih duhovnik glasno poje, obrnjen z monštranco proti ljudstvu.

O. B. Šalamun.

Blazinica ali pult? »In cornu Epistolae cussinus supponendus Missali« (Rub. Miss. gen.). Ali to še ne odloči. Rubricae praescribunt cussinum supponendum missali; communi autem usu in his locis pro illo adhibetur pulpitus vel legile«¹. »Dafür wird bei uns das Pult als praktischer substituiert«². »Als Unterlage für das Messbuch kann ein Kissen, oder auch, was vielen Priestern mehr zusagt und gestattet ist, ein Messpult dienen«³. Sicer pa govori misale samo o eni blazini; da imamo pri nas vseskozi po dve, je razvada, izvirajoča najbrž iz čuta za somernost, pa tudi iz — komoditete. Sicer pa, ko pride enkrat misale na oltar, ni več somernosti ves čas med mašo. Saj bi pa blazine morale biti med dnevom z oltarja odstranjene, da bi oltar kazal, kar je, podobo mize. »Es ist besser, bloss ein Kissen auf den Altar zu legen, damit das Buch auf diesem von einer Seite zur andern getragen werden muss und so dessen Einband mehr geschont wird«⁴. Istotako se varuje knjiga tudi na pultu; posebno se pri takem prenašanju ne bodo odtiskavali umazani prsti ministrantov pri najvažnejšem delu, pri kanonu, kjer je drugače v kratkem vsaka še tako nova knjiga onesnažena, da mašnik vedno le z nekim studom gleda v njo. Praktičnejši pa je pult nego blazina — in mu je dati prednost pred njo —, ker se da bolj sukati, posebno pa, ker se da tako vzdigniti, da dobi mašnik celo stran v enakomerno daljavo od oči, kar je še posebno važno za bolj kratkovidnega, da se ne nagne in skrivi prek knjige v smešni podobi.

»Über Stoff und Form (des Pultes) ist nichts vorgeschrieben«⁵. Priporočati pa je — da se ne premakne in ne poškoduje pod njim oltarni prt in da je priročen za mašnika, vrtljiv pult, pa vrteč se ne na vijak, da se ne odvijje, ampak na osi, ne na eno nogo, da se kje ne prevrže, ampak na štirih nogah — na treh še ne stoji dovolj trdno, sicer je pa priličen za prenašanje — in pa da se da gornji del poljubno in po potrebi vzdigniti ali znižati. Ni ga pa treba od daleč

¹ De Herdt. S. Lit. p. I. n. 188. — ² Dr. Gassner, Pastoral na str. 245.

³ Scherndl, Lit. Handb. na str. 130. — ⁴ Scherndl ibid. — ⁵ Dr. Gassner ibid.

naročati in drago plačevati, po kakem vzorcu ga naredi za polovico tiste cene tudi domači mizar.

A. Kovačič.

C. Katehetika.

Priprave za biblične katekeze.

74. Izaijevo prerokovanje.

I. Uvod. O katerih prerokih smo se že učili? Kako se imenujejo štirje veliki preroki? (Izaija, Jeremija, Ecehijel in Danijel.) Eden najimenitnejših prerokov je Izaija, o katerem se bomo danes učili. Največ in najnatančneje nam je napovedal o Jezusu. Prerokoval je: 1. da bo Jezus Kristus iz Davidovega rodu; 2. da bo sveta Devica njegova mati; 3. da bo pravi Bog, a tudi obenem pravi človek v največji popolnosti; 4. da bo učil in delal čudeže; 5. da bo trpel in umrl — popolnoma prostovoljno, iz ljubezni do nas; 6. da bo poveljčan po smrti. (Katere so najimenitnejše prerokbe Izaijeve?) Da boste imeli posamezne izreke bolj v pregledu, odprite takoj knjige, in med čitanjem vam bom še pojasnil, kar treba.

II. Pripovedovanje. (Odpade).

III. Pojašnjevanje. »Velikega preroka Izaija«. Kateri se imenujejo še veliki preroki? Zakaj? (Ker so posebno goreče izvrševali svoj preroški poklic ter nam zapisali največ in najznamenitnejših prerokb.) — »Da je Izaija živel z Mesijem ob enem času«. Zato ga nekateri imenujejo »preroka evangelista«, t. j. pisal je o Jezusu tako, kakor bi bil sam občeval z njim in gledal njegovo življenje in delovanje.

»Emanuel«. Bog z nami, ima dvojen pomen: da bo naš pomočnik in da bo vzprejel našo naravo, da bo Bog in človek skupaj, Bog-človek.

»Iz Jesejeve korenine«. Kdo je bil Jesej ali Isaj? (Davidov oče; torej je s tem povedano, da bo Zveličar iz Davidovega rodu.) — »Duh Gospodov... ga bo napolnjeval«. To je povedano o Jezusovi človeški naravi; da bo torej vzprejel človeško naravo v največji popolnosti, da bo tudi kot človek ne le brez vsake najmanjše napake, marveč se bo odlikoval v najvišji svetosti in v vseh čednostih.

»Dete nam je rojeno... Poglavar miru«. V tem stavku nam kaže prerok Jezusa kot človeka in Boga. (»Svetovavec«, ker je večna modrost; »Oče prihodnjih časov«, ker se je z Jezusovim prihodom pričela nova doba, doba krščanstva; »Poglavar miru«, ker nam je Jezus še le prinesel pravi mir, kakor je sam opetovano zatrjeval.)

»Glas vpijočega...«. S tem prerokuje delovanje sv. Janeza Krstnika v puščavi. (Kakor je bila navada, da je pred potujočim kra-

ljem hodil klicar, ki je ukazoval, da naj povsod olepšajo pota za kraljev prihod, enako bode sv. Janez pripravljaj človeška srca za prihod nebeškega Kralja).

»Gospodov duh je nad menoj...« Tu prerokuje Izaija Jezusovo delo na zemlji, zlasti učenje. (Kaj pomeni maziljenje, pove katekizem vpr. 113. — »Jubilejno leto« odpuščenje dolgov, grehov. — »Dan maščevanja«, namreč za sovražnike božje.)

»Bog sam bo prišel...« V prelepah besedah so tu opisani najmenitnejši čudeži, ki jih bo delal Zveličar.

»Svoje telo... svojih ust«. Tu je prerokovano Kristusovo prostovoljno in krotko trpljenje. (Prim. katek. vpr. 155.)

»Njega bodo molili narodi, in njegov grob bo častitljiv«. Prerok je napovedal tudi Jezusovo poveličanje. (Grob bo posebej zato častitljiv, ker bo Jezus v njem zopet oživel in vstal; a častitljiv ostane Jezusov grob vse čase v sv. katoliški cerkvi. Z besedami »Njega bodo molili narodi«, je pa ob enem [nekako skrito] prerokovan njegov vnebohod, ker ga molimo v nebesih poveličanega in v zakramentu presv. Rešnjega Telesa pričujočega.)

IV. Razlaga. 1. *a)* Vsevednost božja. Izaiju je Bog razodel mnogo reči, ki so se godile več sto let pozneje. *b)* Neskončna dobrotljivost. Po prerokih je Bog še posebno omogočil ljudem, da so se mogli zveličati pred Kristusovim prihodom; nam pa utrjuje vero, ko vidimo, da se je pri Jezusu izpolnilo vse, kar so preroki prerokovali o Mesiju.

2. Preroški poklic. Preroki se posebno odlikujejo med svetniki stare zaveze. Osebito se prerok Izaija imenuje prvi in najmenitnejši prerok, ki je svoj sveti poklic poveličal še z mučeniško krono.

V. Uporaba. 1. V kateri cerkveni molitvi se priporočamo priprošnji prerokov? (V litanijah vseh svetnikov. Posebej se spominjajte sv. mučenca Izaija pri besedah: »Vsi sveti očaki in preroki!«)

2. Zahvalite se tudi za nauke svetih prerokov, posebno zato, ker so nas tako lepo učili spoznavati Jezusa Kristusa. Sklenite, da boste odslej posebno pazno in z vnemo poslušali besedo božjo. Obžalujte, ako ste bili doslej preveč mrzli in vnemarni za svete nauke.

75. Pobožni kralj Ecekija.

I. Uvod. Še o dveh kraljih, ki sta vladala v Judovem kraljestvu, se bomo učili. Eden se je imenoval Ahaz (12.) in je bil zelo hudoben, drugi pa Ecekija (13.), Ahazov sin, je bil zelo pobožen in najboljši izmed vseh Judovih kraljev.

II. Pripovedovanje: *a)* Ahazova hudobija in kazen; *b)* Ecekija odpravi malikovanje in poskrbi, da se zopet lepo opravlja služba božja;

»Voditelj« III.

c) Bog je podpiral Ecekija in ga rešil sovražnikov; d) prerok Izaija mu napove najprej smrt, potlej pa podaljšanje življenja.

III. Pojašnjevanje. a) »Molohu, maliku ognja«. Molohu so darovali, ker so mislili, da se da njegova grozovita jeza le tako potolažiti, ako se mu daruje to, kar je ljudem najdražjega, nedolžni otročiči, zlasti prvorojenci. Pravijo, da je bil moloh pri paganib velika podoba z železnimi rokami, ki so jih razbelili in nanje pokladali otročiče, da so umirali v velikih bolečinah. Da bi stariši ne slišali milega jokanja, so delali šum z godbenim orodjem. V Palestini pa niso moloha častili na tako grozovit način, marveč so otroka najprej zaklali in mrtvo trupelce sežgali njemu v čast. — »V sužnost odpeljali«, v Samarijo, pa so jih zopet nazaj poslali. (Prim. Lampe. Zg. sv. pisma I. 779.)

b) »Judovo kraljestvo je kakor vnovič oživel«. Posebno nam sv. pismo opisuje, s kako ganljivo pobožnostjo in slovesnostjo so po dolgem prestanku zopet obhajali velikonoč; sploh je zopet oživela gorečnost med ljudstvom radi lepega vzgleda kraljevega. Ker pa so se ljudje obrnili k Bogu, se je tudi Bog k njim; bili so srečni. — »Še tisto noč pride angel Gospodov« itd. Pomoril jih je brzkone s kužno boleznijo.

c) »Naroči za svojo hišo«. Že navaden človek ima marsikaj uravnati, ako se mu bliža zadnja ura; tembolj mora skrbeti kralj, da vse uredi, predno umrje. Glavna reč je seveda, da je za dušo vse poskrbljeno, kar treba za resno in težko potovanje v večnost.

IV. Razlaga. 1. a) Pravičnost božja. Občutno je kaznovan zlobni in brezbožni Ahaz; pa tudi Senaherib, ki je krivično in brez povoda napadel Jeruzalem. b) Dobrotljivost in usmiljenost božja. Poboljšane Jude reši po čudežu sovražnikov; dobremu kralju podari zdravje in podaljša življenje za 15 let.

2. Angelom je Bog dal veliko moč.

3. Dvakrat se je izkazala moč molitve: ko je prihrul mogočen sovražnik v deželo, in ko je prerok že smrt napovedal kralju. Pobožni kralj se je priporočal tudi drugim v molitev. (Vpr. 277, 5; 279.)

V. Uporaba. 1. Trudi se tudi ti, da si pridobiš ljubezen božjo in varstvo božje z gorečnostjo v službi božji pa z obilno in pobožno molitvijo; posebno pa z lepim čednostnim življenjem.

2. Smrtna ura. (Za srce.) Mlad si še; a vendar te moram opomniti, da se že zdaj pogostokrat spominjaš svoje smrti. V mnogih rečeh smo si ljudje zelo različnih in večkrat celo navskrižnih misli; ali v tem pa vsi ljudje vseh dežel in vseh časov soglašajo, da umreti mora vsak človek in da je smrt najimennitnejša reč za vsakega človeka. Celó kralj Ecekija, ki je bil tako pobožen in dober, se boji umreti in

prosi Boga, naj bi mu še podaljšal življenje. Oj, misli že zdaj, in ves čas življenja ti bodi najiminitnejša misel: umreti bom moral; in kdo vé — morda kmalu! Zdaj uravnavaj vse svoje življenje tako, da boš mogel kdaj ob smrtni uri z utolaženim srcem govoriti, kakor je govoril v smrtni nevarnosti kralj Ecekija: »Gospod, spomni se, kako sem pred teboj hodil v resnici in s popolnim srcem in sem delal, kar je bilo prijetno pred teboj!«

76. Judita.

I. Uvod. Z zgodbami sv. pisma stare zaveze bomo kmalu pri kraju. Pa veseli me, da ravno proti koncu vam morem opisati nekaj jako izvrstnih ljudi. Danes pride na vrsto pobožna in pogumna žena Judita.

II. Pripovedovanje: *a)* Asirski vojvoda pred Betulijo; *b)* Judita moli in se odloči za rešitev; *c)* Judita gre v asirsko šotorišče in umori Holoferna; *d)* Judita se zmagoslavno povrne v Betulijo.

III. Pojašnjevanje. *a)* »Z veliko vojsko«, 120.000 pešcev in in 22.000 jezdecev. — »Betulija«, trdnjava na hribu, severno stran gorovja Gelboe, izpod katerega izvira reka Kison, blizu Najma (glej zemljevid). Torej Holofern še ni pridrl v Judovo kraljestvo, kakor je nameraval, da bi premagal Jeruzalem. (Judje, ki so bili ostali še v Izraelovem kraljestvu po njega razpadu, so se zdaj tesneje oklepali onih, ki so bili v še obstoječem Judovem kraljestvu.)

b) »Tolaži jih«, pa jih tudi posvari in jim očita, da so premalo zaupali v Boga, da so ga celo skušali s tem, ker so mu odločili obrok (petih dni), do kdaj naj jim pošlje pomoč. — »Potrese svojo glavo s pepelom«, tako navado so namreč imeli spokorniki, kadar so se hoteli posebno ostro pokoriti. — »Ter moli«, za razsvitljenje in pomoč.

c) »S svojo deklo«, vzela je namreč s seboj domačih jedil, da bi ji ne bilo treba v sovražnem taboru uživati paganskih jedi; pa tudi zvestega spremstva je potrebovala. — »Četrty dan« je bil predzadnji dan, ko so Izraelci še mislili vztrajati v Betuliji. — »Ta hip«. (Za srce.) Otroci, silno imeniten in nad vse resnoben je bil ta hip. Saj veste, kako strašna reč je vojska, koliko je na tem, kdo zmaga. Tukaj je moč in usoda takorekoč vse izraelske vojske v Juditinih rokah — sama je proti tako močnemu in ljutemu sovražniku. Kaj pa, če se naklep ne posreči? Kaj se bo zgodilo ž njo? Kaj ž njenimi sorojaki? Kaj z Judovim kraljestvom in z Jeruzalemom, svetim mestom? Oh, če se ji ne posreči, bo vera v pravega Boga zatrta po vsej deželi! Prešibka je tu človeška moč. Ne boste se čudili, če zdihuje k Bogu za pomoč in moli s solzami: »Potrdi me, o Gospod, v tej uri!« In

uslišal jo je Gospod. Lahko si mislite, s koliko radostjo se je vrnila po tem junaškem dejanju k svojim ljudem v Betulijo.

d) »Hvalite Gospoda... svoje deklee«. Ganljivo se v teh besedah razodeva ponižnost junaške Judite. Ves uspeh pripisuje Bogu, sama se imenuje le orodje v božjih rokah (»on je z mojo roko umoril sovražnika«). Značilno je tudi za njen lepi značaj, da se ob toliko slavnem dejanju še najbolj veseli tega, da jo je varoval angel varih vsega greha v tolikih nevarnostih. — Ozija, poglavar Judovega ljudstva«. To ni prav povedano v šolski knjigi. Judovo kraljestvo ni imelo kralja, veliki duhovnik je imel tudi nekako svetno oblast. Ozija je bil le eden višjih mesta Betulije. (Če se mu že prisodi širša oblast, bi se k večjemu reklo: poglavar izraelskega ljudstva.) — »Zberó se vsi prebivavci mesta Betulije« itd. Prišel je tudi višji duhovnik iz Jeruzalema s svojimi duhovniki, in ti so jo poslavili s prekrasnimi besedami: »Ti si slava... našega ljudstva«. Opozorim na lepo stopnjevanje: 1. Ti si slava Jeruzalema. Jeruzalem zato najprej imenuje, ker je tam tempel; Judita je s svojim junaštvom rešila obstanek prave vere in službe božje; ko bi ne bil Holofern umorjen pri Betuliji, bi bil gotovo planil tudi nad Jeruzalem in končal Judovo kraljestvo. 2. Njena slava sega še dalje: »Ti si veselje Izraela«, t. j. veselje svoje domovine, Izraelovega kraljestva. 3. Slavljena v najširšem krogu: »Ti si slava našega ljudstva«, vsega ljudstva Izraelovega in Judovega. (Morda kaže še dostaviti končne besede, ki povedó poglavitni vzrok tolike slave: »Ker si ravnala moško in je bilo tvoje srce pogumno, ker si ljubila čistost, zato te je okrepla roka Gospodova in zato boš blagoslovljena vekomaj.«)

IV. Razlaga. 1. Bog je neskončno dobrotljiv in usmiljen. Ljudstvo je bilo v toliki stiski, da bi se iz lastne moči brez izredne božje pomoči ne bilo moglo rešiti. (Vpr. 56; posebno je poudariti drugi del: Bog je voljan in pripravljen odvrniti hudo od nas.)

2. Pomoč angela variha. Slično pomaga tudi nam, kakor Juditi: v otroških letih, v moški dobi ter v starosti in ob smrtni uri.

3. Priprošnja svetnikov. »Prosi zdaj za nas, ker si sveta žena.«

Juditine čednosti. (Za srce.) Odlikovala se je v vseh imenitnejših čednostih, ki tako lepo krasijo značaj bogoljubnega človeka. Odlikovala se je, sem rekel, t. j. v veliki meri si jih je pridobila, v večji kakor navadni ljudje, in stanovitna je bila v njih tudi v največjih skušnjavah in nevarnostih. Naštejte mi jih! 1. Trdna pa živa vera je bila podlaga vsemu njenemu vedenju. Da bi se ohranila vera v pravega Boga v deželi, je pripravljena darovati samo sebe. 2. Trdno

zaupanje. Bog ji je navdal misel za silno težko in nevarno podjetje. A srčno se ga loti v zaupanju na božjo pomoč. Mestnim starejšinom očita, da imajo tako malo zaupanja. 3. Ljubezen do Boga je ves čas kazala s tem, da je tako zvesto izpolnjevala njegove zapovedi in tako goreče izvrševala še toliko dobrega, kar ni bilo zapovedano; v ljubezni do bližnjega se je izkazala s tem, ker je celo življenje stavila v nevarnost, da bi rešila ljudstvo, res, krasno je njeno požrtvovalno domoljubje. 4. Velika je bila njena pobožnost. Že sicer je veliko molila, posebno zaupno in nujno pa v stiski in potrebi: predno je nastopila težavno pot v sovražni tabor, in predno je izvršila odločilno dejanje; ko je nazaj prišla, je navduševala vse ljudstvo, da naj se ž njo zahvaljuje, sama je pa še posebno zahvaljevala angela variha, ki jo je spremljal in varoval na poti. 5. Čistost. Veliki duhovnik ji je sam dal spričevalo, da ji je zato dal Bog toliko moč, ker je ljubila čistost. Da je mogla to čednost neomadežano ohraniti v sovražnem taboru, za to še posebej zahvaljuje Boga in angela. 6. Srčnost njeno pa slavi vsa zgodba od kraja do konca. 7. Njeno veliko ponižnost sem pa že poprej omenil, ko sem opozarjal na to, kako je pripisovala vse le Bogu itd. 8. Kot najboljši pomoček, s katerim si je pridobila toliko svetost, je pa bilo njeno veliko zatajevanje in spokorno življenje. Čeravno bogata in imenitna vdova, je vendar vedno živela preprosto in zelo ostro.

Morda boste rekli: Take junaške svetnice pa že ne moremo posnemati. Res je, da tega, kar je storila v asirskem taboru, bi ne mogli posnemati; to se je zgodilo na posebno povelje božje pač čudežno. A, da bi je pa ne mogli posnemati v njenih čednostih, o tem mi pa kar tiho bodite. Vi imate še več in natančnejših nauk, kakor pa jih je imela ona v izraelski veri; vi imate veliko več in krepkejših pomočkov: daritev sv. maše, sv. zakramente...

Judita je predpoda Matere božje: 1. Po svojih čednostih (kar se lahko razkaže posamič); 2. Holofernu je odsekala glavo (Marija je glavo strla peklenski kači); 3. rešila je svoj narod (Marija po Jezusu rešila vse narode); 4. bila je obilno slavljenja (mestni poglavar Ozija ji reče: »Oblagodaril te je Gospod pred vsemi ženami na zemlji!« — angel je rekel Mariji: »Blagoslovljena ti med ženami«. Veliki duhovnik ji reče: »Ti si slava Jeruzalema itd.; Marija je slava čast in veselje v sv. katoliški cerkvi pri vseh narodih na zemlji, med angeli in svetniki v nebesih«).

V. Uporaba. Kesanje, da smo se dozdej tako leno posluževali pomočkov za bogoljubno življenje (zatajevanja, molitve, samotnosti...) in tako malo si prizadevali za svete čednosti (posebej za čistost, ponižnost, srčnost...). Sklep, da mora biti odslej drugače (zla-

sti se hočemo truditi, da si pridobimo krščansko srčnost ter utrdimo svojo voljo, da bomo zvesto izpolnjevali tudi te žke dolžnosti . . .).

77. Judovsko kraljestvo razpade. Danijel v babilonski sužnosti.

I. Uvod. Kaj se je zgodilo z izraelskim kraljestvom po Salomonovi smrti? (Bilo je razdeljeno.) Katero se je zdaj posebej imenovalo izraelsko, katero pa judovsko kraljestvo? Katero je najprej razpadlo? V katero sužnost so prišli Izraelci? Danes pa se bomo učili, kako je razpadlo tudi judovsko kraljestvo in so prišli Judje v babilonsko sužnost; pa nekoliko že o tem, kako se jim je tam godilo, posebej Danijelu in njegovim pridnim tovarišem.

II. Pripovedovanje. *a)* Nabuhodonozor napade (trikrat) Jude ter jih premaga in razdene Jeruzalem in Salomonov tempel; skoro vse ljudstvo mora iti v sužnost. *b)* Jeremija objokuje razvaline jeruzalemskega mesta. *c)* Štirje mladeniči se posebno obnesejo s svojo poštenostjo, in *d)* kralj jih vzame v službo.

III. Pojašnjevanje: *a)* »Nekatere celo pomore« n. pr. Izaia, Jeremija. — »Božjo milost utrudijo« = Bog se že naveliča jim prizanašati (milost = usmiljenost); tolikrat se jih je usmilil, jim odpustil, jih svaril in učil po prerokih, jih hotel pridobiti s kaznijo, da se je — po človeško povedano — že utrudil. — »Najimnitnejše prebivalce pelje v sužnost«, kot talnike, da bi mu ostalo premagano ljudstvo pokorno. — »Šestnajst let pozneje«. Pomniti je, da je bil to že tretji napad. Drugič je prišel z vojsko l. 599. in je zopet odpeljal mnogo ljudstva (10.000 mož). Ker so se pa Judje zopet uprli, je prišel tretjič (590) in je poldrugo leto oblegal mesto, ki ga je obenem stiskala neznosna lakota, ter slednjič pritislila še kuga. Po tej tretji zmagi (588) je razpadlo judovsko kraljestvo. — »Do malega vse«, ostali so le najubožnejši, da so obdelovali polje in vinograde. Pozneje so se pa tudi ostali uprli in pobegnili v Egipt. — »Jeremija« so bili Judje zaprli, oprostil ga je in zelo čislal Nabuhodonozor ter mu dal na prosto voljo, ali hoče z njim, ali ostati. Ostal je sveti mož, da bi tolažil in vodil ostalo ljudstvo, ki mu je pa slabo povračevalo in ga bojda kamenjalo v Egiptu.

b) »Gora Sijon«, v širšem pomenu: vse gorovje, na katerem je bilo pozidano Jeruzalemsko mesto. — »Kakor bolečina moja«, t. j. Sijonske gore ali mesta.

O babilonski sužnosti je še omeniti, da so si bili nekoliko prej (l. 610.) Babilonci podjarmili tudi asirsko kraljestvo in so torej pregnani Judje prišli v dotiko z Izraelci, ki so bili pregnani tja že l. 722. Odslej so se vsi zvali le Judje; trpljenje je zdaj zblížalo one, ki so se bili nekdanj sami razdvojili, pa jih tudi poboljšalo. Ganljivo je bilo njih domožalje, kakor nam opisuje neki pobožen mož o krasni pesmi, ki je vzprejeta med psalme (136.) in se prične tako-le: Ob rekah babi-

lonskih, tam smo sedeli in plakali, ko smo se spominjali Sijona. Na vrbe, ki so sredi njega, smo obesili svoje citre. — Kateri so nas bili odpeljali, (so zahtevali) veselo pesem, (rekoč): »Zapojte nam katero izmed sijonskih pesmi!« Kako bi peli pesem Gospodovo — v tuji deželi? Ako tebe pozabim, Jeruzalem, naj se pozabi moja desnica. Jezik naj mi obtiči na nebu, ako se ne bom spominjal tebe, ako ne bom stavil Jeruzalema — za največje veselje svoje.«

c) »Marsikatero (jédi) po judovski postavi prepovedane«, n. pr. meso nečistih živali, posebno prešičev; meso onih čistih živali, ki niso bile pravilno zaklane, marveč v zanjko vjete, od zveri raztrgane, s kamenjem pobite, zadušene; kri in krvavo meso, posebno pa meso in vino malikovalskih daritev. Ker so se pa tudi na trgu prodajale malikom darovane reči, niso bili Judje zagotavljeni, ali ni morda med jedmi, ki so jih jedli pagani, tudi kaj malikom darovanega. Radi gotovosti torej Danijel in tovariši niso hoteli jesti in piti od kraljeve mize.

d) »Najde desetkrat več modrosti in umnosti«. Take modrosti in umnosti si niso pridobili samo po naravni poti, ker so bili zmerni in trezni, delavni in bogoljubni, marveč Bog jim jo je dal naravnost iz nebes (= po nadnaravni poti), vsaj o Danijelu je to znano, ki je bil velik prerok Gospodov.

IV. Razlaga. 1. Bog je neskončno usmiljen. Dasi je bila sužnost za Jude huda kazen, se je vendar tudi v njej razodevalo usmiljenje božje. Judje niso bili kar vsi hkrati premagani in odpeljani v sužnost, marveč trikratno je bilo zasužnjenje, da bi imeli ostali še priložnost za poboljšanje po opominu svojih prerokov. Sužnost sama jim je bila pa tudi jako koristno pokorilo. Spoznali so svojo nehvaležnost do Boga. Trpljenje izmodri človeka. (Prim. žalostinko.)

2. Plemenit značaj. (**Za srce.**) Danes ste imeli zopet priliko opazovati in se prepričati, kaj se pravi biti dober, izvrsten človek. Zares vzorni so bili mladeniči: Danijel in njegovi tovariši. Prišli so v zgodnji mladosti v babilonsko sužnost, — v 14. letu, zakaj v kraljevo službo (kot nekaki plemiči — paži) so se jemali navadno sedemnajstletni mladeniči, ki so se pa poprej še pripravljali tri leta. Tako mladi, pa tako vrli junaki, tako pametni in modri! — Kako jim je bilo to mogoče? 1. Strah božji jim je dajal moč, da so premagovali vse izkušnje, katerih ni bilo malo. Živeti so morali v tujini med razuzdanimi pagani; pa tudi mnogi izmed judovskih tovarišev so bili razposajeni ter so jih gotovo zbadali in zasmehovali, češ, da zametujejo tako slastna jedila in tako dobro pijačo s kraljevske mize. A mladeniči so se bali le Boga; ni jim bilo mar, kaj govoré izprijeni ljudje, marveč le, kaj velevala vest. 2. Zatajevanje jim je krepilo junaško voljo, da so ostali vztrajni. Gotovo jih je tudi mikala kraljevska hrana,

saj pač sami veste, kako radi mladi ljudje segajo po dobri hrani. A niso vpraševali, kaj je prijetno in slastno, marveč le, kaj je prav, in premagali so se iz ljubezni do Boga. 3. Lep pomoček jim je bil tudi v tem, da so se izogibali slabe družčine, kar je bilo pa najboljših, so med seboj sklenili neko sveto zvezo, prijateljstvo kar najplemenitejše, ter so se drug drugega vzpodbujali k bogoljubnemu življenju. Danijel jim je bil nekako voditelj in načelnik.

V. Uporaba. Ljubi otroci, zvesto posnemajte te vrle mladeniče: 1. Bodite tudi tako vestni in živite vedno in povsod v strahu božjem. 2. Pridno se vadite v premagovanju in zatajevanju; po izvirnem grehu je tako oslABLJENA naša volja, da nihče ne more v dobrem napredovati brez tega pomočka. 3. Izogibajte se slabe družčine, ker ta jih je pogubila že brez števila; radi pa se oklepajte onih vrlih ljudi, ki si v bratovščinah in koristnih društvih prizadevajo za lepo življenje in krščansko popolnost (zlasti v Marijini družbi).

78. Danijel smrti reši čisto Suzano.

I. Uvod. Kaj sem zadnjič omenil o modrosti in umnosti štirih vrlih mladeničev v babilonski sužnosti? — Posebno Danijel je imel nadnaravno spoznanje; Bog mu je razodel mnogo skrivnosti; bil je velik prerok Gospodov. Tako modrost je pokazal v dogodbi, ki vam jo bom zdaj-le povedal.

II. Pripovedovanje. a) Suzana v nevarnosti; b) Suzana po krivem tožena in obsojena; c) hudobneža razkrinkana in kaznovana.

III. Pojašnjevanje. a) »Dva sodnika«. Nabuhodonozor je dovolil Judom, da so smeli po svojih postavah živeti in soditi. Sodniške obravnave so se vršile pri Joakimu, ker je bil eden najimennitnejših. — »Velik greh«, zoper 6. zapoved. — »Moja smrt« = dušna smrt, ker bi bil to smrtni greh. — »Ne ubežim vajinim rokam« = vajini oblasti, ker me bosta po krivem tožila in obsodila v smrt. Umreti moram: ali dušne (večne) smrti ali pa telesne (časne). Pa rajši naj umrje telo, da bo živela duša.

b) »Vsi, ki jo poznajo, se jokajo«; ker poznajo njeno poštenost, bogaboječnost in čistost, vedo, da je nedolžna. — »Obsodi na smrt«, ljudstvo naj bi jo kamenjalo, ker tako smrt je zahtevala postava za greh, kakršnega sta hudobneža obdolžila Suzano.

c) »Gospod obudi sv. Duha v Danijelu«, da je spoznal lažnivo pričevanje in da je mogel tako modro voditi obnovljeno sodbo, ki je tako sijajno razkrinkala oba hudobneža, dokazala pa nedolžnost čiste Suzane. — »Nedolžen sem nad njeno krvjo«, t. j. jaz ne morem pritrditi njeni obsodbi. — Zakaj je ukazal Danijel »ločiti«

krivična sodnika? (Zato, da se nista mogla dogovoriti, kako bosta odgovarjala. Ako se skupno izprašujejo priče, je pač lahko doseči soglasje: poznejše potrdijo kar to, kar so povedale poprejšnje.) — »P o d m a s t i k o m«. Mastika je drevo, ki ne raste po naših krajih; rumenkasti les je smolnat in jako dišeč. — »Zlagal si se sam sebi na glavo« = življenje boš moral dati radi te laži. — »Pobije s kamenjem«, taka kazen je bila namreč po Mojzesovi postavi odločena za vsakega, kdor pri sodnji krivično priča in prisega.

IV. Razlaga. 1. Lastnosti božje. (Za srce). Kaj ne, da ste že opazili, dragi otroci, da vas največkrat, ko se učimo zgodbe, poprašujem po lastnostih božjih. Zakaj? Mislim, da vas je prekrasni vzgled v današnji zgodbi dovolj poučil, zakaj tako delam. Zato, ker je naša prva dolžnost, Boga prav spoznavati, in pa ker upam, da se boste tudi vi tako zelo bali greha in ljubili čednost, zlasti sveto čistost, če se boste tako zavedali povsod pričujočega Boga in njegovih lastnosti kakor čista Suzana. Strašnejše reči si ne more misliti, kakor grešiti v pričo Boga, »grešiti pred Gospodovim obličjem«. Ta strah je pa tem večji in močnejši, ker se hkrati spominja tudi njegovih drugih lastnosti, vse veličastvo božje ji stopi živo pred oči. Nekatere lastnosti božje se še izrecno imenujejo, n. pr.: »Njeno srce je zaupalo v Gospoda«, ker je vedela, da je neskončno mogočen, dober, pravičen; v svoji prelepi molitvi pravi: »Večni Bog, ki poznaš skrito in veš vse, predno se zgodi«, in hoče s tem reči: vse, kar je bilo, kar je in kar bo, vse je tebi odkrito in jasno, torej poznaš mojo nedolžnost. Da, v pričujočnosti božji živeti, to je najboljši pomoček svetega življenja, varovati se greha in rasti v popolnosti. (Prim. »Angelček« 1904.)

2. Ostudnost greha in lepota čednosti. (Za srce.) Kaj ne, kako ostudna in nečastna sta bila zlobna sodnika, o katerih govori zgodba. Kako grdo srce sta imela: grešila sta zoper 5. zapoved, ker sta zapeljevala v greh in po krivi sodbi hotela usmrtiti Suzano; zoper 6. in 9., ker sta bila pripravljena storiti toliko hudobijo; zoper 2. in 8., ker sta krivo pričala pri sodbi. Po pravici se prišteva nečistost poglavitnim grehom, in je med njimi najgrši in najnevarnejši. — Kako pa se poleg te mračne teme krasno blišči prelepi značaj junaške zmagovalke, čiste Suzane! Pripravljena je, rajši vse izgubiti: dobro ime in celo življenje, kakor pa razžaliti Boga! Zato se pa časti in slavi vsa stoletja kot vzor bogaboječnosti, srčnosti, zvestobe in čistosti. Hvali se njena telesna lepota, a milijonkrat slavnejša je njena dušna lepota. Suzana je krasna dika v onem srečnem krdelu, ki ga proslavlja sv. pismo z besedami: »O kako lep je čist rod! Neminljiv je njegov spomin, pri Bogu in pri ljudeh je v

časti.« Kakor je nečistost zastrupljeni studenec premnogo drugih grehov, tako je čistost najkrepkejša podlaga vsem drugim čednostim. Kdor je bil tako srečen, da je ves čas vestno in natančno izpolnjeval 6. zapoved božjo, mu je kaj lahko izpolnjevati tudi vse druge zapovedi. Po pravici takega nazivljejo nedolžnega.

3. Moč in lastnosti molitve. (Vpr. 262, 268.)

4. Sodnji dan. Kako sta se pač morala sramovati podla sodnika, ko je Danijel razkril njuno zlobnost pred ljudstvom, ki je prej mislilo, »da sta poštena moža«. Čast Suzanina pa se je zdaj pokazala še v lepši luči. (Vpr. 176, 3.)

V. Uporaba. 1. Uči se Boga prav spoznavati in v to svrho rad premišljuj lastnosti božje; posebno se zavedaj njegove pričujočnosti, da te povsod vidi božje oko in opazuje tudi tvoje misli in želje. 2. Zvesto rabi potrebne pomočke za ohranjenje sv. čistosti... Posebno bodi prepričan, da lepšega, boljšega in dragocenejšega si ne moreš pridobiti na svetu, kot je čisto nedolžno srce.

79. Trije mladeniči v ognjeni peči.

I. Uvod. Kako so se imenovali oni izvrstni mladeniči na kraljevem dvoru v Babilonu? V poprejšnji zgodbi smo se učili o Danijelu, danes pa pride na vrsto nekaj prav lepega o njegovih treh tovariših.

II. Pripovedovanje. a) Junaški mladeniči zatoženi; b) grozovito kaznovani, a čudežno rešeni; c) povikšani v babilonski deželi.

III. Pojašnjevanje. a) »Malika«, bržkone Bela ali Bala. — »Na zlategem stebru«. Ta steber je bil 60 komolcev (= 31,5 m) visok in 6 komolcev (= 3,15 m) debel; torej ni mogel biti ves iz zlata, marveč le pozlačen (z zlatimi ploščami obit). — »K posvečevanju«, k oni slovesnosti, ko bodo prvokrat molili tega malika. Zakaj so bili k tej svečanosti povabljeni tudi Danijel in tovariši? (Ker so se kot kraljevi služabniki tudi prištevali »velikašem«.) Zakaj da ni Danijel prišel, nam ne pove sv. pismo; gotovo je, da ni izostal iz bojazljivosti.

b) V naši knjigi je izpuščeno še lepo sporočilo. Kralj je predse poklical mladeniče in jim rekel: »Padite na tla in molite soho, ki sem jo naredil; če je ne boste molili, vas bom dal vreči v peč gorečega ognja. In kdo je tisti Bog, ki vas bo rešil iz moje roke?« Odgovoré mu: »Naš Bog nas more rešiti iz peči gorečega ognja in osvoboditi iz tvojih rok, o kralj. Če bi pa tudi ne hotel, vedi, o kralj, da tvojih bogov ne častimo in ne molimo zlate sohe.« Kako lepo se tu zrcali prevzetnemu kralju nasproti: ponižno zaupanje in vdanost v voljo božjo pa obenem neupogljiv pogum, ki ga ne omaja nobeno pretenje! —

»Sedemkrat bolj« = kar najhujše; kako hud ogenj je bil, se vidi iz tega, ker takoj sežge može pred pečjo.

c) »Kakor sinu Božjega«. Božjega bi moralo biti tiskano z malo začetnico, ker poganski kralj pač ni nič vedel o Jezusu, in je le hotel reči, da se mu zdi kakor neko višje bitje, kakor sin kakega boga (malika). — »Iste je« (istje) = ona odprtina ali ožina peči, skozi katero se devajo drva, piskri, kruh itd. v peč.

IV. Razlaga. 1. Bog je vsemogočen, neskončno dobrotljiv in usmiljen. Pokazal je, da je gospodar narave in so mu pokorne vse naravne sile, da ravna z njimi po svoji volji. Pa Bog ne dela čudežev brez modrega namena. Tukaj je hotel po svoji neskončni dobrotljivosti poplačati mladeničem junaško zvestobo; kralju in njegovemu ljudstvu pa po svoji neskončni usmiljenosti pokazati, da le on je edino pravi Bog, njih maliki pa nimajo nobene moči.

2. Moč angelov. (Za srce.) Bog je storil čudež po svojem angelu. Glejte, koliko moč je Bog dal svojim angelom! Silovita moč je moč ognja, angel se pa kar igra z njo. Nikar ne pozabite, da ima vsak izmed vas tako močnega, tako veličastnega spremljevalca vedno poleg sebe. Ali ga ne boste spoštovali? Ali ga ne boste zaupno klicali na pomoč v dušnih in telesnih potrebah, ker veste, da vam lahko pomaga tudi takrat, ko vam ne more noben človek? Ali se mu ne boste priporočali in zahvaljevali slehri dan?

3. Junaška stanovitnost. (Za srce.) No, ali ste jih videli vaše vrle junake? Ali sem vam jih mar zastonj tako hvalil, ko sem vam prvokrat pravil o njih? Dobro so vedeli, kaj jih čaka; ne le izguba kraljeve službe, marveč tudi grozovita smrt v ognju, — a niso zatajili vere! In poklicani pred srditega kralja ostanejo enako trdni in vztrajni, naj se jim kuri peč še tako žarno in vroče! A tako junaštvo jim ni »kar samo iz nebes padlo«, marveč so se morali veliko vaditi in truditi, predno so postali taki junaki. Kako se jim je to posrečilo, je bilo že povedano. Strah božji, vestnost, zmernost in treznost, čistost, molitev, zatajevanje ... ta in še druga sredstva so jih dovedla do mučeniške popolnosti. (Zlasti so se odlikovali v treh božjih čednostih. Kako?)

4. Hvalnica treh mladeničev v ognjeni peči se je še ohranila v sv. pismu in duhovniki jo molijo vsak dan. (Glej, Angelček XI, 162.)

V. Uporaba. Bodite tudi vi junaki! Pot do junaštva so vam pokazali trije mladeniči. Vam je še ta pot neizmerno olajšana, ker so vam na razpolago milosti sv. katoliške cerkve, katerih niso oni sveti mladeniči niti poznali niti imeli.

80. Kralj Baltazar in malik Bel.

I. Uvod. Bog je dobrotljivi oče, ki grešnika kaznuje zato, da bi ga poboljšal. Tudi Jude je imelo izmodriti suženjstvo. Pa tudi paganom je bila ta judovska sužnost v veliko korist. Ponudila se jim je mnogokrat prilika spoznavati pravega Boga in obljube prihodnjega Odrešenika. Posebno po Danijelu je Bog naklanjal paganom to dobroto, kakor se bomo danes zopet prepričali.

II. Pripovedovanje. *a)* Kralj Baltazar skruni svete posode; skrivnostno pisanje. *b)* Perzijski kralj Cir se razgovarja z Danijelom o Belu in pokliče njegove duhovnike na odgovor. *c)* Danijel potrese s pepelom tla v Belovem templju. *d)* Goljufija odkrita; Belovi duhovniki pomorjeni; malik in njegov tempelj razdejana.

III. Pojašnjavanje. *a)* »V poznejši starosti« bi se smelo izpustiti, ker je že tudi Nabuhodonozorju razlagal sanje. — »Veliko gostijo«, namreč ob malikovalskem praznovanju. To je bilo še večje onečeščenje svetih posod, ker so v čast malikom popivali iz njih; bilo je naravnost zaničevanje pravega Boga. — »Vzdignil se zoper nebeškega Gospodovavca«, uprl se zoper njega, ga takorekoč izzival. Sicer je vsak greh nekaj upor, vstaja (punt) ubogega človeka zoper najvišjega Gospoda; posebej pa še taka drznost, kakor ga je žalil Baltazar. — »Seštel«, namreč dneve tvojega kraljevanja. Pri Bogu je dneve šteti = dajati dneve. — »Prelahek«, »na božji tehtnici si premalo tehtal; vsled tvoje krivičnosti in grešnosti je ves tvoj sijaj puhel in prazen.«

b) »Bel«, soha velikana, ki je z eno roko k sebi pritiskal leva, z drugo pa vihtel bič. — »Dvanajst mer«. Mera, »artoba« nekako 52 l; koliko je bilo vse moke? — »Šest vrčev«. Vrč, »amfora«, okrog 40 l; torej koliko vina? — »Živega boga«. Tukaj bi se pač moralo pisati božje ime z veliko začetnico! — »Bela klel« = zaničljivo govoril o njem.

c) »Zapečati s svojim prstanom«, zakaj? (Enakega pečata nima nihče drugi, torej je gotovo, da ostanejo vrata zaprta.)

d) »O prvem zoru« = prav zgodaj. — »Pečati so celi«, kaj to dokazuje?

IV. Razlaga. 1. Božja pravičnost in zvestoba. Nagla smrt predrznega kralja Baltazarja je bila zaslužena kazen. Natanko se je izpolnilo, kar je bil Bog napovedal po preroku.

2. Božji rop. Templjeve posode so bile posvečene Bogu; rabiti so jih smeli samo duhovniki in sicer le pri službi božji. Torej je bilo trojno onečaščenje: pili so iz svetih posod taki, ki niso bili duhovniki, še ženske; pri navadni, nezmerni gostiji; v čast malikom. (Vpr. 370.)

3. Nezmernost v pijači. Kralj se je tako božjeropno pregrešil, ko je bil vinjen. Nesrečni pijanec v pijanosti ne vé, kaj govori in kaj dela, ter stori marsikaj, česar se mora potlej sramovati in britko ke-sati. Tudi vzbuja in neti pijanost razne strasti, jezo, nečistost itd. Sploh zelo onečasti in globoko poniža človeka. (Vpr. 783.)

4. Goljufija in hlimba. Po pravici je kralj Cir tako strogo kaznoval brezvestne Belove služabnike, ker so v tako imenitni reči tako drzno lagali in goljufali. Tako počenjanje se imenuje sleparija. (Kralja so na tako zvit način nalagali, da se mu je videlo ravno narobe, — kakor bi bil slep; še le Danijel mu je odprl oči.)

5. Gorečnost za čast božjo. Danijel ni bil le sam pobožen in svet mož, marveč se je poslužil tudi vsake primerne priložnosti, da je razkrival ničevnost malikovalstva in oznanjal edino pravega Boga in se potegoval za njegovo čast. Ob tem se ni bal zameriti se niti najvišjim glavam.

V. Uporaba. (Za srce.) Danes ste slišali veliko hudega, kar vam bodi v svarilo in strašilo za vse življenje. Že na tem svetu je Bog občutno kaznoval te drzne hudodelnike, kaj še le v večnosti! Oh, otroci, strah vam mora pretresti srce, če le slišite imenovati take strašne pregrehe: božji rop, pijanost, goljufija, sleparstvo... Pa saj še meni strah navdaja srce, če pomislim, da bi izmed teh-le tako ljubljenih in dragih mi učencev in učenk, ki zdaj tako zvesto poslušate svete nauke, bil kdaj tudi kateri — oh ne upam si skoro izreči — predrzen hudobnež, izvržek človeške družbe... O, nikar tega, marveč posnemajte vsi sv. Danijela, bodite sami dobri, prav dobri in pospešujte tudi pri drugih čednost in lepo vedenje. *A. Kržič.*

D. Ascetika.

Liber regulae pastoralis sancti Gregorii papae I., cognomento Magni.

»Ars est artium regimen animarum.« Pars I., c. 1.

(Dalje.)

12. Nauki in opomini do zdravih in bolnih.

Zdravi morajo skrbeti, da zdravja ne zlorabijo svoji duši v škodo ampak v prid; kdor je zdrav, naj svoje zdrave dni tako uporablja, da doseže večno življenje. Zdravemu govori sv. Pavel: »Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis« (II. Kor. 6, 2). Kako bridko je človeku, ki je zapravil zdravje, in bi pozneje rad služil Bogu, pa več ne more. Bog govori o takih: »Vocavi, et renuistis... Desperastis omne consilium meum et increpationes meas neglexistis, ego quaque in interitu vestro ridebo...« (Prov. 1, 24.) — Zato je res veliko

dobro delo usmiljenja, zlasti mladino z vso ljubeznijo opominjati, naj lepo obrača svoje zdrave dni in ne ubija svojega zdravja. V bolezni šele dostikrat prepozno spozna grešnik, kaj je zdravje vredno — išče ga na vso moč, pa — zaman. Obračaj ljubo zdravje Bogu v čast »ne gemas in novissimis, quando consumpseris carnes et corpus tuum« (Prov. 5, 9).

Bolnika treba tolažiti in k dobremu opominjati. Bolniki so otroci božji. Če bi jim namreč Gospod ne nameraval dati svoje dedščine, bi jih tudi ne izkušal in učil po križih in težavah. Saj govori večkrat: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit* (Prov. 3, 11; Hebr. 12, 5). *Ego quos amo, arguo et castigo* (Apoc. 3, 19). Podobno Ps. 33, 20 in Job 10, 15. Kakor je bilo kamenje poprej obsekano, da bi pri stavbi templja ne bilo treba obsekavanja, tako je nam poprej pretrpeti udarce, ki jih zaslužimo, da bomo potem brez zadržka pripravi za tempelj raja božjega. Koliko morajo zemeljski dediči dostikrat prestati, da postanejo pravni dediči minljivega premoženja; zakaj bi mi kaj ne pretrpeli za neminljivo dedščino?

Telesna bolezen je pa tudi dostikrat zdravilo za srce, ki se rado v zdravju prevzame, v bolezni pa svoje ničnosti zopet zove. Balaama je zadržala žival na grešnem potu (Num. 22, 23). Žival je videla angela, katerega človekov duh ni videl; tako večkrat še le od bolezni obiskano telo naznani in da spoznati duši Boga. Tudi Balaam bi bil Boga spoznal, če bi ne bil samo besede, ampak tudi duha izpremenil. Bolezen nam izbriše kazni grehov, nas varuje novih zmot, nas pa tudi stori podobne Zveličarju, ki je toliko bridkosti prestal za nas. (Sv. Gregor jih tudi našteva.) Če je Bog toliko za grešnika prestal, zakaj bi grešnik nič za Boga ne trpel?

13. Kako opominjati tiste, ki se kazni bojé, in kateri se jih ne bojé.

Prve je poučiti, naj pozemeljskih dobrot nikar previsoko ne cenijo in si jih preveč ne poželijo, naj pa tudi nimajo preveč strahu pred nadlogami, ki obiskujejo tudi dobre ljudi. Kdor se hoče resnično ogniti zlega, naj se boji pred vsem večnega pogubljenja; prizadeva pa si naj, da se njegov strah izpremeni v ljubezen. *Perfecta caritas foras mittit timorem* (I. Ioan. 4, 18).

Kdor se le iz strahu pred kaznijo ogiblje hudega, je suženj. Če bi se ne bal kazni, bi ne delal dobrega — bi delal hudo. Dobro se mora ljubiti in storiti, ker je dobro na sebi, ne pa zavoljo kazni.

Kogar pa strah pred kaznijo ne varuje hudobije, naj se z vso ostrostjo posvari, ali pa z vso ljubeznijo skuša obrniti k dobremu. Semtertje ozdravi rano hladilno olje, ko ostro orodje ni opravilo nič.

14. Opomini za molčeče in besedljive.

Molčečnost je dobra, pa ne vselej. Mnogi z ustmi molčijo, toda zato je pa srce tem bolj razburjeno, in misli tembolj vznemirjajo duha, čimbolj jih zadržuje neumestno molčanje. Zato je mnogokrat tak človek prevzetnega duha, ceni sebe višje od drugih in ko zapira grehu usta, mu pa na stežaj odpira svoje srce; jezik se sicer zatajuje, a duh prevzetuje in sodi. Preveč molčeče je torej opominjati, naj se ne kažejo samo na zunaj čednostne, ampak naj si prizadevajo za odkritosrčno čednost in naj se bolj varujejo koga v srcu soditi, kot zaradi svojega govora na posvarjenje naleteti. Pisano je: *Fili mi, attende sapientiam meam et prudentiae meae inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes* (Prov. 5, 1). Nič ni tako bežečega kot naše srce, ki nam tolikokrat ubeži, kolikorkrat se v grešnih mislih izgubi. Zato pravi psalmist: *Cor meum dereliquit me* (Ps. 39, 13) — in ko se zopet zavé, govori: *Invenit servus tuus cor suum, ut oraret te* (II. Reg. 7, 27).

Dostikrat se zgodi, da taki molčeči ljudje, če se jim zgodi kaka krivica, zelo hude bolečine v srcu trpe. Če bi se potožili, bi se jim kamen odvalil od srca. Zaprte rane mnogo hujše bolé. Če se gnoj iz njih izteče, gine bolečina in rana začne celiti. Iz vsega tega sledi, da je treba jezik modro brzdati, ne pa popolnoma molčati, kakor veli Pismo: *Sapiens tacebit usque ad tempus* (Eccli. 20, 7).

Oni, ki preveč govoré, naj pomislijo, kako daleč s tem od pravice odstopijo; kakor se voda razliva čez bregove in škodo dela, ako je je preveč in ako se je ne zajezi, tako človek, ki da svojemu govorjenju preveč prostosti. *Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum* (Prov. 25, 28). Kdor si ne prizadeva tega pogréska se iznebiti, pada vedno globlje. Od praznih besed pride rado do grešnih: do opravljanja, natolcevanja, obrekovanja. Besedljiv jezik zaseje prepír, sovraštvo, nemir srca. *Qui imponit stulto silentium, iras mitigat* (Prov. 26, 10). *In multiloquio non deerit peccatum* (Prov. 10, 19). *Cultus iustitiae silentium* (32, 17).

15. Opomini prepočasnim in prenaglim ljudem.

Leni in počasni mnogo zamude, ker delo odlagajo — in pozneje se morajo kesati, ker priložnost zamujena se ne vrne rada več. Lenuh se straši pred težavami, bodisi resničnimi, bodisi dozdevnimi in ne opravi potrebnega dela. *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo aestate, et non dabitur ei* (Prov. 20, 4).

Prenaglim pa velja beseda Salomonova: *Fili, sine consilio nihil facias et post factum non poenitebis* (Eccli. 32, 24).

16. Opomini krotkim in onim, ki so nagle jeze.

Krotki kakor nagli ljudje delajo marsikake pogreške. Ako postanejo krotki predstojniki, so semtertje premehki in popustljivi ter ne drže dosti močno vajetov; ljudje nagle jeze pa naredo marsikaj nepremišljenega in skalijo mir med podložniki. Bog sveti Duh se je prikazal v podobi goloba in v podobi ognja, zakaj kogar sv. Duh napolni, mu vlije duha golobje krotkosti in ognjene gorečnosti v večji ali manjši meri. Nikakor torej ni poln svetega Duha, kdor je miren in krotek pa ne goreč, pa tudi ne gorečnik, ki mu manjka krotkosti. To nam pojasni opomin Pavlov dvema različnima značajema. Timoteju piše: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina* (II. Tim. 4, 2). Tita pa opominja: *Haec loquere et exhortare et argue cum omni imperio* (2, 15). Pavel je dobro poznal oba: Timoteja, da je nagle narave, torej ga opominja k premišljeni potrpežljivosti; Tit je bil bolj mehkega srca, zato mu priporoča gorečnost; tega torej spodbada, onega pa brzda. Tako ta veliki vrtnar v vrtu svete cerkve nekaterim drevesom priliva, da bi rastla, nekatera obrezuje, da se v rasti ne prenaglijo.

17. Opomini ponižnim in napuhnjenim.

Ponižne je treba utrditi s tem, da se jim pokaže resnično velika vrednost ponižnosti. Ko zaničujejo zemeljske dobrate, hrepenijo po neminljivih. Napuhnjenim je treba namigniti, kako malovredna je posvetna čast, katero poželijo, kako minljive dobrate, za katere se potegujejo, medtem ko večno gubijo. Ponižnim velja: *Omnis, qui se humiliat exaltabitur*; napuhnjenim: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur* (Luc. 18, 14). Ponižnim: *Gloriam praecedit humilitas* (Prov. 15, 33); napuhnjenim: *Ante ruinam exaltatur spiritus* (Prov. 16, 18). Ponižnim velja: *Ad quem respiciam nisi ad humilem et quietum et trementem sermones meos?* (Is. 66, 2). Ošabnim pa: *Quid superbit terra et cinis?* (Eccli. 10, 9). Ponižnim: *Deus humilia respicit*, visokim: *Et alta a longe cognoscit* (Ps. 137, 6). Ponižnim: *Filius hominis non venit ministrari sed ministrare* (Mat. 20, 28); napuhnjenim: *Initium omnis peccati superbia est* (Eccli. 10, 15). Ponižnim v potrjenje: *Redemptor noster humiliavit se ipsum factus oboediens usque ad mortem* (Fil. 2, 8); napuhnjenim: *Ipse (satanas) est rex super omnes filios superbiae* (Iob 41, 25). Pogubil je človeški rod napuh hudičev, rešila nas je pogubljenja ponižnost božja. Naj se torej pove ponižnim, da se s svojim poniževanjem vspenjajo do podobnosti božje, napuhnjenim pa, da se s svojim prevzetovanjem ponižujejo do posnemanja satanovega.

Napuhnjene včasi lažje poboljšamo, če jih med svaritvijo nekoliko pohvalimo. Pohvalimo nekatera dobre strani, ki jih ali res imajo,

ali ki bi jih lahko imeli, če bi se nekoliko potrudili. Potem pa jih lahko primemo, kakor je potreba. Nemirnega konja poprej pogladimo, da ga pozneje lažje ukrotimo. In grenkim zdravilom primešamo slaščic; ko tako goljufamo okus, preganjamo z ostrim zdravilom bolezni.

Tudi tako ozdravimo semtertje napuhnjene, če jih kakorbodi pohvalimo, kakor bi mi potrebovali njih poboljšanja. Tako je prosil Mojzes Hobaba, naj bi kazal Izraelcem pot skozi puščavo, četudi je pot sam znal in mu jo je Bog kazal.

18. Opomini svojeglavnim in nestanovitnim.

Svojeglavne je opomniti, da si o sebi preveč domišljujejo, in tako drugim nič ne verjamejo. Nestanovitnim je pa treba dopovedati, da se z zaničevanjem samega sebe zelo zanemarjajo, so tako lahkomišljeni in svojo sodbo in svoje prepričanje vsak trenutek v raznih okoliščinah izpreminjajo. Gotovo samosvoji ljudje mislijo, da so več in da vedo več, kot vsi drugi; sicer ne bi zaničevali vsakega drugega prepričanja; in nestanovitni vsekako ne pomislijo, da so tudi kaj, sicer bi svojega prepričanja ne obračali vedno po vetru. One svari sveti Pavel: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos* (Rom. 12, 16); tem pa veleva: *Non circumferamur omni vento doctrinae* (Ephes. 4, 14). O onih pravi modri Salomon: *Comedent fructus vitae suae, suisque consiliis saturabuntur* (Prov. 1, 31); o teh pa: *Cor stultorum dissimile erit* (Prov. 15, 7). Srca modrih so vedno enaka, nespremenljiva, ker se naslanjajo na prepričanje o resnicah, ki se nikoli ne spremenijo. Srca nespametnih je nestanovitno; ker se vedno spreminjajo, nikoli ne ostane isto, kot je bilo. In kakor ena pregreha rodi novo, tako je tudi vsaka iz prejšnje pognala. Lažje pa pregrehe zadušimo, če jih osušimo že pri njih izvirku. Svojeglavnost izvira iz napuha, nestanovitnost pa iz lahkomišljenosti.

Potemtakem torej opominjaj trdoglavne, naj spoznajo svojo prevzetnost in se skušajo sami sebe premagati. Naj se ne sramujejo in ne bodo nevoljni, da jih kdo na napake opomni, sicer bodo sužnji svoje lastne prevzetije. Stanovitno naj imajo pred očmi vzgled Sinu božjega, ki je svojo voljo v vsem podvrgel volji svojega Očeta, da bi nam dal vzgled, kako ukloniti in zlomiti svojo lastno voljo: *Non quaero voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me, Patris* (Jan. 5, 30). Da bi božji Sin to čednost še bolj priporočil, je obljubil, da se bo pri poslednji sodbi po tem načelu ravnal: *Ego a me ipso non possum facere quidquam, sed sicut audio, iudico* (Jan. 5, 30). Kako bi potem neki bilo sramotno in kako bi se naj sramoval človek drugega poslušati, če pa spričuje sam Sin božji, ki je prišel pokazat svojo čast, da ne sodi sam od sebe!

Nestanovitnim je naročiti, naj svojega duha utrdijo s premišljeno in trdno resnobo. Hitro se bodo posušili izrastki spremenljivosti in nestanovitnosti, če poprej iz srca iztrgaš korenino lahkomišljenosti; saj se tudi tedaj postavi močno poslopje, če se poprej poskrbi za trdna tla, kamor se uzida temelj. Kdor pa ne varuje svojega duha pred lahkomišljenostjo, nikdar ne bo premagal nestanovitnosti v svojih mislih. Kako samozavestno je pisal sv. Pavel o sebi, da ni lahkomišljene- ga duha in spremenljivih misli: Numquid levitate usus sum? aut quae cogito secundum carnem cogito, ut sit apud me est et non (II. Kor. 1, 17)? — kakor da bi naravnost trdil: Zato me veter nestanovitnosti ne gane, ker lahkomišljenosti ne poznam. *J. Čede.*

(Dalje prihodnjič.)

III.

Cerkveni letopis.

1. Gregorijanske slavnosti v Rimu. — 2. Domače cerkv. zadeve. — 3. Francija in Vatikan.

1. Gregorijanske slavnosti v Rimu. V 2. št. str. 233 smo na kratko omenili vsposed za slovesnosti ob 1300letnici smrti Gregorija Velikega. Ta obletnica nam daje povoda dovolj, da se še enkrat ozremo na slavnosti, ki so se velikonočni teden vršile v Rimu ter se v duhu ozremo na veličastno osebo Gregorija Vel. in njegovo dobo.

Gregorijevo življenje in delovanje je katoliškemu duhovniku dandanašnji v mnogoterem oziru v vspodbudo, tolažbo in opomin. V proslavo 1300letnice Gregor. smrti pričujemo tudi mi posnetek iz njegovega krasnega dela »Liber regulae pastoralis«, ki zasluži, da bi ga vsak dušni pastir pazljivo čital in premišljeval. V zgodovinskem oziru je Gregorij za nas zanimiv tudi zato, ker se je v svojih pismih večkrat pečal tudi z razmerami jugoslovanskih dežel¹.

Pred vsem se nam je ozreti na krasno okrožnico sv. očeta z dne 12. marca t. l. in povzeti iz nje vsaj nekatere misli. Okrožnica zasluži, da si jo katoliški duhovnik vzame za predmet svojih meditacij. V uvodu izraža sv. oče veselje, da ga koj prvo leto njegovega pontifikata med številnimi skrbmi in stiskami božja previdnost opozarja na velikega prednika, »nepremeljivega moža«, diko in kras sv. cerkve. Spomin na velikega Gregorija, njegova dela in nauke povzdiguje in krepča duha.

V burnih in žalostnih časih je Gregorij vladal cerkev božjo; stara omika je skoro da zamrla, dežele propadlega rimskega cesarstva so pre-

¹ Gl. Kos, Gradivo I. str. 122—181. Msr. Bulić je v prilogi »Bullettino di archeologia e storia Dalmata« priobčil razpravo: S. Gregorio Magno nelle sue relazioni colla Dalmazia.

plavili barbari; poleg ognja in meča je tlačila ljudi lakota in kuga, zlasti Rim. A z močno roko je Gregorij nekaj čez 13 let vladal cerkev božjo, blažil človeško bedo, krotil barbarstvo, branil cerkvene pravice, zatiral krivoverstvo, skrbel za pokristjanjenje zahodnih Gotov in Angležev, vrh tega je vzbudil krščansko življenje med verniki, prenovil disciplino med duhovščino in redovništvom. In vse te uspehe je dosegel brez orožja in fizične sile, katere se poslužijo svetni vladarji. Slabotno in bolehalo je bilo njegovo telo, toda imel je neverjetno duševno jakost, katero je netila živa vera v Kristusove besede in obljube.

Na to navrne sv. oče svoj govor na sedanje čase, ki so v marsičem podobni Gregorijevim; »... eodem, quo Gregorius, ac maiore fortasse metu vacare non possumus; tot undique coactae tempestates incumbunt, tot premunt hostium instructae phalanges; adeoque sumus humano quovis praesidio destituti. ut nec illas propulsandi nec horum impetum sustinendi ratio suppetat.« Spomin na Gregorija mu pa povzdigne duha in daje pogum. Kraljestva, vladarji in narodi ginejo, cerkev pa ostane, njena božja moč se ne izgubi. Zatorej pa tudi sv. oče mirno pričakuje, da obmolke krič onih, ki pravijo, da je cerkvi konec, da se mora ali spraviti z znanostjo in humaniteto, ki zameta Boga, ali pa izginiti iz človeške družbe. Kakor nekdanj Gregorij Vel., opozarja tudi Pij X. visoke in nizke, kako potrebno je, da se zatečejo k cerkvi, katero je Zveličar utemeljil za ves svet in po kateri se dosega ne le večno zveličanje, ampak tudi mir in zemeljsko blagostanje. Dandanes ljudje sploh ne marajo za nadnaravno življenje, ampak ga celoma zanikajo kakor tudi Boga samega. Kakor se iz znanosti skuša odstraniti vse, kar je božjega, tako tudi v nravnem življenju prevladuje bolj in bolj pokvarjenost, in države same ne bodo mogle izlečiti tega zla brez cerkve, zakaj »Sola Ecclesiae caritas et cum ipsa coniunctio divisa unit, confusa ordinat, inaequalia sociat, imperfecta consummat.«

Poglavitni vrelec današnjih zmot je napačna filozofija, ki bije pogostoma v obraz najočividnejšim umskim načelom, samo da more odstraniti Boga. Edina rešitev človeštva je v Kristusu; poskušalo se je sicer osrečiti človeštvo brez tega vogelnega kamena, a že se ruši cela zgradba. Zatorej prav živo opominja škofe in mašnike, da z molitvijo in z delom skušajo obnoviti nadnaravno življenje v vseh slojih človeške družbe. Luči je treba prinesiti duhovom z neprestanim oznanjevanjem resnice in krepko zavrniti napačna mnenja s pristno modroslovno, bogoslovno in historično vedo. Treba je dalje ljudi učiti, premagovati samega sebe, brzdati napuh, spoštovati pravico, gojiti ljubezen. Kakor biseri so napisane vmes krasne misli iz Gregorijevih del.

H koncu opozarja sv. oče, kako blagodejno vpliva cerkev tudi na razvoj znanosti in umetnosti, kakor nam je priča ravno Gregorij Vel., ter sklene svojo okrožnico z molitvijo, ki jo je Gregorij molil v lateranskem koncilu.

V tej okrožnici nadaljuje Pij X. nekako svoj program, ki ga je razvil v prvi okrožnici.

V proslavo 1300letnice Gregorijeve smrti se je vršil v Rimu od 7—9. aprila historično-liturgični-umetnostni kongres, katerega so se udeležili odlični učenjaki raznih narodov; častni predsednik mu je bil kardinal Rampolla, dejanski pa znani francoski učenjak msgr. Duchesne. O popoldan-

skem času so se pa vršile omenjene dni razne cerkvene slovesnosti v onih cerkvah, ki so v kaki zvezi z Gregorijem Vel. V Vatikanu se je priredila tudi gregorijanska razstava dragocenih rokopisov iz vatikanske knjižnice, ki obsegajo življenjepise in dela Gregorijevega, misale, zakramentalije itd. Vrhunec svečanosti je pa bil dne 11. aprila, ko je papež sam opravil slovesno sv. opravilo v Petrovi baziliki, v kateri počiva truplo Gregorijevo; sv. opravilo je poveličevalo veličastno, pristno gregorijansko petje.

2. Domače cerkvene zadeve. Naš list se načeloma ne peča z vprašanji dnevne politike in polemike, ker ta posel uspešneje opravljajo drugi listi, ki gosteje izhajajo in so nalašč za to namenjeni. Nam je le do tega, da podamo celoten pregled najmarkantnejših pojavov v cerkvenem življenju. In tokrat se moramo dotakniti nekaterih kočljivih reči v našem cerkveno-političnem življenju.

Že nekaj let sem besni po Avstriji divja gonja za odpad od Rima, ki ni ostala brez uspeha. Mnogo se je že ugibalo o vzrokih odpadanja in o sredstvih, s katerimi bi se naj zaježila ta povodenj. Kar se tiče sredstev, so že koncem minolega leta vpeljali češki škofje s skupnim pastirskim listom odločno akcijo v bran katoliške cerkve. V ta namen se je preustrojilo društvo sv. Bonifacija, ki ga je bil ustanovil že l. 1861 kardinal Schwarzenberg. To društvo bi naj z nabiranjem milodarov odpomagalo zlasti pomanjkanju cerkev in dušnih pastirjev. Dva poljudna lista, »Bonifatiusblatt« v nemškem in »Svatý Vojtěch« v češkem jeziku bi pa naj s pisavo odbijala napade sovražnih listov na katoliške nauke in naprave.

Tudi v naše kraje se je zagnala divja proçodrijska gonja. Vzrok odpadom se išče pogostoma v napetih narodnostnih razmerah, pri nas posebej v tem, da je duhovščina slovenske narodnosti in tudi več ali manj aktivno nastopa za pravice slovenskega ljudstva. V luteranskih in drugih nam sovražnih listih se dan za dnem kriči, da je naša duhovščina naravnost sovražna vernikom nemške narodnosti, torej proč od Rima k Lutru, ki je ustvaril za nemški narod pristno »nemško krščanstvo«!

Očrnjevanje slovenske duhovščine se vrši prav zistematično; vsak resničen ali navidezen prestopok se kolikor moči črno naslika, generalizuje ter v taki obliki spravi pred širni svet in pred najvišje državne in cerkvene oblasti. Ako manjka stvarne podlage, pomaga tudi laž in samovoljno izvračanje dejstev. Bilo bi zatorej prav dobro, ko bi se ne le v domačih, ampak tudi v tujih časnikih večkrat pojasnilo, kako stališče zavzema slovenska duhovščina v narodno-političnih rečeh in v kakih razmerah živi ogromna večina našega ljudstva.

V tem oziru je zgodovinskega pomena poslanica ljubljanskega kneza in škofa na nemške vernike ljubljanske škofije, ki je datirana na sam veliki petek 1904. Koj v prvem stavku povdarja svetli nadpastir, da je imel že od začetka svojega škofovanja trdno voljo biti tudi nemškim škofljanom povsem pravičen. V Kočevju se mu je posrečilo stopiti v ožjo zvezo z Nemci, ne pa tako v Ljubljani. In vendar tudi tu nimajo Nemci stvarnega razloga, ker je v glavnem mestu dovolj preskrbljeno za nemško službo božjo. Vkljub temu da opaža na svojo veliko žalost, kako se nemški verniki vedno manj vdeležujejo pridig in službe božje, nasprotno pa vedno bolj raste proçodrijsko gibanje.

Bližnji povod temu, pravi dalje poslanica, se zdi, da je vsaj v Avstriji strasten narodnostni boj, in v tem boju se nemštvo istoveti s prote-

stantizmom. Toda politične zmešnjave ne morejo nikakor in nikoli biti veljaven povod za odpad, da človek stavi na kocko, kar je najvažnejše in najsvetejše za čas in večnost. — Cerkev je vedno izvrševala zvesto svojo trojno službo ter vsem narodom oznanjevala in delila zveličavne milosti. Pojavile so se pač tudi v cerkvi razne slabosti, ker sestoji iz slabih ljudi, a ravno v takih prilikah se je pokazala božja moč, ki skrivno deluje v njej ter prenavlja človeštvo.

Kratko pa jedrnato našteva na to poslanica celo vrsto grehov zoper sv. vero, iz katerih izvira današnji odpad ter k sklepu prav resno in pri-srčno apeluje na one, ki so že odpadli ali se pripravljajo k odpadu, naj pogledajo nekoliko v svojo vest, niso-li sami krivi, da jim je vera omrzela.

Vneti nadpastir je s tem storil svojo dolžnost in kdor bo v poznejši bodočnosti hotel pisati zgodovino katoliške cerkve v naših krajih, bo moral vpoštevati to poslanico kot ilustracijo sedanjih cerkvenih razmer.

A sodeč po pisavi nasprotnih časnikov, — in ti so evangelij za nerazsodno množico — je to pismo podobno glasu starozakonskega preroka na ljudstvo »durae cervicis«.

Še manj kakor v ljubljanski škofiji so nemški verniki prikrajšani drugod, zlasti v lavantinski škofiji. Kako se pa nasprotno ravna s slovenskim ljudstvom v sosedni sekovski škofiji, zlasti v Gradcu! Da bi bila vzrok odpadom slovenska narodnost naše duhovščine, je popolnoma neosnovana trditev, zakaj po nemških škofijah ni nič boljše ali pa še slabše. Pravi vir tem žalostnim pojavom je iskati dalje. Zadnja leta so prostozidarji opetovano na svojih shodih sklenili smrtonosen boj zoper katoliško cerkev in tako se ta boj zistematično razvija med Francozi, Italijani, Nemci in Slovani. Pri Nemcih je temu početju v prilog velikanska narodna nadutost, ki stoji popolnoma na stališču Nietzschejeve filozofije: pravico do obstaja in razvoja ima le nemški narod, kar je nenemško, je manj vreden helot. Ker pa ravno katoliška cerkev v svoji univerzalnosti predstavlja konkretno krščansko načelo o ravnopravnosti in bratstvu vseh narodov, »ni namreč razločka med Grkom in Judom . . .«, ampak vsem narodom se mora oznanjevati evangelij in so torej tudi vsem odprta vrata do krščanske civilizacije, odtod ona mržnja in gonja proti katoliški cerkvi pod praporom nemške narodne ideje.

Slovenska duhovščina naj z ozirom na dejanske razmere v verskih zadevah po nauku apostola narodov postane vsem vse, toda storila bi naravnost nemoralno delo in zavrгла temeljno načelo krščanske pravičnosti, ako bi aktivno ali pasivno podpirala naklepe brezbožne in veleizdajske politike, ki meri na pogin in suženjstvo slovenskega ljudstva. Tu velja: non possumus, non licet!

* * *

Na Hrvaškem je s 1. majnikom t. l. začel izhajati nov političen list »Hrvatstvo«, o katerem se je že od hrvaškega katol. shoda sem večkrat pisalo. Na Hrvaškem se je tekom let ustanovilo brez števila listov, med katerimi so tudi taki, ki zastopajo hrvaškemu narodu odločno sovražno smer, a nikdar se ni vzbudilo toliko prahu, kakor pri ustanovitvi tega lista, ki hoče zastopati katoliška načela. Tudi to je »signum temporis«. Napačno je sicer katolicizem proglašati za monopol kakega lista, politične stranke ali celo posameznih političnih oseb, toda naravnost neumljivo je razburjenje

zaradi dnevnika, ki hoče braniti nauke in naprave katoliške cerkve — dandanes, ko se toliko hvalisa sloboda vesti, mišljenja in tiska. Vsak zakoten »filozof«, vsak socijalni demokrat, jud, protestant in mohamedanec sme imeti svoje »svetovno naziranje« in ga tudi javno priznavati, le katoličan bi ne smel na dan s svojim prepričanjem!

Načelno torej pameten in nepristranski človek ne more ugovarjati novemu podjetju. Vendar ustanovitev novega lista je na Hrvaškem silno razburila duhove in sicer ne samo med onimi, ki že itak niso naklonjeni katoliškemu mišljenju, temveč med duhovščino samo je nastal razpor: enim je nov list sramota za ugled katoliške cerkve in svečenstva, drugim je nov list prapor nove, lepše dobe. Žrtev tega spora je tudi sicer zaslužni urednik zagrebškega »Katol. Lista« Stj. Korenić, ki ni hotel objaviti proglaša hrvaškega episkopata, temveč je rajši podal ostavko ter v št. 17. podal razloge svojega ravnanja.

Zakulisno delovanje na Hrvaškem sicer nam ni znano, a kot hladnim opazovalcem se nam dozdeva, da ugledu katoliške hrvaške duhovščine ne škoduje nov list, ampak veliko bolj prepričanje, ki je vsled tega nastal med njo. Bivši urednik gospod Korenić pravi v svoji ostavki, da se je biskupu Strossmajerju »furtim« izvalil podpis za novo podjetje, kar se je pa od druge strani odločno zanimalo. Vsekako cela afera ni častna, bodisi da je g. Korenić storil veliko netaktnost, ali pa odbor res ni pravilno postopal.

Uvaževanja vredne so pa besede g. Korenića, da bi dobri stvari veliko bolj koristilo, ako bi duhovščina poleg natančnega izpolnjevanja svojih stanovskih dolžnosti marljivo sodelovala z lajki na literarno-znanstvenem in pedagogičnem polju ter svetila drugim s čistim življenjem, kakor pa s separatizmom, pustim kritikovanjem in negacijo. Odkar so legli v grob veliki možje Rački, Mesić, Torbar itd., a njihovih mest nihče ni zasedel, od tedaj se javlja prepad med svečeniškim in svetnim elementom, med vero in znanostjo.

V tem ima g. Korenić prav. Katoliško stališče moramo braniti pred vsem s čistim življenjem, vestnim izpolnjevanjem svojih stanovskih dolžnosti pa z neumornim znanstvenim in socijalnim pozitivnim delom, ne s kijem in z zbadanjem ter s prikrivanjem in zagovarjanjem tega, kar se braniti ne da.

* * *

Po Primorju in Dalmaciji zasega pokret za glagolico vedno večje kroge in dobiva tu in tam že nevarno obliko, bati se je, da ricmanjski slučaj najde tudi drugod posnemovalcev. Žal, da v tej kočljivi zadevi igra prvo ulogo politična strast; z ene strani pritiska avstrijska vlada na cerkveno oblast, da kolikor največ omeji rabo glagolice, z druge strani pa elementi, ki se sicer ne vdeležujejo ne slovanske ne latinske božje službe, netijo ogenj v množicah ter jih hujskajo k razkolu. Nameravalo se je, da bi se sešel ves hrvaški episkopat ter uravnal to perečo zadevo, a zadnji čas, kakor poročajo časniki, se je opustila ta misel. Brnski češki list »Hlídka« je nekje zvedel, da bi večina škofov bila za razširjenje pravic glagolskega bogoslužja in zato da se je sestanek na višji migljaj opustil.

Na Ogrskem je vlada v grško-katol. cerkvah vpeljala mesto staro-slovensčine madžarščino, vsled tega se javlja med Rusini pokret za razkol, kar pa vlada sedaj skuša z nasilnimi sredstvi zadušiti.

3. Francija in Vatikan. Marsikomu se je že čudna zdela prijenljivost apostolske stolice do francoske vlade. Celo liberalni italijanski časniki so prejšnjemu in sedanjemu papežu očitali, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti in preveč popušča cerkvi sovražni francoski vladi. Z osebno spremembo na papeškem prestolu in v državnem tajništvu se je mislilo, da bo nastopila nova struja v francoski cerkveni politiki. In pojavil se je res nov tok, ki se pa ne more izvajati toliko iz osebne spremembe, marveč stvar sama zori in donaša posledice, ki bi najbrž nastopile, če bi tudi še Leon XIII. živel.

Prvi sunek je dal papežev nagovor na kardinalski kolegij prigodom čestitanja na praznik sv. Jožefa. Papež je izrazil svojo iskreno naklonjenost slavnemu francoskemu narodu in obzirnost napram njegovi vladi, toda globoko mora obžalovati postopanje franc. vlade nasproti cerkvi. Kakor da bi še ne bilo zla dovolj, pripravlja se še nov načrt, odvzeti tudi priznanim kongregacijam pravico do pouka ter tako zatreti sploh vso krščansko vzgojo. Papež obžaluje in glasno obsoja izjemne naredbe, nasprotne pojmu prostosti, temeljnim državnim zakonom, prirojenim pravicam katoliške cerkve ter vsem načelom civilizacije same. Obsoja tudi nastopanje proti onim škofom, ki so se v pismu na predsednika republike potegnili za pravice katoliških vernikov.

Ta nagovor je napravil globok vtisek, a Combes je v svoji zlobi odgovoril z novim protikrščanskim činom: na sam Veliki petek je ukazal odstraniti iz sodnih dvoran razpela. V svoji divji strasti je postal ikonoklast 20. stoletja.

Meseca aprila je pa predsednik Loubet vrnil poset italijanskemu kralju. Vkljub temu, da je zunanji minister Delcassé pred odhodom v Rim izjavil, da francoska vlada neče s tem nikogar žaliti, so vendar pravi pomen tega pohoda uganili takoj katoličani kakor tudi nasprotniki sv. stolice. Italijanska vlada je sicer iz tehtnih ozirov odstranila iz vspeveda vse, kar bi bilo naravnost naperjeno proti apostolski stolici in preprečila tudi nekatere namerjavane demonstracije, a tem bolj je bilo časnikarstvo tolmač proticerkvenega značaja Loubetovega poseta.

Od l. 1870 je to prvi slučaj, da glava katoliške države pride v Rim, se vozi po Petrovem trgu pod okni Petrovega naslednika in ga nalašč prezira. Vatikan je vložil znani prosved pri katoliških vladah, ki je povzdignil novo burjo. V prvem hipu je francoska vlada proglasila ta prosved kot bi ga ne bilo, kmalu potem pa se je čutila močno razžaljeno in sicer zato, da je prosved došel v javnost po listu »Humanité« in da stoji v noti, drugim vladam poslani, pripomba, da iz posebnih razlogov nuncij ni odpoklican iz Pariza. Prvo je vsekako indiskrecija, katere pa ni zakrivil Vatikan, ampak si jo je najbrž Combes sam naročil, drugo pa ima svoj tehten razlog. Ko je bil umorjen kralj Umberto, namenil se je bil kralj portugalski v Rim, toda papeška kurija mu je dala na znanje, da bo odpoklican nuncij iz Lisabona, ako to stori. Vsled tega je opustil pot¹. Bilo je torej potrebno pojasniti drugim vladam, zakaj sedaj iz Pariza ni odpoklican nuncij, francoski vladi pa tega ni bilo treba pojašnjevati, ker je nuncij de facto ostal v Parizu in bi ravno ta pristavek bil razžaljiv za vlado.

¹ Civiltà Catt. quad. 1295 pg. 588.

Sicer je pa Combes pričakoval ta protest in si ga je želel, da dobi povod za nove napade na cerkev in konečno za popolno ločitev države od cerkve, kakor pravi poslanec Albert de Mun v nekem članku¹. Sv. stolica je pa v tem ravnala popolnoma dosledno; če bi ne bila vložila prosveda, bi bile posledice še hujše, ker s tem bi bil papež priznal zakonitost sedanjih oblastnikov nad Rimom in s tem tudi sebe za podložnika italijanskega kralja, in vsi protikatoliški listi bi zmagoslavno trobili po vsem svetu: glejte, papež je podložnik italijanskega kralja, in katoličani naj slušajo papeža, oziroma njegovega gospodarja, italijanskega kralja!

Minister Combes je kmalu potem zatrl tudi postavbo, s katero je francoski parlament po nesrečni francosko-nemški vojni posvetil Francijo presv. Srcu Jezusovemu ter se je v ta spomin pozidala tudi slavna cerkev Srca Jez. na Mont Martre pri Parizu.

»Ante ruinas exaltatur spiritus«, pravi sv. pismo (Prov. 16, 18). Božje misli sicer niso naše misli, toda zgodovina, katero vodi prst božji, nam daje resne nauke: razžaljenje Kristusovega namestnika na Petrovem stolu se je vselej hudo maščevalo. Loubetov poset v Rimu utegne Franciji več škodovati kakor vojna l. 1870.

Misijonski obzornik.

Azija.

Kurdistan. Patrijarh Tomaž Emanuel je svojega vikarija, msgr. Jakoba Manna, poslal v Kočanes, da bi izvršil nameravano zedinjenje nestorijancev z rimsko stolico. V spremstvu dominikancev o. Gallanda in o. Defrance-a in kaldejskega duhovnika Elije doseže po šestdnevnem truda-polnem potovanju Kočanes, kjer je njegov prihod povzročil nepopisno veselje. Od vseh strani so prihiteli melekim (poglararji), duhovniki in staroste, da bi pozdravili prišlece, jih zagotovili svoje udanosti do rimske stolice in da bi se slovesno odpovedali nestorijanski krivi veri. V oddelkih po 20—30 mož so polagali roke na sv. evangelij in so pred Križanim slovesno prisegali, da raje žrtvujejo vse, celo kri in življenje, kakor da bi kdaj zatajili katoliško vero. Bil je to hud udarec za protestantskega pridigarja ‚mistra‘ Braun in njegovega gojenca, mladega patrijarha nestorijanskega, kajti edini melek Ismail jima je ostal zvest, in še ta le iz rodbinskih ozirov, ker je namreč v preteklem letu njegov sin sestro patrijarhovo vzel v zakon. Spreobrnjenci prosijo, da bi se med njimi nastanili dominikanci, ustanovili cerkve in šole ter jim odgojevali mladino in domači kler. Centralna postaja bo Džulamerk.

Mandžurija. Dasi sta ruski car in japonski mikado katoliškimi misijonarjem zagotovila svoje varstvo, bo sedanja vojska na daljnem vzhodu vsekakor močno ovirala misijonsko delovanje. Mandžurijski misijon si je komaj malo opomogel, a bo že zopet hudo prizadet. Misijonarji in sestre so se vojskujočim ponudili v oskrbovanje ranjencev. — Pred izbruhom vojske je apostolski vikarij, msgr. Lalonyer, obiskal svojo vladikovino in je bil povsod prijazno sprejet. Krščanstvo je napredovalo. V Tsitsikaru je bila lani pozidana nova cerkev, v Ghirinu je bila slovesno blagoslov-

¹ L. c. str. 582.

ljena kapela sv. rožnega venca. Pri blagoslavljanju zvonov sta bila botra soproga ruskega divizijskega generala pl. Stackelberg in brigadegeneral Lunjevič, katoliški Poljak. Slovesnosti se je udeležil tudi ruski konzul Loubat, in ž njim mnogo častnikov in vojaštva. — Postaja Čalu-hen, ustanovljena še le pred poldrugim letom, šteje že 100 krščanskih družin, Jen-ki-kang 50 spreobrnjenec. Tudi Harbin, važna postaja na Mandžu-železnici, je lani dobil katoliško kapelo. — Število kristjanov znaša 10.161.

Japonsko. Umestno je, da podamo zdaj statistiko japonskega misijona pred krvavo rusko-japonsko vojsko. Škofija Osaka. Na misijonskem polju delujejo 1 škof, 25 evropskih misijonarjev, 2 duhovnika-domačina, 4 Marijini bratje, 4 semeniščani, 40 katehistov-domačinov, 16 francoskih sester 'Detinstva Jezusovega'. Škofija šteje 34 krščanskih občin, 8 cerkva in kapelic, 24 molivnic, 4 šole z 419 učenci, 1 kolegij šolskih bratov z 100 gojenci, 5 sirotišč z 228 otroci in nekaj obrtnih šol.

Bolje je misijon razvit v škofiji Nagasaki. Izmed 6,600.000 prebivalcev je 40.028 katoličanov. Misijonarji: 1 škof, 33 evropskih misijonarjev, 24 duhovnikov-domačinov, 35 katehistov-domačinov, 12 potovalnih krstiteljic, 15 Marijinih šolskih bratov, 23 sester 'Detinstva Jezusovega', 8 frančiškank, 4 sestre sv. Pavla iz Chartres in 170 bogoljubnih devic-domačink, ki žive v 10 kongregacijah. Misijon ima 40 glavnih postaj in 35 podružnic; v 140 krščanskih občinah je 63 cerkva in kapel, 53 molivnic, bogoslovje in semenišče, 2 novicijata, postulat, kolegij z 210 gojenci, penzijonat z 35 gojenci, 4 dekliške šole z 416 deklicami, 8 sirotišč z 283 otroci, dom za gobove, bolnišnica, 7 lekarn, 3 katehumenati.

Misijon na otoku Oshima cvete; šteje že 1800 katoličanov, izmed katerih zavzemajo nekateri častna mesta pri vladi.

»Za časa svojega bivanja v Tokiu«, tako piše jezuit o. Jožef Dahlmann, »sem v stolnici slovesno krstil mladega japonskega medicince. Častiti gospodje (iz pariškega semenišča) mislijo, da je ta slučaj od l. 1650, ko je zadnji jezuit zapustil japonska tla, najbrž prvi, da je brat sv. Frančiška Ksav. na Japonskem krstil Japonca. Na vsak način me je to zelo veselilo.«

Civiltà, ve poročati, da je japonski mikado podelil jezuitu o. Ljudevitu Froc, ravnatelju meteorološkega observatorija v Zikawei, za velike zasluge, ki si jih je pridobil s svojimi vremenskimi poročili in svarili pred tufonom za japonsko brodovje, križ 'reda svetega zaklada'.

Afrika.

Egipt. Katoliškemu misijonu preti velika nevarnost. Britski vpliv hoče ugonobiti francoščino, ki je bila doslej občevalni jezik. Francoske misijonske šole so cvetele. Kler in sestre so bile večinoma iz Francoskega. Zadnja leta pa je britska vlada napela vse sile, da spravi angleščino na površje. »V Egiptu«, tako piše msgr. Pisani, »se ne ve razlikovati, kar je bilo toliko časa nerazvezljivo združeno: katolicizem in Francosko.« Ko pa se je hipno stvar zasukala, ko je zavlada angleški jezik v trgovini, je vse prisiljeno, učiti se angleščine, obiskovati angleške, seve protestantske šole. Poskrbelo se je, da takih ne primanjkuje. Niti pojmiti se ne more, v kako zagato so vsled tega prišle francoske misijonske šole, dasi daleko prekašajo protestantske. Redovniki, zlasti jezuiti, so sicer pripravljeni, poučevati angleški, toda francoska vlada odtegne vsem šolam,

v katerih ni francoščina učni jezik, svojo podporo. Vsa teža je zdaj na ramah angleških katoličanov. »Prisiljen sem«, piše jezuit o. Nourrit, »izmed 30 koptskih šol opustiti jih 15, ako ne dobim zadostne podpore iz Angleškega.« Bridko je, da so vsled kulturne borbe na Francoskem misijonski milodari vedno tanjši. Katoliški učitelji in učiteljice se dajo nastavljati na angleških zavodih, kjer so mnogo boljše plačani, kjer pa je njih versko prepričanje seve izpostavljeno močnemu pritisku. Koptski otroci, ki obiskujejo protestantsko šolo, se morajo udeleževati protestantskega bogoslužja in skrivati svoje katoliško prepričanje. Celo zdravniška pomoč se odreče bolniku, ako ga je obiskal katoliški mašnik. Mrs. Fitzgerald Beale, v Egiptu bivajoča irska gospa, navdušuje angleške katolike, da se naj odločno postavijo v bran protestantski propagandi z ustanovitvijo angleško-katoliške šole. Sama jim je dala lep vzgled. V Abu Kerkasu pri Miniehu je otvorila večinoma na svoje stroške angleško katoliško šolo za 100 koptskih otrok. Enako šolo namerava postaviti v starem Kairu. »Nekaterniki«, tako piše Beale, »so tega mnenja, da je brezuspešno se boriti s protestantskimi misijonarji, dokler ni dovolj denarja. To ni res. Naši dobri jezuiti z eno četrtinko istega denarja, ki je protestantom na razpolago, dosežejo enake uspehe. Sovražijo jih protestanti, a se jih tudi boje, ker v vzgoji daleko prekašajo Angleže in Amerikance.«

Sahara. Apostolska prefektura Ghardaïa. O. Guerrin iz družbe belih očetov poroča, da se misijon v tej dve leti obstoječi prefekturi lepo razvija. Prebivalstvo je že zaupneje nasproti katoliškim blagovestnikom; otroci se kar gnetejo okrog ,belih marabutov', kjerkoli jih srečajo. Odrasli radi obiskujejo misijonarje ter jim zaupajo svoje dvome glede krščanskega pravoslovja. — Šola dobro uspeva. V bolnišnici in lekarni belih očetov je našlo že mnogo črncev tolažbe, vsled česar se jih je nekaj že spreobrnilo na smrtni postelji. Najvažnejše pa je, da ,bele gospe', kakor imenujejo sestre, imajo vstop v zasebna stanovanja; od njih jih je bilo že mnogo v sili krščenih. — Na drugi postaji, na oazi Uargla, obiskuje 30 otrok redno šolo. Neki mali Chambi, čegar oče je najslavitejši jezdec saharski, je bil tako vstrajen, da je eno četrletje vsak dan prihajal v 3 km oddaljeno šolo. — Najnovejša in najbolj na jugu je postaja El Golea. Prebivalci v tej puščavi, strah cele Sahare, polni otroškega zaupanja prihajajo k misijonarjem, kajti ubožna lekarna jim je dobro došla pomoč. »Krščanski marabuti, vi nam hočete le dobro, vi ste naši očetje, le vstopite k nam brez strahu!« tako že od daleč kličejo in vabijo misijonarje. Šola obiskuje 40 otrok. V novem internatu se pa morajo mladi Chambi, ki so doslej bili prosti kakor gazele v puščavi, učiti reda. — V obče je misijon v Sahari velikega pomena, ker nadaljuje pot do Arabcev.

Zahodna Afrika. Apostolski vikarijat Benin. Kakor poroča o. Vogt, misijonar iz lijonskega semenišča, je več črncev prišlo iz Ibonwona v Lagos. Apostolskega vikarija, msgr. Lang, so naprosili, da jim naj pošlje katoliškega duhovnika, ker so jih protestanti doslej vodili za nos. Črez 8 dni pošlje vikarij o. Vogta z 2 spremljevalcema. Z nenavadnim veseljem so jih sprejeli in 120 se jih je takoj oglasilo, da hočejo postati katoličani, 50 otrok pa se je dalo zapisati v šolo. — Misijon se bo tukaj prav lepo razvijal; kajti 5 večjih vasi se nahaja v bližini, kjer se obeta bogata žetev. Misijonar se je bogato obdarovan vrnil v Lagos in je mogel tako

ugodno poročilo podati škofu, da se je le-ta odločil nemudoma misijonariti med tem dobrim ljudstvom.

Francoski Kongo. O. Trilles iz družbe očetov sv. Duha pripoveduje ginljivo prigodbo, ki je dokaz neskončnega usmiljenja božjega. — Prišli smo v Eyamiyong. Med zajutrkom me majhen deček potegne za rokav. ‚Beli, me je nagovoril, ‚slišim, da si misijonar; je-li res?‘ — ‚Da!‘ — ‚Sem!‘ — ‚Rad bi govoril s teboj!‘ — Potem mu je deček pripovedoval, da se je leto dni mudil pri misijonarih v Dongili, kjer pa so ga kot poredneža odpustili. Doma ga je potem stari dedek vsako večer izpraševal o tem, česar se je bil naučil pri misijonarih. Starčku so ti neznan nauki segali do srca in je očital dečku, zakaj ni postal kristjan. — ‚Jaz sem že star, je rekel starček, ‚in hočem priti v nebesa!‘ — ‚Tako je bom krstil!‘ — ‚Ne ne, od tebe nečem biti krščen, ker si pagan. Misijonar me mora krstiti!‘ — In ko je zvedel, da so beli prišli v vas, me je hitro poslal: ‚Pojdi gledat, je-li prišel tudi kak misijonar.‘ — O. Trilles se nato poda k starčku, ki je bil že res blizu smrti. Da bi se starček prepričal, je-li res katoliški misijonar, je zahteval, da naj moli Esa waza (očenaš). Misijonar mu je rad ustregel, potem pa zahteval, da naj on moli Esa waza in Mashumewe, Maria (Češčena Marija), ako hoče biti krščen. — Ne da bi se mu kaj zareklo, tako lepo pravilno je odmolil. Tudi v krščanskem nauku je bil nenavadno dobro poučen. — Misijonar ga je krstil in mu odprl vrata nebeška, skozi katera je kmalu potem šel vživat večnega veselja.

Amerika.

Bridska severna Amerika. Požrtvovalno delovanje misijonarjev v ledenih puščavah kanadskega severa občudujejo ne samo verniki, marveč tudi nekatoličani. Tako je n. pr. šotski prezbiterijanec, faktor Hudsonbaidružbe v Cross Lake House, že opetovano prosil, naj se misijonarji naselijo v njegovem okraju, in odkar se je ustreglo njegovi prošnji, jih podpira vselej in povsod, kar je v njegovih močeh. — O. Bonald je pri svojem zadnjem obisku v Winnipegu nadškofu pokazal pismo, katero je bil prejel od belih protestantskih ribičev iz Sandy Bar. Odkritosrčno priznavajo njegovo apostolsko gorečnost in se čudijo, kako more v svoji visoki starosti v toliki revščini in v tolikem trudu in naporu obstati pri Indijancih in to brezplačno, med tem ko oženjeni indijanski pridigar (Wesleyanec) dobiva 800 dolarjev letne plače. Kot neznamen znak spoštovanja in zahvale mu je zajedno vročijo 45 dolarjev. — Cross Lake je 10 dni hoda oddaljen od Winnipegjezera. Koliko zatajevanja stane misijonarje, živeti v tem prostovoljnem pregnanstvu, tega ne moremo pojmiti. Nek misijonar je po dvehletnem bivanju med Indijanci prišel v Prince-Albert. Ko je po dolgem času zopet enkrat videl bele ljudi, ga je veselje tako prevzelo, da je jokal kakor otrok. Pripotoval je bil namreč 900 milj daleč skozi zasnježene pragozde, čez zamrznjena jezera in reke. Res, Indijancem označevati sv. evangelij, ni malenkost, marveč heroizem.

Zedinjene države. ‚Ecclesiastical Review‘ (1903, str. 570 ss.) podaja svojim čitateljem kratek pregled zadnjih 20 let in ponosno opisuje mogočni razvoj severoameriške cerkve. Zgodilo se je to zlasti na podlagi 3. plenarnega baltimorskega koncila, ki je katoličane vzdramil in jih opozoril na veliko nalogo, ki jim je odkazana na verskem in socialnem polju.

»Celo v Rimu se čuti ta vpliv, četudi se vselej ne priznava. Bog je blagoslovil naše katoliško ljudstvo, ker je iskalo najprej kraljestvo božje.« Iz ubogih misijonskih naselbin so se razvile cvetoče krščanske občine. Za vladanja Leona XIII. je bilo v Ameriki ustanovljenih 56 škofij. Katoliška mladina je polna tistega mladeniškega ognja, ki je lasten ameriškemu temperamentu. — Da, krasno se je razvila in razcvela ameriška cerkev in zdaj je pričakovati, da njen delokrog prestopi že ozke meje domovine, da prevzame nekaj misijonskega bremena na svoje rame. Kakor nalašč se Amerikancem nudi prilika evangelizirati Polinezijo in vzhodno Azijo.

Med nekatoličani pridno misijonarijo pavlisti, ki so večinoma sami konvertiti. Največji misijon te vrste se je obhajal v New Yorku. Protestanti vseh ločink so se ga udeleževali tako močno, da je velika katoliška cerkev bila vsak večer do zadnjega kotička natlačeno polna; katoličani so morali vsled pomanjkanja prostora iz cerkve. Misijon je trajal 14 dni, govornika sta bila o. Bertrand Conway in J. B. Harney. Po $\frac{3}{4}$ ure trajajočem govoru odgovarja misijonar iz prižnice na vprašanja, ki mu jih poslušalci na listkih namečejo v nalašč zato pripravljeni škrinjici pri cerkvenih vratih. Povprečno je reševal vsakokrat 50 vprašanj. Pobožnost je bila zaključena z večernicami in blagoslovom. — Vsled popolne verske prostosti, katero daje vlada svojim podanikom, se je začelo nenavadno močno gibanje za katoliško vero. Kakor je W. Gordon Gorman v svoji knjigi ‚Converts to Rome‘ dokazal, je samo Episcopalien Church v 80 letih 10.000 konvertitov dala katoliški cerkvi, med temi mnogo plemenitašev, duhovnikov in izobražencev. To poročilo je gotovo tolažilno odgovor na pročodrimsko gibanje v naših deželah.

Brazilijska Dve apostolski prefekturi sta v rokah o. kapucinov; na 10 naselbinah deluje 70 misijonarjev. Iz Pernambuco poroča apostolski prefekt, o. Gaetano da Messina, kako zelo se trudijo, kako napejajo vse sile protestanti in framasoni, da bi pridobili Brazilijance za protestantizem, bodisi z besedo bodisi s tiskom. Neustrašeno se borijo proti njim kapucini, ki obhajajo ljudske misijone povsod, kjer delujejo nasprotniki. Udeležba je nenavadno velika. Navdušenje za katoliško stvar, ki preveva brazilijanska srca, je res ginljivo. — O. Celestin, nadarjen in goreč misijonar, izvrsten govornik, je ustanovil katoliško obrambno društvo (Liga contra los protestantes), v katerem z besedo in peresom z velikim veseljem in vspehom pobija protestante. Liga ima vsako 4. nedeljo v mesecu svoja predavanja, in o. Celestin izborna pojasnjuje verske resnice. Dobri se utrjujejo, omahljivi in zapeljani se pridobivajo. *J. E. Kociper.*

IV. Slovstvo.

Apologetika.

England und der heilige Stuhl. Ein Beitrag zur Wiedervereinigung mit Rom. Von Dr. Spencer Jones, Pfarrer der englischen Staatskirche. Mit einem Geleitwort von Viscount Halifax. Übersetzt von einem Mitglied der Beuroner Be-

nediktiner-Kongregation. Autorisierte Ausgabe. Graz u. Leipzig 1904. Ulr. Moser. Pg. 29* + 306. C. 3'60 K.

Dan za dnem moramo gledati in slišati, kako zlobni časniki in fanatični luteranski predikantje ometavajo z blatom vse nauke in naprave katoliške cerkve, zatoorej človeku nenavadno dobro dene čitanje take knjige, kakor je ta. Njen pisatelj ni katoličan, a je mož dobre volje in dovzeten za resnico. Izvzemši nekatere netočnosti, pojašnjuje in brani Spencer posamezne nauke in naprave katol. cerkve tako jasno in prepričevalno, da katoliški teolog tega ne bi boljše storil.

Že 13 let se pisatelj peča z velevažnim vprašanjem o cerkvenem zedinjenju, zakaj Zveličar je pač napovedal, da bo njegov evangelij na svetu povzročil razpor, toda le v tem zmislu, da ga bodo eni sprejeli, drugi zavrgli, ne pa da se tisti, ki v evangelij verujejo, celo svoje življenje med seboj kavsajo in pripravajo (7*).

Za uvod je sprejeta v knjigo razpravica znanega ritualista Visc. Halifaxa, v kateri opozarja na škodo, ki jo trpi pozitivno krščanstvo vsled razcepljenosti, ker ravno odtod zajema najbolj svojo hrano skepsa in brezverstvo; ni zastoj rekel Zveličar apostolom, naj bodo edini, da svet veruje. Združenje z rimsko cerkvijo in z vzhodnimi cerkvami se H. ne zdi nemogoče in tudi ne pretežavno. On si pa ne misli samo neke zunanje zveze sicer neodvisnih cerkev, marveč znotranjo edinstvo, ki temelji na isti veroizpovedi, v disciplinarnih in upravnih rečeh pa dopušča le one razlike, ki so dovolj utemeljene.

Knjiga Spencerjeva naj bi pokazala, kaj Rim po pravici zahteva in kaj mu ostalo krščanstvo po pravici sme in mora pritrditi (22*).

Knjiga sama, kateri je podstav nek govor pisateljev v »zvezi za pospeševanje krščanske edinosti«, razpada v 5 poglavij. Najprej nam pisatelj pojasni vodilna načela svoje knjige, očrta sedanji položaj strank ter pokaže metodo, kako se naj obdeluje vprašanje o zedinjenju krščanstva. Neovržno dejstvo je, da je krščanstvo razcepljeno, ravno tako gotovo pa je, da Bog hoče edinstvo, odtod velika važnost tega vprašanja. Zgodovina kaže, da se je rimska stolica pokazala edina kot združujoča sila, ravno tako pa zgodovina kaže, da tisti, ki napadajo Rim, ne poznajo Rima in da je razne ločine le strast odtrgala od Rima, ne pa morda stvarni versko-znanstveni razlogi. Že Hugo Grotius je priznal, da se protestantske ločine ne morejo združiti med seboj brez združenja z Rimom. Izkustveno psihološko dejstvo je, da nagibi, ki človeka odvrtačo od ateizma, ga nagibljejo h katolicizmu in nasprotno, kar človeka odvrtača od katolicizma, vodi dosledno v ateizem. Med vsemi krščanskimi »cerkvami« gre brezdvomno prvenstvo rimski cerkvi tako zaradi števila njenih udov, kakor zaradi ugleda in njene zgodovine.

V 2. poglavju razmotruje pisatelj cerkveno edinstvo, kakor se nam predstavlja v sv. pismu, pri sv. očetih, kako to edinstvo pojmi državna anglikanska cerkev v svojih javnih molitvah in kako katoliška cerkev. Nazor rimske cerkve o edinosti je nedvomno Kristusovemu idealu najbližje (str. 69).

Zelo važno — jedro cele knjige — je tretje poglavje, ki govori o Petrovem primatu. Kristus je ustanovil za zemlji vidno božje kraljestvo, ki bi naj bilo edino. Vpraša se, v kako konkretno obliko je Kristus zaodel idejo edinosti? Tu nam stopa nehote pred oči oseba sv. Petra, ki se v evangelijih omenja 91krat v Dej. apostol. 50krat. Prav lepo in jasno podaje pisatelj najvažnejše dokaze iz sv. pisma in tradicije za primat ter kliče anglikancem, naj vendar enkrat stopijo brez predsodkov v svetišče sv. pisma ter poslušajo besede Kristusove tako, kakor se glasé.

V 4. poglavju preiskuje pisatelj vzroke razkola in ločitve, ki imata svoje zadnje korenine v grehu; zlasti lepo dokazuje, da katolicizem nikakor ne zadržuje narodne individualnosti (str. 171—182). V zadnjem poglavju (5.) našteva in rešuje pi-

satelj razne potežkoče, ki so na potu zedinjenju, kakor: papeževa nezmotljivost, češčenje Marijino, katoliško versko ravnilo (regula fidei), katoliški nazor o čitanju sv. pisma, rimske kongregacije, jezuitje, odpustki, namen, slabi vzgledi. V vsem tem ne vidi pisatelj nikakšne resne ovire, ako se le stvar tako vzame, kakor res uči katoliška cerkev. Potežkoče se najdejo več ali manj pri vsaki verski resnici in vendar je vkljub temu mogoče verovati, tako, pravi pisatelj, je tudi s papeževo nezmotljivostjo. Odločno zavrne trditev, ki jo je prvi izrazil Daubigné, da je šele Luter odkril biblijo, kakor so tudi na Angleškem že davno pred Wyclifom učeni in pobožni možje prevedli sv. pismo v angleščino.

Prav častno spričevalo daje jezuitom (str. 277) in s tem osramoti marsikateriga katoličana. K sklepu povdarja pisatelj še enkrat dvojno dejstvo, namreč, da je krščanstvo dejanski razdeljeno, Bog pa hoče edinost, kakor tudi, da se Rim formalno ne more spreminjati, dočim je spreminjanje glavni znak anglikanizma v minulih 300 letih.

Čitateljem priporočamo to zelo vspodbudno delo, ki jim bo odprlo nov pogled v sedanje versko gibanje zlasti na Angleškem, pa jim bo tudi v bodrilo in v pouk. Pisatelju pa želimo milosti božje, da stori še zadnji korak ter se povrne v ovčinjak, o katerem je tako dostojno in resnicoljubno pisal, ker tudi nanj se dajo obrniti na podlagi te knjige besede Kristusove: *Non es longe a regno Dei* (Marc. 12, 34).

F. K.

Cerkvena zgodovina.

Kratka zgodovina katoliške cerkve za šole. Z 28 podobami. Spisal A. I. Stroj, katehet v Ljubljani. V Celovcu 1904. Str. 148. C. vez. 1.40 K.

Lična, v lepem in poljudnem jeziku spisana knjižica, jako pripravna za nižje n. pr. meščanske šole. S posebnim priznanjem moramo omeniti, da se g. pisatelj ozira, kjer le mogoče, na ožjo domovino. Tako n. pr. na str. 18, ko pripoveduje, kako se je v prvi krščanski dobi širila vera »po vseh krajih, koder prebivajo Slovenci«; na str. 25., kako je bila o času preganjanja tudi »v naših krajih zemlja napojena z mučeniško krvjo«. (Maksimilijan je bil mučen v Celju, Viktorin v Ptuj, Hilarij in Tacijan pri Majnici ob Soči, Kancijan blizu Ogleja, sv. Just v Trstu itd.) Na str. 36. omenja bitko (med Evgenijem in Teodozijem) pri Ajdovščini; »zadnji rimski vojskovodja (Evgenij), ki se je boril za paganske bogove, padel je na naši zemlji.« Na str. 47. navaja škofije, ki so bile že v šestem stoletju: v Trstu, v Koprju, v Pičanu, v Poreču, v Pulju . . .; na str. 48. najdemo pesem zloženo v čast sv. Martinu: »Da se raduje Panonec . . . Slovén — ker po njegovem (sv. Martina) vodstvu spoznava Boga.« Na str. 55. opisuje, kako se je širilo krščanstvo med Slovenci po preseljevanju narodov; na str. 62., kako so se ustanovile: krška, sekovska in lavantinska škofija; na str. 62. in 63. apostolsko delovanje svetih bratov Cirila in Metoda tudi z ozirom na Slovence. Na str. 84. zveemo, kako sta bila ustanovljena samostan v Stični in Gornjem Gradu; na str. 86. o »kartuzijah« v Žičah (Zajčki samostan), Jurkloštru, Bistri in Pleterjah; na str. 90., kako se je ustanovila ljubljanska škofija. Na str. 98. beremo o sv. Janezu Kapistranu, da je pridigoval tudi v Ljubljani na Bregu in navduševal Slovence k boju zoper Turke; na str. 99., da so Dunajčani leta 1529. s pomočjo Štajercev, Korošcev in Kranjcev odbili Turke in rešili mesto. (Papež pisal tja je v Celje — v Prago, v nemške vse dežele — Da vsi hitro imajo prit' — Turka strani odpodit'). Na str. 100. najdemo zanimiv podatek: 22. junija 1593 so Slovenci in Hrvatje priborili pri Sisku slavno zmago nad Turki. »V ljubljanski stolnici se še rabi ta dan mašni plašč, ki je narejen iz obleke premaganelega turškega poveljnika Hasana.« V § 36. govori pisatelj o razširjanju pro-

testantizma na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem (Primož Trubar, Bohorič, Dalmatin), o delovanju škofa Tomaža Hrena, o zasnutku jezuitske šole v Ljubljani in šole v Rušah ob Dravi.

Na str. 119. ko govori o misijonskem delovanju sv. cerkve, omenja najslavnejša izmed misijonarjev, ki sta iz naše domovine šla med pagane: Friderik Baraga in dr. Ignacij Knoblehar.

Na str. 127 § 41 govori o ustanovitvi goriške nadškofije in združitvi tržaške in kopske škofije. § 43 na str. 131. ima naslov: Škof Anton Martin Slomšek. Lavantinska škofija.

S tem, kar smo tu navedli, hoteli smo vzbuditi zanimanje za knjigo pri vseh rodoljubih. Usojamo se pa tudi opozoriti g. pisatelja na nekatere nedostatke.

G. pisatelj deli zgodovino v štiri dobe; naj bi bilo, ako deli n. pr. drugo dobo od Konstantina Velikega do Karola Velikega in tretjo dobo od Karola Velikega do papeža Leona X. bilo bi tudi dosledno, ko bi pričel res tretjo dobo s Karolom a ne z ustanovitvijo cerkvene države (§ 19.) in četrto dobo s papežem Leonom, a ne z odkritjem Amerike.

Na str. 7. je drugi odstavek: »Za to kraljestvo . . .« zelo zmeden in nejasen. Na str. 9. Judje niso zahtevali, da morajo kristjani sprejeti »judovsko vero«, temveč da izpolnjujejo njihove ceremonije. Na str. 14. Legendo o sv. Mohorju in Fortunatu so historiki kritiki ovrgli. Na str. 21. V novejšem času se je dognalo, da je bil sv. Polikarp mučen l. 155. (23. febr.), torej ne ob času cesarja Marka Avrelija (161—180). Na str. 68. se g. pisatelj dotakne celo rahlo in previdno žalostnih razmer v 10. stoletju, dobro bi pa bilo, ko bi tudi na kratko pojasnil razloček med »papežtvom« in »papeži« ter povdarjal, da se svetost, kot znak sv. katoliške cerkve ne meri po življenju posameznih udov, če tudi najvišjih dostojanstvenikov cerkve.

Neumesten se nam zdi stavek (v § 24. križarske vojske): »Boji med cesarjem Henrikom IV. in Gregorijem VII. so versko zavest tako poživili in povzročili tako junaštvo, da so si katoličani v Evropi upali iti nad mohamedance tudi v Azijo . . .«

Nekatera mesta tako n. pr. na str. 78: »Mati božja ga (Dominika) je naučila moliti sv. rožni venec« napravijo vtis, kakor bi bil g. pisatelj pozabil, da piše zgodovino¹; pretirano je, kar pravi nadalje, »da je (Dominik) v kratkem času vs o južno Francosko očistil krivoverstva, kajti boji s krivoverci so trajali do leta 1229. (Dominik je umrl že l. 1221) in čemu bi bil potem papež Gregor IX. vpeljal na cerkvenem zboru v Toulouse inkvizicijo?

Na str. 102. bi bil moral g. pisatelj motivirati, zakaj (Luter) »ni napredoval, ko se je trudil za dobra dela« (vsled pretirane askeze brez ponižnosti). Na str. 126, dunajski kongres je bil leta 1815.

Omenili bi še h koncu, da je g. pisatelj v nekaterih paragrafih (n. pr. § 26. Inocent III., § 27. Cerkevni zbor v Kostnicah . . .) preveč raznega gradiva nakopičil, s tem namreč trpi preglednost in otežkoči se učenje.

Sicer pa priporočamo knjigo vsem č. g. katehetom, tudi onim, ki ne predavajo cerkvene zgodovine kot poseben predmet, kajti v njej najdejo na kratko glavne podatke iz cerkvene zgodovine, in nekaterih se poleg zgodb sv. pisma in svetniških življenjepisov lahko poslužujejo pri katehezah v pojašnjevanje. A. Ū.

L' Eucharistie dans l' église primitive par V. Ermoni. Paris 1904. Bloud & Cie.

¹ Prim.: »Der Rosenkranz und der hl. Dominikus« »Alan de Rupe« (Vide Alanus K. Lex. I. 397). Oberrheinisches Pastoralblatt Nr. 20 (26. Sept. 1901).

Pisatelj te knjige je že poprej izdal spis »L' Agape« o »pojedinah ljubezni«, ki so jih imeli prvi kristjani. Ko zdaj piše o evharistiji v prvotni cerkvi, dodane snov, ki je v najožji zvezi s poprejšnjo.

S tem pa obravnava tudi eno najvažnejših verskih resnic. Saj je evharistija središče krščanske pobožnosti, zato zanima učenjaka in prostaka, kako so umevali in obhajali evharistijo v prvotni cerkvi. Pisatelj se hoče držati zgodovinske, kritične metode in preiskati vire prvih dveh stoletij.

V svoji razpravi se opira na obširnejša dela angleška, nemška in italijanska, katera so spisali Chetam, W. B. Frankland, Gardner, Hoffmann, Plumer, G. Semeria, E. Spitta, Swete, Talbot. Najboljše in najstarejše poročilo o evharistiji ima sv. pismo. V njegovih poročilih se najmeta dve obliki (Matej-Markova in Luka-Pavlova), katere razlaga po razliki in soglasju (7—11). Četrtri evangelijsi sicer nima slovila: to je moje telo itd., pa ima obljubo ustanovitve, o kateri sinoptiki ne poročajo (str. 12, 13).

Med apostolskimi očetmi navaja poročila sv. Ignacija, Polikarpa in »Nauk apostolov« (Didache) (str. 14—18). Obširnejše pretresava spise sv. Justina, prvo apologijo in razgovor s Trifonom (str. 19—26). Iz sv. Ireneja zajema najnatančnejše nauke ter jih razvrsti v pet toček (str. 17—40). Potem poda zgodovino; prestavo in razlago Abercijevega napisa ter pride do zaključka, da je krščanski spomenik (str. 41—49). Krščanska umetnost prvih dveh stoletij pa sploh ne ponuja mnogo spomenikov o evharistiji (str. 50, 51).

Konečno je po vzgledu M. Franklanda pridejan kratek pregled najvažnejših resnic o evharistiji. Ona je dušna hrana (*δείπνον*), združenje (*κοινωνία*), zahvala (*εὐχαριστία*), spomin (*ἀνάμνησις*) in daritev (*θυσία*). Vse to je dokazano iz sv. pisma in iz spisov cerkvenih očetov (str. 52—58).

V sklepu poudarja pisatelj, da je brez vsakih predsodkov poročal le to, kar je našel v spomenikih prvih dveh stoletij. To je zanesljiva pot za zgodovino verskih resnic. Cela razprava pa kaže, da ima dandanes ravno iste nauke, kakršne najdemo v virih prvotne cerkve, le katoliška cerkev. Ona ni nič spreminjala ali novega vpeljala v znamenitem nauku o evharistiji (str. 59—61).

Dasi je knjiga mala, je vendar njena vsebina prav zanimiva. Razlaga je jasna, poljudna in zadošča znanstvenim zahtevam sedanjega časa. V svojem malem obsegu nima natančnejih preiskav in raznih podrobnosti, kakor jih najdemo v večjih spisih. Pač pa seznanil čitatelja v glavnih potezah z najvažnejšimi vprašanji. Tako n. pr. v »Nauku apostolov« (Didachè) ni omenjeno deveto in deseto poglavje, ampak samo štirinajsto, dasi vse troje govori o evharistiji.

Kdorkoli pa knjigo prebere, se lahko prepriča, da je bila evharistija že v prvih dveh stoletjih zakrament telesa in krvi Jezusa Kristusa, daritev novega zakona, spomin smrti Sinu božjega, in dušna hrana vernikom.

Dr. Jos. Somrek.

Cerkveno pravo.

Anleitung zur richtigen Verwaltung des Kirchen-, Pfründen- und Pfarrarmeninstituts-Vermögens nach den in der Lavanter Diözese zu Recht bestehenden Gesetzen und Vorschriften. Verfasst und herausgegeben mit Genehmigung S. F. B. Gnaden des hochwürdigsten Herrn Dr. Michael Napotnik, Fürstbischofes von Lavant.

V knjigi so zbrani vsi dozdej po raznih škofijskih listih raztrošeni odloki, ki se tičejo uprave cerkv. premoženja. Pridejani so tudi mnogi potrebni formulari, in sicer najvažnejši v slovenskem in nemškem jeziku. Že dolgo nismo imeli v rokah

tako praktične knjige, kakor je ta; kajti v nji bodo našli župnijski uradi naredbe in odloke, ki so se dozdej sicer pogostokrat navajali, katerih pa skoraj nikjer ni bilo več dobiti n. pr. prevažni opravilnik za oskrbovanje cerkv. premoženja iz leta 1859, ki se je vedno citiral, a ga skoraj izmed mlajše duhovščine nihče ni več poznal, ker so bili že zdavna pošli zadnji eksemplari. Knjigo torej, ki je nad vse praktična, vsem duhovnikom najtopleje priporočamo. Dobi se v kn. šk. ordinariatski pisarni v Mariboru izvod po 2 K. A. J.

Alphabetisches Inhaltsverzeichnis zu den in den Jahren 1847—1902 in der Lavanter Diözese erschienenen Kirchl. Verordnungsblättern, Pastoralkonferenz-Schlussprotokollen und Hirtenbriefen.

Tudi ta alfabetični realni indeks je bil nad vse potreben. Škof. ukaznik izhaja že od l. 1847. in težko je bilo večkrat poiskati razne odloke in naredbe brez abecednega seznamka. Dobiva se v kn. šk. pisarni v Mariboru iztis po 1 K. A. J.

Katehetika.

Pobjeda psihološke metode. Tako se zove naslov 190 strani obsegajoče knjige, ki jo je izdal g. Ferdo Heffler, veroučitelj na možkem učiteljsišču v Zagrebu. Njeno vsebino nam podaja na kratko pisatelj na str. 10: »Naši kateheti primaju s ovim spisom na ruke predavanja prvih didaktičara njemačkih (na pedagoško-katehetičnem tečaju v Solnogradu od 10—23. decembra 1903) a i najteže protivne razloge, koji se navode protiv metode psihološke.«

Namen te knjige pa je, priboriti psihološki metodi prednost tudi v pouku krščanskega nauka.

I. del knjige (str. 13—140) nam podaja sedem teoretičnih predavanj, v II. delu slede (str. 140—174) tri praktična predavanja, h koncu pa navaja pisatelj nazore hrvatskega in nemškega učiteljstva o psihološki metodi pri veronauku.

I. del. Prvo predavanje: Ishodište (Ausgangspunkt) i svrha (Zielpunkt) vjerske obuke u pučkoj školi. Predavatelj Julij Kundi, župnik na Dunaju pobija ozir »ishodišta vjerske obuke« dve ekstremni struji, racijonalistično, ki trdi: »samo one istine neka djeca znadu, do kojih mogu doći samim razumom«, in pa ekstremno supernaturalistično, ki zastopa mnenje: »nije nužno da dijete razumije ono, što čuje, već je dosta, da samo vjeruje«; pa dokazuje, da je »ishodište« sicer nadnaravna resnica, a ipak je treba, — in s tem ne izgubé nadravne resnice ničesar na ugledu — da se pri pouku oziramo na umni razvoj otroka in na didaktična t. j. psihološka in logična pravila, ne sme se pa to imenovati racijonalizem, kakor trdè nasprotniki psihološke metode. »Svrha vjerske obuke«, pravi predavatelj v drugem delu svojega govora, ni memoriranje katekizma, marveč »djecu religiozno uzgojiti«, »volju djeteta prikloniti k dobru« . . . »učiniti, da dijete iz ljubavi k Bogu krščansko živi«. Zelo pikro govori g. Kundi o onih katehetih, ki otroke samo »dresirajo«, da znajo o času skušnje robski odgovarjati na vprašanja iz katekizma.

Drugo predavanje. »Položaj biblijske povjesti u vjerskoj obuci«. Kaj naj prevladuje pri verskem pouku: biblija ali katekizem?

G. Kundi omenja tudi tu dve nasprotni struji. Eno zastopa Hirscher, ki trdi, naj se v spodnjih treh razredih odstrani katekizem in uči samo biblija; k drugi pripada Schöberl, ki veli, naj se že v prvem razredu uči le katekizem »neka se uči sve, samo biblija ne«.

Predavatelj meni, da se moreta biblija in katekizem kaj lepo spojiti. V prvem razredu naj res prevladuje biblija in razložijo se naj najpotrebnejše molitve, v naslednjih razredih naj bo katekizem kažipot a tako ostane biblija (že poznate in

nekatero nove biblijske povesti) »osnova, temelj, a na njih pripajamo katekizem«; na ta način »biblijske pripovedi potpomazu razumijevanje katekizma«.

Tretje predavanje. »Obradivanje biblijskih pripovesti«.

Predavatelj razločuje dvojno obravnavanje biblijskih pripovesti: a) potanko (statarno) in b) letimično (kurzorno). Prvo je potrebno pri dogmatičnih (iz katerih je treba izvesti kak dogma) in moralnih, drugo zadostuje pri zgolj zgodovinskih povestih. Ozir potankega obravnavanja biblijskih povesti priporoča gosp. Kundi Ziller-Herbartove stopinje:

I. Priprava (novo učivo se navezuje na poznato).

II. Razširjanje: a) pripovedovanje (Vorerzählung); b) razjašnjevanje (sc. neznanih pojmov, običajev itd.).

III. a) Pretresovanje t. j. dobivanje dogmatične ali moralne vsebine iz pripovesti.

b) Naobračba istega nauka na življenje otrokovo.

G. pisatelj se ne zadovoljuje s tremi stopnjami, temveč zahteva jih pet (a nekatera naj še ima nekaj podstopinj) opirajoč se na svojo »Metodiko« str. 104—120. Teoretično so posamezne stopnje dobro razložene, ko bi pa hotel katehet pri vsaki katehezi »hoditi« po vseh teh stopnjah, bi menda ne prišel daleč in ko bi ne mogel vsake kateheze prej natančno izdelati, bi kmalu na kateri stopnji obtičal ali pa zgubil pot. Za prakso bo menda bolj ugajalo, kar je napisal g. pisatelj na str. 117 in 118: »Pokraceni formalni stupnjevi«, kjer pripozna, da zadostujejo čisto tudi tri stopnje.

Četrto predavanje. »Heuristički i dogmatički naučni postupak«.

Razločujemo dvojno učno obliko: a) akroamatično (pripovedujočo ali tudi dogmatično) in b) erotematično (izprašujočo). Ena vrsta erotematične oblike je heuristična (heuristische ali Entwicklungsfragen). — Predavatelj ožigosa neusmiljeno one katehete, ki se poslužujejo izključno dogmatične oblike ter v šoli (bodisi v ljudski ali srednji) samo »docirajo«, češ, da »pretvorijo školu u crkvu, školsku katedru u propovijedaonico... staviju vjeronauk izvan svake didaktike i metodike«. Z vso vnemo dokazuje, kolike važnosti je erotematična osobito heuristična metoda v verskem pouku, kajpada tudi ne sme biti ekskluzivna. Kaj dobro označi razliko med sokratiko in heuristikom, in pokaže, kedaj se sme rabiti v veronauku tudi prva. Brani se na vso moč proti »dogmatikom«, ki imenujejo heuristično obliko racijonalistično, pa želi, »da o toj metodi govore i pišu samo oni, koji su je proučili pa je i poznadu«.

G. Kundi je vprašanje o heuristiki razbistril tako globoko in trezno, da mu moramo biti zato hvaležni.

Peto predavanje. »Analiza in sinteza«.

Predavatelj g. Kundi označi najprej razloček med realno in logično analizo pa sintezo in omenja, da se v katehetičnem pouku zamenjava »analiza« z »logično sintezo« a »sinteza« z »logično analizo«. Naš katekizem ni torej sestavljen analitično temveč logično sintetično. V nadaljnjem govoru pa še vendar rabi »analizo« in »sintezo« v krivem pomenu, ker je že napačno nazivanje toli vkoreninjeno, a v bodoče (želi g. Kundi) naj bi se ta nedostatek odpravil.

Kateri naučni pot je torej za veronauk v šoli primernejši? sintetični ali analitični?

Glavno pravilo je: »Analitička (logično sintetična) je pouka podesna onda, kad djeca već poznadu bitnost koje istine; a sintetička (logično analitična), kad se djeci podavaju prvi pojmovi, ili: sintetički je obučni put prikladan za niže, analitički za više razrede.«

Če je tudi naš katekizem »analitički« sestavljen, to nič ne de »treba se znati služiti tim katekizmom t. j. redovito ne polaziti od njega, več k njemu do voditi.«

Šesto predavanje. G. Hoffer (semeniški prefekt v Oberhollabrunu na Nižjeavstrijskem) govori o Jezusovi naučni metodi, pa pokaže na nekaterih vzgledih (Jezus in Samaričanka, Jezus in Nikodem, Jezusova pridiga na gori, Jezusova pridiga na jezeru), kako se je treba pri pouku ozirati na naravo 1. učiva in 2. katehumenta, ali na objektivno in subjektivno primernost. G. Hoffer je hotel s tem predavanjem katehete vspodbuditi, naj bi odslej marljivo proučavali evangelij tudi z metodične strani.

Sedmo predavanje. »Nastavna osnova Ivana Valerijana Schuberta«. Valerijan Schubert, učitelj v Würzburgu našel je »nova pota« za pouk krščanskega nauka, zahteva namreč: 1. naj se postopa hronološko, progresivno, t. j. v istem redu, ko slede posamezne zgodbe sv. pisma, naj bi se vsporedile verske resnice in npravni nauki, ki se dadó iz njih izvajati, ne pa pragmatično kakor dosedaj; in 2. katekizem in biblija naj se ujedinita popolnoma v eno učno snov.

G. Hoffer brani Valerijana proti ostremu pa neosnovanemu napadu Ivana Bayerja (Scholasticus), ki mu očita, da ni več na katoliškem stališču, češ, to še ni nekatoliško, ako želi kdo verske resnice drugače vsporediti, kakor so v sedanjih učnih knjigah; vendar pa (1) ne odobrava nove (hronološke) učne osnove, kajti ž njo gre v zgubo jasen pregled in ruši se organična celota (zistem) verskih resnic; podavale bi se zapored resnice, med katerimi ni nikake stvarne sorodnosti in v kolike zadrege bi prišli po »novih potih«, ker le malo je takih katekizmovih resnic, ki bi se dale lahkotno in popolnoma izvajati iz kake biblične zgodbe. Današnja praksa je za koncentrične kroge. Po tej osnovi se podaja otroku toliko, koliko je njegovi dobi primerno. Bi se li pa Valerijanova učna osnova dala izvesti v višjih razredih, to naj se še neumorno proučava.

(2) Ozir razmerja med katekizmom in biblijo, pravi predavatelj, nikakor ne kaže, da bi se oboje popolnoma zmesilo, treba je sicer spajati biblijo s katekizmom, a ne pod vodstvom biblije nego katekizma.

Osmo predavanje: »Psihološka metoda«. Psihološka metoda, o kateri se v novejšem času toliko razpravlja in za katero se zlasti monakovski kateheti toliko zavzemajo, ni prav za prav nič novega, temveč le vporaba Herbart-Zillerjevih formalnih stopenj v verskem pouku.

Pri katezezi so zlasti porabljive tri glavne stopnje (podavanje, razlaga in uporaba) in dve postranski (priprava pred podavanjem in posnetek po razlagi).

I. Priprava. Katehet naznani najprej nakratko cilj katezeze n. pr. kaj je spoved, potem pa ponovi ona vprašanja iz katekizma, ki so otrokom že poznata in v zvezi z novim učivom.

I. Podavanje, ki pa ni ponavljanje katekizmovega besedila nego podavanje konkretnega slučaja t. j. povesti (bodisi iz svetopisemskih zgodb, iz življenja svetnikov, iz cerkvene zgodovine ali pa iz vsakdanjega življenja), ki podaja v konkretni obliki po mogočnosti vse to, kar katekizem v abstraktni obliki.

II. Razlaga, pri kateri se ne tolmači katekizmov tekst, temveč povest. Od strani se vse nebitveno in poišče se jedro.

2. Posnetek po razlagi. Iz povesti se preide na abstraktno resnico katekizmov, katere ni treba nadalje razlagati, kajti kdor je pripoved dobro razložil, razložil je s tem tudi katekizem. Dobro pa je, ako se vporablja pri razlagi katekizmov besedilo.

III. Uporaba. Katehet navaja otroke, da splošno učno resnico uporabljajo v konkretnih slučajih; v ta namen mu služijo še druge povesti ali pa dogodki in

razmere iz otroškega življenja. Treba pa zlasti pri uporabi vstrajno vplivati na otroško voljo in na srce: da otrok po nauku božjem živi, to je vrhovni cilj verskega pouka. Seveda ni s tem rečeno, da bi naj bila psihološka metoda ekskluzivna, saj celo najbolj vneti zastopniki te metode priznajo, da ni umestna: 1. kadar je učivo otrokom že znano; 2. kadar se razlagajo molitve in pesmi; 3. če ni najti primerne povesti. Mi avstrijski katehete moramo računati tudi s časom; na Nemškem so lažje obširni, ko imajo na teden 5 učnih ur določenih za veronauk. Varovati se bo zlasti treba pri tej metodi, da ne bo preveč povesti in da povesti ne bodo predolge¹ in pa temeljite priprave je treba, sicer bi katehet ž njo slabo prospeval.

Na vsak način bo pa treba, da se spoprijaznimo s to učno metodo, da jo temeljito proučavamo ter se je poslužujemo zlasti v nižjih razredih, kajti za otroka, ki ne misli abstraktno nego konkretno, je najprirodnejša, ona stavlja otroka v njegov svet: v svet slik in pripovesti, zlasti pa se naj uporablja pri naukih in resnicah, ki so v stanu najmogočnejše vplivati na prihodnje življenje otrokovo.

V drugem delu svoje knjige podaja nam g. pisatelj v vzgled praktična predavanja: 1. o zakramentu sv. pokore (Kundi); 2. o postu (Stiglitz); 3. o katoliški cerkvi (Kundi) iz katerih se razvidi v istini občudovanja vredna spretnost v katehizovanju.

H koncu povdarja g. pisatelj, da hrvatsko in nemško učiteljstvo² skoraj izključno odobrava psihološko metodo. Posamezniki (»ultrakonservativci«) res, da še imajo nekake pomisljike proti njej, njim veljajo besede pisateljeve: »Nema sumnje, da bi se katehitična metoda prije usavršila, kad bi je neki kateheti najprije proučili, a onda sudili. Onda bi se kao dim na vjetru raspršile mnoge predrasude, koje su još uvijek toliko učvršćene. Kako svagdje, tako i ovdje vrijedi načelo: Ignori nulla cupido; a tek onaj, koji stvar upozna, može je zavoljeti i usavršiti.«

Podali smo precej obširno vsebino te knjige, to pa zato, da bi pri č. g. katehetih vzbudili zanimanje za knjigo samo, še bolj pa za stvar, kajti »dokle ne dodje do toga, da bi se u našim bogoslovskim sjemeništima predavala već u III. tečaju opća pedagogija, a u IV. didaktika i metodika zajedno s vježbanjem praktičnih predavanja (u školi), nema druge, nego da to naša duhovna mladež privatno uči.«

Cena knjigi je broš. 1'60 K, v pl. vez. 2 K.

Al. Čížek.

Homiletika.

Fünf Zyklen Fastenvorträge von Franz Peppert, weiland Dechant, Pfarrer und Katechet im k. k. Zivil-Mädchenpensionate in Wien. Herausgegeben vom Georg Daxenbichler S. I. Mit fürstbischöflicher Approbation. Graz, 1904. Verlag von Ullr. Mosers Buchhandlung (J. Meyerhof). Str. IV + 372 v mali 8°. C.

Pred 50 leti opravljal je v zavodu za odgojo civilnih deklet, katehetsko službo Francišek Peppert, ki je umrl kot župnik in dekan reinfeldski na Dunaju leta 1896. Slovel je po svojih govorniških zmožnostih ter je bil razen dr. Emanuela

¹ Henrik Stiglitz je dosedaj prvi, ki je priredil katekeze po psihološki metodi (Ausgeführte Katechesen über die kath. Glaubenslehre; über die Gebote Gottes; über die Kirchengebote, Sünde, Buße), a pripovesti so deloma predolge in njih število bi se dalo skrócić na polovico.

² Zakaj se pisatelj nič ne ozira na slovensko učiteljstvo? O formalnih stopnjah in »psihološki« metodi je »Slov. Učitelj« obširno pisal v I. in III. letniku. Kar je priobčil v V. letniku »Nova pota«, mu seveda še ni moglo biti znano.

Veitha najbolj priljubljen dunajski pridigar svoje dobe. Da je res zaslužil toliko spoštovanje, kažejo njegovi tiskani cerkveni govori, izmed katerih se jih mnogo nahaja že v bogati zbirki dr. Wilkejevi »Neue Predigt-Litteratur des In- und Auslandes«, pet vencev postnih pridig pa v zgoraj navedeni izdaji Daxenbichlerjevi. Le-ti cerkveni govori spadajo gotovo med najboljše v nemškem slovstvu, ki na dobrih govorih ni posebno bogato. Prva dva venca razpravljata 26. in 27. poglavje iz evangelija sv. Matevža o trpljenju Kristusovem. Snov je razdeljena na 19 pridig. Vrsto za vrsto razlaga pridigar ter vzbuja čute sožalja pri vsaki točki v trpljenju Kristusovem. Zraven označi glavno pregreho Kristusovih sovražnikov ter vnema srca k nasprotnim čednostim, kakor: v 1. pridigi »ljubezen in sovrašтво«, v 2. »zvestoba in izdajstvo« itd. Te pridige zdé se mi v knjigi manj vredne, kakor druge, ker so bolj eksegetičnega, kakor pa retoričnega značaja; dvomim tudi, da bi bile poslušalke pri njih posebno pazljive, ker je vsebina nekoliko previsoka; tudi ni imel pridigar priložnosti vplesti k vsakemu govoru take nauke in opomine, ki bi poslušalce posebno zanimali, snov je namreč preobširna; 75 + 66 vrst v 19 pridigah vsako posebej razložiti — to ni mogoče. Tretji venec obsega 9 pridig o 50. psalmu »Miserere«, ki so najlepši cvet cele knjige. V njih razmotruje pridigar božje usmiljenje, spoznanje samega sebe, pokoro, spokornost in zadoščenje božji milosti. Četrty venec obsega 8 homilij o znani sekvenci »Dies irae, dies illa«, ki so istotako lepe in zelo ganljive, saj je že snov sama pretresljiva. Peti venec je spleten iz devet pridig ter nosi naslov: »Krščanske čednosti v boju proti skušnjavi«. Prva pridiga je med vsemi najboljša, njena vsebina je: »vrednost in korist skušnjave«; čednosti, o katerih pridigar v drugih govorih razpravlja so: vera, modrost, zmernost, hrabrost, pravičnost, upanje in ljubezen.

Peppertove pridige so zelo praktične, razdelitev je povsod lepa, naravna in umljiva. Iz govorov se kaj lahko spozna srce in značaj Peppertov; bil je gotovo jako pobožen in dobrotljivega srca, svojim gojenkam je moral biti zelo naklonjen in očetovsko ljubezniv. Marsikateri pridigarji so hudi pesimisti, kar v govorih z vsebino, kakor je »Dies irae« ali »Miserere« takoj pokažejo; Peppert je milosrčen idealist, ki ljubi ves svet in vidi povsod le usmiljenje in dobrotljivost božjo; vendar pa greh z vso žalostjo objokuje in grešnika z vso ostrostjo svari; primeri v tem oziru prelepi pridigi »pod križem« str. 155, posebno pa »o krščanski veri« str. 307—314. Jezik je semertje vzneseno eleganten, kar je bilo pač potrebno pri gojenkah, ki so iz najvišjih slojev. A ravno ta okoliščina bo morebiti knjigi ovirala, ker ji je snov in oblika za prosto ljudstvo nekoliko visoka. *Dr. A. Medved.*

Marija mati dobrega sveta. Pridige, čitanju pri majnikovih pobožnostih prirejene. Spisal Dr. L. G., kanonik v Novicerkvi nad Celjem. Maribor 1904. Založil pisatelj. — Tiskala tiskarna sv. Cirila. Velika 8°. Str. XVI + 164. C. 1:80 K, po pošti 20 v. več.

L. 1884. je Leon XIII. izdal nov oficij in obrazec za sv. mašo Device Marije pod naslovom »Matere dobrega sveta«, a malo časa pred svojo smrtjo je zaukazal, da se naj v lavretanske litanije uvrstijo besede: »Mati dobrega sveta, prosi za nas!« Ravno letos so začeli verniki po vesoljnem svetu klicati svojo nebeško mater s to prošnjo na pomoč, Marsikateri duhovni pastir si je takoj ob začetku letošnjega leta naredil načrt, da bo v tem letu najbolj priljubljeno Marijino pobožnost, šmarnice namreč, posvetil premišljevanju o »Materi dobrega sveta«. Dr. L. G. je hotel v tem oziru duhovnikom priti na pomoč, zato je izdal knjigo »Marija, Mati dobrega sveta«. Uvod je izviren in razpravlja o svetišču Marijinem v Loretu in o podobi Marije dobrega sveta v Genezanu blizu Rima; omeni se tudi bratovščina »Matere dobrega sveta« v Novicerkvi nad Celjem, ustanovljena po vnetem duhov-

niku Francu Gorjupu, rojenem Celjanu, l. 1761. Potem sledi 31 premišljevanj o Materi dobrega sveta, ki so, razun nekaterih povesti, dobesedno posneta po dr. Kerschbaumerjevi knjigi: »Maria die Mutter vom guten Rate«; ako bi na naslovnem listu beseda »Spisal« bila spremenjena v besedo »poslovenil«, se gotovo resnica ne bi pri nikomur mogla pritožiti zaradi motenja posesti. V tem oziru knjiga tudi ni novost v slovenskem nabožnem slovstvu, kajti ravno to dr. Kerschbaumerjevo delo je prevel l. 1873. A. Žgur na Raki na Dolenjskem pod naslovom: »Mati dobrega sveta ali Šmarnice«. Sestavil po Kerschbaumerju in po drugih dobrih virih A. Ž., duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani. Založil Henrik Ničman, bukvoez. 1874. Kako tesno sta se oba izdajatelja naslanjala na Kerschbaumerja, razvidi se že iz naslovov, ki so večinoma dobesedno enaki, n. pr.: »Le eno je potrebno«. — »Reši svojo dušo«! itd. Sicer je pa dr. L. G.-eva izdaja prav lična; besedilo je pravilno in knjiga ljudstvu zelo ugaja; duhovniki so na mnogih krajih knjigo z veliko koristjo uporabili. A.

Marija v predpodobah in podobah. Šmarnice. Zbral Jož. Volc, župnik. V Ljubljani 1904. Katol. tiskarna. Ker nam je ta knjižica za 2. št. došla prepozno, poročamo o njej šele sedaj, ko je majnik že minol. Ni izvirna, kakor sama pravi: podlaga so ji razprave jezuita o. Bacherja: »Dreißig Vorbilder und Symbole der seligst. Jungfrau Maria«. Premišljevanja ne visé v zraku, ampak se opirajo na sv. pismo; tudi vpletene dogodbe se večinoma dobro podajajo. Izražamo pa pri tej priliki zopet misel, naj bi se enkrat zbrali vzgledi in dogodbe iz naše domovine. Opiramo se preveč na nemške pridigarje, ki nam seveda podajajo vzglede pred vsem iz Nemčije in iz Francoskega. Ali se na Slovenskem nič posebnega ne zgodi, ali tukaj Marija ne deli milosti?

Tega pa ne očitamo naši knjižici, ampak opozoriti le hočemo, naj bi se zbrali domači vzgledi, — seveda le resnični in zanesljivi.

Glede molitve »Memorare« (str. 21) pripomnimo, da njen avtor ni cerkveni učenik sv. Bernard, ampak nek drug Bernard. J. Č.

Marijin otrok. Vodilo za ude Marijine družbe. Pripredil in založil mašnik cistercijskega reda v Zatičini. 1903. Tisk J. Krajec nasl. v Rudolfovem. Mala 8°. Str. VIII + 237. Cena: v usnje vezana z rudečo obrezo 1'60 K, v usnje z zlato obrezo 1'80 K, po pošti 10 v. več.

Marijine družbe imajo za krščansko življenje v sedanji dobi zelo važen pomen. Ako jih duhovnik dobro ustanovi in modro vodi, vtegnejo preobraziti v verskem oziru celo župnijo. Z veseljem moramo pozdravljati ustanovitev tolikerkih Marijinih družb na različnih krajih. Kot vodilo za ude Marijine družbe je izšla navedena knjiga, podobna priljubljeni Bleiweisovi »Otrok Marijin«. Krščanskim mladencem in dekletom je namenjena; »kaže naj jim pot k Mariji in po Mariji k Jezusu. Ona naj razsvetljuje brave, jim utrjuje voljo in deli moč, da bodo tudi živeli kot dobri otroci božji in zvesti Marijini otroci in delovali v čast božjo, v zveličanje svoje duše in v blagor družbe.« Razdeljena je knjiga v dva dela: V prvem je pouk za Marijine družbe. Najprej se opiše zgodovina, nastanek in razvoj njen. Potem se naštejejo po vrsti splošne in posebne pravice, popolni in nepopolni odpustki. Marijine družbe. Sledijo pravila za družbe, ustava in delokrog družbinega načelstva. Kot poseben opomin za ude je pridjano k prvemu delu poglavja: »Življenje Marijinega otroka«, v katerem se poučuje in navdušuje Marijin otrok, kakšna naj bode a) njegova molitev in b) njegova čednost. V drugem delu so različne molitve, a) družbene, b) splošne. Knjiga je torej obenem molitvenik in raditega posebno dobro došla vsem, ki hočejo Marijine družbe ustanavljati ali pa postati njih udje.

Pisana je knjiga v priprostem, a glatkem in prav prikupljivem slogu. Pripomnili bi k str. 1., da je pravo ime P. Ivana Leona Flaming, ustanovitelja Marijinih družb P. Ivan Leunis iz Flamskega. Str. 8. bi bilo dobro točko b) izpustiti in k točki c) pridjati besede: »ako je pal«.

Le-ta knjiga bo gotovo našla mnogo prijateljev in prijateljic med udi Marijinih družb ter jim bo ostala zvest vademecum. Bodi jim toplo priporočena! Zanimivo je, da je le-to knjigo spisal rojen Nemeč, ki se je v primerno kratkem času dobro naučil našega jezika. P. Lavrencij Göppel, rojen l. 1876. v Altbirlingenu na Virtemberškem, je tisti »mašnik cistercijanskega reda v Zatičini« (kar je itak mnogoterim duhovnim sobratom znano, raditega nas tudi ne bode nihče obdolžil indiskrecije). Ako bi vsakdo, ki pride med avstrijske narode, se tako marljivo učil njihovega dotičnega jezika ter bi istega tudi v govoru in pisavi z veseljem rabil — no! potem bi bil kmalu najlepši mir v Avstriji. *Dr. Ant. Medved.*

V.

Raznoterosti.

Stare dekanijske knjižnice. V lanskem »Voditelju« (str. 188—191) je bil govor o knjižnicah, posebej o dekanijskih kot važnem pripomočku za povzdigo bogoslovnega znanstva kakor tudi za praktično pastirstvo. Ako brskaš nekoliko med staro ropotijo po starejših župniščih, se prepričaš, da so nam glede knjižnic, arhivov in kronik dali predniki mnogokrat lep vzgled in nas v marsičem prekosili.

Tukaj podamo pravila dekanijske knjižnice za gornjegrajsko dekanijo, ki se hranijo v župnem arhivu v Solčavi. Sestavljena so l: 1847 in pridejana zapisniku knjig, ki ga je dobila vsaka župnija v dekaniji. Glasi se:

I. Die Dekanats-Bibliothek ist ein fortdauerndes Eigenthum der Dekanatsgeistlichkeit.

II. Sie wird vermehrt durch Geschenke, Vermächtnisse und Legate an Büchern oder Geld und durch Jahresbeiträge der Dekanatsgeistlichkeit.

III. Der Jahresbeitrag ist von einem Herrn Pfarrer 1 fl., von einem Herrn Kuraten 40 kr., von einem H. Kaplan 30 kr. und wird alljährlich im Juni anticipando eingesammelt.

IV. Von diesem Jahresbeitrage werden zeitgemäße approbirte theologische Werke, vorzüglich über die Dogmatik, Moral, Pastoral und das Kirchenrecht, und in diese Fächer einschlagende Hilfsbücher nach sorgsamster Auswahl beigeschafft; theologische Zeitschriften und Tageblätter und profane Werke und Bücher werden nicht angekauft, wohl aber werden Werke, Bücher und Schriften über alle wissenschaftliche Gegenstände, überhaupt nützliche Werke und Bücher aller Art als Geschenk oder Vermächtnis dankbar angenommen.

V. Die Dekanats-Bibliothek ist beim Dechante in einem eigenen Kasten verwahrt. Der Dechant besorgt die Ordnung und gute Erhaltung derselben, und den Ankauf der Werke und Bücher aus den vorhandenen Mitteln.

VI. Bei jeder Seelsorgstation erliegt ein vollständiger Bibliotheks-Catalog. Jeder Priester im Dekanate hat das Recht ein oder mehrere Werke oder Bücher auf ein Vierteljahr schriftlich zu verlangen, nach Verlauf dieser Frist ist das Entlehnte zurückzustellen, oder das Verlangen auf Weiter zu machen. Die Abholung

und Zurückstellung besorgt Jeder selbst, wozu auch der Dekanatsbothe benützt werden kann

VII. Mit Schluß jeden Solarjahres macht der Dechant den Zuwachs und allfälligen Abgang der Bibliothek zur Gleichhaltung des Kathalogs und die Rechnung über Empfang und Ausgabe und den Vermögensstand (Bibliotheks-Rechnung) an sämtliche Seelsorgstationen circulariter bekannt.

Takrat, ko so sestavljena ta pravila, je pač bilo za take reči več navdušenja, kakor sedaj, ko nam iz neke druge dekanije toži g. sotrudnik zaradi pomanjkanja knjig ter dostavlja: Imamo sicer tukaj dekanijsko knjižnico, toda sam ne vem (drugi menda tudi ne!), če je kaj notri, ker je vse v prahu in »hinter Schloss u. Riegel«.

Kratek pa zanimiv podatek o knjižnici se nahaja tudi v kroniki frančišk. samostana v Nazaretu (Diarium Conventus Nazarethani ab anno 1752): 6. Ianuarii mortuus est etiam eximius Benefactor, Clarissimus et Plurimum Reverendus Dns Ludovicus Umeckh, Commissarius in Oberburg, hic omnes suos libros (qui appretiati fuere pro 330 fl.) testamentaliter conventui Nazaretham legavit. Tenor huius Testamenti sic habet: Ad novam Bibliothecam conflandam et augendam libri mei omnes in Nazareth dentur, ita ut Patres se obligent per integrum saeculum ad unum cantatum sacrum in refrigerium animae meae.

Janez Ludovik Umek je bil rojen Pilštanjčan. Od l. 1723 naprej je študiral v Rušah. Dne 20. dec. 1727 je bil posvečen v mašnika pri Sv. Andražu v Lavant. dolini. Od l. 1728—1729 je kapelanoval v Pilštanju, od 24. jun. 1730 do 15. aprila 1731 pa na Vranskem. Od l. 1731—1741 je bil vikar v Mozirju, potem pa komisar v Gornjem Gradu do l. 1752. Bil je doktor sv. pisma in »protonotarius apostolicus«¹.

F. K.

„**Nostra maxima culpa**“ na indeksu. Kongregacija indeksa je z odlokom dne 3. junija 1904 stavila na indeks sledeče knjige:

Ciro Alvi, S. Francesco d' Assisi. Romanzo. Milano-Palermo-Napoli. 1903.

Albert Houtin, L' Américanisme. Paris 1904.

Anton Vogrinec, Nostra maxima culpa! Die bedrängte Lage der katholischen Kirche, deren Ursachen und Vorschläge zur Besserung. Wien & Leipzig 1904.

Kongregacija dostavlja: »Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedicta opera damnata atque proscripta, quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.« — Katere so te kazni? Ker te knjige niso zabranjene z apostolskim pismom imenoma (per apostolicas litteras nominatim prohibitos), ampak z enostavnim odlokom kongregacije, velja v tem slučaju točka 49. (titulus II. cap V) konstitucije Leona XIII. »Officiorum ac munerum«, ki se glasi:

»Qui vero cetera transgressi fuerint, quae his Decretis Generalibus praecipuntur, pro diversa reatus gravitate serio ab episcopo moneantur, et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coercentur.«

F. K.

¹ Po Slekovčevih zapiskih.

I.

Veliko znamenje.

· Γυνή περιβεβλημένη τὸν ἥλιον,
καὶ ἡ σελίγη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς.
Aroc. 12, 1.

Z neštevilnimi svečanostmi se širom katoliškega sveta v letošnjem marijanskem letu proslavlja petdesetletnica dogmatičnega proglášenja nauka o brezmadežnem spočetju device Marije. Zunanji, krščanstvu odtujen ali celo sovražen svet vidi pač v tem le zunanje slavje, znotranje jedro mu je prikrito in se tudi ne zmeni zanj ali pa mu celo pomen zlobno izvrača. Nevernemu svetu je nauk o brezmadežnem spočetju kajpada le suha dogmatična formula, zakaj pravi zmisel je dostopen le onemu, ki stoji na pozitivno krščanskem stališču. A vse eno je nauk o brezmadežnem spočetju veliko znamenje ne le za pozitivnega kristjana, ampak tudi za skeptičnega agnostika in v tvar zatopljenega materialista. Prvemu je nekak paladij njegovega versko-svetovnega naziranja, drugim pa znamenje, kateremu se nasprotuje in ugovarja — signum contradictionis. Dogma o brezmadežnem spočetju device Marije je v tesni organični zvezi s temeljnimi točkami krščanske vere. »Če se enkrat sprejme krščanska vera, potem je brezmadežno spočetje Marijino le vprašanje zdravega človeškega razuma. Ni kristjan (v pravem in celem pomenu), kdor tega ne veruje, ni razumen človek, kdor v tej točki ne prizna in ne občuduje lepe logike katoliškega nauka¹. Ni pa samo teoretična resnica ta dogma, ampak blagodejno vpliva tudi na нравno krščansko življenje, v negativnem oziru je pa glasen prosved zoper temeljne in pogubne zmote današnjega časa.

Razkolni in protestantski teologi često trdé, da je Pij IX. s svojo odločbo nekako vrnil katoliškemu svetu dogmo o brezmadežnem spočetju matere božje. Z ozirom na to je pripomnil že slavni kardinal Newman², »da katoličani ne verujejo te resnice zato, ker jo je papež

¹ Aug. Nicolas, Die Jungfrau Maria nach dem Evangelium. Neue philosophische Studien über das Christenthum. Regensburg, 1857. Bd. II. Pg. 110.

² Geschichte meiner religiösen Meinungen str. 294.

določil, marveč papež jo je določil, ker so jo katoličani že verovali.« Te besede imajo pač ta zmisel, da je nauk o brezmadežnem spočetju Marijinem že od začetka pohranjen v zakladu evangelijske resnice in so ga torej tudi verniki — vsaj implicite vedno verovali, po dogmatični odločbi Pija IX. je pa postal predmet izrecne vere (*fides explicita*). Kdor sploh ve količkaj ceniti in umevati spričevanje zgodovinskih spomenikov, mora priznati, da se verovanje brezmadežnega spočetja Marijinega prav lepo vjema s prepričanjem in naziranjem krščanske tradicije. Od Justina, Ireneja in Tertulijana pa do začetka 19. veka daje vsako stoletje na vzhodu in zahodu prič, včasih več včasih manj, o Marijini dični prednosti brezmadežnega spočetja od njenega prvega začetka.

V nekem zmyslu se brezm. spočetje Marijino lahko imenuje ena najstarejših dogem, kar jih je sploh razodetih, ker je vključena v samem božjem sklepu včlovečenja in odrešenja ter posredno razodeta v prvi obljubi prihodnjega Odrešenika.

Kako je ta nauk živel v zavesti katoliških kristjanov, pričajo mnogotere prošnje, priposlane Piju IX., naj s svojo najvišjo učiteljsko oblastjo izreče in potrdi ta nauk, kakor tudi iz poročil katoliških škofov iz vseh delov sveta, kaj je v posameznih krajih mislilo verno ljudstvo o brezm. spočetju Marijinem. In tako je res Pij IX. izrekel dogmatično odločbo, ker so katoličani že verovali, on je le priznal in izrecno potrdil to vero.

Nauk o brezmadežnem spočetju je eden najlepših vzgledov, kako se resnice božjega razodetja v zavesti in spoznanju vernikov razvijajo kakor seme, ki polagoma razraste v drevo. Ako si natančneje ogledamo, kako mesto zavzema brezmadežno spočetje v obsegu razodetih krščanskih resnic in na kaj se opira, spoznamo, da ta nauk ni samo kako zgodovinsko dogmatično dejstvo ali naravna resnica z dogmami združena, marveč, kakor pravi določba Pija IX., ta nauk je od Boga razodet. Ako pogledamo v vire božjega razodetja, v sv. pismo in tradicijo, ne moremo sicer v prvem najti mesta, iz katerega bi naravnost in s popolno razvidnostjo sledil ta nauk¹. Istotako imamo v tradiciji sicer zadostnih dokazov, a vendar ne takih, v katerih bi bila ta resnica neposredno in naravnost izrečena.

Brezmadežno spočetje Marijino spada torej med one verske resnice, ki so sicer vključene v razodetje, toda ne izrecno in ne neposredno razvidno ali formalno, ampak virtualno t. j. zapopadene so v razodetih resnicah, a niso iz njih neposredno razvidne, temveč izvajati se morajo z umovanjem. Dasi so torej take resnice same na sebi res

¹ Chr. Pesch, *Praelectiones dogm.* T. III. nr. 302.

razodete, vendar, ker manjka razvidnost, je treba umovanja; človeško umovanje je pa zmoti podvrženo, zatorej ne zadostuje samo umstveno izvajanje, marveč treba je odločbe nezmotljivega cerkvenega učiteljstva, da moremo take resnice kot dogme s popolno gotovostjo sprejeti. Ravno take resnice nam pa kažejo, kako nujno potrebno je v krščanski občini nezmotljivo učiteljstvo, ker če enkrat taka vprašanja vsplavajo na površje, se morajo rešiti; avtentično in določno se pa morejo rešiti ne z učenjaškim umovanjem, ki se v takih rečeh lahko zmoti in razcepi v razna mnenja, temveč le po cerkvi, ki v imenu Kristusovem avtentično čuva in uči evangelij Kristusov.

Oglejmo si v tem članku kratko podlago nauka o brezmadežnem spočetju Marijinem in pa njegov praktičen pomen za krščansko življenje sploh in zlasti za današnji čas.

Resnica brezmadežnega spočetja ima svoje korenine v razmerju med Marijo in Kristusom ter v njeni sovdeležitvi pri odrešilnem delu Kristusovem, kjer po spričevanju sv. pisma Marija delotvorno nastopa. Jedro, ki vključuje v sebi brezmadežno spočetje, je njeno materinstvo¹.

Marija je mati Kristusova, ki je pravi Bog in Zveličar človeškega rodu, torej je brezmadežna².

* * *

1. Marija je bogorodnica, torej brezmadežna. Materinstvo ni v Marijinem življenju le kak slučajni dogodek, kakor če kdo v svojem življenju doseže to ali ono službo ali kakor žena postane mati otroku, ki postane to ali ono. Njeno bivanje in njeno materinstvo je vključeno v večnem sklepu včlovečenja Sina božjega. Marija ni Adamova hči, ki je slučajno postala mati Jezusova, ampak ker je bila določena za mater Kristusovo, zato se je rodila, je postala Adamova in Evina hči. Prva žena Eva, mati vsem ljudem, je prišla iz roke božje čista, brez madeža, je-li torej primerno, da druga Eva, iz katere si bo Najsvetejši vzel človeško naravo, pride na svet z madežem, s pečatom prekletstva, suženjstva, jeze božje? Kot otrok Adamov bi pač morala biti podvržena usodi vseh Adamovih otrok, kot predložena mati drugega Adama pa ne sme biti onečaščena z grehom. Njeno naravno spočetje in rojstvo terja posledico Adamovega greha, njeno

¹ Prim. J. B. Terrien, S. I. La Mère de Dieu et la Mère des hommes. Paris, II. izd. Tom. I. pg. 351 sq.

² Inventa sum Deipara, ergo immaculata — ta velepomisljiv napis se nahaja na gimnazijski cerkvi v Meppenu, rojstnem mestu Winthorstovem.

materinstvo je pa nezdržljivo z grehom. Katera stran bo nadvladala? Kdor hoče smoter, mora izbrati tudi primerna sredstva. Bog je vstvaril Marijo, ne samo da ga kot razumna stvar spoznava, mu služi in ga ljubi, kar je skupen smoter vseh razumnih stvari, ampak njen bitek še ima čisto poseben namen, da si v njej postavi Sin božji svoj sedež, da se v njej zveže s človeško naravo. Ta tempelj Najvišjega in Najsvetejšega ni smel biti omadeževan. Brezmadežno spočetje je torej nujni predpogoj njenega materinstva, oziroma posledek izvolitve za mater božjo. Ako je torej tudi na to odbrano Adamovo hčer padla senca pragreha, tedaj Bog tega ali ni mogel ali ni hotel preprečiti. A njegova vsemogočnost je pač mogla najti primerno sredstvo za svoj cilj in njegova absolutna svetost izključuje vsak greh; med Bogom in grehom je neskončen prepad. Bogu bi bilo to nemogoče, ako bi bilo v sebi protislovno ali pa v nasprotju z njegovimi nespremenljivimi sklepi. Oboje je izključeno. Kakor so čudeži v naravnem redu nekaka izjema, ne pa v božjem večnem načrtu, in kar je nemogoče in celo protislovno z ozirom na naravne sile, ni protislovno z ozirom na vsemožnost božjo, ki je pač zadosten vzrok, kakor ga zahteva načelo zadostnega vzroka. Enako je z Marijinim čistim spočetjem. On, ki si je mogel izbrati za mater človeško bitje, si je pač mogel pripraviti čisto mater. Ako je pa mogel, je tudi hotel; to terja njegova ljubezen, njegova svetost in popolnost.

Vzdignimo se v duhu na krilih evangelista Janeza do nedoumljivega rojstva večne Besede: »V začetku je bila beseda in beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda«. Princip, iz katerega Beseda izhaja, je najčistejši in najsvetejši, on, ki izhaja, je sama svetost in čistost. Kakor je to rojenje večno, tako je v večnem sklepu že odločeno, da ta Beseda postane človek. Se-li vjema, da se Najsvetejši od Očeta vekomaj rojeni, časno rodi v naročju, z grehom omadeževanem? Zatorej pravi sv. Anzelm: »Spodobilo se je, da se čistosti sveti, kateri pod Bogom ni enake, ona devica, kateri hoče Bog dati svojega edinega Sina, rojenega iz njegovega srca, njemu enakega, tako da je Sin Očetov tudi sin devičin, po naravi eden in isti sin obeh. Ako je pred vsemi drugimi od prvega začetka bila odločena za mater božjo, je pač tudi pred vsemi drugimi morala sprejeti lastnosti, ki jo vsposabljaajo za mater božjo. To je pa pred vsem čistost brez vsakega grešnega madeža.

Iz istega razloga, iz katerega je hotel božji Sin imeti devico za mater, je hotel imeti tudi brezmadežno mater. In ta razlog je svetost, ki mora odsevati iz njegovega človeštva in sicer že po samem izvoru t. j. po materi, s katero je bil Gospod, katero je napolnil z

milostjo in jo blagoslovil izmed vseh ženâ¹. »Hotel je«, pravi sv. Bernard, da naj bo devica, od katere brezmadežne izide brezmadežni, ki bo očistil madeže vseh².

2. Marija pa ni bila izbrana za mater le zato, da spočne božjega Sina in da po njej božja Beseda postane človek, marveč, da po sprejeti človeški naravi postane odrešenik človeškega rodu. Kristus, ki je iz Marije vzel človeško telo, je naš Zveličar, iz nje je vzel svoje fizično telo, ob enem pa mistično, kar smo mi. Marija je torej tudi naša mati, po njej nam je došlo zveličanje, ona je v najtesnejši zvezi z delom človeškega odrešenja.

Če je pa mati Zveličarjeva, je tudi brezmadežna.

»Smrt po Evi, življenje po Mariji«, pravi sv. Jeronim³. Kar sta Adam in Eva bila od začetka sprejela, potem pa vsled nepokorščine izgubila, to je morala koj v svojem začetku dobiti druga Eva, da je tako postala sposobna, popraviti to, kar je prva Eva pokvarila.

Oglejmo si kratko prvo blagovest, ki jo je Bog dal padlemu človeku in ki v jedru obsega vse naslednje prerokbe in celo novo zavezo (Gen. 3, 15). Med ženo in kačo, oziroma hudim duhom je stavljeno sovraštvo, istotako med zarod ženin in zarod satanov; žena, ali po hebrejskem besedilu seme ženino — bo strla kači glavo, torej bo popolna zmagovalka nad njo. Seme ženino je v prvi vrsti Kristus, odrešenik sveta, ki nima s hudim duhom nič skupnega, a enako nasprotje se stavi tudi med ženo in satana; v prvi vrsti je seveda ona, katere zarod je Kristus. Kakor torej Kristus kot določen zarod ženin, tako tudi žena in sicer ta, določena žena je v popolnem nasprotju s hudim duhom. Ta žena je pa Marija, torej odkar ima ona svoj bitek, je v polnem nasprotju s hudim duhom, torej ni mogla nikdar biti na njegovi strani, pod njegovo oblastjo, t. j. nikdar ni bila omadeževana z grehom⁴.

Vsled greha je Eva stopila v zvezo s satanom, kar je bilo usodno zanjo in za njen rod; nasproti temu je Bog postavil absolutno nasprotstvo med neko ženo in njenim semenom in to bo ravno kazen za peklenško kačo, za človeka pa rešitev. Namen včlovečenja je odrešenje človeštva peze izvirnega greha. Včlovečenje in izvirni greh se torej med seboj izključujeta. V celotni ideji včlovečenja je pa vključena mati Marija, torej Marija in izvirni greh se med seboj izključu-

¹ Nicolas, o. c. str. 115.

² Voluit itaque esse Virginem, de qua immaculata immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus. Hom. 2. super »Missus est«.

³ Epist. 22. ad Eustoch.

⁴ Cfr. Lud. Billot S. I. De verbo incarnato. Romae 1896 ed. II. pg. 342.

jeta. V Adamu je vsa človeška narava okužena, po Mariji pa pride odkupljenje in blagoslov na vse človeštvo. Iz vseh mesijanskih prerokb odmevajo nekako besede evangelistov: »Maria, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus« (Matth. 1, 16). Seveda se pod zarodom ženinim lahko umeva tudi sploh človeški rod, pa le v omejenem zmislu, v koliko so namreč ljudje na strani Kristusovi, že odkupljeni, posinovljeni otroci božji, mistični udje telesa Kristusovega.

Iz tega, da so tudi ljudje, dasi živi udje Kristusovi, tempelj sv. Duha, vendar spočeti v grehu, bi lahko kdo sklepal: torej tudi ni potrebno, da bi bila Marija od začetka brezmadežna, tem bolj, ker se Kristusovo odrešenje mora tudi nanjo raztezati.

Toda pravični so zarod ženin, udje Kristusovi le, v kolikor so brez greha in le ko taki so nasprotniki hudega duha, kolikor so pa spočeti in rojeni v grehu ali pozneje padejo v greh, tolikor so zopet v zvezi s hudim duhom, zakaj, »kar je rojeno iz Boga, ne dela greha« (Jan. 3, 9). Kristus je pa po svoji naravi vedno in brezpogojno v nasprotju z začetnikom greha, torej tudi Marija, ona žena, katere seme bo strlo kači glavo. Z vprašanjem pa, kako se naj Marijino brezmadežno spočetje spravi v sklad z vesoljnostjo Kristusovega odrešilnega dela, so se pečali že veliki teologi 13. veka, Albert Vel., Aleksander Haleški, Tomaž Akv., Bonaventura itd. ter se prav iz tega razloga niso mogli prav odločiti za nauk, da je Marija bila brez madeža spočeta. Ako je Marija namreč odrešena, je morala biti tudi podvržena grehu (izvirnemu), če pa je brez vsakega greha, potem odrešenje Kristusovo nima vesoljnega obsega in ne absolutne vrednosti. A že duhoviti Scotus je izpodbil tla temu ugovoru, razločujoč med predhodnim in poslednim odrešenjem. Kar je pa še takrat delalo potežkoče, je sedaj popolnoma jasno. V odločbi Pija IX. se naravnost povdarja, da je le po zaslugah Jezusa Kristusa, Zveličarja človeškega rodu, Marija obvarovana madeža izvirnega greha. Marija je bila obvarovana izvirnega greha edino le zato, da bi bila sposobna postati mati Zveličarjeva, in zato je odrešenje Kristusovo veljalo tudi za njo, saj v božjem sklepu ni razločka med prej in pozneje in so v Bogu bile od vekomaj enako navzoče zasluge odrešilnega dela Kristusovega in spočetje izbrane matere Sina božjega. Zatorej je v pravem pomenu tudi ona odrešena, le da je njeno odrešenje čisto posebno in na višji stopnji, kakor je posebno tudi njeno razmerje do Kristusa. Po naravnem redu bi bila tudi ona morala zapasti usodi vseh Adamovih otrok, a dočim druge vzdiguje iz sužnosti greha že dovršeno odrešenje, je Bog pred njo nekako zavil hudournik splošnega greha, njeno odrešenje je zato redemptio anticipata. Odrešilna moč in vesoljnost rešnje krvi Kristusove vsled izjeme Marijine od izvirnega greha nič ne izgubi, mar-

več se pokaže še v sijajnejši luči. Nihče ne more dvomiti, da je Marija od onega trenutka, ko je izrekla besede: »Glej, dekla sem Gospodova . . .« pa do smrti Jezusove na križu, bila ž njim v veliko tesnejši zvezi, kakor vsi drugi ljudje, popolnoma dosledno je torej, da se je nad njo na prav poseben način obistinilo tudi Jezusovo odrešilno delo. V drugih ljudeh odrešenje Kristusovo odstrani izvirni greh, Marijo je pa obvarovalo pred njim. — Na dvojni način se lahko kaj prepreči, ali da se odstrani tvorni vzrok ali da se prepreči učinek sam. Obrnimo to na spočetje Kristusovo in spočetje Marijino. Tvorni vzrok izvirnega madeža (seveda bližnji) so stariši, učinek je pa pečat krivde, ki se širi od Adama na vse njegove potomce, tako da se res v polnem obsegu neprestano vresničujejo besede sv. pisma: »Vixit autem Adam centum triginta annis; et genuit ad imaginem et similitudinem suam« (Gen. 5, 3) — grešnike in krivce enake sebi. Pri spočetju Kristusovem je izostal izvirni greh na prvi način, s tem, da je odstranjen vzrok. Glavni tvorni vzrok je namreč tukaj Bog sam, drugotni tvorni vzrok je Marija, torej tudi v tem vzroku ni smelo biti nič grešnega. Marijino spočetje je pa bilo obvarovano izvirnega greha na drug način. Tvorna vzroka sta bila roditelja Marijina, fizično je bilo Marijino spočetje enako drugim ljudem, a z ozirom na odločitev za mater božjo je bil preprečen učinek, izvirni greh. Zatorej je tudi Marijino brezmadežno spočetje umeti sensu passivo, ne activo. Dejanski torej ni prešel izvirni greh na Marijo, pač pa teologi splošno dopuščajo debitum remotum (nekateri celo proximum) incurrendi peccatum originale, t. j. kot otrok Adamov bi morala Marija pasti pod izvirni greh, pa ni.

Brezmadežnost Marijina je torej učinek svetosti in odrešenja Kristusovega kot tvornega vzroka. Zatorej je tudi velikanski razloček med spočetjem Marijinim in spočetjem Sina božjega. Kristus je spočet in rojen od device, po svoji naravi prost od vsakega madeža, Marija je pa stvar ter spočeta in rojena po isti poti, kakor vsi drugi ljudje, in naravoma bi moral tudi na njo pasti Adamov greh. Njeno spočetje je torej neskončno nižje kakor Kristusovo, ako je pa višje, kakor pri drugih ljudeh, je to le posebno delo božje. Brezmadežno spočetje je torej res izredna odlika Marijina z ozirom na druge ljudi in na njeno človeško naravo; ako se pa vzame v ozir njena odločba za mater Zveličarjevo, ni v tem nič izvenrednega, ampak ta njen poklic logično predpostavlja in zahteva to prednost.

Denimo, da Marija ni brez madeža spočeta, potem je spočeta kakor mi, v grehu, v sovraštvu božjem, pod oblastjo peklenke kače. Potem pa sovraštvo med ženo in satanom ni absolutno, ampak relativno, ki nastopi šele po prijateljstvu s hudičem; potem ni prave kontrapo-

zicije med prvo in drugo Evo, ker je druga Eva bila v ravno tistem položaju kakor prva in je, kakor mi vsi, pod prekletstvom. Kratko, Marija potem ni nič več kakor vsi drugi ljudje. Kako se pa potem strinja s tem polnost milosti, zaradi katere jo angel blagruje kot blagoslovljeno med vsemi ženami?

Nasprotno je brezmadežno spočetje v najlepšem soglasju z ostalimi prednostmi in z dostojanstvom matere našega Zveličarja ter jim je podlaga in korenina; v celem obsegu kršč. vere je pa dopolnjujoč člen. Brezmadežno spočetje je logična predpostavka, da je prosta tudi vsakega osebnega greha, vsake neredne strasti in grešnega poželenja. To se tudi prav lepo vjema z izredno odliko, da je postala mati, ne da bi nehala biti devica. Njeno neoskrunjeno devištvo sicer ne predpostavlja nujno brezmadežnega spočetja, ker tudi z izvirnim grehom spočeta bi bila mogla ostati devica; pač pa se ti dve prednosti med seboj lepo vjemata, druga drugo potrjujeta in spopolnjujeta. Razum bi pa imel veliko težjo uganko pred seboj, ako bi bila Marija v grehu spočeta, potem pa vendar povzdignjena do tolike časti, kakor pa sedaj, ko imamo zadosten vzrok že koj od začetka.

* * *

3. Brezmadežno spočetje Marijino je tudi zadostna in primerna predpostavka sploh za nadnaravni in nad vse vzvišeni značaj krščanske vere. Nasprotniki odrekajo Mariji brezmadežno spočetje in sploh češčenje, češ, vsa čast gre le Kristusu. A kakšne so njih dejanske posledice? Najprej nevera sleče materi njeno kraljevsko obleko in jo poniža do navadnih Evinih hčerâ, potem se pa z isto in še večjo drznostjo loti njenega Sina. Tudi njemu odreče višji izvor, uvrsti ga med navadne Adamove otroke, zanika njegovo božanstvo, potem tudi njegovo delo, evangelij in cerkev proglasi le za človeško delo in mu s tem spodbije absolutno vrednost in nadnaravni, božanski značaj.

Pač globokega pomena so besede evangelista Mateja, ko pravi o modrih iz jutrove dežele, ko so prišli do hiše, kjer je zvezda obstala: »Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum« (Matth. 2, 11). In ko je na križu v smrtnih mukah Zveličar sveta visel med nebom in zemljo, zopet pravi evangelist: »Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror matris eius, Maria Cleophae, et Maria Magdalene« (Joh. 19, 25). Mati in Sin se ne dasta ločiti ne v življenju in ne v trpljenju. Kdor prezira mater, ne najde tudi Sina, ki mu je le še »fabri filius«.

Zatorej je proglašenje brezmadežnega spočetja device Marije tudi velike apologetične važnosti. Krščanska zavest, ki veruje v božanstvo

Kristusovo in v njegovo odrešilno delo, ki v evangeliju priznava nebeški nauk, pozitivna krščanska zavest ne trpi, da bi Kristusovo presveto, neomadeževano telo bilo spočeto v telesu, ki je le za trenutek bilo omadeževano z grehom, da bi njegova rešnja kri bila vzeta iz osrčja, ki je bilo podvrženo postavi greha in teme. Kjer se čuva pristno, celotno, nadnaravno krščanstvo, tam mora biti tudi vera v brezmadežno spočetje Marijino, kjer se to zanika, tam tudi ni celo in nepopačeno krščanstvo.

Z Marijinim spočetjem se začne dejstvovati izpolnjenje mesijanske obljube, ako je torej začetek nečist, pada senca na Marijo in na Sina, ki je po njej prišel na svet, zakaj iz njenih rok smo sprejeli Zveličarja sveta.

Brezmadežno spočetje je zatorej za naš čas v resnici »signum magnum«. Novopaganski svet seveda zanika, da bi bil človek kdaj z lastno krivdo izgubil svoje prvotno vzvišeno stališče in dostojanstvo, zatorej tudi ne pripoznava dobrote in potrebe krščanske vere, zameta odrešenje po Kristusu in proglašča samoodrešitev (autosoterijo), t. j. človek se sam iz lastnih moči lahko povspne do vsakršne popolnosti. Agnosticizem, racijonalizem in materijalizem hočejo odstraniti vse, kar presega meje našega spoznanja, da, sploh vse, kar je nad čutno naravo. Nasproti temu nam nauk o brezmadežnem spočetju Marijinem stavi v eni točki pred oči prvotno stanje človekovo in prvi greh, potrebo odrešenja, včlovečenje in odrešenje po Kristusu, božanstvo Kristusovo ter nadnaravni izvor evangelija in cerkve. Dalje nas spominja onega velikega boja med dobrim in zlim, ki se kakor nit vleče skozi vso človeško zgodovino; kaže nam tudi, v čem je prava velikost človekova.

V resnici se dandanes razodeva »homo peccati, filius perditionis, qui adversatur et extollitur super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tamquam sit Deus« (II. Thess. 2, 3. 4).

Mnogi ljudje ne greše dandanes le iz slabosti in pozabljivosti (oblitni sunt, Iud. 3, 7), marveč o njih se mora reči, da načeloma, vedoma, nalašč grešijo ter imenujejo dobro zlo in zlo dobro, temo luč in luč temo, kar je grenko sladko, in kar je sladko grenko (Is 5, 20).

Filozof Nietzsche je prerok te struje in moderni ljudje ga požirajo, se naslanjajo ž njegovimi idejami, ker jim govori iz srca. To je duh našega časa; krščanstvu odtujeno izobraženstvo udobno plava v tej gnusni struji. Celó v skromno slovensko slovstvo se presajajo blazne ideje Nietzschejeve, saj smo že v slovenskem jeziku morali slišati, da je greh največja čast in slast za človeka; največja hudobija najbolj diči nadčloveka, ki se veseli velikega greha kot velikega de-

janja. To so strahotni proizvodi odpada od najvišjega in najsvetejšega bitja, to je ona oholost, ki naravnost prezira Boga in njegove postave, katero Tomaž Akvinski imenuje največji greh¹.

In ta »nadčlovek« je klaverni suženj svojih strasti, katerega konec je v blaznici, v samomoru ali pa v družbi, kakor jo predstavlja blasfemična knjiga: »V hiši Marije pomočnice«. Kako vzvišeno se pa nad to grobljo suhih kosti in gnilih trupel vzdiguje prejasna podoba brezmadežne Device, ki nam kaže, v čem je prava velikost, plemenitost, vrednost človekova! Če hočeš v življenje iti, izpolnjuj zapovedi; varuj se hudega in delaj dobro!

»Veliko znamenje« za naš čas je brezmadežno spočetje, to je znamenje trdne vere. Našemu času manjka vere, ali bolje, manjka mu prave vere, zakaj prazne reči rad posluša in veruje, »a veritate quidem auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur« (II. Tim. 4, 4). Nevera zapušča v srcih praznino, v umu skepticizem in nihilizem, v družbi anarhizem. Sred splošnih blodenj in zmešnjav nam cerkev oznanjuje nauk o brezmadežni devici, kateri je rekla Elizabeta: »... beata, quae credidisti, quoniam perficientur, quae dicta sunt tibi a Domino« (Luc. 1, 45). Da, žive vere nam je treba, da najdemo mir svoji duši in dosežemo dobrine, katere nam nudi krščanstvo. Ljudem dobre volje se predstavlja veliko znamenje brezmadežne matere Kristusove, da se trdno oklenejo čistega, nepopačenega krščanstva, skale, katere ne bodo porušili vsi valovi človeške zlobe in zvijačnosti.

Marija je veliko znamenje, ki nam utrjuje zaupanje ter preganja malodušnost in obupnost. Obupen je pač današnji položaj človeške družbe, nekaka tesnoba tlači človeku srce, ko gleda, kako se ljudje bolj in bolj odvrtaajo od studenca žive vode in si kopajo studence, ki vode ne morajo držati. Marija brezmadežna je morska zvezda blodečim mornarjem. Po Mariji se najgotovješe in najuspešnejše ljudje združijo s Kristusom², prenovljenje v Kristusu je pa pravi lek človeške družbe.

Zgodovina in praksa nam potrujeta, kako ravno češčenje Marijino blagodejno vpliva na нрав in srce zlahti mladine. Na tem je pa ravno največ ležeče, da se mladina v svojih zornih letih ohrani verna, poštena, značajna, nedolžna. Zato se naj naša mladinska organizacija vrši zvesto pod neomadeževano zastavo one, ki je s svojo nogo hudobni kači glavo strla.

Veliko znamenje Brezmadežne je znamenje ljubezni. Saj nam predstavlja najvišjo ljubezen, ljubezen božjo, ki je božjega Sina zva-

¹ Summa theol. 2. 2. qu. 162, a. 6.

² Prim. Pija X. okrožnico »Ad diem« z dne 2. febr. 1904.

bila iz nebeških višav v betlehemski hlevce in na Golgoti. Materinska ljubezen Marijina ostane neporušna, ko mora tudi trpeti s svojim Sinom. Ljubezen do Boga, do bližnjega, do dobre stvari naj nas priganja, da ostanemo neomajni, če tudi včasih dobra stvar navidezno podleže, četudi svet ne priznava našega truda in nas celo za dobro delo kleveta. »Non vinci malo, sed bono vincere malum«!

Zlasti nas duhovnike opominja Marija brezmadežna, da je naša prava veljava, naša naloga, naša čast in sreča v čistem življenju. Quodcumque dixerit vobis, facite (Ioa. 2, 5). Katoliškemu duhovniku bodi podoba brezmadežne matere vtisnjena globoko v srce, ona mu bodi tolažba in bodrilo na vseh potih njegovega življenja. V dobi tristoletnega preganjanja je trinoški meč pomoril milijone kristjanov, pa cerkvi ni mogel do živega, pač pa so ji veliko več škodovali malopridni verniki in slabi duhovniki. Tudi dandanes slabi duhovniki s svojim brezvestnim in pohujšljivim življenjem vsekavajo cerkvi najhujše rane in dajejo sovražniku najzdatnejše orožje v roke. Zatorej, brezmadežna Mati, pomagaj nam zatreti najprej zlobno kačo v naših srcih, da s čistim in veselim srcem služimo večnemu Kralju. *F. K.*

Gospodova zadnja večerja.

II. Del.

Gospodova zadnja večerja kot zakrament.

(Konec.)

Drugo poglavje.

Jezus izpolni obljubo in postavi zakrament sv. Rešnj. Telesa.

2. Razlaga besed, s katerimi se uresničuje Kristusova obljuba.

Pri zadnji večerji se lepo izpolni obljuba Kristusova. Kajti takrat postavi Jezus najsvetejši zakrament, ko izgovori nad kruhom in vinom vsemogočne besede: To je moje telo, to je moja kri. Oboje dá apostolom zavžiti kot hrano za večno življenje.

Ta nauk pa je imel že v prvotni dobi krščanske cerkve hude nasprotnike v vseh krivovercih¹, ki so trdili, da Kristus ni privzel pravega človeškega telesa in mesa, ampak le navidezno. Vsled tega bi

¹ Doketi, Fantaziasti, Simoniani. Cf. Hergenröther, Handbuch der Kirchengeschichte. IV. Aufl. S. 108, 152; Ignatius Mart., Ep. ad Smyrn. c. 7, n. 1.

tudi pri zadnji večerji ne bil dal pravega svojega telesa in prave krvi v dušno hrano.

Do devetega stoletja ne najdemo nobenih nevarnih nasprotnikov najsvetejšega zakramenta. Janez Skot začne prvi napačno učiti o tem zakramentu. On pravi: Zakrament oltarja ni pravo telo in prava kri Gospodova, ampak le spomin na pravo telo in kri njegovo¹.

V ednajstem stoletju je posebno Berengar Turonski razširil Skotove nauke². Peter de Brui (12. stolet.) je pa tajil, da bi bili duhovniki prejeli oblast, z Jezusovimi besedami spreminjati kruh in vino. Da je Jezus pod podobo kruha in vina resnično pričujoč, so tajili Albingenci (13. st.), Flagelanti (14. st.), Wiklef³.

Luter je tudi o najsvetejšem zakramentu krivo učil. Pred vsem ne pripozna, da Jan. VI. govori o tem zakramentu. Meni, da Kristus ne postane pričujoč po sami konsekraciji, če ne pristopijo verniki k sv. obhajilu⁴. Bistvo kruha in vina ostane nespremenjeno tudi po konsekraciji. Samovoljno razlaganje sv. pisma je rodilo najrazličnejše krive nazore o najsvetejšem zakramentu.

Cvingli je do leta 1523 učil kakor Luter. Potem pa je spremenil svoje naziranje rekoč: V besedah: To je moje telo, stoji beseda »je« v zmislu »pomeni« (significat). Zato razlaga Jezusove besede tako-le: To, kar vam dam jesti, je podoba (symbolum) mojega telesa, ki bo za vas dano. To, kar zdaj storim, storite pozneje v moj spomin⁵. Zato evharistija ni drugega kakor spomin⁶.

Slično uči tudi Kalvin. Tudi on pravi, da besede: »To je moje telo« pomenijo: to je podoba (symbolum) mojega telesa. Kruh se ne spremeni. Kristus je v kruhu, kakor na določenem mestu (localiter). Na drugi strani pa se Kalvin ne strinja s Cvinglijem, ker pravi, da obhajanec ne prejme telesa Gospodovega, ampak samo podobo, ki pa vpliva po svoji moči, kakor sv. Duh na našo dušo.

V njegovi dobi je bilo še mnogo krivih nazorov o Gospodovih besedah: To je moje telo itd. Po Belarminovem poročilu⁷ je leta 1577 izšla knjiga, ki je imela dvesto različnih razlag o teh besedah.

¹ Hincmar Rhemensis, de pradest. c. 31.

² Papež Gregor VII. jih je na rimskem cerkvenem zboru zavrzel 1075. in 1079. l. — ³ Denzinger, Ench. n. 477, 478, 479.

⁴ Luther, Von der Winkelmesse (Wittenberg 1533): Derhalbe niemand glauben kann noch soll, das da sei Christi Leib und Blut, weil seine Ordnung nicht da ist, gleich als wenn du jemand on Wasser oder mit Aschen tauffest.

⁵ Huldrici Zwingli opera (Turici 1832) vol. III. pg. 258.

⁶ Ibid. 264: Est ergo eucharistia nihil aliud quam commemoratio.

⁷ Bellarminus, De euch. l. I, c. 8.

Luter sam se je že l. 1527 norčeval iz nasprotujočih si razlag raznih krivovercev¹.

Tudi v novejšem času protestantje v tem vprašanju niso edini. Mnogi uvidevajo, da je jasne besede Kristusove težko v prenesenem pomenu razlagati. Da bi se ognili besedni razlagi, spodkopavajo verjetnost poročil. Zato trdijo, da je iz dušeslovnih ozirov nemogoče, in da se ne strinja z značajem evangeljskega Kristusa, da bi se dale Jezusove besede doslovno umevati. Tudi kažejo razlike posameznih svetopisemskih poročevalcev, da je treba v njih iskati različen nauk, različne misli².

V vseučiliščnem letnem poročilu (1894) govori Er. Haupt o zmislu Jezusovih besedah tako-le: Moja (sc. Jezusova) oseba je nositeljica moči višjega življenja. To si tako prisvojite in sprejmite v svoje osebe, kakor se to zgodi pri zemeljski hrani³. R. Hoffmann pa pravi: Kristus da kruh in vino nekako kot zastopnika svojih moči, ki dajo življenje, svojega telesa in svoje krvi⁴. S takimi in sličnimi nazori se »kritični preiskovalci«⁴ Jezusovih besed vedno bolj in bolj oddaljujejo od besednega pomena in se zgubljajo v nasprotne in meglene podmene.

¹ D. Carlstad in disem heiligen text (Das ist Mein Leib) martert das wörtlin (Das), Zwingel martert das wörtlin (Ist), Oecolampad martert das wörtlin (leib). Die andern martern den ganzen text und kehren das wörtlin (das) um und setzens hinten an und sprechen also (Nemet esset, Mein leib das für euch gegeben wird, Ist das). Etliche martern den text halb und setzen das wörtlin (das) yns mittel, und sprechen (Nemet esset, Was für euch gegeben wird, das ist mein leib) . . . Nu ist der heilig Geist hie in je allen und keiner will yrren in solcher widerwärtigen beweisung und Ordnung des textes. Und muss ja doch nur ein Ordnung des textes recht sein. So gröblich nerret uns der Teufel«. (Das dise Wort Christi [Das ist mein Leib etc.] noch fest stehen wyder Schwermgeister. Nürnberg 1527).

² Spitta, Op. cit.: »Ich vermag im Abendmahl keine Stiftung zur Feier des Gedächtnisses seines Todes in der Gemeinde zu erkennen . . . Statt dessen ergibt sich mir der ursprüngliche Sinn der Einsetzungsworte aus dem Anschluss der Rede Jesu an die Vorstellungen vom messianischen Endmahle, wo man die geistigen Gaben des Messias, ja ihn selbst, in unbeschränkter Weise zu genießen hoffte (S. 133).

³ Er. Haupt, Über die ursprüngliche Form und Bedeutung der Abendmahls-worte. Halle, S. 24: Meine Person ist Träger der Kräfte eines höheren Lebens, welches so angeeignet und zu einem Bestandteil eurer Personen werden will, wie dies bei der irdischen Nahrung der Fall ist . . . Gerade die Dahingabe meiner Persönlichkeit wird euch die in ihr beschlossenen Lebens- und Heilskräfte in vollstem Masse erschließen und zu Gute kommen lassen.

⁴ R. A. Hoffmann: Die Abendmahlsgedanken Jesu. Königsberg 1896: Christus stellt Brot und Wein als die gewissermaßen lebendigen und daher Leben vermittelnden Repraesentanten seiner Lebenskräfte, seines Leibes und Blutes hin. S. 25.

Vsem tem razlagam nekatoliških učenjakov od Docketov prve kršćanske dobe do dandanašnjih modernih protestantov stavimo nasprotno priprosto in jasno, dobesedno razlago Jezusovega izreka.

Ta čudovit zakrament je ustanovil naš Odrešenik pri zadnji večerji, ko je po blagoslovu kruha in vina z jasnimi in različnimi besedami pričal, da jim daje svoje lastno telo in svojo kri. Ker imajo pa te besede, katere omenjajo sv. evangelisti in jih pozneje ponovi sv. Pavel njim lastni in prav jasni pomen, v katerem so jih umevali (cerkveni) očetje: je gotovo predrzna zlobnost, da jih nekateri prepirljivi in hudobni ljudje zasukavajo v domišljene in prazne podobe, ki tajijo resničnost mesa in krvi Kristusove, nasproti splošnemu umevanju sv. cerkve, ki kot steber in podlaga resnice zavrača to, kar so brezbožneži izmislili, kot satanske domišljije, ker vedno s hvaležnim in udanim srcem priznava to najodličnejšo dobroto Kristusovo¹.

Nikakor ni mogoče misliti, da bi bil Zveličar v tako važnem trenutku svoje ločitve od apostolov pravil priliko²: To je moje telo. Apostoli bi naj bili prepričani, da dobijo le podobo ali samo spomin zavživanja njegovega telesa in njegove krvi. Kruh in vino kot taka nista ne znamenje, ne podoba Jezusovega telesa in njegove krvi. Tega pomena nimata ne po sebi, ne iz vsakdanje govornice, ne iz Jezusove obljube. Kajti Kristus je obljubil pravo telo in pravo kri kot jed in pijačo.

Svoje prilike Jezus sam razlaga. Ko bi pa kruh in vino bile samo prilike, potem bi bila novozakonska Gospodova večerja bolj brezpomembna, kakor starozakonska predpoda. Matej, Marko in Luka ne povedó sicer, v kakem zmyslu Jezus govori o hrani svojega telesa in svoje krvi. A iz evangelija sv. Janeza je popolnoma jasno, da je Kristusovo telo in njegova kri res jed in pijača³.

Ko bi Jezusovi učenci besed: To je moje telo itd. tudi ne umevali po celem obsegu, so vendar ohranili v živem spominu, kar jim je obljubil. In ko so apostoli slišali besede: Vzemite, jejte: to je moje telo, kaj so mogli drugega misliti, kakor da se zdaj izpolni obljuba, nad katero so se nekdanji mnogi bili spodtikali? Kajti

¹ Conc. Trid. Sess. 13, c. 1; Denz. n. 755.

² Tako meni Weizsäcker, *Apost. Zeitalter*. 2. A. S. 576; Holzmann, *Lehrbuch der neutest. Theol.* I. S. 297.

³ Spitta, *Urchristenthum*. I. S. 207 sicer taji pristnost Jan. 6, 51—59, pa brez zanesljivih razlogov. Kar poročajo vsi rokopisi, se ne da vtajiti, ne spremeniti. Zato pravi Hehn, *Op. cit.* S. 163: Freilich, wenn man die Einsetzung selbst falsch bestimmt, dann muß man hier zu solchen Gewaltmaßregeln wie Spitta seine Zuflucht nehmen, um die Worte des Evangelisten zu erklären.

zdaj vidijo apostoli na kako lahek način se zavživa telo in kri Jezusa Kristusa. Oboje dobijo v zavžitni obliki kruha in vina.

Kristus jim nekako reče: Gotovo se spominjate, da sem vam nek-daj obljubil dati svoje meso in svojo kri v dušno hrano. To daje večno življenje. Ko sem to rekel, se vam je trdo zdelo. Glejte, zdaj pa vam izpolnim obljubo. Zdaj imate način, v katerem jeste moje telo in pijete mojo kri, ne da bi se vam studilo, ne da bi s tem poškodovali mene¹.

Ko so torej apostoli slišali, da Zveličar nad kruhom in vinom govori besede: To je moje telo itd., niso mogli drugega misliti, kakor da je zdaj zopet, kakor že mnogokrat naredil veliki čudež ter jim pripravil svoje lastno telo v jed in kri v pijačo². Z vernim srcem so sprejeli njegove besede ter so jih umeli v navadnem pomenu³. Ker so bili torej apostoli vsled Jezusove obljube dobro pripravljeni in so gotovo tudi željno čakali, da se izpolni obljuba, je iz dušeslovnih ozirov nemogoče, da bi apostoli Jezusove besede drugače umeli, kakor v strogo besednem pomenu.

Na drugi strani pa tudi Kristus ni mogel drugega pomena svojih besed pri apostolih pričakovati. On je določil apostole, naj oznanjujejo njegove nauke, naj razširjajo in vodijo Kristusovo cerkev. V tej skrbi za bodočnost bi bil Kristus moral apostolom raztolmačiti besede, ako bi jih apostoli ne smeli dobesečno umeti. Zato lepo piše Jülicher: »Karkoli prihaja iz ganjenega, skrbnega in ljubezni polnega srca, je vedno priprosto in navadno. Kar je treba še razmotrivati, to ne gre k srcu. Čim duhovitejše in globokoumnejše se Jezusove besede razlagajo, tembolj lahko sumimo, da niso prav razložene. Največja veličastnost in največja priprostost si ne nasprotujeta; menim le, da je moral Jezusove slovesne besede pri zadnji večerji vsakdo razumeti⁴.

Kje se torej združuje največja priprostost in največje veličastvo Jezusovih besed? Le tamkaj ju najdemo, kjer te besede razlagajo v navadnem besednem pomenu.

¹ J. Knabenbauer, Op. cit. pg. 428.

² Franzelin, Tract. de ss. Euchar. sacr. p. 44.

³ Schaefer, Op. cit. S. 295: Verstanden es »in dem Wortsinn, wie er sich vor jeder Reflexion ergab.

⁴ Jülicher, Op. cit. S. 240: Was aus einem von Rührung, Besorgnis und Liebe erfüllten Herzen kommt, wird immer schlicht und einfach sein; was erst einer Auflösung bedarf, kann auch nicht zu Herzen gehen. Je geistreicher und tiefsinniger eine Deutung jener Abschiedsworte Jesu ist, umso gerechtfertigter ist ihr gegenüber der Verdacht, daß sie nicht die rechte ist. Die höchste Erhabenheit und die größte Simplicität sind keine Gegensätze; ich meine nur, was Jesus bei jenem Mahle zuletzt so feierlich sagte, muß für jeden Anwesenden unmittelbar verständlich gewesen sein.

Beseda *To* (τοῦτο) znači in pomeni bistvo. Če rečem: to je kamen, pomeni kazalni zaimék: ta reč, to bitje je kamen. Poleg bística kaže zaimék ta, to tudi prisotnost dotične stvari. To, kar je tu navzoče, je kamen. Ko Kristus reče: To je moje telo, hoče reči: To, ta stvar, ki vam jo dam; reč, ki jo tu vidite, je moje telo; ni kruh, ampak moje telo. Da je Jezusov izrek resničen, ne sme reč, na katero se ozira zaimék to, biti več kruh, ampak že Kristusovo telo, kakor hitro je celi stavek: To je moje telo izgovorjen.

Po splošno sprejeti razlagi se vzame to (hoc) samostalniško (substantive), tako da z isto besedico splošno označimo bistvo, ki je pod podobo kruha. Zmisel je torej ta: To, kar je pod podobo kruha, je moje telo. Dokler besedice to natančneje ne določim, ničesar o njej ne izpovem, ne znači ničesar določenega, ne kruha, ne telesa.

Maldonat pa trdi, da se mora to razlagati pridevno in ne samostalniško, kakor se reče: to je moja kri (hic est sanguis meus). Sklicuje se na razne vzglede n. pr. da govorimo; to je moj brat, kjer zaimék to ne znači ničesar drugega kakor brata. To je moj brat, se pa ne glasi tako dobro, posebno ne v latinščini¹.

A Maldonataova razlaga je preslabo utemeljena. Kajti, če rečem: to je človek, je tisti, katerega pokažem s kazalnim zaimkom, že človek, predno stavek izrečem. Ko je pa Kristus rekel: To (hoc), še ni bilo njegovo telo pod podobo kruha. Še le po izrečenem celém stavku je bilo tam njegovo telo. Zato Suarezij² svetuje, da se jemlje besedica to samostalniško. To bolje znači pretvorbo, ki se zgodi pri Kristusovih besedah.

Druga važna besedica Jezusove posvetive se glasi: je (est). Ona znači razmerje med osebkom in dopovedkom, veže osebek in dopovedek. Pove pa, da je osebek in dopovedek isto³. Nikdar pa veznica

¹ Maldonat apud Knabenbauer, Comment. in Matth. 26, 26: »Quam certum igitur et perspicuum est in hac oratione: hic est homo aut hic est panis, pronomen hic pro alia re, quam pro homine et pro pane qui loco attributi positus est accipi non posse, tam certum atque perspicuum est homini mediocriter docto evangelistarum contextum graece legenti pronomen τοῦτο hoc pro alia re quam pro Christi corpore non poni; omnes ergo alias in hoc pronomine interpretationes constantissime reicio, hanc unam firmissime teneo.

² Suarez, III. p. q. 78. a 1; disput. 58. s. 7 n. 9: Constat insuper in principio prolationis pronomen hoc neque demonstrare definite ac determinate corpus Christi neque omnino carere significatione seu demonstratione aliqua, quia statim demonstrat aliquo modo accidentia seu aliquid habens connexionem seu habitudinem ad illa, quod optime explicatur sub ratione contenti sub illis; ergo distincte nunquam designat corpus Christi, materialiter autem demonstrat illud in eo instanti, in quo absolvitur significatio verborum.

³ Bonav. IV. dist. 11, p. 1. q. 6: Hoc verbum est notat identitatem.

je ne izraža: pomeni¹, ali predstavlja (significare). Tudi ne zaznamuje simboličnega razmerja².

Kdor hoče kak stavek umeti v prenesenem, prispodobnem zmislu, ne najde tega zmisla v veznici, ampak vedno le v pojmu osebkca ali dopovedka. Jezus reče: »Jaz sem vinska trta« (Jan. 15, 5). Veznica sem ne izraža: pomenim. Kajti Jezus je v duševnem, nadnaravnem življenju res vinska trta. Prispodoba je pa v besedi: vinska trta. Ta ima v naravnem življenju važen pomen, Kristus pa še imenitnejšega, dasi sličnega v nadnaravnem redu.

Zato lahko rečemo: Je ima vedno svoj naravni in prvotni pomen, ki združuje osebek in dopovedek in kaže, da dopovedek nekaj pove o osebkcu. Pomen se ravna vedno po zmislu govorice. »Sedem debelih krav je sedem rodovitnih let (I. Mojz. 41, 26). »Njiva je svet, žetev je konec sveta, tisti, ki žanjejo so angeli« (Mat. 13, 38). V teh in enakih slučajih sv. pismo, kjer se naravnost pripoveduje neka prispodoba, ta prispodobnost ne tiči v veznicah, ampak v celi govorici in njenih glavnih stavkovih členih. Če pa Kristus reče: To je moje telo, ne more nihče na take prispodobne ali prilike misliti³.

V obojnem slovilu posvetitve rabi dandanes duhovnik besedico: namreč (enim). Bistvena v slovilu ni, ampak le kaže notranjo zvezo s predstoječimi besedami. Po mnenju sv. Tomaža Akvinčana⁴ se rabi ta besedica po starodavni navadi rimske cerkve, ki jo je prejela od sv. Petra. Izpustiti jo pri konsekraciji ni dovoljeno⁵.

Moje telo, pravi Kristus, in s tem nekako pokaže na sebe. Grška beseda $\sigma\mu\alpha$ pomenja lahko tudi mrtvo telo. A ker je Jezus še živ med apostoli, ker govori o svojem telesu, ne more meniti drugačnega, kakor je, ampak živo, pravo telo. To hoče dati apostolom, pa ne v vsakdanji, surovi obliki, ampak pod podobo kruha. Ali hoče Kristus apostolom dati sedanje zemeljsko telo, s katerim je dosedaj hodil in deloval na zemlji, ali jim želi podati poveljčano telo, se iz samih besed pri zadnji večerji ne da sklepati. Jezus še sicer ni poveljčan, a njegova vsemogočnost se je že na gori Tabor razodela v

¹ Schmiedel in Holtzmanns Handkom. z. N. T. II. 1. S. 134; Keim, Geschichte Jesu von Nazara III. S. 271: Jetzt wissen wir, daß das Wörtchen »ist« wie in hundert ähnlichen Fällen nur heißen kann: dies bedeutet meinen Leib.

² B. Weiß in Meyer's Komment. z. N. T. Matthäusevng. 8. Aufl. S. 445.

³ Knabenbauer, op. cit. 429: Ubi cumque tropus vel symbolum reperitur, non in copula est constituitur, sed aut in subiecto grammaticali aut in praedicato.

⁴ Summa theol. III. p. qu. 78, a. 2 ad 5.

⁵ Iuxta nonnullos omissio huius vocis grave peccatum; plures valde probabiliter censent solum esse veniale, modo desit contemptus. Cf. S. Alph. I. VI. n. 220.

poveličani podobi. Zato tudi pri zadnji večerji lahko dá poveličano telo pod podobo kruha.

Ravno tako se imajo razlagati besede Kristusove: To je moja kri. Tu nima nobena beseda prenesenega pomena. Kakor telo ni = podoba telesa¹, tako tudi moja kri ni podoba ali znamenje moje krvi. Kristus sam pove take lastnosti o telesu (dano za vas) in o krvi (prelita za vas), da ni mogoče misliti na kako priliko, ampak le na resnično telo Jezusovo, ki je bilo na križu dano in darovano za nas, kri pa prelita za nas.

Ako dandanes duhovnik posveti Rešnjo kri z besedami: Ta je kelih moje krvi, nove in večne zaveze; skrivnost vere; ki bo prelita za vas in za mnoge v odpuščanje grehov, vemo, da niso vse besede bistveno potrebne. V obredu pa se ne sme nobena izpustiti.

Bog sklene z ljudmi novo zavezo po moči Jezusove krvi. Nova je, ker starozakonska neha. Mojzes je poškopil ljudstvo v znamenje sklenjene zaveze (II. Mojz. 14). To pa je bila predpodoba prave, nove zaveze, ki se začne s Kristusovo krvjo. Ta je večna, ker je bila od Boga od vekomaj določena, ker naj vodi ljudi k večni dedščini in ker po krvi večne osebe nastane ta zaveza. Skrivnost vere se imenuje, ker je kri Jezusova na skrit način v tem zakramentu in ker je trpljenje Jezusovo imelo skrivne predpodobe v starem zakonu. Dasi pa je kri Jezusova resnično v tem zakramentu, nam le sama vera to razodeva.

Kristusova kri pa razširja svojo moč ne le do izvoljenih Judov, ki so bili deležni starozakonske krvi, ampak tudi do vseh drugih narodov. Zato bo Jezusova kri prelita za vas, izvoljeno ljudstvo, in za mnoge, ki so še neverniki, za vas, ki to uživate, in za mnoge, za katere se daruje v odpuščanje grehov².

Kar je Jezus s svojimi vseмогоčnimi besedami pretvoril, je dal apostolom zavžiti. Vzemite, jejte! reče, ko jim da svoje meso pod podobo kruha. Pijte iz njega vsi! jih opominja, ko jim ponudi v kelihu svojo dragoceno kri. Kdo bi znal dostojno ceniti vse milosti in dare, ki jih zdaj prejmejo obhajanci! Prečudežni zakrament! Kristus ga je obečal, pa nekaterim se je zdel nemogoč. Veruj v Kristusa, ne hodi od njega! On je našel način, da naše duše dobé res nebeško jed in pijačo.

Ako je Kristus hotel reči to, kar in kakor je vsikdar umevala katoliška cerkev, ni mogel rabiti bolj kratkih in jasnih besed. Sv. Pa-

¹ Oecolampadius: corpus meum = figura corporis mei.

² Cf. Summa theol. P. III. q. 78. a. 3, ad 4-8.

vel posebno jasno pove, da se morajo Jezusove besede umeti doslovno, ne pa v kakem prenesenem, bajeslovnem zmislu. On pripoveduje, kako Jezus postavi najsvetejši zakrament. Potem pa pravi: »Kdorkoli tedaj jé ta kruh ali pije kelih Gospodov nevredno, bo kriv telesa in krvi Gospodove. Kdor namreč jé in pije nevredno, si sodbo jé in pije, ker ne razločuje telesa Gospodovega (I. Kor. 11, 27. 29).

Iz imenitnosti predmeta, ki se zavživa, izvaja sv. Pavel velikost greha in odgovornosti tistih, ki so nevredni. Ko bi tu ne bilo drugega kakor kake podobe, predpodobe, spomin, znamenje Jezusovega telesa, zakaj bi bil greh tako izvanredno velik, če jih kdo po nevrednem zavžije? Judje so jedli velikonočno jagnje, predpodobo Kristusovo. Če so preslabo pripravljeni uživali jagnje, nikjer ni pisano ali rečeno: da so bili krivi telesa ali krvi Gospodove.

Sv. Pavel na drugem mestu sv. pisma še lepše kaže svoje pričanje, da se je Jezusova obljuba v navadnem, doslovnem pomenu izpolnila. Piše namreč Korinčanom: »Kelih blagoslavljanja, ki ga blagoslavljam, ali ni vdeležitev krvi Kristusove? in kruh, ki ga lomimo, ali ni vdeležitev telesa Gospodovega (I. Kor. 10, 16)? Kako lep, veličasten in jasen je torej pomen Jezusovih besed! Apostoli so jih tako umevali, sv. Pavel jih v tem zmislu razlaga Korinčanom, le v novejši dobi podtikajo z umetnimi in prisiljenimi razlagami Jezusovim besedam pomen, ki ga ne morejo nikdar imeti.

3. Kako so prvi kristjani umevali skrivnost Gospodove zadnje večerje?

Že v prvi krščanski dobi so dobro spoznali in visoko cenili skrivnost zadnje večerje. Prvi kristjani so bili stanovitni v nauku apostolov in združeni v lomljenju kruha in v molitvah¹. In so lomili po hišah kruh in so vživali jed z veselim in priprostim srcem².

Izraz »lomljenje kruha« pomeni obhajanje skrivnosti zadnje večerje. Duhovski predstojnik³ je po Gospodovem vzgledu razlomil posvečeni kruh ter ga dal navzočim. Ker še takrat niso imeli cerkev, so to skrivnost obhajali po hišah ter so ž njo združili agápe, pojedine ljubezni. Bogatini so prinesli jesti seboj tudi za uboge, da bi se pri pojedinah lepo pokazala krščanska ljubezen, katero nas je posebno učil nebeški Učenik s tem, da je postavil najsvetejši zakrament.

Paganski pisatelj Plinij sam poroča o prvih kristjanih, da se navadno ob določenih dneh shajajo na vse zgodaj, da Kristusu, kot

¹ Djan. ap. 2, 42. — ² Djan. 2, 46.

³ Ignatius Ant., Ep. ad Smyrn. VIII. (P. G., t. V. col. 713).

Bogu na čast med seboj prepevajo, se zaprisegajo, pa ne v kako hudodelstvo, ampak da ne kradejo, ne ropajo, ne prešestujejo, ne prelomijo zvestobe, ne zatajijo vere. Ko to storijo, se razidejo, a se zopet snidejo da sprejmejo hrano, različno sicer, a neškodljivo¹.

Plinij kot pagan seveda ni poznal te hrane, ki jo kristjani ob nedeljah pri skupni službi božji uživajo. Vsled tajinstvenega nauka so se kristjani trudili, da niso nič razodeli paganom o najsvetejših verskih skrivnostih. Ravnali so se po besedah Kristusovih: »Ne dajate svetega psom in ne mečite svojih biserov svinjam« (Mat. 7, 6)! Kdor hoče prav umeti najsvetejši zakrament, mora poznati temeljne nauke krščanstva, posebno o Kristusu, njegovi osebi in odrešenju. Zato so prvi kristjani po pravici prikrivali ta zakrament katehumenom in paganom, da ga niso onečastili.

Iz istega razloga tudi najstarejši cerkveni pisatelji bolj skrivnostno govorijo o najsvetejšem zakramentu. Vendar pa se da iz njih spisov jasno spoznati, kako so umevali Jezusovo ustanovo.

Poleg sv. pisma je dandanes najstarejši spis, ki govori o najsvetejšem zakramentu, »Nauk dvanajsterih apostolov«². Posebne važnosti za nas je deveto, deseto in štirinajsto poglavje. Tu beremo imenitno določbo: Nikdo naj ne jé ali ne pije od vaše evharistije, razen če je na ime Gospodovo krščen³. Poučiljive so posebno tri molitve, o katerih je francoski učenjak Jacquier dokazal⁴, da se ne ozirajo na agape (pojedine ljubezni), ampak na evharistično hrano. Prva se glasi: »Zahvalimo te, naš Oče, za sveto vinsko trto tvojega hlapca Davida, s katero si nas seznanil po svojem Sinu Jezusu«⁵.

Tudi Klement Aleksandrijski⁶ in Origen⁷ govorita o krvi prave Davidove vinske trte, ki je bila prelita za naše ranjene duše. Jezus

¹ Plin. Ep. X. 97: Quod essent soliti stato die ante lucem convenire; carmenque Christo, quasi Deo dicere secum invicem . . . quibus peractis morem sibi discedendi fuisse, rursusque coeundi ad capiendum cibum promiscuum tamen, et innocuum.

² Horace Maruchi, *Éléments d'archéologie chrétienne*. Paris 1900, I. pag. 284: Après les Évangiles et les Épîtres de S. Paul, le plus ancien document qui parl de l'Eucharistie est la *Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων* . . . Ce document contient deux parties bien distinctes: l'une, doctrinale et morale, suit les synoptiques; l'autre, liturgique et disciplinaire, est inspirée de l'Évangile de S. Jean. C'est le plus ancien manuel liturgique de l'Église. Cf. Bardenhewer, *Patrologie* 1901, S. 17; *Geschichte der altkirchl. Liter.* I. 1902, S. 76. Delo pripisujejo koncu prvega stoletja, Harnack pa med l. 120—160 po Kr.

³ Cap. 9, 5. — ⁴ Jacquier, *La doctrine des douze apôtres*, Paris 1891, pg. 204.

⁵ Cap. 6, 2: *Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς ἀγίας ἀμπέλου Δαβὶδ τοῦ παιδός σου ἣς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ παιδός σου.*

⁶ Clem. Alex., *Quis dives salv.* 29. — ⁷ Origenes, *Hom. VI. in Iudic.* 2.

sam se imenuje vinsko trto¹ in sina Davidovega². Zato iz prve molitve spoznamo zahvalo za najsvetejšo kri Jezusovo, katero so uživali pod podobo vina.

Druga molitev se nanaša na podobo kruha: »Glede na lomljen kruh pa: Zahvalimo te, Oče naš, za življenje in spoznanje, s katerim si nas seznanil po Jezusu, svojem Sinu«³. V tej molitvi častijo verniki Jezusa pod podobo kruha kot takega, ki daje življenje (Jaz sem kruh življenja; Jan. 6, 35) in dušno spoznanje (Jaz sem luč sveta; Jan. 8, 12).

V tretji molitvi hvalijo blagosodne učinke: »Zahvalimo te, sveti Oče, za tvoje sveto ime, kateremu si pripravil bivališča v naših srcih, in za spoznanje in vero in neumrljivost, katero si nam razodel po Jezusu, svojem Sinu... Vse si ustvaril, živež in pijačo si dal ljudem v hrano, nam pa si milostno podelil dušno hrano in pijačo in večno življenje po svojem Sinu«⁴.

V tej molitvi se lepo vidi, kako so prvi kristjani razločevali navadno hrano od dušne hrane, katero jim je zapustil Jezus v najsvetejšem zakramentu. Ta hrana potrди vero, daje zagotovilo neumrljivosti. Takega učinka pa nima navaden kruh, ne navadno vino, ne »podoba« ali »spomin« Jezusovega telesa. V najstarejših spisih krščanstva krivoverska mnenja o Jezusovi ustanovitvi nimajo zaslombe.

O tem se še bolj prepričamo, čim dalje preiskujemo te spise. Dasi drugi pisatelji zaradi tajinstvenega nauka bolj skrivnostno govorijo o najsvetejšem zakramentu, vrli zagovornik krščanske vere, mučenik Justin odločno in jasno razodene ta nauk. To se mu zdi potrebno, da pagani kristjanom ne morejo očitati, kakor bi pri svojih skupnih pobožnostih počenjali kaj nedovoljenega. Pagani so namreč izvedeli, da kristjani uživajo meso in kri. Zato so jih obdolžili strašnega hudodelstva, da nedolžne otroke morijo, njih meso uživajo, kruh v kri pomakajo in jedó⁵.

¹ Jan. 15, 1 s. — ² Mat. 9, 27; 12, 23. Mark. 10, 47. Luk. 18, 38.

³ Didach. IX, 3: Περὶ δὲ τοῦ κλάσματος· εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ γνώσεως, ἧς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου.

⁴ Didach. X, 2. 3: Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἄγιε, ὑπὲρ τοῦ ἁγίου ὀνόματός σου, οὗ κατεσηκηνώσας ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ἀθανασίας, ἧς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου... ἔκτισας τὰ πάντα, τροφήν καὶ ποτὸν ἔδωκας τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἀπόλαυσιν, ἡμῖν δὲ ἐχαρίσω πνευματικὴν τροφήν καὶ ποτὸν καὶ ζῶην αἰώνιον διὰ παιδός σου.

⁵ Grški knez Tiest je baje užival lastne otroke, katere mu je po zvijači predložil njegov brat Atrej. »Tiestove pojedine« so pagani predbacivali kristjanom, ker niso razumeli sv. obhajila.

Justin († o. 165) piše okoli l. 150 rimskemu cesarju Antoninu P.: »To hrano imenujemo pri nas evharistijo...; pa te ne uživamo kot navaden kruh in tudi ne kot navadno pijačo; ampak kakor je po besedi božji Jezus Kristus, naš Zveličar meso postal in je imel meso in kri za naše zveličanje, tako tudi vemo, da je ona hrana, ki se spremeni ter poživlja našo kri in naše meso, meso in kri tega včlovečenega Jezusa, ko je ta hrana po molitvi, ki ima njegove besede, postala evharistija. Kajti apostoli so v knjigah, ki so jih sami spisali, in se imenujejo evangeliji, sporočili, da jim je Jezus tako zapovedal. On je namreč vzel kruh in ko se je zahvalil, je rekel: To storite v moj spomin! To je moje telo. Slično je vzel kelih, in ko je zahvalil, je rekel: To je moja kri«¹.

Sv. Justin uči torej: 1. da moramo Jezusove besede pri zadnji večerji umeti v navadnem, besednem pomenu; 2. kakor je Beseda božja meso postala, ravno tako resnično je v najsvetejšem zakramentu Jezusovo meso in njegova kri; 3. kruh in vino se spremenita po molitvi, katere vsebina so besede Jezusove. To je res imenitno spričevalo verskega prepričanja, ki ga daje Justin cesarju² v imenu vseh kristjanov v sredini drugega stoletja o najsvetejšem zakramentu!

Še pred sv. Justinom je pisal sv. Ignacij († 107), škof v Antiohiji. Bil je učenec apostolov. Njegovo pričevanje o najsvetejšem zakramentu ni sicer tako obširno, vendar pa za nas velike važnosti, ker je še iz prvega krščanskega stoletja. Efežanom piše: En kruh lo mimo, ki je krepilo neumrljivosti, zdravilo zoper smrt, a vedno življenje v Jezusu Kristusu³. Dokete, ki so trdili, da Jezus ni resnično človek postal, graja: Evharistije in molitve se vzdržijo, ker ne priznajo, da je evharistija meso našega Odrešenika Jezusa Kristusa, ki je trpelo za naše grehe⁴. V evharistiji je torej resnično telo Jezusovo, ne samo podoba (symbolum, figura) in sicer isto telo, ki je za nas trpelo na križu.

Kako vtrjeni so bili kristjani v drugem stoletju v veri, da je v najsvetejšem zakramentu pravo telo in prava kri Jezusova, nam spri-

¹ Iustinus M., Apol. I. c. 65. 66.

² Nekateri menijo: Marku Avreliju (dans l'apologie des chrétiens, qu'il composa sous le règne de Marc-Aurèle.... Ch. Rohault de Fleury, La Messe II. pg. 58.)

³ S. Ignatius, Ad Eph. XX: "Ενα ἄρτον κλώντες, ὅς ἐστιν φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ διὰ παντός.

⁴ Idem, Ad Smyrn. VII: Εὐχαριστίας καὶ προσευχῆς ἀπέχονται, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν, τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν παθεῦσαν, ἣν τῇ χρηστότητι ὁ Πατὴρ ἤγειρεν.

čuje škof Irenej († 202). On pobija v svojih spisih (Proti krivoverstvom)¹ med drugimi krivoverci tudi gnostike. Ti so trdili: 1. da Kristus kot Sin božji ni enega bistva z Bogom Očetom; 2. da ne bo vstajenja mesa; 3. da Jezus ni privzel pravega mesa, ampak le navidezno.

In vse tri velike zmote gnostikov zavrača sv. Irenej, sklicujoč se na resničnost Jezusovega telesa v najsvetejšem zakramentu. Piše namreč: »Kako pa so zagotovljeni, da je posvečen kruh, Telo njihovega Gospoda in kelih njegove krvi, ako ga ne priznajo za Sina stvarnikovega, za njegovo Besedo? ... Kako pa zopet trdijo, da (človeško) meso strohni in več ne oživi, ako ga poživlja telo Gospodovo in kri? ... Naše naziranje pa se strinja z evharistijo in evharistija zopet potrjuje naše naziranje ... Naša telesa, ki prejemajo evharistijo, niso več trohljiva, ampak imajo upanje vstajenja«². In ko bi Kristus ne bil pravi človek, dokazuje Irenej naprej, »tedaj tudi kelih evharistije ni vdeležitev njegove krvi, in kruh, ki ga lomimo, ni vdeležitev njegovega telesa. Kajti kri je le iz žil in iz mesa in drugega človeškega bistva, katero je resnično postala Beseda božja«³. In kakor trs ob svojem času rodi sad in pšenica vsejana v zemljo zopet obrodi, tako da pride oboje kot pijača in jed ljudem v prid: ravno tako poživlja naše telo tudi evharistija, ki po božji besedi nastane iz kruha in vina, da bo enkrat vstalo neumrljivo⁴.

Iz vsega dokazovanja se vidi, kako globoko je bilo ob času sv. Ireneja znanje o najsvetejšem zakramentu, da je iz gotovosti tega znanja prepričeval krivoverce o drugih važnih krščanskih resnicah.

Iz tretjega stoletja imamo še več dokazov, da so Jezusove besede pri zadnji večerji umevali in razlagali v dobesednem pomenu. Klement Aleksandrijski († 217) piše: Jejte moje meso, pravi Beseda, in pijte mojo kri! To lastno hrano nam daje Gospod, meso nam ponuja in kri izliva, in otrokom ničesar ne manjka k rasti. O kako čudežna skrivnost!⁵ Meso Gospodovo, ki je kruh nebeški, ima v sebi kri ter poživlja tiste izmed ljudi, ki so nebeški, k nestrohljivosti in pusti samo meseno poželenje trohnobi⁶. Evharistijo hvalimo, in je dobra milost; kateri je deležni postanejo, se posvetijo na telesu in na duši⁷.

Sv. Hipolit († 235) lepo razlaga Preg. 10, 1: »Modrost si je postavila hišo ... ter si je pripravila svojo mizo«⁸ obljubljenost spoznanje

¹ S. Irenaeus, Adversus haereses ali Ἐλεγχοῦ καὶ ἀνατροπῆ τῆς ψευδονόμου γνώσεως; 5 lib.

² Ibid. I. IV. c. 18. n. 5. — ³ Ibid. I. V. c. 2. n. 2. — ⁴ Ibid. I. V. c. 2. n. 3.

⁵ Paedagog. I. I. c. 6. n. 18. Edit. D. Schramm, Analysis oper. ss. Patr. Augustar Vind. 1780. — ⁶ Ibid. n. 20. — ⁷ Ibid. I. II. c. 2. n. 12.

svete Trojice, in tudi častitljivo in sveto njegovo telo in kri, ki se na skrivni in nebeški mizi vsak dan pripravljata in darujeta v spomin vedno častitljive one prve in skrivnostne božje večerje... Pridite, jejte moj kruh, in pijte vino, ki sem vam ga namešala; svoje nebeško meso in svojo častitljivo kri, je rekel, nam je dal jesti in piti v odpuščanje grehov¹.

Znamenito pričuje tudi sv. Ciprian († 258): »Kristus je tistim, ki smo deležni njegovega telesa, kruh. Ta kruh pa želimo prejeti vsak dan, da tisti, ki smo v Kristusu in evharistijo vsak dan v zveličavni živež prejmemo, vsled kakega težjega pregreška ne odstopimo od obhajila nebeškega kruha ter se ne ločimo od Kristusovega telesa, ker sam oznanjuje in reče: Jaz sem kruh življenja, ki sem prišel iz nebes; če kdo je od mojega kruha, bo živel na veke. Kruh pa, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta. Kakor tedaj pravi, da na veke živi, če kdo od njegovega kruha je; saj je jasno, da isti živijo, ki se udeležijo njegovega telesa ter prejmejo evharistijo vsled pravne zveze; tako se je nasproti bati in je treba moliti, da ne zgubi zveličanja, ko se brez obhajila loči od Kristusovega telesa, ker sam preti in pravi: Če ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi. In zato vsak dan prosimo našega kruha t. j. da se nam Kristus vsak dan daje, da tisti, ki v Kristusu ostanemo in živimo, ne odstopimo od njegovega posvečevanja in telesa«².

Razen cerkvenih pisateljev iz prvih treh stoletij krščanske dobe imamo še druge priče, ki dovolj jasno govorijo, kako so prvi kristjani umevali Gospodovo zadnjo večerjo. Omeniti nam je še raznih spomenikov, ki kot napisi, slike ali kipi ali v drugačni obliki predstavljajo skrivnosti zadnje večerje.

Pred vsem je važen takozvan Aberkijev napis³, ki se glasi: »Videl sem ravnino Sirije in vsa mesta, Nisibis, onkraj Evfrata. Povsod sem našel verske sobrate; povsod me je vodila vera in mi je dala povsod v živež ribo od vira, veliko, čisto, katero je spočela brezmadežna devica in jo vedno daje prijateljem jesti; ima izvrstno vino, mešano, ki je daje s kruhom«⁴.

¹ S. Hippolytus in Prov. 10, 1. — ² S. Cyprianus, De orat. dom. n. 18.

³ Cf. Wilpert: Fractio panis. Herder 1895. III. Anhang S. 103—127; Historisches Jahrbuch, 1896. XVII. 4. S. 904. Katol. Obzornik 1899, str. 143—152. Napis je iz II. stoletja po Kr.; nekateri pravijo, najpozneje 217. l.

⁴ Zadnji del se glasi: Πίστις πάντη δὲ προήγε τροφήν Ἰχθῦν ἀπὸ πηγῆς ... καθαρὸν, ὃν ἐδράξατο Πάρθενος ἀγνή, καὶ τοῦτον ἐπέδωκε φίλοις ἐσθίειν διὰ παντός οἶνον χρηστὸν ἔχοντα, κέρασμα διδοῦσα μετ' ἄρτου. Cf. H. Marucchi, Élév. d' arch. I. pg. 296.

Riba (Ιχθύς) pomenja v starokrščanski simboliki vedno Kristusa¹. Vera mu je torej povsod ponudila Kristusa, istega, ki ga je spočela Devica. »Od vira« kaže na krst v Jordanu. Kruh in vino sta hrana, a ž njima se daje Kristus. Ne da se torej tajiti, da se ta del napisa nanaša na evharistijo.

V katakombah, so prvi kristjani imeli svoja pokopališča, pa tudi kapelice. Tu najdemo naslikane ribe (Ιχθύς) s pletenimi jersbaški, v katerih je kruh in vino². Riba znači Kristusa, ki je pod podobo kruha in vina. Tudi cele skupine oseb se vidijo naslikane, ki imajo pred seboj ribe, kruh in kelih ter so pri »lomljenju kruha«³. Zopet v drugi sliki vidimo, da je pri mizi mož, ki vzame ribo in zavita žena moli pri tem⁴.

Vse te slike so iz drugega stoletja po Kr. ter kažejo, v kaki časti so imeli prvi kristjani obhajanje skrivnosti zadnje večerje. Slike nam izražajo isto vero, katero pisatelji prvih treh stoletij tako lepo opisujejo z ozirom na najsvetejši zakrament.

Zelo se torej motijo protestantski pisatelji, ki priznavajo, da od tretjega stoletja naprej stari pisatelji omenjajo isti nauk o šv. Rešnjem Telesu, katerega uči dandanes katoliška cerkev, da pa tega v prvih treh stoletjih ni najti⁵. Kajti spoznali smo, da razen svetopisemskih poročil tudi prvi kristjani razodevajo isto versko prepričanje v evharistiji, kakršno imajo dandanašnji katoličani.

Sploh moramo po vsem dosedanjem razmotrivanju izraziti znanstveno prepričanje, da je malokatera zgodovinska resnica tako dokazana in sporočena, kakor veličastni nauki o Gospodovi zadnji večerji.

Dr. J. Somrek.

¹ Kraus, Realenc. Art. Ἰχθύς, Fisch I. S. 156.

² Na pr. v kripti Lucine; »Elle présente en deux groupes symétriques un poisson posé sur un terrain peint en vert, portant sur son dos le pain et le vin; on ne peut indiquer mieux la compénétration des éléments eucharistiques avec le corps de Notre-Seigneur.« Marucchi, Op. cit. pg. 287.

³ V katakombi Priscile »Fractio panis«. Cf. Wilpert, Herder 1895. »D'après Mgr. Wilpert, ce serait un représentation réelle du rite eucharistique célébré dans cette chapelle au IIe siècle.« Marucchi, pg. 289.

⁴ To Wilpert, Marucchi, M. de Rossi razlagajo o evharistiji.

⁵ Ebrard, Abendmahl I. 233: Die arglose Unbestimmtheit, womit diese Lehre ausgesprochen und das Staunenswerthe derselben dem frommen Gemüth oft bis zu hyperbolischem Redeschwung nahegelegt wird, führt dann selbst leise Irrthümer herbei.

Razlaga sv. psalmov v jutranjicah „unius Martyris“.

(Konec.)

X. psalm (V hebr. 11.).

Obseg. Hudobni zasledovalci zvičajno zalezujejo Davida, da bi ga uničili. Boječ se za njegovo življenje, nasvetujejo Davidu zvesti pristaši, naj zbeži v gorovje; le tako je po njih mnenju mogoča rešitev (v. 1—4).

David odklanja ta nasvet zaupajoč v Boga, ki raz svoj nebeški prestol opazuje pravične in hudobne v njih dejanju in nehanju in brezbožneže grozno kaznuje, ko dopolnijo mero svojih hudobij, pravične pa ljubi in bogato poplača v svoji ljubezni (v. 5—8.).

Beda Venerabilis, ki razlaga ta psalm po Kasiodoru o krivovercih, opomni pri razdelitvi: *Primo capite de insidiatoribus dicit haereticis, qui nituntur catholicos in suam convertere pravitatem. Secundo Domini iudicium comminatur, et quid in illa retributione sustinere possint, evidenter ostendit, ut iustitiam Domini metuentes superstitiones deserant falsitates*¹.

Napis: v. 1. In finem, Psalmus David². Lamenezeach ledavid. Razlago glej Voditelj 1904 str. 161 in nasl.

Zgodovinsko podlago desetega psalma nahajamo po mnenju mnogih razlagavcev v I. Kralj. 18. in 19. poglavju.

Ker se je David povsod v boju in pokoju silno »umno vedel, bil je priljubljen vsemu ljudstvu, posebno pa služabnikom Savlovim«. Savel je pa začel sumiti o njegovi zvestobi in »ni gledal Davida s prijaznimi očmi«. Ker je pa videl, da je David jako previden, se ga je začel ogibati. Da bi se ga rešil, pošlje ga v nevarne boje; pa David se vrne zdrav z bojno slavo. Večkrat ga skuša Savel prebosti s sulico, pa izjalovi se mu vsak poskus. V slepem sovraštvu »govoril je Savel svojemu sinu Jonatanu in vsem svojim služabnikom, naj umore Davida«. Prijatelji sporočijo Davidu smrtno nevarnost in mu prigovarjajo nujno, naj zbeži iz Savlovega dvora v samotne kraje³. In kaj odgovori David na prijazni nasvet?

V. 2. In Domino confido: quomodo dicitis animae meae: Transmigra in montem sicut passer⁴?

V Gospoda zaupam; kako morete reči moji duši: Beži v goro, kakor vrabec?

¹ Beda Ven. in ps. librum exegesis. Migne XCIII. col. 544.

² Victori David. S. Hier. op. cit. 13. — ³ Cf. Wolter, op. c. I. st. 85 op. 1.

⁴ In domino speravi: quomodo dicitis animae meae »transvola in montem ut avis?« S. Hier.

V vaši ljubezni in skrbi do mene menite, da me more rešiti pogube le hiter beg; jaz pa vem za drugo rešilno pot, po kateri se brezdvomno rešim, namreč neomajno zaupanje v Gospoda.

Confido (chasiti od chasah 1. sg. p. K.) iskati zavetišča, imeti utočišče pri (be) kom, v splošnem pomenu tudi: zaupati.

Ničesar se mi ni bati, ker zaupam v Gospoda. »Magnaе sunt vires spei in Dominum, praesidium quod non potest superari, portus tranquillus, turris quae nequit expugnari, arma insuperabilia, vires invictae, et quae in rebus difficillimis et impeditissimis exitum inveniunt. Per eam inermes armatos, et mulieres viros superaverunt: et pueri iis qui in rebus bellicis exercitati fuerant, facile superiores fuere«¹.

Quomodo: ('ejk) kako. David odklanja nevoljno nasvet².

Dicitis (t'omeru od 'amar 2. m. pl. fut. K. reči)

animae meae (le-nafšij od nefeš s suf. 1. sg. duši moji = meni), transmigra (nudev נודע; po massoretskem ketib se glasi ta oblika: nudu (נודע); kerī, po katerem se je ravnala septuaginta in večina starih razlagavcev, se glasi: nudi (נודע); izvaja se od nud bežati. Oblika nudi (keri) 2. f. sg. imper. K. se veže z nefeš, ki je tudi ženskega spola: beži sc. duša.

Ketib nudu (2. m. pl. imper. K. bežite) pa je bolj utemeljen, kakor kerī zavoljo naslednjega izraza harkhem (in montem vestrum na vašo goro)³. Komu pa naj velja poziv: bežite? David je imel med mnogimi navadnimi prijatelji gotovo tudi nekaj somišljenikov, ki so bili z njim združeni v ožji in tesnejši prijateljski zvezi. Z Davidom so bili v nevarnosti tudi njegovi ožji prijatelji, ker Savlov srd ni poznal mej. Saj je hotel Savel še celo svojega sina Jonatana umoriti, ker je rekel svojemu očetu: »Zakaj bi David umrl? Kaj je storil?« (I. Kralj 20, 30. 33.) Zato pa je opomin: nudu bežite (z Davidom) za njegove ožje prijatelje prav prikladen⁴.

In montem (harkhem od har gora in suff. 2. pl. khem; na goro vašo; tožilnik smeri). Septuaginta in nekateri drugi stari prevajalci so brali namesto harkhem har khemo (in montem sicut, na goro kakor sc. passer),

passer (zippor, ta onomatopoetični izraz pomeni malega ptička sploh; nalično z arabskim ūsfur (vrabec) rabi se tudi v hebr. v pomenu passer, vrabec⁵.

¹ S. Ioan. Chrysostomi expos. in ps. Migne Patr. gr. LV col. 140.

² Die unwillige Ablehnung einer Zumutung wird durch 'ejk mit Futurum eingeführt. Ges. h. gr. § 148 a.

³ Bachmann, op. cit. 33. op. 2. Schegg, op. cit. I, 113 op. 2.

⁴ Cf. Thalhofer, op. cit. 110 op. 1. — ⁵ Fürst, op. cit. II. st. 284, 1.

Sv. pismo rado primerja preganjanega človeka s ptičico, katero zasledujejo lovci. Jeremija toži o sebi: »Na lovu so me vjeli kakor ptico (khazzipor) moji sovražniki po nedolžnem (Žal. p. Jer. 3, 52). Pri prvem verzu opozarja Kasiodor na posebno pesniško obliko. In Dom . . . passer, hoc schema dicitur coenonema, id est communicatio consilii; quod fit frequenter quando aut cum adversariis, aut cum adiutoribus verba miscemus¹.

V. 3. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro redos corde².

Zakaj glej, grešniki so napeli lok, pripravili so pušice v tulu, da bi v temi streljali na pravične v srcu. Lampe.

Živo slikajo psalmistovi prijatelji pretečo nevarnost, da bi nagnili Davida k nemudnemu begu. Ecce (hinneh), glej, kako se pripravljajo protivniki na tvojo pogubo.

Peccatores ha-rešai'm pl. umazanci, krivičniki³.

Intenderunt (jidrekhun od darakh 3. m. pl. fut. K. nun paragogicum) napeti; prvotno pomeni: stopiti (na lok), pedem ponere (super arcum kešet). Calmet pripomni: Arabes, qui grandioribus arcubus utuntur, ut eos facilius intendant, pede funem premunt, atque ita facile illos incurvant⁴.

Paraverunt (konenu od kun 3. pl. p. Pilel) v Kalu: stati po koncu; Pil: postaviti trdno, naravnati, nameriti;

sagittas suas (chizzam od chez sg. suff. 3. m. pl. am pušico svojo) in pharetra (al-jeter na tetivi (Sehne),

ut sagittent (lirot od jarah inf. c. K. z l. vreči, vstreliti na (l) koga),

in obscuro (bemo-'ofel v temi); v prenesenem pomenu: zavratno, neprevidoma⁵. Septuaginta piše: ἐν σκοτομήνη. Significat autem σκοτομήνη noctem illunem, hoc est, luna carentem, ac omnino obscuram, et quam latine unico vocabulo appellare liceret, obscurilunium⁶. Torej temna noč, ki je zelo pripravna za sovražne napade. Sveti Avguštin pravi »in obscura luna«, razpravlja obširno o tem izrazu⁷ in razlaga »luna« alegorično o cerkvi.

Rectos corde (lejšrej-leb od jašar raven, prostodušen) v nasprotju s krivičniki (rešai'm) pomeni jašar tudi pravične.

¹ Cassiodorus, Migne LXX. col. 93.

² Quia ecce impii tetenderunt arcum, posuerunt sagittam suam super nervum, ut sagittent in abscondito rectos corde. S. Hier.

³ »Voditelj« 1904, st. 24. — ⁴ Calmet, com. lit. VI. st. 121. 2.

⁵ Thalhoffer op. cit. st. 111 op. 3. — ⁶ Iansenius op. cit. 23 op. a.

⁷ Migne XXXVI col. 131—133.

Rectos, pravi psalmist, in ne rectum, ker ni bilo naperjeno sovražno zalezovanje samo proti njemu, ampak tudi proti njegovim zvestim pristašem¹.

Po hebr. besedilu poslovenjen se ta verz glasi: Zakaj, glej, krivičniki bodo napeli lok (stopili na), naravnali so puščico svojo na te-tivi, da bi streljali v temi na ravne (pravične) (v) srcu.

V. 4. Quoniam quae perfecisti, destruxerunt: iustus autem quid fecit²?

Zakaj, kar si storil, so porušili; pravični pa — kaj naj stori?

Ta verz je v vulgati po besedilu in po smislu dokaj različen od hebrejskega.

Smisel po vulgati je: Ni drugega pomočka za tebe, David, kot nemuden beg. Zakaj, vse kar si dobrega storil za kralja in državo in na kar bi se lahko opiral, dokazujoč svojo nedolžnost, vse so porušili tvoji protivniki. Tvoje junaške čine so razupili kot dokaze tvoje časti — in vladoželjnosti, iz tvojega ljubeznivega in prijaznega obnašanja do tvojih podložnih vojščakov sklepali so, da hočeš dobiti vojaštvo na svojo stran, ga odtujiti kralju in ga z vojaško močjo pah-niti s prestola. Tvoje ponižno in vdano občevanje s kraljem progla-sili so za hinavščino, po tvojem prizadevanju, da bi umiril in potolažil kraljevo jezo in zavist, so sodili, da si hočeš pridobiti le časa, da vda-riš potem dobro pripravljen nenadoma na kralja in ga pokončaš.

Tako te črnijo in obrekujejo zavistni dvorniki in kraljevi lizuni pri Savlu. In Savel, ki »te ni več pogledal po tvoji zmagi nad Fili-štejci z lepim očesom« (I. Kralj. 18, 9), ne bo-li vsega prav rad verjel, saj zavist rada verjame vsako sumničenje? In ne bo-li skušal dobiti te na vsak način v svojo pest? Glej, v koliki nevarnosti se nahajaš, beži pred sovražniki! Pred tolikim krivičnim nasilstvom, te more rešiti le nemuden beg, kaj bi naj drugega storil v takem slučaju posamez-nik kakor si ti, čeravno je pravica na tvoji strani (iustus). V rokah tvojih sovražnikov je moč, to jim zadostuje; za pravico se pa tako ne zmenijo. Ne povprašuj: »iustus quid fecit«, kaj sem jim storil hudega, da tako ravnajo proti meni? Nisi jim dal povoda; pa ta zavest te ne bo rešila, ker jeza in zavist sta slepi in nesposobni za razmotrivanje stvarnih razlogov.

S to razlago označimo najlozje pretekli čas pri fecit v vulgati³. Hebrejsko besedilo izraža prav jasno sv. Hieronim. Namesto vulga-tinega »quae perfecisti« piše sv. Hier. leges — (ha-šatot od šatah pl.

¹ Sedlaček, op. cit. I, 85, 2.

² Quia leges dissipatae sunt: iustus quid operatus est. St. Hier.

³ Cf. Sedlaček, op. cit. I, 86.

izvaja se od šit postaviti, položiti (temelj) torej temeljne postave. Odkod ta razlika med vulgato in hebrejskim besedilom? Septuaginta ima na tem mestu $\kappa\alpha\tau\eta\rho\acute{\iota}\sigma\omega$ od $\kappa\alpha\tau\alpha\rho\acute{\iota}\zeta\omega$ popraviti pokvarjeno ali zopet urediti¹. Prevajalci so namreč brali namesto ha-šatot hašitota 2. m. sg. p. Hifil od šit (postaviti, položiti, tudi vrediti) in preložili s $\kappa\alpha\tau\eta\rho\acute{\iota}\sigma\omega$; po septuaginti ima vulgata pravilno »perfecisti«².

Destruerunt (jeharesun 3. m. pl. fut. Nif. od haras Kal, podreti, razbiti; v Nif. razbit biti, razpasti — trpeča oblika). Če bode porušen temelj, na katerem mora država sloneti, da ne razpade, če bodo namreč vladajoči krogi v prah teptali resnico in pravico, če jim bodo najprimitivnejše zahteve javnega reda deveta briga, kaj more storiti pravični v tako obupnih razmerah med tolikimi krivičniki; najboljše, da se odtegne in umakne.

Quid fecit : mah-pa'al 3. sg. p. K. storiti, opraviti; na tem mestu se rabi pa'al v smislu prihodnjega časa: kaj bode, ali kaj more pravični storiti?

Kaj odgovori David na prijateljsko in utemeljeno prigovarjanje k begu?

V. 5. Dominus in templo sancto suo, Dominus in coelo sedes eius: Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebrae eius interrogant filios hominum³.

Gospod — on je v svojem svetem templu, Gospod — v nebesih je njegov sedež: Njegove oči se ozirajo na siromaka; njegove vešice (na očeh) preiskujejo človeške otroke.

V tem in naslednjih verzih izraža David proti svojim prijateljem razloge, zakaj da se brani bežati. Sovražniki imajo veliko moč, to je res in to tudi pripoznavam, pa jaz imam še močnejšega zaščitnika, ki prekaša vse moje protivnike v moči. Moje zaupanje in moja bramba je vsemogočni Bog, ki prebiva v svoji sveti nebeški palači; in templo (be-hejkal st. c. sg. glej ps. 5, 8 »Voditelj« 1904, str. 267); moje varstvo je Bog, ki ima svoj prestol v nebesih; sedes eius (kis'o suff. 3. m. sg. od kiss'e); v hebr. imamo tu zloženi stavek. Osebek: Jahve, (katerega 'ašer je v hebr. izpuščeno) prestol (je) v nebesih⁴. Taka skladnja (Constructio) se najde v hebr. prav pogosto. Vulgatin domi-

¹ Reichenbach, Gr. D. Hw. I, 831.

² Cf. Thalhofer, op. cit. III op. 4.

³ Dominus in templo sancto suo, dominus in coelo thronus eius; oculi eius vident, palpebrae eius probant filios hominum. S. Hier.

⁴ Ein zusammengesetzter Satz entsteht durch die Nebeneinanderstellung eines allezeit vorangehenden Subjekts eines selbstständigen Verbalsatzes α) mit rückweisenden Suffix. Gesenius, op. cit. § 143, b. α .

nus . . . eius je golo posnemanje hebr. skladnje, ki pa ne prija duhu latinskega jezika, zategadelj je ta stavek v vulgati zelo neokreten.

Moji sovražniki so zviti in prekanjeni, pa kaj mi morejo; saj imam zaščitnika vsevednega Boga, ki pozna vse njihove zvijače. Oculi eius ('ejnajf, 'ajin ne. in suff. 3. m. sg.) respiciunt (jehecu 3. m. pl. fut. K. od chacah), prvotno: preklati, deliti; v prenesenem pomenu: z očesom natanko ločiti, natanko opazovati. In pauperem v hebr. manjka.

Palpebrae eius (af'apajf dual af'apajim s suff. 3. m. sg.) trepalnica, osenci. Trepalnice stoji mesto oči; če hočemo namreč kaj natanko ogledati, nehote zblížamo trepalnici. Kasiodor opomni: Palpebrae dictae sunt a palpitando. Sunt enim quaedam luminum thecae, et quasi folles oculorum, quos claudimus dormientes, ut fatigatum corpusculum reparare possimus. Ergo quia in Domino membrorum ministeria per allegoriam frequenter aptantur, dicit eum, non solum quando intendit oculis, sed etiam tunc requirere, id est considerare filios hominum, cum ea negligere quasi dormiens aestimatur¹.

Interrogant (jibchanu 3. m. pl. fut. K. od bachan) skušati, preskušati,

filios hominum (benej adam); človeški otroci, pravi psalmist, da označi popolno njihovo odvisnost od Boga². Božji pozornosti ne moremo prikriti ničesar. »Ali se ne spomniš, graja Elifac Joba, da je Bog višji kakor nebo, in povzdignjen nad vrh zvezd? in praviš: Kaj Bog ve? ki sodi kakor skozi meglo. (Job 22, 12. 13.) Prepričanje o božji pravičnosti izraža psalmist v naslednjih verzih.

V. 6. Dominus interrogat iustum et impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam³.

Gospod preiskuje pravičnika in hudobneža; kdor pa ljubi krivico, sovraži svojo dušo.

Interrogat (jibchan 3. m. sg. fut. K. od bachan; navadna oblika ima pathach).

Iustum (zaddik) et impium ne spada v hebr. h glagolu interrogat, ampak k drugemu delu verza.

Et impium (ve-raš'a umazanec, krivičnik);

qui autem diligit (ve-'oheb st. c. sg. part. K. od 'aheb ljubiti, ljubečega,

iniquitatem (chamas), odit (sane-'ah 3. f. sg. perf. K. od san'e sovražiti),

¹ Migne LXX. col. 94. — ² Reischl, op. cit. I, 44 op. f.

³ Dominus iustum probat: impium autem et diligentem iniquitatem odit anima eius. S. Hier.

animam suam (nafšo, nefeš duša; o suff. 3. m. sg.) Vulgata je osebek in dopolnilo zamenjala in zategadelj je latinski sklad celo različen od hebrejskega.

Po hebr. se glasi slovenski: Jahve preskuša pravičnega; krivčnika in ljubečega hudobijo (krivico) sovraži duša njegova (namreč božja).

Vulgatin smisel lepo razlaga Jansen. Odisse animam quis dicitur in scripturis duobus modis, secundum quod dupliciter anima considerari potest: nempe secundum carnalitem et sensualitem eius, et secundum eius spiritualitem, qua divinitatis et coelestium rerum capax est. Secundum carnalitem enim eius odit eam, qui illi in suis carnalibus desideriis non acquiescit, sed resistit, quod bonum animae propriae odium a nobis Salvator exigit, dicens Ioannis duodecimo: qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam (Ioan. 12, 25). Secundum autem spiritualitem eius eam odit, quisquis peccat: quomodo hic accipitur, et Proverbiorum: qui cum fure participat, odit animam suam (Prov. 29, 24)¹. Po hebr. besedilu: Neskončno sveti Bog preskuša pravičnega v ognju preganjanja, da ga bolj in bolj očisti madežev in peg ter vglubi in požlahtni njegove čednosti. »Ideo permittit, ut iustus dura ab impio patiatur«. Pripušča preganjanje, nikakor ga pa ne odobrava, ampak preganjavca kaznuje po njegovi krivdi. »Verum si impium affligit, odio criminis poenam infert«². Njegova duša namreč sovraži in mora sovražiti vsako najmanjšo krivico. Bog tudi to očitno kaže v hudih kaznih, ki zadenejo budobneže.

V. 7. Pluet super peccatores laqueos: ignis, et sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum³.

Dežil bo na grešnike zanjke; ogenj in žveplo in piš viharjev je delež njih keliha.

Pluet (jamter 3. m. sg. fut. Hif. [iuss.] v Kalu deževati. Hif. storiti, da dežuje),

laqueos (pachim pl. od pach, mreža),

ignis ('eš), sulphur (gafrít žveplo), spiritus (ruach veter),

procellarum (cil'afot od cal'afa, žar pekočina); ruach cil'afot je žgoč veter, samum imenovan, ki pridrvi v Palestino iz razbeljene arabske puščave in prinaša smrt ljudem, živalim in rastlinstvu. Tudi 'eš 'elohim (oganj božji) v Job. bukvah (1, 16) razlagajo mnogi o samumu in ga ednačijo z ruach cil'afot v tem psalmu⁴.

Pars (menat st. c. sg. delež),

¹ Jansen. op. cit. 23. c. — ² Calmet, Com. lit. VI st. 123.

³ Pluit . . . tempestatum . . . s. Hier. Ostalo soglaša z Vulgato.

⁴ Cf. Holzammer, op. cit. I. št. 248.

calicis eorum (kosam, kos, kozarec, s suff. 3. m. pl.). Pri Judih je bilo v navadi, da je gospodar po šegi starih očakov vlil vsakemu družinskemu članu njegov delež v kupo; posebno slovesno se je to vršilo pri povživanju velikonočnega jagnjeta. Iz te navade izhaja izraz »pars calicis«, ki se nahaja mnogokrat v sv. pismu. Pri popisovanju kazni v tem verzu je mislil psalmist gotovo na Sodomo in Gomoro, ker rabi ravno iste izraze. »Gospod je deževal (himtir od matar Hif.) na Sodomo in Gomoro žveplo (gafrit) in ogenj ('eš) od Gospoda z nebes« (I. Mojz. 19, 24). »Spectat hic David Sodomae eversionem, revocatque in mentem celebre hoc exemplum irae Dei in impios, ut iustitiae ulticis veritatem probet¹. Strašen pogin hudobnih Sodomljanov je svarelen vzgled za vse čase.

Kazen, ki je zadela nesrečna mesta je predpoda večne kazni: Nečista mesta so vzgled postala in trpe kazen večnega ognja (List sv. Juda 7. verz). V strašnih kaznih, ki zadenejo nepopoljšljive hudobneže, javlja Bog svojo pravičnost, kaže jo pa tudi v plačilu, katero doseže pravični pri Bogu, kakor izraža 8. verz.

V. 8. Quoniam iustus Dominus et iustitias dilexit: aequitatem vidit vultus eius².

Zakaj pravičen je Gospod in ljubi pravico, njegov obraz gleda pravico.

Quoniam (ki), iustus (zaddik); Gospod kaznuje brezbožnost, ker (ki) je pravičen; na to misli psalmist že v začetku psalma, ko kliče »in Domino confido«. Et v hebr. manjka.

Iustitias (zedakot pl. od zedakah pravičnost, v pl. pomeni pravična dejanja, kot viden dokaz pravičnosti. V tem pomenu nahajamo ta izraz večkrat v svetem pismu. »Kjer so se vozovi strli in trume sovražnikov pokončale, tam naj se oznanjuje pravica (zidekot) Gospodova« (Sodn. 5, 11), poje Debora po slavni zmagi. Bog ljubi pravico ali pravičnost, ne samo kot svojo božjo lastnost, ampak ljubeznivo gleda na vsakega, katerega vodi v njegovem dejanju in nehanju pravičnost.

Dilexit ('aheb 3. m. sg. p. K. od 'ahab; odmorna oblika 'aheb)³, ljubiti, imeti dopadenje.

V drugem delu te vrstice se vulgata loči v smislu od hebr. besedila.

Aequitatem (jašar, raven pošten; ednina stoji kolektivno za množino)

¹ Calmet, Com. VI. st. 123.

² Quoniam iustus dominus, iustitias dilexit: rectum videbunt facies eorum.

St. Hier.

³ Fürst op. cit. I, 28 col. 2.

»Voditelj« IV.

vidit (jehecu 3. m. pl. fut. K. od chacah: bodo gledali),
vultus eius (fanejmo [panejmo] = panajf obličje njegovo [kot
tožilnik]).

Vsi novejši razlagavci prelagajo hebr. besedilo tako-le: pravični (pošteni sg. kolekt. za plural) bodo gledali obličje njegovo (božje)¹, kar pomeni v sv. pismu največjo srečo. »Jaz pa bom gledal tvoj obraz v pravičnosti; nasičen bom (z blaženstvom in srečo), ko se bo prikazalo tvoje veličastvo (ps. 16, 15). In Kristus blagruje one, kateri so čistega srca, ker bodo Boga gledali (Mat. 5, 8). Prav umestno v sveto-pisemskem duhu omenja katekizem v vprašanju o nebeškem veselju na prvem mestu: Izvoljeni gledajo Boga iz obličja v obličje. (Vpr. 875.) Da je deseti psalm prikladen Zveličarju, torej tipično mesijanski, vidimo ob prvem pogledu². Tudi Jezusu so prigovarjali prijatelji, naj se izogne nevarnosti. »Jezus je začel skazovati svojim učencem, da mora iti v Jeruzalem, in veliko trpeti od starašin in pismarjev in višjih duhovnikov in umorjen biti in tretji dan spet vstati. In Peter ga je na stran vzel in ga začel svariti, rekoč: Nikar, Gospod! to se ti ne bode zgodilo«. Peter ni mogel zediniti trpljenja Gospodovega ž njegovim božjim bitjem, še manj pa s svojo ljubeznijo, ki jo je imel do božjega Učenika. »Jezus pa se je obrnil in rekel Petru: Poberi se od mene, satan! pohujšanje si mi«; proč od mene nasprotnik! ti hočeš zadržati moje trpljenje in torej tudi odrešenje (Mat. 16, 21—23). Kakor Peter prigovarjal je Jezusu tudi naravni strah pred tako strašno smrtjo, naj se odtegne svojim sovražnikom. Lahko bi se bil Jezus umaknil, da bi ga ne bili ujeli in izdali v smrt, toda zaupal je v Boga in dopolnil njegovo voljo. »In Domino confido«, molil je Kristus v svojem nepopisno strašnem trpljenju, ko so streljali sovražniki nanj že davno pripravljene puščice telesnega trpinčenja, zasmehovanja, zaničevanja, v plačilo za vsa Jezusova dobrodelstva. Vsak trenotek prebritkega trpljenja kazal je Jezus popolno zaupanje v nebeškega Očeta, kar tudi sovražniki, čeravno sramotilno priznavajo, rekoč: »v Boga je zaupal« (Mat. 27, 43).

V spomin na Kristusovo trpljenje molimo ta psalm na praznik trnjeve krone, pet krvavih ran, povišanja sv. križa. »Kristus je trpel, to je bilo potrebno, in tako je šel v svojo čast (Luc. 24, 26), v nebeško domovanje ob desnici svojega Očeta. Na to nas spominja vnebohod Gospodov, ob katerem tudi molimo ta psalm, zaupno zroč v Gospoda, »ki je in templo sancto suo«, v proslavljenega Zveličarja, »ki je in coelo«.

¹ Cf. Reischl, op. cit. I. st. 45 op. i; Thalhoffer, op. cit. 112 op. 7 itd.

² Lampe, Zg. sv. p. I. st. 481.

Prav primerno molimo deseti psalm na praznik M. sedem žalosti. Dom. III. Sept. Pripravili so puščice sovražniki za božjega Sina, ostrili so jih pa tudi za žalostno Mater; saj je vsaka Jezusova bolečina skelala tudi ljubeče Marijino srce, zadirala se vanj in ga ranila z žgočo ostrino. Žalostna mati pa je govorila v dejanju »in Domino confido«.

Ni zbežala, kakor preplašen, brezbramben ptiček po zgledu apostolov, ampak:

Stabat mater dolorosa, Iuxta crucem lacrimosa, dum pendebat Filius.

Cunctis interea stat generosior
Virgo Martyribus: prodigio novo,
In tantis moriens non moreris parens,
Diris fixa doloribus. (Hymnus ad Mat.)

»In Domino confido«, govorili so mučeniki, ko so jim prigovarjali sodniki, včasih tudi zaslepljeni prijatelji, da se naj izognejo strašnim mukam s tem, da odpadejo od Kristusa in njegove vere. V Gospoda zaupam, ker vem, da me bo v svoji pravičnosti bogato nagradil in mi dal gledati po kratkem, četudi strašnem trpljenju, svoje sveto obličje¹.

Deseti psalm molimo tudi na praznik ss. Angelorum cust. Ko nas napadajo vnanji in notranji sovražniki, ko nas skuša raniti skušnjavec in nas izvabiti iz pravega pota, zaupajmo v Gospoda in pa njegovo pomoč, katero nam tako skrbno in ljubeznivo podaja v naših angelih varih. Ko bi bili tudi v nevarnosti kakor Daniel v levnjaku, Bog nam bo po angelu pomagal in zaprl žrelo skušnjavam², da nam ne bodo mogle škodovati.

Deseti psalm je določen kot predzadnji psalm in exorcizandis obsessis a daemonio. Molimo ga slednjič v deljskih jutranjicah, in sicer v obrambo proti krivovercem in nevercem. Tako so umevali ta psalm že stari razlagavci. »Decimus psalmus contra haereticos et male credentes canitur«³. »Quam bene«, tako vsklikne Kasiodor, »versutias haereticorum et retributiones eorum psalmus iste mirabili brevitate complexus est! ut quorum futuras poenas agnoscimus, ab eorum pravitatibus arceamur«⁴.

Sklenimo razlago desetega psalma s Tomažem Kempčanom. O Gospod, na Tebe zaupam, k Tebi pribežim; Tebi izročim britkosti in težave, ker vse, kakor vidim, vse je nestanovitno in slabo razun Tebe. Nič ne pomagajo mnogi prijatelji in ne hrabri pomočniki, modri svetovalci ne svetujejo prav, učene bukve ne tolažijo, nobena tudi najdražja

¹ Cf. 1. ant. 3. nokt. Com. unius Martyris.

² Cf. 2. ant. I. nokt. Ss. Angelorum custodum 2. Oct.

³ S. Hier. Brev. in ps.: op. cit. col. 845. — ⁴ Cassiodorus, op. cit. col. 95.

stvar ne reši, noben skrit in prijeten kraj ne varuje, če Ti sam ne pristopiš, ne pomagaš, ne potrdiš, ne tolažiš, ne učiš in ne varuješ. Na tebe se ozirajo moje oči, v Tebe upam, o moj Bog, »in Domino confido«¹.

XIV. psalm (v hebr. 15).

Obseg: Da nas sprejme Bog v nebeški dom (v. 1), varujmo se hudega in delajmo dobro (v. 2); bodimo pošteni v mišljenju, v besedi in v dejanju (v. 3), da ne grešimo proti ljubezni do bližnjega (v. 4. 5). Pri razdelitvi opomni Kasiodor: *Divisio psalmi huius tota in interrogatione et responsione noscitur constituta: sed interrogatio constat uno versiculo, responsio vero sex versibus continetur*².

Napis: Psalmus David (micmor ledavid); psalm katerega je speval David. (Glej razlago o napisu Voditelj 1904 str. 164.) Ob kateri priložnosti?

Zgodovinsko podlago nahajamo po mnenju pretežne večine največjih razlagavcev v II. Kralj. 6. poglavje. David gre v Karjatjarim po škrinjo zaveze, da bi jo prenesel v Jeruzalem. Na potu grede se Oza dotakne škrinje in Bog ga kaznuje z naglo smrtjo. David se zboji Gospoda in neče peljati škrinje v Davidovo mesto, ampak prenese jo v Obededomovo hišo, kjer ostane tri mesece. Gospod oblagodarja Obededoma in vso njegovo hišo zavoljo škrinje božje. Ko David to sliši, gre tje in pelje z radovanjem in s trobentanjem škrinjo spričevanja Gospodovega v veličastno slavnostnem sprevodu v Davidovo mesto. David je rajal (grede poskakoval in prepeval svete pesmi) z vso močjo pred Gospodom (II. Kralj. 6, 5. 15). Mnogi razlagavci menijo, da je zložil David za to slovesnost med drugimi spevi tudi štirinajsti psalm kot priložnostno slavnostno pesem in ga prepeval s svojimi pevci in z vsem navdušenim ljudstvom³. Po mnenju nekaterih odločil je David ta psalm kot pripravljavno molitev, katero so morali opravljati duhovniki in levitje predno so začeli vršiti svoja sveta opravila v svetišču⁴. S tem psalmom so sprejemali duhovniki romarje, ki so obiskovali ob določenih praznikih pa tudi ob drugih priložnostih od bližnjih in dalnjih krajev sveti šotor in pozneje tempelj v Jeruzalemu, da bi poučili Izraelce, s kakšnim duhom se smejo bližati Gospodu na Sijonu. V ta namen ni dovolj, da je Izraelec samo zunanje čist, treba mu je tudi notranje ali srčne nedolžnosti in prave svetosti⁵.

¹ Thom. Kemp. Hodi za Krist. III. buk. 59. p. 3. 4. odstavek.

² Cassiodorus, op. cit. col. 108.

³ Wolter, op. cit. I, 124 op. 1. Reischl, op. cit. I, 55, a.

⁴ Thalhoffer, op. cit. st. 124. — ⁵ Lampe, op. cit. I, st. 484.

Ta psalm so prepevali romarji tudi na božji poti, ko so hiteli v večjih in manjših oddelkih z velikim hrepenenjem radostno k hiši Gospodovi¹.

V tem psalmu je izraženo po mnenju čast. Bede tudi hrepenenje Izraelcev v sužnosti po svetišču Gospodovem. Verba populi in captivitate Babyloniae optantis reditum ad patriam, enumerantisque quibus meritis quis ad hanc pervenire queat².

Takih romarskih psalmov je v psalteriju več; prelep je n. pr. 83. psalm, katerega moli duhovnik v pripravi k sv. daritvi. Kako ljubi so tvoji šotori, Gospod vojnih trum; moja duša hrepeni in koprne po vežah Gospodovih, blagor njim, ki v tvoji hiši bivajo, Gospod (83, 2. 5). Prav umestno vprašamo s psalmistom, kakšen pa mora biti, kdor želi bivati pri Bogu?

V. 1. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?³

Gospod, kdo bo prebival v tvojem šotoru ali kdo bo počival na tvoji sveti gori?

»Dobri učenik! kaj naj storim dobrega, da zadobim večno življenje?« (Mat. 19, 16.) Ker je vprašanje tako važno, obrne se mladenič naravnost na »dobrega učenika«, ki mu edini more dati nezmotljiv odgovor. Enako ravna tudi psalmist. Na svoje prevažno vprašanje ne išče odgovora pri ljudeh, ampak naravnost pri Bogu.

Domine (Jahve Bog izraelski), quis (mij)

habitabit (jagur, 3. m. sg. fut. K. od gur), biti v gosteh, uživati prijateljstvo in varstvo, katero mora skazovati gostilnik svojemu gostu po orijentalški šegi⁴.

In tabernaculo tuo; be-v; 'ohel = šotor; eka suff. 2. m. sg. be-'oholeka.

Tabernaculum pomeni v Mojzesovih časih snidni šotor, katerega je izgotovil Mojzes po natančnem božjem navodilu (II. Mojz. 35—40 pog). V tej »snidnici je prebival Bog sam sredi izraelskega ljudstva (Ex. 25, 8) in veličastvo Gospodovo je ta šotor pričevanja napolnilo« (Exod. 40, 32). Ta šotor so nosili Izraelci na svojem potovanju po puščavi; ko so pa posedli obljubljeni deželo, postavili so snidni šotor v Silo 30 km od Jeruzalema proti severu in tam je ostal čez 300 let. Za časa kralja Savla nahajamo snidnico v Nobe, od tam so jo prenesli v Gabaon⁵. Tabernaculum se je imenoval tudi šotor iz kož, ka-

¹ Schegg, op. cit. I, 142. — ² Beda Vener. op. cit. Migne XCIII col. 556.

³ Domine, quis peregrinabitur in tentorio tuo et quis habitabit in monte sancto tuo? S. Hier.

⁴ Glej razlago o tej besedi Voditelj 1904 str. 264.

⁵ Holzammer, op. cit. I. st. 488 op. 9.

terega je razpel David na Sionu, in postavil vanj škrinjo božjo (I. Kron. 16, 1), nad katero sedi med kerubini Gospod vojskinih trum (v šekini) (II. Kralj. 6, 2). Ta šotor ima David v mislih, ko peva štirinajsti psalm.

Aut v hebr. manjka: quis (mij),

requiescet (jiškon 3. m. sg. fut. K. od šakan), prebivati.

In monte (be-har), sancto tuo (kodšeka; od kadoš svet. s suff. 2. m. sg).

Sveta gora se imenuje v sv. pismu Sion, včasih tudi celi Jeruzalem, in sicer zato, ker je stal na tej gori sv. šotor s škrinjo zaveze in pozneje prekrasni Salomonov tempelj. Psalmist omenja vidni šotor in vidno sveto goro kot podobo nevidnega nebeškega bivališča. »Tabernaculum hic pro aeternitate accipimus; mons pro vita aeterna ponitur¹. V tem pomenu se rabita omenjena izraza mnogokrat v sv. pismu. Sv. Pavel pravi: »Pristopili ste h gori Sionu in k mestu živega Boga, k nebeškemu Jeruzalemu« (Hebr. 12, 22.); sv. Janez govori: »Glej! prebivališče (tabernaculum) Boga z ljudmi, in prebival bo z njimi« (Apoc. 21, 3). Ko molimo ta verz, obudimo živo hrepenenje po nebu, kjer je naš pravi dom naše počivališče, v katerem »unusquisque fidelium post labores huius saeculi, aeternae pacis securitate reficitur². Naš dom je na visoki in strmi gori (in monte), na katero bomo srečno prišli, če potujemo neumorno po psalmistovem navodilu, katero nam daje po božjem navdihnjenju v naslednjih verzih.

V. 2. Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiam.

Kdor hodi brez madeža, in dela pravično. »Varuj se hudega in delaj dobro«; na ta temelj pravičnosti opozarja psalmist v drugem verzu.

Qui in greditur (holek part. K. od halak hoditi; torej: hodeč) sine macula (tamim, integer, nekažnjiv, nedolžen), ki ima čiste namene,

et operatur (u-po'el part. K. od pa'al delati, torej: delajoč, vršeč) iustitiam (zedek).

Temeljna zahteva bogoljubnega življenja je, da živimo »sine macula«, »hoc est, sine mortalibus peccatis, quia sine minutis esse non possumus«, in da delamo dobro; »non sufficit nobis malum non facere nisi fecerimus et bonum, hoc est nisi custodierimus mandata«³.

V naslednjih verzih (3—5) psalmist natanko popisuje dolžnosti pravičnega.

¹ St. Hier. Brev. in ps. Migne XXVI. col. 853.

² Cassiodorus, op. cit. Migne LXX. col. 109.

³ St. Hier. Brev. in ps. op. cit. col. 853. 854.

V. 3. Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua: Nec fecit proximo suo malum, et opprobrium non accepit adversus proximos suos¹.

Kdor govori resnico v svojem srcu, kdor ne ravna zvijačno s svojim jezikom: Tudi ne dela zla svojemu bližnjiku, in ne sprejema sramotenja zoper svoje bližnjike.

Qui loquitur . . . suo spada v hebr. še k drugemu verzmu. Loquitur (ve-dober part. K. od dabar; govoreč), veritatem ('emet), in corde suo (bi-lebab-o).

Loquitur in corde, človek, ki resnico premišljuje v srcu; pomeni pa tudi nadalje človeka, ki resnico odkrito izpove, ki govori, kakor misli, človeka, katerega diči odkritosrčno mišljenje, človeka, kateremu se gnjusi hinavščina.

Qui v hebr. manjka.

Non egit dolum (lo-ragal 3. m. sg. pf. K. ragal pomenja prvotno okoli letati (regel noga) kot obrekovalec²).

In lingua sua ('al-lešon-o; lašon jezik s suff. 3. m. sg.). Dolum in lingua agere, imeti na jeziku prevaro, laž in jo tudi izgovarjati, torej neresnično (in specie obrekljivo, ragal) govoriti in slepiti³. Dolum agere more pa tudi pomeniti: lahkomišelnost govoriti (facilis in lingua S. Hier. I. c.)

Nec fecit (lo-'asah 3. m. pf. K.) storiti,

proximo suo (le-re'ehu od re'a s suf. 3. m. sg.) prijatelj, bližnji. Malum (ra'ah od r'a),

et opprobrium (ve-cherpah) psovanje, sramotenje

non accepit (lo-nas'a 3. m. sg. pf. K.) vzdigniti, vzeti (na jezik ali v usta). Po vulgati pomeni non accepit: ne sprejema sramotenja in obrekovanja proti bližnjemu, neče poslušati obrekovalca, ne trpi in ne dopušča obrekljivih besed⁴. V tem pomenu nahajamo nas'a v II. Mojz. 23, 1.: Ne poslušaj (non suscipies, lo tiss'a) lažnjivega govorenja. Po hebr. izrazu (nas'a vzdigniti) razlagajo tudi: ne vzdigne sramotenja (sc. na jezik), da bi ga navalil na bližnjega; ne izgovarja obrekovanja proti bližnjemu.

Adversus proximos suos ('al-kerob-o od karob blizu (stoječ), bližnji sosed). V hebr. je ednina.

¹ Loquiturque veritatem in corde suo, qui non est facilis in lingua sua neque fecit amico suo malum et opprobrium non sustinuit super vicino suo. S. Hier.

² Ecker Ian. Porta Sion Trier 1903, col. 831.

³ Thalhofer, op. cit. 125 op. 2. — ⁴ Sedlaček, op. cit. I. 107, 3.

V. 4. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: timentes autem Dominum glorificat: qui iurat proximo suo et non decipit¹.

Pred njegovim obličjem je hudobnež kakor nič; tiste pa, ki se bojé Gospoda, poveličuje. Kdor prisega svojemu bližnjiku pa ne vara.

Kdor hoče prebivati pri Bogu, mora biti vseskozi pravičen, torej tudi v presojevanju notranje vrednosti svojega bližnjega. To nam nanzanja psalmist v prvem delu četrtega verza in sicer začne govoriti v nezavisnem govoru.

Ad nihilum deductus est (nibceh part. Nif. od bacah, zaničevati, Nif. zaničljiv biti zavoljo hudobij) in conspectu eius (be'ejnajf),

malignus (nime'as, part. Nif. od ma'as zavreči, Nif. zavržen biti). Zaničljiv je v njegovih očeh zavržen; kdor je zaničljiv pred Bogom zavoljo svojih grehov, ni vreden, da bi ga pravični spoštovali, naj si je še tako bogat, mogočen, nadarjen ali plemenit po rodu. »In ecclesia quicumque malus est, in conspectu sancti pro nihilo computatur. Ad nihilum deductus est, quia apud talem sanctum pro nihilo habetur«².

Timentes autem (ve-'et- jir'ej st. c. pl. part. Kal. od jar'e bati se, imeti sveti strah),

glorificat (jekabbed 3. m. sg. fut. Piel od kated težek biti; Piel častiti). Bogaboječe časti, naj si bodo bogati ali revni; čednost je ravno tako časti vredna v beraški halji kakor v svili in žametu.

Drugi del četrtega verza in peti verz ne obsegata več splošnih navodil in se ne tičeta vseh ljudi, ampak samo onih, ki pridejo v naslednje natanko določene okoliščine.

Qui iurat (nišb'a 3. m. sg. pf. Nif. od šab'a prisegati)

proximo suo (lehar'a inf. c. Hif. od ra'a v Kal. hudoben biti, Hif. hudo storiti, škoditi),

et non decipit (ve-lo jamir 3. m. sg. fut. Hif. od mur zamenjati), po hebr.: kdor prisega v škodo in ne zamenja; to je: kdor prisega v svojo lastno škodo, tako da mu je njegova pred Bogom dobra prisega v škodo, pa svojo prisego vendar spolni.

Septuaginta ima: τῷ πλησίον αὐτοῦ in po njej vulg. proximo suo. Prevajalci septuaginte so namreč brali namesto sedanjega mas. izraza har'a »hare'a«, kar pomeni prijatelj ali bližnji³.

¹ Despiciatur oculis eius improbus, timentes autem dominum glorificat: iurat ut se adfligat et non mutat. S. Hier.

² S. Hier. Brev. in ps. op. cit. col. 855.

³ Ecker, Porta Sion, col. 1584.

V. 5. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et numera super innocentem non accepit: qui facit haec, non movebitur in aeternum¹.

Kdor ne da svojega denarja na obresti in ne sprejema daril zoper nedolžnega. Kdor to dela, ne omahne vekomaj.

Qui v hebr. manjka, ker govori psalmist po hebr. besedilu v nezavisnem govoru.

Pecuniam suam (kaspō od kesef suff. 3. m. sg. srebro; tudi denar sploh),

non dedit (lo-natan. 3. m. sg. pf. K.) dati,

ad usuram (be-nešek, glagol našack pomeni pikniti, vrezati, odrezati; v prenešenem pomenu: stiskati z oderuštvo², izposojevati na oderuške obresti).

Nešek: ugriz, pik v preneš. pomenu: odrtija, lihva. Izraelcu prepoveduje postava jemati obresti od rojaka, ki je potreben posojila. »Ako denarjev posodiš komu izmed mojega ljudstva, kakemu ubogemu, ki pri tebi prebiva, ne goni ga kakor terjavec in ne teri ga z obrestmi (II. Mojz. 22, 25). Ne posojuj na obrest svojemu bratu ne denarjev, ne pridelkov in ne kake druge reči, ampak ptujcu. Svojemu bratu pa posodi brez obresti to, česar potrebuje (V. Mojz. 23, 19. 20). Judom je bilo prepovedano posojevati rojakom na obresti kakršnekoli, nekoliko zato, ker njih premoženje ni bilo v denarjih, da bi bili iz tega, kar bi jim bil prinesel denar, imeli svoje dohodke, ampak v zemljiščih; nekoliko pa zato, ker njih izposojeni denar ni bil v nevarnosti, da bi ga izgubili, ker so se mogli odškodovati na blagu dolžnikov in na njih osebi.

Et munera (ve-šochad darilo podeljeno z namenom koga podkupiti, podkupnina)³

super innocentem (al-nakij nedolžen)

non accepit (lo-lakach 3. m. sg. pf. K.), darila, katera kdo sprejme »proti nedolžnemu«, da bi ga po nedolžnem tlačil in stiskal. To pregreho prepoveduje Pentateuh: »Preklet bodi, kdor jemlje darila (arur lokeach šochad), da bi vzel nedolžnemu življenje; in vse ljudstvo naj prekletstvo potrdi in reče Amen. (V. Mojz. 27, 25).

Qui fecit (oseh part. Kal. od 'asah delajoč),

non movebitur (lo jimmot 3. m. sg. fut. Nihil od mot, omahovati, pešati),

in aeternum (le'olam). Kdor se ravna po psalmistovem navodilu, stal bode trdno v božjej obrambi, bival bo vekomaj »kot mestjan sve-

¹ Pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera adversum innocium non accepit — ostalo je enako z vulgato. S. Hier.

² Fürst, op. cit. II. st. 60. — ³ Fürst, op. cit. I. st. 431.

tih in domačin božji« (Efež. 2, 19) v šotoru božjem na sveti božji gori. »Per haec igitur est habitatio in tabernaculo, per haec requies in monte. Restat ergo praeceptorum custodia, et mandatorum opus. Condendus est psalmus in viscera, scribendus in corde, in memoria signandus, et huius nobiscum noctibus diebusque copiosae brevitatis thesaurus comparandus: ut acquisita hac in viaticum aeternitatis opulentia, et habitantes in Ecclesia, tandem in gloria corporis Christi quiescamus«¹.

Sion in šotor v stari zavezi sta predpoda nebeškega Siona, »mesta živega Boga, nebeškega Jeruzalema« (Hebr. 12, 22), predpoda nebeškega »svetišča« (Hebr. 9, 12), prebivališča Boga z ljudmi (Apoc. 21, 3), kjer obriše nebeški gostilnik zemeljskim romarjem vse solze ž njih oči, uteši žalovanje in vpitje, zaceli bolečine, jih pogoščuje z gledanjem božjega bistva in da žejnim piti iz studenca žive vode (Apoc. 21, 6). Da nas pa sprejme Bog v nebeško gostišče, ne smemo se omadeževati na zemeljskem potovanju, ampak hoditi moramo »sine macula«. V najvišji stopnji svetosti hodil je Kristus, Bog-človek, trinideset let svojega zemeljskega potovanja, delal je pravico. »Kdo izmed vas me bo greha (laži ali kake krivice) prepričal« (Jan. 8, 46)? Sovražil je greh tako, da si je ranil v boju proti grehu roke in noge in stran; zato molimo ta psalm na praznik peterih ran Kristusovih. V boju proti grehu ranilo je sveto glavo premnogo bodljajev. (Ingressus sine macula . . . coronatus est 1. ant. III. nokt. na praznik trnjeve krone J. Kr.) Boj proti grehu je bil tako hud, da si ni obleke samo omadeževal s krvjo (aspersus est sanguis super vestimenta mea), ampak, da so mu obleko celo oropali: diviserunt sibi vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem (3. ant. I. nokt. na praznik Sindonis D. N. J. C.). Pravico je ljubil Kristus in sovražil krivico (Hebr. 1, 9) do smrti na križu in »šel je z lastno krvjo v svetišče« (Hebr. 9, 12), kjer mu Bog govori: »Tvoj sedež, Bog, je od vekomaj do vekomaj; Tvoj Bog je tebe pomazilil z oljem veselja« (Hebr. 1, 8. 9) z oljem časti in slave, da bivaš in počivaš in monte sancto po dovršenem odrešenju. Počitek se je pričel za Kristusa že v grobu, zato molimo ta psalm tudi na veliko soboto, ko Kristus počiva v grobu. (Habitabit in tabernaculo tuo, requiescet in monte sancto tuo. 2. ant. I. nokt.) Po psalmistovem navodilu hodili so svetniki božji po potu čednosti, nekateri »sine macula«, brez velikih grehov skozi celo življenje; če so se pa kedaj omadeževali, so zbrisali madež z veliko gorečnostjo v dobrem (operatur iustitiam). Zato jih je pa Bog sprejel v nebeški dom: Domine qui operati sunt iustitiam, habitabunt in tabernaculo tuo, et requiescent in monte sancto tuo (1. ant. II. nokt. na praznik vseh svet-

¹ St. Hilarius, tractatus super psalmos. Migne IX. col. 308.

nikov), »da si počijejo od svojega truda« (Apoc. 14, 13), naj so si prislužili nebeški počitek, bodisi kot mučeniki, bodisi kot spoznavalci. Zato molimo ta psalm na praznik vseh svetnikov in na spominske dneve unius et pl. martyrum, conf. pont. in non pont. (antifona je povsod skoraj dobesedno enaka). Da bi tudi mi hodili sine macula in srečno dospeli v nebeško bivališče, dal nam je Bog v angelu varihu zvestega spremljevalca: Bene ambuletis et Dominus sit in itinere vestro et Angelus eius comitetur vobiscum (3. ant. I. nokt. na praznik angelov varihov, ko tudi molimo ta psalm). Ko molimo štirinajsti psalm v nedeljskih jutranjicah, spomnimo se besed sv. Pavla: »Veste, kako smo vsakatega vas (kakor oče svoje otroke) prosili, opominjali in spodbujali, da živite, kakor se spodobi pred Bogom, kateri vas je poklical v svoje kraljestvo in čast« (I. Tess. 2, 11. 12).

XX. psalm (v hebr. 21.)

O seg: Dvajseti psalm je v tesni zgodovinski zvezi z devetnajstim. V devetnajstem psalmu moli cela občina, zbrana pri daritvi, da bi Bog čuval kralja, ki gre na vojsko. V dvajsetem pa zahvaljuje Boga, da je ohranil kralja pri življenju in mu podelil slavno zmago (v. 2—8); zmagonosno naj vlada kralj tudi nadalje, njegova roka naj kaznuje in stre vse sovražnike (v. 9—14).

Napis: v. 1. In finem, psalmus David¹.

Ta psalm je zložil David, da ga prepeva cela občina kot zahvalnico za slavno zmago nad Amonijani. Ker so namreč Amonijani s poslanci Davidovimi zaničljivo ravnali, »zbral je David vse ljudstvo in je šel na Rabat in ga je vzel. In vzel je njih kralju z glave krono, talent zlata težko in s predragimi kameni obloženo, in se je djala Davidu na glavo. Pa tudi prav veliko ropa je odpeljal iz mesta. Tudi njega ljudstvo je izpeljal in jih je prežagal, ter je železne vozove peljal čez nje, in jih je z nožmi razrezal in jih je potegnil skozi opečnico; tako je storil vsem mestom Amonovih sinov; in David se je vrnil z vso vojskino trumo v Jeruzalem (II. Kralj. 12, 29—31) in tam obhajal z ljudstvom slavno zmago.

V. 2. Domine in virtute tua laetabitur rex: et super salutare tuum exultabit vehementer².

Gospod, zaradi tvoje moči (pomoči) se kralj veseli, in zaradi tvojega rešenja silno poskakuje.

»Vsak dober dar in vsako popolno darilo je od zgoraj, in pride od Očeta svetlobe« (Jak. 1, 17), zato se obrača ljudstvo v zahvali do

¹ Razlago o napisu, glej Voditelj 1904 st. 161—164.

² ... in fortitudinn ... in salutari tuo ... S. Hier.

Boga, ki si je Davida izbral za kralja in ga tako čudovito vodi (in virtute tua be = v, 'oc = moč, mogočnost, suf. 2. m. sg.).

Laetabitur (jismach 3. m. sg. fut. K. od samach veseliti se; sme-jati se od veselja),

et super salutare tuum (u = in, b = v, ješu'ah pomoč, suf. 2. m. sg., in v tvoji pomoči). V hebr. se nahaja po tuum besedica: mah, kako (o kako), ki je tesno združena z exultabit :jagejl 3. m. sg. fut. K. od gil, vsklikati, se radovati; navadno se glasi ta oblika jagil; za-voljo tesne zveze z »mah« pa je potegnjen naglas na prvi zlog nazaj, zato stoji namesto »i« segol »e«¹.

Dodelil si, Jahve, kralju v svoji mogočnosti slavno zmago, tvoja moč ga je varovala in ga rešila propasti; kako (mah) silno (me'od) se kralj raduje, ker se mu je spolnila goreča želja.

V. 3. Desiderium cordis eius tribuisti ei: et voluntate labiorum eius non fraudasti eum².

Želje njegovega srca si mu dopolnil in prošnje njegovih ustnic mu nisi odrekel.

Predno je odšel kralj v boj, molila je občina: »Dodeli ti po tvo-jem srcu in dopolni vse tvoje namene« (ps. 19, 5). Prošnja se je iz-polnila, to nam izraža tretji verz.

Desiderium (ta'avat st. c. sg. od ta'avah želja),

cordis eius (lib-o; leb in suf. 3. m. sg; tako, kakor si sam želi.

Tribuisti (natattah 2. m. sg. perf. K. od natan, dati, ei (lo).

et voluntate (va-'arešet, hrepenenje),

labiorum eius (sefatajf, dual od safah s suf. 3. m. sg. prvotno: to, kar prime potem: ustnice, usta),

non fraudasti eum (bal = pesniška oblika namesto l'o; mana'ta 2. m. sg. perf. K. od man'a, odreči, odbiti). Na koncu beremo »sela«³.

Ti, o Gospod, si spolnil kralju srčno željo, katero je gojil v srcu in katero je tudi izrekel v goreči molitvi pri prošnji daritvi. Zaupanje v Tebe ga ni prevarilo (non fraudasti), ampak spolnilo se je, kar kralj tolikokrat povdarja: »v tebe, o Gospod, zaupam, ne bom osramočen vekomaj« (ps. 30, 2).

V. 4. Quoniam praevenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso⁴.

Prehitel si ga s sladkim blagodarom, dal si mu na glavo krono iz dragega kamena.

¹ Gesenius hebr. gr. § 29, 3, b.

² Desiderium . . . dedisti . . . Semper. S. Hier.

³ Razlago glej Voditelj 1904, 151.

⁴ Quoniam praeveniens eum in benedictionibus bonitatis, pones . . . S. Hier.

Praevenisti eum (tekaddemennu 2. m. sg. fut. Piel s suf. 3. m. sg. in »n« epenth.; od kadam, naproti prinesiti, naproti priti s čim; veže se z dvojnimi tožilnikom)

in benedictionibus (:birekhot st. c. pl. od berakah; blagoslov, blagota, blažina),

dulcedinis (tob dobro, dobrota).

Neskončno dobrotljivi Bog, prinesel si kralju naproti blagodar, dodelil si mu dobrote še prej, kakor te je prosil. »Indidisti rectam voluntatem, animam suavibus animi affectionibus, simulque constantia praeditam, robur et strenuitatem¹.

Poklical si ga s pašnika v svojo službo, da ti pase čredo Izraelovih otrok, storil si ga zmagonosnega tudi v najnevarnejših bojih. Vodil si ga tako, da je vsak lahko spoznal v kralju božjega izvoljenca, »moža po srcu Gospodovem« (I. Kralj. 13, 14).

Posuisti (tašit 2. m. sg. fut. K. od šit postaviti),

in capite eius (le-r'oš-o)

coronam (ateret st. c. sg. od 'atarah venec, krona)

de lapide pretioso (pac, čisto zlato, naj si je že tako v naravi ali pa očiščeno v ognju²).

Vulgatin »de lapide pretioso« in hebr. pac združena pomenita krono iz čistega zlata, obloženo z dragimi kamni, kakor nam opisuje sv. pismo krono premaganega kralja Amonijanov (II. Kralj, 12, 30). Dragocena krona pomenja simbolično vzvišeno kraljevo čast, pa tudi slavno zmago.

V. 5. Vitam petiit a te: et tribuisti ei longitudinem dierum in saeculum, et in saeculum saeculi³.

Prosil te je za življenje, in dal si mu dolgo živeti za vsekdar in za vekomaj.

Vitam (hajjim) petiit (ša'al 3. m. sg. pf. K. prositi, izprositi). Prosil te je kralj, da mu ohraniš življenje v nevarnem boju, da ne umrje prerane smrti. Hrepenenje po dolgem življenju izraža sv. pismo v psalmih pa tudi v drugih svetopisemskih knjigah mnogokrat. Dolgo življenje smatrali so Izraelci za največjo zemeljsko srečo, katero deli Bog pravičnim po svoji obljubi. »Moj sin! ne pozabi moje postave, in tvoje srce naj ohrani moje zapovedi; zakaj dolgo življenje, dobra leta (v hebr. beremo šenot hajjim, torej: leta življenja) in pokoj ti bodo prinesle (Prov. 3, 1. 2). Živi bogaboječe, ker »Gospodov strah dodaja dneve« (Prov. 10, 27). David si je prizadeval vsikdar tako živeti in

¹ Calmet, Com. lit. in ps. l. cit. VI, st. 215. — ² Fürst, op. cit. II, 210 b.

³ Vitam petivit te, et dedisti ei, longitudinem dierum in saeculum et in aeternum. S. Hier.

zato pa je lahko prosil z zaupanjem, da mu Bog podaljša dni življenja. Želja se mu je izpolnila.

Et tribuisti (natattah 2. m. sg. pf. K. od natan dati) ei = lo,

longitudinem (orek) dierum (jamim od jom dan) in saeculum (olam) et in saeculum saeculi (va'ed).

Z dolgim življenjem ga bom napolnil (ps. 90, 16), to obljubo izpolnjuje Bog na Davidu. »Kralj David se je bil postaral, ter je doživel prav veliko dni« (III. Kralj, 1, 1). Pa njegovo življenje in kraljevanje se ni končalo z njegovo smrtjo, ampak živel in kraljeval je v dolgi vrsti svojih potomcev, živi in kraljuje »na vekomaj« v svojem potomcu, Mesiju, kateremu je utrdil Bog sedež njegovega kraljestva na vekomaj (II. Kralj 7, 13) tako, da njegovemu kraljestvu ne bo konca (Luc. 1, 33). Dosegel je David v Mesiju »indefectam perennitatem, quae nullo fine concluditur«¹.

V. 6. Magna est gloria eius in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones super eum².

Velika je njegova slava zaradi tvoje pomoči; slavo in veliko čast boš del nanj.

Magna (gadol), gloria eius (kebod-o od kabod slava), in salutari tuo (bišu'ateka = be = v; ješn'ah pomoč s suf. 2. m. sg.),

gloriam (hod svetloba, visokost) et magnum (v hebr. manjka), decorem (hadar, kinč; veličastvo)

impones (tešavveh 2. m. sg. fut. Piel od šavah dati položiti). Veliko slavo dosegel je David s tvojo pomočjo, Jahve; ti si vir njegove visokosti, njegovega veličastva, v katerem se odlikuje naš kralj pred vsemi sosednimi kralji.

V. 7. Quoniam dabis eum in benedictionem in saeculum saeculi: laetificabis eum in gaudio cum vultu tuo³.

Zakaj za blagoslov ga boš postavil na veke; razveselil ga boš z radostjo s svojim obličjem.

Dabis eum (tešitehu 2. m. sg. fut. K. od šit z zaimkom ehu, postaviti),

in benedictionem (berakhot pl. od berakhah blagoslov, blagodar), in saeculum saeculi (la'ad; 'ad večnost).

David je bil svojemu ljudstvu kot moder in pravičen vladar blagodar (berakhot), pa tudi vsem drugim ljudem na veke je postal blagodar, ker je izšel iz njegovega rodu Mesija in se je spolnila Abra-

¹ Cassiodorus exp. in ps. Migne LXX. col. 148.

² Magna gloria . . . gloriam et decorem pones super eum. S. Hier.

³ Pones enim eum benedictionem sempiternam, et hilarabis eum laetitia apud vultum tuum. S. Hier.

hamu dana obljuba: v tebi bodo oblagodarjeni (nibreku) vsi narodi zemlje« (I. Mojz. 12, 3).

Laetificabis eum (techaddehu 2. m. sg. fut. Piel od chadah s suf. 3. m. sg. v Kalu: se veseliti; Piel: razveseliti koga),
in gaudio (be-simchah veselje),
cum vultu tuo ('et-panejka, panim obličje).

Jahve je razveselil kralja, ker mu je podelil pomoč in tako pokazal, da je obrnjeno milostno obličje božje na njega, razveseljuje ga pa še bolj to, da se je Bog ozrl tako milostno na njegov rod, iz katerega se naj rodi Mesija, z neizmernim neminljivim veseljem ga bo pa napolnil Gospod, ko bo stopil zvesti hlapec pred Gospodovo obličje »in gledal božji obraz v pravičnosti in bo nasičen, ko se bo prikazalo božje veličastvo (ps. 16, 15)¹.

V. 8. Quoniam rex sperat in Domino: et in misericordia Altissimi non commovebitur².

Zakaj kralj upa v Gospoda in v usmiljenju Najvišjega ne bo omagoval.

Sperat (boteach part. sg. K. od batach zaupati; particip izraža stanovitno, trdno zaupanje),
et in misericordia (u-be-chesed ljubezen, dobrota, milost) Altissimi ('eljon),

non commovebitur (bal-jimmot; 3. m. sg. fut. Nif. od mot omahovati).

Na Davidu se je izpolnil izrek modrega Siraha: »Vedite, da še ni bil nobeden osramočen, kateri je upal v Gospoda« (Eccli 2, 11).

V. 9. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniatur omnes, qui te oderunt³.

Tvoja roka naj najde vse tvoje sovražnike; tvoja desnica naj najde vse, ki te sovražijo.

V tem in v naslednjih verzih izraža ljudstvo gorečo željo, da bi spremljala bojna sreča Davida tudi v nadaljnjih bojih, dokler ne zmaga slavno vseh sovražnikov.

Inveniatur :timz'a 3. f. sg. fut. K. od maz'a najti, doseči, torej doseгла bo tvoja roka (jad roka s suf. 2. m. sg.)
omnibus (le-khol) inimicis ('ojebejka od 'ojeb pl. s suf. 2. m. sg.);
dextera tua (jemineka od jamin desnica s suf. 2. m. sg.),

¹ Cf. Thalhofer, op. cit. 167 op. 3.

² Quia rex confidet in domino, et in misericordia excelsi non decipietur.

S. Hier.

³ Inveniet manus tua omnes inimicos tuos, dextera tua inveniet odientes te.

S. Hier.

omnes (v hebr. manjka),
qui te oderunt (son'ejka pl. part. K. od san'e sovražiti s suf. 2. m. sg.).

Roka tvoja naj napade, zgrabi in zmaga vse sovražnike.

V. 10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis¹.

Kakor razbeljeno peč jih zažgi ob času svoje jeze; Gospod jih bo omamil v svoji jezi in ogenj jih bo požrl.

Pones eos (tešitemo 2. m. sg. fut. K. od šit s suf. 3. m. pl. pesniška oblika emo),

ut clibanum (ketannur) ignis ('eš).

Groza in beda, katero sovražnikom povzročiš, bo v njih gorela, kakor ogenj v peči, tako da bodo podobni razbeljeni peči ali pravzaprav gorivu v peči, ki ga povžije ogenj². Dobesedno se je to zgodilo Amonijanom. »David jih je potegnil skozi opečnico (dal jih je sežgati v opečnici). (II. Kralj. 12, 31.)

In tempore (le'et) vultus tui (panejka), ko se ozreš srditega obličja na nje in jih prideš kaznovat in se nad njimi maščevat. Tudi Jahve ne bo prizanašal Davidovim sovražnikom.

In ira sua (be-'ap-o),

conturbabit eos (jeball'em 3. m. sg. fut. Piel od bal'a prvotni pomen: požreti, potem: celo uničiti),

et devorabit (ve-t'okhlem 3. f. sg. fut. K. od 'akhal jesti, pojesti, s suf. 3. m. pl.).

Sveti očetje razlagajo ta verz o poslednji sodbi. »Ordo iudicii pulcherrima narratione describitur. Illos enim peccatores, qui se pro actuum suorum malignitate discruciant, ira Domini dicit esse turbandos, quando audient: Ite in ignem aeternum; et istam sententiam consequentur, ut perpetua flamma devorentur. Iste tamen ignis sic absumit, ut servet; sic servat, ut cruciet; dabitur que miseris vita mortalis, et poena servatrix³.

V. 11. Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum.

Njih otroke potrebiš z zemlje, in njih zarod izmed človeških otrok.

»Jaz sem Gospod tvoj Bog, ki pokorim hudobijo očetov nad sinovi do tretjega in četrtega rodu« (II. Mojz. 20, 5). Zavoljo hudobije očetov morajo trpeti tudi otroci, to misel izraža ednajsti verz. Kralju ne zadostuje popoln poraz in pomor sovražnikov, ki so se spustili ž njim v boj, ampak z nesrečnimi očeti pokončal bode tudi njih zarod.

¹ in furore suo praecipitabit eos S. Hier.

² Thalhoffer, op. cit. 167 op. 4.

³ Cassiodorus, op. cit. Migne LXX. col. 150.

Fructum eorum (pirjamo od peri s suf. 3. m. pl. pesniška oblika),
 sad (telesa), torej zarod, otroci,
 perdes (te'abbed 2. m. sg. fut. Piel od 'abad v Kalu: se pogu-
 biti; Piel: pogubiti koga),
 et semen eorum (ve-care'am od ce'ra s suf. 3. m. pl., seme)
 a filiis (mibbeni iz min + beni sin).

Tako grozovita je bila v starih časih vojniška navada in ni se omilila še dandanes pri narodih, katerim še ni prisvetila luč krščanstva. David se je smel te stare navade držati in torej storiti svojim sovražnikom, kar bi bili oni ž njim storili, ako bi bili zmagali¹. Smel se je ravnati po pravilu: Rano za rano, oko za oko, zob za zob (III. Mojz. 24, 20). S popolnim pokončanjem zakletih sovražnikov spolnil je David tudi zapoved Gospodovo: Gospod je govoril Mojzesu: Zapovej Izraelovim otrokom, ter jim reci: Ko pridete čez Jordan in stopite v Kanaansko deželo, pokončajte vse prebivalce te dežele, (ki ne-čejo bežati) (IV. Mojz. 33, 50—52); ne delaj Izrael zaveze ž njimi, tudi se jih ne usmili, (ampak) pobij jih do čistega. Tvoje oko naj jim ne zanese (V. Mojz. 7, 2. 16). Bog je ukazal ljudstva, ki so mero svojih pregreh napolnila, pregnati po Izraelcih, in jih, ako bi ne hoteli bežati, pokončati, nekoliko zato, da jih kaznuje zavoljo njih grehov, nekoliko pa zato, da odvzame Izraelcem priložnost, zabresti v gnjusobo njih hudobije in malikovanja. David je spolnjeval nad sovražniki izraelskega ljudstva božje sodbe, ko jih je uničeval, zategadelj ga za njegovo po naših krščanskih načelih kruto ravnanje z otroci zmagancev ne zadene nobena krivda. Pobjo sovražnega zaroda omenja ljudstvo v slavospevu na kralja izrecno, da vsestransko označi strašno kazen, ki zadene nasprotnike. Pogin zarodov je bila namreč tudi Izraelcem ena izmed najstrašnejših nadlog in najobčutnejših kazni, katere je Bog zagrozil Izraelcem zavoljo njih hudobij in malikovanja. »Efrajm je udarjen, njih korenina se je posušila, sadu (otrok) ne bodo obrodili. Pa če bodo tudi rodili, bom usmrtil ljubčke njih telesa (njih otroke po Asircih). (Ozej 9, 16.)

V. 12. Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia, quae non potuerunt stabilire².

Zakaj zle stvari so zvrnili nate; izmislili so si sklepe, katerih niso mogli dovršiti.

Sovražniki zaslužijo ostro kazen quoniam, ki, stoji lahkovzročno: ker; pomenja pa tudi lahko: če, ali recimo da, postavimo da³.

¹ Allioli, Sv. p. k II. Kralj. 12, 31. op. 25.

² Quoniam inclinaverunt super te malum, cogitaverunt scelus, quod non potuerunt. S. Hier. — ³ Bachmann, op. cit. st. 66 op. 5.

Declinaverunt (natu 3. pl. perf. K. od natah nagniti, zvrniti) in te (alejka) mala (ra'ah),

cogitaverunt (čašbu 3. pl. perf. K. od chašab, izmisliti, iztuhtati),

consilia (mecimmah, premišljevanje; načrt zvijačni, zvijača, ki skuša vpropastiti nasprotnika¹).

Quae . . . ni v hebr. oziralni stavek, ampak nezavisni.

Non potuerunt (bal-pesniška oblika za l'o; jukhalu 3. pl. fut. Hofal od jakh-ol premorem, mi je mogoče; v zvezi z zanikalnico bal pomeni tudi: omagati, oslabeti), stabilire v hebr. manjka.

Po hebr. poslovenjeno: Recimo, da (če) nagnejo na te hudo, iztuhtajo zvijačo, ne bodo premogli (ne bode jim mogoče dovršiti zvijačnih načrtov, da bi te ugonobili. Z božjo pomočjo boš onemogočil in uničil njih lokave namere).

V. 13. Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis praeparabis vultum eorum².

Ti jih boš zapodil v beg; pri ostalih boš pripravil (pomeril) na njih obraz (pušice).

Z nepremagljivo silo prodirajočemu kralju se ne more ustavljati noben nasprotnik.

Pones eos (tešitemo 2. m. sg. fut. Hif. od šit. Tudi v Kalu se glasi dotična oblika ravno tako; Fürst³ se odloči za Hifil zavržjo pregnantnega pomena glagola šit; pones, ti boš storil, da bodo oni (eos) postavili (Hifil) dorsum (šekhem) hrbet, da bodo obrnili hrbet (namreč proti tvojemu obličju in se spustili v beg)⁴. V Kalu bi se glasilo: ti boš postavil nje (namreč njihove) hrbe (proti sebi), nagnal jih boš v beg.

In reliquiis tuis (be-mejtarejka pl. suff. 2. m. sg. od mejtar, šotorna vrv, na tem mestu: tetiva na loku,

praeparabis (tekhonen 2. m. sg. fut. Pilel od kun meriti na koga) vultum eorum (al-penejhem na obličje njihovo).

Po hebr. besedilu se glasi ta verz: »Ker Ti boš storil, da bodo postavili (obrnili) hrbet, na tetivi svoji boš meril na njih obličje«. Po smislu je glagol »boš meril« podrejen glagolu »boš storil« itd. tako, da bi se ta verz po smislu tako-le lahko glasil: S tem, da boš meril na tetivi svoji . . . na njih obličje, storil boš, da bodo obrnili hrbet. Ko bodo sovražniki ugledali tvojo dobro urejeno vojsko, ki je pripravljena vdariti zdajci po njih, ko bodo videli na tetivi nase namerjene

¹ Ecker, Porta Sion, op. cit. kol. 393 in kol. 524.

² Quoniam pones eos umerum, funes tuos firmabis contra facies eorum. St. Hier. — ³ Fürst, op. cit. II. st. 446.

⁴ Gesenius, hebr. gr. § 117, 5, c. z opombo 1. pod črto.

smrtonosne pušice, popadel jih bo tak strah, da se ne bodo upali začeti boja, ampak obrnili bodo tvoji vojski hrbet in spustili se v divji beg, predno bodo začele leteti namerjene pušice na nje. Ta razlaga prija smislu celega psalma, ki slavi Davida kot zmagonosnega, slavnega vojskovodjo. Bolje pač ne more proslaviti ljudstvo zmagovitosti svojega kralja, kakor če z ozirom na dejstvo trdi: ti, o kralj, si tako zmagovit, tvoje ime je tako strašno sovražnikom, da si ne upajo spustiti se s teboj v boj, ker jim je po njih prepričanju poraz neizogiben. Po hebr. besedilu je smisel tega verza lahko umljiv, ne pa tako po vulgati. »Latinské znění jest nejasné«, pravi Sedlaček¹, zato pa nahajamo med razlagavci vulgate prav različna mnenja. Po Hobergu n. pr. pomeni »reliquiae tuae« vojščake, ki so še ostali kralju po mnogobrojnih bojih pri življenju, torej nekaki ostanki bojnih čet², in tudi ljudstvo, ki je ostalo kralju (namreč zvesto) po neštevilnih vojskah³. Hoberg veže in reliquii s prvim delom, quoniam pones eos dorsum, in razlaga »in« instrumentalno. Ti, ki so ti ostali (reliquiae) zvesti, ti bodo pomagali v boju in ž njihovo pomočjo (»in« reliquii) boš pognal protivnike v beg in potem boš oveselil (praeparabis) obličje svojih zvestih vojščakov (reliquiae)⁴. Če bi sledili Hobergu in zvezali »in reliquii« s prvim verzovim delom, porušili bi vsporednost (paralizem) verzovih členov, ki je tako lepo izražena v hebr. besedilu. To je čutil tudi Hoberg, zato pa priporoča za drugi vsporedni člen, da bi ohranil vsporednost, dva dostavka, namreč dopolnilo k praeparare sagittas in še nek glagol, od katerega bi naj bilo odvisno »vultum eorum«.

Hobergova razlaga je preveč umetna; pomislimo, da je ta psalm bil odločen za skupno ljudsko petje in je moral biti toraj lahko umljiv; kdo izmed preprostega ljudstva bi pa bil mogel razumeti ta verz, če bi morali dostavljati v njem sami še nekatere izraze, da bi bil verz umetniško dovršen in umljiv. Drugi razlagajo »in reliquii« zopet drugače⁵. Odkod ta velika razlika med hebr. in vulgatinim besedilom? Hebr. izraz »mejtar« (šotorna vrv, tetivo) je enoznačen z izrazom »jeter«. Če izvajamo jeter od glagola jatar II (vezati), pomeni jeter vrv ali tetivo (ps. 11, 2); če pa izvajamo jeter od glagola jatar I (preostati), pomeni jeter: preostalo, ostali del⁶. Septuaginte prestavljavci so brali namesto metarim, enoznačni jetarim in izvajali od jatar I (preostati) in soprestavili be-mejtarejka z ἐν ταῖς περιλοίποις σου (περιλείπω) in

¹ Op. cit. I st. 164. — ² Cf. Hoberg, Psalmen der Vulgata; Herder 1892; st. 49 ad v. 13. — ³ Cf. Wolter, op. cit. I, st. 229, pod črto.

⁴ Cf. Thalhoffer, od. cit. 167 op. 4.

⁵ Cf. Schegg I st. 243 op. 5, Calmet, Com. lit. VI, 219, Thalhoffer, op. cit. 167 op. 4. Liguori, op. cit. 55 itd. — ⁶ Fürst, op. cit. I, 564.

po njih dobesedno vulgata: in reliquiis. Sv. Hijeronim je ta izraz pustil v vulgati, v psalteriju iuxta Hebr. pa prevaja po hebr. »funes« (l. c.) tuos firmabis contra facies eorum, vrvi (tetivo na loku) boš trdno (firmabis) napel proti njih obličju, ta prestava izraža celo lepo in umljivo hebr. besedilo, zato se je lahko poprimemo.

V. 14. Exaltare Domine in virtute tua, cantabimus et psallemus virtutes tuas¹.

Vzdigni se, o Gospod, v svoji moči; opevali in hvalili bomo tvojo moč.

H koncu obrača se ljudstvo h Gospodu nebes in zemlje z gorečo prošnjo, naj brani in čuva njih kralja tudi zanaprej.

Exaltare (ruma 2. m. sg. imper. K. s h cohort. od rum intr. se vzdigniti, na tem mestu ima posebni pomen: skazati se mogočnega², in virtute tua (be-uceka od 'oc s suf. 2. m. sg. moč, mogočnost; odmorna oblika),

cantabimus (našira 1. pl. fut. K. s h voluntatis, peti; opevali bomo, točnejše, opevati hočemo)

et psallemus (u-necammerah 1. pl. fut. Piel s h voluntatis. K.: igrati, Piel: peti s spremljevanjem glasbila³,

virtutes tuas (geburateka od geburah s suf. 2. m. sg. moč, jakost). Jahve, izraelski Bog, pokaži se v svoji mogočnosti in jakosti in slavilo te bo s petjem in zgodbo, petje spremljajočo, hvaležno ljudstvo. Pridružimo se njemu tudi mi po opominu razodetja sv. Janeza: »Glas je od sedeža izšel, rekoč: Hvalite Boga našega vsi njegovi služabniki in kateri se ga bojé, majhni in veliki. Veselimo se in radujmo in dajmo mu čast (Apoc. 19, 5. 7).

Dvajseti psalm ni samo zahvalna pesem za zmago, ampak tudi jasno prerokovanje o Mesiju, po katerem David živi in vlada na veke. Zato so imeli ta psalm že stari judovski razlagalci za mesijansko prerokovanje⁴. Ker je psalm tipično mesijanski, naobrača ga sv. cerkev v cerkvenih molitvah na Kristusa. V zmagovitem, s slavo ovenčanem kralju Davidu zremo v predpodobi Kristusa, kralja kraljev in Gospoda gospodovalcev. Mnogo sv. očetov smatra ta psalm neposredno mesijanskim in ga razlaga izključno o Kristusovi zmagi nad svetom, nad grehom in nad satanom. »De Christo canitur« (namreč dvajseti psalm), pravi n. pr. sv. Avguštin⁵. Kalmet, ki razlaga ta psalm z novejšimi razlagavci o zgodovinskem Davidu kot predpodobi Kristusovi, in smatra ta psalm samo posredno mesijanskim, priznava: Četudi velja ta psalm

¹ . . . in fortitudine . . . fortitudines . . . S. Hier.

² Fürst, op. cit. II, 360. — ³ Glej razlago Voditelj 1904, st. 164.

⁴ Lampe, Zg. sv. p. op. cit. 489. — ⁵ En. in ps. Migne XXXVI col. 165.

zgodovinskemu Davidu, »attamen cum Patribus fatemur, ecclesiae verba de Christi victoria hoc psalmo exhiberi. Quaedam certe hic sunt, quae proprie uni Christo conveniunt, ki se morajo toraj razlagati o Mesiju¹.

Dodelil je nebeški oče Mesiju »moč« (in virtute tua). Nismo se namreč izmišljenih povesti držali, ko smo vam oznanjevali moč Gospoda našega J. K.« (II. Petri 1, 16). Vredno je, namreč Jagnje prejeti ... moč (Apoc. 5, 12; cf. 4, 11).

Prejel je Mesija tako moč, da se mu ni mogel ustavljati nobeden protivnik, ne bolezen, ozdravljaj je vsako slabost in vsako bolezen med ljudmi« (Mat. 4, 23), ne hudobni duhovi, »tudi nečistim duhovom zapoveduje in so mu pokorni« (Marc. 1, 27), ne naravne moči, tudi »vetrovom in morju zapoveduje in so mu pokorni« (Luc. 8, 25).

Želje njegovega srca mu izpolni nebeški oče vsikdar; »Oče, zahvalim te, da si me uslišal. Jaz sem vedel, da me vselej uslišiš (Jan. 11, 41. 42), in da mi ne odrečeš prošnje mojih ustnic, saj prosim in želim le to, kar ti želiš, namreč povišanje božje slave na zemlji in rešenje človeškega rodu.

Dal si mu na glavo krono iz dragega kamena. »Corona Dei: Ecclesia ex variis gentibus congregatio est². Tako krono je dal Oče na glavo Mesiju v apostolih, katere si je pridružil Kristus. Corona non improbe circumeuntium discipulorum videtur significare conventum; in hac corona et totius mundi circulum merito poterimus advertere; in quo generalis significatur Ecclesia³.

Prosil je za življenje in nebeški Oče mu je podelil neomejeno »oblast, da dá svoje življenje, pa tudi oblast, da ga zopet vzame« (Jan. 10, 18). Kristus dá svoje življenje za svoje ovce, toda ne, da bi ga za vselej izgubil, temuč da ga zopet vzame; tudi ga ne da prisiljen, ampak iz svoje prostovoljne oblasti, iz ljubezni in pokorščine do nebeškega Očeta. Zato mu pa da Oče dolgo živeti za vsikdar in za vekomaj. »Vemo, da Kristus, ko je vstal od mrtvih, več ne umrje; smrt več ne bo čez njega gospodovala« (Rom. 6, 9).

Velika je njegova slava in čast, saj pravi sam: »Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji (Mat. 28, 18); »za blagoslov ga je Oče postavil na veke«; kdor sprejme z vernim srcem Jezusove nauke, njemu je Kristus »blagoslov«, njemu podeli toliko obilnost milosti sv. duha, da »potekó potoki žive vode iz njegovega osrčja« (Jan. 7, 38), da se bo iz njegovega bistva, iz njegovega srca, volje in duha, tudi na druge izlivala, da bo postal »blagoslovljeni« vernik po vzgledu svojega Učenika tudi »blagoslov« za svojjo okolico.

¹ Calmet, Com. lit. op. cit. VI st. 214.

² St. Hieron. Br. in ps. Migne XXVI. col. 877.

³ Cassiodorus, op. cit. Migne LXX. col. 148.

Nebeški Oče je razveselil Mesija z radostjo s svojim obličjem, ko ga je posadil po britkem trpljenju in slavni zmagi na svojo desnico, da mu položi njegove sovražnike v podnožje njegovih nog (ps. 109, 1).

Mesijeva roka bo našla vse sovražnike in jih kaznovala. »Ti se bodo bojevali z Jagnjetom, in Jagnje jih bo premagalo, ker je Gospod gospodov in kralj kraljev, in kateri so ž njim, so poklicani, izvoljeni, in verni (Apoc. 17, 14) in ti bodo hvalili zmagoslavno Jagnje že na tem svetu in pevali »kakor glas velikih trum v nebesih rekoč: Aleluja! češčenje in slava in moč bodi Bogu našemu« (Apoc. 19, 1). Kristusa kot slavnega zmagovalca slavimo z dvajsetim psalmom na praznik Gospodovega vnebohoda, ko se vzdigne Gospod v nebeške višine in »vjete pelje jetnike« (iz predpekla seboj v nebesa) (Efež 4, 8) v slavnostnem sprevedu v nebesa. Dvajseti psalm molimo na praznik povišanja sv. križa (ant.: *Rex exaltatur in aethera...*) in na spominski dan Jezusove trnjeve krone (antif.: *Super caput eius coronam de lapide pretioso posuisti Domine*, kot zahvalo za slavno zmago Kristusovo, katero je izvojeval nad grehom in peklom v nepopisnih mukah, molimo ga pa tudi kot priprošnjo molitev, da podeli Kristus zmago tudi nam¹ v naši borbi, saj »je vojska človekovo življenje na zemlji« (Job. 7, 1). Česar še mi le prosimo, dosegli so že svetniki v nebesih. V krvavi borbi daruje mučenec radostno svoje zemeljsko življenje, prosi pa svojega nebeškega vojskovodjo za drugo življenje zaupajoč v njegovo obljubo: »Kdor sovraži svoje življenje na tem svetu, ga bo prihranil v večno življenje« (Jan. 12, 25). Gospod mu »da dolgo živeti za vsekdar in za vekomaj in dá nanj slavo in veliko čast« (antif. *posuisti Domine super caput eius coronam de lapide pretioso. Com. un. Marty. 3. antif. III. nokturna*). Dvajseti psalm molimo tudi v *com. Conf. Pont. in non Pontificis*. »Iščite, kar je gori, kjer je Kristus, sedeč na desnici božji; hrepenite po tistem, kar je zgoraj, ne pa po tem, kar je na zemlji« (Col. 3, 1. 2). Po tem navodilu vravnali so spoznavalci svoje dejanje in nehanje, »prosili so življenje« in zato se je spopolnilo nad njimi prerokovanje: »Služabniki (božji) bodo gledali njegovo obličje in njegovo ime bo na njih čelih in bodo kraljevali vse veke« (Apoc. 22, 3—5). (To misel izraža tudi antif.: *vitam petiit... pretiosa*.)

Obudimo tudi mi živo in dejavno hrepenenje po nebeški domovini, ko molimo ta psalm v nedeljskih jutranjicah; koprnenje po hiši Očetovi nas bo obvarovalo prestopkov in bodrilo nas bo in hrabrilo v vestnem izpolnjevanju težavnih duhovskih dolžnosti, da bomo

¹ Cf. Thalhofer, op. cit. 168.

oveseljeni sprejeli ob koncu našega zemeljskega potovanja naznanilo Gospodovo: »Glej, pridem hitro, in moje plačilo je z menoj, da povrnem vsakemu po njegovih delih« (Apoc. 22, 12). *J. Markošek.*

II.

Praktično bogoslovje.

A. Pastirstvo.

Kako naj rešimo mladino? Mladost — norost! Ta pregovor velja za mladost vseh časov in krajev! Mladost je polna življenjskih moči, življenje v njej prekipeva, svetoljubna je bila mladina, je in bode!

Vendar pa je treba priznati, da svetoljubje današnje mladine ne temelji več samo v fizičnih silah, ki se porajajo in ki vskipevajo v njej, ampak mladinska lehkomišelnost ima danes semtertje tudi že na kmetih duševno ozadje: versko mlačnost, nebrižnost in celo verske dvome. To ni več ona pesniška, tradicionalna mladostna norost, ampak je v njej tuintam dobršen kos hudobije in npravne propalosti. Rešimo mladino propada! Ta glas je danes opravičen in se stokrat ponavlja; žal, da za to še nimamo temeljitega, vseskozi globoko premišljenega reformnega načrta, ki bi se oziral na nove časovne razmere, potrebe in težnje. — V naslednjem podam nekaj misli iz svojega iskrenega prepričanja o tem vprašanju.

Da bo naša krščena mladina — resnično krščanska, treba jo je pred vsem pripravljati — na krščansko življenje, jo vpeljati vanje in voditi jo po zlati, srednji pastirsko-modri poti!

Kaj naj rečem o pripravi mladine na krščansko življenje ali o življenjskem novicijatu?

Novicijat življenja se začneja že takrat, ko se začne otrok nekoliko zavedati. Glavni učitelj, prvi katehet in najvplivnejši krščanski mojster novicov je brez dvojbe — krščanska mati. Naše matere ponekodi jako skrbno izvršujejo svojo nalogo, vendar pa na sploh uspehi predšolske vzgoje, ki so pač podlaga šolski in vsej drugi vzgoji, ne zadovoljujejo kateheta, ko se o njih prepriča v prvem šolskem letu.

Otroci sicer znajo moliti najvažnejše molitvice, včasih celo tako spretno, kakor stari, ali o Bogu imajo večji del le prazen pojem, Boga se morda bojijo, ker se takoj spomnijo pekla; da bi ga ljubili, ne moremo vselej reči! Taka vzgoja pa ni vzgoja otrok božjih, ampak le vzgoja sužnjev! In res. Domača predšolska vzgoja, žal, poklada otrokom Boga na jezik, ne pa v srce! Otroke se uči — večkrat še prezgodaj — kar

za stavo moliti! Z molitvicami se že malčki gostokrat očitno kažejo, bahajo, za nje same darove prejemajo in sploh se molitev enostransko povdarja, kakor da bi bil že Bogu ljub, ki moli, večkrat moli! Molitev pa vendar ni cilj, molitev je le sredstvo, ki pomaga Boga ljubiti, e dini cilj je — bogoljubje! Matere bi morale v tisti nežni, predšolski dobi otroku neprestano povdarjati — bogoljubje, da mora vsak otrok ljubiti Boga. Dolžnost krščanske matere je, vzbuditi v otročjem srcu ljubezen do Boga, Boga otroku zasaditi v srce! Mati pa to doseže, če se opira na najglobočjo in najnežnejšo ter najprisrčnejšo ljubezen, ki jo ima otrok do svoje matere. Otrok, ki se začne komaj zavedati, že ve, oziroma čuti, da mama in tata, in posebno še mama — ga radi imajo, ga ljubijo. Pa tudi otrok najrajši ima, najbolj ljubi nju — posebno pa mamo. Tukaj, sodim, je ključ, do prave, res nujne podlage v krščanski vzgoji. Matere naj se poučé, da je njih dolžnost, da prisrčnega nagnjenja in ljubezni otrokove ne uživajo le same, ampak odvajajo od sebe — na Boga.

Mati naj poučuje otroka, da ga tako rada ima, ker jej je ljubi Bog tako zaukazal, ki jej ga je daroval, ki jej je naročil, da ga lepo zredi zanj, za nebesa; mati naj prav pogostoma opominja otroka, da ga ljubi Bog še veliko bolj rad ima, kakor mati in tata skupaj. Čim bolj se materi posreči otrokovo ljubezen odvesti od sebe na Boga, tem trajnejši in sijajnejši bo uspeh nje prve vzgoje! Otrok že tako — seveda brez zavesti — ljubi stariše, mamo, kakor Boga! Mama, tata so rekli, storili, je za otroka tako resnično in sveto, kakor da bi bil Bog sam storil, rekel! Če se torej materi, oziroma starišem posreči, da bo njih otrok ljubil Boga tako prisrčno, kakor ljubi nje, ki so le božji namestniki, je vzgoja resnično krščanska.

Stariši naj se ne boje, da bi jih morda otroci po taki vzgoji ne ljubili — ampak spomnijo naj se Abrahama, ki je popolnoma nesebično hotel Bogu darovati svojega sina edinčka, pa je bil prav zadovolje tega in ravno v tem blagoslovljen in srečen! Sodim, da bi bilo bolje, ko bi se otroci v predšolski dobi manj učili Boga moliti, pa se tem bolj navajali Boga ljubiti! Ako se materi ni posrečilo posaditi Boga v otročje srce, komu naj se še posreči? V tem smislu razlagam papeža Pija IX. krilate besede: »Dajte nam dobrih mater!« Kdo bo zajezil naraščajočo hudobijo mladine? Kdo, kakor Bog? Ukroti naj jo Bog! to bodi naše geslo!

Novicijati življenja se nadaljuje v šoli. Tukaj prejme vlogo novicovskega mojstra katehet. Prvo leto bi morala osrednja točka vsega verskega pouka biti očetovstvo božje: Bog oče, ki nas ljubi in rad ima! V 2. letu naj stopa v ospredje Sin božji — naš Odrešenik, naš brat, ki nas tudi ljubi in rad ima; v 3. pa sv. Duh, ki nas posvečuje

v zakramentih in ki ga je sama ljubezen in dobrota, ki je postavil svoj tempelj v vsakem človeku!

Vse to se lahko združi z našim učnim načrtom, kolikor dopušča čas in razmere. Posebno važna je v šolski verski vzgoji priprava otrok na oba življenjska zakramenta: sv. pokore in presv. Rešnj. Telesa. Skoro bi trdil, prve sv. spovedi dobre — tudi druge dobre; prva sv. obhajila vredna, tudi druga vredna!

Pri pripravah k zakramentu sv. pokore se je treba močno ogibati prevelikega in enostranskega poudarka zunanosti! Skušnja uči, da se prav mnogi spovedujejo le bolj na vnanje — v sebe pa ne gredo; mnogi so, ki se ozirajo na kako ogledalo vesti, ne pa v svojo vest, ki tako tuhtajo število grehov in razne njih okoliščine, da na koncu pozabijo skleniti poboljšati se, ki smatrajo za nujno potrebno moliti pred sv. spovedjo nasvetovani križev pot ali rožni venec, se pa niti ne spomnijo, da se morajo že pred spovedjo spraviti z Bogom s kesom; ki vse svoje misli obračajo na osebo spovednika, ki je le božji namestnik, z Bogom se pa kar nič ne pogovorijo, ga nič ali le onomatopoeično s praznimi zdihljeji prosijo odpuščenja, mu nič ne obljubijo v resnici s srcem in voljo in s celo svojo zavestjo! Mnogim je obred zakramenta sv. pokore in zlasti molitev kesanja nekaka zunanja skrivnostno tajna formula, ki vse opravi!

In tako molijo tudi odrasli popolno kesanje, kar za stavo in kakor v šoli za podobice!

Da se te zle napake pri pripravi na prvo sv. spoved v korenini zatro in preprečijo, treba, da veroučitelj slika otrokom zakrament sv. pokore tako, da jim vtisne v dno njih mlade duše, da ta zakrament je zakrament ljubezni in zaupanja, ne pa strahu in obupa; zakrament usmiljenja božjega — ne pa samo pravice božje, ki jo izvršuje nad dobro pripravljanim izpovedancem duhovni oče, ki zastopa Boga usmiljenega Samarijana in onega predobrega očeta, ki celo objame in sprejme v svoje naročje sina, ki se je bil izgubil, pa se skesan vrne s trdnim sklepom v svoji duši, da se poboljša!

Prav posebno naj gleda veroučitelj, da otroci dobe zaupanje vanj, ki je v spovednici duhovni oče. V tisti dobi naj prav pogostoma poudarja svoje duhovno očetovstvo, ki vsakemu odpušča v imenu Boga Očeta, kateri obžaluje svoje grehe in se res hoče zanaprej poboljšati! Koliko prvih spovedi je nevrednih, ker se otroci boje spovednika! Še več nevrednih spovedi pa je, ker otroci ne razločujejo prav velikanskega prepada, ki je med malim pa med smrtnim grehom! Skoro vse mašne knjižice imajo to veliko napako, da naštevajo v zrcalu vesti vse grehe pomešane: največje, male, velike in najmanjše nepopolnosti! To napako ima tudi naš novi katekizem v svojem ogled-

daluh grehov. Če kdo ni molil, kaj malega ni ubogal, ali se je kaj malega v cerkvi nasmejal, kaj malega zaklel, ali vzel, to vendar ni takoj smrtni greh!

Otrokom to razloži in vedno povdarjaj, da za velik smrten greh je treba, da kdo močno razžali ljubega Boga, da je popolnoma rad hotel Boga močno razžaliti!

Otroci tega sicer povsem ne razumejo, ali vendar znajo razločevati med »močno« in ne močno, ali so radi hoteli razžaliti Boga, ali se niso spomnili itd. Tudi se ob takem pouku ne zgodi tako lahko, da bi kdo iz strahu zamolčal, da je okradel n. pr. en novčič, ali malo sladkorja ali storil kaj drugega, ki samo na sebi gotovo ni smrtno!

Nekateri vzgojitelji hočejo na otročjo vest vplivati s tem, da jim zabičujejo, da se morajo vseh grehov brez razločka varovati, tega pa otrokom nikdar ne povedo, da še papež ali katehet sam ni brez vsakdanjih, malih grehov!

To napravlja v otrokih zmotno vest, da imajo več ali manj vse grehe za velike! Kaka tovarna smrtnih grehov je taka enostranska vzgoja! Hoče doseči svetniški idejal, pa peha v prepad!

Prepričan sem, da mi bo marsikateri duhovnik pritrdil, da so skoraj vsi smrtni grehi naše šolske mladine na deželi le po osebni zmotni vesti smrtni! Učimo torej mladino samo gole resnice; samo gola resnica bo osvobodila našo šolsko mladino, ki ima vse za velik greh in slednjič vse, kakor pretežko in nemogoče vrže za plot! Priporočljivo je, da se zlasti dečkom pred sv. obhajilom in pozneje kaže prav posebno ljubezen v zakramentu sv. pokore. Ker so še mali, jih moti pri spovednici vse: omreženo okence, pokleknik, na katerem stoje, ali se morajo celo vspenjati, itd., za to naj bi jih katehet spovedoval na javnem prostoru — morda pred v. oltarjem — na čisto navadni stolici, da bi jih takorekoč sprejel v svoje naročje, kakor semtertje z velikim uspehom delajo jezuitje in salezijanci. Dečki so pozneje v večjih nevarnostih, nego deklice in tudi trši so za sv. zakramente, zato velja pri njih: omnia probate!

Še skrbnejše pa mora pripraviti katehet otroke na zakrament krščanskega življenja v polnem pomenu besede, na I. sv. obhajilo, o čemur spregovorimo o drugi priložnosti.

Dr. Sal. Knavs.

Duhovnikom navodilo glede strežnikov. Od nekdanj je bila skoro v vseh duhovnijah navada, pa so stregli pri sv. maši otroci, ki so dolžni obiskavati še vsakdanjo šolo. Ako se je dogodilo, da je morala biti služba božja pozneje radi poroke, pogreba itd., izostali so strežniki tudi iz šole za tisto dopoldne in šolsko vodstvo jih je vedno opravičilo. Vodstvo ljudske šole v Smasti pa se je 16. januarja t. l. obrnilo do c. kr. okr. šolskega sveta v Tolminu, mu naznanilo,

da strežniki o raznih prilikah pogrebov, porok itd. izostajajo iz šole in vprašalo, kako postopati s temi zamudami, ker tukajšnji kurat trdi, da so take zamude opravičene. Radi te vloge dobil je dotični sledeči odlok v prepisu:

Št. 105.

Prepis.

V Tolminu 8. febr. 1904.

Vodstvo ljudske šole v Smasti.

Ozirom na t. n. poročilo dd. 16. jan. t. l. št. 6 obveščam isto, kakor sledi:

Trditev tamkajšnjega kurata, da bi bili dečki ob dnevih, kojim je ministrirati pri službi božji oz. cerkvenih opravilih pouka prosti, je napačna, kajti ministriranje ne spada med verske vaje v smislu § 5 dež. post. dd. 2. maja 1883 št. 53.

S zamudami radi ministriranja je postopati kakor z drugimi neopravičenimi osobito tedaj, ako se iste prepogosto ponavljajo.

Predsednik: Prinzig, s. r.

Na prigibu:

Št. 105.

V Tolminu 8. febr. 1904.

Prečastitemu kuracijskemu uradu

na Libušnjem

v znanje in ravnanje.

Predsednik: Prinzig, s. r.

Ako bi obveljal ta odlok, potem bi nam skoraj nikdar ne bilo mogoče imeti službe božje pozneje. In vendar je skoro povsod navada, da so vse poroke ob 10. uri, ker imajo ljudje daleč do cerkve; ravno tako je navada, da je pustni pondeljek in torek služba božja ob 10. uri itd. Vse te stare navade bi se morale torej opustiti, kajti cerkvenik ne more streči, ima družega opravila dovolj; odraslih strežnikov ni mogoče dobiti, ker gre vse v svet; otroci pa morajo v šolo. Podpisani se je torej obrnil do c. kr. deželnega šolskega sveta v Gorici, navedel slučaje, v katerih rabi šolske otroke pri službi božji med šolskim poukom in vprašal, ali so v takih slučajih otroci oproščeni šole ali ne, ter dobil sledeči odlok:

C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu.

Št. 380.

V Tolminu 2. maja 1904.

Prečastitemu kuracijskemu uradu

na Libušnjem.

Vsled odloka c. kr. deželnega šolskega sveta dd. 4. aprila t. l. št. 192/GS obveščam isti, da je c. kr. deželni šolski svet sklenil na podlagi neke tamkajšne vloge v seji dne 26. marca t. l., da se ima smatrati od šolskega vodstva v Smasti opravičenim morebitne zamude enega ali dveh učencev, kateri bi pri porokah, pri javni službi božji

na pustni pondeljek in torek, pri eni v adventu in eni v postnem času obdržavani skupni spovedi, kakor tudi pri maši povodom pogreba, katero se bere v poznejših urah, služili kot ministranti, ako potrdi kuracijski urad, da je dotični oziroma sta dotična učenca zamudila šolski pouk, ker sta ministrirala pri službi božji.

O tem sklepu se je obvestilo tudi šolsko vodstvo v Smasti.

Predsednik: Prinzig, s. r.

To razsodbo je priobčil »Primorski list« v 19. št. l. 1904, dobil jo je pa vlč. gosp. Ivan Leben, kurat v Libušnjem. Ker se nalični slučaji utegnejo tudi drugod ponoviti, bo vlč. gg. dušnim pastirjem pač ustrezno, da smo priobčili to razsodbo, ki sicer velja le za Goriško, a mutatis mutandis je poučna tudi za druge dežele. Ur.

Kako naj ravna dušni pastir z ljudmi, ki so poučenja in svarila zelo potrebni, pa se duhovnika nalašč ogibljejo? Pri očitnem ali vkupnem poučevanju se duhovnik ne ozira in tudi ne more ozirati na tisto, kar je ravno takrat le nekaterim posameznikom potrebno. To pa zato, ker se splošnega uka ne vdeležujejo vsi, ali ga ne razumevajo, ali pa ker dušni pastir iz višjih, moralnih ozirrov o marsičem ne sme javno govoriti, kar bi sicer bilo komu jako potrebno povedati.

Z dotičniki je treba posamič in posebej govoriti. Tudi Kristus ni le javno učil, ampak tudi posameznike, n. pr.: Lazarja in njegovi sestri, Nikodema, Caheja, Samarijanko in dr.

Možno je tukaj dvoje: ali pride dušni pastir, recimo župnik, k župljanu, ali obratno.

Tudi k Jezusu so nekateri sami prišli vprašat za svet in poučenje, n. pr.: bogati mladenič, Nikodem in dr. Če pa kdo sam ni prišel, čakal je Gospod ugodne prilike: dal se je povabiti h kosilu ter je tamkaj grešniku na srce govoril. Simona je med obedom poučil, da nima pravih nazorov glede grešnikov in glede odpuščanja grehov (Mat. 9, 10—13). O drugi priliki je stopil sam in nepovabljen v hišo grešnikovo, govoreč n. pr. Caheju: »Danes moram v tvoji hiši ostati« (Luk. 19, 5).

Modrost in previdnost vevata sicer dušnemu pastirju, da se kot učitelj, sodnik in vodnik ne vriva slehernemu in povsod (s čemer bi vselej tudi dobro ne naletel: man merkt die Absicht...), vendar pa ne zamudi ugodnega trenutka, ako pride po kakem opravku v zadevno hišo. V tem slučaju veljajo zanj besede sv. Pavla: »Oznanjuj besedo, ne jenjaj, bodisi priložno, bodisi nepriložno; prepričaj, prosi, svari z vsem potrpljenjem in ukom« (II. Tim. 4, 2).

Stopi naj pred grešnika, kadar meni, da bo njegovo srce prejemljivo za dobrohotno besedo. Govori naj ljubeznivo, po očetovsko,

brez ostrega očitanja, ter naj se ozira na njega stan, starost, temperament in druge okoliščine.

Ako se mu ponudi prilika storiti grešniku kako prijaznost, skazati mu časno dobroto, naj mu to stori, da si s tem pridobi njegovo zaupanje. Tudi Jezus je n. pr. uslišal mrtvoudnega, ki ga je prosil telesnega zdravja, da ga je ob enem ozdravil tudi duševno (Mat. 9, 2—7).

Dostikrat pa bi dušni pastir zastoj čakal, da bi ga oni, s katerim bi rad spregovoril resno besedo, klical v svojo hišo, tudi mu ne bo kazalo, da bi sam na svojo roko in nepoklican šel k njemu. V tem slučaju naj ga župnik povabi k sebi, ter mu prijazno ponudi svojo pomoč.

A tu je treba previdnosti. Ako je dušni pastir mnenja, da s svojo besedo ne bo prodril, da celi stvari ne bo koristil, ampak celo škodil, naj tako povabilo rajši opusti, in naj skuša vplivati na dotičnika po njegovih tovariših, sosedih itd. Včasih bo dobro počakati, da kaka zadeva onega prisili, da pride sam k župniku. Takrat se mu vse potrebno pove. Če pa radi pohujšanja ne kaže čakati, naroči mu po kakem sosedu, ali po kaki drugi sposobni osebi, da naj ob priliki pride k njemu. Ako ne pride, povabi ga pismeno. (Tako naroča tudi lav. sklepní protokol iz l. 1864, VI. str. 6.)

Seveda dostikrat tudi to ne bo pomagalo. Saj ni še dolgo, kar je nameravala katoliška deklica skleniti zakon s protestantom pred protestantskim pastorjem. Župnik jo po poštenem sosedu uljudno povabi, da bi ob priložnosti prišla k njemu. Ko to ni izdalo, piše jej prav prijazno pismo, ter v njem ponovi svoje povabilo. Toda brez uspeha. Domači so potem povedali, da je pismo dekleta sicer precej prijelo, da pa je trdovratno in kljubostno odgovorilo: saj me nihče ne more siliti. Druga se je obregnila z odurnim in žaljivim odgovorom, v katerem zahteva kategorično: pusti me pri miru!

Siliti koga, da bi moral na poziv priti k župniku, bi ne bilo dobro, in po sedanjih avstrijskih določbah tudi nepostavno. Niti tedaj bi župnik ne imel te pravice, če bi od koga potreboval podatkov potrebnih za matrike, ali če bi eden izmed zakoncev ne spolnjeval pogodbe glede katoliške vzgoje otrok itd. V teh slučajih se je župniku obrniti do c. kr. okr. glavarstva, ki bo potem storilo nadaljne korake. (Odredba z dne 20. apr. 1854 Drž. zak. št. 96.)

Anton Stergar.

Perilo na oltarju je ponekod vse okaplano od sveč. Grdo je videti tak oltar, je pa tudi škoda, ker pericam skoro ni mogoče spraviti voska iz prtov itd. Navadno so temu krivi malomarni cerkovniki, ki ne pazijo pri nažiganju, zlasti pa pri vgaševanju, in pa nerodni strežniki, ki morajo včasih namestovati cerkovnika, pa jih nihče ne

nauči pazljivosti. Duhovnik naj pazi na to in poskrbi za primerno orodje za našiganje in vgaševanje. Prav rabljiv je vžigalec (Kerzenanzünder), ki se dobi pri Joh. Heindl, Dunaj I. Stephansplatz 97, komad po 60 vin. J.

B. Liturgika.

Blagoslavljanje vode. A. Kako dolgo se sme blagoslovljeni vodi prilivati neblagoslovljena? Ako se blagoslovljeni vodi prilije manj neblagoslovljene vode, kakor je že posvečene, ostane vsa voda blagoslovljena. To prilivanje se sme ponavljati tolikokrat, da je dovolj blagoslovljene vode, in gledati je samo na to, da se v posameznih slučajih nikoli ne prilije več neblagoslovljene vode, kakor je prejšnje že posvečene v posodi. Tako sklepa de Herdt: »Cum enim maior pars trahat ad se minorem, sequitur, non obstante commixtione singulis vicibus in minori quantitate facta, aquam manere benedictam, quamvis additiones omnes simul sumptae quantitatem aquae benedictae longe superent¹.

Da ni treba tega prilivanja, ki bi vtegnilo biti nepraktično (kdo bo pri vsakem kropilniku, posebno kjer jih je veliko, meril vodo!), ali pa če bi se komu čudno zdelo, čeravno je korektno in povsod dovoljeno, naj se vsako nedeljo (ali vsak teden) voda blagoslovi.

B. Ali je zapovedano, blagosloviti vodo vsako nedeljo? To tedensko blagoslavljanje vode ni sicer stricte zapovedano, pač pa ga cerkev želi. To razvidimo iz odgovora S. R. C. z dne 7. sept. 1850 na sledeče vprašanje:

Dubium: An stricte et rigore obliget rubrica Caeremonialis episcoporum, praecipiens, ut tum Ss. Eucharistia in tabernaculo, tum aqua benedicta ad fores ecclesiae in apposito vase servata qualibet hebdomada renovetur?

Resp: Quoad Ss. Eucharistiam et illius hebdomadalem renovationem affirmative; quoad aquam benedictam optandum, ut servetur laudabilis consuetudo.

Provincijalni koncili zahtevajo vsakih 14 dni ali vsaj vsak mesec². Kjer pa določa škofijski ritual praeceptive tedensko blagoslavljanje vode, se je tega držati. Četudi ne vsak teden, pa vsaj pogosto naj se stara voda vzame iz kropilnikov, ki se naj takrat očedijo in napolnijo z novo vodo. To zahteva snaga, zdravstveni razlogi, pa tudi namen in liturgični pomen kropilnikov in blagoslovljene vode. Kropilnik z umazano vodo, ali pa blagoslovljena voda v nesnažni posodi je

¹ Sacrae Liturgiae Praxis, Edit. V., Tom. III., part. 5. n. 55.

² Primeri Linzer Q. 1886, str. 79.

contradictio in adiecto. Pri cerkvenih vratih imamo kropilnike z blagoslovljeno vodo, s katero se kropimo v cerkev stopivši, v opomin, da je treba s čistim srcem hoditi pred obličje božje, — pa tudi preden cerkev zapustimo, v znamenje, da nam je tudi zunaj cerkve brezmadežno živeti¹. Kako naj nam ta namen stavi pred oči voda, ki ni čista, ali pa kropilnik, na čegar dnu poganja mah in v katerem je polno nesnage?

C. Ali je prav, da se na veliko soboto blagoslovi voda v krstnem kamenu, da se nekaj te vode vlije v kad napolnjeno z neblagoslovljeno vodo, in se potem vsa voda smatra za blagoslovljeno?

Da ostane dovolj posvečene vode za krščevanje, pa da je tudi verniki dobe na dom, kolikor želijo, je pri mnogih cerkvah v navadi, da že prej blizu krstnega kamena pripravijo veliko posodo navadne vode, in v to neposvečeno vodo vlijejo po nekoliko krstne vode predno ji primešajo svetih olj. A na ta način navadna voda v veliki posodi ne postane blagoslovljena, ker se ji je prililo manj posvečene. Tu velja: *Pars maior trahit ad se minorem*. — Da ostane zadosti krstne vode in da tudi ljudstvo dobi dovolj res posvečene vode za pobožno rabo, si duhovni pastir lahko pomaga na sledeče načine:

1. Zadosti velika kad se napolni z vodo. V tej kadi se voda blagoslovi. To vodo mašnik z roko razdeli, te vode se z roko dotakne, čez to vodo napravi tri križe, vanjo vtakne svečo itd. Predno so vodi primeša sv. olje, vlije se nekaj te blagoslovljene vode v krstni kamen. Tej vodi, ki je v krstnem kamenu se potem primeša sv. olje.

2. Krstni kamen in kad se napolnita z vodo. Vse ceremonije predpisane za blagoslovljenje vode na veliko soboto (izvzemši primešanja sv. olja) se opravijo dvakrat separatim nad vodo v krstnem kamenu in nad ono v kadi. — Ne bilo bi pa zadosti, če bi duhovnik izvršil vse ceremonije le nad vodo v krstnem kamenu, čeravno bi imel intencijo blagosloviti tudi vodo v kadi, ker se morajo pri zakramentalih sploh, torej tudi pri blagoslavljanju vode izvršiti vse ceremonije. V tem slučaju bi pa glede vode v kadi razven besed in intencije vse izostale (*dividit aquam, aquam manu tangit, facit tres cruces, effundit eam versus quatuor mundi partes, demittit cereum in aquam, sufflat ter in aquam*)².

3. Najpriprostejši način bi pa bil menda ta-le: Krstni kamen in kad se napolnita z vodo. Voda v krstnem kamenu se blagoslovi po formularu predpisanem za blagoslavljanje vode na veliko soboto, ona v kadi pa po onem: *ordo ad faciendam aquam benedictam diebus do-*

¹ Primeri Zupančič, Pastirna: 336. — ² Dannerbauer, str. 1101.

minicis. Na to se zajme nekaj vode iz krstnega kamena ter se pri-meša oni v kadi.

Anton Stergar.

Missa votiva Rorate cum cantu zavzema med votivnimi mašami posebno odlično mesto. V Lavantinski škofiji se lahko poje z Glor., Oratione unica, Credo celi adventni čas do 23. decembra. Izvzeti so le prazniki duplex I. clas. in pa Marijini prazniki. Tudi ob določenih dnevih ne sme izostati missa parochialis in conventualis. Iz tega sledi, da se sme vzeti »Rorate« :

1. Vsako nedeljo v adventu, ako prva maša ni parochialis ali conventualis; n. pr. če g. župnik mašuje pro paroch. ob 8ih, g. kaplan ob 6ih lahko vzame »Rorate«.

2. Tudi v osmini praznika brezmadežnega spočetja Device Marije, ako ni de die infra Octav. kakor n. pr. letos dne 14. decembra. Kajti to je bistvo oktave, da praznik traja naprej, in ker se ta dan mora brati missa de Immaculata Conc., je torej festum B. M. Virg., se Rorate ne sme brati; slično in die Octava. Dne 11. decembra je pri nedelji zapisano de ea; maša pa ni de Immacul. Conc., ampak de dominica, zato se lahko poje Rorate. Dne 12. ali 13. dec. se letos torej sme brati Rorate.

3. Na praznik Exspect. Partus B. M. V. se ne sme peti Rorate.

4. Ako pride v adventni čas kak praznik I. cl. n. pr. v Lavant. škofiji god sv. Andreja, škofijskega patrona, se mora tak dan »Rorate« opustiti.

5. Župniki imajo miss. paroch. vsako nedeljo, zapovedane praznike in ob nekaterih posebej določenih (Direct. pg. 17) dneh. Takrat ne morejo peti Rorate.

—oe—

C. Katehetika.

Priloge za biblične katekeze.

81. Danijel v levnjaku.

I. Uvod. Danijel se je bil zelo zameril Babiloncem, ker je razkril zvičajnost in lažnivost Belovih služabnikov. Pa zameril se jim je še vnovič tako zelo, da si ga celo kralj (Cir), ki ga je zelo ljubil, ni upal braniti pred ljudmi; in umorili bi ga bili, ko bi ga Bog ne bil rešil čudežno. O tem pripoveduje zgodba »Danijel v levnjaku«.

II. Pripovedovanje. a) Danijel prepriča kralja o nezmožnosti malika zmaja; b) Danijela vržejo v levnjak; c) Bog ga čudežno ohrani; d) Danijel oproščen, nasprotniki pokončani.

III. Pojašnjevanje. a) »Zmaj« = velika kača. (Nekdanji pagani so zato kače po božje častili, ker so se jih bali in so jih izkušali s češčenjem pomiriti, da bi jim ne škodovale. Posebno so jih častili

Babilonci radi zvižčnosti, ker so hoteli po njih izvedeti prihodnost.) — »Glej... živ Bog!« O Belu se je bil že kralj prepričal, da ni bilo nič božjega na njem; a Bel je bil le podoba, pri zmaju pa ga je motilo še to, da je bil živ. — »Brez meča in brez kola«, ko bi bil Danijel pobil zmaja z mečem ali kolom, bi si bili mislili preslepjeni pagani, da je Danijel le močnejši ali spretnejši, zmaj pa da je vendar-le neko božje bitje. Zdaj pa, ko so videli, kako je zmaj slastno požrl pogubne kepe, ki jih je bil prerok naredil pred njegovimi očmi, jim je bilo pač vse jasno, posebno kralju; kako more biti Bog, če še tega ne vé, kaj je njemu škodljivo.

b) »Drhal« = tolpa slabih (podivjanih) ljudi. — »Levnjak« je globok, štirikoten zverinjak, obdan z visokim zidom, s katerega se lahko gleda vanj. Razdeljen je v dva oddelka s steno, v kateri so vrata, ki se z neko pripravo lahko od zgoraj odpirajo in zapirajo, da se zveri privabijo iz enega oddelka v drugega. Tudi ob strani so močna vrata, da se skozi nje priganjajo nove zveri in morejo prihajati oskrbniki. — »Dve trupli«. Truplo = človeško telo (zlasti mrtvo).

c) »Podmet« = močnik. — »Južina« = kosilo. — »S hitrostjo svojega duha« = kar hipno, tako hitro, kakor hiti naša misel v oddaljene kraje. (Od Jeruzalema do Babilona je nad 400 km naravnostne oddalje.)

d) (Za srce.) »Sedmi dan«. Kralju je bilo žal za dobrega služabnika. Pač si ni mogel drugače misliti, kot da so lačni levi takoj požrli Danijela. Pri vzhodnih narodih je žalovanje po umrlih navadno trajalo sedem dni in se je končalo s tem, da je sedmi dan žalujoči prijatelj šel še na grob, da bi se takorekoč poslovil od svojega rajnega prijatelja. Morda je tudi kralj Cir vsled take šege šel še le sedmi dan k levnjaku, ali pa morda zato tako pozno, ker se je bal ljudstva. Kralj »ostrmi«. Strmimo in čudimo se tudi mi, ko čujemo taka dela božje vsemogočnosti in neskončne dobrotljivosti! Le pomislite, kako strašen je moral biti za Danijela trenutek, ko so ga vrgli med izstradane divje leve! Kako strašen teden, ko je moral v zverinjaku prebiti po dnevi in po noči! A kako je trepetalo njegovo srce v hvaležni molitvi, ko je videl, da lačne zveri ležé kakor jagnjeta krotko poleg njega! In kako mu na novo vztrepeče pobožno srce, ko mu Bog čudežno pošlje hrane po preroku. Sicer bi mu bil Bog lahko tudi brez jedi ohranil življenje, ali na ta vidni način je bila še bolj vidna njegova božja ljubezen. Čim večja stiska, tem slajša božja pomoč in tolažba! Nad vse pa se mu je vzradostilo bogoljubno srce, ko je kralj spoznal prvega Boga in zapovedal, da ga mora častiti vse njegovo ljudstvo.

IV. Razlaga. 1. Lastnosti božje: a) Dobrotljivost. (Levi niso nič prizadejali Danijelu; hrane mu Bog pošlje v levnjak. S ka-

terimi besedami je Danijel naznanil to božjo dobrotljivost?) *b)* Vsemogočnost. (Levi krotki; Habakuk kar v trenutju prestavljen čez toliko daljavo).

2. Namen čudežev. *a)* Bog je hotel obvarovati svojega zvestega služabnika in tolažiti sužnje Jude; *b)* paganom, posebno kralju, se razodeti kot edino pravega Boga; *c)* kralja Cira omečiti, da bi Izraelcem dovolil povrnitev v domovino.

3. Molatev pred jedjo in po jedi. »Danijel je zahvalil Boga, predno je zavžil hrano, ki mu jo je poslal po preroku. (Vpr. 277, 2.)

4. Danijel — predpoda Jezusa Kristusa: *a)* Danijela so iz sovraštva zatožili hinavski paganski svečeniki. — Jezusa so tudi črtili hinavski farizeji in končno po krivem tožili; *b)* kralj Cir je bil prepričan o Danijelovi nedolžnosti, a zbal se je ljudstva in njega voditeljev ter prepustil Danijela, da ga smejo umoriti — enako se je vedel Pilat do Jezusa z ozirom na Jude in njih voditelje; *c)* Danijel je prišel nepoškodovan iz levnjaka in s tem spričal, da je Bog, ki ga časti pravi Bog — Jezus je tretji dan veličastno vstal od mrtvih in s tem največjim čudežem dokazal, da je pravi Bog in da je božji njegov nauk.

V. Uporaba. 1. Ali moliš vselej pred jedjo in po jedi? in kako moliš? (Kesanje, sklep!) 2. Posnemaj Danijela v njegovem zaupanju v Boga; tudi ti se izročuj božjemu varstvu in prosi božje pomoči, ako boš (pozneje) moral tudi ti trpeti težave in bridkosti. 3. Tudi v gorečnosti za čast božjo ga posnemaj...

82. Judje se iz babilonske sužnosti vrnejo (l. 536 pr. Kr.). Preroka Agej in Caharija. Duhovnik Ezdra.

I. Uvod. Zdaj smo prišli v zgodbah Stare zaveze do zadnjega oddelka. Učili se bomo le še nekaj najimenitnejših dogodkov, ki so se zgodili v dobi zadnjih 500 let pred Kristusovim rojstvom. In sicer pride najprej na vrsto veselo sporočilo, kako so se Judje smeli zopet povrniti v svojo domovino¹.

¹ Ta zgodba ni lahka. Jaz bi priporočal (izjemoma) tako-le obravnavo. Že v uvodu naj bi se bolj na kratko pa natančneje, kot je v knjigi, povedala (in z učenci takoj ponavljala) trojna poglobljena vrnitev. Nato naj bi učenci odprli knjige in med čitanjem obravnavaj katehet tvarino kakor sicer. Tako postopanje se priporoča radi preroških tekstov, ki bi jih med skupnim pripovedovanjem učenci ne mogli prav umeti, še manj pa si jih zapomniti. V uvod bi torej prišlo n. pr. to-le: 1. Po preroku je bilo napovedano, da bo sužnost trajala 70 let. Prve Jude je kralj Nabuhodonozor odpeljal v sužnost l. 606. Kralj Cir pa je po božjem navdihnjenju izdal l. 536. tak-le oklic: »Kdor je izmed božjega ljudstva, naj gre gor v Jeruzalem in naj zida hišo Gospodu.« Tudi jim da nazaj vse zlate in srebrne posode (5400), ki jih

II. Pripovedovanje. a) Konec sužnosti; b) zidava templja; c) preroka Agej in Caharija; d) zgradba mestnega zidovja.

III. Pojašnjavanje: a) »Letni teden« = 7 let. (Natančnejša razlaga utegne biti pretežka za ljudske šole.) — »Vse posode«; bilo jih je 5400.

b) »Veliko tisoč Judov«. Sploh se navaja »nad 40.000«; zato nekateri pišejo: »okrog 45.000«. — »Veliki duhoven Jozve«. Značilno je, da ima voditelj iz babilonske sužnosti isto ime, kot nekdanji voditelj iz egiptovske sužnosti.

c) »Veliko starčkov«, ki so videli nekdanji prekrasni tempelj. Koliko so utegnili biti stari? (Tempelj je bil razdejan l. 588, drugi se je začel zidati 535, torej: $588 - 535 = 53$; kdor je bil ob razdejanju star 15 let, je zdaj štel 68 let. Še višja starost se pokaže seveda, če štejemo nazaj od tedaj, ko je bil tempelj dozidan.) — »Utrdite si svoje roke« = bodite pogumni. Oba preroka zatrjujeta, da bo drugi tempelj, dasi skromen, zato imenitnejši, ker bo vanj prišel Zveličar. — »Pasi ovce, ki brez usmiljenja koljejo in prodajajo svoje posestnike.« V knjigi (iz l. 1896) je ta grda pomota! Glasiti bi se moralo: »Pasi ovce (klavno čredo), ki jih njihovi gospodarji neusmiljeno koljejo in prodajajo.« Prerok namreč hoče reči, da bode Jezus pasel, oskrboval Izraelce, ki imajo neusmiljene gospodarje; to pastirsko skrb mu bodo pa slabo plačali, iznebili se ga bodo za 30 srebrnikov, kolikor se navadno plača za sužnika. S tem je napovedano Judeževo izdajstvo.

je bil iz templja pobral Nabuhodonozor. Vrne se velika množica Judov (okrog 4800). Vodnika sta jima bila knez Zorobabel in veliki duhovnik Jozue. Prišedši v Jeruzalem postavijo najprej oltar za žgavne daritve, drugo leto pa prično zidati tempelj. Samarijani so jim hoteli pomagati, a Judje jim niso pustili, ker niso bili pravoverni. Razjarjeni Samarijani zabranijo nadaljno zidanje. Polagoma tudi Judom poneha prvotna gorečnost in začne rajši sebi zidati lepe hiše. Preroka Agej in Caharija pa sta jih osrčila, da so slednjič dozidali tempelj l. 515, ga z veliko slovesnostjo posvetili in prvi praznik, ki so ga obhajali v posvečenem templju, — je bila velika noč. — 2. L. 458 je prišel judovski duhovnik Ezdra v Jeruzalem z novo množico Judov. Taje uredil službo božjo in poživil versko življenje. — 3. Okrog l. 444 je Nehemija, jako pobožen Jud, točaj pri perzijskem kralju, prišel v Jeruzalem in ž njim zopet nova množica Judov. Zdaj so začeli zidati mestno zidovje; pa Samarijani so jim hoteli zabraniti tudi to. Judje pa so zidali »z mečem v eni, z ometačo v drugi roki« in v kratkem času dovršili svoje delo. Samarijani so odnehali in si pozidali sami svoj tempelj na gori Garicim l. 408. Pa zopet je začela pojenjevati gorečnost Judov. Bog jim pošlje okrog l. 400 danj zega preroka, Malahija, ki je prerokoval o daritvisv. maše.

d) »Kakih 80 let potem«. Z ozirom na opomnjo bi rajši rekli: »Kakih 90 let potem«. — »Polovica mladeničev« itd. Odtod je nastal krepki izraz: »V eni roki meč, v drugi ometačo; z eno roko so zidali, z drugo se borili zoper sovražnike.«

IV. Razlaga. 1. a) Bog je neskončno usmiljen. Vsa zgodovina izraelskega ljudstva je takorekoč le opis te božje lastnosti. Nezvesto ljudstvo se je bilo odvrnilo od Boga in jelo celo malikovati. Bog pošlje prerokov, da bi se izpreobrnilo. A zaničevalo in preganjalo jih je in ostalo nespokorno. Slednjič pošlje napovedano kazen; babilonska sužnost naj bi poboljšala Jude. Ko so žalostni zapuščali domovino, jih je tolažil po preroku, da se bodo zopet povrnili. In kateri so se res poboljšali in odrekli malikovanju, so imeli zopet svojo domovino, zopet tempelj zopet službo božjo, in ponovila se jim je vesela obljuba, da kmalu pride Zveličar. — b) Bog je neskončno zvest. Obljubil je bil po preroku Jeremiju, da se bodo Judje čez 70 let zopet vrnili v svojo domovino. In zgodilo se je natanko po napovedi.

2. Mesijanske prerokbe. Koliko prerokovanj o Jezusu je v tej zgodbi? — a) Prerok Agej napoveduje, da bode Zveličar kmalu prišel, in radi njega bode častitljivejši novi tempelj, nego je bil Salomonov. (Počastil ga je namreč Jezus kot dete, ker je bil darovan v njem, kot dvanajstletni mladenič in kot mož, ki je v njem molil, učil, čudeže delal.) — b) Prerok Caharija je tudi napovedoval veličastvo Jezusovo in povdarjal, da bo sicer kralj, a ne zemeljski. O Jezusovem trpljenju je posebej napovedal Judeževu izdajstvo in prebitko križanje na Kalvariji.

3. Krščanska pravičnost. Kakor so se Judje z eno roko borili zoper sovražnike, z drugo pa zidali, enako moramo mi na dvojni način skrbeti za dušno zveličanje: bojevati se zoper greh in napade dušnih sovražnikov, pa nabirati si obenem nebeških zakladov čednosti in dobrih del. (Vpr. 754.)

V. Uporaba. 1. Za nas ljubi Bog še vse bolj skrbi kot nekdanj za Jude. Pa kako smo mu hvaležni? Ali nismo tudi mi omahljivi, mlačni, mrzli v službi božji, pri molitvi, prejemanju sv. zakramentov? Kako malo spoštljivosti in pobožnosti razodevajo mnogi celo pri najsvetejši daritvi... To mora biti drugače...

2. Posebno gostokrat in goreče zahvaljuj Boga za njegovo neskončno usmiljenost. Jezus je to božjo lastnost posebno rad preslavljal in poveličeval, z besedo in v prilikah.

83. Estera.

I. Uvod. Še enkrat se danes v mislih povrnimo v perzijsko kraljestvo med one Jude, ki se ob prvem preseljevanju niso povrnili v

domovino. Povedati vam moram namreč iz one dobe še jako lepo zgodbo, ki se je vršila v glavnem mestu Suzan, o Esteri.

II. Pripovedovanje: *a)* Po božji previdnosti je dobilo nekaj Judov višja mesta na Kraljevem dvoru; *b)* Estero vzame kralj za ženo; zarota zoper kralja; *c)* Aman, povikšan v najvišjo kraljevsko službo, izposluje pri kralju smrtno obsodbo za vse Jude; Estera pri kralju; *d)* Estera povabi kralja in Amana v drugič na kosilo; Aman ukaže postaviti visoke vislice; *e)* določi se plačilo onemu, ki je bil kralju izdal zaroto; *f)* Aman kaznovan, judovsko ljudstvo pomiloščeno.

III. Pojašnjavanje. *a)* »Po božji naredbi«, Bog je tako naklonil, ker »hoče, da bi se vsi ljudje zveličali in prišli do spoznanja resnice.«

b) »Ob času kralja Asvera«. Asver se imenuje navadno v zgodovini: Kserks I. (485—465) — »Pri svojem redniku«. Mardohej je bil njen stric, ki je po smrti svojega brata skrbel za njo, kakor za svojo hčer. — »Kraljeva hramnika«, višja služabnika.

c) »Amanu«. Bil je Medijanec; kralj si ga je izvolil za prvega ministra (velikega vezirja). — »Ko Aman vidi... dejati«. (**Za srce.**) V aprilu 474 se je izdal ukaz, da se morajo meseca marcija v nastopnem letu (473) na en dan pomoriti vsi Judje po vsem kraljestvu. Dan za to moritev se je določil po žrebu (vadlji), ukaz pa se je po odposlancih razglasil na vse strani. Oj, kako so se morali ustrašiti Judje takega sporočila! Dasi je bilo še skoro eno leto vmes, je vendar napravila ta grozovita novica silno zmešnjavo in žalost vsepovsod. Saj se jim pač ni ljubilo niti delati več; vsak se je bal za svoje dragoceno življenje; vse je trepetalo. V Esterini knjigi (4, 3.) se bere: »Po vseh pokrajinah, mestih in krajih, kamor je prišlo neusmiljeno kraljevo povelje, je bilo pri Judih veliko žalovanje, post, plakanje in jok, in mnogo jih je ležalo na vreči in pepelu mesto na postelji.« S pokoro so hoteli preprečiti grozovito zlo. — »Opravila svojo molitev«. Tri dni se je postila in molila. — »Kraljevo srce se omeči«. Bog je to storil; sv. pismo naravnost pravi: »Bog je izpremenil kraljevo srce v krotkost«.

d) »Potem bom razodela kralju svojo željo«. Estera iz previdnosti neče takoj razodeti svoje želje, ker se boji, da bi se kralj ne razsrdil, da je prikrivala svojo narodnost, in ker je bilo treba modro zasnovati tako veliko zadevo. — »Petdeset komolcev« = 28 m.

e) »Bil je namreč tako zgodaj... Mardoheja obesiti«. Kralj prehití Amana s svojim vprašanjem in zasuče tako govor na drugo reč, da niti pričeti ne utegne svoje tožbe zoper Mardoheja. — »Hiti in stori... pred vrati!« Kako presenečenje!

f) »Meni in mojemu ljudstvu« ... »jaz in narod moj«. S temi besedami je razodela kralju svojo narodnost. — »Ne more prenesti kraljevega in kraljičinega obraza« (= pogleda), ne upa se jima pogledati v obraz.

IV. Razlaga. 1. Božja previdnost. (**Za srce.**) Povrnimo se še enkrat k prelepi zgodbi in oglejmo si jo nekoliko globlje, da vidimo, kako krasno se tu razodeva premila previdnost božja, kako nepričakovano zmaguje pravičnost in čednost, kako pa podlega zlobnost in pregreha. Le primerjajmo nekoliko: a) Dobri Esteri oče umrje — pa dobi zavetje pri dobrem stricu, ki tako blagodejno skrbi zanjo, da bi njen oče ne mogel bolje. b) Mogočen kralj si išče neveste — in osirotela Estera, tujka, pride na kraljevi dvor. c) Nov načelnik — zlobni Aman — pride na dvor. Začno se spletke, a kako krasno zna vse te zanjke razvozlati božja previdnost! Le preudarimo tudi to nekoliko: α) Zaplete se ves veličastni dogodek z zaroto dveh dvornikov, ki jo more razkriti ravno pošteni Mardohej in prav po Esteri sporočiti na merodajno mesto. Zapiše se dogodek v letopisno knjigo, a izpusti se ona nagrada, ki jo je dobil Mardohej, bržkone zato, ker je bila preneznatna. Pa ravno ta malenkost je bila v rokah božje previdnosti pozneje tolikega pomena! Bog je tako naklonil, da kralj ni mogel spati, da se mu je brala letopisna knjiga, pa ravno oddelek o zaroti. β) In kako nasprotje: 1. Aman je prišel pred kralja, da bi uničil Mardoheja in zdaj sam določuje časti, s katerimi ima biti odlikovan. 2. »V kraljeva oblačila se mora napraviti« — Mardohej bi bil imel biti obešen na vislicah, in take kaznjence so po perzijski šegi oblekli v sramotno suženjsko haljo. 3. »Posaditi se mora na kraljevega konja« — Mardoheju je bil Aman odločil vislice. 4. »Prvi kraljevih poglavarjev naj pelje njegovega konja po mestnih trgih« — nameravalo se je, da bi Mardoheja obesili najvišji kraljevi služabniki. 5. »Vpije naj: Tako se časti, kogar hoče kralj počastiti« — na 28 m visokih vislicah, bi bil moral viseti Mardohej, da bi vsi gledali njegov sramotni konec.

2. Prevzetnost: a) Poglavitni greh. Vsled napuha je sovražil Aman Mardoheja in radi njega vse Jude; obrekoval jih je pri kralju in izposloval njih smrtno obsodbo; a dneva splošne moritve niti ne more pričakati, za Mardoheja pripravi takoj vislice. — b) Stori človeka nezadovoljnega in nesrečnega. Aman je bil bogat, imeniten in mogočen, prvi za kraljem. Pač so ga vsi, ki so ga po božje častili, imeli za najsrečnejšega človeka. Vendar se je čutil nesrečnega, ker ga en sam mož ni hotel častiti tako kot drugi. Razžaljena častihlepnost mu je grenila življenje in krotila nočni počitek. — c) Dovede človeka v ponižanje in sramoto. Čast, ki si jo je Aman sam zaželel in odbral, je

moral nakloniti najhujšemu nasprotniku; sramotno kazen pa, ki jo je odločil svojemu sovražniku, je moral sam prestati.

3. Estera predpodoba Matere božje. *a)* Radi njene lepote jo je kralj iz nizkega stanu povikšal v kraljevsko čast. — Marija je radi dušne lepote, dasi ubožna, bila povzdignjena do najvišje časti, postala je Mati božja, kraljica nebes in zemlje. *b)* Esteri je rekel kralj: »Ta zapoved je dana za vse druge, le zate ne«. — Marija je edina bila prosta izvirnega greha. *c)* Estera je izprosila pri kralju pomiloščenje svojega ljudstva in ponižanje najhujšega nasprotnika, — Marija je pri Bogu mogočna priprošnjica za vse ljudi in narode ter močna bramba zoper napade peklenkega sovražnika.

V. Uporaba. 1. Dveh reči se prav posebno varuj ves čas življenja: napuha in jeze; nasprotno pa se na vso moč prizadevaj za ponižnost in krotkost, saj je še Jezus najbolj priporočal ti dve čednosti: »Učite se od mene, ker sem krotak in iz srca ponižen«. — 2. Skleni na novo, da hočeš biti goreč častilec Matere božje. Kako so bili pač Judje veseli in hvaležni Esteri, da jih je rešila s svojo priprošnjo; kako bodo še le dobri Marijini otroci ob smrti, sodnji dan in vekomaj veseli in zahvaljevali Marijo, da jih je s svojo mogočno priprošnjo rešila večne smrti!

84. Prestavljanje sv. pisma v grški jezik (okoli l. 300 pred r. Kr.).
Modri pregovori Jezusa, sina Sirahovega (okoli l. 280 pr. r. Kr.).

I. Uvod. Judje so se sicer smeli preseliti v domovino, a niso bili svobodni, marveč njih poglavarji so bili odvisni od tujih kraljev. (Ta odvisnost je bila pa tudi paganom v prid; saj se je celo sv. pismo prestavilo v grški jezik, da so ga mogli prebirati tudi paganski narodi ter se pripravljati za prihod Zveličarjev.) Dokler so bili Judje še v perzijski oblasti, se jim je še dokaj dobro godilo; a ko je razpadlo to kraljestvo, so prišli žalostni časi. Ljudstvo je bilo čimdalje bolj nevedno in spačeno. Vendar tudi zdaj jih Bog ni zapustil, marveč jim je obudil pobožne može, ki so jih učili in svarili. Posebej jim je lepe nauke napisal pobožen Jud, z imenom Jezus, sin Sirahov. Ker ima tudi naša knjiga nekaj lepih nauk iz Sirahovih bukev, bomo začeli danes takoj brati, da vam lažje pojasnim vsakega posebej¹.

II. Pripovedovanje. (Odpade.)

III. Pojašnjevanje. (Ponavljanje tega, kar je povedano v uvodu.)

¹ Kot učna tvarina v tej številki pač zadostuje toliko, kar sem navedel v uvodu, če se pridene le še nekaj najkrepkejših izrekov; sicer naj se obravnava kurzorično.

Nauki, ki jih je spisal Sirahov sin, se navadno imenujejo tudi Sirahovi ali »Eklezijastiki« (cerkvena knjiga), ker so bili v prvem času krščanstva posebno odbrani za nauk in berilo v cerkvi in katehumenatu.

»Venec modrosti« = vrhunec, krona modrosti. — »Beseda božja« ima tu lahko dvojni pomen: Jezus Kristus, ali pa nauk božji. — »Njena pota so zapovedi«, moder je oni, ki tako živi, kakor mu velevajo božje zapovedi. — »Kakor on, ki orje in seje«. To je jako lepa primera, ki pomenja, da se je treba za pridobitev modrosti zelo truditi pa zgodaj skrbeti zanjo; ako kmet zamudi ugodni spomladni čas, je navadno vse zamujeno.

»V ognju se izkuša zlato in srebro«. Kemiki so po izkušnjah natanko določili, ob kateri toplomerni stopinji se topi zlato, ob kateri srebro; torej se že s topljenjem lahko določi zlato ali srebro. Navadno pa je treba določiti, ali ima srebro in zlato še druge primese; tukaj pa tudi ogenj najbolje razsodi. Ako se namreč taka skupina raztopi, ostane zlato in srebro kot težka tvarina na dnu, druge primese pa so lažje in plavajo na površju ter se lahko posnamejo in tako ostane na dnu čisto zlato ali srebro.

»Očetov blagoslov«. Ako so otroci pridni, jih ima oče rad in jim želi vse dobro (= blagoslavlja); take očetove želje potrdi tudi Bog in da srečo otrokom. — »Materina kletev«. Kletev je nasprotje blagoslova in pomeni, da se želi kaj hudega. Ako torej otroci mater tako žalijo, da jim želi nesrečo (= jih kolne), tudi tako željo Bog izpolni in pošlje nesrečo takim neposlušnim otrokom. (Deloma je taka nesreča že naravna posledica, ker hudoben človek ne more biti stalno srečen; deloma je pa tudi naravnost božja kazeu, ker s tem, da je ljubi Bog dobrim otrokom obljubil srečo (časno in večno), je obenem tudi že zapretel nepokornim otrokom nesrečo časno in večno.

»Vadi se v njihovih pregovorih«. Beseda pregovor ima lahko dvojen pomen. Navadno nam pove pregovor kak lep nauk v primeri ali (govorniški) podobi; večkrat pa imenujemo pregovore tudi take nauke, ki nam tudi brez primere ali podobe povedo lepo resnico v kratkih in krepkih besedah. »Vadi se v njihovih pregovorih« ne pomeni le, da naj si zapomnimo takih pregovorov ali da sami govorimo v pregovorih, marveč da bi živeli po naukih, katere nas uče taki modri pregovori in izreki. — »Majhna je čebela«. Kakor pri čebeli gledamo le na njen med in nam ni mar njena velikost, tako se nam tudi pri ljudeh ni treba ozirati na njih zunanost.

»Enega svetovalca«. Da si izvolimo koga za svetovalca in se hočemo ravnati po njegovih svetih, moramo imeti izredno zaupanje do njega; zanašamo se na njegovo učenost in izvedenost, pa tudi na njegovo popolno poštenost.

»Grd madež je laž na človeku«. Naj se zeló poudarja ta nauk, kakor tudi svarilo gledé na zlorabo svetih imen.

»Ne odgovarjaj« itd. je kaj lepo navodilo za dostojno občevanje. — »Zagradi s trnjem ušesa«, nikar radovedno ne poslušaj, da ti ne škodujejo zlobne besede (kakor se lepe cvetlice na vrtu varujejo s trnjevo ograjo). — »Ustom napravi vrata in ključavnico«, vrata zato, da ne izblekneš kar vsega, kar ti pride na misel, ključavnico, da ohraniš za se skrivnosti, da »s teboj umrje«. — Naredi tehtnico (iz zlata in srebra) za svoje besede, nad vse bodi skrben v svojem govorjenju ter vsako besedo poprej premisli, natanko pretehtaj, preden jo izgovoriš. (Krasen pregovor!)

»Kakor pred kačoo«. Kača se nam studí, in ker se bojimo njenega strupa, urno bežimo pred njo. — »Za njegove rane ni ozdravljenja«, krivičnik (tak se težko poboljša, ali pa: kdor je kradel ali goljufal, si ne more pridobiti prvot-

nega kredita, ko bi se tudi poboljšal. V nekem smislu lahko to trdimo o vsakem grehu; tudi spokorno srce ne more nikdar več biti tako lepo, kakor je bilo v svoji ljubi nedolžnosti pred grehom.

Posebno krepki, a lahko razumljivi so zadnji stavki; zato naj se prav posebno priporočajo mladini v preudarek.

IV. Razlaga. Ker sv. pismo tolikrat rabi pregovore, nam je dokaz, kako so nam potrebni in koristni. Navadno nam navezujejo resnice na kako primero ali podobo, zato nam je bolj jasna in si jo lažje zapomnimo. Pregovori nam kažejo resnice tako, kakor jih je večletna izkušnja potrdila, n. pr. »Kdor ljubi nevarnost, v nevarnosti pogine«, to se je še vselej izkazalo bodisi v telesnem ali dušnem življenju; življenje svetnikov nam svedoči, da so se, vsaj večinoma, le tako rešili in zveličali, ker so se skrbno ravnali po tem svarilu. V obče pa so nam zato posebno koristni, ker nam nakratko povedó veliko in si torej lažje zapomnimo najpotrebnejše ter se jih večkrat spominjamo.

V. Uporaba. Napravi si zbirko najlepših pregovorov, pa izkušaj tudi prav spoznati njih globoki pomen. To ti bo mnogo koristilo v življenju. (Prim. v »Vrtcu« sostavke »Iz zaklada naših pregovorov«.)

85. Eleazar umrje mučne smrti (168 pr. Kr.)

I. Uvod. Dokler so bili Judje odvisni od Perzov (536—331), se jim ni godila krivica; oddajali so davke, sicer so bili pa prosti. Tudi Aleksander Veliki (331—323) jih ni stiskal. Hujše je bilo, ko so se za njih deželo bojevali sirski in egiptovski kralji; a zopet ugodnejše, ko so prišli v oblast egiptovskim kraljem (301—230), najslabše pa potem, ko so se morali pokoriti sirskega kraljem. In iz te žalostne dobe se bomo učili še nekaj lepih dogodkov. Danes o poštenjaku Eleazarju.

II. Pripovedovanje. a) Stiska Judov; b) 90letni starček Eleazar — hraber mučenec.

III. Pojašnjavanje. a) »Antijoh« t. j. Antijoh IV (176—163 pr. Kr.). Prišel je (l. 169) z veliko vojsko, napadel Jeruzalem, pomoril 40.000 prebivalcev, oropal in oskrnil tempelj (l. 167 je dal s svinjsko juho tla politi in v templju postaviti podobo grškega malika Zevsa [Jupitra]).

b) »Mnoge muke«, na tezavnici so ga natezovali in neusmiljeno pretepali. — »Moji starosti« itd. Koliko vzrokov navede torej Eleazar za svojo stanovitnost? 1. Hliniti se neče, češ, da se hlimba ne spodobi tako staremu možu. 2. Boji se, da bi koga ne pohujšal, zlasti mladih ljudi. 3. Pa pregrešil bi se, ker s tako hinavščino bi zatajil svojo vero. — »Zgrabijo ga in vlečejo«, torej že predno pride na morišče, mora trpeti mnogo surovosti blagi starček, ker ne more dovolj hitro hoditi, in ker so njegovi mučitelji razjarjeni radi njegovega junaškega odgovora. — »Pri grozovitih udarcih«. Iz tega sporočila je razvidno, da so ga mučili s pretepanjem toliko časa, da so ga pobili do smrti. Mučen je bil brzkone v Antijohiji.

IV. Razlaga. 1. Stanovitnost v veri (Vpr. 27). 2. Strah božji. Eleazar je zato tako zvesto služil Bogu in rajši umrl mučeniške smrti, kot da bi ga žalil, ker je strah božji navdajal njegovo srce. Saj sam pravi v najhujših bolečinah: »Gospod, ti veš, da to rad trpim, ker se tebe bojim.« In že poprej je rekel prijateljem, ki so mu napak svetovali: »Roki Vsemogočnega ne uidem ne živ ne mrtev!« Tako tudi vi mislite in govorite, kadar vas napade kaka skušnjava. Saj nam je Zveličar sam priporočal to sredstvo: »Ne bojte se teh, ki umoré telo, duše pa ne morejo umoriti; bojte se veliko bolj njega, ki more dušo in telo pogubiti v pekel.«

3. V greh svetovati. Prijatelji Eleazerjevi so imeli napačno usmiljenje, ker so mu svetovali grešno reč. (793, 1.)

4. Pohujšanje pa lep vzgled. (**Za srce.**) Dve besedi, želim, da si danes prav posebno zapomnite: pohujšanje in njemu nasproti lep vzgled. Ko bi se bil dal Eleazar pogovoriti in se hlinil, da je prepovedano meso, bi se bili pohujšali zlasti mladi Izraelci, češ: če se stari Eleazar, tako učen pismouk, ki ga vsi poznamo kot modrega in poštenega moža, ne ravna po naših postavah, čemu bi jih izpolnjevali mi in si nakopavali kraljevo sovraštvo ali celo smrt. Tako pa je gotovo ojunačil ta junaški zgled mnogo mladeničev, da so govorili: »Ako ta slabotni starček prenaša tako strašne muke in celo umrje za sveto vero, ali naj bi se mi krepki junaki plašili? In res bomo precej v nastopni zgodbi videli, kako kar cela, precej številna družina umira junaške mučeniške smrti za sv. vero. Kdo vé, kako bi bilo brez Eleazarjevega toli slavnega vzgleda? O da, večkrat en sam pohujšljivec pohujša in izpridi celo vas, celo sosesko (da, celo deželo in narod, n. pr. z grdim in kužnim pisanjem). Zakaj pohujšanje je kakor kuga. Kadar pride kužna bolezen v hišo, zbolí najprej eden v družini, kmalu se vležejo še drugi; kmalu zbolé enako tudi pri sosedu in kužna bolezen se širi od hiše do hiše, od vasi do vasi, kmalu že ni dobiti toliko zdravih, da bi pokopavali mrliče. Oh, enaka kužna bolezen je za dušno zdravje — pohujšanje... Zato pa celó naš mili Zveličar ni nikoli tako ostro govoril kot takrat, ko je svaril pohujšljivce: »Gorjé človeku, po katerem pride pohujšanje, bolje bi mu bilo, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja!« Oj, mislite večkrat na ta mlinski kamen in imejte strah, da sami nikdar ne boste nikomur v pohujšanje, pa da se boste tudi skrbno izogibali pohujšljivcev, da ne oškodujete svoje duše.

Nasprotno si pa tudi dobro zapomnite, kolike cene je pred Bogom in ljudmi lep vzgled. Kako ganljive se nam morajo zdeti lepe besede, ki jih je še pred smrtjo izpregovoril blagi 90letni starček Eleazar: »Tako se bom po svoji stanovitnosti obnesel in mladeničem

zapustil junaški vzgled!« O, da bi pač izmed vas mogel vsakdo ob svoji smrtni uri reči: »Tako sem se obnesel v svojem življenju, da da zapustim junaški vzgled.« Le mislite na sv. Alojzija, na sv. Uršulo i. dr. Koliko tovarišev in tovarišic je že v življenju nagnil ta angelski vzgled, da so vzorno živeli, in koliko milijonov najboljših mladeničev in deklet je že rešil in bo še rešil pogled na take bleščeče vzglede! Torej: gorje mu, kdor pohujšuje, a tudi gorje mu, kdor se dá pohujšati! Nasprotno pa: stokrat mu blagor, kdor daje lepe vzgledе, in blagor mu, ki posnema lepe junaške vzglede!

V. Uporaba. Utegne zadostovati opomin o pohujšanju in lepem vzgledu. Morda naj bi se še pristavila misel: Tako vzorna stanovitnost je že dajala modrim ljudem nepopolna izraelska vera, kolika sramota za katoliške kristjane, če se nečejo »obnesti«... Toliko naukov, toliko sredstev, toliko vzgledov...

86. Mučenje sedmih makabejskih bratov.

I. Uvod. Zgodba, ki pride zdaj na vrsto, je — če mogoče — še lepša mimo poprejšnje. Opazovali bomo preblago družino: sedem bratov junakov in njih junaško mater. Pozorišče je tudi tukaj, kakor pri poprejšnji zgodbi, v Antijohiji na Sirskem.

II. Fripovedovanje: a) Vsi bratje pretepeni, najstarejši mučen; b) mučenje pet drugih bratov; c) zadnji umrje najmlajši in poslednjič še mati.

III. Pojašnjevanje. a) »Mater in njenih sedem sinov«. Imenujejo se ti sinovi »Makabejski bratje«, dasi niso bili iz Makabejske družine, zato ker se njih junaško mučenje popisuje v II. Makabejski knjigi, ker so živeli v istem času kot Makabejci in ker so jim bili slični v junaški zvestobi. »Zapove razbeliti ponve in bronaste kotle«. To stori, da bi jih preplašil. Ogenj ima pri vzhodnih narodih posebno ulogo; pagani ga časté po božje in radi kaznjujejo z ognjeno močjo. »Ponev« je bila tako narejena, da so lahko vanjo položili človeški trup; za posamezne ude je bil pa »kotel«. — »Kožo z glave potegniti«. Tako mučenje (skalpiranje) je v navadi le pri najbolj divjih narodih. — »Med dolgim mučenjem«. Prvega zato dolgo muči, da bi bolj prestrašil brata in mater.

b) »Z nebes sem jih prejel« = od Boga sem jih prejel. Judje iz spoštljivosti ne izgovarjajo božjega imena ter mestó njega rabijo druge besede, n. pr. »Gospod«, »nebesa«, »kralj sveta« itd.

c) »Ona se k njemu sklone ter mu reče«. V sv. pismu je posebej še dostavljeno, da je govorila v domačem (aramejskem) jeziku, zato da bi je kralj ne razumel, pa tudi zato, da bi šle sinku bolj

k srcu besede, ki jih je bil vaju iz materinih ust od svojih detinskih let, ko mu je govorila o Bogu in molila ž njim.

IV. Razlaga. 1. Stanovitnost v veri še žarneje odseva iz te zgodbe nego iz poprejšnje.

2. Srčnost, junaški pogum, nam sijajno kaže skoro vsaka vrstica. Posebno se moramo čuditi materi, ki je prestala takorekoč osemkratno mučenstvo.

3. Živa vera. Pravočasno so se spominjali onih poglavitnih resnic sv. vere, ki so jim tako krepko podpirale junaški pogum: božje vsemogočnosti, neskončne pravičnosti, vstajenja mesa, večnega plačila itd. Ker so se tako verno zanašali na božje obljube, so verovali tudi v prihodnjega Zveličarja in v tej veri prejemale potrebne milosti.

4. Prepovedana pokorščina. Višje oblasti ne smemo poslušati, kadar nam zapoveduje kaj grešnega. (Vpr. 414.)

5. Postna zapoved. (Vpr. 495, 496, 498, 501.)

6. Zadnji dan mučeniške družine. (**Za srce.**) Kar ne morem se ločiti od te ljubeznive makabejske družine. Popisan nam je iz njenega življenja sicer le en sam dan, zadnji dan, ki je vsem prinesel prekrasno krono mučeniške zmage. Toda pretresljiva zgodba tega dneva nam obenem glasno oznanjuje tudi vrlino poprejšnjega življenja; zadnji dan je le odsev poprejšnjih dni. O dragi otroci, nikar ne mislite, da so si zaslužili mučeniško krono še le zadnji dan. Tako junaštvo se ne pridobi v enem devu! Kar so pokazali zadnji dan, to je bila le izvrstna preizkušnja za sveto mater, ki je znala tako vzgojiti vseh sedem »fantov«, da so vsi brez obotavljanja, radovoljno, veselo trpeli tako grozovite muke za sv. vero. Sijajna preizkušnja zadnjega dne je pa tudi izvrstno spričevalo za vrle »fante«, da so kar vsi tako natanko izpolnjevali nauke in opomine svoje dobre matere.

Kaj pa oče? O njem pa nam sv. pismo nič ne pove. Pa ne moremo si misliti drugače kot tako, da tudi oče takih izvrstnih sinov je moral biti izvrsten mož. Bržkone je že poprej umrl kot mučenec za svoje versko prepričanje. In res so nekateri, ki trdijo, da oče naših junakov je bil junaški mučenec Eleazar, o katerem smo se učili v poprejšnjem odstavku¹.

Tudi sv. cerkev slavi Makabejske brate in njih vrlo mater, ker praznuje njih svetniški god 1. avgusta. Sv. Avguštin pravi o njih: »Niso bili po imenu, pač pa v dejanju kristjani. Mučenci nove zaveze so spričevali v evangeliju razodetega, mučenci stare zaveze pa v postavi skritega Kristusa. (In sv. Gregor Nacijančan je te misli, da

¹ Cf. Krek, Zgodbe sv. pisma I, 1130.

bi mučenci pred Kristusovim prihodom ne bili mogli doseči tako veličastnega konca brez vere v Kristusa.)

V. Uporaba. Kakšen nauk naj vam še pristavim, ko vas zgodba sama tako lepo uči? Nič drugega ne rečem: Zvesto posnemajte te vrle junake. Govorite tudi vi z ustmi in srcem: »Raje hočemo umreti kot prelomiti zapovedi božje! Ako hočete, da bo srečen zadnji dan vašega življenja, o naj bodo lepi in po volji božji vsi vaši drugi dnevi! Saj govori po izkušnji pregovor: »Kakršno življenje, taka smrt!«

87. Daritev in junaško dejanje Juda Makabejca (166 - 160 pr. Kr.)

I. Uvod. O kateri družini smo se zadnjič učili? Zopet danes se bomo učili o enako junaški družini (o Matatiji in njegovih sinovih), ki so pokazali pogum in junaštvo s tem, da so združili vse dobro misleče Jude ter v hrabrih vojskah priborili svobodo veri in domovini. Tudi o žalostnem koncu hudobnega kralja Antijoha boste slišali.

II. Pripovedovanje. *a)* Matatija prične boj s svojimi sinovi; *b)* Juda Makabejec dobi v oblast mesto in tempelj; *c)* kralja Antijoha bolezen in smrt; *d)* tudi Antijohovega sina vojska je v boju premagana; *e)* spravna daritev za pobite judovske vojake; *f)* Juda pade v boju, ljudstvo žaluje za njim.

III. Pojašnjavanje. *a)* »Tempelj oskrnil«. Gl. 85, III. a.

b) »Po Matatijeve smrti« (166. pr. Kr.) — »Osnaži tempelj«, odstrani vse, kar je bilo paganskega ali je služilo poprej pri malikovanju.

c) »Ko Antijoh zve«. Takrat je bil ravno v Perziji in je premagan bežal. Zato ga je še bolj razsrdila vest iz Palestine. — »Zdaj pa mine njegova velika ošabnost«. Dobesedno se bere: »Ko že sam ne more prenašati svojega smradu, pravi tako-le: »Prav je, da se podvržem Bogu in da se umrljiv ne mislim Bogu enakega« (II. Mak. 9, 12.) — »Obeta... mogočnost božjo«, obetal je tudi, da bo dal prostost Judom, da bo tempelj ozaljšal, da se bo celo pojubil. Sploh nezanesljivi ljudje radi veliko obetajo. Bog mu je videl v srce in vedel, da bi ne izpolnil svojih obljub.

d) »Pet svetlih mož na konjih, z zlatom obrzdanih«, t. j. pet angelov v bleščeči viteški podobi. — »12.000 drahem srebra«. Vrednost je v knjigi napačno navedena, vsaj za polovico prenizka. (Prim. št. 67, III, e.)

IV. Razlaga. 1. Izmed božjih lastnosti se nam v tej zgodbi najzárneje kaže neskončna pravičnost. (**Za srce**). Ne morete si pač dovolj živo predočevati, kako občutno je zadela božja roka neusmiljenega kralja Antijoha. Kar je s svojo krivičnostjo in prevzetno oblast-

nostjo prizadejal hudega drugim, to se mu je povračevalo v obilni meri: 1. V svoji oholosti ni hotel priznati Boga nad seboj in je zatiral njegovo službo, — zdaj, ko zdihuje v krutih bolečinah, rad priznava, da je še nekdo višji nad njim in obupno prosi njegove pomoči. 2. Oblastno je zapovedoval, da se mora vse klanjati njegovim ukazom, — zdaj skoro ne more dobiti niti najnižjega sluge, ki bi še hotel vztrajati poleg njega v tolikem smradu, prilizovalci so ga urno popustili. 3. Zarad prepovedane jedi je Jude tako nečloveško mučil, — zdaj se v njegovem drobovju razvije grozovita bolezen, ki ga muči neznosno. 4. V razbeljenih ponvih in kotlih je dal žgati pravične služabnike božje, — zdaj žgó strašno pekoče bolečine njegovo truplo in neutolažna vest njegovo dušo. 5. Počasi in dolgo je mučil uboge žrtve, — zdaj pa sam umira pa ne more umreti, še le dolga in silno mučna bolezen konča njegovo grešno življenje. 6. Za nobene prošnje in opomine se ni zmenil, le njegova volja se je morala izvršiti, — zdaj pa on prosi in vzdihuje zastonj, nebo je gluho za njegove prisiljene prošnje.

2. Kesanje. Antijoh se je kesal in sicer zelo kesal, a ta kes ni bil pravi kes, ker ni imel poglobitve lastnosti: ni bil na dnaraven. Ni se kesal iz strahu božjega ali iz ljubezni do Boga, marveč le zato, ker ga je za njegove grehe zadela huda časna kazen, tako silna bolezen; rad bi bil še živel in dalje vladal, zdaj pa vidi, da bo moral umreti, in radi tega tako vzdihovanje in obetanje (Vpr. 656—660).

3. Nauk o vicah. Makabejci in njih somišljeniki so bili prepričani: *a)* da je v večnosti kraj, kjer je še mogoče dobiti odpuščanje (odpustljivih) grehov ali kazni za greh, kjer se torej morejo še izpokoriti duše onih pravičnih, ki so umrli brez smrtnega greha, in *b)* da jim živi morejo pomagati z molitvijo in daritvijo (mesto njih zadostovati božji pravici), da bi bili prej rešeni trpljenja. Sv. pismo jih pohvali radi tega prepričanja: »Sveta in dobra je misel, moliti za mrtve, da bi bili rešeni grehov.«

4. Lepe lastnosti Makabejcev. Bojevali so se iz najboljšega namena: ne radi svetnega dobička ali maščevanja, marveč da bi se preprečilo razžaljenje božje, da bi se prava vera ohranila in poživila, torej iz najplemenitejšega domoljubja. Borili so se junaško, neustrašeno; a niso se zanašali na svojo moč, marveč na božjo pomoč, zato so molili pred bojem, med bojem in po dokončanem boju v zahvalo za zmago, tudi v boju padlih tovarišev niso pozabili.

5. Torej so nam prelep vzor, kako se moramo tudi mi boriti zoper dušne sovražnike (sami se izogibati nevarnosti, zatajevati se... pa božje pomoči se zagotoviti po molitvi, daritvi sv. maše, sv. zakramentih...)

V. Uporaba. 1. Vsak dan se hrabro vojskuj zoper svoje dušne sovražnike: zjutraj si določi s krepkimi sklepi načrt svojega bojevanja, med dnevom skrbno pazi sam nase in zunanje nevarnosti, zvečer pa izkušaj popraviti s popolnim kesanjem, ako nisi bil popolnoma zvest v svojih sklepih.

2. Nikar ne bodi tako trdosrčen, da bi se gostokrat ne spominjal vernih duš v vicah. »Uboge« so, ker si same ne morejo nič pomagati, ti pa jim tako lahko pomagaš. Zaničevanja je vreden trdosrčen človek, ki neče pomagati živim trpinom, nič boljši ni oni, ki nima usmiljenja za trpeče duše v vicah!

88. Poslednji časi pred Kristusom.

I. Uvod. Hvala Bogu! Že smo pri koncu. Zadnja — 88. številka — je na vrsti. Pa nikar ne mislite, da se jaz veselim konca v tem smislu, kakor marsikateri izmed vas, češ: že smo pri kraju. Ne rečem, opravičeno bi bilo tudi tako veselje, po dokončanem napornem delu je gotovo zaželjen primeren počitek. A jaz se veselim v drugačnem smislu. Že smo prišli do srečne meje, izza katere z veselim srcem gledamo v bližnji prihodnosti prihod božjega Zveličarja. O tem mejniku, ki sklepa staro in novo zavezo (dasi sam ni lep in časten: velika izprijenost pri Izraelcih in paganih), torej izpregovorim še danes.

II. Pripovedovanje. a) Žalostno stanje (propad) Judov in paganov; b) Napoved zadnjega preroka in izpolnitev Jakobove napovedbe o »kraljevi palici«.

III. Pojašnjevanje. a) »Farizeji svetohlinci«. Farizejci so sicer po črki izpolnjevali postavo, toda ne iz ljubezni do Boga, marveč tako in zato, da bi jih ljudje hvalili; gledali so le na zunanost, slabih misli in želj pa niso imeli za greh in so torej zanemarjaliboljševanje srca; bili so prevzetni, nevoščljivi in hinavski. Zato se imenujejo »svetohlinci«. Čudni so bili posebno v tem, da so pretiravali malenkosti, prezirali pa velike reči. Zato jim je očital Jezus, da »precejajo komarje, a požirajo kamele«. Večino so imeli pri raznih zborih in sodnijah ter med pismarji, zato so bili voditelji in gospodarji ljudstva. — »Neverni Saduceji«. Neverni se zato imenujejo, ker so tajili neumrljivost človeške duše in vstajenje mesa. Zato so hoteli imeti tukaj na zemlji svoja nebesa in so zelo razbrzdano živeli. Bogatini in veljaki so bili privrženci te brezverne stranke.

b) »Malahija« torej napoveduje, da je že prav blizu čas, ko pride Zveličar in z njim nastopi čisto nova doba, ko bodo po vsem svetu (ne samo pri Judih) častili pravega Boga in mu darovali le eno čisto daritev (= sveto mašo) mesto vseh drugih daritev stare zaveze.

IV. Razlaga. 1. Željno pričakovanje Zveličarja. Kar je bilo modrejših in boljših ljudi pri Judih in med pagani, se jim je že gnusila ostudna razbrzdanost, ki je zavladala ob koncu stare dobe povsod, posebno pa med pagani. Rimsko cesarstvo si je bilo podjarmilo vse imenitnejše narode; rimski pisatelji pa sami pričajo, kolika je bila izprijenost v tem cesarstvu. Občno pa je bilo prepričanje, da si tako globoko zabredlo človeštvo ne more samo pomagati, se ne more rešiti, ako ne pride višji rešitelj, ako ne pride pomoč iz nebes. Kakor je izgubljenega sina stradanje izmodrilo in privedlo nazaj k očetu, enako je imela tudi dušna lakot npravno izstradane narode pripraviti za Odrešenika sveta (Vpr. 105. 106).

2. Adventni čas je odločila sv. cerkev, da spominja vsako leto svoje vernike onih žalostnih časov, ko so še narodi tavalji v temi paganstva in je posebno izvoljeno ljudstvo hrepeneč pričakovalo Zveličarja. Mi imamo sicer Zveličarja, a nimamo še njegovega duha, si nismo še prisvojili njegovih blagrov. Da bi tembolj zahrepneli po njih, k temu nas hoče cerkev pripraviti v adventnem času.

3. Dragocenost sv. katoliške vere. Stara zaveza se navadno imenuje le senca nove zaveze ali krščanske dobe. Če je pa že senca tako lepa, kakor smo se imeli že večkrat priliko prepričati, kako lepo mora biti še le drevo samo, ki daje tako senco! Opazovali smo tudi mnogo predpodob: če so nas že tako mikale predpodobe, kako veličastna mora še le biti dopolnitev! Zato sem večkrat opozarjal, posebno če smo se učili o vzornih vzgledih: ako je bilo mogoče kaj tako lepega že v Stari zavezi, kaj bi smeli v enakih okoliščinah pričakovati še le v Novi zavezi — v sv. katoliški cerkvi. (Vpr. 1, 2.)

V. Uporaba. Bodi to tvoj največji ponos, da si katoliški kristjan. Glej, po Kristusu imaš svoje ime. Izkaži se vrednega tega veličastnega imena. S tem prečastnim imenom je bilo pri sv. krstu tudi vtišnjeno tvoji duši neizbrisno znamenje, ki ti bo v tem in onem življenju ali v čast ali sramoto. Zato sem večkrat ponavljal in danes zopet ponavljam: sram naj bi te bilo, ako bi v katoliški cerkvi ne živel tako vzgledno, kakor so mnogi živeli v stari zavezi, ki niso imeli teh nauk in teh pomočkov, ki so tebi na razpolago¹ *A. Kržič.*

¹ Ko sem pričeval te »Priprave za biblične katekeze«, sem zapisal med drugim besede: »Veselilo me bo, če vsaj večje veselje in zanimanje zbudim za ta prelepi šolski predmet.« Upam, da sem že dosegel ta namen. Seveda avstrijski kateheta ne moremo z onim veseljem in uspehom obravnavati v šoli tega lepega predmeta, kakor bi radi, ker nam je na razpolago tako malo učnih ur. Torej nikakor ne mislim, da bi se mogla v naših ljudskih šolah (razum meščanskih in enako osnovanih) ta tvarina tako točno in obširno obravnavati. Vendar sem zbiral tvarino v obilnejšem obsegu, da si katehet po potrebi sam izbira, kar mu ugaja,

D. Ascetika.

Liber regulae pastoralis sancti Gregorii papae I., cognomento Magni.

»Ars est artium regimen animarum.« Pars I., c. 1.

19. Opomini takim, ki preveč, ali ki premalo jedi zavživajo.

Požrešneži radi preveč govore, so v dejanju lahkomišljeni in mehkužni; kateri pa malo zavživajo, so pogosto nepotrpežljivi, ali pa napuhjeni. Da požrešnost zapelja v premnogo govorjenje, glej vzgled evangelijskega požrešnika, ki je v peklu trpel posebno na jeziku (Luk. 16, 24). Da za požrešnostjo pride lahkomišljenost, poslušaj sv. pismo: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere (Exod. 32, 6). Pa tudi nečistost sledi rada preobilnemu zavživanju; ko se prenapolnjen želodec razpenja, se vzbudijo nečisti počutki. Zato je rekel Bog zvitemu sovražniku, ki je prvemu človeku spoznanje odprl po poželenju jedi in ga ob enem zvezal z verigo greha: »Pectore et ventre repes« (Gen. 3, 14) — kot bi mu naravnost rekel: Po mislih in po požrešnosti bodeš plazil krog človeških src. V toliko se oddalji človek od drugega Adama, Jezusa Kristusa, kolikor bolj po vzgledu prvega človeka sega po jedi in ž njim pada v greh. Pismo pripisuje tudi (Jer. 39, 9 in IV. Kr. 25, 10 po LXX) strašen konec jeruzalemskega mesta požrešnosti, ki omehkuži dušne moči in zapelja človeka v nečistost. Princeps cocorum destruxit muros Jerusalem.

Tistih, ki so pri pičlem živežu, pa se rada polasti nezadovoljnost. Na to opozarja sv. Peter: Ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam (II. Pet. 1, 5); ko je priporočil na zadnje imenovano čednost, takoj dodane: »In abstinentia autem patientiam« (v. 6). — Pa tudi napuh se rad prikrade v srca takih ljudi, sicer bi ne bil pisal sv. Pavel: »Qui non manducat, manducantem non iudicet« (Rom. 14, 3).

Isto uči sv. Pavel v listu do Kološanov (2, 23), — isto se vidi iz besed ošabnega farizeja, ki je molil v templju: »Ieiuno bis in sabbato« (Luk. 18, 12). To torej ni nikaka čednost, če kdo svoje telo kroti, v svojem duhu pa se jezi in prevzetuje in tuhta nevoljo. Tudi prerok je svaril ljudstvo pred takim postom: In diebus ieiuniorum vestrorum

posebno pa zato, da se večja pozornost obrača na ta predmet v nadaljni izobrazbi (n. pr. v družbah, v cerkvenem krščanskem nauku, v srednjih in njim sličnih šolah) in sicer tembolj ravno zato, ker se ni moglo dovolj doseči v navadnih ljudskih šolah.

Pis.

inveniuntur voluntates vestrae. In iudicia et rixas ieiunatis et percussis pugnis (Is. 58, 3. 4).

Duh pravega posta ni samo v tem, da se kdo zdrži jedi. — Pritriganje jedi in pijače mora biti posvečeno po drugih čednostih. Numquid tale est ieiunium, quod elegi? Sed frange esurienti panem tuum et egenos vagosque induc in domum tuam (Is. 58, 5). Prerok Joel pa pravi: Sanctificate ieiunium (2, 15). Posvečevati post se pravi, z drugimi pripomočki storiti Bogu ljubo krotenje mesa. Poučiti je torej treba tiste, ki se postijo, da kar si v jedi pritrigajo, naj podarijo revežem. Dobro si moramo vzeti k srcu, kako se Gospod po preroku pritožuje nad postom izraelskega ljudstva: Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et in septimo mense per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comedistis et bibistis, numquid non vobismetipsis comedistis et vobismetipsis bibistis? (Zah. 7, 5 sl.) Ne posti se torej Bogu, ampak samemu sebi, kdor tega, kar si pritriga, ne razdeli revežem, ampak prihrani, da sam pozneje zavžije.

Požrešnim veli večna Resnica: Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis huius mundi. Da bi te besede več izdale, jim Jezus tudi še zažuga: Et veniat super vos repentina dies illa. Tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terrae (Luk. 21, 34). Oni, ki se nespametno postijo, naj pa si zapomnijo: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, coinquinat hominem (Matth. 15, 11). Prvim velja: Esca ventri, et venter escis, Deus autem et hunc et has destruet (I. Kor. 6, 13). In zopet: Non in commensationibus et ebrietatibus (Rim. 13, 13). In zopet: Esca nos non commendat Deo (I. Kor. 8, 8). — Tem pa velja: Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum (Tit. 1, 15).

20. Opomini usmiljenim in trdosrčnim.

Tisti, ki radi miloščino dajejo, naj se ne cenijo več od siromakov, in če vidijo, da reveži hodijo za njimi in so jim udani, naj ne iščejo v tem svoje časti. Od Boga so namreč postavljeni, kot delivci božjih, ne svojih dobrot.

Naj torej darov ne delijo po nevrednem, več ali manj kakor je prav; naj se ne prenaglijo, naj tudi ne odlagajo, naj se ne udajo skušnjavi, da bi se želeli prikupiti ali pohvaljeni biti; naj jih pozneje ne griva, da so dali, da kje ne izgubijo zaslužnja s slabimi nameni v srcu, kar so podarili z rokami. Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus (Luk. 17, 10). (Cf. II. Kor. 9, 7., Mat. 6, 3., Luk. 14, 12., Preg.

3, 28., II. Kor. 9, 6., 8, 13., Luk. 6, 30., Eccli. 12, 4., Tob. 4, 18., Luk. 12, 23.)

Trdosrčneži naj resno preudarijo besede Jezusove: *Esurivi, et non dedistis mihi manducare* itd. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum* (Mat. 25, 41). Če se že s tako kaznijo žuga tistim, ki niso toliko usmiljeni, da bi od svojega darovali revežem, kaj še le čaka potem one, ki krivico delajo!

Skopuhom in oderuhom veljajo besede: *Vae ei, qui multiplicat non sua: usquequo aggravat contra se densum lutum* (Habak. 2, 6)? *Vae, qui coniungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis soli vos in medio terrae* (Is. 5, 8)? Enako Eccli. 5, 9., Preg. 28, 20., 20, 21., Mat. 16, 26.

21. Opomini tistim, ki sicer tujega blaga ne poželijo, pa tudi svojega ne delijo, in tistim, ki svoje delijo, a ob enem tujega želijo.

Prve je poučiti, naj pomislijo, da je zemlja, iz katere so, vsem skupna mati in da torej tudi vse brez izjeme redi. Torej se ne morejo opravičiti, če skupni božji dar obračajo le sebi v prid. Če potrebnim delimo milodare, delimo jim njihovo last, ne pa svoje, in bolj pravici zadoščujemo kot usmiljenje skazujemo. Zato veli večna Resnica, ko poučuje, s kakim namenom naj usmiljenje skazujemo: *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus* (Mat. 6, 1). S to mislijo se strinja tudi psalmist, ko pravi: *Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in saeculum saeculi* (Ps. 111, 9). Kar imamo od enega skupnega Gospoda, do tega imamo vsi poprek neko pravico. Zato pravi tudi modri Salomon: *Qui iustus est, tribuet et non cessabit* (Prov. 21, 26). Tudi naj skopi resno premislijo priliko o figovem drevesu, ki ni donašalo sadu. Vrtnar koj terja, naj se odstrani; *utquid et adhuc terram occupat?* Nerodovitno figovo drevo po krivici jemlje prostor, tako tudi skopuh zadržuje to, kar bi lahko mnogim koristilo.

Ne velja izgovor: *Rabimo le svoje, tujemu ne škodujemo; in če usmiljenja ne skazujemo, tudi krivičnega nič ne storimo.* — Tudi o evangelijskem bogatinu se ne bere, da bi bil storil kaj hudega, le na brezmeren način se je udal zavživanju svojega imetja in usmiljenja ni izkazal Lazarju.

Naj pomislijo skopuhi, kako krivico delajo Bogu, od katerega imajo popolnoma vse, če se mu ne skažejo hvaležnih. Popolnoma jim veljajo besede: *Iam securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur* (Lucc. 3, 9).

Tisti pa, ki svoj imetek darežljivo delijo, zraven si pa tujega polastujejo, naj prevdarijo, kaka zmota je to in kam da lahko zabredejo. Ko namreč to brez prevdarka delijo, kar bi sami potrebovali, postanejo sami pri sebi nevoljni in jezni, zaidejo v potrebo in stisko ter slednjič celo v oderuštvo.

Na eni strani usmiljeni na drugi neusmiljeni; siloma izterjavajo, kar usmiljeno delijo. Nesrečna srca tistih, katerim se iz dobrotljivosti rodi skopost, tako da sejejo čednost, žanjejo pa greh! Razvidno je, da takih krivičnih darov tudi Bog ne mara. Tako umevamo njegovo pritožbo pri Izajju: *Ego Dominus diligens iudicium, et habens rapinam in holocausto* (61, 8). *Hostiae impiorum abominabiles, quae offeruntur ex scelere* (Prov. 21, 27). Ni prav revežem pritrgovati, pa Bogu darovati: *Qui offert sacrificium de substantia pauperis quasi qui victimat filium in conspectu patris sui* (Eccli. 34, 24).

22. Opomini nesložnim in spravlјivim.

Nesložne je potrebno prepričati, naj vedo čisto za gotovo, da če imajo še tolike in take čednosti, jim bode vendar pravega duha tako dolgo manjkalo, dokler ne bodo želeli z bližnjim se spraviti. Zakaj pisano je: *Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax* (Gal. 5, 22). Komur torej ni mar za mir, se gotovo brani sadov duha božjega. Sv. Pavel pravi: *Cum sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis* (I. Kor. 3, 3)? In zopet: *Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum* (Hebr. 12, 14). In zopet: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae* (Ephes. 4, 3).

Popotniki večnega poklica morajo biti enotnega duha. Dostikrat pa ljudje, ki so prejeli posebne darove, izgubijo v svoji domišljavosti ravno duha spravlјivosti, ki je večji mimo drugih čednosti. Tako semtertje ljudje, ki se zatajujejo in postijo, ne poznajo spravlјivosti in nečejo biti v slogi z bližnjim, ki v zatajevanju ni tako daleč. Toda kdor hoče ločiti zatajevanje od sloge, naj posluša psalmista, ki pravi: *Laudate eum in tympano et choro* (Ps. 150, 4). Na »bobnu« pač odmeva suha koža, v »vrstah« pa soglašajo združeni glasovi. Kdor torej sicer svoje telo zatajuje in kroti, mir in slogo pa kali, hvali Boga sicer na »bobnu«, ne pa v »vrstah«. Kdor vsled svoje učenosti neče biti z drugimi v slogi in prijaznih odnošajih, naj posluša večno Resnico: *Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos* (Mark. 9, 49). Sol (učenost) brez miru ni dar čednosti, ampak znamenje pogubljenja. Čim razumnejši je torej kdo, tem globokeje zabrede, če krši slogo, in prejel bo tem občutljivejšo kazen, kolikor lažje bi se bil po svojem viš-

jem spoznanju varoval greha. Istotako uči sv. Jakob: *Quod si zelum amarum habetis et contentiones sint in corde vestro, nolite gloriari et mendaces esse, adversum veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, dein pacifica* (3, 14–16).

Vedeti morajo tudi prepirljivci, da njihova božja služba tako dolgo ne bode Bogu dopadljiva, dokler se ne spravijo z bližnjim. To spričujejo znane besede Jezusove: *Si offers munus tuum ad altare itd.* (Mat. 5, 23). Bog ne mara daru od nespravljivega človeka. In kdor ne veruje besedi božji sami, naj pogleda v nerazumno naravo, kjer bo videl, kako se ptice ene vrste razumejo in skupaj letajo in se divje živali v čredah skupaj pasejo. Sram mora biti razumnega človeka ob takem pogledu na nerazumno naravo.

Miroljubne je pa opozarjati, naj zemeljskega miru ne ljubijo tako, da bi zanemarili hrepeneti po nebeškem. Gospod pravi: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis* (Jan. 14, 27). Zapustim vam minljivi mir, dam vam pa stanovitnega. Če torej kdo svoje srce naveže na tisti mir, ki nam je zapuščen, ne bo dosegel tistega, ki bi ga še le najprejel.

23. Opomini tistim, ki delajo prepir in tistim, ki delajo mir.

Prepirljivim je treba dopovedati, po kakšnih stopinjah da hodijo. O angelu odpadniku je pisano, ko je med dobro setev nasejal ljuke: *Iminicus homo hoc fecit* (Mat. 13, 28). O človeku, ki je tega duha, se bere: *Homo apostata, vir inutilis: graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo ore machinatur malum, et omni tempore iurgia seminat* (Prov. 6, 12). Človek, ki seje prepir, se imenuje odpadnik, ker je podoben satanu, ki je najprvo odpadel od Boga, potem pa začel sejati na zemlji prepir. Pismo pravi o takem človeku: »Odpadnik ni nič prida človek: hodi s spačenimi ustmi«, ker namreč drugače govori in drugače misli; »z očmi miga, z nogo trka, s prstom govori«. Znotraj je namreč tisti čuvaj, ki zapoveduje in urejuje zunanje ude. Kdor pa notranji mir izgubi, ga tudi na zunaj ne more ohraniti in pokaže z zunanjo nestanovitnostjo, da nima znotraj trdne korenine.

Če velja o miroljubnih: *Beati pacifici, quia filii Dei vocabuntur* (Mat. 5, 9), se lahko sklepa, da so prepirljivci brez dvoma sinovi satanovi. Zelena veja se posuši, če se loči od debla, in ljubezen umrje, kjer se vname prepir. Zato naj resno prevdarijo tisti, ki delajo nemir, kako hudo da grešijo in koliko grehov da se udeležijo. Ko iztrgajo

iz src mater in kraljico čednosti: ljubezen, potrgajo tudi korenine vsem drugim čednostim in zasejejo neštivilna zla. Ker pa Bogu ni nič ljubše, kot čednost ljubezni, tudi ni hudiču nič bolj zaželjenega, kot da ugasne ta čednost. Kdor seje prepir služi hudiču in spodmika ljudem pot v življenje.

Miroljubni pa naj dobro premislijo, med kom delajo mir. Zakaj, kakor je škodljivo, če ni edinosti med dobrimi, tako je škodljiva edinost med hudobneži, zato je naj miroljubni iz prevelike ljubezni do zemeljskega miru ne zanemarjajo svariti ljudi zaradi slabega vedenja, da ne izgubijo miru z Bogom. Psalmist pravi: *Nonne, qui te oderunt, Deus, oderam illos, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt mihi* (Ps. 138, 21). »Sovražnike božje s popolnim sovraštvom črteti«, se pravi ljubiti njih vstvarjenje, svariti pa njih dejanja, njih vedenje grajati, njih življenju koristiti.

S hudobnimi v popolnem miru živeti, bi bilo ž njimi soglašati; v nepremišljeni prijaznosti ž njimi živeti, bi bilo tujega greha se vdeležiti. Gospod je rekel Jozafatu, ki je živel v prijaznosti z Ahabom: *Impio praebes auxilium, et his, qui oderunt Dominum amicitia iungeris: idcirco iram Domini merebaris* (II. Par. 19, 2).

Kdor hoče svariti bližnjega, naj si prizadeva tudi ohraniti notranji mir. To obojno čednost je lepo spajal v sebi kralj David, ki sam o sebi pravi: *Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis* (Ps. 119, 7). Ko jih je svaril, so ga preganjali, in vendar je ostal miren, ker ni nehal grešnikov svariti, pa si je tudi ob enem prizadeval jih ljubiti. Prav poučljive so besede sv. Pavla: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes* (Rim. 12, 18). Želeti je, da bi se z vsemi ohranil ljubi mir. To pa ni vselej mogoče, ko je treba hudobne svariti, kateri svarjenje zamerijo. Zato naj se pa pazi, da se vsaj v lastnem srcu ohrani mir in ljubezen. *Nolite ut inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem* (II. Tes. 3, 14).

Istotako je zelo škodljivo, če so edini hudobneži. Kdor torej dela edinost med spridenimi, povečuje njihovo moč za hudobna dela, ker potem lahko tembolj bolje tlačijo. Silno modro je torej ravnal apostol narodov, ko so naredili zoper njega farizeji in saduceji veliko preganjanje. Ko je videl, da so sovražniki zedinjeni, jih je skusil najprvo ločiti ter je zavpil v zboru: *Možje bratje, jaz sem farizej, sin farizejev; zavoljo upanja vstajenja mrtvih sem jaz sojen* (Dj. ap. 23, 6). In ko je bil to rekel, je nastal razpor med farizeji in saduceji in množica je bila razdeljena; saduceji namreč pravijo, da ni vstajenja. V tem prepiru je bil Pavel rešen.

Opozoriti je treba tiste, ki hočejo narediti med prepirljivimi mir, naj najprvo skušajo ublažiti njih srca ter vlti v njih sveto ljubezen, da jim bode mogel potem koristiti zunanji mir.

24. Opomini do takih, ki krščanskih resnic dobro ne razumejo in do takih, ki jih sicer dobro razumejo, a niso ponižni.

Slabo poučene je opozoriti, da nam je sveto pismo v temi sedanjega življenja luč; če pa pisma dobro ne razumemo, tavamo v mraku. Pri takih ljudeh je še pa druga nevarščina, da, če so pri svoji nevednosti še visokih misli, hočejo svoje popačene nazore drugim vsiliti in celo še takim, ki svete nauke boljše razumevajo.

Njih pa, ki božje nauke dobro umevajo pa so ošabni, je opominjati, naj svetih resnic ne obračajo samo na bližnje, ampak najprvo na se. Najprvo naj pomislijo, kaj veli pismo o napuhnenih. Slab in neuk je zdravnik, ki zdravi druge bolnike, lastne rane, ki jo ima, pa ne pozna. Svoje dušne rane tudi naj učenik najprvo preišče, da ko drugim ponuja zdravilo, sam na svoji rani ne hira in ne umrje.

25. Opomini onim, ki se iz prevelike ponižnosti branijo božjo besedo oznanjevati in onim, ki se k temu prerano vsiljujejo.

Drugače je učiti one, ki bi lahko dobro oznanjevali božjo besedo, pa si tega iz prevelike ponižnosti ne upajo; drugače zopet one, ki vkljub svoji mladosti ali nezadostni izobrazbi silijo k temu.

Preponižni torej, ki bi z oznanjevanjem božje besede lahko veliko koristili, a se iz zgolj pretirane ponižnosti tega branijo, naj pomislijo, kako zelo se pregrešijo. Če potrebnim denar skrivaš, si brez dvoma povzročitelj njih nesreče. Da nastopijo drugo pot, da to nespametno ravnanje popustijo, naj se spomnijo, da umirajočim dušam skrivajo zdravilo življenja, če grešnim bratom besedo božjo zadržujejo. Poslušaj sv. pismo: »Sapientia abscondita et thesaurus invisus, quae utilitas in utrisque?« (Eccli. 20, 30.) Ako stiska narode lakota, pa si sami na skrivnem žito shranjujejo, so brez dvoma sami svoji ubijavci (sami vzrok svoje smrti). Tako je z onimi, ki si kljubu svoje sposobnosti ne upajo božje besede oznanjevati. Ker ne delijo kruha božje milosti, umirajo duše od pomanjkanja božje besede.

Salomon pravi: Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis (Prov. 11, 26): Žito skrivati pomeni toliko, kakor zadrževati oznanjevanje božje besede. Če dobro izkušen zdravnik vidi rano, bi bi jo moral izrezati, pa tega ne stori, je kriv smrti svojega brata. Kako se

torej pregrešijo tisti, ki sicer dušne rane poznajo, pa jim zdravila božje besede zadržujejo.

Prerok pravi: *Maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine* (Jer. 48, 10). In zopet pravi sv. pismo: *Et gladius meus manducabit carnes* (Deut. 32, 42).

Audiant, quod talentum, qui erogare noluit, cum sententia damnationis amisit. (Matth. 25, 24 s.)

Contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium: non enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis (Act. 20, 26).

Ko je Izaija opustil oznanjevanje božje besede, ga je razsvetlila nebeška luč, da je spoznal svojo krivdo, in je zavpil s spokornim glasom: »*Vae mihi, quia tacui*«. Torej gorje tistim, ki molčijo iz katerega koli neutemeljenega vzroka.

Najboljše vzglede, kako radi moramo oznanjevati božjo besedo, nam ponuja zopet sv. pismo. Bogaboječi David pravi, da bo milosti oznanjevanja, ki jo je sprejel od Boga, radodarno delil, rekoč: *Ecce labia mea non prohibebo, Domine, tu cognovisti; iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutare tuum dixi* (Ps. 39, 10).

Čisto nasprotni nauki in opomini pa veljajo onim, ki si preveč zaupajo na svojo učenost in izkušnost, ki pa vendar niso sposobni božjo besedo oznanjevati, bodisi vsled preslabe, površne izobraženosti, bodisi da so še premladi. Oni, ki tako delajo, si zaprejo pot za poznejše delo. Kar si prilastujejo prezgodaj, v tem opešajo pozneje, ugonobijo si zmožnost za poznejše blagonosno delovanje in znanost, ki si jo prezgodaj svojijo, bodo pozneje izgubili. Mladiči, ki se spuščajo iz gnezda, da bi zleteli visoko v zrak, popadajo globoko v prepad. Ako kdo dela hišo in naloži težkih tramov na zidovje, ki še ni zadosti trdno, si ne bo sezidal hiše, ampak podrtino. Torej trdni moramo biti v znanju resnice in dobro pripravljeni jo drugim oznanjevati. Trdnost in zanesljivost se pridobi še le po daljši vaji.

Vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto (Luc. 24, 49).

Adolescens loquere in causa tua vix, et si bis interrogatus fueris, habeat initium responsio tua (Eccli. 32, 10). Najlepši vzgled nam je dal Kristus sam, četudi je bil vseveden, pa vendar ni učil ljudi pred tridesetim letom svojega pozemeljskega delovanja.

Cum factus esset annorum duodecim, remansit puer Iesus in Ierusalem (Luc. 2, 42) . . . *Invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum audientem illos et interrogantem.* Torej poslušal in vpraševal je dvanajstletni Jezus v templju pismarje, ne morebiti učil, četudi

je vse vedel. Dovolj jasno nam je torej on sam pokazal, da ne smejo premladi ljudje nastopati kot učeniki, četudi se marsikomu zdi, da je modrost z veliko žlico zajel in da je dovolj podkovan in učen.

26. Kako naj opominjamo take, katerim se vse po volji zgodi, in take, katerim vse spodleti.

Čisto drugačni nauki veljajo onim, ki se jim vse posreči, karkoli hočejo, kakor pa onim, ki se sicer zelo trudijo za srečo tega sveta, pa jim vse izpodleti.

Oni torej, ki jim gre vse po sreči, naj pomislijo, od kod vse to, kar imajo. Naj dobro prevdarjajo, zakaj in čemu vse to dobivajo, da ne bodo ljubili tujine namesto domovine, da jim ne bo popotnica ovira njihovemu cilju, da ne bodo, radujoč se nad mračnim mesecem, bežali pred bliščečo solnčno svetlobo; naj ne smatrajo za dar, kar na tem svetu dosežejo, ampak le nekako tolažilo njih nesreče; naj se ne dajo zapeljati od sladkosti zapeljivega sveta in pazijo naj, da ji ne podležejo.

Kako neznatno je, navidezno srečo minljivega sveta zamenjati z nesrečno večnostjo, navidezno srečno in časno življenje zamenjati z večno smrtjo! O Idumejcih, ki so se dali tako rekoč od nesreče premagati, pravi sv. pismo: *Dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio, et toto corde, et ex animo* (Ezech. 36, 5). Torej ne samo da se veselijo, ampak ker se iz vsega srca in iz duše veselijo, jih bo zadela velika nesreča. Zato pravi Salomon: *Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos* (Prov. 1. 32). Zato sv. Pavel: *Qui emunt, tamquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur* (I. Cor. 7, 30). Tako nam naj torej to, kar imamo, služi samo zunanje, v kolikor ne odvrta naše duše od hrepenenja po večnem veselju.

Modri Salomon pravi: *Longitudo dierum in dextera eius, in sinistra vero illius divitiae et gloria* (Prov. 3, 16). Sreča tega sveta, bogastvo in čast so v božji levici, večna sreča pa je po psalmistovih besedah: *Salvum me fac dextera tua* (Ps. 107, 7), v njegovi desnici. In zopet pravi pismo: *Dextera manus tua Domine confregit inimicos* (Exod. 15, 6). Sovražniki božji, četudi jim je v njegovi levici — na tem svetu dobro, jih vendar božja desnica pokončuje.

Kateri so na tem svetu srečni, naj pomislijo, da jim Bog včasih da srečo zato, da bi jih poboljšal včasih pa zato, da je človek v večnosti tem gotovejše obsojen.

Bog je Izraelcem obljubil kanaansko deželo, da bi se jim obudilo upanje na večno življenje; zakaj tako neolikan narod, kakor so še bili

Izraelci, ne bi hotel dolgo verjeti božjim obljubam, če bi ne bili od njega tudi kake vidne dobrote prejeli.

Da bi torej vero na večno življenje bolj utrdil, nam Bog ne daje samo upanja, da bomo res kaj prejeli, ampak daje tudi take reči, s katerimi nam obuja upanje do višjih dobrin. To nam jasno spričuje tudi psalmist, ko pravi: *Dedit eis regiones gentium, et labores populorum possederunt: ut custodiant iustificationes eius, et legem eius requirant* (Ps. 104, 44). *Deiecisti eos, dum allevarentur* (Ps. 72, 18). In: *Recepisti bona in vita tua* (Luc. 16, 25). Navedeni vzgledi sv. pisma nam torej dovolj jasno kažejo, da Bog ljudem zato dobrote na tem svetu deli, da bi ga bolj ljubili, mu bili pokorni in posebno se mu z dobrimi deli in bogaboječim življenjem hvaležne skazovali. Gorje pa onim, ki dobrote od Boga sprejemajo, pa mu jih povračujejo le z grdo nehvaležnostjo, oni bodo tem ostrejšje sojeni, čim več so od Boga prejeli.

Čisto nasprotni nauki pa veljajo za one, ki se trudijo in trudijo, bogaboječe živijo, pa jim vkljub temu vse izpodleti, kar koli nameravajo. Taki naj pomislijo, da je to veliko večja milost za nje, kakor pa da bi se jim posrečilo vse, kar bi poželeli. Bolniku, o katerem ni več upanja, da bi ozdravel, zdravnik dovoli jesti vsa jedila, katerakoli poželi, bolnik pa, o katerem je še upanje, da bo ozdravel, se mora mnogih reči zdržati, če hoče, da bo kdaj zdrav.

Ravno tako otrokom ne dajemo denarja, ki jim je namenjen za dedščino. Kogar torej nesreča tega sveta ponižuje, ga bo sreča in veselje na onem svetu povišalo, zakaj, če bi ne bili določeni za večno veselje, bi nam božja radodarnost ne odtegovala časne sreče. Naj se torej ne žalostijo, ako morajo večkrat, četudi pravični, krivico trpeti; zakaj, kakor smo že omenili, je bil Bogu priljubljeni David kot (pastir) služabnik bolj pravičen, kakor kot kralj; kot podložnik namreč se je iz ljubezni do pravičnosti bal ubiti svojega sovražnika, kot kralj pa je pustil umreti udanega si vojaka (2. Reg. 11, 17).

Kdo bo torej iskal toliko zakladov, mogočnosti in slave, če vidi, da so mu v resnici le v nesrečo in pogubo? Salomon, ki je prejel od Boga tako veliko modrost, da nihče pred njim in nihče za njim ni imel take, je na svojo starost tako propadel, da je celo malike častil in jim oltarje zidal. Kaj koristi torej posvetno blago in sreča?

J. Čede.

III.

Cerkveni letopis.

1. Obletnica izvolitve Pija X. — 2. Francija in Vatikan. — 3. Mladeniški shod v Brezjah. — 4. Drugi hrvaško-slovenski euharistični shod. — 5. Vzhodna cerkev.

1. Obletnica izvolitve Pija X. Dne 4. avg. je preteklo prvo leto, kar je Pij X. zasedel prestol sv. Petra. V zgodovini je pač to kratek čas, vendar si je novi papež že prvo leto ovekovečil svoj spomin. V raznih področjih cerkvene vlade je vpeljal primerne reforme po svojem geslu »Instaurare omnia in Christo«. Zlasti je pomenljiv preobrat, ki ga je papež povzročil v cerkveni glasbi in pa v prenovitvi kanoničnega prava.

Komisija za gregorijanske liturgične knjige je že razposlala posebno okrožnico na strokovnjake vseh katoliških držav. Kakor poročajo rimski časniki, dohajajo odgovori na stavljena vprašanja od vseh strani in tako je upati, da bo veliko delo v kratkem času končano.

Dolgo se je že čutila tudi potreba, da se predela ter današnjim okoliščinam in potrebam prikroji cerkveni zakonik. Pij X. je že v prvem letu svojega pontifikata odločno prijel za plug tudi na tem polju. In če se to delo srečno dovrši, bo to velika korist za cerkev, za Pija X. pa časten spomenik.

Na socijalnem polju je Pij X. obrnil svojo pozornost najprej na Italijo, kjer so mu razmere najbolj znane, ki so pa tudi klicale najbolj po odločni besedi.

Sploh je Pij X. praktičen vladar in dušni pastir. Vendar pa njegovo bistro oko nikakor ne prezira znanstvenega delovanja. Svojo velikodušnost je že pokazal zgodovinarjem, ki iščejo zlate rude v vatikanskih arhivih, in ravnokar je obrnil posebno skrb na slavno vatikansko knjižnico.

Na predvečer praznika sv. Petra in Pavla se je, kakor običajno, zatorila vatikanska knjižnica. Za učenjaki so vstopili delavci, ki bodo knjižnične prostore v marsičem preuredili in popolnoma zavarovali proti ognju. Čitatelji se še bodo spominjali, da je lani na večer 1. nov. nastal v bližini knjižnice ogenj, ki bi bil lahko napravil ogromno škodo, če bi ga ne bili pravočasno zadušili. Sicer je že doslej bila vatikanska knjižnica tako zavarovana proti ognju kakor malokatera, vendar je sv. oče, svest si velike odgovornosti za neizmerne znanstvene zaklade, zaukazal, da se prenarede vsi prostori, ki bi bili dostopni ognju. Najbolj nevarna je doslej bila velika čitalnična dvorana in sosedne sobe z lesenimi tramovi, podložki in krovom. V slučaju požara bi utegnilo zgoreti več stotin dragocenih rokopisov, ki so navadno na razpolago učenjakom, dočim so ostale dragocenosti dobro pohranjene v malih kovinskih omarah, katerim ogenj ne more škodovati. Pod spretnim vodstvom arhitekta Schneiderja in inženerja Manuccija bode sedaj vatikanska biblioteka opremljena z vsem, kar nudi moderna stavbinska tehnika za varnost proti ognju. Knjižnični prefekt bo tudi stanoval v neposredni bližini, da lahko sam vse nadzoruje in pravočasno zapazi vsako nevarnost.

Obletnica Pijevega kronanja se je slovesno obhajala po vsem katoliškem svetu, najbolj slovesno pa seveda v Petrovi cerkvi v Rimu, kjer je prisostvovalo slovesni sv. maši 22 kardinalov in do 15.000 vernikov.

Stopivši v drugo leto njegovega vladanja, kličemo iz srca k nebesom: Dominus vivificet eum... et non tradat eum in animam inimicorum eius!

2. Francija in Vatikan. Nad francosko cerkvijo se vedno huje mrači; ne mine skoro dan brez novih nasilstev, krivic in zlobnih naklepov. Policija vdira v mirne samostane ter izganja učitelje, učiteljice in otroke. Samo 10. in 11. jul. je uradni list priobčil odloke, s katerimi se je zatvorilo 2398 verskih šol. Narod se sicer tu in tam upira grdemu nasilstvu, a vojaštvo kmalu zatre vsak nemir. Sicer pa tem demonstracijam ne smemo pripisovati posebne važnosti; ob volitvah je čas zabrzdati nasilstvo, a ravno volitve zadnjih let so izpadle vselej v prilog zagrizenih protikrščanskih strank. To nam razodeva globoko rano brezverstva v francoskem ljudstvu in pa onemoglost katoličanov.

Tudi diplomatični spor med francosko vlado in Vatikanom se je zadnji čas poostril. Combes izrabljuje vsako priložnost, da pretrga vez med državo in cerkvijo, pri tem pa zvijačno zvrta vso krivdo na rimsko kurijo. Tako je bilo pri znani protestni noti, tako v zadevi škofov v Dijonu in Lavalu. Rim je dolgo molčal na pritožbe zoper ta dva nevredna cerkvena dostojanstvenika, ko so pa tožbe postale preglasne ter so v njunih škofijah nastali hudi razpori in nemiri, ju je ap. stolica poklicala v Rim, da se opravičita. Mesto da slušata, sta poziv naznanila ministerskemu predsedniku, ki jima je hitro zagotovil varstvo ter po zunanem ministerstvu Vatikanu odposlal prosved, češ, da je rimska kurija prekršila konkordat. Zahteval je, da Rim prekliče poziv, toda Rim tega ne more storiti, ker se gre le za stvari cerkvene discipline in papež bi se pregrešil zoper dolžnosti svoje službe, ako bi se ne poslužil svoje vrhovne oblasti. Dijonski škof Le Nordez se je hitro podvrgel sv. stolici in odpotoval v Rim, dočim se je lavalški škof Geay popolnoma oklenil vlade, ki mu je seveda prepovedala zapustiti škofijo, vendar se je zadnji čas tudi on podvrgel in odpovedal svoji škofiji. Combes se opira na to, da je škof postavljen od države in od cerkve, torej se more odstaviti le sporazumno od obeh oblasti in rimska stolica prekrši konkordat, ako samolastno odstavi francoskega škofa. A to je pravcati sofizem. Pri imenovanju škofov vlada označi le osebo, škofovsko čast in oblast pa more dati le papež in njegova dolžnost je, odvzeti nevrednim osebam izvrševanje škof. oblasti. Francoska vlada je že neštivilnokrat iz ničevih vzrokov ustavila škofom njih plačo, ne da bi o tem povprašala ali vsaj obvestila apostolsko stolico. Vladi je pa ta zadeva dala ugoden povod, da je pretrgala diplomatične zveze z Vatikanom ter sedaj grozi tudi z odpravo konkordata.

Slednjega se pa ima bolj bati vlada kakor cerkev. Res, da bo nastopila težka kriza za francosko cerkev, a v resnici bo odprava konkordata manjše zlo, kakor pa sedanje samovoljno razlaganje in uporabljanje, zakaj konkordat je sedaj le še natezalnica, s katero vlada muči in duši cerkev. Vsak državljani ima pravico združnosti; sestajati se smejo prostozidarji, socialisti, anarhisti, ne pa katoliški škofje. Brez vladinega dovoljenja ne sme celo škof zapustiti svoje stolice. Za dobro vneti, podjetni in nadarjeni možje so v teh razmerah rajši iskali zavetja v samostanih in vrste svetne duhovščine so se spopolnjevale z ljudmi srednje kakovosti. Sedaj je vlada zadala smrten udarec verskim redovom in tako upa zlahka popolnoma ugonobiti cerkev.

Sedanja kriza v francoski cerkvi je pač glasen in resen opomin tudi nam, da čujemo in delamo, dokler je še čas. Nravno in umstveno dobra duhovščina, ki se zaveda in v pravi meri poslužuje svojih državljanskih pravic, je v resnici sol zemlje.

3. Mladeniški shod v Brezjah je nov in vesel pojav v našem cerkvenem življenju. Črez 8000 brhkkih mladeničev in mož se je zbralo 4. in 5. julija pri Materi božji v Brezjah. Z verskim delom je bil združen tudi političen del, vendar je prevladovala verska, katoliška ideja.

Tu se je lepo pokazalo, kako globoko sega verska ideja v ljudsko dušo. S pohvalo se mora priznati tudi vzoren red v toliki množici vročerkvnihih mladih ljudi. Na mladino imajo ti shodi velik npravno-vzgojevalni vpliv. Kar se tiče materijelne strani, je veliko boljše, če mladenič porabi nekoliko kronic v tak namen, kakor da bi doma po krčmah popival in se pretepal. S potovanjem in shajanjem se širi tudi duševno obzorje, nizkotno, ponočnjaško mišljenje se umakne plemenitejšim mislim, abderitske ograje med posameznimi vasmii, ki so pogostoma povod pretepom, odpadejo in za utrjenje verskega prepričanja je neprecenljive vrednosti, ako mladenič vidi, kako množica njegovih tovarišev očitno spoznava pred svetom svojo vero.

4. Drugi hrvaško-slovenski euharistični shod se je vršil v Ljubljani 23. in 24. avgusta. Vdeležilo se ga je čez 200 slovenskih in mnogo hrvaških duhovnikov. Pokrovitelj shodu je bil mil. knezoškof ljubljanski, a vdeležil se ga je tudi prevzv. metropolit goriški Andr. Jordan. Shodu je predsedoval velezaslužni zagrebški vseučiliščni profesor dr. Ante Bauer. Prvi govor je imel v ljubljanski stolnici p. Regalat Čebulj o Mariji in evharistiji. Pri shodu samem je pa na predvečer govoril mil. knezoškof ljubljanski v slovenskem in hrvaškem jeziku, kako naj duhovnik nastopa proti raznim družabnim boleznim današnjega časa. G. Peter Nikolancij iz Zadra je govoril o koristi vsakdanjega češčenja najsv. zakramenta, g. Jakob Ukmar iz Trsta pa o vzvišenosti duhovskega stanu v luči presv. evharistije.

Dne 24. zjutraj je zopet mil. knezoškof ljubljanski imel v cerkvi govor o presv. zakramentu, potem pa je metropolit goriški daroval slovesno sv. mašo. Pri zborovanju je zagrebški vseučiliščni profesor dr. Jos. Pazman govoril o duhovniku in domu Gospodovem, p. Salezij Vodošek pa o razmerju tretjega reda do evharističnega češčenja. Med sprejetimi predlogi je omeniti sklep, naj se ne snujejo še novi evharistični listi; cerkve, v katerih se hrani Najsvetejše, naj bi bile celi dan odprte. Na kongregacijo obredov se je poslala prošnja, da se zveličanim prišteje sluga božji p. Eymard; izrazila se je tudi želja, da se shajajo hrvaško-slovenski marijanski shodi. Na papeža in cesarja je shod odposlal udanostno izjavo. Shod se je zaključil s slovesno procesijo.

Tako je brate po krvi na tem shodu združil še tesneje zakrament najsvetejše ljubezni. Zavest o razmerju med Evharistijo in duhovnikom naj prešine vso hrvaško-slovensko duhovščino in naj kakor olje v svetilki vzdržuje luč lepega duhovskega življenja. Zato želimo tudi mi prav mnogo udov družbi duhovnikov častivcev in blagoslova božjega njenemu hrvaško-slovenskemu glasilu »Ss. Eucharistia«.

5. Vzhodna cerkev. Znano je, da vzhodna cerkev dopušča razvezljivost zakona v slučaju, če ena stran postane nezvesta in zakonska ne

marata več skupaj živeti. Nedolžna stran lahko potem brez vsakega za-
držka stopi v nov zakon, krivec pa šele po opravljeni pokori. V ruski
cerkvi je pa od polovice 18. veka to bilo nekoliko poostreno; v nov zakon
je smela stopiti le nedolžna stran, krivec pa ni smel več skleniti drugega
zakona.

Ta naredba vzhodne cerkve je zelo usodepolna, ker naravnost vabi
k prelomljenju zakonske zvestobe. Ako se mož in žena drug drugega
naveličata, si kaj lahko pomagata iz zakonskega jarma: eden naj stori
prešestvo, pa je zakon razvezan. Temu je sicer hotela priti v okom ruska
cerkev s tem, da je krivcu prepovedala nov zakon. Namen je bil pač
dober, a uspeh zlasti novejši čas ravno nasproten. Taki zakonski prešest-
niki so živeli ali v konkubinatu, ali so si po zvijači pomagali do novega
zakona, ali pa sta se pred razstavo dogovorila in je krivdo vzel nase oni,
kateremu je manj škodovalo, navadno mož, ki si je tudi brez zakona lažje
pomagal. Ruska cerkev je morala vsled tega popustiti. Petrograjski sinod
je izdal odlok, da tudi kriva stran sme po razstavi skleniti nov zakon,
toda le enkrat. Če se zopet pregreši in se proti njej vpelje tožba, ji je
zakon poslej za vselej prepovedan. Ruski listi pa že naprej napovedu-
jejo, da tudi to ne bo nič izdalo.

Bolgarska duhovščina je dne 28. junija imela v vseh 11 škofijah svoje
shode, kjer se je živahno razpravljalo o boju proti neveri in propagandi
katoličanov in protestantov. Glavno zlo, ki duši bolgarsko cerkev, je ne-
vera; bolgarsko razumništvo, zlasti učiteljstvo je prepojeno z idejami za-
hodnega brezverstva, socializma in liberalizma. Sofijski shod se v obširni
resoluciji obrača proti bolgarskemu učiteljstvu, ker da se je veliki del na-
rodnega učiteljstva odvrnil od dolžnosti verskonravne vzgoje ter odkrito
razširja brezbožne nauke in s tem ne le da zanemarja svoje dolžnosti na
škodo narode prosvete, ampak odvrča narod od vere ter spodkapa vse
verskonravne temelje in peha narod v propad. Učiteljstvo je na mnogih
shodih že sprejelo resolucije, da se veronauk izključi izmed predmetov v
osnovnih šolah. Shodi bolg. duhovščine vspodbujajo ljudstvo, naj si brani
svoje svetinje, ministerstvo pa naj predrzneže brzda. Sklenilo se je tudi
izdajati skupni duhovni list v bran zoper vse brezverske struje; razen tega
naj bi se po deželi razpošiljali dobri govorniki, ki bi poučevali ljudstvo
o verskih zadevah.

Ali bo to kaj pomagalo, je dvomljivo, ker bolgarska duhovščina stoji
po izobrazbi in po življenju daleč pod svetnim razumništvom.

Odkar imajo Bolgari svoj eksarhat, Rusija uradno ni občevala ž njim.
Pomagala je sicer Bolgarom do cerkvene samostojnosti, vendar odkar je
carigranski patrijarh izobčil bolgarsko cerkev, Rusija ni stopila v uradni
stik s eksarhatom. Zadnji čas je pa ta formalnost opuščena; ruski po-
slanik se vdeležuje cerkvenih slovesnosti v eksarhovi stolnici in eksarh
često zahaja na rusko poslaništvo.

Dne 18. avgusta ob 10. uri zvečer je v Carigradu umrl apostolski
delegat msr. Bonetti vsled stare bolezni na jetrih. Bil je zelo čislan tudi
pri drugovercih in so ob njegovi smrti izrazila sožalje vsa poslaništva, pa-
trijarhati in bolgarski eksarhat.

Misijonski obzornik.

Azija.

Palestina. Benediktinci in cistercijani, ki so v srednjem veku igrali važno vlogo v sveti deželi, se skušajo zopet udomačiti tamkaj. Benediktinci sublacijske kongregacije de Monte Oliveto so si na gori pohujšanja ustanovili nov samostan ter otvorili sirsko semenišče. Doslej je v samostanu 9 očetov, 2 klerika in 2 brata. V Abu-Ghoshu se stavi samostan za 30 menihov. Benediktinke na Oljski gori, 12 jih je, — so otvorile penzionat za grško-unirana dekleta. Na gori Sijon pa se baje naseleli nemški benediktinci.

Mezopotamija in Kurdistan. Kakor posnamemo iz poročila patrijarha Tomaža Emmanuel, je med hribovskimi nestorijanci gibanje za zedinjenje dokaj močno. Nujno potrebno je, da se ustanovi okrog 60 kapelic. Razkolni 17letni patrijarh Benjamin in njegov svetovalec Brown sta zahtevala, da kaimakan v Džulamerku naseljene misijonare prežene. Njuni želji se ni ugodilo. V otomanskem kraljestvu, je bil odgovor uradnika, vlada v verskih rečeh prostost, vsled česar nima pravice, storiti ta korak. Ako izžene katoliške duhovnike, sme katoliška stranka zahtevati, da tudi Brown in njegovi zapustijo Kočanes. Unirana škofa Mar Uraha in Mar Schoiab še doslej nista potrjena od sultana.

Armensko-katoliški nadškof v Seertu, msgr. Addai-Ser je naznanil, da je v okrajih Muš in Van izbruhnulo silno preganjanje kristjanov. Natančnejši podatki o tem žalostnem položaju še niso došli.

Sirija. Jožef Aiub, sirski duhovnik iz kongregacije sv. Efrema poroča o sirsko-katoliških vaseh okrog Damaska. V spremstvu duhovnika Naamana Bathutah je Aiub obiskal vasi Nebk, Sadad in Kariataim. Sevè sta bila oba oborožena do ušes, kajti roparske beduinske drhali prežijo ob vseh potih.

Nebk je velika vas, sedež jakobitskega (razkolniškega) škofa, a že več let brez škofa. Škofovsko stanovanje, nekdanj samostan, je prišlo v roke katoličanov, ko je zadnji škof, 70letni msgr. Matta, prestopil v naročje katoliške cerkve. Matta je storil po vzgledu msgra Jak. Heliani, jakobitskega škofa v Damasku, ki je prvi storil ta korak in tako vzbudil to gibanje za zedinjenje. Heliani je bil 40 let sirsko-katoliški škof v Damasku. Umril je l. 1876. Prišteva se med najodličnejše vzhodne vladike 19. veka. — Aiuba in njegovega spremljevalca je v Nebku z odprtimi rokami vsprejel pomožni škof Soleiman Tabbuni, častitljiv starček z dolgo snežnobelo brado. Cerkev in samostan sta zelo zapuščena ter naredita na človeka vtis prebridke revščine. V hiši božji manjka celo najpotrebnejše, obleka je raztrgana, oltarji umazani, nerabni za visoki namen, kateremu bi naj služili. Krščanska občina šteje okrog 300 duš.

Sadad ima blizu 5000 prebivalcev, ki so skoro vsi jakobiti. Vendar pa je že položen vogelni kamen katoliški občini. Mlad jakobit, po imenu Jurij Daadin, se je s svojo obitelji napotil k sirsko-katoliškemu škofu v Damask in prestopil v katoliško cerkev ter poprosil, da bi bil vsprejet v patrijarhalno semenišče in posvečen v duhovnika. Vrnivši se v Sadad je spreobrnil najprej svojega starega jakobitskega župnika. Oba sta skupno ustanovila katoliško občino, ki šteje zdaj prilično 200 duš. Razkolniki niso sovražni katoličanom. Aiub je obiskal posamezne ter jih navduševal za

zedinjenje z Rimom. »Mi smo itak že bratje«, so rekali »in tvorimo le eno cerkev«. Upamo, da kmalu udari ura, da najdejo ti ljudje pot resnice. Ker še katoliki nimajo cerkve, se zbirajo v zasebnem stanovanju. Molilnica je pravcati hlev v Betlehemu. Pred kratkim je patrijarh Efrem II. Rahmani kupil precej prostorno hišo, ki bodi v bodoče cerkev in stanovanje za duhovnike.

V Kariatainu imajo katoličani dva samostana, po imenu Mar Lian t. j. sv. Julijan. V enem počiva telo nekega sv. meniha iz 4. stoletja, k čigar grobu dohaja vsako leto 9. septembra veliko romarjev. Nad vratmi cerkve je Emir Saif dal narediti napis: »Proklet bodi, kdor prizadene tej hiši najmanjšo škodo!« Napis nosi letnico 878 hedžire, po našem računu 1473.

Kitajsko. Laške kanosijanke blagonosno delujejo zlasti v Hongkongu. Le-tu vodijo šolo za kitajske in evropske otroke, najdenišnico in katehumenat, kjer se spreobrnjenci vsake starosti pripravljajo na sv. krst. Nadalje imajo sirotišnico za kitajske otroke in takozvano portugiško sirotišnico za nekitajske otroke. V svojem dobro obiskanem penzionatu — celo Filipini pošiljajo otroke tje — poučujejo angleški jezik ter vzgajajo otroke v verskem duhu. Hišni red zahteva, da vsi otroci skupno opravljajo svoje pobožnosti, in tako se pripeti, da n. pr. tri majhne prijateljice, 4—5letne deklice, ena paganka, druga protestantka, tretja židinja otroško pobožno skupno molijo sv. križev pot. — Vrhtega opravljajo sestre telesna dela usmiljenja. Vsak teden obiščejo mestno bolnišnico in tudi v ječah jih najdemo kot tolažilne angele. — Enako delujejo na treh podružnicah. Kawloon ima evropsko sirotišnico in šolo. Hiša presv. Srca Jezusovega ima kitajsko šolo in najdenišnico in bolnišnico in azil sv. Frančiška.

Sestram stoje ob strani tercijarke-domačinke, ki imajo hiše na sledečih postajah: Yomatie, Hongham, Shaukeewan in Aberdeen. Posvetile so se zlasti delu sv. Detinstva; pobirajo in krščujejo najdenčke itd.

Indija zahodna. Nadškofija Verapoly. Karmelit o. Bonifacij Kurz, rektor centralnega semenišča v Putémpally, z zadovoljnim srcem poroča o obisku apost. delegata, msgr. Zalesky-ja, ki je semenišče in njegovo delovanje v Indiji nenavadno pohvalil. »Obisk nam ostane nepozaben, je pa tudi naredil izvrsten vtis na semeniščane. Čutijo se počaščene in povišane, in si očitvidno prizadevajo, da bi se skazali vredne tega odlikovanja in tolike hvale.« Število alumnov je doseglo že 80. Nujno potrebno je, da se ustanovi še deško semenišče, da se mladeniči pripravljajo od mladih nog za duhovski stan. Kajti poglobitna reč za Indijo je dober domač klerus, ki stoji na višku sedanje dobe.

Škofija Quilon. Pomožni škof Alojzij Marija Benziger C. D. piše, da imajo v imenovani škofiji na katoliških šolah pagane nastavljene kot učitelje. Vlada paganskega Maha-Rajaha v Travanori daje letni prispevek za vzdrževanje šol pod pogojem, da morajo učitelji prestati izpit na šoli, ki je od države potrjena. Ker pa katoličani nimajo sredstev, pohajati višje šole, zato primanjkuje državno izprašanih katoliških učiteljev, vsled česar je razumljiv ta čudni pojav, pagane nastavljati kot učitelje na krščanskih šolah. Ustanoviti se mora katoliško semenišče za učitelje.

Ceylon. Anuradhapura v škofiji Jaffna je največja božja pot za buddhiste. Vsako leto se tukaj Buddhi pokloni nad 100.000 njegovih ča-

stilcev. Katoliška cerkev, ki se je ustanovila v tem središču buddhistov, je bila že iz početka svojega postanka trn v očeh drugovercev. Sklenili so jo vničiti. Prilika se jim je ponudila lani ob velikanskem romanju. Do 50.000 buddhistov je bilo zbranih in z vikom in krikom napade drhal katoliški misijon. Sovražniki so pobili cerkvena okna in vrata, vdrli v cerkev, pometali kipe svetnikov iz oltarjev, potem pa zanetili ogenj, ki je vničil mašno obleko, kelihe, monštranco, tabernakel, križev pot, sploh vse. Tudi šolo in misijonsko hišo so zažgali. Vsa škoda se ceni na 13.000 mark. Misijonara so s palicami pobili in kamenjali. Nezavestnega so ga našli kristjani ter ga prepeljali v bolnišnico, kjer je okrevl. Minilo je že leto dni, kar se je godilo vse to. Ampak še danes je vse tako v razvalinah, ker so verniki preubogi, da bi mogli kaj storiti za čast božjo. Vlada je sicer obsodila 40 paganov, toda s tem škoda ni popravljena.

Vzhodna Azija. Japonsko. Ker rusko-japonska vojska obrača pozornost vsega sveta na se, je primerno, da zvmemo kaj o položaju katoliškega misijona na daljnem vzhodu. Zadnje letno poročilo pariškega semenišča (*Compte rendu des travaux de 1903*) piše, da je katoliški misijon na Japonskem še prav skromen. Izmed 44 milijonov prebivalcev jih komaj 58.086 veruje v Kristusa. Skoro $\frac{2}{3}$ pripadata škofiji Nagasaki, kjer se očitno kaže blagoslov mučeniške krvi. Rusko-japonska vojska je tako razburila duhove, kakor piše neki misijonar iz Ozake, da zdaj o verskih rečeh nikdo ne vtegne govoriti. Sijajna narodna razstava, ki je bila lani od 1. marnja do 31. julija v Ozaki, je zelo podkurila japonski napuh. Ampak redki so, ki pomislijo, da ima Japonsko svoj velikanski napredek zahvaliti edino-le krščanski civilizaciji. Ravno nasprotno. Splošno razširjeno je mnenje, da se Japonci nimajo nič več učiti od Evropejcev in Amerikancev, čemu neki bi morali vsprejeti njih vero. Katoliška vera ima svoje privržence le med nižjimi sloji. V mnogih večjih mestih je le peščica revežev katoliška. — Poglavitno sredstvo, s katerim hočejo francoski misijonarji vplivati na izobražence, so javne konference, pri katerih se preresetavajo verska vprašanja. V katedrali v Tokio so take konference mesečno dvakrat in so precej dobro obiskane. Ravno tako v Kochi na otoku Shikoku, v Asakusi, Mito in drugod. Misijon ima tudi svoj časopis »Koye«, ki izhaja po dvakrat na mesec ter prinaša poučne članke o katoliški veri, obrambne sestavke, naperjene proti japonskim napadom na krščanstvo v časopisju. Število odjemalcev sevè ni veliko.

Misijon pogreša dobrega vzgojevalnega zavoda. Vendar pa imajo francoski marijanisti že 4 kolegije v Tokio, Yokohama, Nagasaki in Ozaka, katere pohaja 1000 gojencev.

Tudi sestre — 3 kongregacije štejejo 325 udov — dobro delujejo v šolah, penzjonatih, bolnišnicah in sirotišnicah. — Lani je imel misijon 836 konvertitov.

Korea. Katoličanov je 60.554. Njih življenje je v resnici lepo, krščansko. V glavnem mestu Sčulu stoji nova krasna katedrala, posvečena brezmadežno spočeti Devici Mariji. Misijonsko letno poročilo pripoveduje nekatera čudovita spreobrnjenja med Koreanci. — V Sol-mo-ronu je mlada žena skupno s svojim možem se začela učiti katekizem. Mož je postal kmalu omahljiv. Žena pa mu reče: »Kar kdo začne, mora tudi dovršiti. Zakaj omahuješ? To ni možko. Jaz sem slaba žena, pa bom vstrajala do smrti.« Ker ji njen paganski tast ni dovolil, da bi jo kaka

krščanska žena doma poučevala v veronauku, zato se je s svojimi krščanskimi sosedami po večkrat na dan shajala pri studentu ter se tam naučila molitev in drugih potrebnih verskih reči. Ko je bila krščena, pridobila je tudi svojega moža, da celo tasta je s solznimi očmi tako dolgo prosila, da se je dal krstiti na smrtni postelji. — P. Bouysson je krstil starčka, ki mu je razodel, da je že 30 let molil pravega Boga ter ga prosil, naj se ga usmili in ga ne zavrže.

Na otokih, zahodno od Tsehyen-la-to se je prijavilo do 2000 oseb za katehumene. So priprosti, pridni ljudje, ki dobro stojijo, ker pridelujejo mnogo tobaka in se pečajo z ribarstvom. — Mlad mož, po imenu Tschio, čegar mati in brat sta že bila krščena, je vsled lahkomišljenosti zanemarjal krščanski pouk. Neko noč pa je imel čudne sanje. Zdelo se mu je, da je s svojim prijateljem, ki je pred kratkim utonil, stal ob morskem obrežju. Hkrati pa ga prijatelj pograbi za roko ter ga vleče v globočino. Tschio se je branil, a brez uspeha. Voda mu je že tekla v grlo, ko zasliši glas: »Pokrižaj se in rešen si!« S tresočo roko se pokriža in pri tej priči ga prijatelj spusti in z boleznim krikom izgine v valovih. Te sanje so ga tako pretresle, da se je z vso resnostjo poučil v verskih resnicah ter prejel sv. krst.

Afrika.

Dežela Tripoli je pod turško vlado. Od l. 1815. pa polmesec trpi tukaj tudi krščansko in judovsko vero. Slednja ima več privrženecv kakor prva. Frančiškani delujejo v Tripoli že sedem let nepretrgoma, dasi so bili često kruto preganjeni in zatirani. To je le zadrževalo napredek. Na 8 postajah pastiruje 25 frančiškanov Kristusovo čredo, ki šteje okrog 6000 duš. Poglavitni postaji sta Tripoli in Bengasi, staro mesto Berenice. Na vseh postajah so lekarne, kjer dobiva prebivalstvo brez razločka vere brezplačno zdravila. Tripoli in Bengasi imata tudi šoli in vzgojevališča z 800 učenci.

Egipet. Gospe presvetega Srca bodo v kratkem otvorile v Abasiehu, novem okraju mesta Kairo, svoj penzionat. Tudi sestre sv. Vincencija Pavljana so dobile dovoljenje, v istem okraju ustanoviti sirotišnico in najdenišnico.

Egiptski Sudan. Novoimenovani apostolski vikar, msgr. Fr. Ks. Geyer poroča o svoji vizitaciji po Sudanu. Šiluk-zamorci so ga vsprejeli povsod, zlasti pa v Lullu nenavadno navdušeno in otroško-vdano. V Lullu so zamorci priredili velikansko veselico, združeno s plesom; kralj Fadiet sam se je udeležil slovesnosti.

Iz Geyerjevega poročila povzamemo sledeče:

1. Assuan (ustanovljena 1895.) ima cerkev brezmadežnega Spočetja, misijonsko hišo s dvema očetoma, bratom, samostan s 4 sestrami, dekleško šolo z 32 učenkami. Vernikov je 92. Lani je postaja dobila lepo pokopališče za katolike.

2. Omdurman (ustanovljena 1899.) ima kapelo, hišo za misijonarje, katerih je zdaj troje, deško šolo z 36 učenci, samostan s 5 sestrami, dekleško šolo z 25 učenkami. Vernikov je 152.

3. Lull (ustanovljena 1900.) Lani je bila dozidana kapela in začelo se je z zidanjem misijonske hiše. Delujejo 3 očetje, 4 bratje in 3 sestre.

4. Khartum (ustanovljena 1903.) Postavljena je provizorično kapela in misijonska hiša. Misijonarita 2 očeta in brat. Kupljen je že prostor, da se postavi samostan za sestre in dekliška šola. Vernikov je 227.

Razven tega so katoličani v krajih Halfa, Berber, Suakin, El-Obeid. Zdaj in zdaj jih obiše kak misijonar.

Mesto Khartum je vsled svoje lege pripravno, središče vikarijata. Zato pa je treba, da se čim preje postavi primerna hiša božja.

Na novo je bila zdaj ustanovljena postaja Kajango med Golo-črnci ob reki Bahr-el-Ghazal. Apostolski vikar je nastavil dva očeta in brata na tej, sv. Frančišku Ksav. posvečeni in v varstvo izročeni postaji.

Abesinija. Na povelje Menelikovo so francoski kapucini morali zapustiti provincijo Kaffa. Njihovi krsti so bili preklicani kot neveljavni. Da celo do krvavega preganjanja bi bilo prišlo, da se Menelik ni vstrašil upora. — V severni Abesiniji pa, kjer misijonarijo lazaristi, vlada mir. Kraljev namestnik Agamije je misijonarjem naklonjen, ker je prepričan, da le katoliška vera more osrečiti deželo. Celo razkolniška duhovščina se približuje katoliški cerkvi. Nekaj dijakonov je že prestopilo in več duhovnikov je sklenilo, posnemati njih vzgled.

Južna Afrika. O. Hiller piše iz Boroma, da je ob spodnjem Sambesi huda lakota obiskala uboge črnce. Na tisoče jih je gladu pomrlo, 250 jih je bilo krščenih v smrtni uri. Šest katehistov je bilo vedno na nogah, da so krščevali s smrtjo se boreče. Do tisoč ljudi je vsak dan oblegalo misijonsko hišo, kjer so dobivali vsaj toliko hrane, da so ušli strašni morilki. Stalno ima misijon 225 dečkov in 250 deklet na skrbi, potem dva azila za gladne može in za žene, v vsakem je po 30 oseb, potem pa še 30 delavcev in rokodelcev, tako da jih 550 vsak dan mora preživiti. — Nekateri vasi so popolnoma izumrle. K misijonarjem je prišel žita prosit mož, ki je trdil, da je on edini v svoji rojstni vasi ostal živ. Da bi ta velika beda odprla črncem oči, da se spreobrnejo k pravemu Bogu! V razkošnosti ne morejo odtrgati svojega srca od starih običajev in navad, zlasti ne morejo pustiti mnogoženstva.

Apostolski vikariat ob reki Oranje je od l. 1888. v rokah salezijancev. Vernikov štejejo 2735. Na šestih glavnih postajah in 5 podružnicah misijonari 16 salezijancev, 3 svetni duhovniki in 15 sester. Misijon ima 8 šol, 3 sirotišnice z 82 otroci in 3 azile.

Apostolska prefektura spodnji Niger. Nigeria se je v kratkem času zelo povzdignila. »Dežela je skoro podjarmljena«, piše apost. prefekt, o. Lejeune, »le posamezni rodovi se morajo še podvreči.« V naselbinah Nsube in Oniča se je število krstov podvojilo, da potrojilo. O. Lejeune pa je že ustanovil 6 glavnih postaj in 10 podružnic za katehiste. — Z veliko slavnostjo so v Oniči lani praznovali praznik brezmadežnega Spočetja; 266 otrok je pelo Mariji slavo. Kralj Sami je bil navzoč in je prepričevalno govoril o vrednosti duše in kako potrebno je, zapustiti paganske vasi. — Na postaji Ntedže, ki je bila ustanovljena pred dvema letoma, obiskuje 60 otrok redno šolo. — Očetje v Abo in Aguleri so obljubili, da bodo pošiljali svoje otroke v šolo. — Veliškega pomena sta dve novi naselbini Old Calabar in Dekina.

Belgijski Kongo. Misijonarijo duhovniki presv. Srca Jezusovega iz St. Quentina. L. 1897. je o. Gabriel Grison začel misijonariti ob Stanley-slapovih ter je ustanovil postajo sv. Gabrijela, ki je zdaj središče mi-

sijonskega delovanja. L. 1900. se je misijon posebno lepo začel razvijati. Postaja za postajo je bila ustanovljena. V Stanleyvillu se je takoj oglašilo 960 katehumenov. Leto pozneje je nastalo pet novih misijonskih naselbin ob reki Kongo; leta 1902. pa dve važni postaji Basoko in Romeo, lani pa sta ob reki Aruwimi nastali postaji Yambuya in Banalya in najbolj oddaljena glavna postaja Avakubi. Tako ima zdaj misijon 6 glavnih postaj in 24 podružnic z 21 kapelami. Kristjanov je 2000 in 3000 katehumenov. V sedmih letih delovanja je strupeno podnebje umorilo 6 misijonarjev, 6 pa jih je moralo v Evropo pobegniti. Zdaj misijonari 14 duhovnikov, brat in 5 sester. Nedeljo novokrščenci zelo posvečujejo. Tako prihajajo kristjani redno vsako nedeljo tudi ob slabem vremenu k sv. maši v St. Gabriel od 6 podružnic. — Misijonarji upajo, da proderejo v kratkem do velikih jezer, celo do izvira reke Nil in do vzhodja gore Ruwenzori.

Amerika.

Britska severna Amerika. Iz postaje Prince-Albert so obiskovali misijonarji po trikrat na leto vas Saskatoon. Ko je prišel o. Guérin lani tje, so imeli vsi verniki dovolj prostora v eni sobi. Mesec dni pozneje je bil ta prostor že premajhen. Dobili so veliko dvorano, kjer so tudi protestanti in prostozidarji obhajali svoja zborovanja. In v tej je o. Guérin moral maševati. Misijonar je z dvema bratoma začel takoj staviti leseno cerkvico in že čez tri mesece jo je škof Pascal blagoslovil. K slovesnosti je o. Guérin povabil tudi protestante. Nek benediktinec je v angleškem jeziku tako prepričevalno govoril, kako potrebna je vera k zveličanju, da so se protestanti izražali: »Danes smo pa vendarle enkrat slišali besedo božjo brez ovinkov in okraskov.« Mnoge predsodke je pridigar zatrl. O. Guérin ima na razpolago dva konja, zato pa obiskuje po 40 angleških milj oddaljene katoličane. Njih veselje je nepopisno, ker so že več let živeli brez duhovnika in brez sv. zakramentov.

Zedinjene države. De Smet-misijon. Severo-zapadno od države Idaho, blizu britske Amerike je že l. 1341. sejalo seme Kristusove vere o. De Smet, in sicer med najbolj divjimi indijanskimi rodovi. Nobena sila jih ni mogla krotiti, a Jezusov nauk jih je spreobrnil, in sicer tako spreobrnil, da njih versko prepričanje prešinja vse javno in zasebno življenje. O. Gans je obiskal to verno ljudstvo in listu »Katholische Missionen« obširno poročal o vzglednem življenju takozvanih Pfriemenherzenindijancev. Prav udomačeno je češčenje presv. Srca Jezusovega, zlasti se praznuje prvi petek vsakega meseca. Ves rod, do 600 duš, pristopi k mizi Gospodovi. Že v četrtek popoldne priromajo verni čistilci Srca Jezusovega in jezuvita oo. Caruana in Schuler spovedujeta često tje do polnoči. Globoka pobožnost odseva iz temnordečih lic, njih oči so rosne spokornih solz, iz srca se izvijajo zadržavani vzdih. Drugo jutro je vse zbrano v cerkvi. Med sv. mašo moli poglavar Veilšólegu jutrne molitve, kes, tri božje čednosti, obhajilne molitve skupno s svojim ljudstvom. Giuljivo je, kako pristopi poglavar s svojimi svetovalci, ki nosijo znamenja svojega dostojanstva, in z vsem ljudstvom k sv. obhajilu. Vsake prsi kinči škapulir presv. Srca Jezusovega. — Bolane Indijance, ki že čutijo, da je njih življenje nagnjeno h koncu, prinesejo v misijonsko vas, da se tam lepo pripravijo na smrt s pogostnim prejemanjem sv. zakramentov. — Ma-

rijo častijo otroškodvano. Proti večeru so žogali. Ravno je žoga vzletela v zrak, in mnogo gibčnih rok je že molelo na kviško, kar udari večerni zvon „Ave Marijo“. H krati so padle vseh roke, žoge ni vlovil nihče, marveč vsi igralci so mahoma pokleknili in pobožno odmolili angelovo češčenje. — Pred nekaj leti je severoameriška komisija za Indijance poslala svoje zastopnike k njih seji. Kako so se začudili, ko so rdečkožci kakor na povelje vsi padli na kolena ter pobožno molili angelovo češčenje. — Evropejca, ki se je dal ločiti od svoje žene ter vzela drugo, so pregnali, da ne bi dajal pohujšanja mladini. »Ali se pač najde kje«, tako sklepa Ganss svoje poročilo, »taka podoba starokrščanstva? To je dežela božjega Srca, to je izvoljeno ljudstvo. Tukaj evangelijski in duh cerkve živi!...«

Mexiko. L. 1883. so se jezuiti bili povrnili po stoletnem premoru v svoj delokrog, kjer so v 16., 17. in 18. stoletju njih očetje imeli tolike uspehe. Vkljub proticerkvenim postavam se je misijon dobro razvil; 247 udov misijonari v Mexiki. Posebno je povdarjati, da imajo jezuiti višji pouk v rokah. Iz oddaljenih krajev prihajajo gojenci v njih kolegije, katerih imajo troje: San Juan Nepomuceno v Saltilli, San Francisko Borja v mestu Mexiko in Sagrado Corazón de Jesus v Puebli. S kolegijem v Saltilli je združen meteorologičen observatorij. — Liberalna vlada je poskusila vse, da zatere kolegije jezuitov. Dasi so državni eksaminatorji postopali z vso mogočo ostrojtjo, so vendar jezuitski gojenci prebili vse izpite s sijajnim uspehom. Doseglo se je ravno nasprotno. Jezuitski kolegiji so zasloveli; število gojencev raste od leta do leta kakor gobe po toplem dežju. V bližnji bodočnosti bo otvorjen že četrti kolegij v Meridi na polotoku Yucatan. Razven tega delujejo jezuiti neumorno v dušnem pastirstvu. Tako so obhajali n. pr. l. 1902. 60 ljudskih misijonov, pri katerih je 43.828 vernikov pristopilo k sv. obhajilu, in 3010 divjih zakonov bilo poveljavljenih. Vseposod so jezuiti vpeljali Marijine družbe. — Tudi med indijanci so začeli misijonirati, in sicer so prevzeli takozvani »Tarahumara-misijon«. Doslej so ustanovili 4 naselbine, na katerih deluje 9 očetov in 4 bratje. Mexiko je skoz in skoz katoliška dežela. Da jezuiti še razmeroma tako nemoteni delujejo, je zasluga modrega prezidenta Porfirio Diaz, v čegar rokah so vajeti že 29 let, sev v korist in napredek dežele.

Južna Amerika. Brazilija. Nemški frančiškani blagonosno misijonirajo v državi sv. Katarina (Lages), kamor so prišli l. 1893. L. 1899. so otvorili ljudsko šolo, ki izborna prospeva. Poleg šole so ustanovili kolegij, kjer se poučuje kakor na nemških gimnazijih. V kratkem je bil ta kolegij podržavljen in zrelostni izpit ima javno veljavo. Za pouk potrebne predmete dobivajo iz Evrope, kar je združeno z velikimi težavami. Skozi velikanske pragozde še ni vozne ceste. O. Burchard je divjim Indijancem komaj odnesel pete, med tem ko je njegov spremljevalec, zadet od smrtonosne pušice, moral izdihniti svojo dušo v pragozdu. Kelih in mašna obleka je bila plen divjakov. Frančiškani gojijo posebno cerkveno petje, ker so Brazilijanci nadarjeni pevci.

Avstralija in Oceanija.

Apostolski vikarijat Marquesas-otoki. Prebivalstvo teh 6 otokov izumira; kajti vsako leto štejejo 90 umrlih več kakor rojenih. Po poročilu

misijonarjev štejejo Marquesas-otoki 3300 katoličanov, 150 protestantov in 300 paganov, torej skupaj 3750 duš. Na 40 misijonskih postajah deluje zdaj samo 8 očetov in 5 bratov iz Picpus-družbe. V pomoč so jim 4 bratje iz Ploermel in 6 sester sv. Jožefa iz Cluny. 7 šol obiskuje 400 otrok. Sestre oskrbujejo 160 gobavcev. Sedanji francoski administrator je dober, veren mož, ki misijonare podpira. Otok Tuhmata, ki je bil že dve leti brez misijonarja, je dobil zdaj dva očeta, ki prebivata na glavni postaji Vahitau. Odtod obiskujeta po dolinah bolnike ter delita umirajočim sv. zakramente. — V Puamau, na otoku Hivoao je pred 2 letoma bila pozidana romanska cerkev. — Največje veselje dela misijonarjem majhna krščanska občina Hanaupe. Ustanovil jo je že l. 1860. o. Snetté in sicer je postavil najprej le priprosto molivnico in šolo, zdaj pa stoji že lepa kamenita cerkva. Po smrti o. Snetté Hanaupe dve leti ni videlo misijonarja. Zdaj je zopet eden tam. Njegov prvi uspeh je bila pridobitev nekega vplivnega poglavarja.

J. E. Kociper.

IV.

Slovstvo.

Nravnoslovje.

Theologia moralis decalogalis et sacramentalis. Auctore clarissimo P. Patritio Sporer, O. S. F. Novis curis edidit P. F. Irenaeus Bierbaum, O. S. F., Provinciae Saxoniae S. Crucis Lector-Iubilatus. Cum permissu Superiorum. Editio II. Tomus II. Paderbornae 1903. Ex typographia Bonifaciana. Pret. 9 K. 36 h. Str. VI + 926.

Kar se je splošnega pisalo v »Voditelju« 1903, str. 115 o Sporerjevi moralki, velja seveda tudi o drugem zvezku. Ta obsega IV.—VI. traktat; IV. govori de iustitia et restitutione (pag. 1—196); V. de V.—X. praecepto decalogi (197—536) VI. traktat govori de dominio et contractibus (537—926).

To je posebna prednost te moralke, da se lahko čita, ker je celi slog naraven, preprost in jasen. Skolastična in kazuistična metoda se lepo družita. Na eni strani je teoretično načelo lepo razvito, na drugi pa se kaže uporaba v vsakdanjem življenju in v dušnem pastirstvu. Razprave se mnogokrat naslanjajo na sloveče moraliste Laymana, Gobata, Tamburinija. Dasi je Sporer probabilist, vendar nikdar ne podaja kakega načela, ki bi ne bilo podprto s tehtnimi razlogi.

Med vsemi tremi zvezki pa je ta najmanj za današnjo praktično rabo. Temu je razlog napredek časa. Pri svojih dokazih in razpravah se Sporer naslanja večinoma na rimsko pravo, in prav posebno na Justinijanove pandekte in na druge starejše konstitucije. Razni nazori današnjega časa so se pa v mnogem oziru predruščili, izpopolnili po raznih pravnih nazorih germanskih in slovanskih narodov. Tirljavne naravnega zakona so dobile po novejših kodifikacijah drugačen izraz. Družabne razmere niso več iste, kakor pod nekdanjim rimskim pravom. In ker je posvetna oblast današnjih držav kompetentna, da urejuje časni blagor svojih podlož-

nikov, zato vežejo take postave tudi in foro conscientiae, če so pravične. Zato je vsaka moralka praktično nerabna, ki se ne naslanja na sedaj veljavno pozitivno postavu v rečeh, ki spadajo v področje svetne oblasti. To naj pojasnijo vzgledi:

Sporer odloči na podlagi Digest. l. 41. tit. 1. c. 7 § 13. o drevesu, ki stoji na meji dveh posestev in ima v obeh korenine, da imata oba posestnika pravico do tega drevesa. Današnje pravo pa pravice do drevesa ne odloči po tem, kjer so korenine, ampak po tem, kjer je deblo (Bürgerl. Gesetzb. § 421).

Mnogo večje nasprotje se kaže v družinskem pravu. Sporer n. pr. uči respectu bonorum filiifamilias, ki si jih pridobi artificio, industria, casu, inventione, legato, donatione (Tract. VI. n. 50): Horum bonorum adventiorum filiusfamilias solum habet dominium directum seu proprietatem rei, dominium vero utile, usumfructum seu administrationem habet pater, dum vivit . . . 3. Hunc usumfructum in bonis adventitiis filii semel acquisitum semper retinet pater, quamdiu vivit, etiam mortuo filio aut patriam potestatem egresso, etiam Religionem quamlibet professo.

To dandanes ni več res, ker veljajo druge določbe (B. Gb. § 149–151). Celotno otrok pod 14 leti lahko po svoji volji rabi pošteno pridobljene ali zaslužene reči v slučaju, da ga stariši ne preživijo. Slično so neveljavne Sporerjeve določbe o darilih med zakonskimi (Tract. VI. 432), o visokosti daril (ibid. 449) in še v mnogih pogodbah, katere vse po rimskem pravu razlaga. Kdor dandanes stare moralke izdaja ali pa razlaga npravna načela, zaostane daleč za resnico, ako ne pozna spremenjenih družabnih razmer in novega postavodajstva. To se je v mnogem oziru razširilo in izpopolnilo. Zato ne najdemo v Sporerju nikakih pojasnil o delavskih pogodbah (Werkvertrag, Akkordvertrag), nič o štrajku, nič o loteriji ali o borzi. Celotno montes pietatis so mu menda neznane. Traktata de iustitia in de dominio et contractibus sta brezdvomno najslabša v Sporerju. Kakor se vidi, novi izdajatelj Bierbaum nima zmisla za napredek novejših dobe, ker v tako važnih vsakdanjih vprašanjih družabnega življenja ni izpopolnil starega dela. Tu je treba res reforme v mnogih moralkah, da bi bile porabne za dušnega pastirja.

Zgodovinske znanstvene vrednosti tega zvezka pa ne moremo tajiti, ker to, kar se razlaga v okviru starejšega pravnega obzorja, je temeljito in zelo obširno. Kar pa uči o restituciji (pag. 22–196), se lahko še dandanes porabi.

Dr. J. s. Somrek.

Cerkveno pravo.

Appendix ad synodum dioecesanam Labacensem celebratam anno 1903. Labaci. Sumptibus Ordinariatus. Typogr. Cath. 1904. Str. 233, 15. V 2. številki. »Voditelj« str. 246 smo naznanili knjigo, ki obsega zgodovino in odločbe ljubljanske sinode. Pred kratkim nam je došel v roke dostavček, v katerem so razložene zlasti one resnice, ki naravnost nasprotujejo dandanes najbolj razširjenim zmotam. Prvi štirje tituli obravnavajo stvarino, ki je predmet apologetike in splošne dogmatike, kakor: o bivanju in bitju božjem, o početku sveta, o gospodstvu božjem, o razodetju, o Kristusu-Mesiju, o cerkvi, o primatu, o razmerju med vero in vero. Titulus V. razmotruje razmerje med državo in cerkvijo ter razpravlja o dolžnostih katoliških državljanov; šesti govori o prostosti in liberalizmu, sedmi o socialnem vprašanju ter o krščanski demokraciji. Razprave se opirajo na »Philosophia Lacensis«, na Pescheve »Praellectiones dogmaticae« pa P. Herrmanna C. Ss. R. »Institutiones theologiae dogmaticae«, v zadnjih titulih pa zlasti na divne okrožnice Leona XIII. Knjiga ima torej prav izbrano vsebino in je res želeto, da jo duhovniki marljivo berejo, zlasti da se v konferencah posamezna poglavja beró in pretresajo.

Kandidatje za župnijske izpite lahko iz te knjige ponovijo fundamentalno dogmatiko ter dobršen kos prava in pastirskega vodstva. F. K.

Crkvene naredbe o zabrani i censuri knjiga ili tumačenje apostolske konstitucije *Officiorum ac munerum*. Napisao dr. Josip Pazman. U vlastitoj nakladi. Zagreb. Tisak Antuna Scholza. 1904. Str. VIII, 300. C. 4 K.

Ni lahko o kateri panogi cerkvenega zakonodavstva razširjenih več predsodkov, nejasnosti in klevet, kakor o zabranjevanju škodljivih plodov tiska; tudi sicer dobrodušni ljudje pogostoma mislijo, da so te postavle vsaj nepotrebne. Zatorej bo duhovniku in laiku dobrodošla Pazmanova knjiga, ki jasno in natančno razlaga sedaj veljavne cerkvene zakone glede slabega tiska. Kdor je dovzet za resnico, lahko spozna iz teh postav veliko skrb, modrost in ljubezen sv. cerkve za blagor njenih vernikov. Knjiga ni spisana v visoko učenjaškem slogu, ampak ima bolj praktičen namen, kar ji pa ne jemlje znanstvene vrednosti v hrvaški bogoslovni književnosti. Za viře služijo g. pisatelju komentarji Aug. Arndta S. I. o zabranjenih knjigah, komentar učenega kanonista Jos. Pennacchi-ja h konstituciji »*Officiorum ac munerum*«, pa knjižica Artura Vermeerscha S. I. in opazke Fr. Wernza S. I. v njegovem »*Ius decretalium*«. Knjiga razpada v predgovor in 4 dele. V predgovoru nas g. pisatelj splošno pouči, kako cerkev podpira dober tisek, opira se pa slabemu; ima tudi pravico prepovedovati slabe knjige, iz katerih nastajajo velike nevarnosti, zatorej dotični cerkveni zakoni nikakor niso odveč. Pravico in dolžnost zabranjevati slabe knjige ima sicer tudi država, a le cerkvena oblast je pristojna soditi o tem, kaj je nasprotno krščanski veri in nramnosti. Dalje nam pisatelj v predgovoru razloži, kdo izvršuje v cerkvi to oblast, kak delokrog ima kongregacija s. *Officii* in kak kongregacija *Indicis*, kaj je umevati pod knjigo, knjižico, spisom, kako daleč se razteza prepoved knjig itd. V I. delu sta priobčeni v latinskem jeziku dve apostolski konstituciji, namreč Leona XIII. »*Officiorum ac munerum*« pa Benedikta XIV. »*Sollicita ac provida*«, katero je Leon XIII. potrdil še zanaprej. Ti dve konstituciji tvorita celotni tiskovni kodeks katoliške cerkve. V II. delu tolmači g. pisatelj konstitucijo Leonovo, konstitucije Benedikta XIV. pa ne razlaga posebej, ker ta obsega predpise za cerkveno oblast, kako ima postopati v tiskovnih zadevah, svoje knjige pa pisatelj ni namenil višji cerkveni oblasti, ampak občinstvu. Mnogokaj je pa tudi iz te konstitucije v knjigi pod raznimi poglavji razloženo.

V III. delu so razložene naredbe, ki prepovedujejo izdavanje knjig ter se tičejo knjig odpadnikov in krivovercev, izdavanja sv. pisma, nesramnih knjig, potem nabožnih slik in odpustkov, liturgičnih in molitvenih knjig, časopisov itd. Četrto poglavje pa govori o censuri knjig, o založnikih in kaznih, ki zadenejo prestopnike. Pridjano stvarno kazalo olajšuje rabo te knjige, katero priporočamo tudi našim čitateljem, ker v našem jeziku nimamo slične knjige. F. K.

Cerkvena zgodovina.

St. Dominikus und der Rosenkranz. Von P. Heribert Holzapfel, O. F. M. München 1903. Verlag der J. J. Lentner'schen Buchhandlung. (S. 47.)

O nastanku priljubljene molitve sv. rožnega venca je bilo do novejšega časa razširjeno mnenje, kakor ga med drugimi ima tudi Veternik v »Razlagi vel. katekizma« II. str. 103: »Rožni venec, kakor ga molimo dandanes, je uvedel po splošnem mnenju sv. Dominik, ustanovnik pridigarskega reda. V 12. stoletju nastala je na južnem Francozkem kriva vera, katere privrženci so se imenovali po mestu Albi Albigenici... Sv. Dominik za čast božjo in zveličanje duš goreč duhovnik, jim je začel po povelju papeževem pridigovati, da bi jih znova pridobil za pravo vero, a pridigoval je gluhim ušesom. V tej zadregi je prosil pomoči preblaženo Devico

Marijo, in ne zaman. Ko je tri leta goreče molil, se jokal, postil in opravljal še druga jako ostra spokorna dela, se mu je neki prikazala Marija, mu povedala, naj sestavi sv. rožni venec, ga sam moli in druge moliti uči. Sv. Dominik je tako storil in res na tisoče in tisoče krivovercev se je vrnilo v naročje katoliške cerkve.»

O resničnosti te povesti se je v novejšem času že precej pisalo, n. pr. P. Herbert Thurston S. I. v *The Month* (oktober 1900 — april 1901), *Revue du Clergé Français* (december 1901), *Oberrheinisches Pastoralblatt* (1901, št. 6, 20). Zato ni nič novega, ako je po predavanju profesorja dr. Knöpflerja v Monakovem p. Heribert Holzapfel za promocijo izdelal tezo: »*Rosarium a S. Dominico neque institutum neque propagatum est*«. To trditev utemeljuje knjižica na podlagi zgodovinskih virov, ovrže razne ugovore, določi staost sv. rožnega venca in pride konečno do zaključka: Rožni venec se je razvijal, kakor vsaka pobožnost, polagoma. V nedoločeni obliki so ga morda že v prvih tisoč letih po Kr. r. molili. Gotova poročila najdemo še le v 12. stoletju. Do 15. stoletja so le bolj posamezni poznali to molitev. Še le Alan de la Roche (Alanus de Rupe) je razširjal uspešno to molitev. Kakih 100 let po njegovi smrti je vsled prizadevanja dominikancev rožni venec postal splošna ljudska pobožnost. Napačno je le bilo, da so ljudje sprejeli tudi izmišljene povesti Alanove, ki je sv. Dominiku pripisoval to molitev, kajti Dominik rožnega venca ni ustanovil in tudi ne razširjal. Tako trdi P. Holzapfel.

Kako naj sodimo o celi stvari? Celó ustno izročilo in razni nabožni spisi, slike po naših cerkvah, vse to nasprotuje omenjeni trditvi. Za nas pa mora veljati načelo: »*Die Wissenschaft muss sich den Stürmen des Lebens aussetzen und nicht, wie eine nervenschwache Frau, bei Widerspruch scheu zurückweichen*.« (Akten des V. internationalen Kongresses katholischer Gelehrten, München 1901 S. 142.)

Bollandisti (*Acta S. I. Aug. Tom. I. 358 sq.*, *Bibl. hagiogr. I. Buxellis 1898 — 1901 p. 334*) poročajo mnogo o sv. Dominiku, o njegovih vizijah, pa nikjer o rožnem vencu. Ob času Gregorija IX. se je vršila kanonizacija sv. Dominika. V aktih se nikjer ne omenja sv. rožni venec. Tudi sodobni zgodovinarji ne povedo nič, kar bi kazalo na uspehe sv. Dominika s pomočjo sv. rožnega venca. Nadalje tudi konstitucije dominikanskega reda ne poznajo rožnega venca v 13. in 14. stoletju, dasi redovnikom priporočajo razne molitve Mariji v počesčenje.

Še le v spisih Alana de Rupe († 1475) se opisuje čudežna zgodba, kako je Marija učila sv. Dominika to molitev in kako je on s to molitvijo spreobračal krivoverce. Alanovi spisi so pa zelo neverjetni, dasi razodevajo gorečnost za razširjevanje rožnega venca. Med drugimi neslanostmi pripoveduje, da je hotel samega sebe umoriti. Marija pa mu je dala za ušnico rekoč: »*Quid, o miser, quid agis?*« V neki hudi bolezni se mu je baje prikazala Marija, mu je obesila na vrat verižico, spleteno iz svojih lasi s 150 biseri v pohvalo, ker je pobožno molil rožni venec. *Post haec eadem Suavissima Domina osculum ipsi impressit; dedit et ubera sugenda Virginea!* To je že dovolj debelo, da res ni mogoče tudi drugih čudežnih reči sprejeti kot resnico, če jih tudi poroča kot resnične.

Med dominikanci je najbolj Mamachi sredi 18. veka zagovarjal mnenje, da je sv. Dominik v tesni zvezi z rožnim vencem. A zdaj so vsi njegovi dokazi ovrženi. Dominikanci to tudi sami priznavajo. Mnogo papežev je v okrožnicah priporočalo sv. rožni venec, pa nikjer ne omenjajo Dominika (n. pr. Sikst IV., Julij II., Hadrijan VI., Klement VII., Pavel III., Julij III., Pavel IV., Pij IV.). Aleksander VI. (1492—1503) prvi imenuje sv. Dominika »*Praedicator eximius*« roženvenške bratovščine. Za njim pa najdemo mnogo papežev, ki so sestavo rožnega venca pripisovali sv. Dominiku. Kdor bi pa v strogo zgodovinskih vprašanjih smatral papeže za

nezmotljive, bi raztezal njih nezmotljivost čez dovoljene meje in bi apostolsko stolico slabo zagovarjal. Na slikah pred 15. stoletjem tudi ne najdemo Dominika z rožnim vencem.

Kritična metoda P. Holzapfel-a dokazuje tezo večinoma *argumento e silentio*. Pri sedanjem stanju zgodovinskih podatkov, se tezi vendar ne more več priznati kakor velika verjetnost. Ni še namreč izključeno, da se kje ne najde kako zgodovinsko dejstvo iz dobe pred Alanom (listina, slika), ki bi potrjevalo dosedanje naziranje o nastanku sv. rožnega venca. Na vsak način še bo treba mnogo preiskav po raznih arhivih, predno se bo smelo tudi nasproti priprostemu ljudstvu povedati, da rožni venec ni od sv. Dominika. Molitev sama pa vsled tega seveda ni manj imenitna, če ni od sv. Dominika, ker njena odličnost izvira iz nje same in iz priporočil učeče sv. cerkve. Vsakdanja skušnja pa tudi uči, da molitev sv. rožnega venca obrodi obilo sadu v raznih stanovih človeške družbe. Kdor pa popisuje nastanek te molitve, naj premisli besede slavnega Leona XIII. o priliki otvoritve vatikanskega arhiva: »*Primam esse historiae legem, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat.*«

Dr. Jos. Somrek.

Études d'histoire et de théologie positive, écrites par Pierre Batiffol, recteur de l'institut catholique de Toulouse. II. édition. Paris. V. Lecoffre. 1902. 8°. VIII + 312.

Pisatelj obravnava v tej knjigi nekatera dandanes v starokrščanski zgodovini pereča vprašanja, o katerih si je on ustvaril svoje lastno mnenje. Gotovo je pisatelj, ki se je pečal že mnogo let s starokrščanskim starinoslovjem in zgodovino, v teh vprašanjih kompetentna oseba in stoji vrh tega dandanes v ospredju katoliškega znanstvenega gibanja na Francoskem. A kakor pri vsakem človeškem delu, zrcali se tudi tukaj resnica v subjektivni luči. Zato bo prav, da pri tako važnih vprašanjih tudi poslušamo, kako bije druga plat zvona in verjamemo le to, za kar najdemo jasnih dokazov.

Na prvem mestu razpravlja pisatelj o tajinstveni disciplini (disciplina arcani). Po navadnem mnenju¹ se razumeva pod tem imenom starodavna, v prve čase krščanstva segajoča navada, da so kristjani nekatere težavnejše nauke (o sv. Trojici, milosti, zakramentih) in nekatere obrede (sv. krsta, sv. maše) pazno skrivali pred nekristjani.

Po mnenju pisateljevem pa se javi disciplina arcani še le ob začetku 3. stoletja in je le nekako metodično pravilo za pouk katehumenov, ne pa varnostno sredstvo za vso cerkev.

Temu mnenju nasproti je treba pomniti: a) Pri Tertulijanu (ob začetku 3. st.) se javi katehumenat — tedaj tudi disciplina arcani, ki nastopa istodobno s katehumenatom — kot celo razvita cerkvena ustanova, ki predpostavlja precejšnji čas razvoja. Wandinger² sklepa že iz lista do Galačanov (6, 6) na obstoj katehumenata, o katerem govori pozneje tudi Justin (Apol. 1, 61).

b) Kristus je dal zapoved molčečnosti vsem kristjanom (Matth. 7, 6), ne samo učiteljem katehumenov. Priznavamo pa, da se je ista posebno natančno izpolnjevala pri pouku katehumenov in da se tu javi najdoločnejše.

Najvažnejša in najobširnejša je razprava o »početkih pokore«. Razprava je zares povsem zgodovinska. Zgodovinar mora namreč pokazati, kako se kaka ideja javi in razvija v človeški družbi. V našem slučaju je imel pisatelj nalogo pokazati, kako se oblast ključev, ki jo je podelil Kristus svoji cerkvi (Jan. 20, 22. 23),

¹ Brück, Lehrb. d. Kg. str. 116.

² Wetzer und Welte's Kirchenl., Die Arkan Disciplin.

javi v prvih časih krščanstva in kako je cerkev tekom časa bistvene elemente sv. pokore do vedno večje popolnosti razvijala. Ta zgodovinski razvoj se je pisatelj vrlo posrečil in dela njegovo sicer težavno razpravo prav zanimivo in jasno, prednost, ki je razprave nekaterih nemških zgodovinarjev¹ nimajo.

Zanimiva in pregledna je tudi razprava o hierarhiji prvih časov krščanske cerkve. Pisatelj navede in razloži najprej vire k svoji razpravi in skuša iz njih povzeti zakon, po katerem se je cerkvena hierarhija razvijala in dobila polagoma sedanji sestav. — Kar razlaga pisatelj na str. 264., je treba dobro umeti. Res je sicer, da je bilo ime »πρεσβύτερος« lahko samo častni naslov posebno se odlikujočih kristjanov in pozneje tudi nekaterih spoznavalcev, a navadno je vendar le z naslovom bila združena tudi duhovniška oblast (ordo, iurisdiction), saj nikakor ni izključeno, da je sv. Pavel na isti (264.) strani navedene može posvetil v duhovnike².

V razpravi o agapah je pa stopil pisatelj v popolno in dosledno nasprotje z nemškimi učenjaki³. Po njegovem mnenju cerkev sploh ni nikdar vezala agap z liturgijo. Kjer drugi zgodovinarji sklepajo na obstoj agap, tam ali sploh ni govora o ljubavnih gostijah, ali pa ima ἀγάπη pomen: eucharistia. To mnenje se nam zdi prestrogo. Pisatelj je premalo uvaževal, da je zadnja večerja, kjer je Kristus pred vpostavljenjem sv. R. T. jedel s svojimi apostoli velikonočno jagnje in opresni kruh (Matth. 26, 18), bila kristjanom merodajen vzgled za »lomljenje kruha«. Pri idealnem življenju prvih kristjanov so se gotovo ljubavne gostije vršile vzgledno in so dosežale svoj zvišen namen. Žal, da je moral že sv. Pavel prav ostro grajati lahkožive Korinčane zaradi izgredov pri agapah (I. Cor. 11, 18—22); a stem da graja izgrede, ne obsoja »le principe mēme«, kakor hoče pisatelj dokazati. Kriostomova razlaga tega mesta, ki jo Batiffol pozneje navaja, potrjuje naše mnenje, da sv. Pavel graja le izgrede⁴. Kar se tiče mesta: ἐν ταῖς ἀγάπαις σπλάδες... (Jud. 12), je jako prisiljeno, predstavljati ἀγάπη z: družba vernikov; že zaradi stika je taka prestava nemogoča⁵.

Vrednost pisateljevih študij obstoji v tem, da je zbral vse tekste, ki govorijo o omenjenih zgodovinskih prašanjih, in sicer ne samo znane in že porabljene, ampak tudi manj znane in nam jih je pokazal v novi luči. Tako je ta knjižica lep prispevek k temeljitejšemu poznavanju prvih, za katoliške naredbe odločilnih časov.

V. Žolgar.

Zgodovina svete katoliške cerkve za srednje šole. Spisal Anton Kržič, c. kr. profesor veronauka v Ljubljani. Odobril preč. knezoškofijski ordinarijat v Ljubljani dne 22. februarja 1904, št. 874. Pripustilo visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje z odlokom od dne 25. maja 1904, št. 13.411 kot učno knjigo. Cena vezani knjigi: K 80 vin. V Celovcu 1904. Natisnila in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. Vel. 8°. Str. 224.

Vojno ministerstvo je izdalo letos ukaz, da se morajo učiti kadetje nekaterih predmetov v maternem jeziku po vsej Avstriji. Slovenski kadetje naj se po

¹ Glej Funke-jevo razpravo v Wetzer und Welte's Kirchenl.: Bussdisciplin. Cf. Schwane, Dogmengesch. I. Band str. 447 in nasl.

² Prim. o tem l. 1904 izišlo delo: Die Verfassung der Kirche von den ersten Jahrzenten der apost. Wirksamkeit an bis zum Jahre 175 n. Chr. von Heinr. Bruders S. J. Forschungen zur christl. Literatur und Dogmengeschichte IV, 1. 2. Ur.

³ Wetzer und Welte's Kirchenl., die Agapen.

⁴ Glej tudi: Bisping, Erkl des I. Briefes an die Corinthen, cap. 11, 18—22.

⁵ Glej razlago dotičnega mesta: Arndt, die neue Übersetzung der hl. Schrift nach Allioli.

tem ukazu učijo krščanskega nauka v slovenščini in sicer po knjigah, ki so določene za pouk na višjih gimnazijskih razredih. Odličen profesor za veronauk na kadetnih šolah me je radi tega vprašal, katere knjige naj priporoča za pouk v veronauku na kadetnih šolah. Spravil me je v nemalo zadrego; kajti odgovoriti mu je bilo zelo težko, — ker niti ene knjige nimamo za slovenski pouk v veronauku na više gimnazijah. Poizvedoval sem na več straneh, je-li morebiti kje vendar kakšna poučna knjiga najti. Povedalo se mi je v mojo veliko tolažbo, da je vsaj ena taka knjiga že v tisku — cerkvena zgodovina. Čez nekoliko tjednov dobim jo res v roke, Kržičevo »zgodovino svete katoliške cerkve za srednje šole«. Razveselil sem se je s celim srcem. Ena je že tu — sem si mislil, druge gotovo polagoma pridejo; vojnemu ministerstvu ni treba biti v skrbéh za slovenske poučne knjige o verozakonu na kadetnih šolah! Daj mili Bog, da bi bilo kmalu mogoče iste rabiti tudi na drugih šolah!

Moja radost je bila tem večja, ko sem prečital Kržičevo prelepo in vrlo dobro sestavljeno »Zgodovino svete katoliške cerkve«. Zakaj to je knjiga, po vsebini in obliki tako odlična, da v drugih jezikih ni lepše najti. Jasno spričuje, da se je avtor z vso marljivostjo, a tudi z zadostno strokovno izobrazbo lotil težavne naloge, spisati za srednje šole dobro cerkveno zgodovino. Knjiga naj bi bila poučna šolska knjiga — to je bil njegov namen. Treba je torej bilo silno obširno snov v primeroma malem in ozkem obsegu razumu in zmožnosti srednješolskih dijakov prikrojiti. To se mu je povsem posrečilo. Vsi važnejši podatki cerkvene zgodovine so zabilježeni; opustil ni nobenih niti veselih, niti žalostnih dogodkov tako obsežne cerkvene povestnice, v kolikor je neobhodno potrebno iste poznati. Da so nekateri samo površno označeni, je pri takem obširnem gradivu ob sebi umevno. Slog, v katerem je knjiga pisana, je tako lep in mikaven, da je ne bodo le dijaki z veseljem in koristjo rabili, temveč jo bode z zanimanjem vsakdo čital, ki se hoče natančneje poučiti o cerkveni zgodovini. Vredna je torej vsega priporočila in želiti je le, da bi se jako razširila, posebno v krogih, ki tolikokrat pišejo o cerkveni zgodovini — a iste ne poznajo. V krogih, ki so cerkvi prijazni in naklonjeni, bo povečala oduševljenje za sveto stvar, v nasprotnih pa naj razsvitljuje razum in omogoči boljše in nepristransko spoznanje toli važnega predmeta.

Ker je knjiga namenjena pouku — in sicer v najvažnejši dobi razvijajoče se inteligence — in ker ji je želiti še več natisov, treba je vendar opozoriti na nekatere nedostatnosti, nedoločnosti ali celo nepravilnosti, ki se naj v prihodnji izdaji kakorsibodi popravijo. Razven nekaterih slovniških manjših hibih, ki se semtertje nahajajo, opaziti je sledeče stvarne pomanjkljivosti:

Na str. 1. je razdelitev cerkvene zgodovine. Prva doba: Od ustanovitve sv. cerkve do Konstantina Velikega. Druga doba: Od Konstantina Velikega do Karola Velikega (313—800). Da se postavi Konstantin Veliki kot mejnik dveh dob cerkvene zgodovine, bi še bilo opravičeno, ker je on res zelo zaslužna oseba, vsega priznannja vredna in značilna prikazen v cerkveni zgodovini; a kako pride Karol Veliki do take izvanredne časti, mi je neumljivo. Je ni vreden. Bil je res za sv. cerkev z vsemi silami delaven mož, sodeloval je tudi pri osnovitvi velike ideje »sacerdotium et imperium«, a da bi se cerkvena zgodovina po njem celo delila — tega pa ne zasluži, posebno še zaradi tega ne, ker je bil njegov sotrudnik Leon III. večji genij, kakor on. Zakaj se ne bi cerkvena zgodovina razdeljevala po papežih, ki so njeni merodajni nositelji?

Na str. 6. se pravi o sv. Pavlu: »Rojen je bil nekako dve leti po Kr.« Ta letnica je prezgodnja. Kajti Act. 7, 58 pripoveduje sv. Lukež: »Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus«. To se

je zgodilo po letu 33.; Savel torej takrat ni bil več *adolescens*; rojstvo njegovo je bilo gotovo po letu 10.

Jeruzalem je pal 1. 70. dne 2. septembra, ne pa 10. avgusta, kakor je čitati na str. 11.

Opazka na str. 32. pod črto je nerazumljiva. »To ime (Babilon) v tej zvezi ne more pomeniti nič drugega nego Rim« — se mora ravno dokazati.

Na str. 44. je čitati o Konstantinu Vel.: »Tudi osebno je bil *zgliedened*. Ta stavek bi se moral vsekakor opustiti, kajti mož, ki da umoriti svojega sina (Krispa) in svojo ženo (Favsto), pač ni *zgliedened*.

Na str. 49. se razlaga ime »pogan«, ki se pozneje mnogokrat nahaja. Čemu pogan, in ne pagan, ker se izvaja iz latinske besede *paganus*?

Na str. 67. je dodana k označenju pelagijancev opazka o Rousseau in drugih enako mislečih pedagogih. Take opazke so v zgodovini, ki mora biti le nepristransko pripovedovanje dejstev, nedopustljiva.

Da bi se ne bili »naši blagi predniki tako utrdili v sveti veri brez turškega nasilstva«, kakor je čitati na str. 75., je zelo dvomljivo.

Na str. 85. se opazi o sv. Avguštinu: »Pisal je jako veliko, a vse zanimivo in jedrnat«; potem se omenja edino delo »De catechizandis rudibus« imenoma; o drugih delih se niti naslovi ne navedejo. Največji cerkveni učenjak bi pač zaslužil, da bi se njegova dela naštela; pri važnejših (De civitate Dei), bi se morala tudi vsebina razložiti; isto je opaziti o životopisu sv. Tomaža Akv. str. 130 s.

Na str. 87. se pravi o pevski šoli sv. Gregorija Velikega: »Bila je ta šola takorekoč prvi konservatorij«. Tak je bil pač že zdavnaj prej v Jeruzalemu, ustanovil ga je kralj David.

Ako se na str. 88. trdi, da je bila zajamčena po ustanovitvi cerkvene države »tudi prostost papeževe izvolitve«, je treba pogledati le papeške volitve od 8—12. stoletja in še dalje naprej in takoj bo jasno razvidno, da ta trditev ni utemeljena.

Na str. 101. in sl. se opisuje delovanje Karola Velikega. »Krepko je pospeševal razširjanje sv. vere, ker je odločno zahteval, da so se morali pokristjaniti vsi premagani narodi«. Nadalje je čitati o njem: »Vse njegovo postavo-dajstvo je slonelo na verski podlagi ter pomagalo dejanski izvajati verska načela«, a ravno prejšnje vrstice pripovedujejo o nečloveško strogih kaznih, ki jih je uvel. Tako pokristjanjevanje in tako postavodajstvo je katoliški cerkvi v največjo škodo, je popolnoma nasprotno duhu Kristusovemu. Čudno, kako se je tako »pokristjanjevanje« pozneje kruto maščevalo: prve dežele, ki so v reformaciji od katoliške cerkve odpale, bile so tiste, ki jih je Karol Veliki »pokristjanil«.

Na str. 124. se pravi o Husu: »Stopil je v duhovski stan brez pravega poklica... Na zunanje se je kazal pobožnega, a bil je silno prevzet in svojeglaven...« To je trda sodba o krivovercu Husu, a ob enem tudi — krivična. Da Hus ne bi bil imel duhovskega poklica? Od kod je mogoče to dokazati? Nasprotno je res: Pri Husu v tem oziru ni pogrešek »ex defectu«, temveč »per excessum« bi bilo pravilnejše reči. Ako on takega poklica ne bi bil imel, bi ga ne bili povzdignili že v 24. letu njegove starosti do častne službe *baccalaureus formatus*, in kdo bi ga bil predlagal, ko je bil še le 34 let star, za važno in jako vplivno mesto kraljevega pridigarja? Kakšen je bil Hus v tem oziru, gotovo najjasnejše spričuje odlični katoliški škof in nepristranski zgodovinar dr. K. Jos. Hefele, ki piše v VII. zvezku svoje sloveče zgodovine cerkvenih zborov na str. 28 s. o Husovem značaju: »Selbst sehr ernst, eifrig und sittenstreng, fühlte er sich, seitdem er Priester geworden, zum Kampf gegen alles Schlechte und Un-

heilige innerlichst gedungen . . . Mit diesem reformatorischen Eifer ging ein warmer czechischer Patriotismus Hand in Hand, und so gewiß Husen das Christenthum die höchste Religion war, ebenso sicher schien ihm die czechische Nation die trefflichste und christlichste der ganzen Welt zu sein. Aber gerade diese zwei edeln Eigenschaften seines Geistes und Herzens wurden für ihn auch die Quellen gefährlicher Überstürzungen.« To je bistveno drugačna sodba o krivoverčevem značaju. Kdor to sodbo bere, bode Husa drugače sodil, kakor bi to bilo iz karakteristike v Kržičevi cerkveni zgodovini posneti.

K str. 147. bi bilo pripomniti, kako je Guido iz Arezza povzdignil korralno petje? Iznasel je sekirice ter s tem petju sploh neizmerno koristil. Sploh bi bilo dobro v cerkveni zgodovini omeniti, da so najvažnejše in najvplivnejše iznajdbe skoraj izključno samo duhovniki provzročili.

Str. 153. mora biti namesto Hadrijan III. Honorij III. v 4. vrsti od zgoraj.

V § 43. je opisan začetek reformacije po Lutru. A vzroki in priprave za isto se skoraj nič ne omenijo. Reformacija je tako važna in usodepolna doba v cerkveni zgodovini, da bi jo moral (posebno dandanes) vsak izobrazenec ne le v njenih posledicah, temveč i v njenem spočetju in prvotnem razvoju spoznati; še le potem jo bo razumel. O Lutru se tam pravi str. 107.: »Da je vztrajal v zmoti in jo še dalje razvijal, je bila kriva tudi njegova velika prevzetnost in domišljavost«. Samo to? Le v roke Deniflejevo, 860 strani obsegajočo senzacijonelno knjigo »Luther und Luthertum«, tam se bodo še drugi vzroki našli, ki so Lutra omamili in zaslepili.

Dr. Ant. Medved.

Obriš cerkve, zavoda in delovanja častitih gospodov duhovnikov misijonarjev sv. Vincencija Pavljana pri sv. Jožefu višje Celja. V spomin na zlati jubilej (1852—1902) sestavil in priobčil Dr. Mihael Napotnik, knez in škof Lavantinski. V Mariboru, 1904. V lastni založbi. — Tiskala tiskarna sv. Cirila. Vel. 8°. Str. 159.

Duhovniki lavantinske škofije so zopet dobili krasno darilo od svojega prevzvišenega in presvetlega kneza in škofa, Njegove ekscelence dr. Mih. Napotnika: imenovano knjigo kot spomin na zlati jubilej, ki so ga častiti gospodje duhovniki misijonarji sv. Vincencija Pavljana pri sv. Jožefu nad Celjem praznovali od dne 6.—22. meseca sept. 1902. V njej je zanimivo opisana zgodovina cerkve sv. Jožefa pri Celju, nastanek misijonske hiše in družba duhovnikov misijonarjev sv. Vincencija Pavljana, ki so si v teku 50 let s svojim neumornim delovanjem pridobili velike zasluge za Lavantinsko škofijo. Naše dobro in verno ljudstvo jim je slovesno izrazilo svojo neomejeno hvaležnost z ogromno vdeležbo pri veliki svečanosti ob zlatem jubileju obstanka misijonske hiše. Zgodovinskim podatkom pridejane so prelepe pridige prevzvišenega kneza in škofa ob sklepu 14dnevnega misijona pri sv. Jožefu, ob sklepu sv. misijona pri sv. Jožefu v Studencih pri Mariboru, po dovršenem posvečenju marmornatega oltarja Marijinega pod naslovom čudodelne svetinje v cerkvi sv. Jožefa nad Mariborom in ganljivi, vsem udeležencem zadnje škofijske sinode nepozabljivi govor: Pastor bonus. Knjigo krasi 7 umetniško proizvedenih podob. Tako obsežnega in za cerkveno zgodovino lavantinske škofije pomembnega spomenika pač še ni dobila nobena cerkvena svečanost v Lavantinski škofiji!

Dr. A. Medved.

Liturgika.

Katholische Liturgik. Von Alois Čížek, Religionslehrer in Marburg. Mit Approbation der hochw. Fürstbischöfl. Ordinariate Lavant und Seckau. Preis geb. 1 K. Graz. Verlag von Mosers Buchhandlung. 1904. str. 110.

Knjiga je prav lična. Namenjena je za meščanske šole, vendar bode tuintam treba kaj izpustiti, kar mora biti sicer v knjigi, da je popolna, a je preobširno za učence dotičnih šol. Prav dobro jo je pogodil pisatelj, da se povsod drži katekizma, ker s tem je mladini učenje jako olajšano. Dobro bi bilo, če bi imela knjižica tudi še nekaj podob. Jezik je lep in gladek, da se mu bodo učenci prav lahko privadili.

Nekatere manjše nedostatke bo treba popraviti pri novi izdaji n. pr.: na str. 43 v 5. vrsti od zgoraj izostale besede: »sie besteht«. O presbiteriju piše pisatelj splošno, da leži »an der Ostseite der Kirche«, kar velja le o orientiranih cerkvah. Sploh pa knjigo prav topla priporočamo čč. gg. katehetom. A. J.

Matth. Vurnik: **Missa pro Defunctis** ad IV voces inaequales aut una voce cum organo. Sumptibus auctoris. Typographia cathol., Labaci. — 1 Cor.

Ta Requiem bo dobro došel večini cerkvenih zborovodjev, bodisi da ga bodo proizvajali s celim zborom, bodisi da ga dajo peti ali sami pojo enoglasno z orglami. — Skladba je čisto priprosta in si ne prizadeva kazati na zunaj več, nego je resnici vsebine v njej; melodija teče dokaj gladko in tudi v harmoniji ne išče skladatelj nikjer kakih posebnosti. — Pri Benedictus mora pevovodja dobro paziti, da se trikratno monotonsko ponavljanje motiva as, es, c, f, es (brez vsake izpremembe) v začetku ne bo glasilo preveč trivijalno. — Čudno je, da ima edini Agnus Dei tri kratke medigre, vsled česar ga tudi zbor ne more peti brez spremljanja z orglami, dočim je pri ostalih delih to mogoče. — Str. 5. koncem 3. sistema se mora velika ligatura v sopranu končati že s predzadnjo noto, tako da pride zlog (e-)ius pod zadnjo noto g (in ne morda pod as). S. S.

Homiletika.

Der Unbefleckten Ruhmeskranz. Eine Jubelgabe für das fünfzigste Jahr seit der Definition des Glaubenssatzes von der Unbefleckten Empfängnis Mariae. Predigtzyklus von P. Maurus Plattner, O. S. B. aus der Abtei Emaus in Prag (Kongr. Beuron). Mit kirchlicher Genehmigung und Erlaubnis der Oberen. Graz und Leipzig, 1904. Verlag Ulr. Mosers Buchhandlung (J. Meyerhoff). Vel. 8°. Str. VI + 170. Cena meh. vez. 2 K.

Za zlati jubilej proglašenja katoliškega nauka o brezmadežnem spočetju prečiste device Marije nastalo je celo slovstvo. Mednarodno je, kakor nauk sam, razširjeno v vseh jezikih in med vsemi narodi. Vsa ljudstva hočejo biti enaka v Marijinem slavlju. »Id teneamus, quod ubique, quod semper et quod ab omnibus creditum est; hoc est enim vere proprieque catholicum«; po tem izreku Vincencija Lirinskega je to pristno katoliški nauk in v tej okolnosti tiči ob enem dokaz njegove neovrgljive resnice po sklepu Ciceronovem, ki pravi: »Quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est, id verum esse necesse est.« Kot posebno lepa cvetka razvila se je na le-tem polju tudi zgoraj navedena knjižica. Nalogo ima, katoliškim pridigarjem podati snovi za premišljevanja in za govore o brezmadežnem spočetju Marijinem. Trinajset pridig je v ličen venček zvezanih. Skromno, a ravno zaraditega lepo, pravi izdajatelj o njih: »Sie wollen keineswegs Musterpredigten sein, sondern nur Gedanken für Predigt und Betrachtung liefern.« Pridige so zelo obširne; vsaka posamezna se lahko razdeli na več cerkvenih govorov. A niso namenjene izključno le nauku o brezmadežnem spočetju, temveč se dajo po dobrem premišljevanju porabiti sploh za Marijine govore. Posebno se je pisatelj oziral na liturgičen tekst v brevirju in pri sveti maši na praznik brezmadežnega spočetja Marijinega. Uporabil je vsa znana mesta v svetem pismu, ki se ozirajo na Marijo; storil je to z ozirom na I. Cor. 2, 4: »Sermo meus et praedicatio mea non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et

virtutis.« Le-tega duha in to moč mora cerkveni govornik pripisovati besedam sve-tega pisma; brez njih je nemogoča vsaka pridiga; »insipidus est omnis animae ci-bus, si non hoc sale conditur«, kakor pravi sv. Bernard. Pisatelj celo meni, da so citati iz sv. pisma sacramentale, »ki podeli besedam pridigarjevim više posve-čevanje, dar sv. Duha ter jih tem bolj uglobi v srca vernikov.«

Razdeljena je snov sledeče: 1. pridiga, podoba Brezmadežne (razložena po Apoc. XII. 1). 2. pridiga, kako je taka podoba nastala (Prov. 8, 22)? 3. pridiga, barve na podobi (Ester 15, 13. 14). 4. pridiga, sovraštvo do kače (Genes, 3, 15). Marijina lepota, Marijina nedotakljivost, Marijina slava, Blažena med ženami, Koga Marija gane? Brezmadežno veselje, Milosti polna, Marijino češčenje, Marijino zma-goslavlje — so nadaljni naslovi. Kakor se vidi, je snov lepo razdeljena in je pisa-telj na vse opozoril, kar vtegne pri Marijinih častilcih zanimanje vzbujati in odušev-ljenje povečati. Oblika je v vseh govorih prav lepa, jezik je uglajen, semtertje ga preveva pesniški vzlet. Iz cele knjige se vidi, da mora biti — kar je sicer po na-slovu: beuronski benediktinec, že ob sebi umevno — jako vesten in marljiv cerk-veni govornik. Pogrešali smo ganljivih prigodeb in vzgledov, ki so pri ljudskih go-vorih neobhodno potrebni ter veliko pripomorejo k trajnemu utisu. Na čelu pripo-ročila vredni knjigi stoji lep kronogram:

sanCte MarIae DeIparae sIne Labe ConCeptae gLorIa.

Pri priličnih slavnostih bi se lepo podal za napis.

Dr. A. Medved.

Maria, der Typus der Kirche. Eine Erinnerung an das Jubeljahr 1904. Predigtzyklus für die Festoktav der unbefleckten Empfängnis Mariae von P. Maurius Plattner, O. S. B. aus der Beurer Kongregation. Mit kirchlicher Genehmigung und Erlaubnis der Oberen. Graz, 1904. Verlag Ulr. Mosers Buchhandlung (J. Meyerhoff). 8°. Str. IV + 112. Cena 1.40 K.

V predgovoru piše izdajatelj: »Ker je knjižica »Der Unbefleckten Ruhmeskranz« bila zelo ugodno sprejeta, ponudi pisatelj svojim duhovnim sobratom drugi dar, v spomin na jubilej proglašenja verskega nauka o brezmadežnem spo-četju. Gotovo se bodo na mnogoterih krajih na čast Brezmadežne obhajale osmine. V želji, da bi z ljubeznijo do Marije tudi ljubezen do sv. cerkve rastla, je pisatelj z ozirom na 12. poglavje skrivnega razodetja Marijo kot prisposodo (typus) svete cerkve opisal. Pouk se vestno naslanja na sv. pismo, cerkvene očete, najodličnejše eksegete in na katoliško dogmatiko. Pridige so torej tako uravnane, da se lahko uporabijo tudi v drugih osminah preblazene Device.« V le-teh besedah je dovolj jasno izražen namen, razdelitev in načrt Mariji, Brezmadežni, posvečene knjige. Še bolj razvidna je vsebina, ako si ogledamo kazalo, ki se glasi:

I. pridiga, Marija (cerkev), veliko znamenje; II. pridiga, Marija (cerkev), naša mati; III. pridiga, Marija (cerkev) ima vse po Kristusu; IV. pridiga, Marija (cerkev) ni od sveta; V. pridiga, Marija (cerkev), polna slave; VI. pridiga, Marijini (cerkveni) otroci, polni božje moči; VII. pridiga, Marijini (cerkveni) otroci, k Bogu povzdignjeni; VIII. pridiga, Marija (cerkev) vedno napadena, nikdar premagana. Za doda-tek je še IX. pridiga na praznik brezmadežnega spočetja, z razdelitvijo: 1. Marija, čista vsakega madeža, 2. Marija, zrcalo božje, 3. Marija, podoba božje dobrotljivosti. Vsebina tem cerkvenim govorom je torej zelo lepa in zanimiva; za današnje odno-saje tudi silno koristna in pomenljiva. Prímera med Marijo sv. katoliško cerkvijo — koga ne bi zanimala! Posebno pa še ravno v sedanji dobi, ko se v ljutem boju proti katoliški cerkvi tolikokrat z nogami tepta čast preblazene Device in čast sv. katoliške cerkve! Treba je nujno, da sedaj apologetičnim potom cerkveni govorniki branijo ugled obeh. Marijina čast je čast sv. cerkve in narobe istotako. Pisatelj sam prav dobro opomni na str. 82.: »Pri tem boju (med kačo in med ženo) je zna-

čilno, da je boj proti Mariji ob enem tudi boj proti cerkvi in da je boj proti cerkvi naperjen tudi proti Mariji, a zmaga je zmaga obeh.« Izpeljava nam povsod ni popolnoma ugajala. Na primer: pri prvi pridigi ni dovolj označeno, kakšno »veliko znamenje« je Marija? Še manje izvedena je potem antiteza, kakšno veliko znamenje je katoliška cerkev? In vendar bi bila ravno v tej pridigi tako ugodna priložnost, pokazati, kako znamenito in pomenljivo znamenje je bila sv. cerkev v veliki dobi razpada rimskega cesarstva. Enake opazke bi morali dodati k nekaterim drugim pridigam. Prav lepa in v vsem dovršena je VIII. pridiga, kjer se z ganljivo živahnostjo opisujejo boji in zmage Marijinega češčenja in sv. katoliške cerkve.

Kakor prejšnja knjiga, nosi i ta na čelu kronogram, a manj srečen, ker je v nemškem jeziku, ki za to stroko pač toliko ne pristoja; glasi se:

MaCkeLLose, SonnenreIne

DIr In LIebe Lob ersChaLLe.

Dr. A. Medved.

Katehetika.

O reformi naučne osnove i udžbenikâ za nauk vjere u nižim pučkim školama. Napisao E. Kornfeind, učitelj vjere. Zagreb. Naklada »Kršćanske škole« 1904.

Knjižica obsega 3 dele. V prvem delu razpravlja pisatelj o naučni osnovi nižjih ljudskih šol brez samostalnega kateheta ter moleduje, da predpisana naučna osnova (21. prosinca 1892) niti najmanje ne odgovarja okolnostim na ljudskih šolah, ker je preobširna, se ne ozira na razne zapreke pri pouku, filijalnih šol se pa do cela ne spominja.

Tudi pri nas se čuje šestokrat tožba, da je predpisano učivo zlasti za nižje razrede ljudskih šol preobširno, da ga v najidealnejših šolskih razmerah ni moč povoljno predelati; a storil se še ni dosedaj niti eden resen korak (n. pr. pri pastoralnih konferencah), naj bi se sedanji učni načrt revidiral, oziroma skrčil, to pa tudi ne kaže, da bi si vsak katehet učni načrt celo samovoljno prikrojil ali ga pa popolno ignoriral, kajti »ein fester Lehrplan« — pravi znani Spirago v svoji »Specielle Methodik« str. 40 — »ist aus vielen Gründen notwendig, zunächst deswegen, damit nicht ins blaue hinein und erfolglos unterrichtet werde. Auch wird durch einen festen Lehrplan Einheit an den verschiedenen Schulen erzielt. Was der Bauplan für den Baumeister, das ist der Lehrplan für den Katecheten.«

V drugem delu govori pisatelj o reformi učnih knjig. To za nas nima pomena, kajti to, za kar se pisatelj še bori, mi v Cislitaniji že imamo: enotni katekizem.

V tretjem delu podaja pisatelj tri učne osnove:

1. za nižje ljudske šole s samostalnim katehetom;
2. za nižje ljudske šole brez samostalnega kateheta v sedišču župnije;
3. za filijalne šole.

K tem še pa pridene učno osnovo za jako oddaljene filijalke, kjer se poučuje veronauk le redkokedaj. Mesto teh različnih učnih osnov bi želeli mi (pri nas so šolske razmere drugačne kakor onkraj Litave), naj bi se pri reviziji našega učnega načrta določil za vsak razred nek »minimum« (kakor ga imajo svetni učitelji za vsak predmet), katerega bi mogel katehet predelati tudi v najneugodnejših razmerah. Ta bi naj bil nekako podlaga, ki bi na njej katehet zidal naprej strmeč po cilju, ki mu ga predpisuje učni načrt. Istotako bi se naj določil nek »minimum«, ki bi ga moral zahtevati katehet od vsakega tudi najslabšega učenca, ko zahteva po dovršenem 14. letu odhodnico.

H koncu izraža pisatelj željo, naj bi se osnoval dijecezanski šolski odbor, ki bi določeval o šolskih zadevah, pa pripomni kaj dobro: »rad dijecezanskog školskog

odbora ne može da bude sam u sebi savršen i potpun, ako s njime ne sudjeluju i oni, koji bi imali rad njegov provadjeti u praksi. Vjeroučitelji mogu naime najbolje prosuditi, da li osnova potpuno odgovara okolnostima koje škole, i da li je gdje koja promjena potrebna. S ovoga razloga je dakle upravo nužno, da su vjeroučitelji (i svećenstvo u duhovnoj pastvi, koje se bavi s vjerskom obukom u školi) u neprestanom kontaktu sa dijecezanskim školskim odborom. *Alojzij Čížek.*

Ascetika.

Molitvenik in pouk o pobožnosti presv. Srca Jezusovega. Izdal in založil dr. Anton Bonaventura Jeglič, knezoškof ljubljanski. V Ljubljani, 1904. Tisk. Katoliška tiskarna. 16°, str. 305, c. z rdečo obr. K. 1'20, z zlato K. 1'60 in K. 2.

Presvetli knezoškof ljubljanski, ki je pred leti izdal v slovenski opravi prelep molitvenik sarajevskega metropolita dr. Josipa Stadlerja, »Ljubimo Gospoda našega Jezusa Kristusa«, podal je s to knjižico vernikom svoje škofije in vsem Slovencem prav lep molitvenik, ki jih naj vnema k češčenju najsv. Srca.

Skoro polovico knjige, 142 strani, obsega pouk o češčenju presvetega Srca, njega zgodovini, vrednosti, potrebi in načinu. Ta del je povzet iz pastirskega lista l. 1902. Drugi del obsega najnavadnejše vsakdanje molitve z dvema obrazcema za sv. mašo (str. 143—185 pod naslovom »Kratek poduk«), zatem sledé litanije presv. imena Jezusovega, pa molitve za velike praznike Gospodove, litanije presv. Srca Jez., lavretanske litanije in vseh svetnikov z molitvami o zapovedanih praznikih svetnikov (do str. 248). Od str. 249—254 je nekaj pesmi v čast. presv. R. Telesa z zahvalno pesmijo, na to slede zopet nekatere molitve v čast angelom varihom, Materi božji in sv. Družini, naposled pa daljša in krajša oblika križevega pota.

Poleg izborne vsebine ima molitvenik lično zunanjo obliko v prostejši in finejši vezavi — za prav nizko ceno. P. n. gg. dušni pastirji naj priporočajo ljudem ta molitvenik; naj ljudstvo kupuje in bere dobro domače blago, ne pa kake šušmarije molitveniške, ki imajo svojo tvornico nekje na Nemškem ter se nudijo ljudem po knjigotržcih in »misijonskih kramaricah«. *F.*

Kongreganist — Kongreganistica. Knjižica za članove Marijinih kongregacija. Napisali dr. Josip Pazman i o. Josip Celinščak D. I. Sarajevo. Naklada kaptola Vrhbosanskoga. 1904. Str. 272.

Sprejeli smo iz Sarajeva dva molitvenika po vsebini in obliki malone povse enaka, eden za moške, drugi za ženske ude Marijinih kongregacij.

Na Hrvaškem se začenja novejši čas med mladino veselo gibanje v verskem oziru, katero mora vsak mladino ljub iskreno pozdravljati, ker je neprecenljive vrednosti za domovino in cerkev, da se mladina v svojih zornih letih ohrani čila na duši in telesu. Zlasti se med srednješkolsko mladino, ki je izpostavljena neštevilnim nevarnostim, snujejo Marijine kongregacije. (Translitavskim sosedom moramo to skoro zavidati, zakaj mi v Cislitaniji nimamo toliko prostosti, pri nas so na srednjih šolah Marijine kongregacije prepovedane, zato je pa dopuščeno marsikaj drugo . . .)

Naši knjižici menda tudi pred vsem računata z dijaki in — dijakinjami, sicer bi latinske molitve in pesmi ne imele pomena. Vsaka je razdeljena na 2 dela; prvi obsega pravila in pobožnosti Marijinih kongregacij (katerih ustrojstvo je precej zapleteno), v II. delu so pa razne molitve in pesmi.

Obe knjižici naj spremlja blagoslov božji, da med hrvaško mladino dosežeta veliko uspeha. Cena trdo vezanih knjižici je 1 K. *K.*

Das geistliche Leben. — Blumenlese aus den deutschen Mystikern und Gottesfreunden des 14. Jahrhunderts von P. Heinr. Seuse Denifle O. Pr. Fünfte Auflage. Graz. Ulr. Moser. 1904. 16°, str. 639. C. K. 3'60.

Plitvi racijonalizem je hotel mistiko vreči v staro šaro, a kakor se je proti njemu postavil pietizem, tako se dandanes proti mrzlemu pozitivizmu in materijalizmu v človeški duši vzdiguje mogočna reakcija: misticizem v najrazličnejših oblikah si zmagovito osvoja duhove in sicer ne brez nevarnosti za pravo versko življenje. Celó na polju cerkvenega ascetično-mističnega slovstva poganja različni plevel.

Kakor gorski orjaki nad nizkimi ilovičnimi holmci se nam zde veliki srednjeveški mistiki v primeri z novejšimi manj ali bolj veljavnimi pisatelji. Tak šopek zdrave srednjeveške mistike nam podaje naša knjiga in sicer le nemških mistikov, kateri so naštetí na str. VII—X. Iz njih je p. Denifle povzel do 2500 mest in odstavkov, združil jih v lepo celoto in razvrstil po znanih treh potih: via purgativa, illuminativa, unitiva, v vsem 107 poglavij. Sedanja peta izdaja se v marsičem loči od prve l. 1873, mnogokaj je pridejano in predelano, novo izdajo pa še zlasti priporoča priročna zunanja oblika.

Kakor zvana glas iz gotiške line nam doni na ušesa iz te knjige opomin k pokori, zatajevanju in premagovanju samega sebe. Priprosti, prisrčni srednjevisokonemški jezik in slog, kateremu je p. Denifle umel ohraniti starinsko častitljivost, hkrati ga pa prikrojiti modernemu okusu, čitatelju posebno dobro de. Globokost, prisrčnost, plemenitost v mišljenju, živa vera, neomajno zaupanje v Boga in otroška ljubezen prevevajo celo knjigo. V marsičem nadkriljujejo tukaj zastopani mistiki celo slavnega Kempčana. V resnici priporočila vredna knjiga za laike in duhovnike!

F. K.

V.

Raznoterosti.

Je-li hipnotizem škodljiv? Profesor Pitres je spisal obširno knjigo: »Leçons cliniques sur l'hystérie et l'hypnotisme«. V posebnem poglavju (z naslovom: Les méfaits de l'hypnotisme) govori o škodljivosti hipnotizma, pa navaja zato celo vrsto vzgledov. N. pr. mlad človek, ki se je dal uspavati, je trpel pozneje za glavobolom, bil je sila plašljiv, slaboten, tako, da je moral prekiniti svoje študije in le polagoma je zopet ozdravel.

Nekateri so postali po hipnozi sila pozabljivi in dolgo časa nesposobni za resno delo.

Nek delavec, katerega so večkrat uspavali, postal je slaboumen, trpel na tako zvanem »Verfolgungswahnsinn« in je končal svoje življenje s samoumorom. Nekateri so postali po hipnozi histerični, drugi zopet somnambuli, ki so včasih kar gredé ali pa pri delu zasпали.

Enakih vzgledov navajajo na stotine, kdo bi še tedaj dvomil, da je hipnotizem škodljiv?

Da škodljiv je, je-li pa škodljiv po svoji naravi (par nature)?

Voda, vino koliko škode so že povzročili, bomo-li pa trdili, da so škodljivi po svoji naravi?

Ne, škodovati utegnejo, ako se nezumno, ako se rabijo o nepravem času, ako se zlorabljujejo. To pa rečemo lahko tudi o hipnotizmu.

»Voditelj« IV.

Ako se rabi pri vseh ljudeh, ne glede na temperament in druge predispozicije z vsemi tudi škodljivimi sredstvi, ali pa če hipnotizirajo ljudje, ki v tem niso veščaki, da, potem ima lahko hipnotizem nevarne posledice. Ako se pa poslužujejo hipnotizma veščaki, zdravniki, ki so ob enem dobri psihologi, ki vejo rabiti pri posameznikih primerna sredstva, v pravi meri, z vso pozornostjo, v interesu bolnikovem — potem hipnotizem ni škodljiv.

Dr. Grasset (L' hypnotisme et les Médecins catholiques) pravi: »Jaz mislim, da bi se dalo priti vsem nevarnostim hipnotizma v okom, ako bi se ga posluževali le zdravniki«, in zatrjuje, da je ž njim mnogim bolnikom pomagal, ne da bi bil hipnotizem kedaj komu škodoval, pa tudi prizna odkritosrčno, da se ga tudi zdravniki ne smejo posluževati v vsakem slučaju ter da je hipnotizem treba primerjati z drugimi zdravilnimi sredstvi, ki tudi vselej in brezizjemno ne pomagajo.

Pravičnost zahteva, da ko smo navedli nevarne in škodljive posledice hipnotizma, ne pozabimo mnogih dobrot in mnogobrojnih uspehov pri ozdravljanju najrazličnejših bolezni, zlasti takih, ki jih sicer nobeno drugo zdravilo ni moglo izlečiti.

Najprvo je treba omeniti, da služi hipnotizem kaj dobro pri operacijah, zlasti pri slabotnih ljudeh in tedaj, ko je treba za operacijo dalj časa.

Pri živčnih boleznih je hipnotizem često edino sredstvo, izlečili so ž njim n. pr. histerično mrtvoudnost, kontrakture, konvulzije, anestezijo (brezčutnost), hiperstezijo. Mnogo uspehov so imeli zdravniki pri bolnikih, ki trpijo za odrevenelostjo, za krčem, vidovico (Veitstanz); samo epilepsija se ustavlja trdovratno tudi temu sredstvu.

Velike važnosti so uspehi, ki so jih dosegli zdravniki z hipnotizmom pri alkoholikih, morfinistih in kokainistih; pri grdih in grešnih navadah zlasti pri otrokih n. pr. lažljivost (mensonge irrésistible), lenoba (paresse invincible), boječnost (pusillanimité), nesnažnost (malpropreté), kleptomanija itd.

Kdor hoče pravično in trezno soditi o hipnotizmu, ne sme, kakor storé nasprotniki njegovi, soditi ga le po t. zv. transcendentalnih pojavih, ki se baje tu in tam proizvajajo, ampak po onih, ki jih priznavajo in proizvajajo vsi veščaki.

Priznamo, da lahko služi včasih hudobnemu duhu v dosego hudobnih namenov; česar se pa hudi duh ne posluži, da bi človeku škodoval?

Tudi ljudje ga lahko zlorablajo, kajti: »Nihil est, quo humana malitia non possit abuti, quando etiam ipsa Dei bonitate abutitur?«¹

Smemo-li pa že radi tega reči, da je diabolichen, nenaraven in škodljiv na sebi?

Če se nam dozdeva malo pretirano, kar piše dr. Grasset v svoji knjigi: »Leçons de clinique médicale« o hipnotizmu: »Hipnotizem je ena najlepših pridobitev sedanje biologije, eno izmed dragocenih daril, ki jih je podelil človeku dobrotljivi Bog« — pa se vendar lahko pridružimo mnenju Björnström-ovemu² o porabi hipnotizma: »Der Hypnotismus, dessen in das psychische und physische Leben des menschlichen Organismus tief eingreifende Wirkung von keinem Gebildeten mehr bestritten werden kann, muß von der Gesetzgebung etwa auf gleiche Stufe gestellt werden, wie unsere starken Gifte. Die Ausübung des Hypnotismus darf nur legitimierten Ärzten zugelassen werden. Was würde man dazu sagen, wenn es landfahrenden Leuten erlaubt wäre, umher zu reisen und die einschläfernde Wirkung von Opium, Chloroform oder Chloral zu zeigen, oder zu demonstrieren, wie Strychnin die Glieder der Menschen steif macht, oder wie Alkohol, Belladonna, Harchisch und andere Mittel Delirien oder komische Situationen hervorrufen! Man muß sich darüber wundern, daß öffentliches Hypnotisieren nicht schon in allen civilisierten Ländern verboten ist (na Avstrijskem se je že zgodilo), da man doch den Umgang mit Giften

geordnet hat. Dagegen muß der Hypnotismus vollkommen frei und zugelassen sein im Dienste der Arzneiwissenschaft. Zu dessen rechter Ausübung ist die ganze Fachkenntnis des Arztes, sowie die moralische Verantwortlichkeit erforderlich, welche seine Stellung mit sich bringt. In der Hand des Arztes kann dieses zweischneidige Schwert zum Segen werden, in der eines anderen zu unheilbarem Schaden reichen.«

Al. Čížek

O najstarejši zgodovini oglejske cerkve. V svojem članku »Šestnajst-stoletnica smrti sv. Viktorina« je pisatelj naslednjih vrstic mimogrede omenil, kako negotova so poročila o početku akvilejske cerkve in da so v poznejših časih, hoteč kar najbolj povečati veličje oglejske cerkve, postanek akvilejske cerkve izvajali od apostolskega učenca in evangelista sv. Marka¹.

Prijatelje domače cerkvene zgodovine bo zanimalo, ako jih opozorimo na tehten članek, ki ga je priobčil dr. Pio Paschini, sem. profesor v Vidmu (Udine) v »Rivista di scienze storiche di Pavia« (fasc. I, II, III, IV., V. l. 1904) in podamo vsaj nekaj stavkov iz njega.

Najvažnejši dokaz zoper trditev, da je sv. Marko ustanovil oglejsko stolico, je enodušno in trajno molčanje cerkvenih pisateljev tje do 8. stoletja. Še celo oni, ki so izrecno pisali o življenju in delovanju sv. Marka, ne vedo nič o njegovem prihodu v Oglej. Sv. Jeronim, ki je skrbno raziskoval cerkveno zgodovino, niti v svoji knjigi o cerkvenih pisateljih, ko govori o sv. Marku, niti v svojem prevodu Evzebijeve kronike ne z besedo ne omenja prihoda Markovega v Akvilejo, pač pa v Aleksandrijo. Zelo značilno je tudi molčanje Rufinovo. Rufin je bil rojen nedaleč od Akvileje v mestecu Concordia (sedaj razdejano) in je že kot deček prišel v Oglej, ondi sprejel sv. krst in krščansko vzgojo ter je postal mašnik in menih. Med drugimi deli je polatinil Evzebijovo cerkveno zgodovino. Pri prevajanju pa se je gibal jako slobodno; kar mu ni ugajalo, je izpustil, drugo pa dostavil. Če bi bil kaj vedel o bivanju sv. Marka v Akvileji, bi tega kot domačin gotovo ne bil zamolčal, torej okoli l. 400 še v Ogleju ni bila znana tradicija o sv. Marku. Pa ne le v prevodu Evzebijeve kronike, ampak tudi drugod se je nudila Rufinu prilika, omeniti kaj o Markovem apostolatu v Akvileji. Evzebijevi zgodovini je dodjal še dve knjigi in v 9. pogl. I. knjige, preden začne govoriti o spreobrnjenju Abesincev, pove, da so si apostoli razdelili razne pokrajine sveta in nekatere izrecno omeni. Enako v svojem komentarju k apostolski veri omeni, da so apostoli sestavili veroizpoved, preden so se razšli vsak v svojo pokrajino. V tem veroizpovedanju so nekatere razlike v raznih cerkvah, on pa se hoče držati simbola akvilejske cerkve, v kateri je bil krščen. Tu je bila pač ugodna prilika omeniti, da je akvilejsko cerkev ustanovil evangelist in da torej njenim tradicijam gre tem večja čast. Istotako hvali v I. knjigi svoje apologije, da je akvilejska cerkev v simbolu ohranila besede »hūius carnis resurrectionem.« Za opravičenje tega dodatka bi bilo pač velike važnosti, če bi se mogel opreti na apostolski izvor akvilejske cerkve, a tega niti z besedico ne poskuša. V zagovoru svoje pravovernosti, katerega je poslal papežu Anastaziju, tudi zatrjuje, da veruje o vstajenju mesa to, kar ga je naučila akvilejska cerkev, ta pa veruje ono, kar rimska cerkev. Ali ni tu lepa priložnost, sklicati se tudi na avtoriteto sv. Marka?

Važno je dalje spričevanje Venancija Fortunata iz 6. stoletja. Rojen je bil v Valdobbiadene pri Cenedu blizu Ogleja. Za učenika je imel akvilejskega patrijarha

¹ S. Thom. Sum. Theolog. III. qu. 53, a. 8 ad 1. — ² Der Hypnotismus p. 192.

³ Voditelj 1904, št. 2, str. 183—184.

Pavla. V dveh poetičnih sestavkih omenja imenoma glavnih svetnikov akvilejske cerkve, a za čudo, med njimi ne omenja ne le Marka, ampak tudi Mohorja ne. V življenju sv. Martina (med ll. 573—576) omenja tudi le Kancija, Kancijana in Kancijanilo pa sv. Fortunata. Iz tega je sklepati, da še ob Venancijevem času ni bila v Akvileji znana tradicija o sv. Marku kot ustanovitelju akvilejske cerkve.

Tudi najstarejša dejanja sv. Marka molče o njegovem akvilejskem apostolatu.

Bollandisti so priobčili (Acta Ss. Aprilis, tom. III.) dvojna dejanja o sv. Marku; prvo pod naslovom *Apostolatus Alexandrinus* je zelo staro, drugo, *Actus Aquileiensis*, veliko poznejše. Pomisliti je, da se pisatelji teh dejanj niso toliko brigali za suho zgodovinsko resnico, marveč veliko bolj, da zadovoljé radovednosti svojih čitateljev in so zato tudi pobrali vsako sporočilo, ki so ga našli med ljudstvom.

Gléde aktov sv. Mohorja, ki so menda najstarejši pisan spomenik, v katerem se omenja akvilejski apostolat sv. Marka, misli Paschini, da so iz IX. stoletja. Ker se pa že tudi v malem rimskem martirologiju (iz l. 731—741, Migne, P. L. XXIII, 529) imenuje Mohor učenec sv. Marka, so dejanja sv. Mohorja lahko tudi nekoliko starejša. Nedvomno je, da je v 8. stoletju že bilo razširjeno mnenje, da je Peter poslal Marka v Akvilejo, in ko je Marko ondi postavil za škofa Hermagora, se je vrnil k Petru, ki ga je potem poslal v Aleksandrijo. Legenda o sv. Mohorju je morala biti sestavljena med l. 573 in l. 700. Ravno v tem času je razpor zaradi treh poglavij akvilejsko cerkev ločil od Rima, v tem času si je akvilejski škof nadel ponosni naslov patrijarha, hoteč se tako zenačiti z rimskim škofom. Naravno je, da so si v teh razmerah morali akvilejski škofje poiskati tudi slovitega ustanovitelja svoje stolice. Sicer pa ostane še nepojašnjeno, na kaj se je sprva opirala legenda o sv. Marku in kaj ji je dalo bližji povod.

F. K.

Kako se mora vesti vojaštvo pred Najsvetejšim? O tem vprašanju je bil govor v 3. št. let. »Voditelja« str. 346—347, a dotični gospod se je opiral na starejši reglement. Prijatelj, vojaški duhovnik, nam je priposlal sedaj veljavna določila, ki jih tu priobčimo:

§ 72, P. 658 *Exerzierreglement für die k. und k. Fusstruppen Wien 1903.* »Vor dem Hochwürdigsten ist »zum Gebet« zu kommandieren, während des Marsches vorher zu halten und die Wendung gegen das Hochwürdigste zu vollziehen.«

Dienstreglement für das k. u. k. Heer. 1. Theil.

§ 46, P. 348: »Beim Begegnen des Hochwürdigsten benehmen sich einzelne Personen katholischer Religion nach dem Gebrauche ihres Ritus, Andersgläubige bei ähnlichen Anlässen nach den Cultusvorschriften ihrer Religion.«

§ 55, P. 418: »Truppen, welche bloss zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Ruhe ausgerückt sind, nehmen eine diesem Zwecke entsprechende Aufstellung und sind nur bei den Hauptmomenten der kirchlichen Festlichkeit, ferner, wenn der Festzug nahe vorbei passirt, zum Schultern, bei Erhebung oder beim Vorbeitragen des Hochwürdigsten aber und bei Erteilung des Segens zur Stellung zum Gebete zu befehligen, während in den beiden letztbezeichneten Fällen, gleichwie während der Wandlung und Communion bei einer kath. Messe die zu Fuss ausgerückten unmittelbaren Begleitungs-Detachements und Spaliere zum Gebete niederzuknien haben.

SPECULUM DIVRNUM Georgi Hauptmanni. Jurij Hauptmanič (Hauptmann), rojen Konjičan, je župnikoval na Hajdini od l. 1677—1692. Znan je zlasti

po svoji pesmi »Apologus Carminicus de horrenda contagione Pettoviensis«, pisani v klasični latinščini. Spisal je tudi dokaj obširno, a manj zanesljivo zgodovino ptujskega mesta (»Chronicon seu commentarius historiae Pettoviensis«). Njegovo življenje je opisal Matej Slekovec v svoji knjižici »Duhovni sinovi slavne nadžupnije Konjiške«. (Priloga »Voditelju« l. 1898.) Po naključju mi je došlo v roke še drugo delo Hauptmannovo, ki ga Slekovec ne omenja. Celoten naslov se glasi: *Speculum diurnum Ad piè justèquè Vivendum In hoc saeculo Pro singulis anni diebus pro commodo animarum in Versus et Historias deductum Opera & studio Georgii Hauptmanni Theologi Sacerdotum minimi. Labaci, Cum permiffu Superiorum. Typis Iosephi Thaddaei Mayr, Inclytae Provinciae Carnioliae Typographi 1694.* Pred naslovnim listom je na prazni strani Hauptmann lastnoročno zapisal naslednje vrstice:

Reverendissimo, Illustri
ac Clarissimo Domino
P. M. Casparo Dietl
Ordinis Minorum Conventualiù
S. Francisci
Per Styriam, Carinthiam,
ac Forum Julij
Provinciali emerito.
Nec Non
Guardiano perpetuo
celeberrimi Conventus Pettovienfis etc.
Caeterisque
Admodum Reverendis in Christo, Eximys,
Perdoctis, ac doctifsimis PP. F. F.
Totius Venerabilis Conventus Pettovienfis
dnis dnis meis Gratiofifsimis
ob beneficia accepta,
In Grati Animi Memnosinon. (sic.)
DD: consecratum.

Knjižica ima obliko male 4° in šteje 52 strani. Za vsak dan v mesecu je naznačena smrt kakega vladarja iz rimske, srednjeveške ali poznejše dobe, potem v elegijskem distiku poda kak moralni nauk. Za novo leto n. pr. ima sledeče:

Obiit Ludovicus XII. Rex Galliae hac die Anno 1515.

Omnia praefentem quae sunt Ventura per annum
Sint tibi de Christi Xenia grata manu.

Za zadnji dan v letu pa:

Rainaldus Marchio Ateftinus Princeps omnium virtutum diem claudit.

Vixisti fatis, et plenus moriere dierum,

Si vivas iftas cum pietate dies.

Sit Patri et verbo Procedentiquè ab utroquè

Spiritu aeterna in faecula Laus et Honor. Amen.

Mnogi verzi se odlikujejo po gladkem jeziku in lepih mislih. Tudi to delo kaže moža, ki je bil klasično izobražen, se je veliko pečal z zgodovino, zraven pa bil resnobege mišljenja in pobožnega srca. Zanimivo bi bilo zasledovati, na kake vire in vzore se je naslanjal pri sestavljanju svojih distikov, a ker nimam pri rokah večje knjižnice, moram to opustiti. Ob koncu so pa kronografične litanije Matere božje, kjer se v vsakem nazivu nahaja letnica 63, kolikor je po sporočilu Marija živela na zemlji. Ker so nekateri nazivi lepi, jih podamo tu v celoti.

LITANIAE CHRONOLOGICAE De B. M. V.

eX annIs seXagInta trIbVs qVibVs beata VIrgo VIXIt In orbe.

Kyrie eleyfon, praemisso etc.
 sponsa soLIs VIVI
 genItrIX regaLIs
 negotIatrIX generaLIs
 gratIosa faLVtIs IanVa
 LIber VItVtIs
 LIber aVreVs saplentIae
 orbIs VtrIVsq; gLoria
 hortVs spIrItVaLIs
 hortVs VIrGnaLIs
 hortVs LIgnI VItae
 thesaVrVs IneffabILLIs
 thronVs agnI nVptIaLIs
 LVna slne VItIo
 Irls noVa slne nebVLa
 faX reLIgIonIs
 oLIVa aeqVItatIs
 VoLVptas InfInIta
 VIrgo InVIOlata
 VIrgo sIngVLarIs
 VIrgo VenerabILLIs
 VIrgo VItaLIs
 VIrgo VIGILLans
 VIrgo propItIa popVLo
 VIrGa fLorens è trIbV Iesse

Ora pro nobis.

LaVrVs InsignIs
 Vas graVItatIs honorabILe
 Vas spIrItVaLe gratIae
 Vas Insigne opuLentIae¹
 rosa eXhILerationIs
 rosa IngentIs VoLVptatIs
 rosa absqVe naeVo origInaLI
 tVrrIs flgVraLIs
 tVrrIs LaetitIae ebVrnea
 Vrbs IVbILI
 arX InpenetrabILLIs
 annVLVs IntegritatIs
 aLtare VnIVerfae pletatIs
 regIna eXoptabILLIs
 regIna Verè faVorabILLIs
 regIna VnIVerfaLIs
 regIna pLena sVaVItatIs
 regIna gLoriae & VenVItatIs
 regIna feLIX honorIs
 regIna VItae èt faLVtIs
 regIna abfoLVtae VeneratIonIs
 regIna eXaLtationIs
 patrona popuLI AVItRII
 patrona Vrbs sIngularIs
 patrona tVteLarIs totIVs orbIs

Ora pro nobis.

O. A. M. DEI. Deiparaeq; Gloriam.

F. K.

¹ Pomota; moralo bi biti opVLentIae.